

ספר

עין יעקב

חלק ראשון

אגרות בבלי וירושלמי עם פירש"י וחדושים
שבאו בו ככל אשר נדפסו כמה פעמים.
ובתוספת מעלות רבים

(א) נדפסו בשלימות לא חסר כלום
יתענגו הרואים.

(ב) הוגהו מכל הטעויות והשבושים כשקרה
רבה.

(ג) ציונים והגהות ככל אשר נדפסו בספרי
ע"י הגדולים.

(ד) הגהות הב"ח על אגרות.

22166

הצעת המוציא לאור

בשם ה' עושה שמים וארץ

היא לכם בית ישראל הוגי תורת ה' ויראתו הקדושה
[כמאז"ל כל שלא למד הגדה לא טעם טעם יראת
ספרי עין יעקב שלמים לא יחסר כל צם מאגדות
צבלי וירושלמי גם הדברים שנשמעו זה מאות שנים. כמעט
נשכח זכרם ועין לא שופתם. צמחרת הנוכחית לא כפל
דבר הכל צא, ואני בעניי כאשר נקראתי ואקרב למלאכה
זו מלאכת הקדש ואביט ספרי עין יעקב בדפוסים הקודמים,
ואשתומם על המראה, כי לצד הדברים שהשמיעו לטעמים
שידעו, עוד יחסרו כמה מאמרים ארוכים וקלרים, מצלי
עשים, השמטות הללו לא ידעתי מה הם, ולכל תהי'
תורת ה' נעדרת השלימות יגעתי וקפשתי בקפץ מקופץ מכל
ספרי עין יעקב אשר השיגה ידי למלאות דבר ה' על
השלימות הראוי, וחכות רבותיכו אשר היו לנו למאורות
יעמוד לנו לדורות עולם, **ראה זה חרש הוא**
שיופסו כל דברי אגדות קז"ל בשלימות, גם תקנתי כל
הליוכים ומראה מקומות שהי' בהם טעויות מרובים, גם
עיינתי להעמיד הנוסחא הישרה ולסקל המסילה, נוסף ע"ז

ראיתי המאמרים בספרי ע"י שדפסו נתקלפו הקודם
למחזור, ובמקומות רבים תשולל בזה הכוונה והזנת
המאמר, ואנו הלא על תלמודינו סומכים, סדרן של
רבותינו אין לנו לשנות, גם כתתי לבי בכל מקום לעיין
בגמרא עם הע"י לברר הדברים על מכוונם להוליך תורת
ה' שלימה כפי יכלתי ובינתי הקלרה, המעיין הישר בפינתו
לתורת ה' יראה בעיניו את יגיעי בעה"י, שלימות הספר
המשמק אלהים ואנשים, גם הוספתי הגהות הנ"ל על
האגדות כי דבריו ז"ל קלורין לעינים, והכני מתכפל לפני
שער השמים, אמן זרע עבדיך כושלי ברכים יהו אמריך
המושכים את לבם כמים, היה בעזרת עבדך קרד ורסה
דים, מלפה קמלתך כי מולאך מלא חיים :

מאימתי

קורין את שמע בערבית. משעה שהכהני' נכנסין א
לאכול בתרומתן וכו'. גמ' מכדי כהנים אימת קא ב
אכלי תרומה משעת צאת הככבים ליתני משעת
צאת הככבים מלתא אגב אורחיה קא משמע לן
כהנים אימת קא אכלי בתרומה משעת צאת הככבי'
והא קמ"ל דכפרה לא מעכבא. כדתניא *ובא
השמש וטהר ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומ'
ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה. וממאי
דהאי ובא השמש ביאת השמש והאי וטהר
טהר יומא דלמא ביאת אורו הוא ומאי וטהר טהר
גברא. אמר רבה בר רב שילא א"כ לימא קרא
ויטהר מאי וטהר טהר יומא. כדאמרי אינשי
איערב שמשא ואדכי יומא. במערבא הא דרבה
בר רב שילא לא שמיעא להו ובעו לה מבעיית
האי ובא השמש ביאת שמשו הוא ומאי וטהר טהר
יומא או דילמא ביאת אורו הוא ומאי וטהר טהר
גברא והדר פשיט לה מברייתא מדקתני

דילמא ביאת אורו שיאור השמש קייס השמיכי ויטהר
האי עלמו בהצאת קרבנותיו וא"כ יאכל: אם בן
דהאי קרא וטהר לשון ליווי הוא כימא קרא ויטהר מאי וטהר:
ואדכי לשון עזר כדכח מן העולם השמש: מברייתא דקאמר

בברייתא סימן לדבר צאת הככבים ש"מ ביאר
שמשו הוא. ומאי וטהר וטהר יומא:

א"ר יוסי בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה
יוצא וא"א לעמוד עליו:

ב עד סוף האשמורה הראשונה דברי ר"א מאי
ג קסבר ר"א אי קסבר ג' משמרות הוי הלילה
לימא עד ד' שעו' ואי קסבר ד' משמרו' הוי הלילה
לימא עד ג' שעות לעולם קסבר ג' משמרות הוי
הלילה והא קמ"ל דאיכא משמרות ברקיע ואיכא
משמרות בארעא דתניא ר' אליעזר אומר שלשה
משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב
הקב"ה ושואג כארי שנא *ה' ממרום ישאג וממעון
קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נוהו. וסימן לדבר משמר'
ראשונה חמור נוער. שניה כלבים צועקים. שלישית

ס"ט
ע"ג
ירמיה כה
נחיי
זכור
החור
נפסוק
לא יחרן
אבן שונב
חברכת
פי"ג

לקמן נשמעתין משעה שהכוכבים נכנסין לאכול בתרומתן:
סי' לדבר צאת הככבים שמע מיכה אין כפרתן מעכבת:
בין השמשות דרבי יהודה מהלך קלי מיל לפני לכת
הכוכבים ודרבי יוסי כהרף עין לפני לכת הכוכבים:

שלשה משמרות הוי הלילה נשמרת עבודת המלאכים
ושיר שלהם נחלק לשלשה חלקים ראשונה לכת
אחת שניה לכת אחת שלישית לכת שלישית ואמרינן בגמרא
קי"ל כרבי אליעזר דמתיבי דאמר זמן ק"ש עד סוף האשמורה
הא' דאיכא משמרות ברקיע ואיכא משמרות בארעא: ישאג

הכוססא
כוכה
קמ"ל
כד"א
כז"ל
וב'
נמדד'

תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה
מאי קחשיב ר"א אי תחלת משמרות קחשיב
תחלת משמרה ראשונה סימנא למה לי אורתא
הוא אי סוף משמרות קחשיב סוף משמרה אחרונה
סימנא למה לי יממא הוא אלא חשיב סוף
משמרה ראשונה ותחלת משמרה אחרונה ואמצעית
דאמצעיתא ואי בעית אימא כולתו סוף משמרות
קחשיב. וכי תימא אחרונה לא צריך למאי נפקא
מינה למקרי ק"ש למאן דגני בבית אפל ולא ידע
זמן ק"ש אימת כיון דאשה מספרת עם בעלה
ותינוק יונק משדי אמו ליקום ולקרי. אמר רב יצחק
בר שמואל אמר רב ג' משמרות הוי הלילה ועל
כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי ואומר
אוי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגלית
את בני לבין העכו"ם:

הגיא א"ר יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ג
ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלי' ^ס
להתפלל ובא אליהו ו"ל ושמר לי על הפתח

שאוג ישאג הרי שלשה: ואשה מספרת כשמגיע קרוב
ליום ובני אדם עומדים משינתם והזוכנים יקד מספרים
זה עם זה: אורתא הוא לאת הכיכבים: כולהו סוף
משמרות וכו' תירוצא הוא. עד כאן:

ושמר והמתין כמו לא יאמר אדם לקנינו שמור לי כל
עכו"ם פלוני ובב"ק נפרק הקובל שמרה עומדת

ואמתיין לי עד שסיימתי תפלתי לאחר שסיימתי תפלתי אמר לי שלום עליך רבי אמרתי לו שלום עליך רבי ומורי. אמר לי בני מפני מה נכנסת לחורבה זו אמרתי לו להתפלל אמר לי מפני מה לא התפללת בדרך אמרתי לו מתיירא הייתי שמא יפסיקוני עוברי דרכים. אמר לי היה לך להתפלל תפלה קצרה. באותה שעה למדתי ממנו ג' דברי למדתי שאין נכנסין לחורבה ולמדתי שמתפללין בדרך ולמדתי שתתפלל בדרך יתפלל תפלה קצרה אמר לי בני מה קול שמעת בחורבה זו אמרתי לו שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת אוי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתי את בני לבין העכו"ם אמר לי בני חייך וחיי ראשך לא שעה זו בלבד אומרת כך אלא בכל יום ויום ג"פ אומרת כך. ולא עוד אלא בכל זמן שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות

על פתק קצרה וכמו ואזני שער את הדבר שומר אמונים: תפלה קצרה הציטו כן הסכימו בתוספות: בת קול לא דיבר הש"י בפירושו כלל במקום זה. אבל במסכת סוטה פרק ואלו כאמרים ד' כ"ט על מאמר אין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי כתב דבר קידוש צפי" בת קול מקום הראוי להציטו הוא באותה סוגיא לכן לא כתבתיו פה. ומלאכי בתוספ' בסנהדרין פרק ראשון לשון זה. בת קול "א שלא היו שומעין קול היולא מן השמים אלא מתוך

מאימתי פרק ראשון ברכות ה

ועונין אמן יתא שמייה רבה מברך הקב"ה מנענע
ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בכיתו
כך. ומה לו לאב שהגלה את בניו לבין העכו"ם.
ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם:

ת"ר מפני ג' דברים אין נכנסין לחורבה מפני
חשד ומפני מפולת ומפני מויקין:

תנו רבנן ד' משמרות הוי הלילה דברי רבי. ד'
רבי נתן אומר שלשה מ"ט דר' נתן דכתיב ^ס
*ויבא גרעון ומאה איש אשר אתו בקצה המחנה ע"כ
ראש האשמורת התיכונה תנא אין תיכונה אלא ^{שפטי' ו}
שיש לפנייה ולאחריה ורבי מאי תיכונה אחת מן
התיכונה שבתיכונות ורבי נתן מי כתיב תיכונדה
שבתיכונות תיכונה כתיב. מ"ט דרבי א"ר זריקא
א"ר אמי אמר ריב"ל כתוב אחד אומר *חצורת ^{תל' קיט}
לילה אקום להורות לך על משפטי צדקך וכתוב
אותו קול יולא קול אחר פעמים אדס מכה בכך ושוע
קול אחר היולא ממנו למרקוק ואותו קול היו שומעין. לכן
היו קורין אותו בת קול ע"כ. וכן מלאתי כתוב בשם רב
סעדיה גאון ז"ל אשרי כל זמן שהיה קילוס זה בתוך בית
המקדש. זה לשון רש"י:

מפני החשד שלא יאמרו זונה מוכנת לו ^ס: מפני מפולת
שקומת הקורבה רעועה ומסוכן הוא פן תפול הקומה
עליו:

תלמי קיט אחד אומר *קדמו עיני אשמורות. הא כיצד ר' משמרות הוי הלילה ור' נתן סבר לה כרבי יהושע דאמר עד ג' שעות שכן דרך מלכים לעמוד בג' שעות שית דליליא ותרתי דיממא הוו להו שתי משמרות רב אשי אמר משמרה ופלגא נמי משמרות קרי להו:

ה וא"ר זריקא א"ר אמי אמר ריב"ל אין אומרין בפני המת אלא דבריו של מת א"ר אבא

בר כהנא לא אמרן אלא בד"ת אבל מילי דעלמא לית לן בה ואיכא דאמרי א"ר אבא בר כהנא לא אמרן אלא אפילו בד"ת וב"ש מילי דעלמא: ו כתיב *חצות לילה אקום לתודות לך וכי דוד בפלגא דליליא הוה קאי מאורחא הוה.

קאי דכתיב *קדמתי בנשף ואשוע. ומאי משמע

קדמו עיני אשמורות אלמא קנות לילה שהיה דוד עומד

שתי משמרות יש בהם: ורבי נתן אמר לך האי

קדמו עיני אשמורות דקאמר דוד קדמו לשאר מלכים

קאמר שדרכן לעמוד בשלש שעות ציוס מתקלת שעה שלישית:

שית דליליא קנות לילה הוה שש שעות: ותרתי דיממא

שאר מלכים ישינים: הוה להו ב' משמרות של ק' שעות:

אלא לדבר הלכה חסור לספר לפניו שהכל קיינים לספר

בהם והמת דומס וה"ל לועג לרש קרף עושהו אבל מילי

דעלמא דאין גכאי למקריש בהם לית לן בה:

מאורחא מתקלת הלילה:

דהאי נשף אורתא הוא דכתיב *בנשף בערב יום ^{חשלי} וגו'. אמר ר' אושעיא דוד הכי קאמר מעולם לא עבר עלי חצות לילה בשניה רבי זירא אמר עד חצות לילה היה מתנמנם כסוס מכאן ואילך היה מתגבר כארי. רב אשי אמר עד חצות לילה היה עוסק בדברי תורה מכאן ואילך בשירות ותשבחות.

ונשף אורתא הוא נשף צפרא הוא דכתיב *ויכם דוד מהנשף עד הערב למחרתם מאי לאו מצפרא ועד ליליא לא מאורתא ועד אורתא. אי הכי לכתוב מהנשף ועד הנשף או מהערב ועד הערב. אלא אמר רבא תרי נשפי הוי נשף ליליא ואחא יממא נשף יממא ואחא ליליא: ודוד מי הוה ידע חצות לילה אימת השתא משה רבינו לא הוה ידע דוד דכתיב *כה אמר ה' כחצות הלילה וגו'. מאי

כחצות אילימא דאמר ליה הקב"ה כחצות ומי איבא ספיקא קמיה רקיע' אלא דא"ל למחר בחצות כי השתא ואתא איתו ואמר כחצות ודוד הוה ידע. ^{שמות יב סכהדר' פ"ק וע"ש} ביהמ"ט א דוד סימנא הוה ליה דאמר רב חנא בר בוןא

בנשף בערב יום בהערב יום קרי כסף: הכי קאמר האי קרא דחלות לילה מעולם לא עבר עלי חלות לילה בשינה שקודם לכן הייתי עומד: מתנמנם כסוס עוסק בתור' כשהוא מתכמס כסוס הזה שאינו נרדם לעולם אלא מתכמס וכעור תמיד: בשירות ותשבחות דהכי מפרש בהוה קרא חקוס להודות לך. ואמר כחצות לפי שלא היה יודע לכוין השעה ולהעמיד

א"ר שמעון חסידא כנור היה תלוי למעלה
 ממטחו של דוד וכיון שהגיע הצות לילה רוח
 צפונית מנשבת בו והיה מנגן מאליו והיה דוד
 יושב ועוסק בתורה עד שהגיע עמוד השחר. וכיון
 שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו
 ואומרים לו אדונינו המלך עמך ישראל צריכין
 פרנסה אמר להם ילכו ויתפרנסו זה מזה אמרו
 לו אין הקומץ משיב את הארי ואין הבור
 מתמלא מחולייתו אמר להם לכו ופשטו ידיכם
 בגרוד מיד יועצים באחיתופל ונמלכין בסנהדרין

דבריו נשעת המאורע: כנור היה תלוי למעלה ממטחו
 וכקצו לכל רוח לפוכית: כיון שהגיע הצות לילה רוח
 צפונית מנשבת בו לאמר מר ארבע רוחות מכשבות בכל
 יום. ו' שעות ראשונות של יום מכשבת רוח מזרחית צהלוק
 החמה. וש' שעות אחרונות רוח דרומית. ובתקלת הלילה
 רוח מערבית. ובתקלת הלילה רוח לפוכית: אין הקומץ
 משיב את הארי מלא קמחו מלא כף מחליר אינו
 משיב את הארי. פ"א קומץ לשון וכהי צעיכינו כקגזים
 כדמתרגמינן כקומלן רולה לומר מקגז אחד לא ישבע ארי:
 ואין הבור מתמלא מחולייתו העוקר קוליא מבור כרוייה
 וקור ומשליכ' לתוכה אינו מתמלא בכך אף כאן אם אין
 לעניים שזנו מזכות ממקום אחר אין לנו יכולים לפרנסם
 משלנו: יועצין באחיתופל אינו הדך ילכו והאיך יליצו
 מלך ומשחית ועכסיי מארז מלקמה: ונמלכין בסנהדרין

ושואלין באורים ותומים. אמר רב יוסף מ"ק *ואחרי ד"ס א
 אחיתופל יהודע בן בניהו ואביתר ושר צבא למלך כ
 יואב אחיתופל זה יועץ וכן הוא אומר *ועצרת שמואל
 אחיתופל אשר יעץ בימים ההם. יהודע בן בניתו ב י
 *זה סנהדרין. וכן הוא אומר *ובניהו בן יהודע ד
 על הכרתי ועל הפלתי. אביתר אלו אורים ותומי סס כ
 ולמה נקרא שמם כרתי שכורתיים דבריהם פלתי עייק ג'
 שמופלאים במעשיהם ולמה נקרא שמם אורים הנמ'
 שמאירים את דבריהם תומים שמשלימים את
 דבריהם ואח"כ שר צבא למלך יואב. אמר רב
 יצחק בר רב אדא מאי קרא *עורה כבודי עורה ל"ס

נוטלין מהם רשות כדי שיתפללו עליהם : ושואלין באורים
 ותומים אס ילליקו : מאי קרא ואחרי אחיתופל בכיהו
 בן יהודע ואביתר ושר צבא למלך יואב. אחיתופל זה יועץ.
 בכיהו בן יהודע זה סנהדרין שהיה אב"ד : וכה"א ובניהו
 בן יהודע על הכרתי ועל הפלתי ראשון וקודם להם
 שנתקלה נוטלין רשות ואח"כ שואלין אס ילליקו : ואביתר
 אלו אורים ותומים שכל ימי דוד היה נשאל בצביתר עד
 חלקמת אבשלום ששאל אביתר ולא עלתה לו ושאל לדוק
 ועלתה לו כדאמרינן בסדר עולם ואז נסתלק מן הכהונה :
 כרתי שכורתיים דבריהם דברים קלוזים וגמורים שלא
 יפחתו ולא יוסיפו : שר צבא להוליך אנשי המלחמה :
 מאי קרא לכנור היה תלוי למעלה מחמתו ומעוררו : עורה

הנבל וכנור אעירה שחר. רבי זירא אמר משה רבינו מידע הוה ידע ודוד נמי הוה ידע וכיון דדוד הוה ידע כנור למה ליה לאיתעוריה משנתיה. וכיון דמשה הוה ידע למה ליה למימר כחצורת סבר שמא יטעו אצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא והיינו דאמ' מר למוד לשונך לאמר איני יודע שמא תחברדה ותאחו רב אשי אמר בפלגא אורתא דתליסר נגהי ארביסר הוה קאי וה"ק משה לישראל אמר הקב"ה למחר כחצות הלילה כי השתא אני יוצא בתוך מצרים:

ו לדוד *שמרה נפשי כי חסיד אני רבי לוי ורבי יצחק חר אמר כך אמר דוד לפני הקב"ה רבוננו של עולם לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב ישינים עד ג' שעות ואני *חצות לילה אקום לתודות לך. ואידך כך אמר דוד לפני הקב"ה רבוננו של עולם לא חסיד אני שכל מלכי

ס
תלי פו
עקידה
פ' ויקבל
שער כ"ה
כ"ט

כבודי אל תתעכב נשיכ' כשאר מלכים: אעירה שחר אר מלכים השקר מעורר אותם ואני מעורר את השקר: שמא יטעו אצטגניני פרעה. אם אני יודע לכיון השעה הם אינם יודעים לכיון וקודם שיגיע קלות לילה יהיו סבורים שהגיע ועדיין לא באה המכה ויאמרו משה בדאי הוא הילכך טוב לי לאחו לשון איני יודע: דאמר מר במסכת דרך ארץ: ותאחו מהא כאלו וככל בדבריך: דתליסר נגהי ארביסר ליל שעבר י"ג ולמחר יהיה י"ד:

דע"ג
ס קיט

מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם ואני
 ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר
 אשה לבעל' ולא עוד אלא שכל מה שאני עושה
 אני נמלך במפיבשת רבי ואומר לו מפביבשת רבי
 יפה דנתי יפה חייבתי יפה זכיתי יפה טהרתי
 יפה טמאתי ולא בושתי. אמר רבי יהושע בריה
 דרב אידי מאי קרא *ואדברה בעדותיך נגד מלכי
 ולא אבוש. תנא לא מפביבשת שמו אלא איש
 בשת שמו ולמה נקרא שמו מפביבשת שהיה מבייש
 פני דוד בהלכה לפיכך זכה דוד ויצא ממנו כלאב.
 ואמר רבי יוחנן לא כלאב שמו אלא דניאל שמו
 ולמה נקרא שמו כלאב שהיה מכלים פני מפביבשת

תלמי קיט
 כלי יקר
 דר' ס"ח
 ע"ג

ידי מלוכלכות בדם שהנשים מראות לו דם כדה לראות
 אם טמא אם טהור שיט מראות דם כדה טהורים
 באשה: בשפיר עור הולד שהעלמות והגידים והנצר כולרים
 בתוכו ויש שפיר שהאשה יושבת עליו ימי טומאה וימי טוהר
 ויש שאינו קשוב ולד לטמאו: ובשליא דתכן חין שליש בלא
 ולד והוא כעין לבוש שהולד שוכן בתוכו וקורין לה וישטיידור"ה:
 מפביבשת בדברי הלכה היוצאין מפיו היה נסת לדוד שפעמי'
 היה טועה ואומר לו טעית: לפיכך נשגיל שהיה דוד מקטין
 עלמו זכה וילא ממנו כלאב: אלא דניאל שמו במקום
 חמד אומר ומשנהו כלאב לאציגיל אשת ככל הכרמלי ובמקום
 חמד אומר והשני דניאל לאציגיל בדברי הימים: שהיה
 מכלים פני מפביבשת כל אב מכלים פני הרב שהיה אב

ושל^{כג} בהלכה ועליו אמר שלמה * בני אם חכם לבך
 שם כו ישמח לבי גם אני ואומר * חכם בני ושמח לבי
 ואשובה חורפי דבר. ודוד היכי קרי לנפשורה
 חסיד והא כתיב * לולא האמנתי לראות בטוב ה'
 בארץ חיים ותנא משמיה דרבי יוסי למה נקוד
 על לולא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע מובטח
 אני בך שאתה משלם שכר טוב לצדיקים לעתיד
 לבא אבל איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם
 לאו. סבר שמא יגרום החטא כדרבי יעקב בר
 אידי דרבי יעקב בר אידי רמי כתיב * והנה אנכי
 עמך ושמרתיך בכל אשר תלך וכתיב * ויירא יעקב
 מאד אמר שמא יגרום החטא כדתניא * עד יעבור
 עמך ה' עד יעבור עם זו קניית עד יעבור עמך ה'
 זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קנייה זו
 צהוראה: לולא האמנתי לראות בטוב ה' כנר טרדוני
 קיראתו שנאמר כי גרשני היום מהסתפק בנפלת ה' לאער
 לך עבוד אלהים אחרים: נקוד על לולא דרשו את הנקודה
 שהיא מקעטת את משמעות הכתוב לומר שלא דבר ברור
 היה לראות בטוב ה': לולא לי' אם לא כמו לולי אלהי
 אבי וגו': שמא יגרום החטא תרולא הוא. לעולם מוקזק
 בידו שהוא קסיד ומה שספק בידו אם יראה בטוב ה' לפי
 שהיה ירא שמא יקטל ויגרום לו הקטל מלראות בטוב ה':
 ויירא יעקב שמא יקטל והנעטק קטלתי וכדתניא שהקטל
 גורם שאין ההנעטק מתקיימת: ביאה ראשונה שנאו לארץ

מליס

כ

נראשית

כח

שם לז

שמות טו

פרק

חלק

וע"ש

רש"א

ביאה שנייה מכאן אמרו חכמי ראויי היו ישראל
ליעשות להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם
בימי יהושע בן נון אלא שגרם החטא:

תניא חכמים עשו סייג לדבריהם כדי שלא יהא ^{ע"ז}
אדם בא מן השדה בערב ואמר אלך

לביתי ואוכל קימעה ואשתה קימעה ואישן קימעה
ואחר כך אקרא ק"ש ואתפלל וחוטפתו שינדה
ונמצא ישן כל הלילה אבל אדם בא מן השדה
בערב נכנס לבה"כ אם רגיל לקרות קורא ואם
רגיל לשנות שונה וקורא ק"ש ומתפלל ואוכל פתו
ומברך וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה
מ"ש בכל דוכתא דלא קתני חייב מיתה ומ"ש
הבא דקתני חייב מיתה אי בעית אימא משום
דאיבא אונס שינה ואי בעית אימא לאפוקי ממ"ד
תפלת ערבית רשות קמ"ל דחובת: אמר מר קורא
ק"ש ומתפלל מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר רבי

צמי יהושע: ביאה שנייה כשעלו מגלות צל צמי עזרא:
ראויים היו ישראל ליעשות להם נס לנא ביד רמה אלא
שגרם הקטא ולא הלכו אלא ברשות כורש. וכל ימי מלכות
פרס כשתעבדו להם לכורש ואחשורוש ודריוש האחרון ע"כ:
קימעה מעט: משום אונס שינה התוקפו לעבור על דברי
חכמים החקקו להזהירו יותר: ממ"ד לקמן בפרק
תפילת השקר: אמר מר קורא ק"ש של ערבית תחלה
ואח"כ מתפלל: מסייעא ליה לרבי יוחנן דאמר ערבית

יוחנן איזהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה
 לתפלה של ערבית רבי יהושע ב"ל אומר תפלו
 באמצע תקנום במאי קא מפלגי אי בעית אימא
 קרא אי בעית אימא סברא אי בעית אימא סברא
 דרבי יוחנן סבר גאולה מאורתא נמי הוי אלא
 גאולה מעלייתא לא הוי אלא עד צפרא ורבי
 יהושע ב"ל סבר כיון דלא הוי אלא מצפרא לא
 הוי גאולה מעלייתא ואי בעית אימא קרא ושניהם
 מקרא אחד דרשו דכתיב *ובשכבך ובקומך רבי
 יוחנן סבר מקיש שכיבה לקימה מה קימה ק"ש
 נמי ק"ש וא"כ תפלה כדי שיסמוך גאולה לתפלה ודלא
 כר"י זן לוי דאמר תפלה וא"כ ק"ש: זה הסומך וכ"ש
 דשקריה דעיקר גאולת מלרים נשקריה הוה כדכתיב ממקרת
 הפסוק ילאו בני ישראל וסמיכת גאולה לתפלה רמזה דוד
 בספר תהלים דכתיב ה' לורי וגואלי וסמיך ליה יעקב ה'
 ציוס לרה ואמרינן צברכות ירושלמי מי שאינו סומך גאולה
 לתפלה למה הוא דומה לאהבנו של מלך שצא ולפק על
 פתחו של מלך ילא המלך ומלאו שהפליג אף הוא הפליג
 אלא יהיה אדם מקרב להקצ"ה אליו ומרלהו בתשנקות
 וקלוסין של יציאת מלרים והוא מתקרב אליו ובעודו קרוב
 אליו יש לו לתבוע לרכיו: באמצע תקנום זין שני ק"ש
 תקנו כל תפלות של יום דקא סבר תפלת ערבית קודמת
 לק"ש: גאולה מאורתא לא הוי הילכך גאולה דאורתא
 לא קשינא לאהדורי עלה סמיכת תפלה: מה קימה ק"ש

ואח"כ תפלה אף שכיבה נמי ק"ש ואח"כ תפלה
 ר' יהושע ב"ל סבר מקיש שכיבה לקימיה מה
 קימיה ק"ש סמוך למטתו אף שכיבה נמי ק"ש
 סמוך למטתו מתיב מר בריה דרבינא בערב
 מברך שתים לפנייה ושתים לאחריה ואי אמרת
 בעי לסמוך הא לא קא סמך גאולה לתפלה דהא
 בעי למימר השכיבנו אמרי כיון דתקינו רבנן
 השכיבנו כגאולה אריכת' דמיא דאי לא תימא
 תבי שחרית היכי מצי סמוך והא אמר רבי יוחנן
 בתחלה אומר *ה' שפתי תפתח ולבסוף הוא אומר
 *יתיו לרצון אמרי פי אלא התם כיון דתקינו רבנן
 למימר ה' שפתי תפתח כתפלה אריכתא דמי הכי
 נמי כיון דתקינו רבנן למימר השכיבנו כגאולה
 אריכתא דמיא:

אמר רבי אלעזר בר אבינא כל האומר *תהלת ה'
 לדוד שלשה פעמים בכל יום מובטח לו ^{סס}
 שהוא בן העולם הבא מ"ט אילימ' משום דכתי' תלים
 ביה אלפא ביתא לימא אשרי תמימי דרך דאתיא ק"ה
 בתמניא אפי אלא משום דכתיב ביה *פוחת את ^{סס}
 ידיך ומשביע לכל חי רצון. לימא הלל הגדול
 דכתיב ביה *נותן לחם לכל בשר. אלא משום ^{סס קלו}
 דאית ביה תרתין. אמר ר"י מפני מה לא נאמר

ואח"כ תפלה דנשקריית כולהו מודו דנעי מסמך :

שלשה פעמים כנגד שלשה תפלות : דאית ביה תרתין :

נו"ן באשר מפני שיש בה מפלתן של עע"א
 שונאיה של ישראל שנאמר *נפלה לא תוסיף
 קום בחולת ישראל. במערבא מתרצי לה הכי
 נפלה ולא תוסיף לנפול עוד קום בחולת
 ישראל אמר רב נחמן בר יצחק אפ"ה חור דוד
 תלי קמיה וסמכה ברוח הקודש שנאמר *סומך ה' לכל
 הנופלים:

אמר רבי אלעזר בר אבינא גדול מה שנאמר
 במיכאל יוחר ממה שנא' בגבריאל דאלו
 במיכאל כתיב *ויעף אלי אחד מן השרפים ואלו
 בגבריאל כתיב *והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון
 בחלה מועף ביעף. ומאי משמע דהאי אחד
 במיכאל כתיב א"ר יוחנן אתיא אחד אחד כתיב
 הכא ויעף אלי אחד מן השרפים וכתיב התם
 *והנה מיכאל אחד השרים הראשונים בא
 לעורני תנא מיכאל באחת גבריאל בשתיים אליהו
 בארבע ומלאך המות בשמונ' ובשעת המגפ' באחת:
 א"ר יהושע בן לוי אע"פ שקרא אדם ק"ש בבחב"נ
 מצוה לקרותו על מטתו א"ר יוסי מאי קרא

דאיתא באלפא ביתא ואית בה שצו בהכנת מזון לכל
 קי: אפ"ה אע"פ שהפסיק כון מפני כפילה שבה ולא
 אבה לרומזה קור ורמו סמיכת הנפילה תכף לה:
 ויעף אלי אחד מן השרפים. נטיסה אחת לא הרגיע
 נכתיס: מועף ביעף שתי עיסאות: באחת נטיסה אחת ע"כ:

מאימתי פרק ראשון ברכות יא

* רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ^{תלי' ד}
 ודומו סלה וא"ר נחמן אם ת"ח הוא אין צריך
 אמר אבוי אף ת"ח מבעי לי למימר חד פסוקא
 דרתימי כגון * בידך אפקיד רוחי בו. אמר ר' לוי ^{סס לא}
 בר חמא אמר ר"ל לעולם ירגזו אדם יצ"ט על י'
 יצ"ר שנאמר * רגזו ואל תחטאו. אי אזיל מוטב. ^ה
 ואי לא יעסוק בתורה שנאמ' אמרו בלבבכם. אי ^{תלי' ד}
 אזיל מוטב אי לא יקרא ק"ש שנא' על משכבכם.
 אי אזיל מוטב ואי לא יזכור לו יום המיתה
 שנאמר ודומו סלה. אמר רבי יצחק כל הקורא
 ק"ש על מטתו כאלו אוהו הרב של ב' פיות בידו
 שנאמר * רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם
 מאי משמע אמר מר זוטרא מרישיה דקרא * יעלוזו ^{סס קמט}
 חסידים בכבוד ירגזו על משכבותם וכתוב בתריה ^{תלים}
 רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם: ואמר ^{קמט}
 רבי יצחק כל הקורא ק"ש על מטתו מזיקין בדילוי
 ממנו שנאמר * ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף ^{אינו ה}

אמרו בלבבכם אמרו מה שכתוב על לזנך : על משכבכם
 שאלו וזשכנך : ודומו נשינה חס"כ : אם ת"ח הוא שרגל
 נמשכתו לקזור על גרסתו תמיד ליו זכך :

ירגזו יצר טוב שיעשה מלקמה עם יצר רע: ודומו סלה
 יום היות שהיא דומיה עולמית: אוהו הרב להרוג את המזיקין:
 מאי מ'שמע סמך דנקריאת שמע: התעיף עיניך אם תכפיל
 וסגרת עיניך בתורה: ואיננו היא משתכחת מחד: ובני

ושלכי כג
 דברי' לג
 אלא תורה שנאמר *התעייף עיניך בו ואיננו. ואין
 רשף אלא מזיקין שנא' *ולחומי רשף וקטב מרירי:
 יד אמר רבי לוי בר חמא אמר ריש לקיש מאי
 דכתיב *ואתנה לך את לוחות האבן והתור'
 סג והמצוה אשר כתבתי להורותם לוחות האבן אלו
 עשרת הדברות והתורה זו מקרא. והמצוה זו
 משנה. אשר כתבתי אלו נביאים וכתובי' להורותם
 זו גמרא. מלמד שכלם נתנו למשה בסניני:

יב אמר ר"ל כל העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו
 סג שנאמר *ובני רשף יגביהו עוף. ואין עוף
 אלא תורה שנאמר *התעייף עיניך בו ואיננו. ואין
 רשף אלא יסורין שנאמר *ולחומי רשף. אמר
 רבי יוחנן הא אפי' תנוקות של בית רבן יודעין
 אותן שנאמר *ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה'
 אלהיך והישר בעיניי תעשה וגו' אלא אימא כל
 שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב"ה
 רשף העוף מסלק ממך את רשף: קטב מרירי סג עד
 הלהרים במסכת פסחים:

מקרא תומט שמלה לקרות בתורה: זו משנה שיתעסקו
 במשנה: זו גמרא סברת טעמי המשניות שממנו
 הוראה יולאה אבל המורים הוראה מן המשנה בקראים
 מצלי עולם במסכת פועה:

ולחומי רשף כתיב בין רעז למזיקין כדנש לפכיו ולאחריו
 יסורין ומזיקין: אפילו תינזקות יודעים שהתורה

מאימתי פרק ראשון ברכות יב

מביא עליו יסורין מכווערין ועוכרין אותו שנאמר
*נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעבר ואין ^{תלי' לט}
טוב אלא תורה שנאמר *כי לקח טוב נתתי לכם ^{ושלי' ד}
וגומר: אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר
פפא בא וראה שלא כמדרת הקב"ה מדת בשר
ודם. אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב לוקח
שמח. אבל הקב"ה אינו כן נתן תורה לישראל
ושמח שנא' *כי לקח טוב נתתי לכם וגו'. אמר ^ט
רבא אמר רב הונא אם רואה אדם שיסורין באין
עליו יפשפש במעשיו. שנאמר *נחפשה דרבינו ^{איכה ג}
ונחקורה. פשפש במעשיו ומצא יעשה תשובה
שנאמר *ונשובה עד ה' פשפש ולא מצא יתלה ^{איכה ג}
בבטול תורה שנאמר *אשרי הגבר אשר תיסרנו ^{תליס' לד}
יה ומתורתך תלמדנו. ואם תלה ולא מצא בידוע
שיסורין של אהבה הן שנא' *כי את אשר יאהב ^{ושלי' ג}

מגיכה שלומדים מספר קומס אס שמע תשמע וגומר כל
המקלה אשר שיתי במלכיים וגו' ואפילו הקטני' שלא הגיעו
לספר חיוב כבר למדו: החשיתי מטוב מן התורה: וכאבי
נעבר עכה עכורה: המוכר עצב שפירש ממנו דבר קטון
כזה ומתוך דוקו עוכרו: ושמח שהרי הקדוש ברוך הוא
מזהיכן מלעזוב אותה ומשנקה להם בלקח טוב אחרי שנתנה
להם: פשפש ולא מצא ענינה בידו שנשכילה יסורין
הללו ראויים לנא: אשרי הגבר וגומר הא למדנו שנשכיל
היסורין לריך אדם לנא לידי ת"ת: יסורין של אהבה

ה' יוכיח. אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב
הונא כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין שנא'
*וה' חפץ דכאו החלי יכול אפילו לא קבלן מאהבה
תלמוד לומר *אם תשים אשם נפשו מה אשם
לדעת אף יסורין לדעת. ואם קבלם עליו מאהבת
מה שכרו יראה זרע יאריך ימים ולא עוד אלא
שתלמודו מתקיים בידו שנאמר *וחפץ ה'
בידו יצלח פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי
חמא בר חנינא חד אמר כל יסורין שיש בהם
בטול תורה אינן יסורין של אהבה שנאמר *אשרי
הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו ואידך
אמר כל יסורין שיש בהם ביטול תפלה אינן
יסורין של אהבה שנא' *ברוך אלהים אשר לא
הסיר תפלתו וחסדו מאתו. אמר ליה ר' אבהו
בריה דרבי חייא בר אבא הכי אמר רבי חייא
בר אבא אמר רבי יוחנן אלו ואלו יסורין של
אהבה הן שנאמר *כי את אשר יאהב ה' יוכיח
אלא מה תלמוד לומר ומתורתך תלמדנו אל
תקרי תלמדנו אלא תלמדנו דבר זה מתורתך
תלמדנו קל וחומר משן ועין מה שן ועין שהיה
הקב"ה מיסרו צעה"ז נלא שום עון כדי להרנו שכרו
צעולם הנא יותר מכדי זכותיו: וה' חפץ דכאו החלי
מי שהקב"ה חפץ בו מעלה אותו ביסורין: אשם קרבן:
נפשו מדעתו: דבר זה שאשרי הגבר אשר וגו': תלמדנו

מאימתי פרק ראשון ברכות יג

אחד מאבריו של אדם יוצא בהם לחירות יסורין שממרקין כל גופו של אדם לא כל שכן והיינו דאמר רבי לוי נאמר ברית במלה ונאמר ברית ביסורין מה ברית האמורה במלח מלח ממתקת את הכשר אף ברית האמורה ביסורין יסורין ממרקין עונותיו של אדם:

תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות יג נתן הקב"ה לישראל וכלם לא נתן אלא שס

על ידי יסורין ואלו הן תורה. וארץ ישראל והעולם הבא. תורה מנין דכתיב *אשרי הגבר תלים טז

אשר תיסרנו יה וגו': ארץ ישראל מנין דכתיב *וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו דבלי ט

ה' אלהיך מיסרך. וכתיב בתורה כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה. העולם הבא מנין דכתיב

*כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחו' מוסר. משלי י

תני תנא קמיה דרבי יוחנן כל העוסק בתורה *ובגמילות חסדים וקובר את בנו מוחלין לו כל שס

עונותיו. אמר לו רבי יוחנן בשלמא תורה וגמיל' ע"ג חסדים דכתיב *בחסד ואמת יכופר עון. חסד זו משלי י

גמילות חסדים שנאמר *רודף צדקה וחסד. אמת שס כא

כלומר מתורתך אנו למדין אותו: נאמרה ברית ביסורין דכתי' אלה דברי הברית אשר הקללות שנמשכה תורה. אף יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם:

ודרך חיים ק"י העולם הבא הוי"ן ליה תוכחת מוסר לאדם:

חשלי כג וז תורה שנא' *אמת קנה ואל תמכור אלא קובר
 את בניו מנא לן תנא ליה ההוא סבא משום ר'
 שמעון בן יוחאי אתיא עון עון כתיב הכא בחסד
 ואמת יכופר עון וכתי' התם *ומשלם עון אבות
 אל חיק בניהם אחריתם. א"ר יוחנן נגעים ובני' אינן
 יסורין של אהבה. ונגעי' לא הוו יסורין של אהבה
 והא אמ' מר כל מי שיש בו אחד מד' מראו' נגעי'
 הללו אינן אלא מזבח כפרה מזבח כפרה הוו
 יסורין של אהבה לא הוו ואי בעית אימא ל"ק הא
 לן והא להו ואב"א הא בצנעא והא בפרהסיא.
 ובנים לא היכי דמי אי לימא דהוו ליה ומיתו
 והאמר רבי יוחנן דין גרמא דעשיראה ביר.

ובנים קא סלקא דעתיה הקובר את בניו: ד' מראות
 נגעים שאת ובהרת ותולדותיהן: הא לן אלו תלמידים
 שצבלי: להו בני ארץ ישראל שהרי קומתה מקודשת ומזרעים
 טעוכין שלוק חוץ לעיירות ואיכס יסורין של אהבה וצבלי
 שאיכס טעוכין שלוק הוו מזבח כפרה ויסורין של אהבה:
 וצתוספות הקשו על זה דצומן רבי יוסמן לא היה נוהג שלוק
 חסכות ויש מפרשים לעכין טומאה שכוהרין בארץ ישראל ולא
 צבלי: בצנעא תסת בגדיו: דין גרמא זה עלם של צן
 עשירי שמת לו: ביר כמו בר ובר עלם פחות מכשעורה שאינו
 חטוא במגע והיה נושא קשור צסודר לעגמת כפס. ומלאתי
 כתוב פי' ר"ק שזה העלם היה אן אחד ואן המת אינו
 טמא וגברא רבה כר"י לא באו ליה יסורין שאיכס מאהבה:

מאימתי פרק ראשון ברכות יד

אלא הא דלא הווי לי כלל. והא דהווי ליה ומיתו:
רבי יוחנן חלש עאל לגביה רבי חנינא אמ' לי יד
חביבין עליך יסורין אמר ליה לא הן ולא ^ס
שכרן אמר ליה הב לי ירך יהב ליה ידיה ואוקמיה
ואמאי לוקים רבי יוחנן אנפשיה דהא רבי הייא
בר אבא חלש ועאל לגביה רבי יוחנן ואמר ליה
חביבין עליך יסורין אמר ליה לא הן ולא שכרן
אמר ליה הב לי ירך יהב ליה ידי ואוקמיה
וליקום איהו אנפשיה אמרי אין חבוש מתיר את
עצמו מבית האסורין. רבי אלעזר חלש עאל לגבי
רבי יוחנן חזא דהוה קא גני בבית אפל גלידה
לדרעיה ונפל נהורא חויה דהוה קא בני רבי
אלעזר אמר ליה אמאי קא בכית אי משום תורה
דלא אפשת שנינו אחד המרבת ואחד הממעט
ובלבד שיכוין לבו לשמים. ואי משום מזוני לא
כל אדם זוכה לשתי שלחנות אי משום בני דין
גרמא דעשיראה ביר. א"ל להאי שופרא דבלי
בעפרי קא בכינא אמר ליה על דא ודאי קא
דהווי לי ומיתו הווי יסורין של אהב' שהאבלו' מכפר את עונותיו:
גלייה רבי יוחנן לדרעיה: נפל נהורא שהיה בשו' מנהיק
שיפה היה מאד כדאמרינן בהאוכר את הפועלים:
אי משום תורה שלא למדת הרבה כרלוך: אחד המרבה
לענין קרנכות שנויה בשלהי מנחות: אי משום מזוני שאיך
עשיר: על דא ודאי קא בכית על זאת ודאי יש לך לנכות:

בכית ובכו תרווייתו אדהכי והכי אמר ליה חביבין
 עליך יסורין אמר ליה לא הן ולא שכתן א"ל הב
 לי ירך יהב ליה ידיה ואוקמיה. רב הונא הו
 ליה ת' דני דחמרא איתקוף עאל לגביה רב יהודה
 אחוה דרב סלא חסידא ורבנן. אמרו ליה ליעיין
 מר במיליה אמר להו ומי חשידנא בעיניכו אמרו
 ליה מי חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא
 בלא דינא. אמר להו אי איכא דשמוע עלי מילתא
 לימא אמרי ליה הכי שמוע לן דלא יהיב מר
 שבישא לאריסי' אמר להו מי קא שביק לי מידי
 מיניה הא קא גניב ליה כוליה אמרו ליה היינו
 דאמרי אינשי בתר גנבא גנוב ומעמא טעים אמ'
 להו קבילנא עלי דיהיבנא ליה איכא דאמרי הדר
 חלא והוה חמרא ואיכא דאמרי אייקר חלא ואזרבן
 בדמי חמרא:

טו תניא אבא בנימין אומר על ב' דברים הייתי
 דני חזיות: תקיפו הקמיו: לעיין מר במיליה ימפס צמעשו:
 איכא דשמוע אס יש צכס שמע עלי דבר שאני לריך
 לקזור בי יודיעני: שבישא חלקו צמורות הגפן שקותכין
 מהם נשעת הזמיר ותנא כסס שקולקין ציין כך חולקין
 צמורות וצקכים. שריגים מתורגס שצטין: מו שביק לי
 מידי מיניה וכי איכו קאוד צעיניכס שהוא גונב לי הרבה
 יותר מחלקו: בתר גנבא גנוב הגונב מן הגנב אף הוא
 טועם טעם גניבה:

מאימתי פרק ראשון ברכות טו

מצטער כל ימי על תפלתי שתהא לפני
 מטתי ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום
 מאי לפני מטתי אילימא לפני מטתי ממש והאמר
 רבי יהוד' אמ' רבואמרי לה ריב"ל ואמרי לה במתניתא
 חנא אבא בנימין אומר מנין למתפלל שלא יהא דבר
 חוצץ בינו לבין הכותל שנא' *ויסב חזקיהו פניו
 אל הקיר ויתפלל אל ה' לא תימא לפני מטתי
 אלא אימא סמוך למטתי. ועל מטתי שתהא
 נתונה וכו' ראמר רבי חמא בר חנינא ואמרי לה
 אמר רבי יצחק כל הנותן מטתו בין צפון לדרום
 הויין לוי' בנים זכרים שנא' *וצפונך תמלא בטנם
 ישבעו בנים. רב נחמן בר יצחק אמר אף אין
 אשתו מפלח נפלים כתיב הכא תמלא בטנם
 וכתיב התם *וימלאו ימיה ללדת: תניא אבא
 בנימין אומר שנים שנכנסו להתפלל וקדם
 א' מהם להתפלל ויצא ולא המתין לחברו
 טורפין לו תפילתו בפניו שנא' *טורף נפשו באפו

ישגי' לח

תליס י'

בראשית

כה

איוב י"ח

סמוך למטתי כל ימי כזהרתי שלא לעשות מלאכה ושלא לעסוק
 בתורה כשעמדתי ומטתי עד שאקר' ק"ש ואתפלל. וכתבו
 בתוספות שיותר לעסוק בתורה קודם התפלה: צפון לדרום
 ראשה ומרגלותיה זה לצפון וזה לדרום. וכראה בעיני שהשכינה
 במקור או במקרב לפיכך כפון להסג דרך תשמישו לרוחות
 אחרות: וצפונך לשון כפון וסיפיה דקרא ישבעו בנים: תמלא
 בטנם תמלא ימי הריוכס: טורף נפשו באפו וגו' לך אומר

הלמענד תעוב ארץ ולא עוד אלא שגורם לשכינה
שתסתלק מישראל שנא' *ויעתק צור ממקומו. ואין
צור אלא הקב"ה שנא' *צור ילדך תשי ואם המתין
לו מה שכרו אמר רבי יוסי בר חנינא זוכה לברכו'
ישע' וחס הללו שנאמר *לו הקשבת למצותי ויהי כנהר
שלומך וגומר ויהי כחול זרעך וגומר:

טז אבא בנימין אומר אלמלא נתנה רשות לעין
לראות אין כל בריה יכולה לעמוד מפני
תמוזיקין אמר אביו אינהו נפישו מינן וקיימי עלן
כי כסלא לאוגי'. א"ר הונא כל חד וחד מינן
אלפא משמאליה ורבנות' מימיניה שנאמר *יפול
מצדך אלף ורבבה מימינך. אמר רבא האי דוחקא
דהוי בכלה מונייהו הוי הני ברכי דשלהי מונייהו

אשר גרמת לטרופ כפשך באפך ומאי הכפש זו תפלה כמו
שכאמר ואשפוך את כפשי לפני ה': הלמענד תעוב ארץ
וכי סבור היית ששנילך שילאת מצ"ה והנחת קצרך תסתלק
השכינה ויעזוב את קצרך המתפלל לפניו: לו הקשבת לשון
המתנה הוא: למצותי בשביל מצותי שכותי לגמול מסד:
לראות את כל השדים העומדים לפניו: כי כסלא לאוגיאי
בשורות קפירה המקפת את העוגה שעושין תחת
הגפנים: כסלא היא תלם המענה המקפת סביב כל העוגה
והגפן נטועה בתל: האי דוחקא דכרה שנת נקראת כלה
פעמים שני אדם יושבים רווקים ביום שנת שזאים לשמוע
הדרשה ודומים להם ביושבים דקוקים: ברכי דשלהי זרכים

אינו יח
דברי' לכ'
ישע' וחס
תלים נא
כנ"י
חשמוע
דהך
אלף
לשמוע
ון
המוזיקין

הוי: הני מאני דרבנן דכלו מחופי דידתו הני
 כרעי דמנקפין מינייהו האי מאן דבעי למידע לחו
 לייתי קיטמא נהילא ונהדר אפוריית ובצפרא הוי
 כי כרעי דתרנגולא האי מאן דבעי למחוינתו לייתי
 שליחא דשונרתא אוכמתא בת אוכמתא בוכרייתא
 בת בוכרייתא וליקלייה בנורא ולשחקיה ולמליה
 לעיניה מיניה וחזי להו ולשדייה בגובתא דפרזלא
 ולחתמיה בגושפנקא דפרזלא דילמא גנבי מיניה
 ולחתום פומיה כי היכי דלא ליחזק. רב כיבי בר
 אביי עבד הכי ואיחזק ובעו רבנן רחמי עליה ואיתסי:

תניא אבא בנימין אומר אין תפלתו של אדם יז

נשמעת אלא בבית הכנסת שנא' *לשמוע

אל הרנה ואל התפלה אשר עבדך מתפלל לפניך מ"א ח

בבית הזה במקום רנה שם תהא תפלה: אמר כ"ג

עיפס: הני מאני דרבנן דבלו בגדי התלמידים שנליס מהרה מ"ד

והם אינם בני מלאכה שתכלה צגדיהם: מחופיא דידתו

המזיקים באים ויושנים אללם ומתקכים בהם: חופיא לשון

חופף: שליחא דשונרתא שלית הולד של קתול נקבה: בוכרתא

הצכורה לאמה ואף אמה היתה צכורה: ולימלי עיניה מיניה

י"ס ממכו מעט צעיכו כל לשון כתיבה צעין קורא בלשון גמרא

מלוי לפי שצדצר מועט הוא מלא: גובתא דפרזלא קנה חלול

אל צרול: וליחתמי לקנה. בגושפנקא דפרזלא נקותם אל

צרול דנמידי דלייר וקתים לית להו רשותא ע"כ:

במקום רנה צית הכנסת שהלצור אומר' שירות ככעומות

רבין בר אדא אמר רבי יצחק מנין שהקב"ה מצוה
 בכ"ה שנאמר *אלהי' נצב בעדת אל ומנין לעשרה ^{תלמי סג}
 שמתפללין ששכינה עמהם שנאמר אלהים נצב
 בעדת אל ומנין לשלשה שיושבין בדין ששכינה
 עמהם שנא' *בקרב אלהים ישפוט ומנין לשנים ^{סג}
 שיושבים ועוסקים בתורה ששכינה עמהם שנא'
 *או נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ^{ולאכי ג}
 ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו: ^{קדושין}
 מאי ולחושבי שמו. אמר רב אשי אפילו חשב ^{ס"ח}
 אדם לעשות מצות ונאנס ולא עשאה מעלה עליו ^{וב"ע}
 הכתוב כאלו עשאה. ומנין לאחד שיושב ועוסק ^{ה"ח}
 בתורה ששכינה עמו. שנ' *בכל המקום אשר ^{שמות כ}
 אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך. וכי
 מאחר דאפי' אחד תרי מבעיא תרי מיכתבן מיליהו
 בספר זכרונו' חד לא מכתבן מליה. וכי מאחר דאפי'
 תרי תלתא מבעיא. מהו דתימא דינא שלמא בעלמא
 הוא ולא אתיא שכינה קמ"ל דדין נמי היינו תורה
 וכי מאחר דאפילו תלתא עשרה מיבעיא. עשרה
 קול: בעדת אל צנית מועד שלו: ומנין לי' וכי עדה
 קרואים עשרה שנאמר עד מתי לעדה הרעה הזאת וגו'
 ילאו יהושע וכלב: בקרב אלהים ישפוט ואין בית דין
 קרויים אלהים אלא צג': ויקשב ה' וישמע ומתיין להם סג:
 אשר אזכיר את שמי אשר יזכר שמי ע"פ מלותי ודברי:
 אבוא אליך לשון יחיד הוא: מיכתבן מיליהו כדכתיב:

קדמא ואתיא שכינה. תלתא עד דיתבי:

אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק מנין יח

שהקב"ה מניח תפילין שנא' *נשבע ה' בימינו

וכורוע עזו ואין ימינו אלא תורה שנאמר *מימינו ^{ישיב' סב}

איש דת למו ואין עזו אלא תפילין שנא' *ה' עזו ^{דכתי' לב}

לעמו יתן. ומנין שהתפילין עזו הם לישראל דכתי'

*וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך. ^{תלים כט}

ותניא רבי אליעזר הגדול אומ' אלו תפילין שבראש.

אמר ליה רב נחמן בר יצחק לחייית בר אבין

תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו א"ל *ומי ד"ה א

כעמך ישראל גוי אחד. ומי משבח קב"ה בשבחייתו

דישראל אין דכתיב *את ה' האמרת היום וה' ^{דכתי' כו}

האמירך היום. אמר להם הקב"ה לישראל אתם

עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם

חטיב' אחת בעולם. אתם עשיתוני חטיבה אחת

ויכתב ספר זכרון: קדמא שכינה ואתיא קודם שיהיו כל

העשרה. אלהים כלל בעלת אל מעיקרא משמע: עד דיתבי

דכתיב יפוט נשעת המשפט:

ומנין שהתפילין עזו הם לישראל דכתיב וראו כל עמי

הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך: מאי כתיב

בהו בשלמא בתפילין דידן כתיב שמע והיה אם שמע קדש

לי כל בכור והיה כי יצאך פרשיות שנלטו זהם לשום זכרון

מוכותיו של הקדוש ברוך הוא אות וזכרון להם לישראל אלא

בדידיה יחי כתיב זהו: האמרת לי חטיבה נשנן כמו יתאמרו

ובעולם דכתיב *שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד
 אף אני אעשה אתכם חטיבה אחת בעול' דכתי'
 ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. א"ל רב אחא
 בריה דרבא לרב אשי תינח בחד ביתא בשאר
 בתי מאי א"ל *כי מי גוי גדול ומי גוי גדול *אשריך
 ישראל *או הנסה אלהים *ולתתך עליון אי הכי
 נפישו להו טובא אלא כי מי גוי גדול ומי גוי
 גדול דדמיין להדדי בחד ביתא אשריך ישראל
 מי כעמך בחד ביתא או הנסה אלהים בחד ביתא
 ולתתך עליון בחד ביתא וכלהו כתיבי באדרעיה:
 אמר רבין בר רב אדא אמר ר' יצחק כל הרגיל
 לבא לבית הכנסת ולא בא יום אחד הקב"ה
 משאיל בו. שנאמר *מי ככם ירא ה' שומע בקול
 עבדו אשר הלך חשכים ואין נוגה לו אם לדבר
 מצוה הלך נוגה לו ואם לדבר הרשות הלך אין
 נוגה לו יבטח בשם ה' מאי טעמא משום דהוה
 לו לבטוח בשם ה' ולא בטח. אמר רבי יוחנן
 כל פועלי און ישתנקו: בשארי בתי מאי כתיב זהו שהרי
 ד' נהי' הס: וכלהו כתיבי באדרעיה וכל אלו המקראות
 כתובים בשל זריע צבית אקת שאותה של יד אינה אלא ציח
 אקת כדאמרינן במנקות וכל הפרשיות כתובות בו:
 משאיל בו מה טיבו של פלוני למה לא בא: ירא ה' שה
 רגיל לבא אליו: אשר הלך חשכים ואין נוגה
 אחר עמה הלך למקום קצף וקנע עלמו מלהשכים לבני

דברים ד

ס ל

ס ד

ס כו

יט

ס

ע"ג

ישעיה כ

מאימתי פרק ראשון ברכות יח

בשעה שהקב"ה בא לבית הכנסת ולא מצא בה עשרה מיד הוא כועס. שנאמר *מדוע באתי ואין עש

איש קראתי ואין עונה:

אמר רבי חלבו אמר רב הונ' כל הקובע מקום כ לתפלתו אלהי אברהם יהיה בעזרו. וכשמת עס

אומרין עליו אי חסיד אי עניו מתלמידיו של אברהם אבינו. ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום

דכתיב *וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר ראשי ים עמד שם את פני ה'. ואין עמידה אלא תפלה

שנאמר *ויעמוד פנתם ויפלל. עוד להלן בפרק זה תליס קו אמר ר' יוחנן משום רשב"י כל הקובע מקום

לתפלתו אויביו גופלי' תחתיו שנא' *ושמתי מקום שמואל לעמי לישראל ונטעתיו ושכן תחתיו וגו' ולא יוסיפו כו

בני עולה לענותו כאשר בראשונה. רב הונא רמי כתיב לענותו וכתיב *לכלותו. בתחל' לענותו ולבסוף לכלותו: ד"ה יו

אמר רבי חלבו אמר רב הונא היוצא מבית הכנסת בא אל יפסיע פסיעה גסה. אמר אבוי לא אמרן עס

הכנסת: ואין עונה שיעור שיוכל לענות דבר קדושה:

אלהי אברהם שקבע מקום לתפלתו: בעזרו כדרך שהיה עוזר לאברהם: כתיב לענותו צמר שמואל: וכתיב

לכלותו גדברי הימים: בתחלה כשנכנה הבית נכנה על שם שלח לענות עוד אויבים לישראל ולבסוף שקטאו כגור

יהם עיננו ותפלתם מגינה עליהם מן הכליון עד כאן: יפסיע פסיעה גסה לפי שזרחה בעלמנו שעמידת בית

אלא למיפק אבל למיעל כל שכן דרתיטנא שנאמר
 *ונדעה נרדפה לדעה את ה' אמר רב זבד השע י
 מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דקת רהישי
 לפרקא בשבחא אמינא קא מחללי רבנן שבחא
 ביון דשמעתיה להא דאמר רבי טרפון אמר רבי
 יהושע בן לוי לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה ואפילו
 בשבת שנאמר *אחרי ה' ילכו כאריה ישאג אנא השע יא

נמי הוה רהיטנא. אמר רבי זירא אגרא דפרקא
 ריהטא אמר אבוי אגרא דכלה דוחקא אמר רבא
 אגרא דשמעתא סבדא. אמר רב פפא אגרא דבי
 טמיה שתיקוחא. אמר רב ששת אגרא דתעניתא
 צדקתא. אגרא דהספדא דלויי. אגרא דבי הלולא מילי:

הכנסת דומה עליו כמשי: נרדפה לשון מרובה משמע
 שהרודף רץ: לפרקא לשמוע הדרשה: מחללי שבחא דאמר
 זר אסור לפסוע פסיעה גסה בשבת שנאמר אס תטיב משבת
 רגליך: אגרא דפרקא עיקר קיבול שכן הנרות הרכים
 לשמוע דרשה מפי קבס הוא שכן המרולה שהרי ריבס אינם
 מבינים להעמיד גרסא ולומר השמועה לאחר זמן איקבלו
 שכן לימוד: אגרא דכלה שנת שלפני הרגל שהכל כאסמים
 לשמוע הלכות הרגל: אגרא דשמעתא סברא שהיא יגע
 וטרח ומקטע להנין טעמו של דבר: אגרא דתעניתא צדקתא
 שנותנין לדקה לערב לפרנסת העניים שהתענו היום: דלויי
 להריס קול בלשון כהי ועגמת נפש שיצבו השומעים: מילי
 לשחא את הקמן בצברים ע"כ:

מאימתי פרק ראשון ברכות יט

א ר חלבו אמר רב תונא המתפלל אחורי בית כב
הכנסת נקרא רשע שנ' *סביב רשעי' יתהלכון ^ס
כרום ולות לבני אדם. אמר אבוי לא אמרן אלא ^{מליס יב}
דלא מיהדר אפיה לבי כנשתא אבל מיהדר אפיה
לבי כנשתא לית לן בה. ההוא גברא דקא מצלי
אחורי בית הכנסת ולא מיהדר אפיה לבי כנשתא.
חלף אליהו אידמי ליה כטייעא. אמר ליה כדו
ר קיימת קמי מרד שלף ספסורא וקטליה אמרו
ליה רבנן לרב ביבי ואמרו ליה רב ביבי לרב
נחמן מאי כרום ולות לבני אדם אמר ליה אלו
יברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם
מולולים ברהם רבי יוחנן ורבי אליעזר דאמרי
תרוויחיו כיון שנצרך אדם לבריות פניו משתנות
בכרום שנאמר כרום ולות לבני אדם: מאי כרום.
כי אחא רב דימי אמר עוף אחד יש בכרכי הים
אחורי בית הכנסת כל פתקי דתי כנסיות היו צמורק והכי
תביא בתוספת' דמגילה מעין תקדש ומשכן ואחוריהם
מערב והמתפלל אחורי בית הכנסת ואינו מחזיר פניו לבית
הכנסת כראה ככופר צמי שהליצור מתפללין לפניו והא דרב
הובא מוקים לה אבוי דללא מהדר אפי' לבי כנשתא: טייעא
סוקר ערבי: כדו בר כשתי רשויו! דו שתי: בר רשית כי
ההיא דאמרי' צסוכה דעיילו צנר וכו': כרום ולות סיפיה
נקרא דלעיל: דברים שעומדים ברומו של עולם כגון
תכלה שעולה למרום: כיון שנצטרך אדם לבריות הוא זל

ושמו כרו' וכיון שחמה זורחת עליו מתהפך לכמה
 גוונים: רבי אמי ורבי אסי דאמרי תרווייהו כאלו
 תליס ס' נדון בשתי דינין אש ומים. שנאמר *הרכבת אנוש
 לראשינו באנו באש ובמים:

כג ואמר רבי חלבו א"ר הונא לעולם יותר אדם
 ס' בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענדה
 מ"א י"ח אלא בתפלת המנחה שנאמר *ויהי בעלות המנחה
 ויגש אליהו הנביא ויאמר ענני ה' ענני. ענני שתהרד
 אש מן השמים. וענני שלא יאמרו מעשה כשפים
 הם. רבי יוחנן אומר אף בתפלת ערבית שנאמר
 תליס קמ"א *תכון תפלתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת
 ערב. רב נחמן בר יצחק אומר אף בתפלת שחרית
 ס' ז' שנאמר *ה' בקר תשמע קולי:

כד ואמר רבי חלבו אמר רב הונא כל הנהנה מסעודת
 ס' חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות. שנאמר
 ירמ"א ל"ג *קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול בלה קול
 אימרי' הודו. ואם משמהו מה שכרו אמר רבי
 יהושע בן לוי זוכה לתורה שנתנה בה' קולות
 שנאמר *ויהי ביום השלישי וגו' ויהי קולות וגו'
 עמות י"ט וקול שופר וגו' ויהי קול השופר וגו' והאלהים
 יעננו בקול. איני והכתיב וכל העם רואים את
 הקולות אותן קולות דקודם מתן תורה הוו. רבי

בעיניה': לראשינו להיות נושא בנו דמתרגמינן כנושא כרשיא:
 עובר בה' קולות מזלזל בה' קולות שצריך הקדוש צריך הוא
 ס' ש' אשאל: אותן קולות דקודם מתן תורה הוו הנו

מאימתי פרק ראשון ברכות כ

אבהו אומר כאלו הקריב תודה שנאמר *מביאים ימיה לג
תודה בית ד'. רב נחמן בר יצחק אמר כאלו בנה
אחת מחורבוני ירושלים. שנאמר *כי אשיב את ע
שבות הארץ כבראשונה אמר ה' :

אמר רבי חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש כה
בו יראת שמים דבריו נשמעים שנאמר *סוף ע
דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו קהלת י
שמור כי זה כל האדם. מאי כי זה כל האדם.
אמר רבי אלעזר אמר הקדוש ברוך הוא כל
זעולם כלו לא נברא אלא בשביל זה. רבי אבא
בר כהנא אמר שקול זה כנגד כל העולם כלו.
ר"ש בן עזאי אומר כל העולם כלו לא נברא אלא
לצוות לזה:

אמר רבי חלבו אמר רב הונא כל שיודע בחבירו כי
שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום ע
שנאמר *בקש שלום ורדפתו. ואם נתן לו ולא תליס לר

הולות בתראי דהיינו הנך דאיירי בהו לעיל וקאמר דכראיס
היו ואע"פ שהקול אינו כראה זה כראה: מביאים תודה
כי אשיב את שבות סיפיה דקרא דה' קולות דלעיל הוא.
עד כאן. ממה שכתב רש"י כאן בכול העם רואים את
הקולות יובן על השלמות מה שכתב בפירוש התורה רואין
את הנשמע מה שאין הפה יכולה לדבר וכו' כונתו כאומר
פירושו כמשמעו שהיה כראה מעט בדרך כס:
בשריב זה שכתב זה לצוות ללבוש דלבוש

בסעיף ג' החזיר נקרא גולן. שנאמר *ואתם בערתם הכרם
גולת העני בבתיכם:

כו אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זמריא מנין
? שהקב"ה מתפלל שנאמר *והביאותים אל
סס כי הר קדושי ושמחתים בבית תפילתי תפלתם לא
נאמר אלא בבית תפילתי מלמד שהקב"ה מצלי.
מאי מצלי אמר רבא יהי רצון מלפני שיכבשו
רחמי את כעסי ויגולו רחמי על מדותי ואתנהג
עם בני במדת הרחמים ואכנס להם לפנים משורת
הדין. תניא אמר רבי ישמעאל בן אלישע פעם
אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים וראיתי
אכתריאל יה' ה' צבאות יושב על כסא רם ונשא
ואמר לי ישמעאל בני ברכני אמרתי לפניו רבונ
של עולם יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את
כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך
במד' הרחמי ותכנס להם לפנים משורת הדין
ונענע לי ראשו. מאי קא משמע לן ברכת הדיוט
אל תהי קלה בעיניך. אמר רבי אליעזר אמ' רבי
חנינא לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך
שרהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטים

גזילה העני והלא חף גזילת העשיר גזילה היא חלא
גזילת העני שאין לו כלום לגזול ממנו חלא
שלא השיב על שלמו:

עניו לו הראשון כמודה בברכתו ועוכה חסן. עד כאן:

מאימתי פרק ראשון ברכות כא

ונתקיימה בהם ברכתם אלו הן דוד ודניאל. דוד
דברכיה ארונה היבואי דכתיב *ויאמר ארונה אל
המלך ה' אלהיך ירצך. דניאל דברכיה דריוש
מלכא דכתיב *אלהך די אנת פלח ליה בתדירא
הוא ישובינד :

אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי מנין שאין מרצין כח
לו לאדם בשעת בעסו דכתיב *פני ילכו סס
והניחותי לך. אמר ליה הקב"ה למישה המתן לי ^{שמות לב}
עד שיעברו פנים של זעם ואניח לך ומי איכא
ריתחא קמיה דקודשא בריך הוא אין דתניא *ואל ^{תלים ז}
זעמך בכל יום וכמה זעמו רגע. וכמה רגע אחד
מחמשה רבואת ושמונת אלפים ושמונה מאות
ושמונים ושמונה בשעה וזו היא רגע ואין כל
בריה יכולה לבוין אותה השערה חוץ מבלעם
הרשע דכתיב ביה *ויודע דעת עליון. השתא דעת ^{ודברי}
בהמתו לא הוה ידע דעת עליון הוה ידע. מאי ^{כד}
דעת בהמתו דאמרי ליה מאי טעמא לא רבכת
אסוסיא אמר להו ברטיבא שדאי לה מיד אמרה
ליה הלא אנכי אתונך בטעינא בעלמא אשר רבכת
עלי אקראי בעלמא מעודך עד היום הוה ולא
עיד אלא שהיית עושה עמי מעשה אישות כלילה
כתיב הכא *ההסכן הסכנתי וכתיב ההם *ותהי ^{סס ככ}
לו סוכנת. אלא מלמד שהיה יודע לבוין אותה ^{מ"א א}
דעת בהמתו לא הוה ידע במסכת ע"ז מפרש לה כפ"ק.

שעה שהקדוש ברוך הוא כועס בה. והיינו דאמר
 להו נביא לישראל *עמי זכר נא מה יעץ בלך
 מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור מן
 השטים עד הגלגל למען דעת צדקות ה' מאי למען
 דעת צדקות ה' אמר רבי אלעזר אמר לחם הקב"ה
 לישראל ראו כמה צדקות עשיתי עמכם שלי
 בעסתי בימי בלעם הרשע שאלכולא בעסתי לא
 נשתיר משונאיהם של ישראל שריד ופליט והיינו
 דקאמר ליה בלעם לבלק *מה אקוב לא קבה אל
 ומה אזעום לא זעם ה' מלמד שאותם הימים לא
 זעם. וכמה זעמו רגע. וכמה רגע אמר רבי אבין
 ואיתומא רבי אבינא רגע במימריה ומנא לן דרגע
 רחה שנאמר *כי רגע באפו חיים ברצונו ואי
 בעירא אימא מהכא *חבי כמעט רגע עד יעבור
 זעם. ואימת רחה אמר אבין בהנך חלח שעי
 קמייחא כי חוורא כרבחא דתרנגולא וקאי אחד
 ברעא כל שעתא ושעתא נמי קאי הכי כל שעתא
 אית ביה שורייקי סומקי התיא שעתא לית ביה
 שורייקי סומקי. ההוא מינא דהיה בשיבכותיה
 דרבי יהושע בן לוי הוה קא מצער ליה טובא
 בקראי יומא חד שקל תרנגולא ואוקמיה בין ברעיה
 דערסא ועיין ביה סבר כי מטא התיא שעתא
 מאי קרא דאף הוי כרגע דכתיב כי רגע באפו חיים
 ברצונו: בתלת שעי קמייחא נא' מרגעי שלש שעות ראשונות:

מאימתי פרק ראשון ברכות כב

אלטיו. כי מטא ההוא שעתא ניים אמר ש"מ
לאו אורח ארעא למעבד הכי *ורחמיו על כל
מעשיו כתיב וכתיב *גם ענוש לצדיק לא טוב. תנא
משמיה דרבי מאיר בשעה שהחמדה זורחת וכל
מלכי מורה ומערב מניחין עטרותיהם בראשיהם
ומשתחוין לחמה מיד כועס הקב"ה:

מלכי קמה
ושלי יי

ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי טובה מרדורח כט
אחת בלבו של אדם יותר מכמה מלקיו' ^{סס}
שנאמר *ורדפה את מאהביה וגו' ואמרה אלקה ^{היטע}
ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה.
וריש לקיש אמר יותר ממאה מלקיוות. שנא' *תחת ^{ושלי יי}
גערה במבין מהכות כסיל מאה:

ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי שלשה דבריו ל
בקש משה מלפני הקב"ה ונתן לו. בקש ^{סס}

מרדות אחת לשון רדוי והכנעה שאלס ^{עיקר} ^{ח"ג} ^{ס"כ} סס אל לבו מאליו:
ורדפה את מאהביה וגו' וכשתראה שאין עוזר תשים
על לבה לאמר אשובה אל אישי הראשון: תחת גערה במבין
תקת באלס מבין טובה מהכות כסיל מאה. תקת טעמו
למעלה תקת הת"ו ולא כמו אל תירא ואל תקת שטעמו
בקו"ת חלא למעלה תקת הת"ו ראשונה לומר שהיא ^{סס}
דבר שאי אפשר לפותרו לשון תפעל לומר תכניע את האדם חלא
תכנע היא בעלמה ולכך שיכה את נקודתה לומר שהיא ^{סס} דבר:
שלשה דברים בקש משה ונתן לו שהרי לסוף שאלתו
כתיב גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה:

שחזרה שכונה על ישראל ונתן לו שנא' *הלא
 בלכתך עמנו. בקש שלא תשרה שכונה על עובדי
 כו"ם ונתן לו שנא' *ונפלינו אני ועמך. בקש להודיעו
 דרכיו של הקב"ה ונתן לו שנא' הודיעני נא את
 דרכיך. אמר לפניו רבונו של עולם מפני מה יש
 צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו. יש רשע וטוב
 לו ויש רשע ורע לו. אמר לו משה צדיק וטוב
 לו צדיק בן צדיק. צדיק ורע לו צדיק בן רשע.
 רשע וטוב לו רשע בן צדיק. רשע ורע לו רשע
 בן רשע. אמר מר צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק
 צדיק ורע לו צדיק בן רשע. אינו והא כתיב *פוקד
 עון אבות על בנים וכתיב *ובנים לא יומתו על
 אבות. ורמינן קראי אהדרי. ומשנינן לא קשיא הא
 כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם. הא כשאין
 אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם. אלא הכי קאמר
 ליה. צדיק וטוב לו צדיק גמור. צדיק ורע לו.
 צדיק שאינו גמור. רשע וטוב לו רשע שאינו גמור.
 רשע ורע לו רשע גמור. ופליגא דר' מאיר. דא"ר
 מאיר שתיים נתנו לו ואחת לא נתנו לו. שנאמר
 *והנתי את אשר אהון אע"פ שאינו הגון ורחמתי
 את אשר ארחם אע"פ שאינו הגון:

להודיעו דרכיו מכהג מדת משפטיו כגון מפני מה לדיק וטוב
 לו רשע ורע לו לדיק ורע לו רשע וטוב לו. את אשר אהון
 את אשר יכמרו כחמי עליו לשעה ואע"פ שאינו כדאי. ע"כ:

ויאמר *לא חוכל לראות את פני. תנא משמיה לא
 דרבי יהושע בן קרחה א"ל תקב"ה למשה ^ס
 כשרציתי לא רצית עכשיו שאתה רוצה איני רוצה. ^ס ^{לג}
 ופליגא דרבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן
 דא"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן בשכר ג'
 זכה לג'. בשכר *ויסתר משה פניו זכה לקלסתר
 פנים. בשכר כי ירא זכה לוראו מגשת אליו. ^ס ^ג
 בשכר מהביט זכה לותמונת ה' יביט עד כאן בגמרא: ^ס ^כ
 ובואלה שמות רבה פרשה ג' כתוב מאמר זה יותר
 באורך וז"ל. רבי יהושע בן קרחה ורבי הושעיא
 אחד מהם אומר לא יפה עשה משה כשהסתיר
 פניו שאלולי לא הסתיר פניו גלה לג' הקב"ה למשה
 מה למעלה מה למטה ומה שהיה ומה שעתיד
 להיות. ובסוף בקש לראות שנאמר *הראני נא ^ס ^{לג}
 את כבודך אמר הקב"ה למשה אני באתי להראו'
 לך פנים והסתרת פניך עכשיו אני אומר לך כי
 לא יראני האדם וחי כשבקשתי לא בקשת וא"ר
 יהושע דסכנין בשם רבי לוי אעפ"כ הראדה לו.
 בשכר *ויסתר משה פניו ורבה ה' אל משה פנים ^ס
 אל פנים. ובשכר כי ירא ויראו מגשת אליו ובשכר
 כשרציתי ^ס : לא רצית שנאמר ויסתר משה פניו :
 ופליגא דרבי יהושע בן קרחה שהענישו על כך
 דא"ר שמואל בר נחמני שאמר קבל שכר על זה : לקלסתר
 פנים כי קרן עור פניו : לותמונת ה' יביט מרא' אקוריס

מהביט ותמונת ה' יביט ורבי הושעיא רבה אמר
 יפה עשה שהסתיר פניו. א"ל הקב"ה אני באתי
 להראו' לך פנים וחלקת לי כבוד והסתרת פניך.
 חייך שאתה עתיד להיות אצלי בהר ארבעים יום
 וארבעי' לילה לא לאכול ולא לשתות ואתה עתיד
 שמות לד ליהנות מזיו השכינה שנאמר *ומשה לא ידע כי
 קרן עור פניו אבל נדב ואביהוא פרעו ראשיהם
 שס בד וזנו עיניהם מזיו השכינה שנאמר *ואל אצילי בני
 ישראל לא שלח ידו והם לא קבלו על מה שעשו.
 שס לג ע"כ לשון ואלה שמות רבה. *והסירותי את כפי
 וראית את אחורי אמר רב חמא בר ביונא אמר
 ר"ש חסידא מלמד שהראה הקב"ה למשה קשר
 של תפילין:

לב וא"ר יוחנן משום רבי יוסי כל דבור ודבור שיצא
 מפי הקב"ה לטובה אפי' על תנאי לא חזר
 ע"א בו. מנא לן ממשרה רבינו שנאמר *הרף ממני
 דג"ל ט ואשמירם ואמחה את שמם וגו' ואעשה אותך
 לגוי עצום ורב ממנו. ואף על גב דבעי משה
 רחמי עלה דמלחא ובטלה אפ"ה אוקמיה בזרעיה
 ד"ה סכג שנא' *בני משה גרשם ואליעזר ויהיו בני אליעזר
 רחביה הראש וגו' ובני רחביה רבו למעלה וגו'. ותני
 רב יוסף למעלה מס' רבוא: אתיא רביה רביה.
 כך שנויה בספרי. וקשר של תפילין מאחוריו הוא ואמרינן
 לעיל הקב"ה סניק תפילין ע"כ:

כתיב הכא רבו למעלה וכתיב התם *פרו וישרצו שמוס ט
וירבו:

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון כן יוחאי מיום לג
שברא הקב"ה את העולם לא היה אדם שס
שקראו להקב"ה ארון עד שבא אברהם וקראו ע"ז
ארון. שנאמר *ויאמר אדני אלהים במה אדע כי ראש'ט
אירשנה. אמר רב אף דניאל לא נענה אלא בשביל
אברהם שנאמר *ועתה שמע אלהינו אל תפלת רכאל'ט
עבדך וגו' למען אדני. למענך מיבעי ליה. אלא
למען אברהם שקראך ארון:

ואמר ר' יוחנן משום רשב"י מיום שברא הקב"ה לד
את עולמו לא היה אדם שהודה להקב"ה שס
עד שבאת לאה והודתו שנאמר *הפעם אודה את ראש'כט
ה'. ראובן אמר רבי אליעזר אמרה לאה ראו מה
בין בני לכן חמי דאלו בן חמי אף על גב דמדעתיה
ובניה לבכירות' דכתיב *וימכור את בכורתו ליעקב טז ככ
חזי מה כתיב בית *וישטום עשו את יעקב וכתיב טז כו
*ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים טז
ואלו בני אף על גב דעל כרחידיה שקלידיה יוסף

הפעם אודה את ה' לפי שראתה צרוק הקודש שיעקב
מעמיד י"ג שצטים ולו ד' נשים כיון שילדה בן רביעי
הודת על חלקה שהוא יותר מן המצבון המגיע לה: ראו
מה בין בני וכו' ע"ש העתיד קראה שמו כדאמרינן לקמן
שמא גרס ומ"ה נקט כמי רות:

ד"ה פ"ט לבכירותיה מיניה דכתיב *וכחללו יצועי אביו ניתנה
 ב"ב פ"ק בכורתו ליוסף אפילו הכי לא איקנא ביה דכתיב
 ונ"ט *וישמע ראובן ויצילהו מידם רוח מאי רוח א"ר
 ד"ה פ"ט יוחנן שזכתה ויצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה
 בשירו' ותשבחו'. ומנא לן דשמא גרים אמר ר'
 תלי' וי אליעזר דאמר קרא *לכו חזו מפעלות ה' אשר
 שם שמות בארץ. אל תקרי שמות אלא שמות:
 לה וא"ר יוחנן משום רשב"י קשה תרבות רעה בתוך
 ביתו של אדם יותר ממלחמת נוג ומנוג
 ט"ז שנאמ' *מומור לדוד בכרחו מפני אבשלום בני
 תלי' וכתיב בתריה ה' מה רבו צרי רבים קמים עלי
 ט"ז ואלו גבי מלחמת נוג ומנוג כתיב *למה רגשו גוים
 ולאמים יהגו ריק ואלו מה רבו צרי לא כתיב.
 מומור לדוד בכרחו מפני אבשלום בני מומור
 לדוד קינה לדוד מבעי ליה. אמר ר"ש בן יוחאי
 למה הדבר דומה לאדם שיצא עליו שמר חוב
 קודם שפרעו היה עצב לאח' שפרעו שמה אף
 כאן דוד כיון שאמר לו הקב"ה *הנני מקים עליך
 רעה מביתך היה עצב אמר שמא עבד או ממזר
 ט"ז הוא דלא הייס עלי כיון דחזא דאבשלום הוה
 שמח משום הכי אמר מומור אמר סתם ברג'
 דרחים על אבא:

למה רגשו גוים מה תועלת להם חלמא דנר קל הוא

מאימתי פירק ראשון ברכות כה

וא"ר יוחנן משום רשב"י מותר להתגרו ברשעי לו בעולם הזה שנא' *עוזבי תורה יהללו רשע ^ס

ישומרי תורה יתגרו בס. תניא נמי הכי ר' דוסתאי ^{תשלי כה} ברי' מתון אומר מותר להתגרות ברשעים בעה"ז

שנא' עוזבי תורה יהללו רשע ואם לחשך אדם לומר והכתיב *לדוד אל תתחר במרעים גו' אמור ^{תלי לו}

לו מי שלבו נוקפו אומר כן אלא אל תתחר במרעי להיות במרעים ואל תקנא בעושי עולה להיות

בעושי עולה ואומר *אל יקנא לכך בחטאים כי ^{תשלי כה} אם ביראת ה' כל היום איני והא א"ר יצחק אם

ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו שנא' *יחילו דרכיו בכל עת. ולא עוד אלא שזוכה ^{תלי י}

בדין שנא' *מרום משפטיו מנגדו. ולא עוד אלא ^ס שרואה בצריו שנאמר כל צורריו יפית בהם לא

קשיא הא במילי דידיה הא במילי דשמיא ואי

מי שלבו נוקפו הירא מעבירות שזידו : אומר כן מפני אל תתגר במרעים אל תתקוטט והוא אינו כן אלא

אל תתגר להתאות במעשיהם לומר אעשה כן גם אני : ואומר אל יקנא לכך בחטאים כי אם ביראת ה' כל

היום ואי אפשר לומר אל תתקוטט עם רשעים כי אם ביראת ה' אלא ע"כ אל יקנא לכך לעשות כמותם : יחילו

יליקו ומניחו על כן לא יקיל טובו : מרום משפטיו מנגדו מסולקים דיניך צדוק הימנו : יפית בהם ננפיקתו הוא

דוקה אותם כקט. ע"כ :

בעית אימא הא והא במילי דשמיא ולא קשיא
 הא ברשע שהשעה משחקת לו הא ברשע שאין
 השעה משחקת לו ואי בעית אימא הא והא ברשע
 שהשעה משחקת לו ולא קשיא הא בצדיק גמור
 הא בצדיק שאינו גמור. דאמר רב הונא מאי
 חנקוק א דכתיב *למה חביט בוגדים תחריש בבלע רשע
 תלי לו צדיק ממנו. וכי רשע בולע צדיק והכתיב *ה' לא
 חשלי יעובנו בידו וכתיב *לא יאונה לצדיק כל און אלא
 צדיק ממנו בולע. צדיק גמור אינו בולע ואב"א
 שעה משחקת לו שאני:

לו ואמר ר' יוחנן משום רשב"י גדולה שמושה של
 תורה יותר מלמורה שנא' *פה אלישע
 ח"ג בן שפט אשר יצק מים ע"י אליהו למד לא נאמר
 אלא יצק מלמד שגדולה שמושה יותר מלמורה:

גדולה שמושה כתב רש"י בפרק ג' שאכלו שמוש ת"ק הוא
 הגמרא התלוי בספרא שהיו כותבים טעם לדברי
 חשכה והיו מתאספים יחד ועוסקים בכך והוא דוגמת
 הגמרא שסדרו האמוראים ע"כ לשון רש"י בפרק המזכר.
 ובירושלמי דכזיר דומה לענין זה. המולא מת מלוה הרי
 זה מיטפל בו בחקומו אימתי בזמן שמלאו חוץ לתקום אבל
 אם מלאו בתוך התקום הרי זה מציאו לתקום בית הקברות
 וקוברו. אמר רבי עקיבא כך היתה תחלת תשמישי לפני
 חכמים פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומלאתי מת מלוה
 ונטפתי בו ד' מילין עד שהנאתיו לבית הקברות וקברתי

מאימתי פרק ראשון ברכות כו

אמר ליה רבי יצחק לרב נחמן מאי טעמא לא לא לח
אתי מר לבי כנשתא לצלויי אמר ליה לא ס

יבילנא. א"ל לכנפי למר עשרה וליצלי. א"ל טריחא
לי מילתא ולימא ליה מר לשליח דצבורא דלודע
ליה למר בעדנא דמצלי צבורא א"ל מאי כולי
האי. א"ל דאמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחאי

מ"ד *ואני תפלתי לך ה' עת רצון אימתי עת רצון ח

בשעה שהצבור מתפללי ר' יוסי בר חנינא אמ' תלי' סט
מהכא *כה אמר ה' בעת רצון עניתך. רבי אחא ישיב' חט

בר חנינא אמר מהכא *הן אל כביר ולא ימאס: סיוב לו
וכתיב *פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים
היו עמדוי. תניא נמי הכי רבי נתן אומר מניין

וכשנאתי לפני רבי אליעזר ורבי יהושע אמרו לי על כל
פסיעה ופסיעה שהיית פוסע מעלין עליך כאלו היית שופך
דמים אמרתי אס בשעה שנתכונתי לזכות כתקייבתי בשעה
שלא נתכונתי לזכות עאכ"ו מאותה שעה לא זזתי מלשמש
ת"ח הוא היה אומר דלא ישמש תקימית קטלא קייב. ע"כ:
לא יבילנא תש כמי: עת רצון אלמא יש שעה שהיא של
רלון: כביר לא ימאס תפלת הרבים לא ימאס:

מקרב לי מלממות הנאות עלי: כי ברבים היו עמדוי
שהתפללו עמי: פדה בשלום זה שעסק בדברי שלום דהיינו
תורה דכתיב וכל כתיבותיה שלום, וכן גמילות קסדי' כמי
שלום הוא שמתוך שגומל קסד בגופו לקבירו הוא מכיר שהוא
אוהבו ובא לידי אהבה ושלום:

שאינן הקב"ה מואס תפלתן של רבים. שנא' הן
אל כביר לא ימאס וכתיב פדה בשלום נפשי
מקרב לי וגו'. אמר הקב"ה כל העוסק בתורה
ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבו' מעלה אני
עליו כאלו פדאני לי ולבני מבין עכו"ם:

לט א"ר לוי כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו
נכנס שם להתפלל נקרא שכן רע שנאמר
כ"ה אמר ה' על כל שכני הרעים הנוגעים בנחלה
וגו'. ולא עוד אלא שגורם גלות לו ולבניו שנא'
ס"ה הנני נותשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש
מתוך א"ל לרבי יוחנן איכא סבי בבבל תמה ואמר
דברי יח *למען ירבו ימוכם וימי בניכם על האדמה כתיב
אבל בחוצה לארץ לא. כיון דאמרו ליה מקדמי
ומחשבי לבי כנשתא אמר היינו דאהני להו כדאמר
ר' יהושע בן לוי לבניו קדימו וחשיבו ועיילו לבי
כנשתא כי היכי דתוריקו היי: א"ר אחא ברבי
תש"י ח הנינא מאי קרא *אשרי אדם שומע לי לשקוד
על דלתותי יום יום לשמור מזוונות פתחי וכתיב
בתורה כי מוצאי מצא חיים אמר רב חסדא
לעולם יכנס אדם ב' פתחים בבה"כ ב' פתחים
ס"ד אלא אימא שיעור ב' פתחים ואח"כ יתפלל:

חנני נותשם מעל אדמתם סיפיה דקרא הוא: מקדמי
סקרית: מחשבי ערבית. כלומר מאריכינן צנית הכנסת:
שיעור אל שני פתחים רוצה יכנס לפנים שלא יצא סמוך

מאימתי פרק ראשון ברכות כו

על *ואת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא א"ר מ
 חנינא לעת מצוא זו אשה שנא' *מצא אשה ^{סס}

מצא טוב. במערבא כו נסיב איניש אחתא אמרו ^{תלי לז}
 ליה הכי מצא או מוצא. מצא דכתיב *מצא אשה ^{חשלי יח}

מצא טוב מוצא דכתיב *מוצא אני מר ממות את ^{סס}
 האשה. ר' נתן אומר לעת מצוא זו תורה דכתיב ^{קהלת י}

*כי מוצאי מצא חיים רב נחמן בר יצחק אמר ^{חשלי ח}
 לעת מצוא זו מיתה שנ' *למות תוצאות תניא נמי ^{תלי סח}

הכי חתק"ג מיני מיתה נבראו בעולם שנא' למות ^{תלי סח}
 תוצאות תוצאות בנימטריא הכי הוה קשה שבכולם ^{יבמות פ}

אסכר' נוחא שבכולם נשיקה. אסכרא דמי כחזורא ^{הע"י}
 אגב' דעמרא דלאחורי נשרא א"ר כפיטורי בפי ^{וב"ש}

ושט. נשיקה דמיה כמשחל בניתא מחלבא. רבי ^{דש"ק}
 יוחנן אמר לעת מצוא זו קבורה א"ר חנינא מ"ק

לפתק דנראה עליו כמשאוי עכוז בית הכנסת ויהא מזומן
 סמוך לפתק ללכת. עד כאן :

יתפלל לעת מצוא שיהיו מלווים לו כשילטוד : זו מיתה
 שימות מיתה יפה וטובה : בחזורא וכו' כענפי סירין

הכסנכים בניית הלמר כשאלס כיתק צוק' ומלך לאסורו
 א"ל שלא יכתק הלמר עמה : כפיטורי יס אוקינוס יש

בו מקומות שאינו מקבל צרול ומקצרים לוקות הספינה
 ע"י צבלים ועקלים שתוקצים נקציו ותוקעין אותו צדוק

לפי שהם גסים כמדת הנקב : פיטורי קבלים : בפי ושט
 הוא הנקב שהוא עגול כפי ושט : כמשחל בניתא מחלב'

אינו ג *השמחים אלי גיל ישישו כי ימצאו קבר. אמר רבא בר רב שילא היינו דאמרי אינשוי ליבעי אינש רחמי אפי' עד זיבולא בתרייתא שלמא. מר זוטרא אמר לעת מצוא זו בית הכסא אמרי במזרבא הא דמר זוטרא עדיפא מכולהו:

מא א"ל רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהני מילי מעלייתא דאמרת משמיה דרב. חסדא

במילי דבי כנישתא א"ל הכי אמר רב חסדא. מ"ד *אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב. כ"ג ה"י אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות. והיינו דאמר רבי חייא

בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב ב"ה אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד. ואמר אבוי מריש הוה גריסנא בגו ביתי ומצלינא כבי כנישת' כיון דשמענא להא דא"ר חייא בר אמי משמיי דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד

כמושך כימת שער מתוך הקלצ: זיבולא בתרייתא שלמא שיה' לו שלום כל ימי קיוו אף ציו' קבורתו עד השלכת עפר האקרוכ' שנכסוי קבורתו: זיבולא פלאד"א בלע"ו: בית הכסא שיהא דר במקום שיש בה"כ סמוך לו. לפי שהיתה קרקע של צבל מצולות מים ואין יכולין לקפור אס קפירות והיו לריכין ללאת לשדות ולהתרחק מאד:

מצויינין ליון ואסיפה ולכור:

מאימתי פרק ראשון ברכות כח

לא הוה מצלינ' אלא היכא דגריסנא. רב אמי
 ורב אסי אף על גב דהוו להו תליסר בי
 כנשתא בטבריא לא מצלו אלא ביני עמודי היכ'
 דהוו גרסי. אמר רבי חייא משמי' דעולא לעולם
 ידור אדם במקום רבו שכל זמן ששמעי בן גרא
 קיים לא נשא שלמה את בת פרעה. והתניא אל
 ידור לא קשיא הא דכויף לוי' הא דלא כויף לוי'.
 ואמר רבי חייא משמיה דעולא גדול הנהנה מיגיעו
 יותר מירא שמים דאלו גבי ירא שמים כתיב
 *אשרי איש ירא את ה' ואלו גבי נהנה מיגיעו ^{תלי' קיי}
 כתיב *יגיע כפך כי תאכל אשריך וטוב לך. ^{סס קכח} אשריך
 בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. ולגבי ירא
 שמים לא כתיב ביה וטוב לך:

ביני עמודי שנית המדרש נכון עליהם מלמעלה והרמז"ס הניח
 מאמר זה אין לו להנ"ה צעולמו וכו' בפתיחה לפירוש המעשה
 מסדר זרעים והאריך בציאורו וכלל כונתו שכל העולם כצרא
 כצביל השלם נקבמ' ובתורה ושאר בריות העולם כצראו
 כלם להיות לו שמשים וקצרים וע"ז אמרו שאין לו להקב"ה
 אלא ד' אמות של הלכה שהאדם הוא ד' אמות כמו שמליכו
 שבו איש תחתיו מכאן לד' אמות היולא חוץ לתקום יעויין
 סס: שכל זמן ששמעי בן גרא קיים וכו' דסמוך למיתת
 שמעי בן גרא כתיב ויתחתן המלך שלמה את בת פרעה:
 הא דכויף ליה אם כפוף הוא לרבו לקבל תוכחתו ידור אללו
 יאם לאו טוב להתרסק ממנו ויהיה שוגג ואל יהי מזיד. ע"כ:

מב רב ביבי בר אבוי סבר לאשלמינהו לפרשייתא
 סס דכולא שתא במעלי יומא דכיפורא. תנא לוי
 ע"כ חייא בר רב מדפתי כתיב *ועניתם את נפשותיכם
 ויקרא בג בתשעה לחדש בערב. וכי בתשעה מתענין וכו'.
 ס' שמי וסיום המאמר א"ל ר' יהושע בן לוי לבניה הותרו
 הלחם בוקן ששכה תלמודו מחמת אונסו דאמרינן לוחו'
 יב"ט דש"ה ושברי לוחות מונחי' בארון:

מנ אמר להו רבא לבניה בשאתם חותכים בשר אל
 סס תחתכו על גב היד א"ד משום סכנת וא"ד
 משום קלקול סעודה. ואל תשבו על מטת ארמית
 ואל תעברו אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור
 מתפללין אל תשבו על מטת ארמית איכא דאמרי
 אל תגנו בלא ק"ש. וא"ד דלא תנסבו גיורתא. וא"ד
 ארמית ממש ומשום מעשה דרב פפא. דרב פפא
 אזל לגבי ארמית הוציאו לו מטה אמרו לו שבו אמי

מחמת אונסו שקלה או שטרד בדוקק מזונות הזהרו בו
 לכנזו: ושברי לוחות מונחים בארון דכתיב אשר
 שברת ושמתם בארון אף השברים תשים בארון. ע"כ:
 משום סכנה שלא יקוץ ידו: משום קלקול סעודה אף
 בצנורה קטנה ילא דס וילכלך את המאכל וימאס
 את המסובין: בלא ק"ש שתהא מטתך דומה למטת עכו"ם:
 ארמיות ממש על מטת ארמית: מעשה דרב פפא שאמרה
 לו שב על המטה והיה בנה מת מוטל עליה והיתה רוחה
 להעליל עליו ולומר שישב עליו והרגו ע"כ:

מאימתי פרק ראשון ברכות כט

לחן איני יושב עד שתגביתו את המטה הגביתו את המטה ומצאו שם תינוק מת. מכאן אמרו חכמים אסור לישוב על מטת ארמית. ואל תעברו אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין וכו':

תניא א"ר עקיבא בג' דברים אוהב אני את המדיים מד כשחוחכין את הבשר אין חותכין אלא על ^ס

גב השלחן. כשנושקין אין נושקין אלא על גב היר.

וכשיועצין אין יועצין אלא בשדה. אמר רב אדא

לשם' לח

בר אחבה מאי קרא *וישלח יעקב ויקרא לרחל

וללאה השדה אל צאנו. תניא אמר רבן גמליאל

בשלשה דברים אוהב את הפרסיים הם

צנועים באכילתם. וצנועים בבית הכסא. וצנועים

בדבר אחר. *אני צויתי למקודשי. תנא רב יוסף

אלו הפרסיי' המזומנים ומקודשים לגיהנם:

א"ר אבא הכל מידים כשנגאלו ישראל ממצרי' ^ט

דכ"ל י'

לא נגאלו אלא בערב שנאמר *הוציאך ה'

אלהיך ממצרים לילה וכשיצאו לא יצאו אלא

על גב היד את יד קצירו הוא כוסק וכך קשיבות הוא

זה מפני הרוק: אלא בשדה לחמרי איכסי אזנים

לכותל: בדבר אחר תשמיש: אני צויתי למקודשי במפלת

גבל כתיב אני צויתי את מלכי פרס לבא ולהשקיתה:

הכל מודים ר"ע גופיה מודה שהלילה מקנות ואילך היתה

קפזון דמלריס לשלחם מן הארץ: מצערב כגאלו.

וידבר לג ביום שנא' *ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה. על מה נחלקו על שעת חפזון דר"א ב"ע סבר מאי חפזון חפזון דמצרים ור"ע סבר מאי חפזון חפזון דישראל. תניא נמי הכי הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכו' כלילה יצאו והלא לא יצאו אלא ביום שנא' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה. אלא מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב:

מה דבר *נא באזני העם וגו' אמרי רבי רבי ינאי
 ס ע אין נא אלא לשון בקשה אמר לו הקב"ה
 שמות יל למשה בבקשה ממך לך ואמור להם בבקשה
 מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב שלא
 ס ע יאמי' *אותו צדיק *ועבדום וענו אות' קיים בתם
 ע"ג *ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בתם אמרו
 רש"י טו לו ולואי שנצא בעצמנו. משל לאדם שהיה חבוש
 ס ע בבית האסורים והיו אומרים לו בני אדם למחר
 מציאין אותך מבית האסורים ונותנין לך ממון
 הרבה ואומר להם בבקשה מכם הוציאוני מיד
 ואינו מבקש כלום. וישאילום א"ר אמי מלמד
 שהשאילום בעל כרחם. א"ר בעל כרחם דמצרי'.

כתבו להם רשות ללכת : חפזון דמצרים. חכת זכורות
 ע"י נקפזו למחר לשלקם : חפזון דישראל. לא שמעו להם
 ללכת עד בקר :

אותו צדיק אנרכס :

מאימתי פרק ראשון ברכות ל

וא"ד בעל כרחם דישראל. מ"ד בעל כרחם דמצרי
 דכתיב *ונות בית תחלק שלל. ומאן דאמר בעל
 כרחם דישראל משום משוי. *וינצלו את מצרי.
 אמר רב אמי מלמד שעשאוה כמצודה שאין בה פ' ע"ס
 דגן. ור"ל אמר עשאוה כמצולה שאין בה דגים: וי"ט
 אהיה *אשר אהיה א"ל הקב"ה למשה לך אמור
 להם לישראל אני הייתי עמכם בשעבוד
 זה ואני אהיה עמכם בשעבו' מלכיות. אמר לפניו
 רבש"ע דיה לצרה בשעת'. א"ל הב"ה לך אמור
 להם. *אהיה שלחני אליכם. *ענני ה' ענני אמר
 ה' אבתו למה אמ' אליהו ענני ב' פעמו'. מלמד
 שאמר אליהו לפני הקב"ה רבונו של עולם ענני
 שתרד אש מן השמים ותאכל כל אשר על המזבח.
 וענני שתסיח דעתם כדי שלא יאמרו מעשרה
 בשפים הם. שנא' *ואתה הסיבות אתלבם אחורנית: ע"ט
 תניא נמי הכי ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ
 החמה כדי שיסמוך גאולה לתפלה ונמצא

כמצודה שאין בה דגן דרך ליידי עופות לזרות דגן תחת מזודות
 כדי שינאו עופות וכלכדין וכשאין בה דגן אין עוף פוכה אליה
 כך ריקנו המלרים מכל ממונס. ויכללו כתרנומו ורוקינו:
 כמצולה שאין בה דגים כמו מזולת ים כלומר בתוך התהום
 אין מזוין דגים אלא על שפת הים היכא דאיכא מזון:
 דיה לצרה בשעתה שיתאוכנו נשעה שתנא עליהם למה
 תדאינס עכשו נצורה קשה: ותיקין אנשים עכויס ומסבנין

מאימתי פרק ראשון ברכות לא

הביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי

פתח באשרי דכתיב *אשרי האישי וסיים באשרי תלמי א

דכתיב *אשרי כל חוסי בו: סז

הנהו בריוני דהו בשבבותי דרבי מאיר והו קא מח

מצערי ליה טובא הוה קא בעי ר"מ רחמי סז

עלייהו כי היכי דלימותו אמרה ליה ברוריה

דביתהו מאי דעתך משום דכתיב יתמו חטאים

מי כתיב חוטאים חטאים כתיב ועוד שפיל לסיפיה

דקרא ורשעים עווי אינם כיון דיתמו חטאים ורשעי

עוד אינם אלא בעי רחמי עלייהו דלהדרי בתשובה

ורשעים עוד אינם בעא רחמי עלייהו והדרי בתשוב

אמר לה ההוא צדוקי לברוריה כתיב *רני עקרה סז

לא ילדה משום דלא ילדה רני אמר' ליה שמיא

שפיל לסיפיה דקרא כי רבים בני שוממה מבני

בעולה אמר ה' אלא מאי לא ילדה רני כנסרה

ישראל שדומה לאשה עקרה שלא ילדה בני

לגיהנם כוותיכו:

א"ל ההוא צדוקי לר' אבהו כתיב *מזמור לדוד ממ

בברחו מפני אבשלום בנו וכתיב *לדוד מרחם סז

וסיים באשרי אלמא קדא הוה דאשרי על חוסי בו סיומא תלמי א

דלמה רגשו הוה:

בריוני פריזים: חטאים כתיב קרי ביה קוטאים שיכלה וב

ילך הרע: שפיל השפל עלמך לסוף העקרה כל רש"י

צדק שהוה צדוק קרוי שפיל על צדק: צדק

בברחו מפני שאול במערה הי מעשה הוה ברישא
מכדי מעשה דשאול הוה ברישא לכתוב ברישא.
א"ל אתון דלא דרשיתון סמוכים קשיא לכו אנן
דרשינן סמוכים לא קשיא לן דא"ר יוחנן סמוכי
מן התורה מנין שנא' *סמוכים לעד לעולם עשויים
באמת וישר למה נסמכה פרשת אבשלום לפרשת
גוג ומגוג שאם יאמר לך אדם כלום יש עבד
שמורד ברכו. אף אתה אמור לו כלום יש בן
שמורד באביו אלא הוה. הכי נמי הוה:

ג א"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב *פיה פתחה
בחכמה ותורת חסד על לשונה כנגד מי
אמר שלמה מקרא זה. לא אמרו אלא כנגד דוד
אביו שדר בה' עולמות ואמר שירה דר במעי
אמו ואמר שירה שנא' *ברכי נפשי את ה' וכל
קרבי את שם קדשו. יצא לאויר העולם ונסתכל
בכוכבים ובמולות ואמר שירה שנא' *ברכו ה'
מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו

סמוכים דזברי תורה כתיב סמוכים לעד סמוכין סמיכת
כל פיקודיו עשויים באמת וישר לצורך ולא לדבר
רק: כלום יש עבד שמורד ברכו ויצא להכניס את דברי
הכניא: אמור לו כלום יש בן וכו' והא קזיכא הכא
דהוה: הכי נמי הוה סופיה להיות ע"כ:
אמר שירה כנגד כלם אמר שירה לכשתה רוק הקדש
עליו: וכל קרבי על שם קרבי אמו שדר בתוכו:

מאימתי פרק ראשון ברכות לכ

ברכו ה' כל צבאיו וגו' ינק משדי אמו ונסתכל
בדדיה ואמר שירה. שנא' *ברכי נפשי את ה' תליס קן
ואל תשכחי כל גמוליו מאי כל גמוליו אמ' ר' אבהו עיק'
שעשה לה דדים במקום בינה טעמא מאי אמר ח"ב
רב יהודה כרי שלא יסתכל בערות. רבי מתנה י"ב
אומר כרי שלא יינק ממקום הטנופת. ראה במפלתן
של רשעים ואמר שירה שנא' *יתמו חטאים מן סע קד
הארץ ורשעי' עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה.
נסתכל ביום המיתה ואמר שירה שנא' *ברכי סע
נפשי את ה' ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת.
מאי משמע דעל יום המיתה נאמר אמר רבה
בר רב שילא מסיפא דענינא דכתיב *חסחיר סע
פניך יבהלון תוסף רוחם יגועון ואל עפרם ישוכון.
רב שימי בר עוקבא ואמרי לה מר עוקבא הות
שכיח קמיה דר' שמעון בן פזי והות מסדר אנדחא
קמיה דרבי יהושע בן לוי א"ל מ"ד *ברכי נפשי קן
את ה' וכל קרבי את שם קדשו. א"ל בא וראה
שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו מדת ב"ו צר צורה
על הכותל ואינו יכול להטיל בו רוח ונשמה קרבי'
ובני מעים. והקב"ה אינו כן צר צורה בתוך צורה
ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים והיינו
דאמרה חנה *אין קדוש כיו' כי אין בלתך ואין ז"ל ב
צור כאלהינו. מאי אין צור כאלהינו. אין צייר
מאי משמע דעל יום המיתה נאמר: בא וראה וכו' הוא

באלהינו מאי כו אין בלתיך אמר רב יהודה בר
 מנסויא אל תקרי כי אין בלתיך אלא אין לבלותך.
 שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם. בשר ודם
 מעשה ידיו מבלין אותו והקב"ה מבלה מעשיו.
 אמר ליה אנא הכי קא אמינא לך הני ה' ברכי
 נפשי כנגד מי אמרן דוד לא אמרן אלא כנגד
 הקב"ה וכנגד נשמת מיה הקב"ה מלא כל העולם
 אף נשמה מלאה כל הגוף. מה הקב"ה רואה
 ואינו נראה אף נשמה רואה ואינה נראית. מה
 הקב"ה זן את כל העולם כלו אף נשמה זנה את
 כל הגוף הקב"ה טהור אף נשמה טהורה הקב"ה
 יושב בחדרי חדרים אף נשמה יושבת בחדרי
 חדרים. יבא מי שיש בו חמשה דברים הללו
 וישבת למי שיש בו חמשה דברים הללו:

נא אמר רב המנונא מאי דכתיב *מי כהחכם ומי
 יודע פשר דבר מי כהקב"ה שיודע לעשו
 פשרה בין ב' צדיקים בין חוקיתו לישעיתו. חוקית
 אמר ליחי ישעיתו גבאי דהכי אשכחן באליתו
 *מ"ט י"א דאזיל לגבי אחאב שנאמר *וילך אליהו להראו
 אל אחאב. ישעיתו אמר ליחי חוקיתו גבאי דהכי

סנור דהכי געוי חזי שחא קרניס דנקט: חמשה ברכי נפש
 לעיל קשיז להו. ע"כ:
 דאשכחן דאזיל אליהו לגבי אחאב דכתיב ויעל אליהו

מאימתי פירק ראשון ברכות לג

אשבחן כיהורם בן אחאב דאזיל לגבי אלישע
מה עשה הקב"ה הביא יסורין על חזקיהו ואמר
לו לישעיה לך ובקר את החולה. שנא' *בימים יסמי' לה
ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן
אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביחך
כי מת אתה ולא תחיה מאי כי מת אתה ולא
תחיה מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם
הבא. א"ל מאי כוליה האי. א"ל משום דלא עסקת
בפרי' ורביה. א"ל משום דחזאי לי ברוח הקדש
דנפקי מנאי בנין דלא מעלי א"ל בהדי כבשי
דרחמנא למה לך מאי דמפקדת אבעי לך למעבד
ומה דניחא קמיה קורשא בריך היא לעבד. א"ל
השתא הב לי ברכתך אפשר דגרמא זכותא דידי
ודידך ונפקי מנאי בני דמעלי א"ל כבר נגזרה
עליך גזרה א"ל בן אמוץ כלה נבואתך וצא כך
מקובלני מבית אבי אבא אפילו הרב הרה מנחת
על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים.
אתמר נמי רבי יוחנן ורבי אליעזר דאמרי תרויהו
להרשות אל אחאב: יהורם אזיל לגבי אלישע
כשהלכו על מוצב הוא ויהושפט ויחזק שלח היו הולכים
זה אלל זה לא היה מוכיחו על שלח כזא אזה: כבשי
דרחמנא סתריס דקב"ה כמו רישא ככשא בהטמנת האפר:
נגזרה גזרה שתמות: מקובלני מבית אבי אבא דוד
שראה את העלאך וקרנו שלופה בידו בסוף ספר שמואל

אפילו הרב הדה מונחת על צוארו של אדם אל
 ימנע עצמו מן הרחמים שנא' *הן יקטלני לו איהל.
 לסיף יחב ליה ברתיה נפק מיניה מנשה ורבשקה.
 יומא חדא רבנא רכבינהו אכתפידה לאמטויינהו לבי
 מדרשא. אמר הו מינייהו חזי רישא דאבא
 למטויי בוי גלדאני. וחד אמר חזי רישא דאבא
 לקרובי עליה קרבנא לכי"ם והכטינהו בארעא
 מנשה היה ורבשקה מת. קרי אנפשיה *ובלי
 כליו רעים. *אמר רב נחמן אפילו בעל החלומי
 אימר לו לאדם למחר הוא מת אל ימנע עצמו
 מן הרחמים שנאמ' *כי ברוב הלומות והבלים
 ודברים הרבה כי את האלהים ירא מיד *ויסב
 חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה' מאי קיר
 א"ר שמעון בן לקיש מקירו לבי שנא' *מעו מעי
 אוחילה קירות לבי וגומר רבי לוי אמר על עסקי
 הקיר אמר לפניו רבונו של עולם ומה שונמית
 שלא עשתה אלא קיר אחת קטנה החיית את
 בנה אבי אבא שהפה את ההיכל כלו בכסף וזהב
 עאכו" *זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת
 ובלב שלם והטוב בעיניך עשיתי מאי והטוב
 בעיניך עשיתי אמר רב יהודה אמר רב שסמך
 גאולה לתפלה רבי לוי אמר שגנו ספר רפואות:
 לא מנע עלמו מן הרחמים: אבי אבא שהפה את ההיכל
 שלמה: שגנו ספר רפואות כדי שינקאו רחמים:

לית י
 ישעיה לב
 ס
 ע"ג
 קהלת ה
 ישעיה לח

ירמיה ד
 ישעיה לח

מאימתי פרק ראשון ברכות לד

ת"ר ו' רברים עישה חוקיהו המלך על ג' הודו ^ס
לו ועל ג' לא הודו לו. גנו ספר הפואות
והודו לו. כתר נחש הנחושת והודו לו. גירר
עצמות אביו על מטה של הכלים והודו לו. ועל
ג' לא הודו לו סתם מי גיחון ולא הודו לו וכו' ;
אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא כל נב

התולה בזכות עצמו תולין לו בזכות ^ס
אחרים. וכל התולה בזכות אחרים תולין ^{ע"ב}
לו בזכות עצמו. משה תלה בזכות אחרים שנא'

*זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך תלו לו ^{סמות לב}
זכות עצמו שנא' *ויאמר להשמירם לולי משה ^{תלמיס קו}
בחירו וגו' חוקיהו תלה בזכות עצמו דכתיב *זכר ^{יבני' לח}
נא את אשר התהלכתי לפניך. תלו לו בזכות
אחרים שנאמר *וגנתי אל העיר הזאת להושיעה ^{מ"ב יע}
למעני ולמען דוד עבדי. והיינו דריב"ל דאריב"ל
מאי דכתיב *הנה לשלום מר לי מר אפי' בשעה ^{יבני' לח}
שישגר לו הקב"ה שלום מר הוא לו ;

*געשה נא עליית קיר קטנה. רב ושמואל ח"א נג

גירר עצמות אביו לפי שהי' רשע בזהו ולא כהג בו כבוד בקבורתו ^ס
להולילו כהוגן במטת זהב וכסף ; סתם מי גיחון מי שלום ^{מ"ב ד}
בדברי הימים למה כדי שלא יבואו מלכי אשור וימלאו מיס לשתו' ;
התולה בזכות עצמו שאומר עשה לי בזכותי כגון חזקיה
שאמר זכר נא את אשר התהלכתי לפניך וגו' ; מר
הוא לו על שאמר לו ולמען דוד עבדי ;

עלייה פרוצה היתה וקירוחה. יחד אמר
 אבסדרה גדולה היתה והלקוח לשנים. בשלמא
 למאן דאמר אבסדרה היינו דכתוב קיר אל
 למאן דאמר עלייה מאי קיר שקירוחה. בשלמא
 למאן דאמר עלייה היינו דכתוב עלייה קיר אל
 למאן דאמר אבסדרה מאי עלייה קיר מעולה
 ח"ד שבכתים. *ונשים לו שם מטרה ושלחן וכסא
 ומנורה אמר אבוי ואי חימא רבי יצחק הרוצה
 ליהנות יהנה כאלושע ושאינו רוצה ליהנות אל
 יתנה כשמואל הרמתי שנאמר *ותשובתו הרמתי
 כי שם ביתו. ואמר רבי יוחנן שכל מקום שהלך
 שם ביוזו עמו. *ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי
 כי איש אלהים קדוש הוא א"ר יוסי בר חנינא
 מבאן שהאשה מברת באורחיו יותר מן האיש
 ח"ד פ"ד הרוצה ליהנות מעל אקרים : יתנה ואין איסור בדבר :
 כאלושע כמו שמליכו כאלושע שכהנה : והרוצה שלא
 ליהנות מעל אקרים : אל יתנה ואין בדבר לא משום גסות
 הרוק ולא משום שגאה : בשמואל הרמתי כמו שמליכו
 בשמואל הרמתי שלא רצה ליהנות : כי שם ביתו לעיל
 מיניה כתיב והיה מדי שנה שנה וסבב בית אל והמלכ
 ושפט את ישראל וסמיך לי ותשובתו הרמתי כי שם ביתו.
 וכי איני יודע שם ביתו אלא אכולהו מקומות דקרא דלעיל
 מיניה קאי שכל מקום שהיה הולך שם היה נושא כל
 בני תשמישי ביתו עמו ואלה קמייתו שלא ליהנות מעל אקרים :

מאינתי פרק ראשון ברכות לה

קדוש הוא מנא ידעה רב ושמואל חד אמר שלא ראתה זכוב עובר על שלחנו וחד אמר סדין של פשתן הציעה לו על מטתו ולא ראתה קרו עליי.

קדוש הוא אמר רבי יוסי בר חנינא הוא קדוש ומשרתו אינו קדוש שנא' ויגש גיחזי להרפדה אמר רבי יוסי בר חנינא שאחזה בתור יפידה.

*עובר עלינו תמיד אמר רבי יוסי בר חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב כל המארה תלמיד חכם בתוך ביתו ומתנהו מנכסיו מעלדה עליו הכתוב כאלו הקריב תמידין.

ואמר יוסי בר חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב גר אל יעמוד אדם במקום גבו ויתפלל אלא

במקום נמוך ויתפלל שנא' ממעמקים קראתיך ה' ובתיב *תפלה לעני כי יעטוף. ואמר רבי יוסי

בר חנינא משום רבי המזפלה צריך שיכוין את רגליו שנא' *ורגליהם רגל ישרה. ואמר ר' יוסי

בר חנינא משום ר' אליעזר בן יעקב מאי דכתיב *לא תאכלו על הדם. לא תאכלו קודם שתתפללו

על דמכם. א"ר יצחק א"ר יוחנן אמר ר' יוסי בר חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב כל האוכל

ושותה ואח"כ מתפלל עליו הכתוב אומר *ואותי תשלכרת אחרי גיד. אל תקרי גיד אלא גאיך.

תפלה לעני דרך עבדות: יכוין את רגליו זו סלל זו רגל ישרה כראין כרגל סלל. ע"כ:

אמר הקדוש ב"ה לאחר שנתנאה זה קבל עליו
מלכות שמים:

ס"א ר"ר מני גדול הקורא ק"ש בעונתה יותר מהעוסק
בתורה. מדקתני הקורא מכאן ואילך לא הפסיד
כאדם הקורא בתורה מכלל דקורא בעונתה עדיף:
י"א ר"ר אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב בכל מצות
האמורות בתורה חוץ מן התפלין שנא' כהן
פאר שנא' פארך חבוש עליך.

ליקראל בר

ס"ב ת"ר בה"א עומדין וקורין יושבין וקורין מטיין וקורין
הולכים בדרך וקורין עוסקין במלאכתן וקורין
ומעשה ברבי ישמעאל ורבי אלעזר בן עזריה
שהיו מסובין במקום אחד היה ר"י מיטת וראב"ע
זקוף בשהגיע זמן ק"ש הטת ר' אלעזר וזקף ר'
ישמעאל א"ל ראב"ע ישמעאל אחי אמשול לך
משל למה הדבר דומה לאחד שאמרו לו זקנד
מגודל א"ל יהיה בנגד המשחיתים אף כך אחד

הקורא מכאן ואילך לא הפסיד שהרי הוא כאלו עסק
אחד מן הפרשיות שבתורה ואע"פ שלא ילא יד
ק"ש יש לו קבול סבר כעוסק בתורה:

אבל שטרוד נלערו חייב בכל הטלות חוץ מן התפלין שנא'
זהם פאר ליזקאל פארך חבוש עליך וגו' וכיון דנע
פאר ואכל מתגולל נלערו נעפר אין זה פאר:

עוסקין במלאכתן וקורין לקען מוקמיין לה נפ"ב: הטת
ראב"ע נ"ג"ג: לאחד שאמרו לו זקנד נאה ומגודל

מאימתי פרק ראשון ברכות לו

כל זמן שאני זקוף אתה מוטת עכשיו שאני הטתי
אתה זקפת. א"ל אני עשיתי כדברי ב"ה ואתה
עשית כדברי ב"ש ולא עוד אלא שמא יראו
התלמידים ויקבעו הלכה לדורות:

בשחר מברך שתים לפני ואחת לאחרי וכו': ^{סס}
מאי מברך אמר רבי יעקב אמר רבי אושעיא ^{סס}
*יוצר אור ובורא חשך. לימא יוצר אור יצעי' ^{סס}

ובורא נגה כדכתיב קאמרינן. אלא מעתה *עושה ^{סס}
שלום ובורא רע מי קאמרינן כדכתיב אלא כתיב ע"ב
רע וקרינן הכל לישנא מעליא. ה"נ לימא נגה ^{סס}
לישנא מעליא. אלא אמר רבא כדי להזכיר מדת
יום בלילה ומדת לילה ביום. בשלמא מדת לילה
ביום יוצר אור ובורא חשך אלא מדת יום בלילה
היכי משבחת לה. אמר אבוי גולל אור מפני
חשך וחשך מפני אור:

והוא ח"ל הואיל וקלסתם אותו אף הוא יהי כנגד המשפיות
הגידול הזה יהיה נתון לתער ולמספרים שאינן עליו
ואשפיתנו: עכשיו שאני הטתי הרי אני כמקלס מעשך
שהיית עוטה ואח"כ כזקפת:

מאי מברך שתיים לפניה דשקר מאי כינהו: יוצר אור
ובורא חשך עושה שלום ובורא רע לקמיה מפרש אידיך מאי
היא דאלו ברכה דיסתתק אינה מן המכין שהיא לשקר פסוקי
דזמרה ואומר אותה קודם זמן ק"ש אס ירלה: כדכתיב
קאמרי' כתיב בקרא יוצר אור ובורא חשך עושה שלום ובורא רע:

סג א"י אמר שמואל השכים לשנות עד שלא קרא
 ק"ש צריך לברך. מאי מברך אשר קדשנו
 במצוותיו וצונו לעסוק בדברי תורה:

נה תנן התם אמר להם הממונה ברכו ברכה א'
 סג ותם ברכו וקראו עשרת הדברו' שמע והיה

אם שמוע ויאמר וברכו את העם ג' ברכות אמת
 ויציב ועבודה וברכת כהנים. וכשבת מיסיפין ברכה
 אחת למשמר היוצא אמר מר וקורין עשרת הדברות

יב וכו'. *אמ' רב יהודה אמר שמואל אף בגבולין בקשו
 לקרות כן אלא שכבר בטלום מפני תרעומת המינין
 תניא נמי הכי וכו' רבה בר בר חנה סבר למקבעינהו
 בסודא. א"ל רב חסדא כבר בטלום מפני תרעומת
 המינין וכן אמר' בנהרדעא א"ל רב אשי כבר

תנן התם במסכת תמיד: אמר להם הממונה הוא סגן
 הכהנים: ברכו ברכה אחת בגמרא מפרש אחת

מהנרכות שלפני ק"ש דהתם מסדר לכולי סדר עבודת השמר
 וקאמר דלאמר שסדרו האצרי' על גבי הכנס ומלקום ירדו

ובאו להם ללשכת הגזית לקרא את שמע והדר תני אמר
 להם התמוכה וכו': ועבודה בשציל העבודה שעשו היו

מנרכין אקריה רלה ה' אלהינו עבודת עמך ישראל ואשי
 ישראל ותפלתם תקבל ברכון צדק המקבל עבודת עמו ישראל

צדקון א"כ שאותך לצדק ציראה כעבוד: וברכת כהנים
 לצדק את העם ובשאר תפלה לא היה להם פנאי ואף זמן

ק"ש לא הגיע כלומר' במסכ' יומא: מפני תרעומת המינין

מאימהו פרק ראשון ברכות לו

במלום וכו' וכשבת מוסיפין וכו'. מאי היא א"ר
חלבו משמר היוצא אומר למשמר הנכנס מי
יששכן את שמו בבי' הזה הוא ישכון ביניכם אהבה
ואהוה ושלום וריעות:

אמר רבה בר חנינא סבא משמיה דרב כל מי נו
שלא אמר אמת ויצויב שחרית ואמת ואמונה ^ס
ערבית לא יצא ידי חובתו שנא' *להגיד בבקר תלי"ג
חסדך ואמונתך כלילות:

אלא יאמרו לעמי הארץ אין אחר תורה אמת יתדעו שאין
קורין אלא מה שאמר הקצ"ה ושענו מפיו בסיני. המיזין
עובדי כו"ס. ע"כ:

כל מי שלא אמר אמת ויצויב כיו שתקוה וכן אמת
ואמונה בערבית לא יכא שאמר להגיד בצוקר חסדך
וגומ' וזרכת אמת ויניב כולה על חסד שעשה עם אבותינו
שהוליאנו מחללים וצקע להם הים והעצבים וזרכת אמת
ואמונה מדבר בפירוש אף על העמידות שאנו מלפנים שיקיים
לנו הנטקת אמונתו לגאלינו מיד יולכים ומיד ערובים ולשום
כשנינו בקיים ולהדריכנו על צנות אויבנו וכל אלו הנסים
התדירים תמיד ע"כ: [הוספות ואמונה מ' מדבר על העמיד
שאו מלפנים שימור הנטקתו ואמונתו ויגאלינו מיד העלכים
יצסוף זרכה סוזר לגולה וספרעה כדי לסמוך לגאל ישראל
ח"כ על המדרש הדשים לבקרים רבה חזונתך שאלס חלמין
ומפקיד רוקו בידו ומחזירה בלא יגיעה. עוד כתנו בתוספ'
אמת ויניב וכולי לא קאי על השכינה אלא קאי אהדבר

וְאָמַר רַבֵּה בַר חֲנִינָא מִשְׁמִיָּה דְרַב הַמְתַּלְּל
 כְּשֶׁהוּא כּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבִרוּךְ וְכִשְׁתִּיא זּוֹקֵף
 זּוֹקֵף בְּשֵׁם אֲמַר שְׁמִיָּאל מ"ט דְּרַבְתָּ דְכָתִיב *ה'
 זּוֹקֵף כְּפּוֹפִים מִיְתִיבִי *וּמִפְּנֵי שְׁמֵי נַחַת הוּא. מִי
 כָּתִיב בְּשֵׁמִי מִפְּנֵי שְׁמֵי כָּתִיב. א"ל שְׁמוּאֵל לְחַיִּיא
 בַּר רַב בַּר אִירִיָּין חָא וְאִימָא לָךְ מִילְתָּא מַעֲלִייתָא
 דְאֲמַר אַבּוּךָ חֲבִי אֲמַר אַבּוּךָ כְּשֶׁהוּא כּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ
 בְּבִרוּךְ וְכִשְׁתִּיא זּוֹקֵף זּוֹקֵף בְּשֵׁם רַב שֵׁשֶׁת כִּי כּוֹרֵעַ
 כּוֹרֵעַ כַּחֲזוּרָא כִּי זּוֹקֵף זּוֹקֵף כַּחֲזוּרָא:

וְאָמַר ר' חֲנִינָא סְבָא מִשְׁמִיָּה דְרַב כָּל שְׂאֵפְשֵׁר
 לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ וְאִינוּ מְבַקֵּשׁ נִקְרָא
 ע"ז חוֹטֵא שְׁנֵאמַר *גַּם אֲנִי חֲלִילָה לִי מִחַטָּא
 לָהּ מַחְדָּל לְהַתְּפַלֵּל בְּעַרְכֵּם. אֲמַר רַבָּא
 הַזֶּה וְכו' וְכֵן אָמַר הַר"ס הֵאִי מַרְגְּלִיתָא דְלִית בֵּיה טִימִי
 ר"ח נִגְמָ' פִּי שְׁאִין לָהּ שׁוּמָא כָּל מָה דְחִשְׁבָּא מַתְּגַבֵּה לָהּ כְּדָאמַר לְקַמָּן
 רַבֵּה בַר
 הַרְבֵּה וְאֲמַר לִיה רַבִּי מְכִיכָא סִימְתִי לְשַׁמְרִיה דְמַרְךָ כִּי כִי
 פֶּה לֹא יוּכַל לְסַפֵּר שְׂמִי. ע"כ:

כְּשֶׁהוּא כּוֹרֵעַ בְּאֲזוֹת וּבְהוֹדָא כּוֹרֵעַ בְּבִרוּךְ זּוֹקֵף עֲלֵמָּן
 כְּשֶׁהוּא מְזַכֵּר אֶת הַשֵּׁם ע"ש ה' זּוֹקֵף כְּפּוֹפִים
 נַחַת לְשׁוֹן הַכְּנִיָּה: כַּחֲזוּרָא שְׂבַט שְׂבִיד אֲדָם וְקוֹבְעוֹ לְמַטֵּה
 נְגַת אֲחַת: זּוֹקֵף כַּחֲזוּיָא נְקַת רָאשׁוֹ תַּחְלָה וְאַח"כּ גּוֹפֵן
 שְׁלֹא תִרְאֶה כְּרִיעַתוֹ עֲלָיו כְּמֵשׁוּי: כַּחֲזוּיָא כְּנַקֵּשׁ הַזֶּה כְּשֶׁהוּא
 זּוֹקֵף עֲלֵמָּן מְגַבֵּה רָאשׁוֹ תַּחְלָה וְזוֹקֵף מַעֲטָא מַעֲטָא:

מאימתי פרק ראשון ברכות לה

אם תלמיד חכם הוא צריך שיחלה עצמו עליו מ"ט
 אילימא משום דכתיב *ואין חולה מבם עליו וגולה ש"ח כג
 את אזני דלמו^ה מלך שאני אלא מהבא *ואני תלים לה
 בחלותם לבושי שק ואמר רב חנינא סבא משמיה
 דרב כל העושה דבר עבודה ומתבייש בת מיחלין
 לו כל עונותיו שנאמר *למען תזכרו יבשת וגומר יחוקאל יי
 בכפרו לך לכל אשר עשית דלמא צבור שאני
 אלא מהבא *ויאמר שמואל למה הרגזתני וגומר ש"ח כס
 ויאמר שאול צר לי וגומר ולא ענני עוד גם ביד
 ותביאים גם בחלומות ואלו אורים ותומים לא
 קאמר משום דקטליה לנוב עיר הכהנים. ומנין
 דאחילו ליה מן שמיא שנאמר *ויאמר שמואל עס
 וגו' ומחר אתה ובניך עמי ואמר רבי יוחנן עמי
 במחיצתי ורבנן אמרי מהבא *והוקענום לה' בגבעת ש"ח כס
 שאול בחיר ה'. יצאתה בת קול ואמרה בחיר ה':

אם תלמיד חכם הוא זה שצריך לרקמים צריך שיחלה
 קצרו עצמו עליו: בחלותם על דואג ואקיתופל הוא אומר
 שהיו תלמידי חכמים: למען תזכרו סיפיה דקרא בכפרו
 לך את כל אשר עשית: גם בחלומות ולא הזכיר אורים
 לפי שכתבייש חטו שלם יאמר לו אתה גרמת שלם כענית
 באורים ותומים לפי שהרגת את הכהנים: ורבנן אמרי
 מהבא מהבא שמעינן דאחילו ליה: והוקענום גבעונים
 אמרו לדוד בסוף ימיו כשהיה רעב ג' שנים וגו' יותן לנו
 א' אנשים סבכיו והוקענום בגבעת שאול ונת קול יצאה

ע"א א"ר אבהו בן זוטרתו א"ר יהודה בר זבדא בקשו
 לקבוע פ' בלק בק"ש ומפני מה לא קבעו
 מפני גזרה צבור. מ"ט אילימא משום דכתיב בה
 ודבר נ"א *אל מוציאם מצרים. לימא פרשת רבית ופרשת
 משקולות דכתיב בהן יציאת מצרים אלא א"ר
 ע"כ יוסי בר אבין משום דכתיב בה האי קרא *ברע
 שכב בארזי וכלביא מי יקומנו. ולימא האי פסוקא
 ותו לא. גמירי כל פרשה דפסקה מרע"ה פסקינו
 דלא פסקה מרע"ה לא פסקינו.

נח הניא אמר לתם בן זומא לחבמים וכו' מוכרי'
 יציאת מצרים לימות המשיח והלא כבר
 יצאה מנאמר *הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמרו עוד
 חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים
 כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע
 בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר
 הדחתו שם אמרו לו לא שחעקר יציאת מצרים
 וכו' אמריתם בקיר ה' הדחתו הם לא חטאו בקיר ה'

חטאו לגנותו בני נאם ולא לכבודו. ע"כ:
 רבית אל תקח חלתו כסף ותרבות וגו' וסחך ליה יציאת
 עולמים: פרשת משקולות חנן גלמה וכדק וכו'
 סיפיה דקרא אפר הולאתי אתכם עו': ברע שכב דדמי
 לשכבך ונקומך שהקנ"ה שומרנו נשכננו ונקומנו לשכנ
 עלינו ונקטים בארזי וכלביא: ולימא האי פסוקא וליכא
 טורק צבור:

מאימתי פרק ראשון ברכות לט

ממקומה אלא שתהא שעבוד מלכויות עיקר ויציאת מצרים טפל לו. כיוצא בו אתה אומר *לא יקרא שמך עד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך *לא יג שיעקר יעקב ממקומו אלא ישראל עיקר ויעקב טפל לו. וכן הוה אומר *אל תזכרו ראשונות וקדמינות אל תתבוננו אל תזכרו ראשונו' זו שעבוד מלכויות. וקדמינו' אל תתבוננו זו יציאת מצרים.

הנני עושה חדשה עתה תצמח חני רב יוסף זו מלחמת גוג ומגוג. משל למת"ד לאדם שהי' מהלך בדרך ופגע בו זאב וניצול ממנו והיה מספר והולך מעשה זאב. פגע בו ארי וניצול ממנו והי' מספר והולך מעש' ארי. פגע בו נחש וניצול ממנו שכח מעש' שניהם והיה מספר והולך מעשה נחש. אף כך ישראל צרות אחרונו' משכחות הראשונות:

אברם *הוא אברהם. בתחלה נעשה אב לארם נט ולבסוף נעשה אב לכל העולם כלו. שרי סס היא שרה בתחלה נעשית שרי לאומתה ולבסוף פסוק הוא

לא שיעקר יעקב ממקומו שהרי מלינו שקראו הקצ"ה ד"ה א ב יעקב אצרי זאת ברדתו למצרים שנאמר ויצא אלהים מונה לישראל ויאמר יעקב ויאמר הכני: הנני עושה חדשה מ"ח בתר אל תזכרו ראשונות. ע"כ: פ' מ"ו עקידה

בתחלה אב לארם לאנשי מדינתו שמאריך ארם היה שנא' בעבר הכהר ישנו אבותיכם מעולם ואומר אל ארם נהרים אל עיר נקור: אב לכל העולם אז הקון גוים: שרי

דאשי' לה

כשנ"ו ח"ג

הוא

מ"ח

פ' מ"ו

עקידה

סי"א

נעשית שרה לכל העולם כלו. הני בר קפרא כל
הקורא לאברהם אברם עובר בעשה. שנא' * והיה י'
שמך אברהם רבי אליעזר אומר עובר בלאו שנא'
* ולא יקרא עוד את שמך אברם אלא מעתה הקורא
לשרה שרי הכי נמי התם ה"ה אמר לאברהם
* שרי אשהך לא תקרא את שמה שרי כי שרה
שמה. אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב הכי נמי
* שאני התם הדר אמר ריה קרא דכתיב * ויאמר
אלהים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב.
מתיב רבי יוסי בר אבין ואיתימא רב יוסי בר
* אתה הוא ה' האלהים אשר בחרת באברם
והוצאתו מאור כשדים ושמת שמו אברהם. א"ל
התם נביא הוא דקא מסדר לשבחויה דרחמנא
מאי דהוה מעיקרא:

היה קורא

פרק שני

א"ר יהושע בן קרחה למה קדמה ברשת שמוע
לוהיה אם שמוע. כדי שיקבל עליו עול
מלכות שמים תהלה ואח"כ יקבל עליו עול מצות.
לשון יקיד משמע שרתי : מסדר שבחיה דמעיקרא
אשר נקראו נהיות שמו אברהם ושמת שמו אברהם. ע"כ :

היה קורא פרק שני ברכות מ

והיה אם שמוע לויאמר שוהיה אם שמוע נוהג
 בין ביום ובין בלילה ויאמר אינו נוהג אלא ביום
 בלבד ע"כ. עוד כתוב בסוף פרק של מעלה מענין
 זה. פרשת ציצית משני מה קבעוה בק"ש אמר ר'
 יהודה בר חביבא משני שיש בה ששה דברים
 מצות ציצית וציאת מצרים עול מצות ומינו' הרהור
 עבירה והרהור כו"ם בשלמא הני תלת מדרשין.

מדרש' עו

על מצות דכתיב *וראיחם אותי וזכרהם את כל
 מצות ה' ציצית דכתיב ועשו להם ציצית וגו' וציאת
 מצרים דכתיב אשר הוצאתי וגו'. אלא מינות הרהור
 עבירה והרהור כו"ם מנא לן. דתניא אהרי לבבכם
 זו מינות וכה"א *אמר נבל בלבו אין אלהים אחרי
 עיניכם זו הרהור עבירה שנא' *ויאמר שמשון אל
 אביו איתת קח לי כי היא ישרה בעיני אתם זוני'
 זו הרהור כו"ם וכה"א *ויונו אחרי הבעלים:

תלמי' יד

די' ע"י

תניא סימכוס אימר המאריך באחד מאריבין לו
 ימיו ושנותיו. א"ר אחא בר יעקב ובדל"ת ע"כ

והיה אם שמוע נוהג בין ביום ובין בלילה דמשתעי
 בתלמוד תורה דכתיב ולמדתם אותם את בניכם:
 ויאמר דמשתעי בלילית אינה נוהג אלא ביום דכתיב וראיתם
 אותו פרט לכבוד לילה: עול מצות ועשיתם את כל מצותי:
 זו מינות עובדי כו"ם ההופכים דברי אלהים קיים ע"כ:
 ובדל"ת ולא נקי"ת דכל מה דאמר חז"ל דל"ת לא
 משתמע מידי ומה בלע בהארכתו אבל בדל"ת יאריך

א"ר אסי ובלבד שלא יחטוף בחי"ת. רבי ירמיה
 הוה יתיב קמיה דרבי חזייה דהורה קא מאריך
 טובא א"ל כיון דאמליכתיה למעלי ולמטה ולא רבע
 רוחות השמים תו לא צריכת:

סא אמר רב יוסף פרקין לא יקרא ק"ש קריאת
 שמע הוא דלא ליקרי הא מוגני שפיר דמי.
 והא ריב"ל לייט אמאן דגני אפרקיד. אמרי מיגנא
 כי מצלי שפיר דמי מיקרי אע"ג דמצלי נמי
 אסירא. והא רבי יוחנן מצלי וקרי שאני רבי
 יוחנן דבעל בשר הוה:

יד חוזר ואומר אמת או אינו חוזר ואומר אמת א"ר
 אבתו א"ר יוחנן חוזר ורבת אמר אינו חוזר
 ע"כ ההוא דנתייר קמיה דרבה שמעיה רבת דאמר

כשיעור שיעשו כלנו יקיד בשמים ובארץ ולד' רוקותיה כדמפרש
 לקמן: ובלבד שלא יחטוף בחי"ת בשביל חריכות הדלי"ת
 לא ימהר בקריאתה שלא יקראנה בקטף בלא פתק ואין
 זה כלום: דאמליכתיה שהארכת שיעור שתקטוב בלגך שהוא
 אחד בשמים ובארץ ובארבע רוקותיה:

פרקין שוכז על גבו ופסיו למעלה: לייט אמאן דגני
 אפרקיד שחא יתקשה איברו במוך שנתו וכראה לרביס
 יהוא דרך גכאי: מיגנ' ליטן: כי מצלי ש"ד כשהוא מוטו
 על גרו מעט ש"ד אצל מיקרי ק"ש אפילו מצלי כמי אסור
 שמקבל עליו עול מלכות שמים דרך שררה וגאווה:

היה קורא פרק שני ברכות מא

אמת אמת חרי ומני אמר רבה כל אמת אמרת
תפסיה להאי:

אמר רב כל הנותן שלום לחברו קודם שיתפלל סא
כאלו עשאו במה שני* חרלו לכם מן האר' יד

אשר נשמה באפו בי במה נחשב הוא אל חקרי יעקב
במה אלא במה. ושמואל אמר במה חשבתו לזה
ולא לאלוה. מתיב רב ששת בפרקים שואל מפני
הכבוד ומשיב תרגמא רבי אבא במשכים לפתחו.
אמר רבי יונה אמר רבי זירא כל הנותן שלום
לחברו קודם שיתפלל עשאו במה. אמרו ליה
במה קאמרת אמר להו לא אסור קאמינא. כדרב
אידי בר אבין. דאמר רב אידי בר אבין א"ר
יצחק בר אשיאן אסור לאדם ליחן שלום לחברו

כל אמת אמת תפסיה להאי ריהטא של אמת תפסתו לזה:
חרלו לכם מן האדם כשיש לכם לעסוק בכבוד המקום
אל תתעסקו בכבוד האדם דאי לאו הכי למה ליה
לקדול. ושמואל לא דריש לי לשון כמה אלא כמשמעו כמה
חשבתו לזה שהקדמת כבודו לכבודי: שואל מפני הכבוד
יהא ק"ש קודם תפלה הוא וקתני שואל: תרגמא רבי
אבא להא דרב ושמואל דאסרי במשכים לפתחו אבל פוגע
בו בדרך שואל. ה"ג אמר רב אידי בר אבין אסור רב יצחק
בר אשיאן אסור לו לאדם לעשות חפלו עד שיתפלל שאל
לדק לפכיו יהלך. לדק תפלתו שמלדיקו לצורא והדר וישס
פעמיו לדרכי חפלו ע"כ:

תלמי' פה ולצאת לדרך קודם שיחפלל שנאמר *צדק לפניו
 יהלך. ואמר רב אידי בר אבין א"ר יצחק בר
 אשיאן כל המתפלל ויוצא לדרך הקב"ה עושה לו
 חפציו. שנא' צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו:
 סב אמר עולא כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין
 כאלו מעיד עדות שקר בעצמו ורבי חייה
 בר אבא א"ר יוחנן כאלו הקריב עולה בלא מנחה
 וזבח בלא נסכים. וא"ר יוחנן הרוצה שיקבל עליו
 מין עול מלכות שמים שלמה *יפנה ויטול ידיו ויניח
 תפילין ויקרא ק"ש ויחפלל וזו היא מלכות שמים
 שלמה. א"ר חייה בר אבא א"ר יוחנן כל הנפנה
 וניטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומחפלל מעלת
 עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן
 תלמי' כו ש:א' *ארחץ בנקיון כפי ואסיבבה את מובחד ה'.
 א"ל רבא לא סבר לה מר כאלו טבל א"ל שפיר
 קאמרת דכתיב ארחץ ולא כתיב ארחיץ:

כאלו מעיד עדות שקר בעצמו לטבא מעליא: כאלו
 הקריב עולה וכו' שמינו הכתוב להקריב עמה מנחת
 נסכים אף זה הקורא אינו גומר את המזבח. נסכים הוא
 היין המתנסך על גבי המזבח אחר העולה והזנב כדכתיב
 ונסכיהם קלי ההין והוא הדין למי למי' כאלו הקריב עולה
 בלא מנחה ונסכי' דהא עולה כמי טעוב' נסכי' וליטב' דקרא
 נקט עולה ומנחה זנב ונסכים: יפנה לנקביו: דכתיב ארחץ
 ששמע רחילת כל הגוף ולא כתיב ארחיץ כפי לדרשא אתא

היה קורא פרק שני ברכות מב

אמר לוי רבינא לרבא חזי מר האי צורבא מרבנן ^ס
דאתא ממערבא ואמר מי שאין לו מים
להחזיק מקנה ידיו בעפר ובצרוור ובקמחים א"ל
שפיר קאמר מי כתיב במים *בנקיון כתיב כל
מידו דמנקי:

א"ר חמא בר חנינא כל הקירא ק"ש ומדקדק ^{סג}
באותיותיה מצננין לו גיהנם שנא *בפרש ^ס
שדי מלכי בה תשלג בצלמן א"ת בפרש אלא ע"ג
בפרש א"ת בצלמן אלא בצלמות. וא"ר חמא בר ^ס
חנינא למה נסמכו *אהלי לנחלי דכתו *כנחלי ^{סז}

נטיו כגנות עלי נהר באהלים נטע וגו' לומר לך ^{סח}
מה נחלים מעלים את האדם משומאה לטהרה ^{סח}
אף אהלים מעלים את האדם מכף חובה לכף זכות: ^{סח}
רבי אמי ורבי אסי הוו קא קטרין לוי גננא לר"א ^{סח}
לומר שהוא מעלה עליו שכר רחילת כפיו כאלו טבל כל גופו: ^{סח}
בפרש שדי אס תפרש שדי ותנדיל תיבות של מלכות שמים: ^{סח}
ל"א

מלכים בה התורה אשר נה מלכים ימלוכו תשלג ^ס
ותלכן לך את כל המות: אהלים לנחלים כנחלים נטיו
כאהלי נטע: והרשב"א הקשה על פירוש זה דההוא בשמים
הוא כתרומתו מלשון מר ואהלית אלא נסמכו אהלים לנחלים
דכתיב מה טובו אהליך ושמך ליה כנחלים נטיו עד כאן
לשון הרשב"א: נקזור לפרש"י אף אהלים בתי מדרשות
אהלים לשון נטיעה נוספת בהם שנא ויטע אהלי אפדמו:
קטרין ליה גננא קושרים לו סובה להשיאו אשה:

אמר להו אדהבו והבו איזל ואשמע מלתא
 דבי מדרשא ואיתי ואימא לכו אויל אשכחי לתנו
 דקתני קמי' דרבי יוחנן קרא ומעה ואינו יודע
 להיכן טעה יחזור כו' אתא ואמרו להו אמרו ליה
 אלו לא באנו אלא לשמוע דבר זה דיינו:

ס"ט ת"ר עבדים ושפחות אין עומדי' עליהם בשורה
 ע"ג ואין אומרים עליהם ברכת אבליים ולא

תנחומי אבליים מעשה ומתה שפחתו של רבי
 אליעזר נכנסו תלמידיו לנחמו כיון שראה אותם
 עלה לעליו ועלו אחריו נכנס לאנפילון נכנסו אחריו
 נכנס לטרקליו נכנסו אחריו א"ל כמדומה לי
 שאתם נכיון בפושטין עכשו אי אתם נכויים אפוי'
 בחמי חמין לא כך שניתי לכם עבדים ושפחות
 אין עומדין עליהם בשורה ואין אומרים עליהם
 ברכת אבליים ולא תנחומי אבלי' אלא מה אומדין
 עליהם כשם שאומרים לו לאדם על שורו ועל
 חמורו שמתו ומקום ימלא חסרוןך כך אומרים
 וכו' תניא אודך עבדים ושפחו' אין מספידין אותם
 ר' יוסי אומר אם עבד כשר הוא אומר עליו הוי

ברכת אבליים ברכת רחבה שמצדן אותו סעודה ראשונה
 משל חקרים ומצדן ס"ט ברכת אבליים והיא מפורשת
 בכתובות פ"א: לאנפילון בית קטן שלפני טרקליו הגדול: נכיון
 בפושטין כלומר סבור הייתי שתזיכו הדבר ברמי' מועט שראיתם
 אותי סר מעליכם ליכנס לאנפילון: הוי לשון גמילה ולעקה:

היה קורא פירק שני ברכות מג

איש טוב ונאמן ונתנה מיניעו. אמר ליה א"ב מה
הנחת לבשרים:

הגו רבנן אין קורין אבות אלא לג' ואין קורין ^ס
אמהות אלא לג' מ"ט אילימא משום דלא
ידעינן אי מראובן קא אתינן אי משמעון קא אתינן.
א"ה אמהות נמי לא ידעינן אי מרחל קא אתינן אי
מלאה אתינן. אלא עד הכא חשיבי טפי לא חשיבי:

אמר רבי אלעזר מאי דכתוב בן אברבך בחיי ^ס
בשמך אישא כפי. בן אברבך זו קריאת ^ס
שמע. בשמך אישא כפי זו תפלה ואם עשה בן
עליו הכתוב אימר *כמו חלב ודבש תישבע נפשי. ^{מל"א ס}
ולא עוד אלא שנוחל שני עולמים העה"ז והעולם
הבא שנא *ושפתו רננות יהלל פי. ב' רנני הללו ^ס
למה אחד בעה"ז ואחד בעה"ב.

אמר רבי יורא כל הלקי שבעה לילות בלא הלום ^ס
נקרא רע שנא *ישבע ילין כל יפקד רע. ^ס

אל תקרי שבע אלא שבע אמר ליה רבי הוויא ^ס

אין קורין אבות אלא לג' אברהם יצחק ויעקב לאסוקי ^ס

שבעים: אלא לארבעה אהרן רבקה רחל ולאה: ^ס

בן אברבך וכמו חלב תרו קראי דסמיכי להדיא: רכנות ^ס

שתי. וכתב הרשב"א אברבך נקיי בשכ"מלו. בשמך ^ס

אח כפי והתפללו חליך לך ארלם: שנוחל ב' עולמות ^ס

העולם הזה בקריאת שמע והעולם הבא בתפלה ע"כ: ^ס
אל תקרי שבע אלא שבע ילין כל יפקד מן השמים ^ס

חשני יט
פ' הדול'
ע"ט
רש"א
כ"ט ח"ה
פ"ט

בריה דרבי אבא הכי אמר רבי יוחנן כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן אין מבשרין אותו בשורות רעות. שנא' ושבע ילין כל יפקד רע:

יו רבי אליעזר בחר דמסיים צלותיה אמר הכי יר"מ ע"ג ה' אלהינו שתשכן בפורינו אהבה ואחודה שלום וריעות והרבה גבולנו בתלמודי ותצליח סופני אחרית ותקוה ותשים חלקנו בן עדן ותקננו בחבר טוב ויצר טוב בעולמך ונשכים ונמצא ייחול לבבנו ליראה את שמך ותבא לפניך קורת נפשנו לטיבה. רבי יוחנן בחר דמסיים צלותיה אמר הכי יר"מ ה' אלהינו שתציץ בבשחנו ותביט ברעחני ותחלבש ברחמך ותתכסה בעווד ותתעטף בחסידותך ותתאזר בחנינותך ותבא לפניך מדת טובך וענותנותך. ר' וירא בחר דמסיים צלותיה אמר הכי יר"מ ה' אלהינו שלא נחטא ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו: רבי הייא בחר דמצלי אמר הכי יר"מ ה' אלהינו

נקלוס הרי הוא רע לכך אין משגיחין לסוקדו:

בפורינו נגורלנו: אחרית ותקוה שתהא אחריתנו טובה וכראה

מה שקוינו: ותקננו לשון תקנה: ונשכים ונמצא

ייחול לבבנו ליראה את שמך שלא ימגור עלינו יפה"ר

צהרהור הלילה לסור מאחריך ביום אלא כשנשכים נכל נקר

נמלא לנצנו מייל לך: ותבא לפניך קורת נפשנו כלומר

ספק לרכנו וקורת רוחינו: תביט ברעחנו מדע ומתן לנך

נרעה הנאה אלינו:

היה קורא פרק שני ברכות מד

שחאה תורתך אומונותנו ואל ידוה לבנו ואל יחשבו
עינינו : רב בתר צלותיה אמר הכי יר"מ ה' אלהינו
שתחן לנו חיים ארוכים חיים של שלום חיים
של טובה חיים של ברכה חיים של פרנסה חיים
של חילוף עצמת חיים שיש בהם יראת חטא
חיים שאין בהם בושה וכלימה חיים של עישר
וכבוד חיים שחאה בנו אהבת תורה ויראת שמים
חיים שתמלא לנו כל משאלות לבנו לטובה :

רבי בתר צלותיה אמ' יהי רצון מלפניך ה' אלהי סו
ואלהי אבותי שתצילני מעזי פנים ומעוות פ
פנים מאדם רע ומפגע רע מחבר רע מיצר רע
משכן רע ומשאן המשחית מדין קשה ומבעל
דין קשה בין שהוא בן ברית ובין שאינו בן ברית
ואע"ג דקיימי קצוצי עלי דרבי רב ספרא בתר
דמסיים צלותיה אמר הכי יר"מ ה' אלהינו שתשים
שלום *בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה יז
ובין התלמידים העוסקים בתורתך בין עוסקים
מעזי פנים שלא יתגרו פנו : ומעוות פנים שלא יולאו עלי
לעז מחזרות : שאינו בן ברית שאינו מהול : ואע"ג
דקיימו קצוצי עליה דרבי שהיו עומדי סריסים עליו זמלו
אכטוניכוס להכות ולהקס לכל העומדים עליו : בפמליא
של מעלה נקנורת שרי האומות שכזהאריס של מעלה מתגרי
תכף יז קטטה בין האומות כדכתיב ואני עומד להקס
עס שר פרס : ובפמליא שלמטה . קנורת הקכמים :

לשמה בין עוסקי שלא לשמה וכל העוסקין שלא לשמה יהי רצון מלפניך שיהיו עוסקין לשמה :
 ס רבי אלכסנדר ברי בתר צלותי אמר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתעמידנו בקרן אורה ואל תעמידנו בקרן חשכה. ואל ידוה לבנו ואל יחשבו עינינו :

ס רבי אלכסנדר ברי בתר צלותיה אמר הכי רבון כל העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוני לעשות רצונך ומי מעבד שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שחבניעם מלפנינו ומאחרינו ונשובה לעשות חקי רצונך בלבב שלם מר בריה דרב הונא בתר צלותיה אמר הכי אלהי נצור לשוני מרע וגומר. עד צורי וגואלי :

ס רבא בתר צלותיה אמר הכי אלהי עד שלי נוצרתי איני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי עפר אני כדאי קל וחומר במיחתי הרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה יהי רצון מלפניך שלא אחטא עוד ומה שחטאתי לפניך מרוק בקרן אורה זיית אורה :

ומי מעבד שאין אני עושין רכוק : שאור שבעיסה יכר הרע שבלבנו המסמיכני :

איני כדאי לא הייתי קטן והגון להיות כולר : ועכשיו שנוצרתי מה חסינותי הרי אני כאלו לא כולרתי ק"ו שזמיתתי עפר אני : מרוק כלה והתס :

היה קורא פרק שני ברכות מה

ברחמך הרבים אבל לא על ידי יסורים וחלאי
רעים והיינו וידוי דרב המנונא ווטא ביום הכיפורי:
ששת כי הוה יתיב בתעניתא בתר דמצלי ס
אמר הכי רבון העולמים גלוי לפניך בזמן
שב"המ קיים אדם הוטא ומקריב קרבן ואין מקריבין
ממנו אלא חלבו ודמו ומתכפר לו ועכשיו ישבתי
בתענית ונתמעט חלבי ודמי יר"מ שיהא חלבי
ודמי שנתמעט כאלו דהקרבתו לפניך על גבי
המזבח ותו"צני:

א"ר יוחנן כי הוה מסיים ר' מאיר ספרא דאייב סח
אמ' הכי סוף אדם למות וסוף בהמה לשחיט' ס
והכל למיתה הם עומדים אשרי אדם שגדל בתור'
ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם
טוב ונפטר בשם טוב מן העולם ועליו אמ' שלמה

מרגלא

בחכמתו *טוב שם משמן טוב וגומר: מרגלא
בפומיה דר"מ גמור בכל לבבך ובכל נפשך לדעת
את דרכי ולשקוד על דלתותי יום ויום נצור לשונך
מרע ושפתיך מדבר מרמה נצור תורתך בלבך ונגד
עיניך תהיה יראתי שמור פיק מכל חטא וטהר וקדש
עצמך מכל אשמה ועין ואני אהי' עמך בכל שעה:
מרגלא בפומיהו דרבנן דיבנת' אני בריה וחברי

מרגלא בפומיה דנר זה היה רגיל בפיו: אני העוסק בתורה
בריה אני וחברי בריה וכן קצרי עם הארץ בריה
הוא ופירו' בתוספות פלוסר יש לו לב פמזני להלכותין

כריה. אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתי
 בשרה. אני משכים למלאכתי והוא משכים
 למלאכתי כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי
 כך אין אני מתגדר במלאכתי שמה תאמר אני
 מרבה והוא ממעיט. שנינו אחד המרבה ואחד
 הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים: מרגלא
 בפומיה דאביי לעולם יהא אדם ערום ביראה
 מענה רך ומשיב חמה ומדבר שלום עם אחיו
 ועם קרוביו ועם כל אדם ואפי' עם עכו"ם בשוק
 כדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה ומתקבל
 על הבריו' אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא
 הקדימו אדם שלום מעולם אפילו עכו"ם בשוק.
 מרגלא בפומיה דרבא תכלית חכמה תשובה
 ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושונה
 ובועט באביו ובאמו או ברבו או במי שגדול ממנו
 בחכמה ובמנין שנא' *ראשית חכמה יראת ה'

ס"פ
 הנו'
 וע"ס
 רש"ח

תליס קיל

טוב לרע ע"כ תוספות: אני מלאכתי בעיר כלומר נוסח
 מלאכתי ממלאכתי: מתגדר מתגדל לתפוש אומכתי ושאל
 חאמ' הדין עמו שאינו מתגדר במלאכתי שאלו היה תופס
 אומכות שלי לא היה לו לב פתוח להרבות בתורה כמותי
 והיה ממעיט ואין לו שכר: שנינו שיש שכר לממעיט כמו
 למרבה ובלבד שיכוין לבו כו' ואלל קרבנות היא שנויה
 בסוף חכמות. ע"כ: ערום ביראה להערים בכל מיני
 ערמה ליראת צוראו: תכלית חכמה עיקרה של תורה

היה קורא - פרק שני ברכות מו

שכל טוב לכל עושיהם תהלתו עומדת לעד.
ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם. לעושי' לשמה
ולא לעושים שלא לשמה וכל העושי' שלא לשמה
נוח להם שלא נבראו: מרגלא בפומיה דרב לא
בתעולם הזה העולם הבא העולם הבא אין בו לא
אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא

עקידם

ספ"ב

ימתן ולא קנאה ולא שנאת ולא תחרו' אלא צדיקו'
יושבים ועטרוניהם בראשיהם ונתנין מזיו השכינה.

שמות כד

שנא' * ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו: תנו רבנן
גדולה הבטחה שהבטיח הקב"ה לנשים משל

יש"ל לב

האנשים שנא' * נשים שאננות. אמר ליה רב לר'
חייא נשים במאי זכיין באקריוו בנייהו לבי בנישתא
ובאתנווי גברייהו בי רבנן ומנטרן לגברייהו עד
דאתו מבי רבנן. בי מפטרי רבנן מבי רבי אמי
ואמרי לה מבי רבי חנינא אמרי לי הכי. עילמך
תראה בחייך אחרייך לחיי העולם הבא ותקיתך

שהא עמה תזונה ומעשים טובים: ויאכלו וישתו שזכו
מזיו שכינה כאלו אכלו ושתו: גדולה הבטחה שהרי קראן
שאכנות ובוטקות: לבי בנישתא תכוקות של בית רבן היו
רגילין להיותן למדין לפני רבן בבית הכנסת: בי רבנן
בית המדרש שזס שזנין משנה ותלמוד: ונטרן לגברייהו
מנותיבות לנעליהן ונותנות להן רשות ללכת וללמוד תורה בעיר
אחרת: מפטרי רבנן זה מוזט שהיה כושל רשות מחזרו
לשוב לארצו ולביתו: עולמך תראה בחייך כל לרכיך

לדור דורים לבך יהגת תבונת פיך ידבר חכמות
 ולשונך ירחיש רננות עפעפוך יישירו נגדיך עיניך
 יאירו במאור תורה ופנך יזהירו בזהר תרקייע
 שפתותיך יביעו דעת וכליותך תעלוזנה מישרים
 ופעמיק ירוצו לשמוע דברי עתיק יומיא כי הו
 מפטרי רבנן מבי רב חסדא ואמרי לה מבי רבי
 תלמי קמר שמואל בר נחמני אמרו ליה הכי *אלופנו מסובלי
 רב ושמואל ואמרי לה רבי יוחנן ורבי אלעזר חד
 אמר אלופנו בתורה ומסובלים במצות וחד אמר
 אלופנו בתורה ובמצות ומסובלים ביסורין *אין
 ע"ז פרץ שלא תהא סיעתנו כסיעתו של שאול שיצא
 ממנו דואג האדומי ואין יוצאת שלא תהא סיעתנו
 כסיעתו של דוד שיצא ממנו אחיתופל ואין צוחה
 שלא תהא סיעתנו כסיעתו של אלישע שיצא ממנו
 גחזי ברחובותינו שלא יהיה בינינו בן או תלמיד
 הרחוקים מצדקה רב ושמואל ואמרי לי ר' יוחנן
 ורבי אלעזר חד אמר כל העולם כולו ניינו בצדקה
 תמלא: פיך ידבר חכמות בלשון נרכה היו אומרים:
 יישירו לשון יוצר שתהא מביט בתורה כהלכה: ופרץ זה
 אחיתופל שמרץ סלמה במלכות בית דוד: יוצאת זה דואג
 שלא לתרבות רעה כדמפרש בקלק: צוחה זה גחזי שהיה
 טלורע וכתביב ביה טמא טמא יקרא והיינו טוסה: כל
 העולם כולו ניינו בצדקתו של הקב"ה ולא בזכות שנידים:

היה קורא פרק שני ברכות מו

והם ניוזנין בורוע ואירך אמר כל העולם כולו
ניוזנין בזכותן והם אפילו בזכותן אינן ניוזנין כדרך
יהודה א"ר דא"ר יהודה א"ר בכל יום ויום בת קול
יוצאת מהר הרוב ואומרת כל העולם כולו ניוזן
בשביל חנינא בני וחנינא בני רי לו קב הרובין
מערב שבת לערב שבת ופליגא דרב יהודה דאמ'
רב יהודה מאן אבירי לב גובאי טפשאי אמר
רב יוסף חדע דהא מעולם לא אגיר חד מנייהו
אמר רב אשי והלין בני מתא מחסיא אבירי לב
נינהו דהא קא חוו בשבתא דאורייתא חרי זימני
בשתא ולא מגיר גיורא מנייהו:

תיבנית
וי"ג
רש"א

והם ניוזנין בורוע בזכות שנים וכלדיקים משתעי קרא
יקרי להו רבוקים מלקתו של הקב"ה: אין ניוזנין שאין
להם כדי לרכס ומתפרנסין בקושי: ופליגא דרב יהודה
דהוה אמר אבירי לב היינו רשעים: גובאי שם אומה הם
בגבל ובמסכת קדושין אמרינן שהיו מן הנתינים: בשבתא
דאורייתא חרי זמני בשתא שהיו ישראל כאספים שם
בחדר לשמוע הלכות פסק מדרשה דרב אשי ובאלול לשמוע
הלכות הקו ע"כ: [היוספות ינפשו כעפר לכל תהיה מה
עפר מבלה את הכל אף אני יהי רלון שאכלה את הכל.
מזו שאומר והיה זרעך כעפר הארץ ע"כ: כי הוה מסתים
ספר איוב על שם שאיזו נפטר בשם טוב: העושה שלא
לשמה נזה לו שלא נברא וא"ת הא אמר ר"ל פרק חקוק
מנהגו לעולם יעסוק אדם בתורה ובמלות אפילו שלא לשמה

מִי שֶׁמֵתוּ פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

י"ח תניא לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראש
ו"ס"ת בזרועו וקורא ואם עשה בן עיב

משום *לועג לרש הרף עושהו:

חש"י פ

ס"ט ת"ר המיליך עצמית ממקום למקום הרי זה ל

יתנם בדסקיא ויתנם ע"ג המיר וירכב עליה

מפני שנוהג בהם מנהג בזיון. ואם היה מתירא

מפני עכו"ם או מפני לסטים מותר ובדרך שאמר

בעצמות כך אמרו בספר תורה:

ס"ט אמר רחבה אמר רב יהודה תרואה את המר

ואינו מלוהו עובר משום *לועג לרש הר

ס"ט

עושהו ואם לוהו מה שברו א"ר אסי *מלוהו ו

חש"י פ

חנן דל. רבי חייא ורבי יונתן הוו שקלי ואזו

ס"ט י"ט

שחוק שלא לשמה בא לשמה. וי"ל להכא מיירי שא

לומד שלא לקנטר קבריו והתם מיירי שלומד ע"מ שיכבדוהו

תרי זמני בשחא אבל בעברת שאינו אלא יום אחד

היו כ"ב מתאספי' ושחא ניסא אתרקיט להו וראיתי בס

העמים שקבר הרב ר' יהודה בר ברזילי שמע שהיה עמ

אל אש יורד מן השמים עליהם בכלה דאלול ובכלה דאדר

בדסקיא מרלוק גדול של עור. ואם היה מתירא ולכ

לרכוב על הסוס ולרוץ:

מלוה ה' חונן דל קרי ביה מלוה את המקום מי שק

מי שמתו פרק שלישי ברכות מח

בבית הקברות הוה קשדיא תכלתיה דרבי יונתן
א"ל רבי חייה דלייה. כדי שלא יאמרו למחר
באין אצלנו ועכשוו מחרפין אותנו. א"ל ומי ידעי
בולי האי והא כתיב *והמתו אינם יודעי מאימה
א"ל אם קרית לא שנית ואם שנית לא שלשת
ואם שלשת לא פירשו לך יפה. כי החיים יודעין
שימותו אלו צדיקים שבמיתתן קרויים חיים שנא'
*ובניהו בן יהודע בן איש חי רב פעלים מקבצאל
הוא הבה את שני אריאל מאב והוא ירד והבה
את הארי בתוך הכור ביום השלג. *בן איש חי
אזו בולי עלמא בני מתי נינהו. אלא בן איש חי
שאפילו במיתתו קרוי חי. רב פעלים מקבצאל
שרבה וקבץ פעלים לתרה. והיא הבה את שני
אריאל מאב שלא הניח כמותו לא במקדש ראשון
ולא במקדש שני. והוא ירד והכרה את הארי

קהלת ט

שמואל

כ"ג

ס

ע"ג

את הדל ואין לך דל מן המת והמלוהו כאלו מלוה
את המקו' מלוה מי שעושה ליה למת ה' יסכנו ע"כ:
דלייה הגזיהכו: לא שנית לא קורת פעם שנית עליו
כדי שתצונן זו: אלו צדיקים ומאי יודעים שימותו כותכים
אל לבם יום המיתה ומושכין ידוהן מן העצירה והרשעים
אינם יודעים מאומה עושים עלמס כאינם יודעים ומוטאים:
והוא הבה השפיל את השמים של דורות משני מקדשים
שלא היה בהם כמותו: אריאל זו צית המקדש שנאמר
הי אריאל קרית קנה דוד: מאב על סס שנכחו דוד

בתוך חבור ביום השלג. איכא דאמרי דתבר גוי
 דברדא ונחת וטבל איכא דאמרי דתני ספרא ד
 רב ביומא דסיתוא והמתים אינם יודעים מאומ
 אלו רשעים שכתיהם קרויים מזים שנא' *ואח
 חלל רשע נשיא ישראל. ואי בעית אימא מהב
 על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המו
 חי הוא אלא המת מעיקרא: כני רבי חייה נפס
 לקרייתא אייקר לחו תלמודיהו תו קמ מצעו
 לאדבוריה אמר ליה חד לחבריה ידע אבון בתא
 צערא. אמר ליה אידך מנא ידע ותא כתי
 *יכבדו בניו ולא ידע אמר ליה אידך ותא כתי
 *אך בשרו עליו יבאב ונפשו עליו תאבל. ואמ
 רבי יצחק קשה רמה לבשר המת כמחט בבשו
 החי אמרי בצערא דידהו ידעי בצערא דאחריו
 לא ידעי. ולא והתניא מעשה בחסיד אחר שנה
 דינר לעני בערב ראש השנה בשני בצורת והקניט
 אשתו והלך ולן בבית הקברות ושמע שה
 לאתי מרות המואביה: ונחת וטבל לקרוי כדי לעסו
 בתורה: גזיו דברדא סתיכות של צד והקרא שקורי
 גילגל"ה בלע"ז והיינו ביום השלג: דקרא ספרא דב
 רב תורת כהנים: חלל רשע על פדקיהו הוא אומר ועדי
 צימי יקזאל סי וקורהו קלל: לקרייתא להתעסק בעבוד
 אקוותת: אייקר למודיהו אשתכס למודס מגרסתס: אייקו
 הוכזד עליהם מקמת שכסה: צערא דידהו לער נוסכ

יחזקאל

כ"ב

דנב"י

סיני יד

ס"ז

מי שמתו פירק שלישי ברכות מא

יוחי שמספרו זו לזו. אמרה חדא לחברתה חברתי
בואי ונשיט בעולם ונשמע מאחורי הפרגד מה
פורענות בא לעולם. אמרה לה חברתי איני יכולה
שאני קבורה במחצלת של קנים. אלא לכי את
מה שאת שימעז ביאי ואמרי לי הלכה היא
ושמתי ובאה ואמרה לה חברתה חברתי מה שמעתי
מאחורי הפרגד אמרה לה שמעתי שכל הוורע
ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו. הלך היא
חרע ברביעה שנית. של כל העולם כולו נלקה
שלו לא לקה. לשנת האחרת הלך ולן בבית
הקברות ושמע אתן שתי רוחות שמספרות זו עם
זו: אמרה חדא לחברתה ביאי ונשיט בעולם ונשמע
מאחורי הפרגד מה פורענות בא לעולם אמרה
לה חברתה לא כך אמרתי לך איני יכולה שאני
קבורה במחצלת של קנים. אלא לכי את ומה
שאת שימעז ביאי ואמרי לי. הלכה ושמתי ובאה

ממא כגון עקילת המטה: רוחות של שתי ילדות מתות:
ונשמע מה גזרו הוט פורעמו לעולם שהעולם כדון צרא
המטה: הפרגד מקילה המחצלת בין מקום השכינה: ברביעה
ראשונה יורה שלא רביעות הן צבירה שנייה ושלשית.
ראשונה ב"ו מרמזון. שניה ב"ג. שלשית ב"ק כסליו:
ברד מלקה אותו שעתיד ליפול סמוך לרביעה שניה ומה
שמרעה כבר נתקשה והנרד שוכרו והמורע בצנייה עדיין
הוא רך ואינו נשבר בצביל הנרד כעמין שחומר והפסחה

ואמרה לה חברתה חברתי מה שמעת מאחורי
 הפרגוד אמרה לה שמעתי שכל הזורע ברביעה
 שניה שדפון מלקה אותו. הלך זורע ברביעה
 ראשונה של כל העולם כלו נשרף ושלל לא נשרף
 אמרה לו אשתו מפני מה אשתקד של כל העולם
 כלו לקה ושלך לא לקה ועכשיו של כל העולם
 כלו נשרף ושלך לא נשרף. סח לה כל דברי
 הללו אמרו לא היו ימים מועטים עד שנבלה
 קטטה בין אשתו של אותו הסיד ובין אימא של
 אותה ריבה אמרה לה לכי ואראך בתך שהיא
 קבורה במחצלת של קנים. לשנה האחרת הלך
 ולן בבית הקברות ושמע אותן רוחות שמספרות
 זו עם זו אמרה לה חברתי בואי ונשומ בעולם
 ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם
 אמרה לה חברתי הניחני דברים שביני לבינך
 כבר נשמעו בין החיים אלמא ידעי. דילמא איניש
 אחרינא שכיב ואזיל ואמר להו. הא שמע דזעירי
 הוה מפקיד זווי לגבי אושפיוכתידה עד דאתא
 ואזיל לבי רב שכיבא אזל בתרה לחצר מות אמ
 לה זווי היבא. אמרה ליה זיל שקלינהו מתותי
 צינרא דדשא ברוך פלן ואימא לה לאימא השדר
 והזעורה נכתה והקטה והכוסמת לא נכו: שדפון חלקה
 הכך ואינו עשדף הקשה: אלמא ידעי דברים האמורים
 בין הקיים: לחצר מות לבית הקברות: בצינורא דדשא

מי שמתו פרק שלישי ברכות נ

לי מסרקאי וגובתאי דכוחלא בהדי פלניתא דאתיא
 למחר אלמא ידעי. דילמא דומה קדים ומכריו להו.
 תא שמע דאבוה דשמואל הוּו קא מפקדי גבית וזוי
 דיתמי. כי נח נפשית לא הוה שמואל גבית הוּו קא
 קרו לוי בר אכיל וזוי דיתמי. אול אבתריה לחצר מית
 א"ל בעינא אבא. א"ל טובא אבא איכא הכא. א"ל
 בעינא אבא בר אבא. א"ל טובא אבא בר אבא נמי
 איכא הכא א"ל בעינא אבא בר אבא אבית דשמואל
 היבא. א"ל סליק למתיבתא דרקיעא אדהבי חויית
 ללוי דיתיב אבראי א"ל אמאי יתיבת אבראי מ"ט לא
 סלקת א"ל דאמרי לי כל כי הנך שני דלא סליקת
 למתיבתא דר' אפס ואחלישתא לדעתו לא מעלינן
 לך למתיבתא דרקיעא אדהבי והבי אתא אבוה חויית

נקור מפתן הבית שהדלת סיבב בו : מסרקאי מסרק שלי :
 גובתא קנה ובשזיל שמתה ילדה חמרה הכי לעגמת נפש :
 בהדי פלניתא דאתי למחר לקבור : אלמא ידעי מה
 שעושים שידעה זו שזו גוססת ונטתה למות : דילמא דומה
 חלאך הממוכה על המתים קדים ומכריו להו עכשיו יבא
 פלוני חבל שאר דברים אינן יודעים : בעינא אבא מנקה
 אכי את חבל כך היה שמו : א"ל המתים כגלו לו כאילו
 הם קוז מקבריהם ויושבים בעגולה : חוייה שמואל ללוי
 קבירו שהיה יושב קוז לשיבה של שאר מתים : כל כי הנך
 שני מספר השנים שלא נכנסת בשיבתו של רבי אפס נמסכת
 כתובות נפרק הכושא : חוייה שמואל לאבוה דקא נכי ומייד :

דהיה קא בכי ואחיד א"ל מ"ט קא בכית. א"ל דלעגל
 אתית לן. מ"ט אחיבת דחשיבת בהאי עלמא טובא.
 א"ל אי השיבנא נעיילוהו ללוי ועיילוהו ללוי. א"ל
 זווי דיתמי היכא א"ל זיל שקלונתו באמתא דריחיא
 עילאי ותתאי דידן ומציעי דיתמי. א"ל מ"ט עבדת
 הכי א"ל אי גנבי גנבי מיגנבו מדידן אי אכלת
 ארעא אכלת מדידן אלמא ידעי. שאני שמואל
 כיון דחשיב מקדמי ומכרוי פנו מקים. ואף רבי
 יונתן הדר ביה. דאמר רבי שמואל בר נחמני
 א"ר יונתן מנין למוזים שמספרים זה עם זה שנא
 דנ"י לז *ויאמר ה' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם
 ליצחק וליעקב לאמר מאי לאמר אמר הקב"ה
 למשה לך אמור להם לאברהם ליצחק וליעקב
 שבועה שנשבעתי לכם כבר קיימתה לבניכם.
 יט *ואי סלקא דעתך דלא ידעי כי אמר להו מאי
 הוי אלא מאי דידעי למה לי למימר להו. לאחוזקי
 דלעגל אתית צמורה תקצר: באמתא דריחיא כן צנין
 מוסז הריקיים קרוי אמת הריקיים: אלמא ידעי מי קטוב
 צין הקיים [תוספות שני אריאל מואב ע"ש דוד ושלמה
 שצנו את הבית וצאו מרות המואבים: בן איש חי אטו
 כולי עלמא צספרים מדוייקים כתיב סי וקרינן קיל ומן
 הכתיב דייק הכי: ספרא דבי רב מהארי דריש
 שהוא קמור צספרים: בהך הבור שהוא צאמצע הספרי
 ע"כ:] זאת הארץ צמיתת משה כתיב: ואס"ד לא ידעי

מי שמתו פרק שלישי ברכות נא

ליה טיבותא למשה. א"ר יצחק כל המספר אהרי
המת כאלו מספר אחרי האבן. אית דאמרי דלא
ידעי. וא"ר רידעי ולא איקפיד להו איני והא [אמר]
רב פנא [חד] אשחעי בתריה דמר שמיאל ונפל
קניא מטללא ובוזעא לארנקא דמוחיה. שאני צורבא
דרבנן דקב"ה תבע ביקריה:

א"ר יהושע בן לוי כל המספר אחר משתן של ע

ת"ה נופל בגיהנם שנא *והמטים עקלקלותם ^ס

יוליכם ה' את פועלי האין שלום על ישראל. אפי' ^{מלי קבה}

בשעה ששלום על ישראל יוליכם ה' את פועלי
האין. תנא דבי רבי ישמעאל אם ראית ת"ח שעבר
עבירה בלילה אל תהרתר אחריו ביום שמא עשה
תשובה. שמא ס"ד אלא ודאי עשה תשובה. אמ'
רבה לא אמרן אלא דברים שבגופו אבל בממונא
עד דמהדר למריה ואמר ריב"ל בכ"ד מקומו' ב"ד

אין מניכס כלום אלא לערא דגופייהו: המספר אחר
המת בגנותו של עת חקר מיתתו: קניא מן טללא קנה
גדול וכבד כפל עין הגג: טללא גג: ארנקא דמוחיה כיס
שהמוק מוכן בו ע"כ:

והמטים עקלקלותם לעיל מיניה כתיב הטיבה ה' לטובים
וסמך ליה והמטים עקלקלותם והמכריעני את
קובת' יותר על זכותם להטותם לכף קובה: יוליכם ה'
את פועלי האון לגיהנם: בכ"ד מקומות השתא משמע
מליכו שדו חז"ל בני חסם בכ"ד מקומות לכבוד הרצ לפי

מנדין על כבוד הרב וכלן שנינו במשנתנו. א"ל רבי אלעזר היבא א"ל לבי תשבח נפק דק ואשבח תלחא. המספר אחר מטתן של תלמידי הכמים והמזולל בנטילת ידים והמגנים את דעתו כלפי שמים. המספר אחר משהן מאי היא. דתנן היא היה אומר אין משקין לא את הגיורת ולא את חמשוחררת וחכמים אומרים משקין. א"ל מעשה בכרכמית אחת שהיתה שפחה בירושלי והשקוה שמעיה ואבטליון. א"ל דוגמא השקוה ונדוהו ומת בנדויו ושלחו ב"ד וסקלו את ארונו. המזולל בנטילת ידים מאי היא. דתנן א"ר (יוסי) [יהודא] ח"ו שעקביא בן מהללאל נתנדה שאין העזרה ננעלת על כל אדם מישראל בחכמה ובטהרה וביראת חטא כעקביא בן

עדינות
וע"ש
רש"ס

שא לא נהגו כבוד לרבנן: הוא היה אומר עקביא במסכת עדיות: אין משקין אס קנא לה נעלה ונסתרה: לא את הגיורת דבר אל בני ישראל אמור צפרה פרט לאשת הגר ועבד משוקר: בכרכמית כך שמה או ע"ש מקומה: דוגמא דומים לה היו אותם שהשקוה ע"ש שהיו שמעיה ואבטליון מבני בניו של סנאדב. ונתוספות הביאו ראיה לפירוט רש"י מירושלמי דמועד קטן מהו דוגמא דכוותה. ובערוך פי' דוגמא השקוה מי נבע אבל לא היו מרים ממש ולא מקוה המורה עליה אלא לירא אותה ע"כ: רבי יוסי פליג אדלעיל דקתני אכדו את עקביא: ננעלת כשאוקטים הפסקים של כל כה וכת שהפסק נאקט בג' כמות: על כל אדם מישראל

Exlib. univ. Tart.

מי שמתו פרק שלישי ברכות נב

מהללאל אלא את מי נדו את ר' אלעזר בן הנוך
שפקפק בנשילת ידים. וכשמת שלחו ב"ד והניחו
אבן גדולה על ארנו ללמדך שכל מי שנתנדה
ומת בנדויו ב"ד סוקלין את ארנו. המגיס דעתו
כלפי שמים היינו כגין חניי המעגל במסכת העניות:
ת"ר העוסקים בהספד בזמן שהמת מוטל לפניו:
נשמטין אחד אחד וקורין אין המת מוטל לפניו
הן יושבין וקורין והוא יושב ודומם הם עימדין
ומתפללין והוא עומד ומצדיק עליו את הדין ואמר
רבין כל העולמים הרבה חטאתי לפניך ולא נפרעת
ממני אחד מני אלף יהי רצון מלפניך ה' אלהינו
שתגדוד פרצותינו ופרצית כל עמך בית ישראל
ברחמים. אמר אבוי לא מיבעינא ליה לאוניש
למימר הכי דאמר רשב"ל וכן הנא משמיה דרבי
יוסי לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן ואמר רב
יוסף מאי קרא שנא' *כסדום היינו מאי אהדר
להו נביא שמעו דבר ה' קציני סדום:

ב"ד
לפניהם

ישעיה'

כלומר כשהיא ננעלת עליהם והיינו כשנתמלאה העזרה
פה לפה לא היה אדם בישראל כלומר קצוב בקבוצה
ויראת קטף כעקביא: שפקפק זלול והיינו כמו כבוד הרב
שעבר ע"פ הגזרים על הידים: אין המת מוטל לפניו'
שהמת צבית אחר והם מספידין אותו כאן וי"מ שנתון ללד
אחר: והוא יושב ודומם האבל: למימר הכי לא נפרעת
ממני עשעע הפרע ע"כ:

עא אמר רב יהודה אמר רב המיצא כלאים בכנרו
 פו שטו אפי' בשוק מ"ז * אין חכמה ואין
 ע"ז תבונה ואין עצה לנגד ה'. כל מקום שיש חלול
 חשלי כל השם אין חולקין כבוד לרב. * א"ל רב פפא לאבוי
 כ מאי שנא קמאי דמתרחיש להו ניסא ומאי שנא
 אנן דלא מתרחיש לן ניסא אי משום חנויי בשני
 דרב יהודה כולי חנויי בנויקין היה ואנן קא מתנינן
 שיתא סדרי. וכי היה מצי רב יהודה בעוקצין
 האשה שכובשת ירק בקדרה ואמרי לה ויתוב
 שבבשן בטרפיהן טה רין אמר היוות דרב ושמיאל
 קא חוינא הבא ואנן קא מתנינן בעוקצין תליסר
 מתיבתא ואלו רב יהודה כי שליף חד מסאנת
 אתא מיטר' ואנן קא מצערינן נפשין ומצווה קא
 אין חכמה קאונה נגד ה': בנויקין הוה לא היו רגילין
 בכל גורא של ד' סדרים אלא בתלתא דבי שלכו:
 האשה שכובשת ירק וכו' נמסב' עוקצין: טהורים י
 שמוסקין זתים עם העלים כדי לאוקוז בהם והווי להו עלין
 יד לזתים להביא להם טומאה ואם כצנן עם טרפיהון
 בקומץ צטלה תורת יד כו': היוות דרב ושמיאל כלומר
 טעם משניות הללו קשה עלי ככל הקושיות שהיו ב' רבותי
 מתקשים בהן בכל הנמ': בתליסר מתיבתא צ"ג פנים י
 ביכינו משנה ובריתא של ו' סדרים ומסכת עוקצין גס היא
 צ"ג פנים כגון משנת ר' ור' קייל ומסכת בר קפרא ולוי
 ותנא דבי שמואל כו': וכתבו בתוספות י"ק י"ג שיבות י

מי שמתו פרק שלישי ברכות נג

צווחינן ולית דמשגח בן. א"ל קמאי הוּו קא מסרי
נפשייהו אקדושת השם אנן לא מסרינן נפשין
אקדושת השם: כי הא דרב אדא בר אבהו חזייה
להווא כותית דהות לבישת כרבלתא בשוקא סבר
דבת ישראל היא קם קרעיה מינה אגלאי מלתא
דכותית היא שיימוה בת' זווי. א"ל מה שמך א"ל
מתין אמר לה מתון מתון ארבע מאה זווי שויא:
רב גירל הוה רגיל דהוה אויל ויחיב בשערי עב
טבילה אמר להו הכי טבילה והכי טבילה. ^ס

אמרו ליה רבנן לא מיסתפי מר מיצר הרע אמ'
להו דמיין באפי כי קאקי חוורי. רבי יוחנן הוה
רגיל דהוה אויל ויחיב בשערי טבילה אמר כי
סלקן ואתיין בנות ישראל מן נהרא ליסתבלן בי
דלהוי להו זרעא שפירי כותי אמרו ליה רבנן לא
מסתפי מר מעינא בישא אמר להו אנא מזרעא
דיוסף קא אתינא דלא שלטא ביה עינא בישא
רבתיב *בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וא"ר אבהו לאש' ^{מס}

צבו שנקיין ותליסר לאו דווקא אלא לשון הרגיל צגמרא
כמו תליסר זווי פשיטי ע"כ: כרבלתא שם לבוש קטון כמו
פטטיהון וכרבלתהון: מתון מתון לשון מאתן ארבע מאות
ג' פעמים ר' הוה ת' כלומר השם גרם לי לשון אחר מתון
מתון לשון המתנה אם המתנתי הייתי משתכר ת' זווי:
קאקי חיורי אווין לבנים: רבי יוחנן אדם יפה תאר מאד
היה כדאמרינן בהפיעלים:

א"ת עלי עין אלא עולי עין רבי [יוסי בר'] הנינא אמ'
מהכא *וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים ^{לכשי' חזק}
מים מכסים אותן ואין העין שולטת בהם אף זרעו ^{הפונגלי'}
של יוסף אין העין שולטת בהם. ואי בעית אימא ^{וע"ש}
עלי עין עין שלא רצחה ליוזן ממה שאינו שלו ^{דש"ס}
אין עין הרע שולטת בו:

עג דרש רב עזרא זימנין א"ל משמיה דרבי אמי
זימנין א"ל משמיה דרבי אסי אמרו מלאכי ^{סס}
ע"ג השרת לפני הקב"ה רבש"ע כתיב בתורתך *אשר
דנני' י לא ישא פנים ולא יקח שוחד. והלא אזה נושא
מדנני' פנים לישראל דכתיב *ישא ה' פניו אליך אמר
דנני' מ להם ולא אשא פני' לישראל שכתבתי להם *ואכלת
ושבעת וברכת והם דקדקו על עצמם עד כזית
ועד כביצה:

כא אמר רב יהודה מנין לברכת המזון לאהרית מן
התורה שנא' *ואכלת ושבעת וברכת מנין ^{דנני' מ}
לברכת התורה לפנייה מן התורה שנא' *כי שם
ה' אקרא הבו גודל לאלהינו:

עולי עין מסולקין מן העין שאינה שולטת בהם: שלא רצחה
ליוזן וליהנות מאשת אדוניו:
עד כזית ועד כביצה כזית לרבי מאיר וכזילה לרבי יהודה
דמתן עד כמה מזמנין רבי מאיר אומר עד כזית ורבי
יהודה אומר עד כזילה ע"כ:
כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו. כשנא מזה לפסוק

מי שמתו פרק שלישי ברכות נד

אמר רב אדא בר אבהו מנין שאין היחיד אומר **ס**
קדושה שנא' *ונקדשתי בתוך בני ישראל כל ע"כ
דבר שבקדושה לא יהא בפחות מו'. מאי משמע ויקרא כג
דתנא רבינא אחוה דרבי חייא בר אבא אחיאי
תוך תוך כתי' הכא ונקדשתי בתוך בני ישראל
וכתיב התם *הבדלו מתוך העדה מה להלן עשרה **מרכי** י'
אף כאן עשרה:

תניא ר' יהודה בן בתירא אומר אין ד"ת מקבלין **כב**
טומאה מעשה בתלמוד אחד שהיה מגמגם
וקורא למעלה ומרבי יהודה בן בתירא א"ל בני
פתח פיך ויאירו דבריך שאין ד"ת מקבלין טומאת
שנא' *הלא כה דברי כאש נאם ה' מה אש אינה ירמי' כג
מקבלת טומאת אף ד"ת אינם מקבלין טומאת:
א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן הנצרך לנקביו **כג**
ה"ו לא יתפלל משום שנאמ' *הבון לקראת עמוס ד
אלהיך ישראל:

וא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד *שמור עד
רגליך כאשר תלך אל בית האלהים וקרוב **ס**
לשמיע מתח הבסילוי' וכח כי אינם יודעים לעשות קבלת
רע שמור רגליך כאשר תלך אל בית האלהים.

גד"ת א"ל לישראל חכי אנרך תקלה ואתם ענו חקרי חמן
כי אם ה' חקרא בצרכה אתם הבו גודל לאלהינו באמן
הכי מפרשי לה במסכת יוסא:

מגמגם וקורא. געל קרי היה:

שמור עצמך שלא תחטא ואם תחטא הביא קרבן לפני. וקרוב לשמוע מתת הכסילי' ובה: אמ' רבא הוי קרוב לשמוע דברי חכמי' שאם חוטאי' מביאי' קרבן ועושין תשובה ואל תהי ככסילים שחוטאין ומביאין קרבן ואין עושין תשובה כי אינם יודעים לעשות רע א"ה צדיקים נינהו. אלא אל תהי ככסילים שחוטאין ומביאין קרבן ואינם יודעין אם על טובה הם מביאין או על רעה הם מביאין: אמ' הקב"ה בן טוב לרע אינן מבחינן קרבן מביאין לפני. א"ר אסי ואיתימ' ר' חנינא בר פפא שמור נקביך בשעה שאתה עומד בתפלה לפני:

בד אמר ר' יצחק טפח באשה ערוה למאי אילימא לאיסתכולי בה והא אמר רב ששת למה מנה הכתוב תבשיטין שבחוץ עם תבשיטין שבפני' לומר לך כל המסתכל באצבע קטנה של אשה שמור עצמך שלא תחטא ותלטך רגליך ללכת אל בית האלהים להביא קטאת: הוי קרוב לשמוע תשובה בהנאת קרבנך מתת אותו ככסילים בלא תשובה: שמור נקביך שנין רגליך כמו להסך את רגליו שמור נקביך שלא תפיק ע"כ: לאסתכולי בה אם אשת איש היא: תבשיטין שבפנים כומו דפוס של בית הרקס שהיו עושין לבנותיהם וקובצין כותלי בית הרקס כדרך שנוקבין את האזנים ותוקבין אותו כדי שלא יזדקקו להם הזכרים: עם תבשיטין שבחוץ אלעדה ולמיד והם הביאו אותם על כפרת הרהור ענינה

מי שמתו פרק שלישי ברכות נה

כאלו מסתכל במקום התורף אלא באשתו ולק"ש.

אמר רב חסדא שיק באש' ערוה שנא' *גלי שוק יצעי' מן עברי נהרות וכתיב תגל ערותך גם תראה חרפתך.

אמר שמאל קול באשה ערוה שנא' *כי קולך יציר ערב ומראך נאות. אמר רב ששת שער באשה

ערוה שנא' *שערך כעדר העזים: ע"ד

התולה הפיליו יתלו לו חייו. דורשי תמורו' אמרו ע"ס

*והיו חיך תלואים לך מנגד זה התולה דברי' כח הפיליו:

רבי אבא היה קא מישתמיט מיניה דרב יהודה ע"ס

דהיה בעי למיסק לארץ ישראל דאמר רב ע"ב

יהודי' כל העלי' מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שני'

*בבלת יובא וישמח יהו ער יום פקדו אותם נאם ירמי' כו

ה'. אמר איזיל ואשמע מיניה מילתא ואזי אזל ע'

אשכחיה לתנא דקתני קמיה דרב יהודה היה עומר ע"כ

שנסתכלו בצנות מדין: לאשתו ולק"ש אם עסח מעולה לא

יקרא ק"ש כנגדה: שיק באשה ערוה צלצת איז להסתכל

וכן צלצתו לק"ש: גלי שיק וכתיב בתריה תגל ערותך:

קולך ערב מדמשבח לה קרא צנוה ע"מ תזוה היא:

התולה הפיליו ציתל יתלו חייו: דורשי רשימות קשרים

ורשומים הכלולים בתורה: דורשי תמורות גרסינן והיא היא:

מישתמיט מיניה לא היה כראה אליו לפי שהיה רבי אבא

ספך לעלות לא"י ורצ יהודה אומר לו לפיכך לא

היה נכנס לב"ה: ואשמע מיניה מילתא מנחוק מנה"מ:

בתפלה ונתעטש ממתין עד שיכלה הרוח וחוזר
ומתפלל איכא דאמרי היה עומד בתפלה ובקש
להתעטש מרחיק לאחריו ד' אמו' ומתעטש וממתין
עד שיכלה הרוח וחוזר ומתפלל ואומר רבוננו
של עולם יצרתנו נקבים נקבים חלולים חלולים
גלוי וידוע לפניך חרפתינו וכלימתינו בחיינו
ובאחריתנו רמה ותולעה ומתחיל ממקום שפסק
א"ל אילו לא באתי אלך לשמוע דבר זה דיי:

סס תניא כותיה דרב חסדא היה מהלך במבואות

המטונפות לא יקרא ק"ש ולא עוד אלא
שאם היה קורא ובא פוסק. לא פסק מאי א"ר
מיאשה בר ברית דרבי יהושע בן לוי עליו הכתוב
יחזקאל כ' אומר * וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים
ישע' ה' ומשפטים לא יחיו בהם. ר' אסי אמר * הוי מושבי
העון בחבלי השוא רב אדא בר אבהו אמ' מהכא
מדבר טו * כי דבר ה' בזה. ואם פסק מה שכרו א"ר אבהו
דבני' לג עליו הכתוב אומר * ובדבר הזה תאריכו ימים:

ונתעטש מלמטה: עד שיכלה הרוח מגופו שנוסף מאותו
רוח וקוור לתפלה למקום שפסק: ואומר בתוך התפלה דהא
מופסקת ועומדת כבר ע"י הרוח לפיכך יוכל להפסיק כמי
ולומר דבר זה באמצעו:

בחבלי השוא נחנלים שאינם חוקים אלא חוקים להנחת
הן מושכין היצון על עלמס חף זה ע"י דבור בעלמא הוא
נעכש: ובדבר הזה נשכיל דבור זה שמהרמס עליו תאריכו ימים:

תפלת השחר

פרק רביעי

איתמר ר' יוסי ברבי חנינא אמר תפלות אבות עת
תקנום ריב"ל אמר תפלות כנגד תמידו כו

תקנום. הניא כותיה דרבי יוסי ברבי חנינא והניא ע"ג
כותיה דרבי יהישע בן לוי תניא כותיה דרבי יוסי
ברבי חנינא אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר

*וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם לאש' יס
את פני ה' ואין עמידה אלא תפלה שנא' *ויעמד תלם קו

פנחם ויפלל ותעצר המגפה יצחק תקן תפלת
המנחה שנאמר *ויצא יצחק לשוח בשדה לפניו לאש' כד
ערב ואין שיהא אלא תפלה שנאמו' *תפלה לעני תלם קב

כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיהו. יעקב תקן תפלת
ערבית שנאמר *ויפגע במקום וילן שם כי בא לאש' כח
השמש ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר *ואל ידמיסו

תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בו. תניא
כותיה דריב"ל מפני מה אמרו תפלת השחר עד
חצות שהרי תמיד של שחר קרב והולך עד חצות

ורבי יהודה א"מר וכולי :

תניא רבי אליעזר אומר המתפלל אחורי רבו כו
והנותן שלום לרבו והמחזיר שלום לרבו ע"ג

כנגד תמידים תקנום אנשי כנה"ג: אחורי רבו ויהרא הוא:
שלום לרבו כשאר כל אדם ולא אמר שלום עליך רבי:

וההולק על ישיבתו של רבו ודאומר דבר שלא
 שמע מפי רבו גורם לשכינה שהסתלק מישראל
 עז הנו רבנן מעשה בחלמיד אהד שבא לפני רבי
 יהושע א"ל רבי הפלת ערבית רשות או
 חובה א"ל רשות. בא לפני ר"ג א"ל הכלת ערבית
 רשות או חובה א"ל חובה א"ל והלא רבי יהושע
 אמר לי רשות. א"ל המהן עד שיכנסו בעלי תריסין
 לב"ה כיון שנכנסו בעלי תריסין לב"ה עמד השאל
 ושאל הפלת ערבית רשות או חובה א"ל ר"ג חובה.
 אמר לרן ר"ג לחכמים כלום יש אדם שחולק
 עלי בדבר זה. א"ל רבי יהושע לאו. א"ל והלא
 משמך אמרו רשית א"ל יהושע עמוד על רגלך
 ויעידו בך עמד רבי יהושע על רגליו ואמר אלמלא
 אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת
 ועכשיו שאני חי והוא חי הואך יכול החי להכחיש
 את החי היתה רבן גמליאל יושב ודורש ורבי
 יהושע עומד על רגליו עד שרננו כל העם ואמרו
 להוציאת המת רגמן עמד ועמד אמרו עד כמה
 ניצערית וליוול אהא בר"ה אשתקד צעריה אתא
 בעלי תריסין חכמים המכללים זה את זה בהלכה : הואך
 יכול החי להכחיש את החי על כרזי אני לרן
 לכוזות שאמרתי לו רשות : המתורגמן שהיה עומד לפני רבן
 גמליאל ומשמיע לרבים את הדרשה מפי רבן גמליאל : עמוד
 שמוק : אשתקד נשנה שעבר : בר"ה נמסכת ראש השנה

הפלה השחר פרק רביעי ברכות נו

בבכורות במעשה דרבי צדוק צעריה הכא נמי
קא מצער ליה כליה האי ליצעריה וליוזיל. הא
ונעבריה מאן נוקים נוקמיה לרבי יהושע הוה ליה
בעל דבר. נוקמיה לרבי עקיבא לית ליה זכות
אבות ועניש ליה. אלא ניקמיה לרבי אלעזר בן
עזריה דהוא חכם והוא עשיר והוא עשירי לעזרא.
הוא חכם דאי מקשי ליה כפרק ליה. הוא עשיר
דאי מפלה לבי קיסר האי נמי מצי מפלה כותיה.
והוא עשירי לעזרא דאית ליה זכות אבות ולא
מצי עניש ליה. אתו ואמרי ליה נידא ליה למר
למהוי ריש מתיבתא א"ל איזיל ואמליך באנשי
ביתאי. אזל ואמליך בדביתיה אמרה ליה *דלמא

כח

מעבירין לך א"ל מעלין בקדש ולא מרידין דלמא
עניש לך אמר לה אמרו אינשי לשתמיש יומא
שאר לו גזרמי עליך שתנא אללי צמקך ובמעוהך ציוס
שקל יוס הכפורים להיות צחצחונך: בבכורות צחצח
צכורות היה מעשה דרבי צדוק הוי ליה צוכרא וא"ל רבן
גמליאל לרבי יהושע עמוד על הגלך ויעידו בך כי הכא:
הא נעבריה צואו וכעציר איתו מן הנשיאות: בעל דבר
הוא והויא ליה לרבן גמליאל לערא טפי: לית ליה זכות
אבות ודלמא עניש ליה ר"ג וימות על ידו: מעבירין לך
יורידין מן הנשיאות צביל אמר. הכי גרסינן דלמא מעבירין
לך אמר לה לשתמיש יומא קדא צכסא דמוקרא וליתצר
ולא גרסינן מעלין בקדש ולא מרידין:

חדא בכסא דמוקרא ולמחר ליתכר. אמרה לית
 לית לך חוורתא ההוא יומא בר חמני סרי שני
 היה אתרהיש ליה ניסא והדרו ליה חמני סרי
 דארי חוורתא. והיינו דקאמר רבי אלעזר בן עזריה
 הרי אני כבן שבעים שנה ולא בן שבעים שנה.
 חנא אותו היום סלקיהו לשומר הפתח ונתנדה
 רשות לתלמידים ליכנס שהיה ר"ג מכרו ואימר
 כל ת"ח שאין תוכו כברו אל יכנס לב"ה (משום
 דאמרינן כל השנה לתלמיד שאינו הגון כאלו
 זורק אבן למרקולים. ורבי אלעזר בן עזריה אימר
 הני מילי היבא דקים לן שאינו הגון ורבי אלעזר
 בן עזריה דרש לעילם יעסוק אדם בחורה וכמצית
 ואפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה.)
 ה"א יומא אתוספו כמה ספסלי בבה"מ. אר"י
 פליגי בה (רבי יוסי) [אבא יוסף] בר דוסתאי ורבנן
 חד אמר אתוסף ת' ספסלי וחד אמר ו' מארה
 ספסלי. הנה קא חלשא דעתיה דר"ג אמר דלמא
 בכסא דמוקרא כוס של זכוכית יקרה וקורין לו בלשון ערב
 פר"קא: והיינו דאמרי אינשי משל הדיוט יוס א' יתה
 נכוס קאז ויתכנד זו בעלי ואחר כך אם ישכר ישכר:
 לית לך חוורתא אין לך שערות לנכות ונאה לדרשן להיות
 לו זקן: חמני סרי דרי י"ק שורות של זקנה: הוה קא
 חלשא דעתיה דר"ג כשראה שנתוספו אותו היום תלמידים
 רבים והיה דואג שלא יעכש שמעטן נימיו מלנא:

חפלת השחר פרק רביעי ברכות נח

ח"ו מנעתי תורה מישראל אחזו ליה בהלמא חצבי
 חיזארי דמליין קיטמא. ולא היא אלא ליתוביה
 דעתיה היא דאחזו ליה. תאנא עדיות בו ביום
 נשנית. וכל היכא דאמרינן בו ביום ההוא יומא
 היה ולא היתה הלכה שהיתה תלויה בב"ה שלא
 פירשה. ואף רבן גמליאל לא מנע עצמו מבית
 המדרש דהנן בו ביום עמד יהודה גר עמוני לפניהם
 בבית המדרש אמר להם מה אני לבא בקהל.
 א"ל ר"ג אסור אתה. א"ל ר' יהושע מיתר אתה.

אמר לו ר"ג והלא כבר נאמר *לא יבא עמוני דנגיל' כג
 ומיבוי בקהל ה'. א"ל רבי יהושע וכו' עמין ומיבוי
 במקומן הם יושבין. והלא כבר עלה סנחריב
 ובלבל את כל האימות שנא' *ואסיר גבולו' עמים ישע"י
 וגומר וכל דפריש מרובא פריש. א"ל רבן גמליאל

והלא כבר נאמר *ואחרי כן אשוב את שבות בני ירחי' מט
 עמון וכבר שבו. א"ל רבי יהושע והלא כבר נאמר
 *ושבתי את שבות עמי ישראל ועדין לא שבו אלא
 דהדרי הבא נמי דהדרי. מיד התירוהו לבא בקהל.
 אמר ר"ג איכו השתא איזיל ואפייסיה לרבי יהושע

אחזו ליה בחלמיה כלו' הכי תלמידים שנתוספו אינס הגויים
 אלא כהני קיורי דמלך קיטמא כלומר אף אלו אינס רחויים:
 תלויה ספק שלא פירשה מתוך שרבו התלמידים רב הקדוד
 והסלפול: (כל דפריש מרובא פריש ועמון ליכא רובא מעלמא
 ולא הוה סגור סנחריב בלגלס:) איכו השתא הויל והכי

איכו חייבן
 ובר"ש י
 כנו'
 לימא

אזל כי מטא לביתיה חונתו לאשיתא דביתיה
 דמשחרן א"ל מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה
 א"ל אוי לו לזור שאתה פרנסו ואוי לה לספינת
 שאתה קברניתה שאין אתה יודע בצערן של תלמידי
 חכמים בזה הן עסוקין וממה הם נזונין. א"ל
 נענתי לך מחול לי לא אישנח ביה עשה בשביל
 כבוד אבא איפיים. אמרו מאן ליזיל ולימא להו
 לרבנן אמר להו ההוא טובס אנא אוילנא שלח
 רבי יהושע לב"ת מאן דלביש מדא ילבוש מדא
 ומאן דלא לביש מדא יימר למאן דלביש מדא
 שלח מדייך ואנא אלבישית. א"ל רבי עקיבא
 לרבנן מרוקו גלי דלא ליחו עבדי דר"ג וליצעו
 רבנן אמר רבי יהושע מיטב דאקים ואיזיל אנא
 לגבייהו. אתא רבי יהושע מרף אדשא ואמר להו
 מזה בן מזה יזה שאינו לא מזה ולא בן מזה
 יאמר למזה בן מזה מימך מי מערה ואשרך אפר
 מקלה אמר ליה רבי עקיבא רבי יהושע נחפייסת

הוא שהלכה כרבי יהושע ונזכר לערתי איזיל אפייסיה:
 לאשיתא דביתיה דמשחרן כותלי ביתו של רבי יהושע
 היו שקורות: שפחמי אתה עושה פסס. י"א נפס ויט
 אומרי עשה מקטין: נענתי לך מקול לי דברתי לחולך יותר מן
 הראוי כענתי אורפאלדו"ץ: דלביש מדא הרגיל ללבוש את
 המעיל כלומר הרגיל בכשיחות יהיה כשיא: מזה בן מזה
 כהן בן כהן יזה הואות מי קטאת: אפר מקלה אפר

הפלת השחר פרק רביעי ברכות נט

כלום עשינו אלא לכבודך למחר אני ואחתי נשכים
לפתחו ואפי' לא עכרוה לרבי אלעזר בן עזריה
דהוה דריש רבן גמליאל תרתי שבתא ודריש ר"א
בן עזריה הדין שבתא. והיינו דאמר מר שבת
של מי היתה של רבי אלעזר בן עזריה היתה
ואותו תלמיד ששאל ערבית רשות או חובת רבי
שמעון בן יוחאי הוה:

רבי זירא כי הוה חליש מגירסיה הוה אזיל ^ס
ויחייב אסתחא דבי רבי נתן אמר כי חלפי
רבנן איקים מקמייהו ואקבל אנרא. נפק אחת
רבי נתן בר טוביה אמר ליה מאן אמר הלכה
בי מדרשא אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן וכו':

אריב"ל כל המתפלל תפלה של מספין לאחר ^ס
ד' שעות לר' יהודה עליו הכתוב אימר *ניני לפסיס ג

ממועד אספתי ממך היו מאי משמע דהאי נוני
לישנא דתברא הוא כדמזרגם רב יוסף תברא
אתי על דאחרו זמני מועדיא דבירושלים:

מתני' רבי נחוניא בן הקנה הוה מתפלל בכניסתו ^ס

הקלוי בתנורים ובכירות כלי' אפר סתם: וקלקו זין רבן ^{ע"ג}
גמליאל וזין רבי אלעזר בן עזריה וכתבו ב' שבתות לר"ג
ושבת אחד לרבי אלעזר בן עזריה: והיינו דאמרונן שבת
של מי היתה במסכת קניגה:

כי חלפי רבנן. תלמיד' היוולאים מבית ר' נתן: מאן אמר
הלכה בי מדרשא. מי מבני הישיבה אמר וכו':

לב"ה וביציאתו הפלה קצרה אמרו ליה מה מקום
 לתפלה זו אמר להו בכניסתו אני מתפלל שלא יארע
 תקלה על ידי וביציאתי אני נותן הודאה על חלקי:
 גמרא חנו רבנן בכניסתו מהו אומר יהי רצון
 מלפניך ה' אלהי שלא יארע דבר תקלה
 על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בני חברי
 ולא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא
 ולא יכעלו חברי בדבר הלכה ואשמוה בהם
 וביציאתו מהו אומר מודה אני לפניך ה' אלהי
 ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי
 מיושבי קרנות שהם משכימי ואני משכים הם
 משכימיים לדברים בטלים ואני משכים לדברי
 תורה אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר
 והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אני רץ והם
 רצים אני רץ להי העה"ב והם רצים לבאר שחת:
 עז חנו רבנן כשחלה רבי אלעזר נכנסו תלמידיו
 לבקרו אמרו לו רבי למדנו אירחות חיים סע
 ונוכה בהם לחיי העה"ב אמר להם הותרו בכבוד
 חבריכם וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם
 מתפללים ומנעו בניכם מן ההגיון והושיבו מן
 מה מקום. מה טיבה: ולא אכשל. ושמחו קמרי על
 כשלוני הרי צ' רעות שיצאו על ידי שאגרוס להם
 שיענאו: מיושבי קרנות. סוכני' או ע"ה שעוסקי' בדברי שיקה:
 דעו לפני מי וכו' כדי שתתפללו ביראה וכוונה: מן ההגיון שלא

תפלת השחר פרק רביעי ברכות ס

ברכי תלמידי חכמים ובשביל כך תזכו לחיי
העוה"ב וכשזלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו
לבקרו כיון שראה אותם התחיל והיה בוכה אמרו
לו רבינו נר ישראל עמוד הימיני פטוש החוק
מפני מה אתה בוכה אמר להם אלו לפני מלך
בשר ודם היו מוליכין אותי שהיום כאן ומחר
בקבר שאם כעס עלי אין כעסו כעס עולם ואם
איסרני אין איסורו איסור עולם ואם ממתני אין
מיתתי מיתת עולם ואני יכול לפייס בדברים
ולשוהרי בממין יאעפ"ב הייתי בוכה ועכשיו שמליכין
אותי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא
ישוא חי וקים לעד ולעולמי עולמים שאם כעס
עלי כעסו כעס עולם ואם יאסרני איסורו איסור
עולם ואם ממתני מיתתי מיתת עולם ואין אני
יכול לפייסו בדברים ולשיחרו בממין ולא עד אלא
שיש לפני שני דרכים אחד של גיהנם ואחד של
ג"ע ואיני יודע באיזה מהן מוליכין אותי ולא אבכה.
אמרו לו רבינו ברכנו אמר להם י"ר שיהא מורא

תרגילוס במקרא יותר מדאי משום דמשכח אקריהס. לישנא
אקרינא חשיקת הילדים ונערוך פי' נערוך הג שפותרין פסוק
כלורתו מנעו בניכם מחנו: עמוד הימיני צ' עמודים העמיד
שלמה בצולם שס הימיני יבין ושס הב' בועז הימיני לצול' קצוב:
פטוש הזפוכן סלע' פיקו בלע"ז: אוסרני קוצב אותי: מיתת
עולם לעה"ב: הייתי בוכה מאימת משפטו אס לדין מוליכין אותי

שמים עליכם כמורא בשר ודם. אמרו לו רבינו
 ע"כ ותו לא. אמר להם ולואי הדעו כשאדם עובר
 עבירה אומר שלא יראני אדם. בשעת פטירתו
 אמר להם בנו כלים מפני הטומאה והכינו כסא
 להזקיהו מלך יהודה שבא:

ר"ג אומר בכל יום ויום מתפלל אדם י"ח. הני
 י"ח כנגד מי א"ר הלל כנגד י"ח אזכרות שאמר

תלים כט דוד *בהבו לה' בני אלים. רב יוסף אמר כנגד י"ח

אזכרות שבק"ש. הני חמני סרו השפרו הוין א"ר
 לוי ברכת הצדוקים ביבנה תקנה כנגד מי לר' הלל
 כנגד אל הבכור הרעים לרב יוסף כנגד אהרן שבק"ש:

ע"ה הנו רבנן שמעין הפקולי הסדיר י"ח ברכות לפני
 ר"ג על הסדר ביבנה. אמר להם ר"ג לחכמים

כלום יש אדם שיודע לחזק ברכת המינין ירד
 כט שמואל הקטן ותקנה. לשנה האחרת שכחה *והשקיף
 בה ב' וג' שעות ולא העלוהו. ואמאי לא העלוהו

לפניו: ע"כ בתמיה כלו' ולא יותר ממוח צ"ו: ולואי שיהא כמו

מורא צ"ו שא"כ תקדלו מעבירות הרבה: כשהוא עובר
 עבירה צסתר מתכסה מן הנריות ויודע הוא שהכל גלוי

ויודע לפני הקב"ה ואינו מניחו צכך: מפני הטומאה טומאת
 אהל המת בכל הבית: להזקיהו שבא אלי ללוותי ע"כ:

הפקולי מוכר פקולי למר שקירין קוטו"ן: על הסדר כמו
 שאנו מתפללין: אמר להם וכו' לאמר זמן מרובה
 קרוב לזמנו של לדוקים: והשקיף קצת לזכור אותה לשון

תפלה השחר פרק רביעי ברכות סא

והא אמר רב יהודה אמר רב טעה בכל הברכות
כולן אין מעלין אותו בברכת המנין מעלין אותו
חישינן שמא מין הוא. שאני שמואל הקטן דאיתו
תקנה. ודילמא הדר ביה אמר אבוי גמירי טבא

לא הוי בישא. ולא והכתיב *ובשבע צדיק מצדקתו יחוקל
ועשה עול ההוא רשע מעקרו אבל צדיק מעקרו יח

לא. ולא והתנן אל האמן בעצמך עד יום מיתך
שהרי יוחנן כ"ג שמש בבהונה גדולה פ' שנה ודכתיב
ובשוב

ולבסוף נעשה צדוקי: אמר אבוי הוא ינאי הוא לדיק
יוחנן רבא אמר ינאי לחוד יוחנן לחוד ינאי רשע עכ

מעקרו יוחנן צדיק מעקרו. לאבוי נחא אלא לרבא לרשימו
קשיא. אמר לך רבא צדיק מעקרו נמי דלמא דחייקל'
הדר ביה. אי הכי אמאי לא אסקיהו שאני שמואל ו"ל

הקטן דהא אתחיל בה דאמר רב יהודה אמר רב
ואיתומא רבי יהושע בן לוי לא שנו אלא שלא

התחיל בה אבל התחיל בה גומרה:

הני שבעה דשבתא כנגד מי. אמר רבי חלפתא עמי
בן שאול כנגד שבעה קולות שאמר דוד על ס

סוכה ויסקף אבימלך מתרגמינן ואסתכי: רשע מעקרו וס

משעתו פעמים שקור ונעשה רשע: היא ינאי עכינו
בקדושין שהרג קמחי ישראל: ינאי רשע מעקרו ונעשה לדיק

וקור לרשעו: דהא התחיל בה התקיל לאומרה וטעה
באומציתא: לא שנו הא דאמר רב יהודה מעלין אותו. ע"כ:
שבעה קולות במזמור קול ה' על המים:

המים. הני תשע דר"ה כנגד מי. א"ר אבא דמן
 קרטגנא כנגד ט' אוזרות שאמרה חנה בתפלתה
 דאמר מר בר"ה נפקדה שרה רחל וחנה. והני
 כ"ד דתעניתא כנגד מי. אמר רבי חלבו כנגד
 כ"ד רננית שאמר שלמה בשעה שהכניס ארון
 לבית קדשי הקדשים. אי הכי בכל יומא נמי
 נמרינהו (א"ל) אימת אמרינהו שלמה ביומא
 דרחמי אף און נמי ביומי דרחמי אמרינן להו:
 רבי יהושע אומר מעין י"ח. מאי מעין י"ח

ס

שמואל אמר הביננו ה' אלהינו וכו' והתועים
 על דעתך ישפטו ועל הרשעים תניף ירך:

רבי אליעזר אומר העושה תפלתו קבע וכו'. מאי
 קבע אמר רבי יעקב בר אבדי אמר ר'

ס

ע"ג

אושעיא כל שתפלתו דומה עליו כמשאוי. ורבנן
 אמרי כל שאינו אומרה בלשון תחנונים. רבה
 זרב ויכף דאמרי תרוייהו כל שאינו יכול לחדש
 בה דבר. אמר רבי זירא אנא יכולנא לחדושי

שאמרה חנה נפרשת עלן לני: כ"ד רננות נפרשה ויעמוד
 שלמה להתפלל רנה תפלה ותחנה כ"ד איכא: ביומא דרחמי
 שהולך לנפש רחמים שדבקו שערס זה בזה ולא היו מכינים
 להכניס ארון בבית קדשי הקדשים כדאמרינן במועד קטן:
 כמשאוי והיינו לשון קבע חוק קבוע עלי ולריך חני ללפת
 ידי קובצתי: מי שאינו יכול לכין לבו לשאל
 לרכיו: לחדש בה דבר ננקטמו והיינו לשון קבע כיום

תפלת השחר פרק רביעי ברכות סב

בה מילתא ומסתפינא דילמא מארדנא אבוי בר
אבין ור' (חייא) [חנינא] בר אבין דאמרי תרווייהו כל
שאינו מחפלל עם דמדומי חמה. וא"ר חייא מאי
קראה *ייראך עם שמש ולפני ירח דור דורים: ^{תלי עב}
לויטי עלה במערבא אמאן דמצלי עם דמדומי
חמה. מ"ט דילמא מיטרפא ליה שעחא:

רבי יהושע אומר המהלך במקום סבנה מחפלל ^ס
תפלה קצרה ואמר הושע ה' את עמך את
שארית ישראל בכל פרשת העבור וכו'. מאי פרשת
העבור. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפילו
בשעה שאתה מתמלא עליה עברה כאשה עיברה
יהיו צרכיהם לפניך איבא דאמרי אמר רב חסדא

כן אתמול כן מקר: דלמא מטרידנא שחא אטעה ולא
אדע לקזור למקום שנסקתי: שאינו מחפלל עם דמדומי
חמה. והיינו לשון קבע תפלתו עליו מק קבוע ללאת י"ק
ואינו מקפיד לקזור אקר שעת מלוה ועת רלון: עם דמדומי
חמה תפלת יולר עם הכן הקמה ותפלת מנקה עם שקיעת
הקמה: ייראוך עם שמש זה יולר: ולפני ירח זו מנקה:
לויטי במערבא על מי שמעחא תפלת המנקה עד דמדומי
קמה שחא תטרף לו השעה ע"י אונס ויעבור הזמן:

בכל פרשת העיבור כמו פרישת העיבור: אפילו בשעה
שאחה מתמלא עליהם עברה והכי נשזע בכל
עניני פרישת העבור עברה בעברה: יהיו כל צרכיהם
גלוים לפניך לרקס עליהם: אפילו בשעה שהם עוברים ולי

אמר מר עוקבא אפי' בשעה שהם עוברים על ד"ת יהיו צרכיהם לפניך:

תפלה קצרה ר"א אומר עשה רצונך וכו' ר"א שמע שועת וכו' ר"א בר' צדוק אומר שמע

צעקת וכו' אחרים אומרים צרכי עמך ישראל מרובין [ודעתם קצרה] יר"מ ה' אלהינו שתתן לכל א' וכו':

פ אמר ליה אליהו לרב יהודה אחות דרב סלא חסידא לא תרתח ולא תחשא לא תירווי ולא

תחטא. ובשאתה יוצא לדרך המלך בקונך וצא.

ל מאי המלך בקונך וצא אמר רבי יעקב אמר רב חסידא זו תפלת הדרך *והיכי מצלי ליה. רב

חסידא אמר מעומד רב ששת אמר אפי' מהלך:

רב חסידא ורב ששת הוו קא אולי באורחא קם

רב חסידא וקא מצלי אמר ליה רב ששת לשמעיה

מאי קא עביד רב חסידא. אמר ליה קאי ומצלי.

א"ל איקמן נמי לדידי ואצלי מהיות טוב אל תקרי רע:

טס תגו רבנן סומא ומי שאינו יכול לכונן הרוחות

פרשת העצור שהם פורשים לעצירה:

לא תרתח לא תכעוס שמתוך הכעס אתה בא לדי קטא:

לא תרוי לא תשתכר זיין: המלך טול רשות: רב

ששה מאור עינים היה: מהיות טוב הואיל ואני יכול

להתפלל מעומד שהרי קצורתי עומדת: לא אקרא רע

להתפלל מהלך ואע"פ שמתר ע"כ:

לכונן הרוחות ללד א"י כדבעי למימר תל שהכל פונים בו

הפלת השחר פרק רביעי ברכות סג

יכוין לבו כנגד אביו שבשמים שנאמר *והתפללו מ"א ח
אל ה' היה עומד בה"ל יכוין לבו כנגד א"י שנא'
וכו' עד נמצאו כל ישראל מכיונים את לבם למקום
אחד. אמר רבי אבין ואיתימא רבי אבינא מאי
קראה *כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות תל שי י
שהכל פונים בו:

כמה ישהה בין תפלה לתפלה. רב הונא ורב שם
הסדא חד אמר כדי שתתחונן דעתו עליו ע"כ
וחד אמר כדי שתתחולל דעתו עליו מ"ד כדי
שתתחונן דעתו עליו דכתיב *ואתחנן אל ה'. ומ"ד דברי ג
כדי שתתחולל דעתו עליו דכתיב *ויחל משה: שומע לנ

אין עומדין

פרק חמישי

מתני' אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש. פא
חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת שם
ומתפללין כדי שיכונו לבם לאביהם שבשמים:
כמה ישהה בין תפלה לתפלה מי שיז עליו לקזור
ולתפלל או מזוס שטעה או מזוס מוספין כמה
ישה בין זו לזו: שתתחונן שתהא דעתו מיושבת לערוך
דבריו בלשון תוכחה: שתתחולל לשון קליו והיא היא אלא
בלשון בעלמא פליגי:

כבוד ראש הכנעה: שוהין שעה במקום שבו להתפלל:

גמ' מנא הני מילי אמר ר' אלעזר דאמר קרא
ש"ס *והיא מרת נפש ותתפלל. ודילמא שאני הנדה
דמרירא לבא טובא. אלא אמר רבי יוסי בר
תלמיס כ הנינא מהכא *ואני ברוב הסדך אבוא ביתך וגומר
ודילמא דור שאני דהוה מצער נפשית ברחמי
שס כט טובא אלא אמר ריב"ל מהכא *השתחוו לה' בהדרת
קודש אל תקרי בהדרת קדש אלא בהדרת קדש
ממאי דילמא לעלם אימא לך הדר ממש כי הא
דרב יהודה מצוין נפשית והדר מצלי אלא אמר
שס נ רב נחמן בר יצחק מהכא *עבדו את ה' ביראה
וגילו ברעדה מאי וגילו ברעדה אמר רב אדא בר
אהבה אמר רב במקום גילה שם תהא רעדה
רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרב חזייה דהוה
ברח טובא. אמר ליה וגילו ברעדה כתיב א"ל
תפילין מנחנא אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזייה
דהוה יתיב וקא ברח טובא. א"ל לא סבר ליה
שס יד מר *בכל עצב יהיה מותר. א"ל תפילין מנחנא:
פב מר בריה דרבינא עבר הלולא לברית חזנתו לרבנן
אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך מתוך יראה: מצוין
נפשית מקטע עלמו צנגדיו: עבדו את ה' ביראה תפלה
שהיא לנו צמקו עבודה עשו אותה ביראה: ברח טובא
יותר מדאי שנראה כפורך עול: תפילין מנחנא ובהם עדות
שמעלת קושי ושרתו עלי: בכל עצב יהיה מותר כשאלם
מראה עלמו עלנ יהיה לו שכר:

אין עומדין פרק חמשי ברכות סד

דהו קא בדהי טובא *אייתי כסא דמוקרא לא
 בת ת' זווי ותבר קמייהו ואעציבו. רב אשי עבר
 הלולא לבריה חזנהו לרבנן דהו קא בדהי טובא
 אייתי כסא דזוגיתא חזרהא ותבר קמייהו ואעציבו.
 אמרי ליה רבנן לרב המנונא זוטי בהלולא דמר
 בריה דרבינא לישרי לן מר. אמר להו ווי לן
 דמיתנן ווי לן דמיתנן. אמרי ליה אנן מה נענה
 בתרך אמר להו (אי תורה ואי מצוה דבטלי מינן.
 איכא דאמרי הכי קאמר להו) הי תורה והי מצוה
 דמגנו עלן. א"ר יוחנן משום רשב"י אסור לאדם
 שימלא שחוק פיו בעה"ז שנא' *או ימלא שחוק
 פינו ולשוננו רנה אימתי בזמן שיאמרו בגוים הגדיל
 ה' לעשות עם אלה. אמרו עליו על ר"ל שמימיו
 לא מלא שחוק פיו מבי שמעה מרבי יוחנן רביה:
 *הנו רבנן אין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות ^ס
 ולא מתוך עצלות ולא מתוך שזוק ולא מתוך
 שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים
 בטלים אלא מתוך שמחה של מצוה וכן לא יפטר
 אדם מחברו לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק
 כסא דמוקרא כוס של זכוכית לזנה: לישרי לן מר שיר:
 הי תורה והי מצוה דמגנו עלן איזה תורה עסקנו
 והיכן חלות שאלו מקיימים שיגיבו עלינו מדינה של גיהנם:
 שיחה לילנות: מתוך קלות ראש קלוק של כוזב ראש:
 אלא מתוך שמחה של מצוה כגון דברי תכחומין של תורה

מלי קכו

ולא מתוך קליית ראש ולא מתוך דברי בשלי אלא
 מתוך דבר הלכה שכן מצינו בנביאים הראשני
 שסימו דבריהם בדברי שבת ותחומים. וכן חנו
 מרי בריה דרב הניא בריה דרבי ירמיה בר אבא
 אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה
 שמתוך כך זוכרתו כי הא דרב כהנא אלויה לרב
 שימי בר אשי מפום נהרא ער בי צינתא דבבל
 כי מטא להתם א"ל מי ודאי דאמרי אינשי חנו
 צינתא דבבל איתנה מאדם הראשון ועד השזא.
 א"ל אדברתן מילתא דרבי יוסי בר חנינא דאמר
 ירמיה ב' יוסי בר חנינא מ"ד * בארץ לא עבר בה איש
 ולא ישב אדם שם. וכו' מאח' שלא עבר היאך
 ישב אלא לומר לך כל ארץ שגור עליה אדם
 הראשון לישב נתישבה וכל ארץ שלא גור עליה
 אדם הראשון לישב לא נתישבה:

כגון סמוך לגזולת מזרים או סמוך לתהלה לזוה שהיא של שבת
 ותקומין כגון רלון ירדני יעשה שומר ה' את כל זוחביו
 וכגון מקראות הסדורות בתפלת ערבית כי לא יטוש ה' את
 עמו וכיוצא בהן: אלויה ליוסו בדרך: צינתא דקל': אדברתן
 מלח' וכו' והיו שאומרי' מימות אדם הראשון הם שהיו גור
 על אותו מקו' לישב דקלים: [תוספות. במקום גילה וכו']
 פאטו של מקרא עבדו את ה' ביראה וכפיצא יום רעה
 תגילו והכי מפורש בירושלמי עבדו את ה' היינו תפלה דאקרי
 עבודה כדתיבא בספרי ולעבדו בכל לבבכם זו תפלה: ע"כ:]

אין עומדין פרק המישי ברכות סה

ת"ר המתפלל צריך שיכוין את לבו לשמי' אבא פג
 שאול אומר סימן לדבר *תכין לבם תקשוב סס
 אונך תניא א"ר יהודה, כך היה מנהגו של רבי תלמי' י
 עקיבא כשהיה מתפלל עם הצבור היה מקצר
 ועולה מפני טורח צבור וכשהיה מתפלל בינו לבין
 עצמו אדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת
 וכל כך למה מפני כריעו' והשתחוויו': יכול יתפלל
 אדם כל היום כולו כבר מפורש ע"י דניאל *זמנין דכיאל ו
 תלתא וגו'. יכול משבא לגולה הוחלה כבר נאמ'
 *די הוא עבד מן קדמת דנא. יכול יתפלל לכל סס
 רוח שירצה ת"ל *נגד ירושלים יכול יהא כוללן סס
 בכת אחת כבר מפורש ע"י דוד דבתיב *ערב ובוקר תלי' כה
 וצהרים [יכול ישמיע קולו בחפלתו כבר מפורש ע"י
 חנה שנא' *וקולה לא ישמע] יכול ישאל אדם צרכיו ע"ס א
 ואח"כ יתפלל כבר מפורש ע"י שלמה שנא' *לשמוע"י א"ס
 אל הרנה ואל התפלה רנה זו תפלה תפלה זו
 בקשה: אמר רב המנונא כמה הלכתא גברוותא
 איבא למשמע מהני קראי דחנה *וחנה היא מדברת ע"ס א

תכין אס תכין לנס אז תקשיב אזכך: זמנין תלתא שקרית
 חכמה וערצית: יכול משבא לגולה הוחלה התפלה
 הוחת הוקלה כמו נתקלה אזל קודם לכן לא היה רגיל
 בכך: יכול יהא כוללן לשלש תפלות הללו בשעה אחת: יכול
 ישאל צרכיו כגון צרכות דאתה קוכן עד ע"ס ת ואח"כ יתפלל ג'
 צרכות ראשונות שהן של שנס: רנה זו תפלה של שנס: בקשה

על לבה מבאן למתפלל צריך שיכוין את לבו.
 רק שפתייה נעות מבאן למתפלל צריך שיחתיך
 בשפתיו. וקולה לא ישמע מבאן למתפלל שלא
 ישמיע קולו בתפלתו. ויחשבה עלי לשכורה מבאן
 ש"ס א שהשכור אסור להתפלל. *ויאמר אליה עלי עד
 סס מתי תשזכרין מבאן לרואה *דבר שאינו הגון
 ע"כ בחברו שחייב להוכיחו *ותען חנה ותאמר לי
 ש"ס א אדני אמר עולא אמרה ליה לא אדון אתה בדבת
 זה ולא רוח הקידש שורה עליך שאתה חושדני
 בדבר הזה איבא דאמרי הכי אמרה לי לא אדון
 אתה (בדבר זה) לא איבא שכינה ורוח הקודש גבך
 שדנתני לבך חבה ולא דנתני לבך זכות מי לא ידע
 דאשה קשת רוח אנכי. ויין ושכר לא שתיתי [א"ר
 אלעזר] מבאן לחושדין אותו בדבר ואין בו שצריך
 להודיעו: אל תקן את אמרך לפני בת בליעל א"ר
 אלעזר מבאן לשכור שמתפלל באלו עובדי כ"ס בתום
 דגני' יג הבא לפני בת בליעל וכתוב החם *יצאי אנשים
 בני בליעל מה להלן עבודת כ"ס אף כאן עבודת
 ש"ס א כ"ס. *ויען עלי ויאמר לבי לשלום. מבאן לחושד
 שלא לרכיו: [שאינו הגון פירש בתוספות אע"ג לביב איכורא
 דאורייתא דאי איבא איכורא פיעטא הוכח תוכיח כתיב ע"כ:]
 שצריך להודיעו הנקסד לריך לנקות עלמו מן הקסד ולהודיע
 את קוסדו שאין בו אותו דבר מנוכה: לפני בת בליעל אל
 מתכני כנס בליעל לקסדני בשכרות:

אין עומדין פרק המשי ברכות סו

כתבירו בדרך שאין בו שצריך לפייסי בדברים
ולא עד אלא שצריך לברכו שנא' *ואלהי ישראל ט"ז פ
יתן את שאלתך:

א"ר אלעזר מיום שכרא הקב"ה את עילמו לא פד
היה אדם שקראו להקב"ה צבאית עד שבאת סס

חנה וקראתי צבאות אמרה חנה לפני הקב"ה רבונו
של עולם מכל צבאי צבאות שכראת בע למך קשה
בעיניך ליתן לי בן אחד (מהם). משל למלך ב"י
שעשה סעודה גדולה ווימן כל בני עירו בא עני
אחד ושמד על הפתח אמר להם חנו לי פרוסה
אחת ולא השגיחו עליו. אמר אדוני המלך מכל
סעודה גדולה שעשית קשה בעיניך ליתן לי (פח אחד)

[פרוסה אחת] בנינים *אם ראה הראה. א"ר אלעזר ט"ז פ
אמרה חנה לפני הקב"ה רבש"ע אם ראה מוטב
ואם לאו תראה אלך ואסתתר בפני אלקנה בעלי
ויקנא בי וישקני מי סימיה ואין אתה עושה תורתך

פלסתר שנא' *ונקחה ונורעה זרע. הניחא למד מדיני פ
אם היחה עקרה נפקדת שפיר. אלא למד יולדת
כצער יולדת בנחת נקבות יולדות זכרים קצרים יולדות
ארוכים שהורים יולדות לבנים מאי אם ראה הראה.

דברה תורה כלשון בני אדם: בעני אמתך וזכרתני
ולא תשכח את אמתך ונתת לאמתך. א"ר (אלעזר)
[יוכי בר חנינא] שלש אמתות הללו למה אמרה חנה

ואסתתר חזקת עם חקרים ויפדני בעלי: פלסתר שקר:

לפני הקב"ה רבונו של עולם ג' בדקי מיתה בראת
 באשה ואמרי לה ג' דבקי מיתה בראת באשה ואלי
 חן נדה חלה והדלקת הנר ג' לום עברתי על אחת
 מהן. ונתת לאמתך זרע אנשים. מאי זרע אנשים.
 אמר רב גברא בגוברין ושמואל אמר זרע שינושה
 שני אנשים. ומאן נינתו שאול ודוד. ר' יוחנן אמר
 זרע ששקול כב' אנשים ומאן נינתו משה ואהרן שני
 *משה ואהרן בכחניו ושמואל בקוראי שמוורבנן אמרי
 זרע שמובלע בין אנשים כי אתא רב דימי אמר לא
 ארוך ולא גוץ לא צחור ולא גיחור ולא חכם ולא
 טפוש: אני האשה הנצבת עמכה בזה. אמר ריב"ל
 מכאן שאסור לישוב בתוך ארבע אמות של חפלה.
 אל הנער הזה התפללתי אמר ר' אלעזר שמואל
 מורה הלכה בפני רבו היה שנא' *וישחטו את
 הפר ויביאו את הנער אל עלי משום דוישחטו

תלמי ט
 יעין
 כחוס'
 יבטור
 סי'
 בע"ה
 ט"ה

ברקי מיתה שהאשה נדלקת בהם נשעת סכנה שאם ימלא זה
 אחד מהן תמות: נדה וחלה והדלקת נר של שנת על ג'
 עבירות הללו כשים מתות ועמא יליף במסכת שבת:
 שמובלע בין אנשים רב דימי מפרש לה לא ארוך ולא
 גוץ וכי': צחור רוח. גלע"ז: גיחור שהוא לבן יותר מדאי:
 ולא חכם יותר מדאי שלא יהיה תימה בעיני הבריות
 ומתוך שמדבר' בו ישלוט בו עין הרע. (ואולי יאמר שאפשר
 שלרוב קצמתו יבעט באמונה כאלישע אחר): אל הנער הזה
 ע"ז ולא על אחר מכאן שחטא לעלי ורצה להענישו ולהתפלל

אין עומדין פרק חמישי ברכות סו

את חפר הביאו את הנער אל עליו. אלא אמר להם עלי קראו כהן ליתי ולשחוט חזנהו שמואל דהוו מהדרי בתר כהן למשחט אמר להו למדה לכו לאהדורי בתר כהן למשחט שחיטה בור כשרת. אייתוהו לקמיה דעלי א"ל מנא לך הא א"ל מי כתיב ושחט הכהן את בן הבקר אלא *ושחט את יקרי * בן הבקר והדר והקריבו הכהנים כתיב מקבלה ואילך מצות כהונה מכאן לשחיטה שכשרה בור. א"ל מימר שפיר קא אמרת מיהו מורה הלכה בפני רבך את. וכל המורה הלכת בפני רבו חייב מיתה אתיא הנה וקא צווחה קמיה *אני האשה *^{ס"א} הנצבת עמכה בזה וגומר אמר לה שבקי לי דאענישית ובעינא רחמי ויהיב לך רבה מינייה אמרת ליה לא *אל הנער הזה התפללתי. וחנה ^{ס"ב} היא מדברת על לבה א"ר אלעזר משום ר' יוסי בן זמרא על עסקי לבה. אמרת לפניו רבונו של עולם כל מה שבראת באשה לא בראת דבר אחד לבטלה. עינים לראות ואזנים לשמוע חוטם להריח פה לדבר ידים לעשות בהם מלאכה רגלים להלך בהם. רדים להניק בהם. רדים הללו שנחת על לבי למת. לא להניק בהם חן לי בן ואניק בהן; ואמר רבי אלעזר משום רבי יוסי בן זמרא כל פה ^{ס"ג} שינתן לה בן אחר: והקריבו הכהנים אמרי' בפ"ק דמגינה ^{ס"ד} והקריבו זי קבלת הדם ע"כ:

היושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו של
 שבעים שנה ואעפ"כ חוזרין ונפרעין ממנו דין עונג
 שבת מאי תקנתיה אמר רב נחמן בר יצחק
 ליחייב תעניתא לתעניתא:

פו ואמר רבי אלעזר חנה הטיחה דברים כלפי מעלה
 ש"ס שנאמר *ותחפלל על ה' מלמד שהטיחה
 ע"כ דברים כלפי מעלה ואמר רבי אלעזר אליהו הטיח
 ח"א י"א דברים כלפי מעלה שנאמר *ואתה הסיבות את
 לבם אחורנית. א"ר (ישמעאל) [שמואל] בר רב יצחק
 לב מנין שחזר הקב"ה והודרה לו לאליהו *דכתיב
 ח"כ ד *ואשר הרעותי. א"ר חמא בר חנינא אלמלא שלשה
 מקראות הללו נחמיטמו רגלי שונאיהם של ישראל.
 יד"ח יתד דכתי' ואשר הרעותי והד דכתי' *דנה כתימר ביד
 יחזקאל היוצר כן אחס בידי בית ישראל. ותד דכתי' *והסירותי
 ל" את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר. רב
 של שבעים שנה כלומר אפילו נזר עליו מעוריו לפי
 שתענית קשה בשבת לפי שהכל מתענגים בו והוא
 מתענה: תעניתא לתעניתא יתענה למחר:

שחזר והודרה לאליהו לדבריו הודה לאמר זמן בכבודא
 נבא'ים אחרים: ואשר הרעותי רישא דקרא אוספה
 הולעה והכדקה אקבלה ואשר הרעותי אכי גרמתי להם
 שבראתי יכה"ר: אלמלא ג' מקראות הללו המעידים שיש
 ציד הקצ"ה לתקן ירכו ולהסיר יכה"ר ממנו: נחמיטמו
 רגלינו נחמטטו אצל עכשיו יש פתחון פה שהוא גרס שהוא

אין עומדין פרק חמישי ברכות סח

כפא אמר מהכא *ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתו יחזקאל
את אשר בחקי תלכו. ואמר רבי אלעזר משה ^ל
הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר *ויתפלל משה ^{מדברי יא}
אל ה' אל תקרי אל ה' אלא על ה' שכן דבי רבי
אליעזר בן יעקב קורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין:
דבי רבי ינאי אמרי מהכא *ודי זהב מאי ודי ^{דכ"ה ח}
זהב אמרי דבי רבי ינאי כך אמר משה ^{עקידה} לפני
הקב"ה רבש"ע בשביל כסף וזהב שהשפעת להם ^{כ"ג}
לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל.
אמרי דבי רבי ינאי אין ארי ניהם מתך קופה
של חבן אלא מתוך קופה של בשר אמר רבי
אושעיא משל לאדם שהיתה לו פרה כהושרה
ובעלת איברים האכילה כרשינין והיתה מבעטת
בו ואמר לה מי גרם לך שזהא מבעטת בי אלא
כרשינין שהאכלתיך. אמר ר' חייא בר אבא אמר
רבי יוחנן משל לאדם אחד שהיה לו בן הרחיצו
וסבו והאכילו והשקו ותלה לו כים על צוארו
והשיבו על פתח של זונות מה יעשה אותו הבן
שלא יחטא. אמר רב אחא בר רב הונא
אמר רב ששת היינו דאמרי אינשי מלי כריסיה
וני בישי שנאמר *כמדעיהם וישבעו שבעו וירם ^{הושע יג}

ברא ינה"ר: הטיח זרק לשון כמטקוי קסת. אין ארי
נוהם מתוך קופה של חבן טמא ומסתגב ומוזיק: מלי
כריסין וני בישי מלוי הכרם היא מקיני הקטאים הרעים.

לכם על כן שכחוני: רב נחמן (בר יצחק) אמר
 דברי' פ מהכא *ורם לבכך ושכחת את ה' אלהיך. ורבנן
 אמרי [מהכא ואכל ושבע ודשן ופנה ואבע"א] מהכא
 סס לכ *וישמן ישזרון ויבעט א"ר שמואל בר נחמני אמר
 רבי יונתן מנין שחזר הקב"ה והודה לו למשה
 סשע ג שנאמר *וכסף הרבתי לה וזהב עשו לבעל:

פז וידבר *ה' אל משה לך רד מאי לך רד אמר
 לו הקב"ה למשה לך רד מגדולתך כלום
 סס שנות לכ נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל עכשו שישראל
 חטאו למה לך גדולה מיד תשש כחו של משה
 דברי' ט ולא היה בו כח לדבר כיון שאמר לו *חרף ממני

ואשמידם אמר משה דבר זה תלוי בי. מיד נתחזק
 בתפלה ובקש רחמים עליהם משל למלך בשר
 ודם שהכה את בנו והיה אוהבו יושב לפניו והיה
 מתירא להצילו. כיון שאמר אלמלא פלוני אוהבו
 היושב לפני הרגתיך. אמר דבר זה תלוי בי. מיד

עמד והצילו *ועתה הניחה לי א"ר (אלעזר) [אבהו]
 סמות לכ אלמלא מקרא כתוב א"א לאמרו מלמד שתפסו משה
 להקב"ה כביכול כאדם שתופס לחברו בכגדו ואמר
 לו איני מניחך עד שתמחול ותסלח לעונותיהן של
 סס ישראל. *ואעשה אותך לגוי גדול אמר ר' אלעזר

זכי מיכי למיכו מתרגמינן לזכוהי. ע"כ:

חרף ממני וכו' הראהו שיט צו כפ למקות צידו על ידי
 תפלה: הניחה לי משמע שהיה אוקו צו:

אין עומדין פרק חמישי ברכות סט

אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע ומה כסא של
 שלש רגלים אינו יכול לעמוד בפני כעסך כסא
 של רגל אחר היאך יכול לעמוד בפני כעסך ולא
 עוד אלא שיש לי בושת פנים מאבותי שלא יאמרו
 ראו מה פרנס העמיד להם בקש גדולה לעצמו
 ולא בקש רחמים עליהם. *ויחל משה א"ר אלעזר
 מלמד שהתפלל משה עד (שהיחלה אביי אמ' עד)
 שהחלהו להקב"ה. רבא אמר עד שהתיר לו נדרו
 בתיב הבא ויחל משה וכתוב החם *לא יחל דברו
 ואמר מר הוא אינו מיחל אבל אחרים מיחלין לו
 ושמואל אמר עד שמסר עצמו למיתה עליהם
 שנאמר *ואם אין מחני נא. רב יצחק אמר עד
 שהחלה עליהם מדת רחמים. רבנן אמרי [מלמד
 שאמר משה לפני הקב"ה רבש"ע] חילין הוא לך
 לעשות כדבר הזה. תניא ר"א הגדול אומר מלמד
 שהתפלל משה עד שאחזתו אחילו. מאי אחילו
 אמר ר' אלעזר איש של עצמות מאי איש של
 עצמות [אמר אביי] אישא דגרמי *זכור לאברהם
 ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך
 של ג' רגלים אזרהם יצחק ויעקב: שהחלהו הפלוגי בו:
 נדרו דזבחו שאמר ואכלס: החיר עצמו למיתה ויחל לשון
 חלל: עד שהחלה עליהם מדת רחמים כמו יסולו על ראש
 ייבז לשון הכית. שאחזתו אחילו גרסינן: נשבעת להם
 בר שאלמר בעקידת יצחק ויאמר כי כשנעתי:

עקידה
 סכ"ג

שמות לב

במדכ"ל

שמות לב

סז

עיינ

פרש"י

בבב

מאי בך אמר רבי אלעזר אמר לפניו רבש"ע
 אלמלא בשמים ובארץ נשבעת להם הייתי אומר
 מה שמים וארץ בטלים אף שבועתך בטלה עכשיו
 שבשמך הגדול נשבעת מה שמך הגדול חי וקים
 לעולם ולעולמי עולמים כך שבועתך קיימת לעולם
 ולעולמי עולמים. וכל הארץ הזאת אשר אמרת
 אשר אמרת מבעי ליה א"ר אלעזר עד כאן דברי
 תלמיד מכאן ואילך דברי הרב רבי שמואל בר
 נהמני אמר אלו ואלו דברי תלמיד הן והכי קאמר
 דברים שאמרת ליה אמור להם לישראל בשמי
 הלכתי ואמרת להם לישראל משמך עכשיו מה
 אומר להם:

פח מבלתי *יכולת ה' יכול ה' מבעי ליה אמר ר"א
 אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע עכשיו ס
 יאמרו העכו"ם תשש כהו כנקבה ואינו יכול להצילן מדברי
 אמר לו הקב"ה בן עמרם והלא ראו כבר נסים
 שעשיתי להם על הים אמר לפניו רבונו של עולם
 עכשיו יאמרו לפני מלך אחד יכול לעמוד לפני
 שלשים ואחד מלכים אינו יכול לעמוד: א"ר יוחנן
 מנין שחזר הקב"ה והודה לו שנאמר *ויאמר ה'
 סלחתי כדברך תנא דבי ר' ישמעאל כדברך ס
 ע"כ כככני השמים: מכאן ואילך דברי הרב א"ל לעשה
 כדנריך: דברים שאמרת לי נסנה אמרת לעלה אתכם מעני
 מזרים אל ארץ טובה וגו' ע"כ:

אין עומדין פרק חמישי ברכות ע

עתידין עכו"ם שיאמרו [כן] אשרי תלמיד שרכו
 מודה לו. ואולם חי אני אמר רבא אמר רב יצחק
 מלמד שא"ל הקב"ה למשה משה החייתני בדבריך.
 דרש רבי שמלאי לעולם יסדר אדם שכחו של פט
 הקב"ה ואח"כ יתפלל. מנא לן ממשדה ס

דכתי' *ואתחנן אל ה' בעת ההיא וכתיב ה' אלהים דכתי' ג
 אתה החלות וגו' וכתיב בתריה אעברה נא ואראה פ"ו ס"ק
 את הארץ הטובה וגו': *א"ר אלעזר גדולה תפלה ב"ס
 יותר ממעשים טובים שאין לך גדול במעשים ד"ס
 טובים יותר ממשה רבינו אעפ"כ לא נענה אלא ע"ב
 בתפלה שנא' אל תוסף דבר אלי וסמך לי' עלה
 ראש הפסגה: ואר"א גדולה תענית יותר מן הצדקה
 מ"ט זה בגופו וזה בממונו. ואמר ר' אלעזר גדול'
 תפלה יותר מן הקרבנות שנאמ' *למה לי רוב ישיג' ס
 זבחיכם וכתיב ובפרשכם כפיכם. א"ר יוחנן כל
 בהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו שנאמ'
 *ידיכם דמים מלאו. וא"ר אלעזר מיום שחרב ס
 בית המקדש ננעלו שערי תפלה שנאמ' *גם כי פ' כו"ב
 אועק ואשוע ס"הם הפלתי ואע"פ ששערי תפלה ד"ס
 ננעלו שערי דמעה לא ננעלו שנא' *שמעה תפלתי ח"כ ג
 תליס' לט

החיותני צפני העו"ם :

עלה ראש הפסגה גדנר תפלה זו כתרליתי להראותך
 אותה: ובפרשכם אי לאו דגדולי' תפלה כיון דאמר
 למה לי רוב זבחיכם למה לי תו לחימר וצפרשכם כפיכם

ה' ושועתו האזינה אל דמעתי אל תחרש. רבא
לא גזר תעניתא ביומא דעיבא משום שנא *סכות
בענן לך מעבור תפלה וא"ר אלעזר מיום שחרב
בית המקדש נפסקה תומת ברזל בין ישראל
לאביהם שבשמים שנא *ואתה קח לך מחבת
ברזל ונתת אותה קיר ברזל בינד ובין העיר. א"ר
חנין א"ר חנינא כל המאריך בתפלתו אין תפלתו
תורת ריקם מנא לן ממושה רבינו שנא *ואתפלל
אל ה' וכתיב בתריה *וישמע ה' אלי גם בפעם
ההיא: איני והא א"ר חייו בר אבא א"ר יוחנן
כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי
כאב לב שנא *תוחלת ממושה מתלה לב. מאי
תקנתיה יעסוק בתורה שנא ועץ חיים תאוו באה
ואין עץ חיים אלא תורה שנא *עץ חיים הוא
למחויקים בה לא קשיא הא דמאריך ומעיין הא
דמאריך ולא מעיין. א"ר חמא בר חנינא אם
ראה אדם שהתפלל ולא נענדה יחזור ויתפלל
הא חסילו זכיקס לא ניקח ליה: אל תחרש מלח פתי
את דמעתי תראה ש"ח נראית היא לפניו ואין לריך
להתפלל אלא שתקבל לפניו: קיר ברזל סימן למקילת
ברזל שמסקת בינו לבינס: ומעיין בה מלפה שתעשה
בקשתו ע"י הארכתו סוף שאינה נעשית ונמלאת תוקלת
ממוסכה קנס והיא כאב לב שאלס מנסה ואין תאומו
נאה: תוחלת לשון חלוי ומסכה: ועץ חיים תאוו סופו

אין עומדין פּרק חמישי ברכות עא

שנא' *קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה': תלים כו
ה"ר ד' צריבין חזוק אלו הן תורה ומעשי' טובי' ז'
תפלה ודרך ארץ תורה ומעשים טובים
מנין שנא' *רק חזק ואמץ מאד לשמור ולעשות יחסי' ל
בכל התורה חזק בתורה ואמץ במעשים טובים.
תפלה מנין קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל
ה'. דרך ארץ מנין שנאמר *חזק ונתחזק בעד ע"ג י'
עמנו וגומר:

ותאמר *ציון עובני ה' וה' שכחני היינו עוברה צא
היינו שכוחה. אמר ר"ל אמרה כנסת סס
ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אדם נושא אשה על יסעי' חט
אשתו ראשונה וזוכר מעש' הראשונה אתה עזבתני
ושכחתני. (החשכה אשה עולה). אמר לה הקב"ה
בתי שתים עשרה מזלות בראתי ברקיע ועל כל
מזל ומזל בראתי לו שלשים חיל ועל כל חיל
וחיל בראתי שלשים לגיון ועל כל לגיון ולגיון
בראתי שלשים רהטון ועל כל רהטון ורהטון
בראתי לו שלשים קרטון ועל כל קרטון וקרטון
בראתי לו שלשים גסטרא. ועל כל גסטרא וגסטרא
אל מקרא הוח: קוה והתחזק ואל תמאוך ידיך אלא קוה
וקוה: צריבין חזוק אדם נהם תמיד בכל כמו:
דרך ארץ אס אומן הוא לאומנותו אס סוקר הוא
לסוקרתו אס אים מלקמה למלקמתו ע"כ:
שלשים חיל ראשי גייסות וקצרות קלוקות: לגיון וקרטון

זו אין עומדין פיק המשי ברכות

תליחי בה שלש מאות ושישים וחמשה אלפי רבוא
ככבים כנגד ימות החמה וכלן לא בראתי אליה
בשביילך ואת אמרת עובתני ושבתני. *התשכח
אשה עולה. אמר הקב"ה כלום אשבת עולות
אלים ופטרי רחמי שהקרבת לפני במדבר. אמרה
לפניו רבש"ע הואיל ואין שכחה לפני כסא כבודך
שמא לא תשבת לי מעשה העגל אמר לה גם
אלה תשכחנה. אמרה לפניו רבוננו של עולם
הואיל ויש שכחה לפני כסא כבודך שמא תשבת
לי מעשה סיני אמר לה ואנכי לא אשכחך והיינו
דאמר ר' אלעזר א"ר אושניא מאי דתנינן גם
אלה תשכחנה זה מעשה העגל. ואנכי לא אשכחך
זה מעשה סיני:

צב הסידים הראשונים היו שותין שעה אחת וכו'
מנא ה"מ אמ ריב"ל דאמ' קדא *אשרי
סס
תלי' פד יושבי ביתך עוד יהללך כלדה. ואמר ריב"ל
המתפלל צריך שישהא שעה אחת לאחר תפלתו
סס קת שנה' *אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את
פניך. תניא נמי הכי המתפלל צריך שישהא שעה
אחת קודם תפלתו ושעה אחת אחר תפלתו. שעה
וגם ט"א שעות של שרה. כגון שלטון והגמון ודוכוס ופקה: עולה
כמו עולות וקרובות: גם אלה מעשה העגל שנא' זו אלה
סלהיך ישראל: ואנכי זה מעשי סיני שנא' זו אנכי ה' אלהיך:
יושבי ביתך והדר יהללך כלס: יודו לשמך ולא"כ ישנו

אין עומדין פירק המישי ברכות עב

אחת קודם הפלתו מנין שנא' *אשרי יושבי ביתך. תל"י פד
לאהר הפלתו מנין דכתיב אך *צדיקים יודו לשמך ^{סס קמ}
ישבו ישרים וגו'. ת"ר הסידים הראשונים היו
שוהין שעה אחת ומתפללין שעה אחת והזורין
ושוהין שעה אח' וכי מאהר ששוהין ט' שעות
ביום לתפלה תורהן היאך משתמרת ומלאכה
אימתי נעשית. אלא מהוך שהסידים הן תורתן
משתמרת ומלאכהן מתברכת:

ת"ר מעשה בהסיד אהר שהיה מתפלל בדרך צג

ובא הגמון אהר ונתן לו שלום ולא החזיר ^{סס}

לו שלום המתין לו עד שסיים תפלתו. לאדר

שסיים תפלתו אמר לו ריקא והלא כתיב בתורתכם

*רק השכר לך ושמור נפשך מאד. וכתיב *ונשמרת' ^{דנייס ד}

מאד לנפשותיכם. כשנתתי לך שלום למה לא ^{סז}

החזרת לי שלום אם התכתי את ראשך בסייף

מי תובע דמך מידו. אמר לו המתין לי עד

שאפייכך בדברים א"ל אלו לפני מלך בשר ודם

היית עומד ובא אהר ונתן לך שלום היית *מהזיר ^{לג}

לו שלום אמר לו לאו. ואם היית מהזיר לו מה

היו עושים לך א"ל היו הותכין את ראשי בסייף

א"ל והלא דברים קל והומר מה אתה שהיית

עומד לפני מלך בשר ודם שהיום כאן ומחר בקבר

ישרים את פניך: השעה שעות לני תפלות: תורתן משתמרת

בתוך לנס שאין למודס מפתכת ע"כ:

(היו חוכיין את ראשך במיפה) [כך] אני שהייתי
 עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חי
 וקיים לעד ולעולמי עולמים על אחת כמה וכמה.
 מיד נתפיים אותו הגמון ונפטר אותו הסויד לביתו
 לשלום: ת"ר מעשה במקום אחד שהיה בו ערוך
 והיה מויק את הבריות באו והודיעו לרבי חנינא
 בן דוסא. אמר להם הראוני את חורו הלכו והראוהו
 חורו והניח עקבו על פתחו יצא ונשכו ומת אותו
 ערוך נטלו על כתפו והוליכו לבית המדרש א"ל
 בני ראו שאין ערוך ממיר אלא חטא ממת.
 באותה שעה אמרו אוי לו לאדם שפגע בו ערוך ואוי
 לו לערוך שפגע בו רבי חנינא בן דוסא:

עקיפה
 מע"ט

צד הברלה בחונן הדעת מ"ט רבנן אמרי מתוך שהוא
 חול לפיכך קבעוה בברכת חול. א"ר

סז

(אלעזר) [אמי] גדולה דעה שנאמרה בתחלת
 ברכות של חול. וא"ר (אלעזר) [אמי] גדולה דעה
 שנחנה בין שתי אותיות שנא' *כי אל דעות ה'

ס"ח

ערוך מן הנקט והלכז הוא כל כשהן נזקקין זה לזה ויולא
 משניהם ערוך (והוא מין נקט): את חורו שהוא יולא
 חטא: ומת הערוך מלאתי בהלכות גדולות אמרי במערבא
 כשהערוך נוסך את האדם אם הערוך קדם את האדם
 למים מת האדם ואם האדם קדם את הערוך למים מת
 הערוך ונעשה נס לר' חנינא ונקבע לו מעיין מתחת עקבי:
 בין שתי אותיות בין שמי הזכרות:

אין עומדיין פֿריק חמישי ברכות עג

יכל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו שנא' *כי ישיגים כו
לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו.
(ו) א"ר אלעזר גדול מקדש שניתן בין שתי אותיו
שנא' *פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידוך: ואמר ר'
אלעזר כל אדם שיש בו דעה כאלו נבנה בית
המקדש בימיו. דעה ניתנה בין שתי אותיות בית
המקדש ניתן בין שתי אותיות. מתקיף לה רב
אחא קרחינאה אלא מעתה גדולה נקמה שנתנה
בין שתי אותיות דכתיב *אל נקמות ה' אמר לוי'
אין למילתיה מיהא גדולה היא כדעולא דאמר
עולא שתי נקמות הללו למה אחד לטובה ואחד
לפורענות לטובה דכתיב *הופיע מהר פארן. דנדיים לו
לפורענות דכתיב אל נקמות ה' אל נקמות הופיע:
חני ר' אחא אריכא קמי' דרב חנינא המבדיל
בתפלה משובח יותר ממי שיבדיל על הכוס ואם
הבדיל בכו וכו' ינוח ברכות על ראשו. וביו"ט
שהל להנות אחר שבת *תקינו לן מרגניחא בבבל טס
וחודיענו ה' אלהינו את משפטי צדקך וכו' וחגי ע"ג
נרכה ואת יום השביעי מששת ימי המעשה קדשת
הבדלת וקדשת וכו':

למילת' מיהא גדולה היא במקום שאריכה נקמה דבר
גדול הוא: וחודיענו לימך במקום ותתן לנו ולכשיגיע לעמך
ישראל נקדושתך יאמר ותתן לנו וכו' יחסיים מקדש
ישראל והזמנים:

צה משנה האומר על קן צפור יגיעו רחמך ועל טוב
 יזכר שמך מודים מודים משתקין אותו. סע

גמ' בשלמא מודים מודים משתקין אותו משום
 דמיחוי כשזי רשויות ועל טוב יזכר שמך נמי
 משמע על הטובה ולא על הרעה ותנן הייב אדם
 לברך על הרעה בשם שמברך על הטובה אלא
 על קן צפור יגיעו רחמך מאי טעמא (לא אמר
 עולא) פליגי בה תרי אמוראי במערבא רבי יוסי
 בר אבין ורבי יוסי בר זבידא חד אמר מפני
 שמטיל קנאה במעשה בראשית וחד אמר מפני
 שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים ואינן אליה
 גורות ההוא דנחית קמיה דרבה אמר אתה הכת
 על הקן חוס ורחם עלינו אמר רבה כמה ידע
 האי צורבא דרבנן לרצוי למריה. א"ל אבוי והא
 משתקין אותו תנן. ורבה נמי להרודי לאבוי הוא דבעי:

האומר וכו' אנשים שמראין עלמן כמתכוני להעמיק בלשון
 תפניות ואומרים רקוס וקטן אתה ועל קן לפור
 יגיעו רחמך שאמרת לשלח האם או שאמר ועל טוב שאתה
 עושה לנו יזכר שמך או שאמר מודים מודים משתקין אותו:
 שמטיל קנאה לומר על אלה קס ועל שאר בריותיו לא
 קס: מדותיו מלותיו עושה רקמים והוא לא לרקמים עשה
 אלא להטיל על ישראל קקי גזירותיו להודיע שהם עבדו
 וסמרי מלותיו וגזרות קקיתו אף דגדר" שיש לשטן ולעכו"ם
 להשיב עליהם ולומר מה לורך במלות זו: ורבה נמי להרודי

אין עומדין פרק חמישי ברכות ע

ההוא דנחית קמיה דר' חנינא אמר האל הגדול צו
הגבור והנורא והאדיר והאמיץ והעוזו ^{סס}

האמתי והיראוי החזק והנכבד המתין לו עד דסיים ^{מניה}
כי סיים א"ל סיימתנהו לשבחיה דמרך למד ^{ח"ל}
לך כולי האי השתא ומה הני תלת הגדול הגבור ^{סב"ח}

והנורא אי לאו דאמרינהו משה רבינו באורייתא ^{פ"ב}
ואתו אנשי כנכת הגדולה ותקנינהו בתפילה אנן ^{ל"ו}

לא הוה אמרינן ואת שבהתיה כולי האי משגל ^{י"ג}
למלך שהיו משבחין אותי באלף אלפין דינרי כסף ^{ד"ט}
והיו לו אלף אלפין דינרי זהב והלא גנאי הוא לו: ^{מגילה}

וא"ר חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים צו
שנא *ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל ^{סס}

מעמך כי אם ליראה וגו' אטו יראה מלחא זוטרהי דנניס ^י
היא והאמר רבי חנינא משום ר' שמעון בן יוחאי
אין להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראה

לאביו הוא דבעי רבה שקלסו כתבוין לקודי לאביו שישיב
לו מה שישיב ע"כ:

אי לאו דאמרינהו משה האל הגדול והנורא אשר
לא יסא פניו וגו': ותקנינהו בתפלה כשהתפלל עזרא
על מעל הגולה בס' עזרא ועתה אלהינו האל הגדול הגבור והנורא:

הכל וכו' כל הנא על האדם בידי שמים הוא צא כגון
חרוך וקלר עמי עשיר קכס שוטה לבן שקור הכל בידי
שמים אבל לדיק ורשע אינו צא ע"י שמים את ז' מסר הקב"ה
בידו של אדם ונתן לו צ' דרכים והוא יבקר לו ביראת שמי':

ישעיה לג שמים שנא' *יראת ה' היא אוצרו אין לגבי משה
מילתא זוטרתה היא משל לאדם שמבקשים ממנו
כלי גדול ויש לו דומה עליו ככלי קטן קטן ואין
לו דומה עליו ככלי גדול:

סס מיתבי הקורא שמע ובפלה ה"ו מגונה וכו': א"ל
רב פפא לאביי ודילמא מעיקרא לא כיון
לד דעתיה א"ל *חברותא כלפי שמיא מי איכא או לא
כיון דעתיה מעיקרא מחינן ליה במרופתא דנפתא
עד דמכין דעתיה:

סס ת"ר ג' רובן קשה ומיעוטן יפה ואלו הן שאור
מלח וסרבנות. ת"ר מעשה בתלמיד א' שירד
לפני התיבה לפני רבי אליעזר והיה מאריך יותר
מדאי א"ל תלמידיו רבינו כמה ארכן הוא זה א"ל
כלו' מאריך יותר ממישה רבינו דבתיב ביה *את
ארבעים היום ואת ארבעים הלילה וגו' שוב מעשה

ובמסכת מגילה פרק אחרון הניחו מאמר זה ושם כתב רש"י
לשון זה חוק מיראת שמים אותה מסר ציד האדם שיהא
מכין את לבו לכך ואע"פ שיכולת צידו להכין לצידו אליו
שנאמר הנה כחומר ציד היוצר כן אתם צידי בית ישראל
ואומר והסירותי את לב האזן מבשרכם ע"כ:

חברותא כלפי שמיא מכהג שנהג אדם נקצירו יכהג אכל
המקום ולא יזהר בתפלתו: מחינן ליה כלומר
מלמדן אותו שיכין ומכין אותו אם ירגיל בכך: מרופתא
קורנא ותשם את המקנת מתרגמין מרופתא:

אין עומדין פרק חמישי ברכות עה

בתלמיד אחד שירד לפני התובה לפני ר' אליעזר
והיה מקצר יותר מדאי א"ל תלמידיו כמה קצרן
הוא זה א"ל כלו מקצר יותר ממשנה רבינו דכתי'
בית *אל נא רפא נא לה. א"ר יעקב (בר אודי ^{דכתיב}
אר"י) [אמר רב חסדא] כל המבקש רחמים על
חברו א"צ להזכיר שמו שנאמר אל נא רפא נא
לה ולא קמדבר שמה דמרים:

ר"ד אלו ברכות שאדם שוהה בהם באבות תחלה ^ס
וסוף בהודאה תחלה וסוף ואם בא לשוח

בסוף כל ברכה וברכה ובתחלת כל ברכה וברכה
תלמידין אותו שלא ישחה. אר"ש [בן פוי] אריב"ל

משום בר קפרא הדיוט כמו שאמרנו *כ"ג בסוף ^ס
כל ברכה והמלך תחלת כל ברכה וסוף כל ברכה ^{ע"ג}

אר"י בר נחמני לדידי מפרשא לי מיניה דריב"ל
הדיוט כמו שאמרנו כ"ג בתחלת כל ברכה המלך

ביון שברע שוב אינו זוקף שנא *ויהי ככלו שלמה ^{ה"א}
להתפלל וגו' קם מלפני מזבח ה' מכרוע על ברכיו

ובפיו פרושות:

ת"ד קדה על אפים שנא *ותקוד בת שבע אפים ^ס
ארץ כריעה על ברכים שנאמר מכרוע על ^{ה"א}

תחלה וסוף גמודים ולך נאה להודות: כ"ג בסוף כל
ברכה כל מה שהוא גדול ביותר לריך להכניע ולהגפיל עליו:

אינו זוקף עד שיגמור: קם מלפני מזבח ה' מכרוע רישיה
דקרא ויהי ככלות שלמה להתפלל והדר קם:

ברכו השתחואה זו פשוט ידיים ורגלים שנאמר
 רש"י לו *הבא נבא אני ואמך ואחיך להשתחו' לך ארצה:
 צח משנה המתפלל וטעה סימן רע לו אמרו
 עליו על ר' חנינא בן דוסא שהיה מתפלל
 על החולים ואומר זה הו' וזה מת אמרו לו מנין
 אתה יודע אמ' להם אם שגורה תפלתו בפני יודע
 אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף:
 גמרא אהי' א"ר חנינא אמר רב ספרא משום
 חר דבירבי באבות: אמרו עליו וכו'. מנא
 ידעי' נו ה"מ אריב"ל אמ' קרא *בורא נוב שפתי' שלום שלום:
 א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים לא
 נחנבאו אלא לכושיא בתולת"ח ולעושה פרקמטיא
 לת"ח ולמהנה לת"ח מנכסיו אבל תלמידי הכמ' ישני' סד
 עצמן *עין לא ראתה אלהים וולתך וא"ר חייא בר

ארצה לשון משתטק משמע:

אם שגורה אם סדורה תפלתו נפי' נמרודה ויחי ככסל
 ותקנתו נובע' מלבי אל פי כל מה שאני ספן להאריך
 בתקנוכים: שהיא מטורף הקול' ל' אקר ל' טורפין לו תפלתו
 נפסיו כלומר התפלה שהתפללו עליו מטורפת וטרודה ממנו
 וחינה מקובלת: אהי' נביחא ונאיו מן הנרכות הוי טעות
 בסימן רע: באבות שהיא תפלת התפלה רמו' היא שאין
 שאין ספן נה: בורא נוב שפתים כשהניב נריא על האדם
 אז מוצטק לו על השלום: לא נחנבאו הטובות והנחמות:
 עין לא ראתה לא נראית ולא נגלית לשום כניא:

אין עומדין פרק המישי ברכות עו

אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים לא נתנבאו
 אלא לימות המשיח אבל לעה"ב עין לא ראתה
 אלהי וולתך ופליגי דשמואל דאמר שמואל אין
 בן העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיו
 בלבד שנאמר *כי לא יהדל אבון מקרב הארץ. דכ"ל טו
 וא"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים
 כלם לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקי
 גמורים עין לא ראתה אלהים וולתך ופליגא דר'
 אבהו דאמר רבי אבהו במקום שעלי תשובה
 עומדין אין צדיקים גמורים עומדין שנא' *שלוש
 שלום לרחוק ולקרוב לרחוק ברישא והדר לקרוב.
 ואידך מאי רחוק רחוק מעבירה מעיקרא קרוב
 קרוב לעבירה מעיקרא ונתרחק ממנו השתא מאי
 עין לא ראתה א"ר יהושע בן לוי זה יין המשובד
 בעיניו מששת ימי בראשית. ר"ל אמר זו ערן
 שלא ראתה עין מעולם. וא"ת אדם היכן היה דר.

בגן ושמא תאמר גן זה ערן תלמוד לומר *ונהר
 יוצא מערן להשקות את הגן גן לחוד וערן לחוד:
 ה"ר מעשה וחלה בנו של רבן גמליאל ושגר ב'
 ת"ח אצל ר' חנינא בן דוסא לבקש רחמים
 עליו כיון שראה אותם עלה לעליה ובקש רחמי'
 עליו בירידתו אמר להם לכו שכבר חלצתו חמה.
 רחוק שהיה רחוק כל ימיו מן העבירה דהיינו לדיק מעיקרא:
 חלצתו חמה שלפניו וניטל' מגופו: חמה הוא הקולי הקודקו. קללתו

דכ"ל טו

ישע"ל ט

דל"ג ג

חנינית

פ"ק י"ג ט

ר"ל ט

צ"ט

ט"ז

אמרו לו וכי נביא אתה אמר להם לא נביא אני
 ולא בן נביא אני אלא כך מקובלני מבית אבי
 אבא אם שגורה תפלתו בפני יודע אני שהיא
 מקובל ואם לאו אני יודע שהוא מטורף. כתבו
 וכווננו אותה שעה וכשבאו אצל ר"ג אמר להם
 העבודה לא חסרתם ולא הותרתם באותה שעה
 תלצתו חמה ושאל לנו מים לשתי' ושוב מעשה
 ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל
 רבן יוחנן בן זכאי וחלה בנו של ריב"ז א"ל חנינא
 בני בקש עליו רחמים ויחיה הניח ראשנו בין ברכו
 ובקש עליו רחמים ויחיה. אמר רבן יוחנן בן זכאי
 אלמלא המיה ב"ז את ראשו בין ברכו כל תיו'
 לא השגיחו עליו א"ל אשתו וכי הוא גדול ממך
 א"ל לאו אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ואני
 דומה כשר לפני המלך:

ק א"ר (חנינא) [חייא בר אבא אר"י] אל יתפלל
 אדם אלא בבית שיש בה חלונות שנאמ'
 יכיון פתיחן ליה בעליתיה נגד ירושלם. אמר
 רב כהנא חציף עלי מאן דמצלי בבקתא ואמר

לזון חלץ מהם: לא חסרתם שעה: כעבד זן צית נכנס ויולא
 צלא רשות: כשר לפני המלך שאינו רגיל לנא לפני ע"כ:
 חלונות שגורמין לו שיכיון לנו שהוא מסתכל כנגד השמים
 ולנו נכנס: דמצלי בבקתא נזקעה שכהוא במקום
 נביעות חלה עליו אימת המלך ולנו כשר ע"כ:

אין עומדין פרק חמישי ברכות עז

רב כהנא חציף עלי מאן דמפרש חטאיה שנא
*אשרי נשוי פשע כסוי חטאה:

מליס גז

כיצד מברכין

פרק ששי

כיצד מברכין על הפירות וכו' מנא הני מילי לה
דת"ר *קדש הלולים לה' מלמד שטעונין ויקרא י"ט
ברכה לפניהם ולאחריהם מבאן א"ר עקיבא אסור
לאדם שיטעום בלום קודם שיברך:

א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מנין שאין ס"ס
אומרים שירה אלא על היין שנא' *החדלתי ס"ס
את תירושי המשמח אלהים ואנשים אם אנשים
משמח אלהים כמה משמח מבאן שאין אומרים
שירה אלא על היין:

ת"ר אסור לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא קא
ברכה וכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה ס"ס
מעל מאי תקנתיה ילך אצל תלמיד חכם ת"ח
מאי עביד ליה הא עבד לאיסוריה אלא אמר
רבא ילך אצל חכם מעיקרא וילמדנו ברכות כדי
שלא יבא לידי מעילדה. אמר רב יהודה אמר

קדש הלולים בנטע רבעי כתיב ומשמע צ' הלולים טעון
באכילתו כשתאכלנו בשנה הרביעית שהוא מותר באכילה:
מעל כמו שנהנה מן ההקדש דכתיב לה' הארץ ומלוכה

שמואל כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה
 תלוי כד כאלו נהנה מקדשי שמים שנא' *לה' הארץ ומלוואה
 סס קטו וכתיב *השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם.
 סס לא קשיא כאן קודם ברכה *כאן לאחר ברכה.
 ע"ג א"ר הנינא בר פפא כל הנהנה מן העולם הזה
 בלא ברכה כאלו גוול להקב"ה וכנסת ישראל
 חס"י כח שנא' *גוול ואמו ואומר אין פשע חבר הוא
 דברי' לב לאיש משחית. אביו זה הקב"ה שנא' *הלא הוא
 אביך קנך. ואין אמו אלא כנסת ישראל שנאמ'
 חס"י א *ואל תטוש תורתך אמך. מאי חבר הוא לאיש
 משחית א"ר הנינא בר פפא חבר הוא לירבעם
 בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים:
 קב רבי הנינא בר פפא רמי כתיב *לכן אשוב ולקחתי
 סס דגני בעתו וכתיב *ואכפרת דגנד ותרושך
 חס"י ג ויצה"ך. לא קשיא כאן בזמן שישראל עושין רצונו
 דברי' יא של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו
 כדאמר' לקמן: לאחר ברכה הכי היא לבני אדם: גוול
 להקב"ה את זרכתו: ולכנסת ישראל שצטטו הפירות
 לוקין: ואומר אין פשע ולפי שהיא מיקל רואין האחרים
 ולומדין ממנו לעשות כן ליהנות מן העה"ז בלא זרכה לכך
 נקרא זה המיקל קצר הוא לבעל חס"י: לירבעם בן נבט
 שטט והקטיף את ישראל כך הוא קוטף ומקטיף:
 בזמן שעושין רצונו של מקום הדגן שלהם וכשאין עושין
 רכוכו נוטלו ומראה להם שהוא שלו:

כיצד מברכין פרק ששי ברכות עח

של מקום: ת"ר ואספת דגנגד וגו' מה תלמוד לומר
 לפי שנא' *לא ימוש ספר התורה הזה מפיד יכול
 דברים ככתבן ת"ל ואספת דגנגד נהוג בהם מנהג
 דרך ארץ דברי ר' ישמעאל ר' שמעון ב"י אומר
 אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת
 וריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה
 וזורה בשעת הרוח תורה מה תהא עליה אלא
 בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן
 נעשית ע"י אחרים שנא' *ועמדו זרים ורעו צאנכם
 ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן
 נעשית ע"י עצמן שנא' ואספת דגנגד ולא עוד אלא
 שמלאכת אחרים נעשית על ידם שנא' *ועבדת
 את אויביך. אמר אבוי הרבה עשו ברבי ישמעאל
 ועלמה בידם והרבה עשו ברשב"י ולא עלה בידם
 א"ל רבא לרבנן בממוחא בעינא מינייכו (דלא תיתו
 קמאי לא ביומי ניסן ולא ביומי תשרי ואף לבי
 רב לא תיתו) [ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתהוו
 קמאי] כי היכא דלא תטרדו במוזנייכו כולה שתא.

יחזיק

ישיני' כל

דברי' כח

גני' ס'

ח'ק

עבודת

הכל

דחסיק

הרלבוני'

כיו שוקן

אמר רבה בר בר חנה א"ר יודוקן משום ר"י בר אלעאי
 בא וראה מה בין דורות ראשונים לדורות אחרוני'
 דברים ככתבן שלא יעסוק בדרך ארץ: הנהוג בהם עס
 דברי תורה דרך ארץ שזס תנא לדי לודך בריות סופך
 לינטל מד"ת: אפשר בתמיה אפשר כדנריך: ביומי ניסן
 ישי הקליר: ביומי תשרי דריכת הגמות והנזלים:

וכו'

דורות ראשונים שעשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זה וזה נתקיים בידם דורות האחרונים שעשו מלאכתן קבע ותורתן עראי זה וזה לא נתקיים בידם ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משום רבי יהודה בר אלעאי בא וראה מה בין דורות האחרונים לדורות הראשונים דורות הראשונים היו מבניסין פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבן במעשר דורות אחרונים מבניסין פירותיהן דרך גנות דרך הצרות דרך קרפיות כדי לפטרן מן המעשר (לפיכך לא נתברכו פירותיהן). דאמר רבי ינאי אין הטבל חייב במעשר עד שיראה פני דברי כי הבית שנא' *בערתי הקדש מן הבית וגם נתחיו ללוי. ורבי יוחנן אמר אפילו הצד קובעות שנאמ' *ואכלו בשעריך ושבעו:

לו היה ר"מ אומר ממשמע שנא' *וערלחם ערלחו ע"כ את פרוי איני יודע שעץ מאכל הוא אלא יקרא יט מת"ל עץ מאכל להביא עץ שטעם עזו ופריו שוה ואיזה זה הפלפלין ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה דברי חוללמדך שאין א"י חסרה כלום שנא' *ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה:

דרך טרקסמון (לשון טרוקי גלי טרק שער וסמון צית כלומר חקטי סימון) דרך שערי הקלר והגנית: פני הבית פתח כניסה ויליאה: אין הטבל מתחייב במעשר מן התורה אבל אכילת קצע חסור לאכול מדרבנן ע"כ:

כיצד מברכין פירק ששי ברכות עט

מעשה בר"ג והוקנים שהיו מסובין בעלייה לז
ביריתו והביאו לפניהם בוחכות ואכלו

נתן ר"ג רשות לר"ע לברך קפץ וברך ר"ע ברכה
אחת מעין ג' א"ל ר"ג עד מחי אחה מכנים ראשך
בין המחלוקת א"ל רבינו אע"פ שאחה אומר בן וחבירך
אומרים בן למדתנו רבינו יחיד ורבים הלכה ברבים:

ת"ר מהו אומר המוציא לחם מן הארץ ר' נחמיה ל"ח
אומר מוציא אמר רבא במוציא כ"ע לא

פליגי דאפיק משמע דכתיב *אל מוציאם ממצרי' בבבבב
כי פליגי בהמוציא רבנן סברי המוציא דאפיק

משמע דכתיב *המוציא לך מים מצור החלמיש ור' דבבבב
נחמיה סבר המוציא דמפיק משמע שנא' *המוציא שמות ו

אתכם מתחת סבלות מצרים ורבנן הוא הכי קאמר
להו קב"ה כד מפקינא לכו עבירנא לכו מלתא כי
היכי דידעיתו דאנא הוא דאפיקית יתכון ממצרים

בוחכות תמרי' והן דגש האמור זו' המינין שהדגש זה מן התמרי':
דאפיק משמע שהוליא כבר והא ודאי נרכה הגונה דלשעבר
נעיקן שהרי כבר הוליא הלכס הזה מן הארץ שהוא

נא ליהנות הימנו: דכתיב אל מוציאם ממצרים וכשנאמרה
פרשת זלעם כבר ילאו: המוציא לך מים וכבר הוליא:

ורבי נחמיה סבר דמפיק משמע שעתיד להוליא דכתיב
המוליא אתכם וכשנאמר פסוק זה למשה עדיין לא ילאו
והמוליא לך מים עדיין היה מוליא כל ימי היותם במדבר:

דאפיקת יתכון שאני הוא שהולאתי אתכם:

דכות ו רכתיב * וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם וגו':
 קנ הגהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דבר קפרא
 רט הביאו לפניו כרוב ודורמסקין ופרגיות נתן
 בר קפרא רשות לאחד מהם לברך קפץ
 ובורך על הפרגיות לגלג עליו חברו בעם בר קפרא
 ואמר לא על המברך אני כועס אלא על המלגלג
 אני כועס אם הברך דומה כמי שלא טעם טעם
 בשר מעולם אחת על מה לגלגת עליו הור ואמר
 לא על המלגלג אני כועס אלא על המברך אני
 כועס ואמר אם חבמה אין כאן וקנדה אין כאן
 תנא ושניהם לא הוציאו שנחם:

סס תני הגא קמיה דר"נ בר יצחק מניח הפרוסה
 ע"ג ביהוך השלמה [ובוצע] ומברך א"ל מה שמך

דורמסקין מיני עשנים שמרכין עליהם צפ"ה והן והכרוב
 היו שלוקות ואיכא מ"ד צגמ' שמפני שהן שלוקות
 אין מברכין עליהם אלא שהכל כיון שנשתנו: פרגיות צאר
 עוף שקורין פרדי"ץ מברכין עליו שהכל: שלא טעם טעם
 בשר וכעשה הצאר קניב עליו: וקנדה אין כאן בתמיה הלא
 זקן אני וה"ל לשאול מטני על איזה מהן יברך לפטור את
 שאר המינין. דברים הללו לא באו ללפת אלא שלא תחמת
 סעודה באין ואין הפת פוטרתן ונמרחא האריטו לפרש במאי
 קא מפלגי הגהו תרי תלמידי ע"כ:

מניח פרוסה וכו' וכמלאו שתייהן בידיהו וכו' ע"כ
 מן השלימה:

כיצד מברכין פירק ששי ברכות פ

א"ל שלמון א"ל שלום אחת ושלמה משנתך ששמת
שלום בין התלמידים:

רב אמר ורב אבי כי היה כתרמי להו ריפתא ^ס
דערובי מברכין עליה הנוציא להם מן הארץ
אמרו הואיל ואתעביד ביה מצוה חדא נעביד ביה
מצוה אחריתי:

אמר רב יהודה אמר רב אכור לאדם שיאכל מ
קודם שיתן מאכל לבהמתו שנאמר *ונתתי דבלי ^ס
עשב בשרך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת:

אמר (רכה) [רבא] בר שמואל משמיה דר' הויה ^ס
אחר כל אכילתך אכול מלח ואחר כל

שתייתך שתה מים ואי אתה ניזוק תניא נמי הכי
אחר כל אכילתך אכול מלח ואחר כל שתייתך
שתה מים ואי אתה ניזוק תניא אידך אכל כל
מאכל ולא אכל מלח שתה כל משקין ולא שתה
מים ביום ידאג מריח הפה ובלילה מפני אסכרה.
ת"ר המקפה אכילתו במים אינו בא לידי חולי
מעיים וכמה א"ר הס"א קיתון לפת. אמר רב
מ"ו א"ר יוחנן הרגיל בעדשים אח"ל ל' יום מונע
אסכרה מביתו אבל כל יומא לא מ"ט משו' דקישת

ריפתא דערובא שערבו בו אתמול עירובי קלימות:
המקפה אכילתו במים שותה מים הרבה חזר אכילתו עד
שלפה במים וינק הברזל מתרגמי' וקפא פרזל:
פ"ג אסכרה שהקולי בא מקמת עיבור בני מעים והעדשים

לריח הפה. ואמר רב מרי א"ר יוחנן הרגיל בהרדל
 א' לל' יום מונע חלאים מביתו אבל כל יומא לא
 מ"ט משום דקשה לחולשא דליבא. אמר רב
 חייא בר אשי אמר רב הרגיל בדגים קטני' אינו
 בא לידי חולי מעיים ולא עוד אלא שדגים קטני'
 מפרין ומרבין ומברין גופי של אדם. א"ר חמא
 בר חנינא הרגיל בקצח אינו בא לידי כאב לב
 מתיבי דשב"ג אומר קצח אחד מס' סמני מורח
 והישן במורח גרנו דמו בראשו לא קשיא האי
 בריחו הא בטעמו:

קד ועל הירקו' הוא אומר בפ"הא ר' יהודה אומר בורא
 מיני דשאי'. א"ר זירא ואיתימא ר"ה בר פפא
 מלי' סח מאי קראה *ברוך ה' יום וכי ביום מברכין אותו
 ובליילה אין מברכין אותו אלא לומר לך בכל יום
 ויום תן לו מעין ברכותיו הבא נמי כל מין ומין
 תן לו מעין ברכותיו:

קה וא"ר זירא ואי תימא ר' חנינא בר פפא בא וראה
 משלשלים: קצח רבותינו מפרשים כיל"א בלעז אבל אני שמעתי
 מין זרעים שזרעים בארץ ישמעאל: למורח גורנו של קלק
 שרוק מערבי רוק לקה ומחוכת' היא ומכנים הריק בתוך
 הגוף: הא בריחו הא בטעמו שהריק קשה והטעם טוב
 בורא מיני דשאים לפי שנכלל פ"הא יש דשאים זרעים
 כגון קטניות ור"י בעי היכר זרעה לכל מין ומין
 כל יום ויום שנת מעין שנת ויום טוב מעין יום טוב:

ביצד מברכין פרק ששי ברכות פא

שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר
ודם כלי ריקן מחויק מלא אינו מחויק. ומדת
הקב"ה מלא מחויק ריקן אינו מחויק. שנא' *אם שמוע טו
שמוע תשמע לקול ה' אלהיך. אם שמוע תשמע
יאם לאו לא תשמע דבר אחר אם שמוע בישן
תשמע בחדש ואם יפנה לבבך שוב לא תשמע:
על פירות הארץ וכו'. פשיטא אמר רב נחמן בר ^ט
יצחק לא נצרכה אלא לרבי יהודה דאמר
הטה מין אילן היא דתניא אילן שאכל ממנו אדם
הראשון ר"מ אומר גפן היה שאין לך דבר שמביא
יללה על אדם אלא יין שנא' *וישת מן היין וישכר. ראשי' ט
רבי נחמיה אומר תאנה היתה שבדבר שנתקלקלו
בה נתקנו שנא' *וישתרו עליה תאנה רבי יהודה ^ט
אומר חטה היתה שאין התינוק יודע לקרות אבא
ואמא עד שיטעום טעם דגן:

אמר רב כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה קו
ברכה. ורבי יוחנן אמר כל ברכה שאין ^ט
בה מלכות אינה ברכה. אמר אביי כותיה דרב ע"ג
מסתברא דתניא *לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי דגלי' כו

מלא מחויק אדם חכם: אם שמוע פעם אחת סופך
שתטה חוץ פעם אחת: אם תשמע בישן ששנית
ושלש ששעט אשתקד ע"כ:

שמביא יללה וזה הביא מיתם: שאין התינוק יודע לקרות
אבא ואמא וזה נקרא עץ הדעת;

לא עברתי מלברכך ולא שבחתי מלהזכיר שמך עליו. ואלו שמך ומלכותך עליו לא קתני:

מא רב חסדא ורב המנונא הוו יתבי בסעודתא אייתו לקמייהו תמרי ורמוני שקל רב המנונא בריך **ע"ג**

אתמרי ברישא א"ל ר"ח לא סבר ליה למר להא דאמר רב יוכפ ואיחימא רבי יצחק כל המוקדם בפסוק זה קודם לברכה א"ל זה שני לארץ וזה חמישי לארץ א"ל מאן יהיב לן נגרי דפרזלא ונשמעינך:

קו אמר אבוי אף (אנן נמי חנינא) [אנו נאמר] חכף לתלמידו חכמים ברכה (במעשה ידיהם) **מב**

ראשית שנא "ויברכני ה' בגללך. ואי בעית אימא מהבא *ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף: **סג** **לט**

סד כי נח נפשיה דרב אולו תלמידיו בתריה כי הדרי אמרי ניוול וניכול לחמא אנהר דנק בתר דכריכו **ע"ג**

יתבי וקא מבעיא להו הסבו דוקא חנן אבל ישבו

זה שני לארץ ארץ זית שמן ודבש דכתיב צסיפיה דקרא הפסיק ארץ את הסדר וקור לעשות זמים ותמרים קטנים מרמונים שהרמון קמישי לארץ הכתובה בראש המקרא ודבש שני לארץ הכתובה בסופו: מאן יהיב לן נגרי דפרזלא [כגלים של ברזל:] ונשמעינך ונשמעך וכלך אחרך תמיד:

תיכף לת"ח המקריבו אליו ומאריכו צניתו: ברכה צניתו: אולו תלמידיו בתריה דקצרוהו צעיר אקרת: נהר דנק כך שמו. רישא דוקא דקתני היו יושבין בלא הזמנת מקום הוא ללא היו קציעות אבל אבו שהזמננהו לכך היו **ג"ל** **אחרת** **ס"ל** **ל"ד** **נ"ג**

כיצד מברכין פירק ששי ברכות פב

לא או דילמא כיון דאמרי נזייל וניכול ריפחא
בדוכתא פלנית כי הסבו דמי לא הוה בירייהו
קם רב אדא בר אהבה *אהדר קרעיה לאחוריה מג
וקרע קריעה אחרינא אמר נח נפשיה דרב וברכת
מונא לא גמרינן עד דאתא ההוא סבא דמי להו
מתניתא אברייהא ושני להו כיון דאמרי נזייל וניכול
לחמא בדוכתא פלן כהסבו דמי:

הנוטל ידיו תחלה באחרונה הוא מוזמן לברכה ^ס
רב ורבי הייא הו יחבי קמיה דרבי
בסעודתא אמר ליה רבי לרב קום משי ידיך חזייה
דהוה מרתת אמר ליה ר"ח בר פהתי עיין כברכת
מונא קאמר לך:

א"ר זוטרא בר טוביה א"ר מנין שמברכין על כל קח
קביעות ואמר מצדך לכלן: אהדר קרעיה לאחוריה קרע ^ס
שקרע בהספד רבו הקויר הקלוק לאקוריו ומה שלאקור לפנים ^{ע"ג}
כדי לקרוע קרע אחר להראות אבל עכשו כניוס המיתה על
שהו לריכין להוראה ואין יודעין להורות: רמי להו וכו'
כדמיון לעיל וע"כ מצעיא ליה לאוקמי בריתא בהבי וקמני
אמר מצדך לכולם דקביעות הוא:

הנוטל ידיו תחילה במים אחרונים הוא מוזמן לברכת
המוזן: חזייה ר' ייאל לרב דהוה מרתת שאל ראה
ידיו מלובלכות או שאל האריך באכילה יותר מדאי: עיין
בברכת מונוי קאמר לך באן נתן לך רשות לצדך ברכת
המוזן שהנוטל ידיו תחלה מצדך:

תלי' קי ריח טוב שנאמר * כל הנשמה תהלל יה הללויה
 אי זהו דבר שנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה
 כומנו הוי אומר זה הריח: ואמר רב וזטרא בר
 טוביה אמר רב עתידין כל בחורי ישראל שלא טעמו
 טעם חטא שיתנו ריח כלבנון שנא' * ילכו יונקותיו ויהי
 כונית הודו וריח לו כלבנון וא"ר זוטרא בר טובי'
 א"ר מאי דכתיב * את הכל עשה יפה בעתו מלמד
 שכל אחד ואחד יפה לו הקב"ה אומנותו בפניו.
 אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי תלי קורא
 לדבר אחר ואיהו דידיה עבד וא"ר זוטרא [בר
 טובי' א"ר וכו' ואמרי לה א"ר יוחנן] משום רשב"י
 נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין
 פני חברו ברכים מנ"ל מתמר שנא' * היא מוצאת וגו':
 קט ת"ר ששה דברים גנאי לו לת"ח אל יצא כשהוא
 מבושם לשוק. ואל יצא כמנעלים המטולאי.
 ואל יצא יחידי בלילה. ואל יספר עם אישה בשוק
 ואל יכנס באחרונה לבה"מ. ואל יסב במסיבדה
 של עמי הארץ. וי"א אף אל יפסיע פסיעה גסה.
 ואל יהלך בקומה זקופה: אל יצא כשהוא מבושם
 כלבנון שמריקין עליו ופרקיו: יפה לו אומנותו בפניו
 ואפי' צורסקי כאה צעיכו ועשה הקב"ה כן כדי
 שלא יספר אומנות מן העולם: תלי ליה וכו' אם תולין
 הקורא לקזיר צווארו כדי לאכלו נקי הוא יגלגלו צאפה
 כ"כ יפה לו אומנותו: דבר אחר קזיר שאיכו טהור:

הושע יד

קהלת ג

סוטה

פ"ק

נע"ט

רע"ט

ראשי' לח

קט

ס

לשוק א"ר חייא בר אבא אר"י במקום שחושדי'
על משכב זכור אמר רב ששת לא אמרן אלא בבגדו
אבל בגופו זיעא מעבר' לוי. אמר רב פפא ושערו נמי
בבגדו דמי ואמרי ליה בגופו דמי. אל יצא במנעלים
המטולאים איני והא רבי חייא בר אבא נפיק
אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן בטלאי על גב
טלאי. ולא אמרן אלא בפנתא אבל בגילדא לית
לן בה. ובפנתא לא אמרן אלא באורחא אבל
בביתא לית לן בה. ולא אמרן אלא בימות החמה
אבל בימות הגשמים לית לן בה ואל יצא יחידי
בלילה משום חשדא. ולא אמרן אלא דלא קבע
ליה עדנא אבל קבע ליה עדנא אמרי לעידנדיה
קאזיל. ואל יספר עם אשה בשוק א"ר חסדא
אפילו היא אשתו. תנ"ה (אל יספר אדם עם אשה
בשוק) ואפילו היא אשתו ואפילו היא בתו ואפילו
היא אחותו לפי שאין הכל בקי אין בקרובותיו.
ואל יכנס באחרונה לבה"מ דקרו ליה פושע. ואל
יסב במסיבה של עמי הארץ דאתי לאמשוכי

שחושדים על משכב זכור שמנשמין עלמן כדי שיתאוו להם:
שערו בבגדו דמי דלא שכיחא בה זיעה: בפנתא איפני'
בלע"ז שע"ג הרגל: גילדא עקב שקורין סול"ה: בימות הגשמי'
הטיע מכסהו: משום חשדא של זכות: דלא קבע ליה עדנא
שלא קבע לו רבו עם ללמוד כלילה: אפי' היא אשתו
שאין הכל מכירין בה וקושדן אותו: דקרי ליה פושע מתעלל:

בתרייתו. וי"א אף אל יפסיע פסיעה גסה דאמר
מר פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור
עיניו של אדם. ומאי תקנתיה להתיר ליה בקידושא
דבי שמשא. ואל יהלך בקומה זקופה (דלאו אורח
ארעא) דאמר מר כל ההולך בקומה זקופה אפיו
ארבע אמות כאלו רוחק רגלי השכינה דכתי' *מלא
שמים

כל הארץ כבודו:

מד אמר רבב"ח כי הוה אזלינן בתרי' דר' יוחנן למיכל
פירות גנוסר וכו' ואכיל להו ומשחבע דלא

טעים מזונא. כי אתא רב דימי אמר עיר אחת
היתה לו לינאי המלך בהר המלך שהיו מוציאין
ממנה ששים רבוא ספלי טרית לקוצצי חאנים
מע"ש לע"ש כי אתא רבין אמר אילן אחד היה
לו לינאי המלך בהר המלך שהיו מורידין ממנו
מ' סאה גוזלות מג' בריכות בחדש כי אתא רבי
יצחק אמר עיר אחת היתה בארץ ישראל וגופנית
שמה שהיו בה שמונים זוגות אחים כהנים נשואין
לשמונים זוגות אחיות כהנות וברקו רבנן מסורא
בקדושא דבי שמשא שאתה כוס של קדוש בשנת גלילה:
ספלי טרית ספלים מלאים קתיבות דג קתוך שקורין טובי"כא:
לקוצצי חאנים למאכל פועלים שקולנים תאנים והיו
מרוזין עד שכל אלה לריכין להם למאכל: בריכות קוב"י"שא
בלעז: מג' בריכות בחדש ג' פעמים בקדש מורידין ממנו כך:
פ' זוגות אחים שנים שנים אחים היו כלן וכן באומיהם:

ביצד מברכין פירק ששי ברכות פד

ועד נהרדעא ולא אשכחו בר מברתיה דרב חסדא
דהוו נסיבין לרמי בר חמא ולמר עוקבא בר חמא
ואע"ג דאינתו הוו בהנת' אינתו לא הוו כהני:

א"ר ינאי [א"ר] כל שהוא כביצה ביצה מזוכה ^ס
ממנו כי אחא רבין אמר טבא ביעת' מגולגלתא ^{ע"ג}

משיחא קייסי סולתא כי אחא רב דימי אמ' טבא
ביעתא מגולגלתא משיחא מטויחא מד' מבושלתא
כל שהוא כביצה ביצה טובה הימנו לכר מברשא:

ת"ר טחול יפה לשינים וקשה לבני מעי' כרישין ^ס
קישין לשינים ויפים לבני מעים כל ירק חי

מוריק וכל קטן מקטין וכל נפש משוב הנפש וכל
קרוב לנפש משוב הנפש כרוב למזון ותרדי' לרפואה
אוי לו לבית שהלפת עוברת בחוכו. אמימר ומר

כל שהוא כביצה ביצה טובה הימנו אין לך מין מאכל
שיעור כביצה שלא תהא צילה טובה לנוף מעטנו: מגולגלתא

ללויה לקה ורכה שזרפין אותה: קייסי מדות מקזיקות
לוג: משיחא טובה משיחא קייסי: מטויחא ללויה קשה

טובה מד' קייסים: מבושלתא צמיס עלה אמר רבי ינאי
צילה טובה הימנו:

כרישין כרתי: כל ירק חי מוריק כוטל תואר הפנים:
וכל קטן שלא גדל כל לרכו ולקטן מפרש כמה כל

לרכו: וכל נפש דבר קי הנאכל שלם כגון דגים קטנים
שגדלו כל לרכו: הקרוב לנפש האוכל מן הבהמה במקום

קיות שלה: לבית לחרס האוכל לפת:

ויטרא ורב אשי הווי יתבי אייתו קמיייהו ירק חי
 קודם ד' שעות. אממר ורב אשי אכיל ומר זוטרא
 לא אכל. אמרו לי מאי דעתך דאמר ר' יצחק
 כל האוכל ירק קודם ד' שעות אסור לספר הימנו
 משום ריח רע והא אנן דקא אכלינן וקא משתעית
 בהדן אמר להו אנא כאידך דר"י סבורא לי דאמ'
 ר"י אסור לאדם שיאכל ירק חי קודם ד' שעות:
 ובל קרוב לנפש משיב את הנפש אמר רב אחא
 בר יעקב עונקא:

שלשה שאכלו

פרק שביעי

מה שלשה שאכלו כאחד חייבין וכו'. מנה"מ אמר רב
 אסי דאמר קרא * גדלו לה' אתי ונרוממה
 דנדי' לב שמו יחדו רבי אבהו אמר מהכא * כי שם ה'
 אקרא הבו גודל לאלהינו א"ר חנין בר אבא מנין
 לעונה אמן שלא יגביה קולו יותר מן המברך שנא'
 גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדו אר"ש בן (לקיש)
 [פזי] מנין שאין המתרג' רשאי להגבי' קולו יותר
 מן הקורא שנא' * משה ידבר והאלהים יעננו בקול
 מה ת"ל בקול בקולו של משה תניא נמי הכי אין
 מה"מ דג' לריבין לברכת לירוף: גדלו אתי הכי ג' וכן
 אקרא הבו גודל היקיד אומר לב':

שְׁלֹשָׁה שֵׁאֲכָלוּ פֶּרֶק שְׁבִיעִי בְּרֵכוֹת פֶּה

המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא וס'
א"א למתרגם להגביה קולו עם הקורא ימעך הקורא
קולו ויקרא:

רבי זירא חלש על לגביה רבי אבהו קביל עליה אי מו
מיתפח קטינא חריך שקי עבידנא יומא טבא
לרבנן איתפח עביר סעודתא לכולהו רבנן כי מטא
למישרי א"ל [ל]ר' זירא לישרי לן מר א"ל לא ס"ל
מר להא דאמר רבי יוחנן ב"ה בוצע שרא להו: כי
מטא לברוכי א"ל נברוך לן מר א"ל לא ס"ל מר להא
דרב הונא דמן בבל בוצע מברך ואיתו כמאן ס"ל כי
הא דאמר ר' יוחנן משום רשב"י ב"ה בוצע ואורח
מברך בעל הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה ואורח
מברך כדי שיברך לב"ה. מאי מברך י"ר שלא יבוש
ב"ה בעולם הזה ולא יבלם לעה"ב ור' מוסיף בה
דברים ויצלח מאד בכל נכסיו ויתיו נכסיו ונכסיו
מוצלחים וקרובים לעיר ואל ישלוט שטן במעשה
ידיו ובמעשה ידינו ואל יודקר לפניו ולא לפנינו
שום דבר הרהור חטא ועבירה מעחה ועד עולם:

קטינא חריך שקי כך היו קורין לרבי זירא: כי מטא
למישרי ליטא דשירותא כלומר לפרוס צרה המוליד
ולאכול: רב הונא דמבבל היינו ר"ה סתמא ולפי שעכשו
היה רבי זירא בא"י במקום רבי אבהו והוא עלה מצבל
קאמר הכי: קרובים לעיר שיכול לראותן ב"ה תמיד ולדעת
מה הם לריכין: נכסיו קרקעות:

ס"ד ת"ר אין מכבדין לא בדרכים ולא בגשרים * ולא
 בידים מוזה"מ: רבין ואב"י הוו קאולי באורחא
 ע"ג מז קדמיה חמריה דרבין לדאב"י ולא א"ל נזייל מר
 אמר מדסליק האי מרבנן מאערבא גס לי דעתיה
 כי מטא לפתחא דבי בנישחא א"ל ניעול מר א"ל
 ועד השתא לאו מר אנא א"ל הכי אמר ר"י אין
 מכבדין אלא בפתח שיש בה מוזה"מ דאית בה מוזה"מ
 אין דלית בה מוזה"מ לא אלא מעתה בה"כ ובה"מ דלית
 בהו מוזה"מ ה"נ דאין מכבדין אלא אימא כפתח
 הראוי למוזה"מ:

ס"ה כל העונה אמן יותר מדאי אינו אלא טועה. ת"ר
 אין עונין לא אמן חטופה ולא אמן קטופה
 ולא אמן יתומה ולא יזרוק ברכה מפ"י בן עזאי
 אומר כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים
 אין מכבדין לומר היה אמה קודם: לא בדרכים הולכי
 דרכים לומר לגדול היטנו לך לפני: ולא בידים
 מוזהמות נמיס אחרונים: ממערבא לפי שהיה רבין רגיל
 לעלות מצבל לא"י ולומר הוא דבריו משמו של ר' יוסקן: בפתח
 הראוי למוזה"מ כלומר בכניסת כל פתחים למעוטי דרכים ופרטות:
 חטופה שקורין את החלף נקטף ולא נפתח ולומר אמן
 והוא לריך לומר חזן: קטופה שמסר קריאת^ט
 הכו"ן שאין מוליאה בפה^ט שתהא ככרת: יתומה שלא שמע
 הברכה אלא שמע שעונין אמן: ולא יזרוק ברכה מפ"י
 צמחירות שדומה עליו כמשי אלא שקוק קבוע הוא לו:

שלשה שאכלו פרק שביעי ברכות פו

הטופה יתחטפו ימיו קטופה יתקטפו ימיו (ושנותיו)

וכל המאריך באמן מאריכין לו ימיו ושנותיו:

הניא איזהו עם הארץ כל שאינו אוכל חולין ^ס
בטהרה דברי ר"מ וחכמים אומרים כל ע"ג

שאינו מעשר פירותיו כראוי והני כותאי עשורי

מעשרי כדחוי דבמאי דכתיב באורייתא מוהר זהירו

דאמר מר כל מצוה שהחזיקו בה כותיים הרבה

מדקדקים בה יותר מישראל:

ת"ר איזהו עם הארץ כל שאינו קורא ק"ש שחרית קי

וערבית דברי ר' אליעזר ר' יהושע אומר ^ס

כל שאין מניח הפולין בן עזאי אומר כל שאין לו ^{כנס}

ציצית בכגדו. רבי נחן אומר כל שאין לו מזוזה ^{פ"ק}

על פתחו ר' [יונהן] [נחן] בר' יוסף אומר כל מי ^{ז"ל}

שיש לו בנים ואינו מגדלן לת"ת. אחרים אומרי ^{הכ"ל}

אפילו קרא ושנה ולא שמש תלמידי חכמים הרי

זה עם הארץ. רב מנשיא בר תחליפא חנא הלכתא

ספרא וספרי ולא אומין עליה רמי בר חמא שביב

רמי בר חמא אומר רבא האי דאיענש רמי בר

חמא דלא אומין עליה דרב מנשיא בר תחליפא.

איזהו עם הארץ שזכרו חכמים בכל מקום: שלא שמש

ה"ה הוא הגמרא התלויה בסברא שהיו כותכין לדברי

משנה טעם והיו מתאספים יחד ועוסקים נכך הוא דוגמת

הגמרא שזכרו האמוראים: ספרא ת"כ: הלכתא משניות:

והחניא אחרים אומרים אפילו קרא ושנה ולא
 שמש ת"ח זהו עם הארץ. שאני רב מנשיא דמשמע
 להו לרבנן ורמי בר חמא הוא דלא דק אבתריה.
 ל"א כיון דשמע שמעתתא מפומייהו דרבנן וגרים
 להו בצורבא מרבנן דמי:

ס אריב"ל חשעה ועבר מצטרפין מיתיבי מעשרה
 כרבי אליעזר שנכנס לב"ה ולא מצא
 עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה שחרר אין
 לא שחרר לא. תרי אצטריכו שחרר חד ונפיק בחד
 והיכי עביד הכי והאמ' רב יהודה כל המשחרר עבדו
 ויקרא כס' עובר בעשה שנא' *לעולם בהם תעבודו לדבר מצוה
 שאני מצוה הבאה בעבירה היא מצוה דרבים שאני:
ס ואמר ריב"ל לעולם ישכים אדם לב"ה כדי שיוכה
 וימנה עם עשרה הראשונים שאפילו מאה
 באים אחריו קבל עליו שכר כלם שכר כלם ס"ד
 אלא אימא נוחנים לו שכר כנגד כלם:

קיא אמר רב נחמן קמן היודע למי מברכין מזמנין
מח עליו אביו ורבא הו' יתבי קמי' דרבה א"ל
 רבא למי מברכין אמרי ליה לרחמנא ורחמנא
 היכא יתיב רבא אחוי לשמי טללא אביו נפק לברא
 אחוי כלפי שמיא אמר להו רבה תרויכו רבנן הויחו
 דמשמע משמע: דלא דק לא דק לשאלו מדת רב מנשיא:
 מצוה דרבים שאני להוליא רבים י"ח לקדושה:

שלשה שאכלו פרק שביעי ברכות פז

הנינו דאמרי אינשי בוצין בוצין מקטפיה ידיע:
ינאי מלכא ומלכת' כריכו רפתא בהדי הדרי ומדקטל קיב
להו לרבנן לא הוה ליה איניש לברוכי להו. 80

אמר לה לדביחתי מאן יהיב לן גברא דמברך לן
אמרה ליה דביחתי אישחבע לי דאי מייתני' לך גבר'
דלא מצערתי ליה אשחבע לה. אייתיתי' לרבי שמעון
בן שטח אחוה אותביה בין ידיה לדידה א"ל חזי
במה יקרא עבידנא לך א"ל לאו את מוקרת לי אלא
אורייתא היא דמוקרה לי דכתי' *סלסלה ותרוממך
(ובין נדיבים חושיבך) א"ל קא חזית דלא מקבלי
מרות יהבו ליה כסא לברוכי אמ' היכי אבריד ברוך
שאכל ינאי וחבריו משלו. שתייה להווא כסא יהבו
ליה כסא אחריתי ובריד אמר ר' אבא ברית דרבי

משלי ד

יפקיה חקן שלו מקטנותו: בוצין דלעת ואית דגרסי מקטפיה
יקטף הוא שרף האילן כלומר חשעה שהוא חונט ויולא מתוך
השרף הוא ניכר אם יהיה טוב: (בוצין קרא קטנה: מקיניה
ידיע כלומר כשהיא קטנה נכרת אם נגדלת לשנת:

מקיניה כמו קן לפור ע"כ:)

ינאי מלכא ומלכתי בית קמונאי היה והרג חכמי ישראל
שנאו לפסלו מן הכהונה במסכת קדושין: סלסלה
ותרוממך סיפיה דקרא תכנדך כי תחנקנה: אמר לה
למלכתא חזי דלא מקבלי מרותא שאין מכירין רבנן שום
טובה שאדם עושה להם: היכי אבריד בואיל ולא כהנמי

ג' מינות חייא בר אבא (אמר רבי יוחנן) שמעון בן שטח
 דעבד לגרמיה הוא דעבד דהכי אמר רבי חייא בר
 אבא אמר רבי יוחנן לעולם אינו מוציא את הרבים
 ידי הובתן עד שיאכל כזית דגן:

אמר ר"ג משה תקן להם לישראל ברכת הון בשעה
 שירד להם המן יהושע תקן ברכת הארץ כיון
 שנכנסו לארץ דוד ושלמה תקנו בונה ירושלים דוד
 תיקן על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ושלמה תקן
 על הבית הגדול והקדוש הטוב והמטיב ביבנה תקנה
 כנגד הרוגי ביתר דאמ' רב מהנא אוהו היום שניתנו
 הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב
 הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה:

קיג ת"ר מנין לברכ' המזון מן ההור' שנ' *ואכלת ושבעת
 וגו' וכו' אין לי אלא לאחריו לפניו מניין אמרת
 ק"ו כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לאכש"כ וכו'
 רבי נתן אומר אינו צריך תרי הוא אומר *כבאכם
 העיר כן תמצאון אותו בטרם יעלה הבמחה לאכול
 כי לא יאכל העם עד בואו כי הוא יברך הובת אחרי
 כן יאכלו הקרואים וכל כך למה לפי שהנשים

שמעון בן שטח דעבד שצדק להוליאס ידי מונתן נשזיל כוס א'
 שמה: לגרמיה הוא דעבד אי; אדס מודה לו ר"ל לדעתו עשה:
 כי הוא יברך הובת אחרי כן יאכלו הקרואים לומד
 שטעון לצדק לפני אכילה על הזק שהזא אומר נא"י
 אקצ"ו לאכול הזק והיכן ליונו והנצר תאכל: וכ"כ למה

ג' מינות
 הלבי
 כרחה
 דטינות
 הדסים
 הול
 מהרי"ג
 ס
 ע"ג
 ס
 דברי
 ס
 ס

שלשה שאכלו פרק שביעי ברכות פה

דברניות הן. ושמואל אמר כדי להסתכל ביפיו של
שאל דכתי' *משכמו ומעלה גבוה מכל העם. ורבי ^{ע"ס}
יוחנן אמר לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אפי'
כמלא נימא ואין לי אלא ברכת המזון ברכת התורה
מנין אמר רבי ישמעאל קל וחומר על חיי שעה
מברך על חיי עוה"ב לא כל שכן:

ר"מ אומר מנין שכשם שמברך על הטובה כך ^ס
מברך על הרעה ת"ל אשר נחן ה' אלקיך דיינק
בכל דין שדנדך בין מדה טובה ובין מדת פורענות.
ר"י בן בתירה אומר א"צ הה"א טובה הטובה טובה
זו תורה וכה"א *כי לקח טוב נתתי לכם הטובה זו ^{משי}
בנין ירושלים וכה"א *ההר הטוב הזה והלבנון: דכתי'
מתני' כיצד מזמנין בג' או' נברך בג' והוא אומר מט
ברכו וכו'. גמ' אמר שמואל לעולם אל ע"כ
יוציא אדם את עצמו מן הכלל:

מברכו ר"י של אדם ניכר אם תלמיד חכם הוא קוד
אם לאוכי צד ר"א אומר ובטובו הרי זה ג
תלמיד חכם ומטובו הרי זה בור. א"ל אביי לרב

היו מאריכות דנצריהם: שאין מלכות נוגעת לפי שמואל
היה מכהיג את ישראל ושאל היה נוטל את השררה משדבר
שמואל אליו ואורך דנרים עכב לכי שעה:

בין מדה טובה והתורה מדה טובה היא:
אל יוציא עצמו אע"פ שגד' הוא ראשי לומר לג' ברכו טוב
לו שיאמר כדרך ואל יוליא עלמו מכלל המצרכים:

ס"ג דימי והא כתיב *ומברכתך יבורך בית עבודך לעולם.
 תלי"ס פ"א בשאלה שאני בשאלה נמי כתיב *הרחב פיך
 ואמלאהו ההוא כדברי תורה כתיב:

קטז היה רבי מאיר אומר מנין שאפי' עוברין שבמע
 שס אמן אמרו שירה על הים שנא' *במקהלות
 תלי"ס ברכו אלהים ה' ממקור ישראל. ת"ר ד' דברים
 שס נאמרו בפת אין מניחין בשר חי על הפרת ואין
 ע"ב מעבירין כוס מלא על הפת ואין זורקין את הפת
 ואין סומכין את הקערה בפת אמימר ומר זוטרא
 ורב אשי כריכו ריפתא בתדי הדדי אייתו לקמייתו
 תמרי ורמוני שקל מר זוטרא פתק לקמיה דרב
 אשי דסתנא א"ל לא ס"ל מר להא דתניא אין
 מורקין האוכלי' ההיא בפת תניא. והתני' כשם שאין
 מורקין את הפת כך אין מורקין האוכלים א"ל
 והתניא אע"פ שאין מורקין את הפת מורקין את
 האוכלים [אלא] ל"ק הא במידי דממאים הא במידי
 דלא ממאים ת"ר ממושיבין יין בצנורות לפני התן

כדי קי"ו: שאלה שאני שהאול שאל כעני על הפתק שאינו
 מרים ראש לשאל שאלה גדולה: הרחב פיך לשאל כל תאיתך:
 אין מעבירין כוס מלא על הפת שלא יספך על הפת ותהא
 הפת צויה: פתק זרק: דיוסתנא מנה של צמר מבושל:
 מידי דממאים שמתמעך בזריקתו כגון תאנים שנשלו כל לרכו:
 דלא ממאים רמון וסגנו וכל דבר קשה: ממושיבין יין
 בצנורות מאוס סימן טוב ואין כאן מאוס צוין והפסד לפי

שְׁלֵשָׁה שֶׁאֵכְלוּ פֶּרֶק שְׁבִיעִי בְּרִכּוֹת פֶּט

וְכֹלָה וְזוֹרְקִין לִפְנֵיהֶם קְלוֹיֹת וְאִגּוּזִים בִּימּוֹת הַחֲמָה
אֲבָל לֹא בִימּוֹת הַגְּשָׁמִים אֲבָל לֹא גְלוּסְקָאוֹת לֹא
בִימּוֹת הַחֲמָה וְלֹא בִימּוֹת הַגְּשָׁמִים :

תִּדְרֵי אִיסְפְּרָגוֹס יִפְהַ לְלֵב וְטוֹב לְעֵינַיִם וְכ"ש לְבָנֵי נֶא
מַעִים וְהַרְגִיל בּוֹ יִפְהַ לְכֹל גּוֹפּוֹ וְהַמְשַׁתְּכֵר הַיִּמְנֵו
קֶשֶׁה לְכֹל גּוֹפּוֹ :

(תְּנִיָא) אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע ג' דְּבָרִים

ס"ט
ע"ט

רע"ח

סָח לִי סוּרִיָאֵל שֶׁר הַפְּנִיִם אֵל תַּטּוֹל חֲלוֹקֶךָ
שְׁחָרִית מִיַּד הַשֶּׁמֶשׁ וְתִלְבֵּשׁ וְאֵל תַּטּוֹל יָרֵךְ מִמֵּי
שֶׁלֹא נִטְלָה יָדָיו. וְאֵל תַּחְזִיר כּוֹס אִיסְפְּרָגוֹס אֵלֶּא לְמִי
שֶׁנִּתְּנָה לְךָ מִפְּנֵי שֶׁתְּכַסִּיפֵת וְאָמַרְתִּי לָהּ אִיסְתַּלְגְּנִית
שֶׁל מִלְּאֲכֵי חֶבְלָה יוֹשְׁבֵינָה וּמִצְפּוֹן לֹו לְאָדָם וְאָמַרְתִּי
אִימְתִּי יִבָּא אָדָם לִידִי אֶחָד מֵהַדְּבָרִים הַלְלוּ וְיִלְכְּדוּ.
אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי ג' דְּבָרִים סָח לִי מִלְּאֲךָ
הַמּוֹת אֵל תַּטּוֹל חֲלוֹקֶךָ שְׁחָרִית מִיַּד הַשֶּׁמֶשׁ וְתִלְבֵּשׁ
וְאֵל תַּטּוֹל יָרֵךְ מִמֵּי שֶׁלֹא נִטְלָה יָדָיו וְאֵל תַּעֲמוֹד
לְפָנֵי הַנְּשִׁים בְּשַׁעַת שֶׁחֹזְרוֹת מִן הַמַּת מִפְּנֵי שֶׁאֵנִי

שֶׁמְקַנְלָן בְּרֵאשׁ פִּי הַלְכוֹר כְּכֹלִי: בִּימּוֹת הַחֲמָה שֶׁאֵין טֵיט כְּדַרְכֵּי:
אִיסְפְּרָגוֹס כּוֹס שֶׁהָיוּ שׁוֹתִין כְּכֹל בְּקֶר אֲלִיבָא רִיקָנָא לְרַפּוּאָה:
סוּרִיָאֵל מִלְּאֲךָ קֶשֶׁוּ לְבָא לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ: אֵל תַּטּוֹל חֲלוֹקֶךָ
וְכוּ' אֵלֶּא אֶתָּה צַעֲמֶךָ עֲלֵהוּ מִמְּקוֹם שֶׁהָיָה שֶׁס
וְתִלְגְּשֵׁנוּ: תְּכַסִּיפֵת שֶׁס קְצוֹרָת שְׁדִים: אִיסְתַּלְגְּנִית שֶׁס
קְצוֹרָת מִלְּאֲכֵי קְצֵלָה: אִימְתִּי יִבָּא אָדָם לִידִי אֶחָד מִן
הַדְּבָרִים הַלְלוּ וְיִלְכְּדוּ וְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל עֲלֵה לְרַקִּיעַ עַל יְדֵי שֶׁס

מִרְקָד וּבֵא לַפְּנֵיהֶם וְחָרְבֵי בִידֵי וַיֵּשׁ לִי רֶשׁוֹר
 לַחֲבֵל. וְאִי פָּנַע מֵאֵי תִקְנֵתִיהָ לִינְשׁוֹף מְדוּבְנֵתוֹן
 אַרְבַּע אַמּוֹת. אִי אִיכָא נִהְרָא לִיעֲבָרִיהָ וְאִי אִיכָא
 דְרַבָּא אַחֲרִינָא לִיזִיל בֵּה וְאִי אִיכָא גּוּדָא לִיקוּב
 אַחֲוֵרָה וְאִי לֹא לִיתֵדֵר אַפִּיהָ וְלִימָא *וַיֹּאמֶר ה' אֵל
 הַשָּׁמַיִם יַגְעֵר ה' בְּכֹךְ הַשָּׁמַיִם וְגו' עַד דְּחִלְפֵי מִינֵיהּ:
 כְּתוּב לַמַּעֲלָה בַּפֶּרֶק כִּיֻּצַּד מִבְּרַכִּין עֲנִין שְׂדִים וּו"ל.
 אָמַר רַב וּוְטָרָא בַר טוֹבִיָּה אָמַר רַב אַבּוּקָה כֵּב
 וִירַח כְּג' אִיבְעִיָּא לֵהוּ אַבּוּקָה כֵּב' בְּהַדֵּי דִירִיָּה אֵל
 דִּילְמָא אַבּוּקָה כֵּב' לְבַר מְדִידִיָּה. ת"ש וִירַח כְּג'
 אִי אָמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא בְּהַדֵּי דִירִיָּה שְׁפִיר אֵלָא אִי אָמַרְתָּ
 לְבַר מְדִידִיָּה ד' לְמָה לִי וְהָאָמַר מַר לֹא' נִרְאוּ
 וּמְזִיק לְב' נִרְאָה וְאִינוּ מְזִיק. לְג' אִין נִרְאָה כֵּל
 עִיקָר אֵלָא לֹא שְׁמַע מִינָה אַבּוּקָה כֵּב' בְּהַדֵּי
 דִירִיָּה שְׁמַע מִינָה:

א"ר זורא א"ר אבהו ואמרי לה במתניתא תנא לקטן
 עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה טעון קטן
 הדחה ושטיפה חי ומלא עמור ועטוף נוטלו בשתי
 ידיו ונותנו בימין ומגביהו מן הקרקע טפח ונותן עיניו בו:
 נכרייתא דמעשה מרכבה: גודא כותל: אבוקה כשני נבי
 אדם לענין היוולד כלילה דאמר מר אל ילא יסידי כלילה:
 וירח כג' יש קלוק צין ב' לג' כלקמן: לאחד נראה הסד ומזיקו:
 בכוס של ברכה נהמ"ז: ומגביהו מן הקרקע אס על גבי
 קרקע הסד ואס ע"ג שלקן מגביהו מן השולקן:

שלשה שאכלו פרק שביעי ברכות ז

אמר רבי יוחנן כל המברך על כוס מלא נוחנין ^ס
לו נחלה בלא מצרים שנא' *ומלא ברכת דני' ^ל
ה' ים ודרום ירשה. ר"י בר חנינא אומ' זוכו ונחל
שני עולמים העה"ז והעה"ב:

עולא איקלע לבי רב נחמן כרוך ריפתא וברך קטן
ברכת מזונא יהיב ליה כסא דברכהא לר"נ ^ס
אמר ליה רב נחמן לשדר מר כסא דברכתא ^{ע"ג}
לילתא א"ל הכי אמר רבי יוחנן אין פרי בטנה
של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש שנא'
*וברך פרי בטנך פרי בטנה לא נאמר אלא פרי ^{דנריס'}
בטנך תנ"ה רבי נתן אומר מנין שאין פרי בטנה של
אשה וכו' ולא שדר לילתא דביו:הו דרב נחמן מטעם
ברייחא זאת אדהבי שמעת ילתא קמה בזיהרא
ועלתה לבי חמרא ותבריה ד' מאה דיני דחמר' א"ל
רב נחמן נשדר לה מר כסא אחרונא שלח לה
כל כי האי נבגא דברכתא היא שלחה ליה ממהדורי
מילי ומסמרטוטי כלמי:

שמעה ילתא שלא ישגר לה כוס של ברכה: קמה בזיהרא
עמדה בכעס: נבגא כל יין שנקצי' ככוס ברכה
היא שתי סמנו: נבגא כוס: ממהדורי ממקזירין בעיירות
ירבה תמיד דנריס: מסמרטוטי משקקי נגדים בלויס
וממורטיס ירבו כניס: כניס מתרגמין כלמתא. (כזוכתה
לרמח נחאל זה כי כל דנריו לא יועילו ולא יעילו דמילי
ממהדורי הם דומין לכלמי מסמרטוטי ע"כ):

90 שלשה שאכלו פרק שביעי ברכות

סא אמר רב אסי אין מסיחין על כוס של ברכה וא"ר
 אסי אין מברכין על כוס של פורענות. מאי
 כוס של פורענות. ארנב"י כוס שני. תני תנא הייתה
 ד' כפלים לא יברך משום שנאמר *הכון לקראת אלהיך
 ישראל והאי לא מתוקן:

אלו דברים

פרק שמיני

נב בש"א שברא וכו' אמר רבא כב"ע לא פליגי
 דברא משמע כי פליגי כבורא בש"א כורא
 דעתיד למיברא וב"ה סברי כורא נמי דברא משמע.
 מה מתיב רב יוסף *יוצר אור ובור' חשך *יוצר הרים
 ובורא רוח *בורא השמים ונוטיותם. אלא אמר
 רב יוסף בברא ובורא כ"ע לא פליגי דברא משמע
 כי פליגי במאור ומאורי כ"ש סברי חד נהורא
 איכא בנורא וב"ה סברי טובא נהורי איכא בנורא.

אין מסיחין משאקזו עד שיצרך: כוס שני שהוא של זוגות
 והעומד על שלקכו ושותה זוגות כיוצא מן השדים:
 כפלים זוגות: הכון לקראת צדנרים נאים ולא צדנרי פורענות:
 דברא משמע לשעבר ויפה לאומרו שעל צריית האש שברא
 צצת ימי צראשית משצקין אותו לפי שצמולאי שבת
 צצא כדאמרינן צפספים: בורא דבר שהוא צורא תמיד

אלו דברים פירק שמיני ברכות צא

תניא נמי הכי א"ל ב"ה לב"ש הרבה מאורות יש באור:
ת"ר היו יושבין בבית המדרש והביאו אור לפניהם **ג**
בש"א כל אחד מברך לעצמו ב"ה אומרים
אחד מברך לכלם משום שנא' *ברב עם הדרת ^{חשלי יד}
מלך בשלמא ב"ה מפרשי טעמא אלא ב"ש מ"ט
סברי מפני בטול ב"ה תניא נמי הכי של בית ר"ג לא
היו אומרי' מרפא בב"ה מפני ביטול בית המדרש:
מי שאכל ושבת ולא בירך בית שמאי אומרים קיו
יחזור למקומו ויברך ובית הלל אומרים יברך **ס**
במקום שנוצר: הנהו תרי תלמידי חד עבד בשוגג **ע"ג**
בבית שמאי ואשכח ארנקא דדהבא וחד עביד
במויד בבית הלל ואכליה אריא. רבה בר בר
חנה הוה אול באורחא בשיורא אבל ואשתליו ולא
בריך אמר היכי אעביד אי אמינא להו דאנשאי
לברוכי אמרי לי בריך הבא דכל היכא דמברכת
לדהמנא קא מברכת מוטב דאמינא להו אנשאי
יונה דדהבא. אמר להו אנטרו לי דאנשאי יונה
מפני בטול ב"ה שזמן אחד מברך לכלם הס לריכין
לשתוק מגרסתם כדי שיתכונו וישמעו אליו ויענו אמן:
מרפא לאדם המתעטש שרגילין לומר אסותא:
עבד בשוגג כב"ש אע"פ שגג וכעקר מן המקום ע"י שכתה
הקמיר על עלמו כב"ש וקור למקום שאכל וצריך: חד
עביד במויד כעקר ממקום שאכל במויד כדי לברך במקום

ודהבא הדר ואזיל וברוך ואשכח יונה הוהבא
 ומאי שנא יונה (דנקט) מושום דאמתלא כנסת
 פלי' כח ישראל כיונה שנאמר *כנפי יונה נחפה בכסף
 מה יונה אינה נצולת אלא בכנפיה אף ישראל
 אינן נצולין אלא במצו'. (ל"א מה יונה זו כנפיה
 מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליהם):
 א"ר יהודה אמר רב ואמרי לה במחזיתא חנא
 *והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם
 קדושים אלו מים אחרונים כי קדוש זה שמן אני
 ה' אלהיכם זו ברכה:

יקרא יא
 י' דש"ה

ה ר א ה

פ"ק השיעי

נד מה"מ א"ר יוחנן דאמר קרא *ויאמר יתרו ברוך
 ה' אשר הציל אתכם וגו' אניס' דרבים
 מברכינן אניסא דיהוד לא מברכינן והא ההוא
 נברא דהוה קאזיל בעבר ימונא נפל עליה אריה
 איתעבי' ליה ניסא ואיתצל מיניה אחת לקמיה
 דרבא וא"ל כל אימת דמטיית להתם ברוך ברוך
 המקום שעשה לי נס במקום הזה ומר בריה דרבינא
 זבנ: אלא בכנפיה או צורחת או נלקחה צראי גפיה:
 ה"ג טכ"ל דמברכינן אניסא א"ר יוסן אמר קרא ויאמר יתרו
 ברוך ה' אשר הציל אתכם וגו': בעבר ימונא את חבורה

הרואה פרק תשיעי ברכות צב

הוה קאזיל בפקתא דערבות וצחא למיא איתעביד
ליה ניסא אוברי ליה עינא דמיא ואישתי ותו זמנא
חדא הוה קאזיל ברסחק דמחוזא ונפל עלי' גמלא
פריצא איתפרק ליה אשיתא על לגוה כי מטא
לערבות בריך ברוך שעשה לי נס בערבות ובגמל
כי מטא לריסחקא דמחוזא בריך שעשה לי נס
בגמל ובערבות אמרי אניסא דרכים כ"ע מברכי
אניסא דיחיד איהו חייב לכרוכי :

הנו רבנן הרואה מעברות הים ומעברות הירדן קיח
מעברו נחלי ארנון אבני אלגביש במורד בית ^ס

חורון ואבן שבקש לזרוק עוג מלך הבשן על ישראל
ואבן שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה
בעמלק ואשתו של לוט וחומת יריחו שנבלעה
במקומה כל הרואה אותם צריך שיתן שבח והודאה

שמות יד

לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב *ויבאו
בני ישראל בתוך הים ביבשה מעברות הירדן

יחזקאל ג

דכתיב *ויעמדו הכהנים וגו' וכל ישראל עוברים

דלוחו של פרת : בפקתא נקעי : וצחא לציא למא למי : בריסחק'
בזוק : גמלא פריצא גמל מאגע : איתפרקא ליה אשיתא
כפלה קומת בית שהיה סמוך לו וככנס לתוך הבית מפני הגמל :
מעברות הים מקום שעברו ישראל ניס סוף : ומעברות
הירדן ניני יהושע : ומעברות נחלי ארנון לקטן
ספרש מאי ניסא : במורד בית חורון נימי יהושע היה ניספי
יהושע : ואבן שזרק עוג לקמן מפרש :

בחרבה אלא מעברות נחלי ארנון מ"ל דכתיב * על מדבר כא
 כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו'
 תנא את והב בסופה שני מצורעין היו והיו מהלכין
 בסוף מחנה ישראל וכי הוו חלפי ישראל אחו
 סס אמוראי טשו להו בנחלי ארנון * עבדי להו נקירתא
 ויתבי בתון אמרי כי חלפי ישראל חלפינן עלייהו
 וקטלינן להו ולא הוו ידעי דארון קא מסגי קמייהו
 דישראל ויהו קא מאכי טורי מקמייהו. כיון דאתא
 ארון אדביקו טורי בהדי הדדי וקטלינן ונחת דמייהו
 לנחלי ארנון כי אחו את והב חזו דמא דקא נפיק
 מביני טורי אחו אמרו להו לישראל ואמרו שירה
 מדבר כא והיינו דכתיב * ואשר הנחלים אשר נטה לשבת
 ער וגו' אבני אלגביש תנא אבנים שעמדו על גב
 איש וירדו על גב איש. עמדו על גב איש [זה משה]
 דכתיב * והאיש משה ויחדלו הקולות והברד סס יב
 ומטר לא נתך ארצה. ירדו על גב איש זה יהושע שמות ט

עבדו להו נקירתא מערות: מעברות נחלי ארנון עמק עמוק
 צין שני הרים גדולים והיו ישראל כריכין לעבור באותו עמק
 ועשו אמוריים מערות בלדי ההרים וכקצאו צהס: טשו נקצאו:
 מסגי עובר: מאיך טורא משפיל ההרים ומתפשטים זה ללד זה
 עד שהעמק שיה: חזו דמא כשקצו ההרים למקומס: ואשר
 מתרגמינן ושפך: אשר נטה לשבת ער ההר שזענר העמק
 נטה וכתפשט ללד קצרו ההר אשר ללד עבר מואב ושס
 ארץ מואב ער: שעמדו באויר: לא נתך לא הגיע לארץ

הרואה פרק תשיעי ברכות צג

דכתי' *איש אשר רוח כו (בית חורון דכתיב) ^{מדבר כו}
 [וכתיב] ויהי בנוסם מפני ישראל הם במורד בית ^{יהושע י}
 חורון וה' השליך עליהם אבנים גדולות. אבן שבקש
 עוג מלך הבשן לזרוק על ישראל גמרא גמירי
 לה. אמר מחנה ישראל כמה הוי תלתא פרסי
 אמר איזיל ואיעקר טורא בר תלתא פרסי ואשדי
 עלייהו אזל עקר טורא בר ג' פרסי ואותביה ארישיה
 אייתי הקב"ה עלי' קומצי ונקבזה ונחית ליה אצואריה
 בעא למשלפיה משכזה שיניה להאי גיסא ולזואי
 גיסא ולא מצי למישלפה והיינו דכתיב *שיני רשעים ^{תלים ג}
 שברת ואמר ר"ל אל תקרי שברת אלא שרבת.
 משה כמה הואי עשר אמין שקל נרג' בת עשר
 אמין ושורר עשר אמין ומחוייה בקרסולי וקטליה.
 ואבן שישב עליה משה דכתיב *ידי משה כבדים ^{אמות י}

אלא עמדו באויר: אמר עוג בלבו: מחנה ישראל כמה
 הוה תלתא פרסאות דכתיב ויקנו מבית השימות עד אלכל
 השטים ואמר רבה בר בר קנה לדידי קזי לי ההוא דוכתא
 והוה תלתא פרסא אורכה ותלתא פרסי פותיה: קמצי
 כמליס: שרבת לשון אישתרבוני ירדו וגללו למטה: משה
 כמה הוי עשר אמין שהרי הוא הקיס המשכן שנא' ויקס
 משה את המשכן ודרשינן הקיס את עלמו לקומת המשכן
 וכתיב ביה עשר אמות אורך הקרש: שורר קפץ למעלה:
 מחוייה בקרסולי קציל"א בלע"ז: ידי משה כבדים ואינו
 יכול לפושטן כל היום אל"כ תומכן בזרועותיו ויקחו אבן

ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה. ואשתו של
 לוט דכתיב *ותבט אשתו מאחריו ויהי נציב מלח ^{דלטי' יט}
 הומת יריחו שנבלעה במקומה דכתיב *ותפול החומה ^{יחשע' י}
 תחתיה. בי'למא כלהו ניסא אלא אשתו של לוט
 פורענותא היא. דאמר ברוך דיין האמת. והא
 הודאה ושבח קתני. תני על לוט ועל אשתו מברכין
 שתים. על אשתו אומר ברוך דיין האמת ועל לוט
 אומר ברוך וזכר הצדיקים. אמר רבי יוחנן אפילו
 בשעת כעסו של הב"ה הוא וזכר הצדיקים דכתיב ^{דלטי' יט}
 את אברהם וגו'. והומת יריחו שנבלעה והא נפלה
 דכתיב ותפול ההומת תחתיה. כיון דפותיה ורומה
 כי הרדי נינהו משום הכי אבלעה בלועי:
 אמר רב יהודה אמר רב ארבעה צריכין להודות ^{קיש}
 ואלו הן. יורדי הים והולכי מדברות ומי שהיה ^{סז}
 חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורי ויצא.
 מליס קו יורדי הים מנלן דכתי' *יורדי הים באניות וגו' המה
 ראו מעשה ה' וגו'. ויאמר ויעמד רוח סערה וגו'
 יעלו שמים ירדו חמומות וגו' יחוגו ויגעו וגו' ויצעקו
 וישימו תחתיו וגו': תחתיה משמע במקומה ואי אפשר זה
 אלא ע"י בליעה: דאמר ברוך דיין האמת תיכולא היא:
 הצדיקים שזכר את אנרס: כיון דפותיה ורומיה כי
 הרדי הוו ואין כפילה לקומה כזו ע"כ:
 צריכין להודות כתיולאין מן הסכנה:

אל ה' בצד להם ומצוקותיהם יוציאם וגו' וישמחו
 כי ישתוקו וגו' יודו לה' חסדו וגו'. הולכי מדברות מנלן
 דכתי' *תעו במדבר וגו' רעבים גם צמאים וגומר מליס קו
 ויצעקו אל ה' וגו' וידריכם בדרך ישרה וגו' יודו
 לה' חסדו וגו'. מי שהיה חולה ונתרפא מנלן דכתי'
 *אילים מדרך פשעם וגו' כל אבל תחעב נפשים סס
 וגו' ויצעקו אל ה' וגו' ישלח דברו וירפאם וגו' יודו
 לה' חסדו וגו'. ומי שהיה חבוש בבית האסורים
 ויצא מנלן דכתי' *יושבי השך וצלמות וגו' כי המרו סס
 אמרו אל וגו' ויכנע בעמל לבם וגו' ויצעקו אל ה'
 וגו' יוציאם מחשך וצלמות וגו' יודו לה' חסדו וגו'.
 מאי מברך א"ר יהודה ברוך גומל לחייבים טובים בגו'
 שגמלני כל טוב ואמ' אביי צריך לאודוי קמי עשרה חסדים
 דכתי' *וירוממוהו בקהל עם מר ויטרא אמר וחרין טובים
 מינייהו רבנן דכתי' ובמושב זקנים יהללוהו. מתקיף ובהלש
 לה רב אשי ואימא בעשרה רבנן מי כתי' בקהל ופוסקים
 זקנים בקהל עם כתי'. ואימא בעשר' שאר עמא לחייבים
 ובחרין רבנן קשיא. רב יהודה חלש ואחפה על טובות
 לגביה רב חנא בגרתאה ורבנן אמרי לוי ברוך רחמנא יכו'
 דיהבך לן ולא יהבך לעפרא. אמר להו פמרתון יתי סס
 מאודויי והא בעי אודויי באפי עשרה. [דהו בי'
 עשרה והא איתו לא קא מודה לא צריך] דעני ב' בהרי"ף
 וירוממוהו בקהל עם בסוף פרשה אחרונה כתיב: ואיחפח על יב"י
 כמרפא: כגרתאה שלא בנין בג' הגמ'

בתרייהו אמן. א"ר יהודה ג' צריכין שמור אלו הן
 חתן חולה וכלה במתניתא תנא חולה חיה חתן
 וכלה וי"א אף אבל ויש אומרים אף ת"ח בלילה:
 קב ואמר רב יהודה ג' דברים [המאריך בהן] מאריכין
 גה ימיו של אדם ואלו הן המאריך בתפלתו
 אין והמאריך בשגחנו והמארי' בבית הכסא המאריך
 בתפלתו מעליותא היא והאמר ר' חייה בר אבא
 אמר ר' יוחנן *כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף
 בא לידי כאב לב שנ' *תוחלת ממושכה מחלה לב
 ר"ה ואמ' ר' יצחק ג' דברים מזכירין עונותיו של אדם
 אלו הן קיר נטוי ועיון תפלה ומוסר דין על חברו
 לשמים הא לא קשיא התם דמאריך ומעיין הכא
 דמאריך ולא מעיין והיכי עביר מפי'ש ברחמי.
 משקרה צבל: שמור מן המזיקים: חולה שהורע מזלו השד
 מתגרה בו: וכן חיה אשה שילדה וכן אבל: וחחן וכלה וחלמיד
 חכם מקנאתן מתגרה בהם:
 והמאריך על השלחן שמתוך כך עניים צאים ומתפרנסין:
 המאריך בבית הכסא רפואה היא לו: ומעיין
 בה אומר צלצו שיעשה בקשתו לפי שהתפלל בכונה: כאב
 לב שאין נעשית בקשתו: תוחלת לשון תפלה כמו וימל משה:
 מזכירין עונותיו של אדם שעל ידו מפשפשין למעלה במעשיו
 לומר בוטח זה בזכותיו כראה מה הן: קיר נטוי מקום
 סכנה: מוסר דין בוטח הוא בזכותיו שקצרו יהיה נענש
 על ידו. ה"ג הא דמעיין בה הא דלא מעיין בה:

קב
גה

אין

עומדין

ע"ס

רש"ס

חשלי יג

ר"ה

ס"ק ע"ס

ומאריך על שלחנו דילמא אתי עניא ויהיב ליה מירי
 דכתי' *המזבח עץ ג' אמו' גבוה וכתו' *וידבר אלי יחזקאל
 זה השלחן אשר לפני ה' פתח במזבח ומסיים בשלחן. ואל
 ר' יוחנן ורכי אלעזר דאמרי תרוייהו בזמן שבית
 המקדש קיים מזבח מכפר על ישראל ועכשיו שלחנו הלחם
 של אדם מכפר עליו: והמאריך בבהכ"ס מעליותא ע"ש
 הוא והתניא עשרה דברים מביאין את האדם לידי רש"א
 תחתונות האוכל עלי קנים ועלי גפנים ולולבי גפנים
 ומוריגי בהמה ושדרו של דג ודג מליח שאינו מבושל
 כל צרכו והשותה שמרי יין והמקנח בסיד ובחרסית
 והמקנח בצרור שקנח בו חברו וי"א אף התולה
 עצמו בבהכ"ס יותר מדאי ל"ק הא דמאריך ותלי
 הא דמאריך ולא תלי: ואמ' רב יהודה ג' דברים
 מקצרין ימיו ושנותיו של אדם מי שנותנין לו ספר
 תורה לקרות ואינו קורא וכוס של ברכה לברך ואינו
 מברך והמנהיג עצמו ברבנות. מי שנותנין לו ספר
 תורה לקרות ואינו קורא דכתי' *כי הוא חייך ואורך דכניס ל
 ימיו. וכוס של ברכה לברך ואינו מברך דכתיב רש"י יב
 *ואברכה מברכיך (ומקללך אאור). והמנהיג עצמו
 ברבנות. דאמר רב חמא בר חנינא מפני מה מת
 מוריגי בהמה כל נצר שנבהמה שאינו קלק חלא דומה למורג
 קרוץ כמו הקיץ והלשון והכרס הפנימי ונית הכוסות: החולה
 שאינו יושב חלא על צרכיו שמתוך כך כפתקין יותר מדאי:
 ואברכה מברכיך והמצרך נרכת המזון מצרך לבעל הבית:

יוסף קודם לאחיו מפני שהנהיג עצמו ברבנות:
 קבא ואמר רב יהודה [א"ר] ג' צריכין רחמים ואלו הן.
 הלום טוב ושנה טובה ומלך טוב. הלום
 ישיגיה לח טוב דכתי' *ותחלימני והחיני. שנה טובה דכתי'
 דכתי' יא *תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה עד אחרית
 השליש שנה. מלך טוב דכתי' *פלגי מים לב מלך ביד ה'.
 א"ר יוחנן ג' הקב"ה מכריו עליהם בעצמו ואלו הן
 מ"ב רעב ושבע ופרנס טוב. רעב דכתי' *כי קרא ה'
 יחוקאל לו לרעב. שבע דכתי' *וקראתי אל הדגן והרביתי אותו.
 פרנס טוב דכתי' *ראה קראתי בשם בצלאל. אמר
 ר"י אין מעמידין פרנס על הצבור אלא א"כ נמלכין
 בס בצבור שנ' *ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא
 ה' בשם בצלאל. א"ל הקב"ה למשה משה הגון
 עליך בצלאל א"ל רבונו של עולם אם לפניך הגון
 לפני לא כל שכן אמר לו אעפ"כ לך אמור להם
 לישראל ה' הלך ואמר להם לישראל הגון עליכם בצלאל
 אמרו לו משה רבינו אם לפני הקב"ה ולפניך הגון
 לפנינו לא כל שכן. א"ר שמואל בר נחמני א"ר
 יונתן בצלאל על שם חכמתו נקרא בשעה שאמר
 לו הקב"ה למשה לך אמור לו לבצלאל עשה לי

יוסף מת קודם לאחיו דכתיב וימת יוסף וכל אחיו:
 צריכין רחמים לריכין לנפש רחמים שיבאו לפי שהן בידיו
 של הקב"ה ואין להם רשות לנפול אלא ברשותו: ראה
 קראתי בשם בצלאל ראה משמע הכן את לנפך מן עינים
 נדנני: לך אמור לו לבצלאל עשה מצבן ארון וכלים

ארון וכלים הלך משה ואמר להפך עשה
 ארון ומשכן אמר לו משה רבינו מנהגו של
 אדם בונה בית ואח"כ מכניס לחוכו כלים
 ואומר לו עשה כלים ארון ומשכן כלים שאני
 להיכן אכניסם שמה כך אמר לך הקב"ה
 משכן ארון וכלים. א"ל בצל אל היית וידעת.
 יהודה א"ר יודע היה בצלאל לצרף אותיות ^{כ"ד} ע"ד ^{כ"ה} *
 או בהן שמים וארץ כתיב הכא *וימלא אותו ^{שמות לה}
 אלהים בהכמה בתבונה ובדעת וכתי' החם *ה' ^{מ"ג}
 זה יסד ארץ כונן שמים בתבונה וכתיב *בדעתו ^ס
 וזת נבקעו א"ר יוחנן אין הקב"ה נותן חכמה
 למי שיש בו חכמה שני' *יהי חכמתא לחכימין ^{דמ"א ב}
 שמע רב תחליפא בר מערבא אול אמרה קמיה
 אבהו א"ל אתון מהתם מתניתו לה אנן מהכא
 זנינן לה *ובלב כל חכם לב נתתי חכמה: ^{שמות לה}
 רב חסדא כל הלום ולא טוות. ואמר רב קבב
 הם סדורין זכי תשא ראה קראתי זכס וגו' ואתו ^ס
 ז צן אחיסמך וגו' את אהל מועד ואת הארון לעדות
 כל הפרשה ומשה א"ל עשה ארון וכלים כגון שלקן
 ואח"כ משכן דסבירא לרבי יוסקן שזכסדר שהם סדורין
 לי תרומה כאמרו לו: אותיות שנבראו בהן שמים
 וארץ ע"י לירוסן וזכספר ילירה תכי להו:
 זלום ולא טוות כל הקלומות יראה אדם ולא יראה
 אותם שהוא שרוי בתענית שאינו טוב. טוות לשון

חסדא חלמא דלא מפשר כאגרתא דלא מיקריא
ואמר רב חסדא לא חלמא טבא מתקיים כוליה וכו'
חלמא בישא מתקיים כוליה. ואמר רב חסדא חלמא
בישא עדיף מטבא. ואמר רב חסדא חלמא בישא
עציבותיה מסתייה. חלמא טבא חרויה מסתייה.
אמר רב יוסף חלמא טבא אפי' לדידי בדיוחותיה
מפכת' ליה: ואמר רב (יהודא) [חסדא] חלמא בישא
קשה מנגדא שנ' *והאלהים עשה שייראו מלפניו
ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן זה חלום רע
ירמיל כג' *הנביא אשר אתו חלום יספר חלום וגו' מה לתת
את הבר נאום ה' וכו' מה ענין בר ותכן אצל חלום
א"ר יוחנן משום רשב"י בשם שא"א לבר בלא חסד
כך א"א לחלום בלא דברים בטלים. א"ר ברכיה
חלום אף ע"פ שרובו מתקיים כולו אין מתקיים
מנ"ל מיוסף דכתיב (הבוא נבוא אני ואמך ואחיד
להשתחוות לך ארצה) [והנה השמש והירח] ואמ'
תענית כמו ונת טוות האמור צדריט: דלא מפשר של
פתרוהו: כאגרתא דלא מקרייא לא טוב ולא רע הוא
שכל הקלומות הולכין אחר הפתרון: עדיף מחלמא טבא
שמציא את האדם לידי תשובה: עציבותיה מסתייה די לו
עלזינו מה שאדם מתעלז עליו מצטל את הקלום: אפילו
לדידי שאני מאיר עינים: בדיוחותיה מפכתא ליה טבות'
מצטלתו דלא מתקיים עליו כלל: מנגדא ממלקות קשה
לגוף האדם יותר ממלקות לפי שדואג ממנו: זה חלום רע

קבלת ג

ירמיל כג'

דאשי' ב

הרואה פרק השיעי ברכות צו

אמיה לא הויא א"ר לוי לעולם יצפה אדם לחלום
 טוב עד כ"ב שנה מנ"ל מיוסף שנאמר *יוסף בן
 שבע עשרה שנה וכתו' *ויוסף בן שלשי' שנה בעמדו ^{ס"ח}
 לפני פרעה מי' ועד שלשים כמה היו תליסר וו'
 דשבעא ותרתינ דכפנא היו עשרין ותרין: אמר רב ^{ב"ג}
 הונא בר ליואי לאדם טוב מראין לו חלום רע ^{הגמ'}
 ולאדם רע מראין לו חלום טוב תני' נמי הכי כל ^{וכרע'}
 שנותיו של רוד לא ראה חלום טוב וכל שנותיו
 של אחיתופל לא ראה חלום רע אינו והכתו' *לא ^{תלי' פ"ט}
 תאונה אליך רעה וא"ר חסדא אמר רב ירמיה בר ^{חלק}
 אבא שלא יבהלוך חלומות רעים והרהורים רעים ^{כ"ג}
 ונגע לא יקרב באהלך שלא תמצא אשתך ספק נדה ^{כ"ד}
 בשעה שאתה בא מן הדרך איהו לא חזי אבל ^{כ"ה}
 אחריני חזי ליה. וכי לא הוא איהו מעליותא הוא

מיראתו ישנו ויכנע: וההיא שעתא דקלס אמיה לא הות:
 יצפה שיתקיים: מיוסף שלא כתקיימו השתקאות עד כ"ב
 שנה כשירד יעקב למלכ' שכנר היה רענ שתי שנים דכתיב
 כי זה שנתים הרענ נקרנ הארץ: לאדם טוב מראין לו
 חלום רע כדי שידאג ולא יקטא ושיכפר לו עלבונו: לאדם
 רע מראין לו חלום טוב כדי לשמחו שיאכל עולמו. ורוד
 לא ראה חלום טוב והכתיב לא תאונה אליך רעה וגו' ל"ג
 הכי אלא גרם והכתיב לא תאונה אליך רעה וגו' קשיא
 לרנ הונא דאמר לאדם טוב מראין לו חלום רע ומשני איהו
 לא חזי אחריני קזו ליה חלום רע: וכי לא הוא איהו

והא (א"ר ינאי א"ר וירא) [א"ר ועירא] כל הלן ג
 חשלי יט ימים בלא חלום נקרא רע שנ' *ושבע ילין בל יפקח
 רע אל תקרי שבע אלא שבע. כי קאמרינן כגון
 דחזא ולא ידע מאי קא חזא. אמר רב (חנן) [הונא]
 בר' אמי א"ר פדת א"ר יוחנן הרואה חלום ונפשו
 עגומה עליו ילך ויפתרנו בפני ג'. יפתרנו והא אמר
 רב חסדא חלמא דלא מפשר כאגרתא דלא מקריא
 אלא אימא וטיבנו בפני שלשה ליתי תלתא דמרחמי
 ליה ולימא להו חלמא טבא חזאי וכו':

קכג אמרימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי כהדי הדון
 אמרי כל חד וחד מינן לימא מלתא דל
 סע

שמוע ליה לחבריה. פתח חד מינייהו ואמר תו
 מאן דחזי חלמא ולא ידע מאי חזא ליקום קמי כתי
 בעידנא דפרסו ידיהו ולימא הכי. רבש"ע אני של
 וחלומותי שלך חלום הלמתי ואיני יודע מה הו
 בין שחלמתי אני לעצמי וגו' עד (לשמחה ולשלום
 [לטיבת] וליסוים בהדי כהני דעני צבורא אמן וא

מעליותא הוא כיון דלא קזי קלוס רע כדקאמר ש
 יצהילוהו. וקלוס טוב כל שכן דלא קזי דהא קמני כל ית
 של דוד לא ראה קלוס טוב א"כ לא קזי ליה קלוס כלל
 אלא שבע שבע לילות ילין שלא יפקד בשום קלוס הו
 הוא רע ושוכאין לו ואין מראין לו כלום: ומשני דחזי ול
 ידע מאי חזי אדם טוב רואה קלוס טוב ועד שלא יק
 משתכח ממנו כדי שלא ישמח:

הרואה פרק תשיעי ברכות צת

לא לימא הכי אדיר במרום שוכן בגבורה וגו'. פתח
 אידך ואמר האי מאן דסליק למתא ודחיל מעיני
 בישא לינקוט זקפא דידא דימיניה בידא דשמאליה.
 וזקפא דידא דשמאליה בידא דימיניה ולימא הכי
 אנא פלוני בר פלניתא מורע' דיוסף קא אחינא דלא
 שלטא ביה עינא בישא דכתי' *בן פורת יוסף בן
 פורת עלי עין. ואמר רב אל הקרו עלי עין אלא
 עולי עין. ור' יוסי בר חנינא אמר מהבא *וידגו ^{לש' ח}
 לרוב בקרב תארץ. מה דגים שבים מים מכסין
 אותם ואין העין שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין
 עין רעה שולטת בהם. ואי דחיל מעינא בישא דיליה
 ליחזיה אטרפי' דנחיריה דשמאלא. פתח אידך ואמ'
 האי מאן דחליש יומא קמא לא לימא מידו כי תיכי
 דלא יתירע מזליה מכאן ואילך ליגלי כי הא דרבא
 כי הוה חליש יומא קמא א"ל לשמעיה טרוקו גלי
 ולא תגלו למחר א"ל פוקו ואכריוו עלי בשוקא רבא
 חלש רבא חלש מאן דרחים לי ליבעי עלי רחמי
 ומאן דסני לי לחדי לי וכתי' *בנפול אויבך אל תשמח
 ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב
 מעליו אפני. שמואל כי הוה תוא חלמא בישא אמר

לש' ח

לש' ח

לש' כד

זקפא גדול: אטרפי' דנחיריה דשמאלא דופן השמאל
 של קוטמו: עולי עין שולטין על העין ולא העין עולה
 עליהם: האי מאן דחליש מי שקלה (לא לגלי יומא קמא
 שח' יתירע מזליה): דסני לי לחדי לי מתוך כך ישוג חרון

וז"ל י *תחלומות השוא ידברו וכי הוה חזא חלמא שבא
 הוה מתמה ואמ' וכי חלומות שוא ידברו והא כתי'
 *בחלום אדבר בו רבא רמי כתי' בחלום אדבר בו
 וכתי' החלומות השוא ידברו. ל"ק באן ע"י מלאך
 וכאן ע"י שד א"ר ביזנא בר זבדא אר"ע א"ר פנדא
 אמר רבי תנחום אמר רבי בירים משום זקן אחד
 ומנו רבי בנאה עשרים וד' פותרו חלומות היו
 בירושלים פעם אחת חלמתי חלום והלכתי אצל
 בלם מה שפטר לי זה לא פתר לי זה וכלם נתקיימו
 בי לקיים מה שנ' כל החלומות הולכין אחר הפה
 אטו כל החלומות הולכין אחר הפה קרא הוא אין
 כדרכי אלעזר דא"ר אלעזר מנין שכל החלומות
 יוצאין מהתולכין אחר הפה שנ' *וידי כאשר פתר לנו כן היתה.
 ואמר רבא והוא דמפשר ליה כועין חלמיה שנ' *איש
 בחלומו פתר *וירא שר האופים כי טוב פתר מנא
 ידע א"ר אלעזר מלמד שכל אחד ואחד הראותו
 חלומו ופותרו חלומו של חברו א"ר יוחנן השכים
 ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זה נבואה קטנה. וא"ר
 יוחנן ג' חלומות מתקיימין ואלו הם חלום של שחרית
 וחלום שחלם לו חברו וחלום שנפתר בתוך חלומו
 *וי"א אף חלום שנשנה שנ' *ועל השנות החלום (אמ'
 רבא) [א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן] מנין
 שאין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו שנ' *אנת
 חף ה' מעלי: הרהורי לבו מה שהו' מהרהר ביום:

הרואה פרק השיעי ברכות צט

מלכא רעיונד על משכבך סליקו ואי בעית אימא
 מהכא *ורעיוני לבבך תנדע. אמר (רב יוסף) [רבא] ^{דביאלב}
 תדע דלא חזי איניש בחלמיה לא דקלא דדהבא
 ולא פילא דעייל בקופא דמחטא. *א"ל קיסר לרבינו
 יהושע בן חנניא אמריתו חכימיתו טובא אימא לי
 מאי חזינן בחלמאי א"ל חזית דאתו פרסאי דמשחרי
 לך ורעו בך שקצי בחוטר א דדהבא הרהר כוליה
 יומא ולאורתא הוא. א"ל שבור מלכא לשמואל
 אמריתו חכימיתו טובא אימא לי מאי חזינא בחלמאי
 א"ל חזית דאתו רומאי ושבו לך וטחנו בך קשיאתה
 ברחיא דדהבא הרהר וחזא. בר הדיא מפשר חלמין
 הוה מאן דהוה יהיב ליה אנרא מפשר ליה למעליות
 ומאן דלא הוה יהיב ליה אנרא מפשר ליה לגריעות.
 אביי ורבא הוו חזו חלמא אביי יהיב ליה אנרא

רעיונד מחשבותיך. וכן כל לי רעיון שבמקרא אינו לשון
 רכון אלא לשון מחשבה והוה יוכיח ורעיונוהי יבהלוני וכי
 רכון של אדם מנהילו אלא מחשבותיו מבהילין אותו: לא
 דקלא דדהבא דבר שלא הרגיל לראות ולא הרהר בו
 מעולם: בקופא דמחטא נקב המטע: קיסר מלך רומי
 היה לו תגר עם הפרסיים: מאי חזינא מה אראה הלילה
 נחלוס: משחרי לך פרסיים עושין בך עבודת המלך כמו
 לא חמרא דמד מכהון שקרית ולשון חכמים הדבק לשחור
 וישחוו לך: שבור מלכא מלך פרס: ושבו לך ישללוך
 בשני: וטחני בך קשייתא יכופו אותך לטקון גרעיני תמרים:

רבא לא הוה יתיב ליה אנרא א"ל אקרינן בחלמין
 *שורך טבוח לעיניך וגו' לרבא א"ל פסיד עסקך דנר' כח
 ולא אהני לך למיכל מעוצבא דלבך לאבוי א"ל
 נפיש עסקך וטבחת ולא אכלת ושתי מחדות
 דלבך. אמרי ליה אקרינן בניס ובנות תוליד. לרבא
 א"ל כבישתיה לאבוי א"ל בנך ובנתך נפישון ומנסבן
 בנתך לעלמא ורמיין באפך כדקא אולן בשביא
 אקרינן בניך ובנותיך נתונים לעם אחר. לאבוי א"ל
 בנך ובנתך נפישון ואת אמרת לקריבי יהיבנא להון
 והיא אמרה לקריבה ואכפה לך ויהבת להון לקריבה
 והוון לך כעם אחר. לרבא א"ל דביתו שכיבא
 ואתו בניה ובנתיה לירי איתתא אחריתי דאמרו
 [רבא אמר] רב ירמיה בר אבא אמר רב מאי דכתיב
 *בניך ובנותיך נתונים לעם אחר ועיניך רואות זו אשת
 קפלת ט האב. אקרינן *לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב
 טוב וינך. לאבוי א"ל מרווח עסקך וטבחת ואכלת
 ושתי וקרית פסוקא מחדוא דלבך לרבא אמר פסיד
 עסקך טבחת ולא אכלת ושתי וקרית פסוקא לפכות
 דנר' כח פחדך. אקרינן *זרע רב תוציא השרה לאבוי א"ל
 ס מרישית. לרבא א"ל מסופיה. אקרינן *זיתים והיו
 פסיד עסקך תתקלקל פרקמטיא שלך: ולא אהני לך
 למיכל מתוך לער לא יטעם לך שום מאכל: מרווח עסקך
 ומתוך שמחתך לא תחום לאכילה כי תשבע בשמחתך: והיא
 אשתך: לפכותי פחדך להפיג דאגתך: מרישית דקרא זרע

לך בכל גבולך לאביו א"ל מרושיה לרבא א"ל
 מסופיה. אקרונן* וראו כל עמי הארץ כי שם ה'
 נקרא עליך. לאביו א"ל נפיק לך שמא דריש
 מתיבתא הוית ודחיל כולי עלמא מינד. לרבא א"ל
 מיתפסת בגנבי בי זינא דמלכא ודאין כולי עלמא
 ק"ו מינד. למחר איתבר בי זינא דמלכא ותפשוה
 לרבא (דחיל כולי עלמ' ואמרי רבא אתפס אנן לא
 כ"ש) אמרי ליה חון חסא על פוס דני. לאביו
 אמר עייף עסקך כחסא לרבא אמר מריר עסקך
 כחסא (ועוד רבות כאלה). אמר ליה חזינן בר
 המרא דקאי איסודן ונוער לאביו אמר ליה
 מלכא הוית וקאי אמוראה עלך. לרבא אמר ליה
 פטר חמור גהיט מתפילך א"ל לדידי חזאי ליואיתיה.
 א"ל וא"ו דפטר חמור ודאי גהיט מתפילך. (עיון
 רבא ואשכח וא"ו דפטר חמור גהיט בתפילי')

רב גו': בי זינא דמלכא אונר שתכשיטי הטלך שם ישב'
 ע"י גנבים ויעלילו לך לאמר שאתה גכנתם: ק"ו מינד אס
 רבא נקטד כ"ש אנו שימדוכו והו ויראו ממך: חסא קורת:
 עייף עסקך כפול בריוק כסמא שהיא רחצה וכפולה: מריר
 עסקך שנוי לכל ומרה תהיה הסקור' שלך: דקאי איסודן
 מראשותיו מתרגמי' איסדוהי: מלכא הוית ראש ישינה הדורש
 דרשו' והמתורגמן עומד עליו באמורא להשמיע בקול רם
 לרבים כקול חמור הנוער: וא"ו דפטר חמור גהיט בתפילך
 נס' והיה כי יציאך כתי' וכל פטר חמור כו' והוא פטר

לסוף אול רבא לחודיה לגבי א"ל חזאי דשא ברייתא
 דנפל. אמר ליה אתתך שכבא. א"ל חזאי ככי ושיני
 דנתור. אמר ליה בנך ובנתך שכבו אמר ליה חזאי
 תרתי יוני דפרתון אמר ליה תרתי נשי מגרש אמר
 ליה חזאי תרתי גרגלידי דלפתא אמר ליה תרין
 קולפי בלעת. אול רבא הוא יומא ויחיב בי מדרש
 כולי יומא אשכח תתו תרי סגי נהורי דהו קא
 מנצי בהדי הדרי אול רבא לפרוקינתו ומחיהו לרבא
 תרי דלו למחיות אחריתי אמר מסתיית תרין חזאי.
 לסוף אתא רבא ויחיב ליה אגרא א"ל חזאי אשיתא
 דנפל. א"ל נכסים בלא מצרים קנית. א"ל חזאי
 אפרנא דאבוי דנפל וכסיין אבקיה. א"ל אבוי שכני
 ומתיבתיה אתיא לגבך. א"ל חזאי אפרנא דידי דנפל
 ואתו כ"ע ושקול לבינת לבינת א"ל שמעתתך מבררן
 בעלמא. א"ל חזאי דאבקע רישי ונתר מוקרוי. א"ל
 אודרא מכו סדיא נפק. א"ל אקריון הללא מצראת

וכו' ובתפילין של רנא כתבו הכותב מלא ואמר כך מקו
 והיינו גהיט מתפילך מקוק: דשא ברייתא דלת קילון אנצית:
 אתתך מתה השומרת את הבית: ככי איכס הפכימות:
 תרתי נשי מגרשת שאשתו של אדם קרויה יונה דכתיב
 יונתי תמתי: תרי קולפי בלעת מכות מקל ענ צראש: כראש
 לפתות: נחלה בלא מצרים כלומר קרקעות קננים ורבים:
 וכסיין אבקיה כסונו עפר המורק ממסולת הסומה: ונתר
 מוקריה כער מקו: אודרא מכו סדיא המוכין יוגלין מן
 הכר אנמצאותיו: הללא מצראה הלל שאט קורין נספס

הרואה פרק חשיעי ברכות קא

בחלמ' א"ל ניסו מתרחשי לך. הוה קא אויל בהדיה
 בארבא אמר בהדי גברא דמתרחיש ליה ניסא למת
 לי בהדי דקא סליק נפל ספרא מיניה אשכחיה רבא
 וחזא דהוה כתיב ביה כל החלומות הולכין אחר
 הפה אמר רשע בדירך קיימא וצערתן כולי האי
 בלהו מחילנא לך בר מנרתיה דר"ח יהא רעוא
 דלימסר ההוא גברא לידי דמלכותא דלא מרחמו
 עליה אמר מאי אעביד גמירי דקללת חכם אפילו
 בחנם היא באה וכ"ש רבא דברוינא קא לייט אמר
 איקום ואיגלי דאמר מר גלות טכפרת עון קם גלי
 לבי רומאי. אול יתיב אפתח' דריש טורוינא דמלכא
 ריש טורוינא הוא חלמא א"ל חזאי חלמא דעיידי
 טחטא באצבעותי. א"ל הב לי וזוי ולא יהב לי לא
 א"ל ולא מירי. א"ל חזאי דנפל תכלא בחרתיך
 אצבעותי א"ל הב לי וזוי ולא יהב ליה ולא א"ל. חזאי

לפי שהלל אפר קרוי הלל הגדול קורין ליה הלל המצרי :
 נסא מתרחשי לך שעל ידי נסים נקרא ניסן ועל כל צרה
 הצאה לשראל אומרים אותו על גאולתן : הוה קא אויל
 בר הדיא : בהדיה דרבא : בארבא נספינה : ואמר בהדי
 דמתרחיש ליה ניסא למה לי שמא כאן יארע לי הנס
 שתטנע הספינה והוא ינלל : בדירך קיימא נך הוא תלוי
 הפתרון אם לטובה אם לרעה והפכת לי לרעה . אשתו
 של רבא נת רב קסדא היתה : טורוינ' דמלכא אומר אומר
 המלך : נפל תכלא תולע :

דנפל תיכלא בכולא ידא. (א"ל עילוי מאי אפקדוך
 א"ל עילוי שיראי דמלכא). א"ל נפל תיכלא בכוליה
 שיראי שמעת כי מלכא ואתויה דריש טורזונא קא
 קטלו ליה א"ל אנא אמאי אתויה להאי דהוה ידע
 ולא אמר אתויה לכר הדיא א"ל אמטו וזוא דידך
 חרבו *שיראי דמלכ' כפיתו תרי ארוי כחבלא אסרו
 חד כרעיה לחד ארוזא וחד כרעיה לחד ארוזא ושרו
 לחבלא עד דאסתליק. אמר רבא לא מחילנ' ליה
 עד דאסתליק רישיה. אול כל חד וחד וקם אדוכתי
 ואסתליק רישיה ונפל בתרין:

א"ר חנינא הרואה באר בחלום רואה שלום שנא'
 *ויחפרו עבדו יצחק בנחל וימצאו שם באר
 מים חיים. הרואה קדירה בחלום ישכים ויאמר
 *ת' תשפות שלום לנו קודם שיקדמנו פסוק אחר
 יחוקל כד' שפוזת הסיר. ת"ר הרואה קנה בחלום יצפה
 לחכמת שנא' *קנת חכמה. הרואה גמל בחלום
 מיתת נקנסה לו מן השמים ותצילוהו ממנה. א"ר חמא
 רבשי' מו בר' חנינא מ"ק *אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך
 נז גם עלה. *הרואה הונא בחלום נס נעשה לו. תבא
 חסלי' על אמו בחלום יצפה לבינה שנא' *כו אם לבינה
 תקרא. תבא על נערה מאורסה יצפה לתורה שנא'
 *תורת צוה לנו משה מורשה אל תקרי מורשה אלא
 מאורשה. הרואה שעורים בחלום סרו עונותיו
 שיראי דמלכא מעילים אל מלך: דאסתליק נחלק לשנים:

הרואה פרק תשיעי ברכות קב

שנא* וסר עונך. הרואה תמרים בחלום. תמו עונותיו ^{ישעי' ו}
 שנא* תם עונך ברח ציון. הרואה ביצים בחלום ^{איכה ד}
 תלוי בקשתו. *ג' ת"ח תם הרואה בן עואי בחלום ^ס
 יצפת לחסידות בן זומא יצפת לחכמת אחר ידאג ^{ע"ג}
 מן הפורעניות:

שלשה נכנסין לגוף ואין הגוף נהנה מהן גדרגניות ^ס
 וכפניות ופגי תמרה. ג' אין נכנסין לגוף
 והגוף נהנה מהם סיכה רחיצה ותשמיש. ג' מעין
 העה"ב אלו הן שבת שמש ותשמיש. תשמיש דמאי
 אילימא תשמיש המטה והלא מכחיש כחיש. אלא
 תשמיש נקבים. ג' משובין דעתו של אדם קור
 ומראה וריח. ג' מרחיבין דעתו של אדם דירה
 נאה ואשה נאה וכלים נאים. חמשה א' מס' ואלו
 הן אש דבש שבת ושינה וחלום. אש אחד מששים
 לגיהנם דבש א' מששים למן שבת א' מששים
 לע"ה שינה א' מששים למיתה חלום אחד מששים
 לנבואה: ו' דברים סיי' יפה לחולה אלו הן עטוש
 ויעה שלשול קרי שינה וחלום:

ת"ר הרואה מרקולים אומר ברוך שנתן ארך אפים קבר
 לעוברי רצונו. מקום שנעקרה ממנו עכו"ם ^ס
 אומר ברוך שעקר עכו"ם מן המקום הזה וכשם
 שעקר ממקום הזה כך יעקור מכל מקומות ישראל
 כפניות מין תמרים רעים: קול של מיני זמר או קול
 ערב של אשה:

והשב לב עובדיהן לעבדך. ובחוצה לארץ אין צריך
 לומר בן מפני שרובן עכו"ם רבי שמעון בן אלעזר
 אומר אף בחוצה לארץ צריך לומר בן מפני שעתידין
 להתגייר שנאמר *כי אז אתפוך אל עמים שפה
 ברורה לקרוא כלם בשם ה'. ראה בבל אומר
 נח ברוך שהחריב בבל וכו' *אמר רבי ירמיה [בן
 אלעזר] נתקללה בבל נתקללו שכניה דכתי' *ושמתיה
 למורש קפור ואגמיו מים נתקללה שומרון נתברכו
 שכניה דכתי' *ושמתי שומרון לעי השדה למטעי כרם:
 קכה ת"ר הרואה אוכלוסי ישראל אומר ברוך חכם
 חרוים. (לפי) שאין דעתם דומות זו לזו ואין
 פרצופיהם דומות זו לזו. בן זומא ראה אוכלוסא
 על גב מעלה בהר הבית אמר ברוך חכם חרוי
 וברוך שברא כל אלה לשמשני. הוא היה אומר
 כמה יגיעות יגע אדם תראשון עד שמצא פת לאכול
 חרש וזרע וקצר ועמר ורש וזרה וכירר וטחן והרקיד
 לב עובדיהם על פושעי ישראל מתפלל: נתקללו שכניה
 אוי לרשע ואוי לשכנו שאין זה אלא קיות רעות ועופות
 רעים ומזיקין ואין זהם הנאה לשכנים: נתקללה שומרון
 נתברכו שכניה אבל עי השדה ומטעי כרם אע"פ שנתקללו
 זהם ערי ישראל הנאה הוא לשכנים:
 אוכלוסא קיל גדול אל ששים רבוא: חכם חרוים שידע
 מה שגב כל אלו: לשמשני זהם קורשים
 וזרעים ואני מולא מוכן:

הרואה פרק חשעי ברכות קג

ולש ואפה ואח כ אכל ואני משכים ומוצא כל אלו
 כשהוא מתוקן לפני. וכמה יגיעו יגע א"הר עד שמצא
 בגד ללבוש גזו ולבן ונפץ וטוח וארג וצבע ותפר
 ואח"כ לבש ואני משכים וכו' כל *אומות שוקדות *ל
 ובאות לפתח ביתי ואני משכים וכו' הוא היה אומר
 אורח טוב מה הוא אומר כמה טרחות טרח בע"הב
 לפני כמה יין הביא לפני וכמה בשר הביא לפני
 וכמה גלוסקאות הביא לפני כל הטורח שטרח
 לא טרח אלא בשבילי אבל אורח רע מה הוא
 אומר מה טרחות טרח בעל הבית זה מה יין הביא
 מה בשר הביא מה גלוסקאות הביא כל מה שטרח
 לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו על אורח טוב
 מהו אומר *זכור כי חשגיא פעלו וגו' על אורח רע
 כתיב *לכן יראתו אנשים וגו': *והאיש כימי שאול
 וקן בא באנשים וגו' אמר רב ואיתומא ר' אבהו זה
 ישי אבי דוד שוצא באוכלוסא ונכנס באוכלוסא
 ודרש באוכלוסא אמר עילא [נקיטינן] אין אוכלוסא
 בבבל הנא אין אוכלוסא פחות מ' רבוא. ת"ר
 הרואה מלכי ישראל אומר ברוך שחלק מכבודו
 ליראיו. מלכי עכו"ם אומר ברוך שנתן מכבודו לבשר
 ודם. חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו
 ליראיו. חכמי עכו"ם אומר ברוך שנתן מחכמתו
 כל אומניות שוקדות ובאות לפתחי עשיר היה והכל נאים חללו
 לסקיר: (אין אוכלוסא בבבל לא היתה הזוכה להיות זה אוכלוסא):

לוחכות

אינו לו

ס"ט לו

ע"ל כ

ענין גל

הגמ' בלן

וכיבמות

ע"ו

לבשר ודם. א"ר יוחנן לעולם ישחדל אדם לצאת
 לקראת מלכי ישראל ולא לקראת מלכי ישראל
 בכבוד אמרו אלא אפי' לקראת מלכי עכו"ם שאם
 יזכה יבחק בין מלכי ישראל למלכי עכו"ם. רב
 ששת סגי נהור הוה קאזלי כולי ערמא לקבולי
 אפי' מלכא וקם אזל בהדיהו רב ששת. אשכחיה
 התוא מינאה א"ל תצבי לנהרא כגני לויא. א"ל תא
 חזי דידענא טפי מינדך חליף גונדא קמייחא כי קא
 אושא א"ל חליף מלכא א"ל לאו חליף אחריתי א"ל
 חליף מלכא א"ל לאו אחאי תליתא דהוה שתקא.
 א"ל אתא מלכא א"ל אין. א"ל מנא ידעת. א"ל
 מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע דכתיב *ואחר
 תרעש אש לא באש ה' ואחר האש קול דממת דקה.
 כי אתא מלכא פתח רב ששת וקאמר ברוך. א"ל וכי
 לא חזית היכי מברכת ומאי הוה עליה דהתוא מינאה.
 איכא דאמרו חבריהו כחלינתו לעיניה ואיכא דאמרו
 רב ששת נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות:
 קבו רבי שילא נגדיה לחתוא גברא דבעל גוי' אול אכל
 שם

שאם יזכה לעולם הנא ויראה בכבוד מלך המשיח: יבחק כמה
 גדול יותר כבוד צעל שכר מלות יותר ממה שהיה כבוד העכו"ם
 בעולם הזה: חצבי לנהרא הכדים שלמים הולכים לנהר לשאוב
 מים: בגני לויא כדים השבורים להיכן למה הם הולכים
 ואמר שמואל אתה ולא תראה היכן תלך: גונדא כת:
 כחלינתו לעיניה נקרו את עיניו:

קורצי בי מלכא אמר איכא גברא חד ביהודאי דדאין
 דינא בלא הורמנא דמלכא שדר עליה פרוסתקא כי
 אתא א"ל מ"ט נגדתיה להתווי גברא אמר לחו
 משו דבעל חמרתא. אמרו ליה אית לך סהדי אמר
 להו אין. אתא אליהו ז"ל אתדמי להו כאיניש ואסהיד
 אמרו ליה אי הכי בר קטלא הוא. אמר אנן מיומ'
 דגלינן מארעין לית לן רשותא למקטל. אתון נואי
 דבעיתון עבדו ביה. עד דמעייני ביה כדינא פתח
 ר' שילא ואמ' *לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת ד"ה ס"ב
 והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ. אמרו ליה
 מאי קאמרת אמר להו הכי קאמינא בריך רחמנ'
 דיהב מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא ויהיב
 לכו שולטנא ורחמי דינא. א"ל הואיל וחשובן עלייכו
 יקרא דמלכותא לידון האי לכולי דינא יהב ליה
 קולפא דפרולא א"ל תיב אפתחא דרומי ודון דינא.
 כי הוה נפק א"ל ההוא גברא עבד רחמנא ניסא
 לשקרי א"ל רשע ולא חמרא איקרו דכתי' *אשר יחוקל
 כשר חמורים בשר' הוייה דהוה קא אזיל למימר כ"ג
 להו דקרינתו חמרי אמ' האי רודף הוא והתורה
 אמרה הבא להתגד השכם להתגד מחייה בקולפא
 ורחמי דינא אוהבי משפט: קולפא מקל לרדות: התורה
 אמרה הבא להתגד השכם להתגד שאלמר אס
 נמחמת ימלא הגכז וגו' לפי שזא על עסקי נפשות שידע
 שזא תמלאכו קוחר לא תעמיד עלמך מהליל ממוך וסוף

וקטליה אמר הואיל ואיתעבד לי ניסא כהאי קרא
 דרשינן ליה נפק לבי מדרשא ודרש לך ה' הגדולה
 זה מעשה בראשית וכה"א *עושה גדולות עד אין חקר.
 והגבורה זו יציאת מצרים וכה"א *וירא ישראל
 את ה' הגדולה. והתפארת זו חמה ולבנה שעמדו
 לו ליהושע שנ' *יודום השמש וירח עמד. והנצח זו
 מפלחתה של ארום וכה"א *ויו נצחם על כו'. וההוד
 זו מלחמת נחלי ארנון שנ' *על כן יאמר בספר
 מלחמות ה' את והב בסופה וגו'. כי כל בשמים
 ובארץ זו מלחמת סיסרא וכה"א *מן השמים נלחמו.
 לך ה' הממלכה זו מלחמת עמלק שנ' *ויאמר כי
 יד על כס יה והמתנשא זו מלחמת גוג ומגוג וכה"א
 *הנני אליך גוג נשיא ראש משך ותובל. לכל לראש
 אמר רב חנן בר אבא אפי' ריש גרותא מן שמיא
 מוקמי. במתניתא תנא משמיה דר"ע לך ה' הגדול
 זו קריעת ים סוף. והגבור זו מכת בכורו. והתפארת
 זו מתן תורה. והנצח זו ירושלים וההוד זו בנין
 נא לדעת כן איקום עליך ויהרגך השכם אתה להרגו:
 הממלכה זו מלחמת יהושע ועמלק דכתיב ביה כסא מלכות
 כי יד על כס יה כלו' ע"י שמלחמה לה' בעמלק תעלה
 כסאו: המתנשא מדכתיב לשון נשיאות משמע על כסא
 ראש משך ותובל: לכל לראש לכל הקמים להיות ראש הוא
 מתנשא שהוא גוזר ומעמיד: ריש גרותא הממוכה על אונס
 הקופרים קפירות למלאתם מים כדי להשקות בהן השדות:

הרואה פרק תשיעי ברכות קה

בית המקדש יהי רצון שיבנה במהרה בימינו:

ת"ר הרואה בתי ישראל בישובן אומר ברוך מצויב קבו
גבול אלמנה בתי עכו"ם בישובן אומר *בית גאים ^ס

יסח ה' וגו': עולא ורב חסדא הוי קאזלי באורחא ע"ג

כי ממו אפתחא דבי רב חנא בר חנילאי נגד רב ^{מסלי טו}

חסדא ואתנח א"ל עולא אמאי קא מתאנח' והאמר

רב אנחה שוברת חצי גופו של אדם שנא' *ואתה ^{יחוקאל}

בן אדם האנח בשברון מתנים וגומר ורבי יוחנן ^{כא}

אמר כל גופו של אדם שנא' *והיה כי יאמרו אליך ^ס

על מה אתה נאנח וגו' וכהתה כל רוח וגו' א"ל

היכא לא אתנח ביתא דהוו בה שיתין אפייתא

ביממא ושיתין אפייתא בליליא ואפיין לכל מאן

דצריך ולא שקיל ידא מן כיסא דסבר דילמא אתא

עניא בר טובים ואדמטו ליה לכיסא קא מכסיף.

יתו הוו פתיחין ליה ד' בבי לד' רוחתא דעלמא

יכל דהוה עייל כפין נפיק כי שבע והוה שדי ליה

חטוי ושערי בשני כצורת אבראי דכל מאן דכסיפא

מילתא למשקל ביממא אתי ושקיל בליליא השתא

נפל בתלא ולא אתנח א"ל תבי אמר רבי יוחנן

מיום שחרב בית המקדש נגזרה גזירה על בתיהן

של צדיקים שיחרבו שנא' *אם לא בתים רבים ^{יסגיל ה}

לשמה יהיו גדולים וטובים מאין יושב. וא"ר יוחנן

עתיד הקב"ה להתחורן לישובן שנא' *הבוטחים ^{מלי קכה}

ברוך מצויב כגון ניסוח בית שני: בחלא שנעשה תל :

בה' כתר ציון וגומר מה הר ציון עתיד הקב"ה
 להתחוויר לישבו אף בתיהן של צדיקים עתיד
 הקב"ה להתחוויר לישבן. חווייה דלא מיתבא דעתיה
 א"ל דיו לעבד שיהא כרבו:

סג הרואה קברי ישראל אומר ברוך אשר יצר

אתכם בדין וכו' קברי עכו"ם אומר

ייח' כ *בושה אמכם. אריב"ל הרואה את חברו לאחר ל'

יום אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

לאחר שנים עשר חדש אומר ברוך מחיה המתים.

א"ר אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר י"ב

חלי' ל' חדש שנאמר *נשכחתי כמת מלב הייתי ככלי

אובד. רב פפא ורב הונא ברית דרב יהושע היו

קא אזלי באורחא פגעו ביה בר"ח ברית דרב איקא

א"ל בהדי דחזינך ברכינן עליך תרתי ברוך שחלק

(מכבודו) [מחכמתו] ליריאיו ושהחיינו א"ל אנא נמי

ביון דחזתינכו חשבתון עילוואי כס' רבוון ישראל

ובריכנא עלייכו ג' הנך ב' וברוך חכם הרוים. א"ל

חכימת כולי האי יהבו ביה עיניהו ושכיב:

קכח משגה על הזיקים ועל הזועי ועל הרעמי ועל הרוחות

ועל הברקים אומר ברוך שכחו [וגבורתו]

סג

דיו לעבד כו' שהרי צ"ה קרצ שהוא ביתו של הקב"ה:

ככלי אובד וסתם כלי לאקר י"צ קדש משתכח מן הלג

דיאוש בעלים לאקר י"צ קודש כלאמרינן בפרק אלו

מליאות: אשר חלק ושהחיינו לאקר שלשים יום הוה:

מלא עולם: גמ' מאי זיקים אמר שמואל כוכבא
 דשביט ואמ' שמואל נהירי לי שבילי דרקיע כשבילי
 דנהרדעא לבר מכוכבא דשביט דלא ידענא מאי
 ניהו וגמירי דלא עבר כסלא ואי עבר כסלא חרב
 עלמא. והא קא חזינן דעבר. ויהרא הוא דעבר
 ומחוי כדעבר איהו. רב הונא בריה דרב יהושע
 אמר וילון הוא דמקרע ומחוי נהור' דרקיע. רב
 אשי אמר כוכבא דשביט הוא דעקר מהאי גיסא
 דכסלא וחוי ליה חבריה מהך גיסא ומבעית ומחוי
 כמאן דעבה. שמואל רמי כתיב *עושה עש כסיל
 וכימה. וכתיב *עושה כימה וכסיל הא כיצד אלמלא
 חמתה של כסיל לא מתקיים עלנזא מפני צנה של
 כימה ואלמלא צנה של כימה לא מתקיים עלמא
 מפני חמתה של כסיל וגמירי אי לאו עוקצא דעקרבא

ליוני ט
 עמוס ה

כוכבא דשביט כוכב היורה כמין דרקיע ממקום למקום
 ארוך כשצט שהיא יורה וכראה כמי שפותק רקיע:
 וגמירי דלא עבר כסלא שאינו מעביר מזל כסיל כשהוא
 שביט: כסלא כסיל: רב הונא אמר מאי זיקין: וילון
 הוא דמקרע ומחוי רקיע דרך הקריעה כרומח: כתיב
 עושה עש כסיל וכימה דקדמא ליה כסיל לכימה: הא
 כיצד מלמד ששניהם שוין: שאלמלא חמה של כסיל וכו'
 כסיל שולט בימות החמה להכי אקדמיה קרא. כימה שולט
 בימות הגשמים ולהכי אקדמיה קרא: מעדנות כימה קשרי'
 של כימה: עקרבא היינו כימה ממזל טלה הוא: נהר דינור
 מתשא כמה של עקרנ: עוקצא דעקרבא זכנ העקרנ:

דמנח בנהר דינור כל מאן דהוה טרקא לי' עקרבא
 לא הוה חיי והיינו דקא אמר ליה רחמנא לאויב
 *התקשר מערנו' כימה. מאי כימה אמר שמואל אויב לח
 כמאה כוכבי אמרי לה דמיכנפן ואמרי לה דמיבדרן.
 מאי עש אמר רב יהודה יותא מאי יותא אמרי
 לה זנב טלה ואמרי לה רישא דעגלא ומסתברא
 כמ"ד זנב טלה דכתי' *ועיש על בניה תנחם אלמא
 נט' חסרא ומתחוי *כטרפא דטריף ותא דקא אזלא
 אבתר' דאמרה לה הב לי בני שבשעה שבקש
 הקב"ה להביא מבול לעולם נטל ב' ככבי' מכימה
 והביא מבול לעולם וכשבקש לסתמה נטל ב'

כמאה ככבי יש צין הככבי' של כימה שהן כסה של כימה;
 א"ל דמכנפי אותן שהן כסה של כימה וא"ל דמיבדרן;
 יותא מאי יותא א"ל דקיימא בזנב טלה וא"ל דקיימא
 לה בריש עגלא רישא דעגלא ראשה של עגל והיינו מזל
 שור והוא כמשך אחר מזל טלה ראש השור סמוך לזנב טלה
 שכן הסדר טלה שור תאומים: מסתברא כמ"ד עש היינו
 ככבים העשויים בזנב כדכתיב ועיש על בניה תנחם אלמא
 חסרה והאי זכב מתחוי כטרפא דטריף: כטרפא דטריף
 דבר שהוא חסר וסתמוהו מגופו שעשוהו ככוס ומתחוי כמכה
 בקורכס על הצדל להרקיב ולהשוות. טריפא דטריף מוכה בהכאות
 כמו צילה טרופה. ל"א דמתחוי כטריפא מיטרף כדנק יקד
 ועשאו סניפין כמין קבור: והאי דאזלה עיש אחרי כימה:
 דאמרה לה הב לי בני ככבי' שלי:

הרואה פרק תשיעי ברכות קו

ככבים מן עש וסתמה ולהדרינתו לה מדיליה אין
הבור מתמלא מחוליתו אי נמי אין קטיגור נעשה
סניגור. וליברי ליה תרי כוכבי אחריני אין כל
חדש תחת השמש אר"נ בר יצחק עתיד הקב"ה
להחזירן לה דכתיב *ועיש על בניה תנחם:

אינו לך

ועל הזועות מאי זועות א"ר קטינא גוהא. רב קטינא
הוה קא אויל באורחא כי מטא אפתחא דבי
אובא טמיא גנח גוהא אמר מי ידע אובא טמיא
האי גוהא דגנח מתו רמא ליה קלא קטינא קטינא
אמאי לא ידענא בשעת שתקב"ה זוכר את בניו
ששרוים בצער בין עכו"ם כביכול מוריד שתי דמעות
ליה הגדול וקולם נשמע מסוף העולם ועד סופו
ותיינו גוהא א"ר קטינא אובא טמיא כדריב הוא ומליה
כדיבן אי הכי גוהא גוהא מבעי ליה ולא היא גוהא
גוהא עכיד ותאי דלא אודי ליה כי היכי דלא למעו
כ"ע בתרית. רב קטינא דידיה אמר כפיו סופק ועג"ו
שנ' *וגם אני אכה כפי אל כפי ותניחותי ותמתי ר'

קבט
סע

יחזקאל

וליהדר לכימה איתן ככבים עלמן שנטל ממכה:
גוהא נלשונס קורין רעידת ארעא גוהא: אובא טמיא
בעל איב של עלמות שעושה כסוף בעלמות המת. טמיא
עלמות: גנח גוהא ותגעש ותרגש כלומר כזדעזעה הארץ
מאל מאל: גנח גוהא קלא מלתא הוא וכן הלשון: גוהא
גוהא מיבעי ליה שתי פעמים היה לו להזדעזע כנגד שתי
דמעות: סופק כפיו ומאותו קול כזדעזעה הארץ שמליכו
שכפיו סופק שחאמ' וגם אני אכה כפי אל כפי:

בא

יחזקאל (יונתן) [נתן] אומר אנחה מתאנה שנ' *והניחותי
 חמתי במ והנחמתי רבנן אמרי בועט ברקיע שנ'
 ירמיה כה *היודד כדורכים יענה אל כל וושבי הארץ רב אחא
 בר יעקב אמר דוחק את רגליו תחת כסה"ב שנא'
 ישעיה סו *כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי.
 ירמיה כה (ווי"א) שואג בקולו ומרעיש עולמוהו שנאמ' *ה'
 ממרום ישאג וגו':

ועל הרעמים מאו רעמים אמר שמואל ענני דאתיא
 בגלגלא שנאמר *קול רעמך בגלגל האירו
 ברקים תבל רגזה ותרעש הארץ ורבנן אמרי ענני
 דשפכי מוא להדרי שנאמר *לקול תתו המון מים
 בשמים. רבי אחא בר יעקב אמ' ברקא תקיפא
 דבריק ענניא ומתבר גזיזי דברוא. רב אסי אמר ענני
 חלחולי מחלחלי ואתי זיקא ומנשב אפומייתו ודמי

מתאנה ומאותה חנקה מרעיד הרקיע ומליכו שמתאכס: שנאמר
 והניחותי חמתי במ כניכול כלס שיש לו קימה ומתאכס
 ומתנקס דעתו ועושה לו נקת רוק: והנחמתי חנכס על
 הרעה אשר עשיתי להם: היודד כדורכים יענה שדוך ונועט
 ברקיע: והארץ הדום רגלי כיון שדוקק רגליו תחת כסה
 הכבוד ומגיע ציעוטן עד לארץ שהוא הדום רגליו:

ענני בגלגלא עכנים מתקופפים ומתחככים וכשמע הקול:
 ברקא ברקיא של אש: ומיתבר גזיזי דברוא ואותו
 הקול היינו רעמים וגזיזי קתיכות של ברד: חלחולי מחלחלי
 עכני ומכשב זיקא עלייהו והיינו רעמים:

הרואה פרק חשיעי ברכות קח

כז"קא ע"פ דני ומסחברא כרב אחא בר יעקב דבריק
ברקא ומנהמי ענני ואתי מטרא:

ועל חרוחות מאי רוחות אמר אבוי ועפא ואמר אבוי ^{סע}
גמירי דועפא כליליא לא הוי ותא קת חוין
דהוי ההוא דאתחולי ביממא ואמר אבוי גמירי
דועפא ב' שעי לא קאי לקיים מה שנאמר *לא תקום ^{כחוס א}
פעמים צרה ותא קחוינן דקאי דמפסיק ביני ביני:

ועל חכרקים אומר ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם ^{סע}
מאי ברקים אמר רבא ברקא ואמר רבא ברקא
יחידאה וברקא חירא וברקא ירוקתו וענני דסלקן
בקרן מערבית ואחיון מקרן דרומית וב' ענני דסלקן
חדא לאפי חכירחה כולתו קשיון למאי נ"מ למיבעי
רחמי ות"מ כליליא אבל בצפרא לית בהו משישא:
א"ר שמואל בר יצחק הני ענני דצפרא לית בהו
משישא דכתיב *וחסדכם בענן בקר וגו' א"ל רב פפא ^{סעסע ו}
לאבוי זה אמרו אינשי כדמפתח בבי מטרא בר
חמרא מוך שקיד וגני:

ומנהמי ענני הומות העננים: ועפא סופטורב"ייל זלע"ז:
ברקא יחידאה שלא הנריק אלא פעם אחת: כולתו קשיון
שאינס אל זרחה: דסלקן אחת לגבי חברתה
זנ' עננים פוגעים זו את זו: כדמפתח בבי מטרא בר
חמרא מוך שקיד וגני אס כשתפתח דלמך זנבר ירד לך
מטר לך אני אומר חמר ההולך ממקום למקום להביא תבואה

לא קשיא הא דקטר בעיבא הא דקטר בעננא :
 קל אמר רבי אלכסנדרו אמר רבי יהושע בן לוי לא
 נבראו רעמים אלא כדי לפשוט עקמומיות
 שבלב שנאמר * ותאלהים עשת שיוראו מלפניו ואמר
 רבי אלכסנדרו א"ר יהושע בן לוי הרואה קשרת
 בענן צריך שיפול על פניו שנאמר * כמראת הקשת
 אשר יהיה בענן וגו' ואראה ואפול על פני לויטי
 עלת במערכא משום דמחוי כמאן דקא סגיד לקשתא
 אבל ברוכי ודאי מברך מאי מברך אומר ברוך
 זוכר הברית במתניתא חנא רבי ישמעאל בנו של
 רבי יוחנן בן ברוקא אומר נאמן בבריתו וקיים
 במאמרו ואמר רב פפא תילכך נמרינהו לתו לתרווייהו
 ברוך זוכר הברית - נאמן בבריתו וקיים במאמרו :
 ס אריב"ל הרואה רקיע בטרתת אומר ברוך עושה
 בראשית אימתי אמר אביו כי אתא מיטר'
 כולו ליליא ובצפרא אתי אסתנא ומגליא לתו לשמוא
 ופליגא דרפרם בר פפא דאמר רפרם בר פפא
 א"ר חסדא מיום שחרבב"ה לא נראית רקיע בטרתת
 יסגני' כ שנא' * אלביש שמים קדרות ושק אשיט כסותם :

מוד שקיד וגני כפול שקיד תחתיד ותישן עליו ולא תלך חנה
 ויאה להנזי תזואה לפי שיהיו הקטין צול מפני הגשם : ה"ג
 הא דקטר צעיבא כתקשרו השמים צעב עצה אז טוב כי ירד גשם
 רב : הא דקטר בעננא ענן קליט הוא ענן צוקר שאין בו ממש :
 צריך שיפול על פניו לפי שהוא מראה כבוד ה' :

הרואה פרק תשיעי ברכות קט

ת"ר הרואה חמה בתקופתה לבנה בגבורתה ^ס
 וככבי' במסילותם ומזלות כסדרן אומר ברוך ע"ג
 עושה בראשית ואימת הוי אמר אביו כל כ"ה שנים
 והדר מחזור ונפלה תקופת ניסן בשבתאי באורתא
 דתלת נגהי ד': רבי יהודה אומר הרואה הים וכו'.
 לפרקים עד כמה אמר רמי בר אבא א"ר יצחק
 עד ל' יום ואמר רמי בר אבא אמר ר"י הרואה

בתקופתה מקום שהיא קוזרת ^ס לתקלת היקפה היא שעת
 תליית המאורות ומאז התקילה להקיף ולשמש:
 ואימת הוי אקמה בתקופתה קאי: כל כ"ה שנים כל
 תקופות ניסן שבסוף כ"ח מקזור מקזור גדול של קמה להיות
 תקופה נופלת בשעת תליית המאורות בשבתאי היא תקלת
 ליל ד': נגהי ליל ד' כדאמר בפסוקים בשמעתא קמייחא
 דאיכא דוכתא דקרו ליליא נגהי: שבתאי ^ס שעה ראשונה
 של ליל ד' שצאותה שעה כתלו המאורות ו' שעות הן ומקורות
 קלילה של"ס קכ"ל תמלא בהיקף סדרן שלעולם סימכי שעות
 תקלת הלילות ככ"ג קל"ס מולאי שבת ככז תקלת ליל ב'
 דק תקלת ליל ג' נגה תקלת ליל ד' שבתאי תקלת ליל ה'
 קמה תקלת ליל ו' לבנה תקלת ליל ז' מאדים וסדר תקלת
 הימים בעלות השקר קל"ס ככ"ג ותקופה כמשבת מקבירתה
 ו' שעות ומקלה הרי ל' שעות לד' תקופות הרי יום ורביעי
 לשנה. לד' שנים ה' ימים למדת שאין התקופה נופלת
 בתקלת הלילה אלא לסוף ד' שנים שהוא מקזור קטן ו'
 מקזורים קטנים למקזור גדול וסימך דכ"ז הגא"ו הרי

פרת אגשרא דבבל אומר ברוך ע"ב. והאידנ' דשנייה
 פרסאי מבי שבור ולעיל. ואמר רמי בר אבא הרואה
 דיגלת אגשר' דשביכחנא אומר ברוך עושה בראשית:
 סמאי חדקל אמר רב אשי שמימיו חדין וקלין מאי
 פרת שמימיו פרין ורבין. ואמר רבא האי
 דחריפי בני מחוזא משום דשתו מיא דדגלת:

סמאי אמר רב יהודה על הגשמים מברכין מודים אנתנו
 לך על כל טפה שהורדת לנו ור' יוחנן מסיים
 בה הכי אלו פיננו מלא שירה כים וכו' בא"י רוב
 ההודאות. רוב ההודאות ולא כל ההודאות אמר
 רבא אימא האל ההודאות א"ר פפא הלכך נימרינתו
 ס לתרווייהו: מברך על הרעה וכו' היכי דמי כגון
 דשקיל בידקא בארעיה. אע"ג דטבא הוא לדידיה
 דמסקא ארעא שירטון ושבהא השתא מיהא רעה

שאינה צאה לתקלת ליל ד' אלף מכ"ח לכ"ח שנים צראש
 כל מקזור קטן צאה לתקלת הלילה וצראש כל מקזור גדול
 צאה לתקופה הראשונה שהיא תקלת ליל ארבע: אגשרא
 דבבל קיס להו שלא כשתנה פרת מהלכו ע"י אדם משם ולמעלה
 אזל משם ולמטה הסיבוהו בני אדם דרך אמת: והאידנא
 דשנייה מלמעלה לגשר אין מצרך אלא מאיהי דקירא ולעיל.
 איהי דקירא סמ מחוז שהוה על הפרת:

חדין חריפין מיא וקלין לשקול במאזכים וטובים לשתות שאין
 מכנידין את הגוף:

דמסקא ארעא שירטון לימ"ץ מסמת המים וה"ל לזבל: השתא

הרואה פרק תשיעי ברכות קי

היא ועל הטובה וכו' ה"ד כגון דאשכח מצויאה
 אע"ג דרעה היא לדידיה דאי שמע בה מלכא
 שקיל לה מיניה השתא מיהא טובה היא:

משנה הצועק על מה שעבר הרי זו תפלת שוא קלא
 כיצד היתה אשתו מעוברת ואמר יהי רצון ^ע

שתלד אשתי וכו' הרי זו תפלת שוא היה כ"ג
 בדרך ושמע קול צוחה בעיר ואמר יהי רצון שלא
 יהא בחוך ביתי הרי זו תפלת שוא: גמ' ולא מהני
 רחמי (והא מותיב רבי אבא אמאי דכתי') [מתיב

רב יוסף] *ואחר ילדה בת. מאי ואחר אמר רב ^{לש"ל}
 לאחר שדנה לאה דין בעצמה אמרה לפני הקב"ה

רבש"ע י"ב שבמים עתידין לצאת מיעקב שיתא
 דידי וד' דבני שפחות הא עשרה אם זה וכו' לא
 תהא רחל אחותי כאחת מן השפחות מיד נהפכה
 והיתה לבת שנא' *ותקרא את שמה דינה שדנה ^ע

דינה לעצמה. אין מוכירין מעשה נסים. ואי בעית
 אימא התם בחוך מ' הוה כדחניא שלשה ימים
 הראשונים יבקש אדם רחמים שלא יסריח מג' ועד
 מ' שיהא וכו' ממ' ועד ג' חדשים שלא יהא סנדל

מיהא רעה היא שמקבלת תבואה של שכה זו ומצרך צורך דיין
 האמת: ועל הטובה שהיא מעין הרעה יצרך הטוב והמטיב:
 שלא יסריח אלא יקלוט ויהא ולד ולאקר שלשה ימים אם
 לא קלט כצר הסריק ואין תפלתו מועלת: שלא
 יהא סנדל שלא תתענר אשתו ולד אקר ויהא פוקת לורתו

מג' ועד ו' שלא יהא נפל מו' ועד ט' שיצא בשלום.
 ומי מהני רחמי והאמר ר' יצחק ברי' דרבי אמי
 אשה מזרעת תחלה יולדת וזכר איש מזרע תחלה
 יולד נקבה. שנא' *אשה כי תזרע וילדה וזכר
 הבא במאי עכקינן שהזרעו שניהם בבת אחת:
 קלב ת"ר מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע
 קול צוחה ואמר מובטח אני שאין זה בתוך
 ביתי עליו הכתוב אומר *משמועה רעה לא יירא
 נכון לבו בטוח בה'. אמר רבא כל היכי דדרשת
 להאי קרא מרישי' לסיפוי' מדריש ומסיפוי' לרישי'
 מדריש מרישיה לסיפוי' מדריש משמועה רעה
 לא יירא מאי טעמא משום דנכון לבו בטוח בה'
 מסיפוי' לרישיה מדריש נכון לבו בטוח בה' משמועה
 רעה לא יירא ההוא תלמידא דהוה שקיל ואזיל
 אבתריה דרבי ישמעאל בר' יוסי [בשוקא דציזון]
 חזייה דקא מפחיד א"ל חטאה את דכתיב *פחדו
 של ראשון ודומה לדג של ים שדומה לסנדל והכי אמרינן
 במסכת נדה סנדל שדומ' לסנדל של ים ומתקלתו ולד היה
 אלא שברכף משל לאדם שסטר את קצרו והקזיר את לורתו
 לאקוריו: ומי מהניא תפלתו לזכר אפילו בתוך מ' יום
 והלא הדבר תלוי בהזרעה תחלה ה"ג משכמת לה דמהכי
 כגון שהזרעו שניהם בבת אחת:
 מרישיה לסיפיה כל היכי דדרשת ליה להאי קרא מדריש
 לקרא משמעותא: מסיפיה לרישיה מדריש משכמו *

ס

תלמי קיני

א"ל לפי

סנדל למד

לדכי ביתו

שלא

יקראו

תגר בבוא

אמה צרה

ולא ירימו

קולם לכך

אמר

חובטת

וכי

ישינה לג

הרואה פרק תשיעי ברכות קיא

בציון חטאים א"ל והא כתיב *אשרי אדם מִפְּחַד יְהוָה כִּי
תמיד ההוא בדברי תורה כתיב יהודה בר נתן הוה
שקיל ואויל בתריה ררב המנונא חווייה דקא מיתנת
א"ל יסורי קא בעי ההוא גברא לאתויי אנפשיה
דכתיב *כי פחד פחדתי ויאתני א"ל והא כתיב ^{איינו}
אשרי אדם מִפְּחַד תמיד ההוא בדברי תורה כתיב
ת"ר הנכנס לבית המרחץ אומר יהי רצון מלפניך ^ס
ה' אלהינו שתצילני מזה וכיוצא ואל יארע בי
דבר קלקלה ואם יארע בי דבר קלקלה ועון תהא
מיתתי כפר' על עונותי אמר אבוי לא לימא איניש
הכי דלא ליפתח פומיה לשטן דאר"ל וכן תנא משמיה
דר' יוסי לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן א"ר (יוסי)
[יוסף] מאי קרא *בסדרם היינו לעמורה דמינו ^{איינו}
מאי אהדר להו נביא *שמעו דבר ה' קציני סדרם ^ס
וגו' כי נפיק מאי אומר א"ר אחא מודה אני לפניך
ה' אלהי שהצלתני מן האור. רבי אבהו על לבי
בני אפחית בי בני מתותיה איתרחיש ליה ניסא
קם על עמודא שויב מאה וחד גברי בחד איבריה
לנו בטוק בה' שמועה רעה לא ירא: בדברי תורה כתיב
אשרי אדם חפץ תמיד שמא תשמך הימנו שמחך כך הוא
מחזיר לשנותה תמיד:

בי בני בית המרחץ: מתותיה חפירה שהמים כופלים לתוכה
ובני אדם רופלים ע"ג תקרה שעל גבה: בחד איבריה
בזרועו הקזיק א' או שנים וזה בזה הקזיקו עד מאה ואס':

אמר היינו דאמר רב אחא אמר רב הנכנס לתקוין
 דם אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שיהא עסק
 זה לי לרפואה ותרפאני כי אל רופא נאמן אתה
 ורפואתך אמת לפי שאין דרכן של בני אדם
 לרפאות אלא שנהגו. אמר אבוי לא לימא איניש
 רשות לרופא לרפאות כי קאי מאי אומר אמר רב
 אחא ברוך רופא חנם:

מכות כ"א

הנכנס לבית הכסא אומר התכבדו מכובדים וכו'
 כי נפק אומר ברוך אשר יצר וכו' הנכנס
 לישן אומר ברוך המפיל חבלי וכו' והאר עיני וכו'
 כי מתער אומר אלהי נשמה שנחת בי וכו':

ס"ז

ע"ג

קלג משנה חייב אדם לברך על הרעה בשם שמברך
 על הטובה שנאמר *ואתבת את ה' אלהיך
 בכל לבבך גו' בכל לבבך בב' יצריך. ביצר טוב
 וביצר רע. בכל נפשך אפילו תוא נוטל את נפשך
 ובכל מאדך בכל ממונך. דבר אחר בכל מאדך
 בכל מדת ומדת שתוא מודד לך תוי מודה לו מאד
 מאד (דבר אחר בכל מאדך לשון מדות המדורות
 לך בין במדה טובה בין במדת פורענות חייב אדם
 לברך על הרעה מעין על הטובה ועל הטובה מעין
 היינו דר' אחא דנעי אודוי שהולאתני לשלום: שאין דרכן
 של בני אדם וכו' כלו לא היה לי לעסוק ברפואות אלא
 לבקש רחמים:

קלג

ס"ז

דנ"י

על הרעה וכו'): גמ' מאי חייב אילימ' דמברך על
 הרעה הטוב והמטיב ועל הטובה הטוב והמטיב
 והתנן על הגשמים ועל בשורר טובות אומר ברוך
 הטוב והמטיב ועל שמועות רעות אומר ברוך דיון
 האמת אמר רבא לא נצרכה אלא לקבלינהו
 בשמחה מנת"מ אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן
 דאמר קרא *באלהים אתלל דבר בת' אתלל דבר
 בת' אתלל דבר זו מדה טובה באלהים אתלל דבר
 זו מדה פורענות רבי אבהו אמר מתכא *חסד
 ומשפט אשירה לך ה' אומר. אם לחסד אשירה.
 ואם למשפט אשירה. רבי תנחום אמר מתכא *צרה
 ויגון אמצא וכשם ה' אקרא כוס ישועות אשא וכשם
 ה' אקרא. רבנן אמרי אמר קרא *ת' נתן וה' לקח
 יהי שם ה' מבורך. אמר רב הונא אמר רב משום
 ר' מאיר וכן תנא משמיה דרבי עקיבא לעולם יתא
 אדם רגיל לומר כל דעבדין מן שמיא לטב. כי
 הא דרבי עקיבא הוה אויל באורחא יתיה בתדיה
 חמרא ותרגולא ושרגא מטא האי דוכתא בעא
 אושפיוא ולא יהבו ליה אמר כל דעבדין מן שמיא

הכי גרסינן אילימא כסס שמכך על הטובה הטוב והמטיב
 כך מכך על הרעה הטוב והמטיב והתנן על בשורות
 טובות אומר הטוב והמטיב ועל שמועות רעות אומר ברוך
 דיון האמת: לקבלינהו בשמחה ולכרך על מדה פורענות
 כלל אלס: אלהים לשון דיון שכאמ' עד האלהים יצא דבר

עיינן גי'

כל הסוגיא

גמ'

תלי' בו

סס קא

סס קיי

לייב ח

לטב אזיל כח בדברא אחא אריה אכליה לחמרות
 אחא שונרא אכלת לתרנגולא אחא זיקא כבית
 לשרגא אמר כל דעבדין מן שמיא לטב כלילת אחא
 גי'ים' שבייה למחא אמר לחו תיינו דאמרי כל דעבדין
 סא מן שמיא לטב *ואמר רב הונא אמר רב משום ר'
 מאיר לעולם יהיו דבריו של אדם מועטים לפני תקב"ה
 קבלת ה' שנת *אל תכהל על פיך וגו' עד יהיו דבריך מעטים:
 קלד פיסקא בכל לבבך בשני יצריך דרש רב נחמן
 בר חסדא מאי דכתיב 'ויצר ה' בשני
 יודין (ב) ויצירות הללו למת אחד לטובה ואחד
 לפורענות) [שני יצרים ברא תקב"ה אחד יצר טוב
 ואחד יצר רע] מתקיף לה רב נחמן (בר יצחק) אלא
 מעחה גבי בתמה דלא כתיב כח וייצר ה'נ דלא
 שליט כח יצר הרע ותא קא חזינן דמוקא ונשכא
 ובעטא. אלא בדרכי שמעון בן פזי דאמר אוי לי
 מיצרי אוי לי מיוצרי. *ויבן ה' אלהים ארץ הצלע
 רב ושמואל חד אמר פרצוף וחד אמר זנב: כ'שלמא
 שניהם: וכת בדברא לן גמדה: חוה כהדיה תרנגולא
 להקיפו משנתו: הכל לטובה אלו היה הנכר דולק היה
 הגי'ים רואה אותי ואלו היה הקמו' כוער או התרנגול קורא
 היה הגי'ים צל וצוה אותי:
 דמוקא שזוקת: אוי לי מיוצרי אס אלך אצרי יצרי ואס
 לא אלך אצרי: אוי לי מיוצרי המיגעני בהרהורים:
 פרצוף שני פרטוסים כנראו תקלה אסד מלסניו ואס' מלאצרי

כמנו' בשר תחתנה. אלא למאן דאמר זנב מאי ויסגור
 ס"ק ע"ג בשר תחתנה. אמר [ר' ירמי' ואיתימא] רב זכאי
 רש"ל ואיתימא ר"נ בר יצחק לא נצרכא אלא למקור
 יס"ל דוס"ן חתך בשלמא למאן דאמר זנב היינו דכתי' ויני
 ע"ג אלא למ"ד פרצוף מאי ויבן. מיבעי ליה לכדרב
 רש"ל שמעון בן מנסיא דאמר ר' שמעון בן מנסיא מא
 דכתי' ויבן ה' אלהים את הצ"ח מלמד שקלעו
 הקב"ה לחות והביאה אל האדם שכן בכרכי הוי
 קורין לקלעתא בניתא דבר אחר ויבן אמ' רב חסדא
 ואמרי לה במחניתא תנא מלמד שברא הקב"ה לחות
 כבנין אוצר מה אוצר זה רחב מלמטה וקצר מלמעלה
 כדי לקבל את הפירות אף אשה רחבה מלמטה
 וקצרה מלמעלה כדי לקבל את הולד: *ויביאה אל
 האדם מלמד שעשה הקב"ה לאדם הראשון שושבינות
 מכאן למדה תורה דרך ארץ שיהזור גדול עם קטן
 ב' שושבינות ואל ירע לו למאן דאמר פרצוף הי
 מינייהו סגי ברישא אר"נ בר יצחק מסתברא דזכר
 סגי ברישא דתניא לא יהלך אדם אחורי אשה
 משמע תקילת זריאתם ז' היו: היינו דכתיב ויבן שהיה
 לריך זכין: מאי ויבן והלא כבר נכנה: כדי לקבל פירות
 שאם יהיה קצר מלמטה ורחב מלמעלה תהא התצואה דוספת
 את הכתלים מלמעלה לכאן ולכאן שהמשא מכניד עליהן:
 שושבין משתדל בקופתו וכוונתו: למ"ד פרצוף ומתקלתו היה
 זכר קלד א' ונקבה קלד אחר: הי מינייהו סגי ברישא

בדרך ואפי' היא אשתו נודמנה לו על הגשר יסלקנה
 לצדדין וכל העובר אחורי אשה בנה' אין לו חלק לעה"ב:
 ה"ר המרצה מעות לאשה מידו לידה (או מידה קלח
 לידו) כזוי להסתכל בה אפי' (קבל תורה מסיני שס
 כמרע"ה דכתי' ביה *מימינו אש דת למו לא ינצל) דברי' לג
 [יש בידו תורה ומע"ט כמשה רבינו לא ינקה]
 מדינה של גיהנם *יד ליד לא ינקה רע מאי לא מולי' יא
 ינקה רע מדינה של גיהנם שנקרא רע. אמר ר"נ
 מנוח עם הארץ היה שנ' *וילך מנוח אחרי אשתו. סופטי' יג
 מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אלא מעתה גבי ^{סיטה}
 אלישע דכתי' *ויקם וילך אחריה הכי נמי אחריה ^{ע"ט}
 ממש אלא אחר דבריה ואחר עצתה. הכי נמי ^{דש"ט}
 אחר דבריה ואחר עצתה אמר רב אשי למאי ^{ח"ג ד}
 דקאמר ר"נ מנוח עם הארץ היה אפי' בי רב נמי
 אי זה פרוץ היה מהלך לפניו: אפי' היא אשתו גכאי
 הוא הדנר: נודמנה לו על הגשר אשת איש והיא לפניו:
 יסלקנה לצדדין עד שיעצור לפניו: אחורי אשה בנהר אחורי
 אשת איש היא מוגנת את בגדיה מפני המים וזה מסתכל בה:
 יד ליד אפי' כמרע"ה שקבל את התורה מסיני מיד הקב"ה
 לא ינקה רע. וקרא באשה משתעי: עם הארץ היה
 לא שמש ת"ס שלא למד משנה זו ששכחו לא יהלך אדם אחורי
 אשה ואפי' היא אשתו: ולמאי דקאמר רב נחמן שהלך מנוח
 אחרי אשתו אחריה ממש לא תימא דלא גמיר הלכה אלא
 אפי' בי רב עם תימוקות של בית רבן לא קרא דכתיב ותלכנה

לא קרא דכתי' *ותקם רבקה ונערוותיה ותרכבנה
 על הגמלים ותלכנה אחרי האיש אחרי האיש ולא
 לפני האיש: א"ר יוחנן אחורי ארי ולא אחורי אשה
 אחורי אשה ולא אחורי עכו"ם. אחורי עכו"ם ולא
 אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין ולא
 אמרן אלא דליבא פתחא אחרינא אבל איבא פתחא
 אחרינא לא. ולא אמרן אלא דלא רכיב חמרא ודלא
 דארי טונא ודלא מנח תפילין אבל איבא חד מהני לא:

קלו אמר רב יצר הרע דומה לזבוב ויושב על ב' מפתחי
 ס הלב שנ' *זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח.
 קסלמ' י ושמואל אמ' דומה לחטה שנ' *לפתח הטאת רובץ
 דאש' ד ת"ר ב' כליות יש בו באדם יועצות אחת לטובה
 ואחת לרעה ומסתברא דטובה מימין ורעה משמאל
 זבלמ' י שנא' *לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. ת"ר

אחרי האיש: בשעה שהצבור מתפללין לבין דאינו ככנס
 נראה כפורק עול מלות ומצוה צית הכנסת: ואי דרי מירי
 אין כאן גמלי דמוכסא מלתא דהאי ללא ככנס לבית הכנסת
 מפני המסא: דרי טונא זהו מסאוי: ואי איבא פתחא
 אחרינא אין כאן צווי דמאן דקוי סבר נפתחא אקריבא
 ליעול. (כל סוף לבית הכנסת קרי להו אקורי) ע"כ:
 (זבובי מות היינו יל"הר: יבאיש יביע כשהשמן מצאיש מסריח
 ונותן קול כשהוא מציע כמו יביע אומר כך שמעתי.
 פ"י אחר). יביע לשון אצבעועות כל משקה סרוק מעלה רתיקה
 ואצבעועות: חטאת לשון חטה דריש ליה:

הרואה פרק השיעי ברכות קטו

לב מבין כליות יועצות קנה מוציא קול ושט מכנים
 כל מיני מאכל *ריאה שואבת כל מיני משקין. לשון סס
 מהחד. פה גומר. כבד כועס. מרה זורקת בו טפה ע"ג
 ומניחתו. מחול שוחק. קורקבן טוחן. קיבה ישנה.
 אף ניעור ננער הישן וישן הנעור נימוק והולך לו.
 תנא אם שניהם ישנים או שניהם נעורים מד מ"ו:
 ה"א ר"י סי הגלילי או צדיקים יצר הטוב שופטן קלו
 שני *ולבי חלל בקרבו רשעים יצר הרע סס

תלים קט

כליות יועצות את הלל עשה כן: והלל מבין מה שיש לו לעשות
 אם ישמע עלת הכליות אם לאו. ומבין שהכליות יועצות סכא
 צדק את ה' אשר יעלמי חף לילות יסרוני כליותי. ומבין שהלל
 מבין סכא ולבבו יבין: לשון מהחד את הדבור להוליו מפיו:
 והפה הם השפתים גומר הדבור ומוליו: שואבת כל מיני
 משקין אע"פ שהם נכנסין בכרם דרך הוטט הריאה מוללתן
 וסואבתן מצעד לדיפני הכרם: זורקת בו טפה מרה:
 ומניחתו מן הכעס. שוחק זקוק: קורקבן בעוף הוא בנהמה
 המסס: טוחן המחבל: אף הקוטס: נעור מקילו משינתו:
 ננער הישן וישן הנעור. שמתקלפו ופאה השכה מן האף
 והקיבה בעורה: נימוק והולך לו שמתנועע וכמשך למיתה.
 לשון אחר כי נעור הישן הקיבה וכמלאו קיבה ואף נעורים שאינו
 ישן כלל או ישן האף הנעור וכמשךו שניהם ישינים ואינו
 נעור כי אם נקוטי:

ולבי חלל בקרבו ילה"ר הרי הוא כמת בקרבו שיש צדי
 לכופו ואין אולט בני אלה יל"ט והוא שופטו: חלל כמו

מלי' לו שופטן שנ' *נאם פשע לרשע בקרב לבי. ובינונים
 סס קט זה וזה שופטן. שנ' *כי יעמוד לימין אביון להושיע
 משופטי נפשו: אמר רבה כגון אנו בינונים א"ל
 אביו לא שבק מר חיי לכל בריה. (ואמ' רבא ידע
 איניש בנפשיה אי צדיק הוא או רשע הוא) ואמר
 רבה לא איברא עלמא אלא לצדיקים גמורים
 ולרשעים גמורים אמר רב לא נברא העולם אלא
 חכמ' א"כ ימלא חלל: נאם פשע וגו' אמר ר' זקב לבי יט ואומר
 אני שהפשע כאס לרשע כלומר שהילה"ר אומר לרשע אל תהי
 פחד אלהים לכגד עיניך אלמא ילה"ר שפטו עד שמרקיפו
 שאין מתפקד מיוזרו: כי יעמוד לימין אביון להושיע
 משופטי נפשו ש"מ יט לך אדם שיש לו צ' שופטים: לא
 שבק מר חיי לכל בריה אי חן מניכוכים משויכן לבולי
 עלמא רשעים אס אזה יין הניכוכים אין לך לדיק גמור
 בעולם: (ידע איניש בנפשיה אי צדיק גמור הוא כלומר
 אס רואה שילה"ר אינו שולט בו כלל לריך שיהא מקרבו כדי
 שיעסוק בפריה ורניה שלעולם תהא שמאל דומה וימין מקרבת
 כך שמעתי: ל"א ידע איניש בנפשיה כו' דאס שולט בו
 ילה"ר וכשושכו לבית המדרש מתפולץ או כימוק הוא לדיק
 גמור ואס לאו דאינו מתפולץ וכימוק הוא רשע גמור): לרשעים
 גמורים העולם הזה שאין להם חלק לעה"ב ולריבין ליטול שכרן
 כאן כגון אקאב שהיה עשיר מאד דקאמר ליה בן הדד כספך זהבך
 לי הוא: לצדיקים גמורים העה"ב שאין להם חלק בעה"ז כגון
 ר' חנינא בן דוסא שדי לו בקב תרובין מע"ש לע"ש:

בשביל אחאב בן עמרי ור' חנינא בן רוסא לאחאב
העה"ז ולר' חנינא בן רוסא העולם הבא:

תניא ר' אליעזר (הגדול) אומר אם נאמר בכל קלח

נפשך למה נאמר בכל מארך ואם נאמ' בכל ^ס

מארך למה נאמר בכל נפשך לומר לך אם יש לך

אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל

נפשך ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו

לכך נאמר בכל מארך [ר"ע אומר בכל נפשך אפי'

נוטל את נפשך. ת"ר] מעשה שגורה מלכות גזרה

על ישראל שלא יעסקו בתורה מה עשה ר"ע הלך

והקהיל קהלות ברבים וישב ודרש מצאו פפוס בן

יהודה א"ל אי אתה מתירא מפני אומה זו א"ל

אתה פפוס שאומרים עליך חכם אתה אי אתה אלא

טפש. אמשול לך משל למה הדבר דומה לשועל

שהיה מהלך על שפת הנהר ראה דגים שהיו רצים

לכאן ולכאן אמר להם מפני מה אתם רצים. אמרו

לו מפני הרשתות והמכמורות הבאות עלינו. אמר

להם רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם כדרך

שדרו אבותי ואבותיכם. אמרו לו אתה הוא שאומרים

עליך פקח שבחיות. אי אתה אלא טפש ומה במקום

חיותנו אנו מתיראים במקום מיתתנו לא כ"ש ואף

אנו כך בזמן שאנו עוסקים בתורה דכתי' בה *כי ^ל דני' ל

הוא חייך ואורך ימך אנו מתיראים כשאנו פוסקים

לכך נאמר בכל מארך ען הקנינ' עליך:

מדברי תורה עאכ"ו. לא היו ימים מועטים עד
 שתפסוהו לר"ע וחבשוהו בבית האסורים ותפסו
 לפפוס בן יהודה וחבשוהו אצלו אמר לו [פפוס]
 מי הביאך כאן אמר לו אשריך ר"ע שנתפסת על
 דברי תורה אוי לו שנתפסתי על דברים בטלים.
 אמרו כשהוציאוהו לר"ע להריגה זמן ק"ש היה והיו
 סורקין את בשרו במסרקאות של ברזל והיה מתכוין
 לקבל עליו עול מלכות שמים באהבה. אמרו לו
 תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי היותי
 מצטער על תפסוק הזה בכל נפשך ואפי' הוא נוטל
 את נפשך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו
 שבא לידי לא אקיימנו היה מאריך באחד עד
 שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמרה אשריך
 ר"ע שיצתה נשמתך באחד אמרו מלאכי השרת
 לפני הקב"ה רבש"ע זו תורה וזו שכרה. (אמרו)
 בחיים. יצתה בת קול ואמרה לו אשריך ר"ע שיצתה
 נשמתך באחד ואתה מזומן לחיי העולם הבא:
סב תניא אר"ע פעם אחת נכנסתי אחר ר' יהושע לבית

והיה מקבל עליו עול מלכות שמים קורא ק"ש: ע"כ כלומר
 עדיין אין אתה ענין כונתך: (ממתים ירך ה' אותם העוסקי'
 בתור' תימין ירך עכשיו הם עמתים כמו עומתין: אמר להם
 הקב"ה חלקם נקיים. ענין אחר) ממתים ירך ה' סידך היה
 ראוי לעומ ולא סיד נשר ודם:

הרואה פרק השיעי ברכות קיו

הכסא ולמדתי ממנו שלשה דברים למדתי שאין
נפנין מזרח ומערב אלא צפון ודרום ולמדתי שאין
נפרעין מעומד אלא מיושב ולמדתי שאין מקנחין
בימין אלא בשמאל אמר לו בן עזאי כל כך העזת
פניך ברכך א"ל תורה הוא וללמוד אני צריך:

פני מה אין מקנחין בימין אלא בשמאל אמר ^ס
רבא מפני שהתורה נתנה בימין שני * מימינו ^{דברי' לנ}

אשר דת למו רבה בר בר חנה אמר מפני שהיא
קרובה לפה ורשב"ל אמר מפני שקושר בה תפילין
ר"נ בר יצחק אמר מפני שמראה בה טעמי תורה
כתנאי ר"א אומר מפני שאוכל בה רבי יהושע
אומר מפני שכותב בה:

א"ר תנחום בר חנילאי כל הצנוע בבית הכסא נצול ^ס
מג' דברים מן הנחשים ומן העקרבים ומן
המוזיקים וי"א אף חלומותיו מיושבין עליו ההוא בית

כל כך כלו כל זה העזת פניך צפני רבך שכסתכלת בכל אלו:
שקושר בה תפילין בזרוע שמאלו: טעמי תורה נכונות
טעמי מקרא של תורה נכונים וכתובים בין בתיקוד
אל ספר בין בהגהת קול ובכללול נעימות הנגינה של פשטא
ודגא ואפרי ויהפך מולך ידו לפי טעם הנגינה ראיתי
בקוראים הנאים ווא"י:

מן העקרבים ומן הנחשים ומן המוזיקים דמותך נכעויות
מתכהג נמכת ובשתיקה ואין הנקשים מרגישים להתקלחות
בו [ואף המוזיקין חסין עליו: חלומותיו מיושבים עליו] ואין

הכסא דהוה בטבריא כי הוּו עיילי בי חרי אפי
 ביממא הוּו מיתוקי רבי אמי ורב אסי הוּו עיילי
 בית חד וחד לחודיה ולא מתוקי אמרו להו רבנן
 לא מיכתפיתו אמרי ליה אנן קבלה גמירנא קבלה
 רבית הכסא צניעותא ושתיקותא קבלה דייסורי
 שתיקותא ומבעי רחמי אביי מרבייא ליה אימיה
 אימרא למיעל בהדיה לבית הכסא ולרביא ליה
 גדיא שעיר בשעיר מיחלף רבא מקמי דהוה רישא
 מקרקשא ליה בת רב חסדא אמגוזא בלקנא בתר
 דמלך עבדא ליה כוּתא ומנחא ליה ידה ארישיה:
 הוּו ספדנא דנחית קמיה דר"נ אמר האי צנוע
 באורחותיו הוה א"ל ר"נ את עיילת בהדיה
 לכה"כ וידעת אי צנוע אי לא דתניא אין קורין צנוע
 אלא למי שצנוע בבה"כ ור"נ מאי נפקא ליה מניה
 משום דתניא כשם שנפרעים מן המתים כך נפרעין
 המזיקין מנהילין זו: קבלה מסורת ומנהג שקבלנו מאבותינו:
 קבלה דייסורי שתיקותא שלא יבעט ציפורים הבאים עליו:
 מרביא ליה אימרא מגדלת לו שה ומלמדו שהולך עמו תמיד:
 [שעיר גד של זהב"ס דומה לשעיר ועליהם נאמר ושעירים רקדו
 ס] אמגוזא בלקנא כותכת אגוז צספל של נקשת ומקרקשא
 זו מניח והוא כפכה כנגדה: בתר דמלך ונעשה ראש ישיבה
 לריך שימור טפי מפני המזיקין שמתקנאים (בשרי ות"ס)
 [השדים נת"ס] יותר משאר בני אדם: כוּתא קלון כנגד מקום
 שהוּו כפכה סס אפורי הנביא:

הרואה פרק תשיעי ברכות קיח

מן הספרדנים ומן העונים אחריהם:

חניא בן עזאי אומר על כל משכב שכב חוץ מן ^ס הקרקע על כל מושב שב חוץ מן הקורה ע"ג

אמר שמואל שינה בעמוד השחר כאסטמא לפרולא יציאה בעמוד השחר כאסטמא לפרולא. בר קפרא הוה מיובן מילי בדנרי עד דכפנת אכול עד דצחית שתי עד דרתחא קדרך שפוך קרנא קריא ברומי בר מזבין תאני תאני דאבוך זבין. ר"א על לבית הכסא אתא ההוא פרסאה דחקי קס ר"א ונפק אחא דרקונא שמטי לכרכשי קרי עלי ר"א *ואתן ישי' מ

אדם תחתיך אל תקרי אדם אלא אדום:

ואמר *להרגך ותחם עליך ואמר ואמרתי מיבעי קלט ליה ותחם וחסתו מיבעי ליה א"ר אלעזר ^ס

על כל מושב שב חוץ מן הקורה שחא תפול: כאסטמא ^ס לפרולא אלי"ר בלע"ז שמועיל לברזל כך מועיל לגוף:

יציאה להפנות: אדכפנת אכול שחא תשהה תענור מעך תאות המאכל ואין המאכל מועיל: עד דרתחא קדרך שפוך קודם שתלכן משל הוא זה כשאתה לריך לכקניך שפוך ואל תשהה אותו: קרנא קריא ברומי אס תשמע קול קרן ברומי הוא סימן למנקשי תאכיס לקנות ולהוליך ממקום למקום: בר מזבין תאני תאני דאבוך זבין אס אין איניך צבית הזהר אפה נכו למכור תאכיו בעוד שיש תונעים: דרקונא נקש: שמטי לכרכשי' מלקולת שהרעי יולא צו שקורין טבטי"א: ואמר להרגך דוד אמר לשאול כן בלאתו מן המערה שככס

הרואה פרק השיעי ברכות קיט

מועד א"ר שמואל סבא חתניה דרבי חנינא [משמי'
דר"ח] משעת שחיטת תמיד ועד וריקתו ור' יוחנן
אמר עד חצות ממש ויאמר למלאך המשחית בעם
רב מאי רבא"ל הקב"ה למלאך מול הרב שבהן שיש
לי ליפרע מתן כמה חובות באות' שעה מת אבישי
בן צרויה ששקול כרובה של סנהדרין *וכהשחית ד"ה סב
ראה ה' וינחם על הרעה. מאי ראה א"ר יעקב אבינו
ראה שני' *ויאמר יעקב כאשר ראם ושמואל אמר דאשי לב
אפרו של יצחק ראה שני' *אלהים יראה לו השתה סס כב
ר' יצחק [נפחא] אמר כסף כפורים ראה שנאמר
*ולקחת את כסף הכפורים. ורבי יוחנן אמר בית שמואל
המקדש ראה דכתי' *בהר ה' יראה. פליגי בת ר' דאשי' כב
יעקב [בר אידין] ור' שמואל [בר נחמני] חד אמר
כסף כפורים ראה וחד אמר ב"ה ראה. ומסתברא
במאן דאמר בית המקדש ראה שני' *אשר יאמר סס
היום בהר ה' יראה:

שיש לי ליפרע כמה חובות יש נמיתתו כדי לכס' על כמה
עוונות: וכהשחית ראה ה' וינחם מקרא הוא בדברי
הימים: כסף הכפורים ראח שכתן צמין ראשון של ישראל
למשכן והוא כפר על מנין זה שהרי לזכרון נתן דכתיב
והיה לבני ישראל לזכרון לכפר ועכשיו הולכה כפרתו (ראה
הקב"ה שמאן דוד לישראל ולא לקח מהם כופר והיה לו
ליקח מהם כסף כפורים ומתוך כך נזכר לבסוף כסף
כפורים שכתנו קודם. לכן וכילולו באותו זכות):

א"ר ביבוי אמר ריב"ל כל הרוקק בהר תבית בזה"ז
 כאלו רוקק בבית עינו שנא' *והיו עיני ולבי
 שם כל הימים. ורקיקה כוק"ו ממנעל ומה ממנעל
 שאין בו דרך בזיון אמרה תורה *של נעליך מעל
 רגליך רקיקה שהיא דרך בזיון לא כל שכן. ר'
 יוסי בר יהודה אומר אינו צריך הרי הוא אומר
 *כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק והלא
 דברים ק"ו ומה שק שאינו מאוס לפני כ"ו כד רקיקה
 שהיא מאוסה לפני מלך מלכי המלכים לא כל שכן:
 קמא משנה כל חותמי ברכות שבמקדש היו אומרים
 עד העולם משקלקלו המינין ואמרו אין
 עולם אלא אחד התקינו שיהו אומרים מן העולם
 ועד העולם. והתקינו שיהא אדם שואל את שלום
 כל חותמי ברכות שבמקדש היו אומרים עד העולם
 במס' תעניות אמרינן אין עוכין במקדש חמין המצרך
 אומר בסוף כל זרכה בא"י אלהי ישראל מן העולם ועד
 העולם צרוך חונן הדעת וכן בכלם והעונים במקום חמין
 אומרים צרוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וילפינן לה
 מקראי דתפלת עזרא וסייעתו ואשמעינן הכא דמקדש ראשון
 לא היו אומרים אלא צרוך אלהי ישראל עד העולם: משקלקלו
 המינים ואמרו אין עולם אלא זה: התקינו עזרא וסייעתו
 שיהו אומרים מן העולם ועד העולם לומר ששתי עולמות
 יש להוליא מלב הכופרים בתקייית המתים: שיהא אדם
 שואל בשלום חברו בשם נשמו של הנ"ה ולא אמרינן

שם

ח"א ט

שמות ג

אפ"ר ד

קמא

סג

הרואה פּרַק השיעי ברכות קב

הבירו בשם שנא' *ותנה בעז בא מבית לחם ויאמר ^{רומ נ}
 לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו יברכך ה'. ואומר
 *ה' עמך גבור החיל ואומר *ואל תבוז כי זקנה ^{שופטים ו}
 אמך: ואומר *עת לעשות לה' הפרו תורתך. רבי ^{חש"ל כג}
 נחן אומר הפרו תורתך משום עת לעשות לה': ^{תל"ו קיש}
 גמ' וכל כך למה לפי שאין עונין במקדש אמן ^{כוסה}
 ומנין שאין עונין אמן במקדש שנא' *קומו ברכו את ^{פ"ו}
 ה' אלהיכם מן העולם עד העולם ואומר *ויברכו ^{ע"ג}
 שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה. יכול ^{רש"א}
 כל הברכות כלן תהא להן תהלה אחת ת"ל ומרומם ^{נחמ"ט ט}
 כל הברכות כלן תהא להן תהלה אחת ת"ל ומרומם

מולול הוא בכבודו של מקום בשביל כבוד הצריות להוליל
 שם שמים עליו ולמדו מצונו שאמר ה' עמכם ומן המלאך
 שאמר לגדעון ה' עמך גבור החיל: ואומר ואל תבוז כי
 זקנה אמך למוד מדברי זקני אומתך לעשות מה שראית
 שעשו הם וזנא' מפרש מאי ואומר: ואומר עת לעשות לה'
 הפרו תורתך פעמים שמצטלים ד"ת כדי לעשות לה' אף
 זה המתכוין לשאול לשלום קצרו זהו רלונו של מקום שנא'
 בקש שלום ורדפהו מותר להפר תור' ולעשות דבר הנראה
 אסור: ויברכו שם כבודך ברך שם כבוד מלכותו לעולם
 ועד עוכין והמברך אומר ברך ה' אלהי ישראל מן העולם
 ועד העולם מפרש בתוספת' שתקנו מן העולם ועד העולם
 להודיע שאין העולם הזה לפני העולם הנא כלום אלא
 כפרוזדור לפני הערקלין כלומר הנהיגו ברכותיו בעה"ז כדי
 להיות רגילין לע"הנ שכלו ארוך: תהלה אחת שיענו פעם

על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה חן לו תהלה.
 התקינו שיהא אדם שואל בשלום חברו וכו'. מאי
 ואומר וכי חימא בועז מדעתיה דנפשיה קאמר ת"ש
 ה' עמך גבור החיל וכי חימא מלאך הוא דקאמר
 ליה לגרעון ת"ש ואל תבוז כי זקנה אמך ואומר
 עת לעשות לה' הפרו תורתך. אמר רבא האי קרא
 מרישיה לסיפיה מדריש מסיפוי לרישי' מדריש.
 מרישיה לסיפיה מדריש עת לעשות לה' מה טעם
 משום הפרו תורתך מסיפיה לרישיה מדריש הפרו
 תורתך מה טעם משום עת לעשות לה'. תניא הלל

א' נשכ"מלו: על כל ברכה נסוף נרכה נאמרונה: וכי
 חימא בעז מדעתיה עבד ולא גמרינן מיכיה: ת"ש דגמרינן
 ממלאך שאמר לגרעון: וכי חימא מלאך הוא דקאמר
 ליה לגרעון כלומר לא שאל בשלמו ולא נרכו אלא בשלימות
 קאמר מאת המקום לנשרו שהשכינה עמו ולא גמרינן מיכיה:
 ת"ש ואל תבוז כי זקנה אמך אל תבוז את צעז לאמר
 מדעתו עשה אלא למוה מזקני ישראל כי יש לו על מי
 להסמך שכל' עת לעשות לה': מסיפיה לרישיה כו' אם
 זאת לדרשו למקרא זה יש לך לדרשו יפה צין ככתבתו צין
 זהפוך: מרישיה לסיפיה עת לעשות לה' משום הפרו
 תורתך עתים הם לה' לעשות משפט פורענות בעוברי רלונו
 משום דהפרו תורתך: מסיפיה לרישיה הפרו תורתו עושי
 רלונו כגון אליהו בהר הכרמל שהקריב נצמה בשעת איסור
 הנמות משום דעת לעשות סייג וגדר בישראל לשמו של הקב"ה:

הרואה פרק תשיעי ברכות קכא

הזקן אומר בשעת המכנסים פור בשעה שמפורי
כנס אם ראית דור שהתורה חביבה עליו פור שנא'
*יש מפור ונוסף עוד ואם ראית דור שאין התור'
חביבה עליו כנס שנא' *עת לעשות לה' הפרו תורתך.
דרש בר קפרא זלח קפוץ קנה מינה באתר דלית
גבר תמן הוי גבר. אמר אבוי ש"מ באתרא ראית
גבר תמן לא תהוי גבר. פשיטא לא נצרכה אלא
כששניהם שוים. דרש בר קפרא איזו היא פרשה

משלי יא
תלמי קיי

קטנה שכל גופי תורה תלויין בה *בכל דרכיך
דעהו והוא יישר אורחותיך. אמר (רב פפי) [רבא]
אפי' לדבר עבירה. אמר רב פפא היינו דאמר

משלי ג
דיעה
חיותית
חזילות

כשעתא דמכנסין שאין זכמי הדור מרבילי תורה לתלמידי':
פור אתה לשנות לתלמידי': בשעתא דמפורים שהגדולים
שדור מרבינים תורה: כנס אתה ולא תטול שררה עליהם
דאף זו לכבוד שמים הוא לאקה צדמת הענוה וכתיב עת

ויכולת
והשגחה
כקיה
הגול
וקלה

לעשות לה' הפרו תורתך: ואם ראית דור שאין התורה
חביבה עליו כנס ולא תטיל דברי תורה לבזיון: הפרו
תורתך מלפורה נשעה שהכנס לשם שמים: ה"ג זלח

שלין כה
חסרון
כיס
רש"א

קפוץ קנה מינה אם ראית פרקמטיא צול קפוץ וקנה
מינה יאסוף שסופה להתיקר: פשיטא הא דאבוי למה לי
כשיטא שלא יורה אדם הלכה צפני רצו למה ליה לאבוי
למשמע מכללא: בששניהם שוין אם באת במקום ת"ת
ואיך גדול ממנו אל תטול עטרה לדרוז במקומו: בכל
דרכיך אפי' לעבור עבירה: דעתו תן לנ אם לורך מלוה

אינשי גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרי. דרש בר
 קפרא לעולם ילמד אדם את בנו אומנו נקיה וקלה.
 מאי היא אמ' רב (יהודה) [חסדא] מחטא דתלמיותא:
 קמב הניא רבי אומר לעולם אל ירבה אדם ריעי בתוך
 ביתו שנא' *איש רעים להתרועע. תניא ר'
 אומר אל ימנה אדם אפטרופוס בתוך ביתו שאלמלא
 לא מינה פוטיפר את יוסף אפטרופוס בתוך ביתו
 לא בא לאותו דבר. תניא רבי אומר למה נסמכה
 פרשת זויר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה
 סוטה בקלקולה זויר עצמו מן היין. אמר חזקיה
 בריה דרבי פרנך א"ר יוחנן למה נסמכה פרשת
 סוטה לפרשת תרומו ומעשרו לומר לך שכל שיש
 לו תרומו ומעשרות ואינו נותן לכהן סוף נצרך
 לכהן על ידי אשתו שנא' *ואיש את קדשיו לו יהיו
 וסמך ליה איש איש כי תשטה אשתו וכתוב
 והביא האיש את אשתו וגו' ולת עוד אלית

קמב
 סע
 תשלי ית
 נחמ' ס'
 אלשק
 ע' כס'

הוא כגון אליהו נהר הכרמל עבור עליה: מחטא דתלמיותא
 ברוש"ל דיר של"ג גובייט שהתפירות עשויות שורות שורות כחלמי
 מעכה ר"ל מקרישה:

להתרועע להתרוץ: אפטרופוס מכנים ומוליא נכסיו: כל
 שיש לו תרומות ומעשרות ואינו נותן לכהן
 סוף שנצרך לו ע"י אשתו שנעש' סוטה: ה"ג ואיש את
 קדשיו לו יהיו וסמך לוי איש כי תשטה אשתו וכת'
 והביא את אשתו איש את קדשיו לו יהיו שמעכנ קדשיו

הרואה פרק תשיעי ברכות קכב

סוף שנצרך להן שנא' ואיש את קדשיו לו יהיו. אר"נ
בר יצחק ואם נותנן סוף מתעשר שנא' *איש אשר
יתן לכהן לו יהיה לו יהיה ממון הרבה אמר רב
הונא בר ברכיה משום ר"א הקפד כל המשתף
שם שמים בצערו כופלין לו פרנסתו שנא' *והיה לייב כג
שדי בצריך וכסף תועפות לך. ר' שמואל בר נחמני
אמר פרנסתו מעופפת לו כצפור שנא' וכסף תועפו
לך: [אר טבי] א"ר יאשיה כל המרפה עצמו
מדברי תורה אין בו כח לעמוד כיום צרה שנא'
*התרפית ביום צרה צר כחכה. א"ר אמי בר מתנה ^{ושליכך}
אמ' שמואל אפי' מצוה אחת שנ' התרפית מכל מקום:

אמר רב ספרא רבי אבהו הוה משתעי כשירד קמג
חנניא בן אחי ר' יהושע לגולה היה מעבר ^{סס}
שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ: שגרו אחריו

אלו ואינו כותבן לכהנים וללוים. סוף שנצרך להם שבעה
עני ולריך ליטול מעשר עני: לו יהיו לעלמו ילטרכו:
המשחף ש"ש בצערו שמצדק על הרעה דין האמת א"כ
שמצדק רחמים מלפניו: בצריך נלרתך: תועפות לשון כפולה
כדמחרגמיכן וכפלת ותעוף: התרפית מד"ת ציוס לרה לר
כחכה: אפי' מצוה אחת אם כתרפה ממנה כשצאת לידו ולא
קא להתעסק בה כפי כמו: התרפית מ"מ אף במלוה אחת משמע:
היה מעבה שנים כו' ותכן אין מעצדין את השנה אלא
ניהודה דכתיב לשכנו תדרשו כל דרישות שאתה דורש
לא יהו אלא בשכנו של מקום צפ' קמא דסנהדרין: שגרו

שני ת"ח ר' יוסי בן כיפר ובן בנו של זכריה בן
 קבוטל ביון שראה אותם אמר להם למה באתם
 אמרו לו ללמוד תורה באנו תכריו עליהם אנשים
 הללו גדולי הדור הם ואבותיה' שמשו בבית המקדש
 כאותה ששנינו זכריה בן קבוטל אומר הרבה פעמי'
 קריתי לפניו בספר דניאל התחיל הוא מטמא והם
 מטהרי הוא אוסר והם מתירין תכריו עליהם אנשי'
 הללו של שוא הן של תוהו הם אמרו לו כבר
 בנית ואי אתה יכול לסתור כבר גדרת ואי אתה
 יכול לפרוץ. א"ל מפני מה אני מטמא ואחם מטהרי'
 אני אוסר ואחם מתירין אמרו לו מפני שאתה מעבר
 שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ אמ' להם והלא
 עקיבא בן יוסף היה מעבר שנים וקובע חדשים
 בחוצה לארץ אמרו לו הנה ר' עקיבא שלא הניח
 כמותו בארץ ישראל. אמ' להם אף אני לא הנחתי
 כמותי בארץ ישראל אמרו לו גדיים שהנחת נעשו

ויש להם
 כח לכנות
 כדו'
 רש"ח
 ס

ע"ז אתריו למקום נידו: כבר בנית שהגדלת שמתו לומר גדולי
 הדור הם: והלא עקיבא בן יוסף עשה כן דתקן ציננות
 א"ר עקיבא כשירדתי לכהרדעא לעבר שנים צפ' האשה שהלכה
 בעלה וברתה: ואמרו לאחינו שבגולה שלא ישמעו לו שאם
 ישמעו יעלו אל ההרים להתכהג כקקות העכו"ם לצנות

הרואה פהק תשעי ברכות קנג

שומעים מוטב ואם לאו יעלו לתר. אחיה יבנה
מופה חנניה ינגן בכנור ויכפרו כלם ויאמרו אין
להם חלק באלהי ישראל מיד געו כל העם בבכיה
ויאמרו חס ושלום יש לנו חלק באלהי ישראל. וכל

שפיה ג

כך למה משום שנא' * כי מציון תצא תורה ודבר
ה' מירושלים בשלמא הוא משהר והן מטמאין
לחומרא אלא הוא מטמא והן מטמאים היכי הוה
והתניא חכם שטמא אין חברו רשאי לטהר אסר אין
חברו רשאי להתיר קא סברי כי היכי דלא נגדרו בחרין:

קמר
סע
ע"ג

ה"ר כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה היו שם ר'
יהודה ור' יוסי ור' נחמיה ור' אלעזר בנו

שמות לג

של ר' יוסי הגלילי פתחו כלם בכבוד אבסניא ודרשו
פתח ר' יהודה ראש המדבריו בכל מקום בכבוד
תורה ודרש * ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ
למחנה והלא דברים ק"ו ומה ארון ה' שלא היה
מרוחק אלא י"ב מיל אמרה תורה והיה כל מבקש

צעות: אחיה יבנה מובה אדם גדול היה וראש לבני
הגולה: חנניא הוא חנניא אחי רבי יהושע: ינגן בכנור
לפני הצמה לפי שמכניה לוי היה כדתן צערכין מעשה
צרבי יהושע בן חנניא כו' עד ואני מהשוערים:

לכרם ע"ש שהיו יושבים שורות שורות ככרם זה הכטוע
שורות שורות: בכבוד אבסניא מכניסי אורקיס
צנתיהם: ראש המדברים צמסכת שנת מפרש לה צנמה
מדליקין: י"ב מיל ג' פרסאות מקנה ישראל מצית השימוץ
עד אצל השטים ג' פרסי: אמרה תורה כו' כלומר קראו

ה' יצא אל אהל מועד ת"ח שהולכי מעיר לעיר
 וממדינה למדינה ללמוד תורה עאכ"ו. *ודבר ה'
 אל משה פנים אל פנים א"ר יצחק א"ל הב"ה למשה
 משה אני ואחה נסביר פנים בתלכה. איכא דאמרי
 כך א"ל משה כשם שאני הסברתי לך פנים כך
 אחה הסבר פנים לישראל ותחזור האהל למקומו
 *ושב אל המחנה ונמר א"ר אבהו א"ל הב"ה
 למשה עכשיו יאמרו הרב בכעס ותלמיד בכעס
 ישראל מה תהא עליהם אם אחה מחזיר האהל
 למקומו מוטב ואבס לאו יהושע בן נון תלמידך
 משרת תחתיד והיינו דכתי' ושב אל המחנה אמ'
 רבא אע"פ כן לא יצא הדבר לבטלה שנא' *ומשרתי
 יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל:

קמה ועוד פתח ר' יהודה בכבוד הורה ודרש *הסכת
 ושמע ישראל היום הזה נתינת לעם וכי אותו

הכמוז מנקא ה': כשם שאני הסברתי לך פנים כך אחה
 הסבר פנים והיינו דכתיב פנים בפנים: הרב בכעס
 עליהם משום מעשה העגל *ותלמיד בכעס וגם אחה מראה
 להם כעס שהרקת אהלך ממקניהם: אם אחה מחזיר
 האהל למקומו והיינו דכתיב ושב אל המחנה הסב האהל
 למקומו: ואם לאו משרתך יהושע בן נון נער לא ימיש
 מתוכה שימש תחתך: ואע"פ שהשיבו לאמר שנתלה הקב"ה
 לישראל והוקם המשכן לא ילא דבר לבטל ל"ג שנא' ומשרתי
 יהושע וגו':

היום נתנת תורה לנשאל ותלמי איתו יום סוף
 ארבעים שנה היה אלא ללמדך שתביכה תורה על
 לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנת מתר סיני. א"ר
 תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עכו חדע שחרי
 אדם קורא ק"ש שחריית וערכית וערב אח' אינו
 קורא דומה כמו שלא קרא ק"ש מעולם. הסכת עשו
 כחות כחות ועסקו בתורה לפי שאין התורה נקנית
 אלא בחכמה כדרכי יוסי בר חנינא דאמר ר' יוסי

בר חנינא מאי דכתיב *חרב אל חבדו* ונאלו חרב
 על שונאיהם של ת"ח שיושבין בד כבד ועוסקין
 בתורה ולא עוד אלא שמטפשיין כתיב הכא ונאלו

וכתיב חתם *אשר נואלנו ולא עוד אלא שחוטאין
 שנא' ואשר חטאנו. ואיבעית אימא מחבא *נואלו

שרי צוען: ד"א הסכת ושמע ישראל כחתו עצמכם
 על דברי תורה כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מנין

שאין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו
 עליה שנאמר *זאת התורה אדם כי ימות באהל.

ד"א הסכת ושמע ישראל הם ואח"כ כחת כדרבא

הסכת עשו כחות לריש הם כמו עשו: כחתו עצמכם
 ודרשו כמו הם עשו עלמכם כחותים להלטער

על דברי תורה: זאת התורה היכן מלויה באלם שימות
 באלהי תורה: הם ואח"כ כחת שמוק כמו ויהם כלב את

העם שמוק והאין לשמועתם עד שתהא מגורה בפיק ואע"פ
 שאינה מיושנת לך ואח"כ כחתנה והקשה עליה מה שיש

ירמיה ג

חדברי יב

ישע"ל יט

חכ"ב

פ"ב

ע"ג

מהרש"א

חדברי יט

ע"ו פ"ק

ע"ג

מהרש"א

דאמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואח"כ יתגה.
 אמרי רבי רבי ינאי מאי דכתוב *כי מיץ חלב יוציא ^ל חמאה ומיץ אף יוציא דם ומיץ אפים יוציא ריב.
 כמי אתה מוצא חמאה של תורה כמי שמקיא חלב
 שינק משדי אמו עתה ומיץ אף יוציא דם כל תלמיד
 שכוועם עליו רבו פעם ראשונה ושוחק וזכה לחבחין
 בין דם טמא לדם טהור. ומיץ אפים יוציא ריב כל
 תלמיד שכוועם עליו רבו פעם ראשונה ושניה ושוחק
 וזכה לחבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות דתנן
 ר' ישמעאל אומר הרוצח שיתחכם יעסוק בדיני
 ממונות שאין לך מקצוע בתורה יותר מהן שהן
 כמעין נובע א"ר שמואל בר נחמני מ"ד *אם נכלת ^ס
 בתנשא ואם זמות יד לפת כל המנבל עצמו על
 ד"ת סופו לתנשא ואם זמם יד לפת:

לך להקשות ותרץ תרופין עד שתשיב לך: יהגה יעיין:
 מיץ חלב יוציא חמאה המוליא את הקלב שמלך משדי אמו
 על ד"ת חמאה היא לו: ומיץ אף המולץ כעס רבו וסובלו
 יוציא הלכות דם לאמתתם שיצקין (בין דם טמא לדם טהור:
 ומיץ אפים שדוקה שני כעסים ראשונה ושנייה אפיים תרי
 משמע: יוציא ריב שיצקין בין דיני ממונות לדיני נפשות
 כי יהיה ריב מתרגמין דין): דתנן שדיני ממונות עמוקים
 הם והרולה שיתחכם יעסוק בדיני ממונות שאין מקלוע
 בתורה גדול מהם: המנבל עצמו שואל לרבו כל ספקותיו
 אע"פ שיז זהם שפירו מלעיגים עליו: ואם זמות שסתמת

הרואה פרק תשיעי ברכות קכה

פתח ר' נחמיה בכבוד אכסניא ודרש מ"ד *ויאמ' קמו
 שאל אל הקיני לכו סורו רדו מתוך עמלקי ^{ס"ט}
 פן אוסיפך עמו ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל ^{ע"ס טו}
 והלא דברים ק"ו ומה יתרו שלא קרב את משה ^{ע"י}
 אלא לכבוד עצמו כך המארת ת"ח בתוך ביתו ^{קדושי}
 ומאכילו ומשקהו ומתנתו מנכסיו על אחת כמה ^{הלכות}
 וכמה. פתח ר' יוסי בכבוד אכסניא ודרש *לא ^{דברי}
 תתעב אדומי כי אחיך הוא לא תתעב מצרו כי גר
 היית בארצו והלא דברים ק"ו ומה מצריים שלא
 קדבו את ישראל אלא לצורך עצמן *שנא' *ואם ^{לש"ס}
 ידעתי ויש בם אנשי חיל ושמעם שרי מקנת על
 אשר לי כך המארת ת"ח בתוך ביתו ומאכילו
 ומשקהו ומתנתו מנכסיו עאכ"ו. פתח ר"א בנו של
 ר' יוסי הגלילי בכבוד אכסניא ודרש ברך ה' את ^{ב"ב}
 בית עובד אדום וכו' בעבור ארון האלהים. והלא
 דברים ק"ו ומה ארון שלא אכל ושתה אלא כבוד
 ורבץ לפניו כך המארת ת"ח בתוך ביתו ומאכילו
 ומשקהו ומתנתו מנכסיו עאכ"ו. מאי היא ברכת
 שברכו אר"י בר זבידא וו חמות וחי כלותיה שילדו
 סיד מלשאל לשון זמם סתימת פה מלשון טבעת של רצועה שתוקצי
 נקוטס נהמה שעסקיה רעים ונותנין אותו בשפתיה לתופרין יקד
 ולסותמן. סופך שתתן יד לפה כשיסאלוך ולא תדע להשיב:
 עשית חסד שהאכילוס שא' ויצא אהרן וכל זקני ישראל לאפל
 לסס וגו': חמות אשתו של עובד אדום: ושמונה כלותיה

סד' ו' ו' בכרס אחת *שנא* *פעלתי השמיני כי ברכו
 ד"ה א"כ אלתיים וכתוב *כל אלה מבני עובד אדום המה
 ע" וכניהם ואחיהם איש חיל בכח לעבודה ששים
 ושנים לעובד אדום:

קמו א"ר אבין הלוי כל הדוחק את השעה שעה דוחקתו
 ס" (מאבשלוים) וכל הנדחה מפני השעה שעה
 (עומדת לו) [נדחת מפניו] מדרבה ורב יוסף דרב
 יוסף סיני ורבה עוקר הרים אצטריכא להו שעתא
 שלהו להתם סיני ועוקר הרים איזה מהם קודם
 שלהו להו סיני קודם שהכל צריכין למרי חטיא
 אע"פ כן לא קבל עליו רב יוסף דאמרי לוי כלדאי
 מלכת חרתין שנין מלך רבה עשרין וחרתין שנין
 שהיו לה משמוכ' כני': שנא' פעלתי השמיני ככי עובד אדום קא קשינ
 בדברי הימים וקא קשינ תמניא והיא תשיעית כל אסת ואסת ילדה
 ו' הן כ"ד הוסיף עליהן ק' כמים הראשונים הרי ס"ב לעובד אדום:
 הדוחק את השעה כגון אצל שנקט למלך בקוקה (כסי
 אביו ולא רצה להתין עד מיתת אביו: שעה עומדת
 כדמית עפכיו): אצטריכא להו שעתא להיות אחד מהן ראש
 ישיבה. אצטריכא להו גרסינן הולכרו להם חכמים: סיני
 היו קורין לרב יוסף שהיה בקי בצרייתות הרבה (ובמשניות
 מפיו ככתיבתם מהר סיני שמען מרבו אבל לא היה מפולפל
 כרבה): עוקר הרים לרבה נר כמני שהיה מקודד יותר
 בפלפול: למרי חטיא למי שקנץ תבואה למכור כלומר למי
 שקנץ שמועות: דאמרי ליה כלדאי לרב יוסף: מלכת

הרואה פרק תשיעי ברכות קכו

מלך רב יוסף תרתין שניו ופלגא כל הנך שני
דמלך רבה אפילו אומנא לביתיה לא קרא וא"ר
אבין הלוי מ"ד *יענד ה' ביום צרה ישגבך שם תלי' =
אלהי יעקב. אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק
מכאן לבעל הקורה שיכנס בעובי של קורה. וא"ר
אבין הלוי כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי
בתוכה כאלו נהנה מזיו שכינה שנא' *ויבא אהרן שמו יח
וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני
האלהים וכי לפני האלהי אכלו והלא לפני משה
אכלו אלא לומר לך כל הנהנה מסעודה שתלמיד
חכם שרוי בתוכה כאלו נהנה מזיו שכינה:

וא"ר אבין הלוי הנפטר מחברו אל יאמר לו לך קמח
בשלום אלא לך לשלום שהרי יתרו שאמר שם
למשה לך לשלום עלה והצליח. דוד שאמר לו
לא בשלום *לך בשלום הלך ונתלה. וא"ר אבין הלוי ש"ג יח

תרתין שניו אמר אם אמלך תקלה חמות לסוף שנתים
וכדעה חפני השעה ולא אבה למלך והשעה עמדה לו שלא
הפסיד שנתיו בכך: אומנא לביתיה לא קרא לא כהג
כל אותן האנים שיש לה שרה וכשהיה לריך להקין דם
הולך לבית הרופא ולא היה שולח לנא אכלו: שיאחו בעובי
הקורה אם נא לטלטלה ממקום למקום או לתתה בצנין שהא
נושא רוב משוי הקורה הכי כמי יעקב אבינו הוא בעל הקורה שכל
עול גדול נכיס והרבה בתפלות ואמטו להכי כתיב ישגבך שם אלהי
יעקב בזכות יעקב שעליו הדבר תלוי לזכות את ישראל:

הנפטר מן המת אל יאמר לו לך לשלום אלא
 לך בשלום שנא *ואחה חבא אל אבותיך בשלום.
 א"ר לוי בר חייא היוצא מב"ה ינבנס לבית המדרש
 ומבית המדרש לבית הננסת ועוסק בתורה וזכה
 להקביל פני השכינה שנא *ילכו מחיל אל חיל
 יראה אל אלהי בציון אמר רב חייא בר אשי
 אמר רב ת"ח אין להם מנוחה לא בעולם הזה
 ולא בעולם הבא שנא ילכו מחיל אל חיל יראה
 אל אלהים בציון. א"ר אלעזר א"ר הנינא ת"ח
 מרבים שלום בעולם שנא *וכל בניך וגו' עד יברך
 את עמו בשלום:

דאסי' או
 תני עד
 לך לשלום
 חובה
 להוסיף
 שלמות
 כספים
 היום
 ינבנסת.
 כשלום
 חובה
 יגל הסלחו'
 סענה
 כחיים
 תלי' עד
 ישיני' עד

מסכת פאה

פרק ראשון

אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה
 והקרן קיימת לו לעולם הבא. כבוד אב ואם
 וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחברו
 ותלמוד תורה כנגד כלם:

א
 מ"א
 ש' חסדני
 וס"ק
 דקדושין
 ונ"ג
 מהד"ל

הנפטר מן המת כשהי' זולתיך חזכות ממקום למקום
 לקבירה היו מלון אותו מעיני לעיני וקטרין חלו
 ואחרים מלון אותו משם והלאה והמחזיקים קרי כפטרין
 כוטרין רשות להפטר ממנו: אין להם מנוחה חשיעה לשינה
 מקדש למדע ע"כ:

פרק חמישי

מי שאינו מניח את העניים ללקוט או שהוא מניח ב
 את אחד ואחד לא או שהוא מסייע את אחד מ"ו
 מהם הרי זה גוזל את העניים. על זה נאמר אל
 תסג גבול עולם: דומה לדין זה שנינו בפ"ו וזהו י"ג
 המניח כלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר מ"ג
 הרי זה גוזל את העניים על זה נאמר אל
 תסג גבול עולם גבול עולים:

משנה אחרונה מי שיש לו נ' זון והוא נושא ונותן
 בהם ה"ז לא יטול וכל מי שאינו צריך
 ליטול ונוטל (אינו מת מן הזקנה) [אינו נפטרמן
 העולם] עד שיצטרך לבריות. וכל מי שהוא צריך
 ליטול ואינו נוטל אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס
 לאחרים משלו ועל זה נאמר *כרוך הגבר אשר יח"ו
 יבטח בה' והיה ה' מבטחו: וכן דיין שדן דין אמת
 לאמתו וכל מי שאינו לא חגר ולא סומא ולא פסח
 ועושה עצמו כא' מהם אינו וכו' שנא' *צדק צדק י"ג
 תרדוף וכל דיין שלוקח שוחד [ומטה את הדין]
 אינו מת מן הזקנה עד שענינו כהות שנאמ' *כי י"ג
 השוחד יעור עיני חכמים:

מסכת דמאי

פרק שני

המקבל עליו להיות חבר אינו מוכר לעם הארץ ג'
 מ"ג

לח ויבש ואינו לוקח ממנו לח ואינו מתארח
 אצל עם הארץ ואינו מארחו אצלו בכסותו רבי
 יהודה אומר אף לא יגדל בהמה דקה ולא יהא
 פרוץ כנדרים ובשחוק ולא יהיה מטמא למתים
 ומשמש בבית המדרש אמרו לו לא באו אלו לכלל

מסכת כלאים

פרק ראשון

ד משנה ראשונה החטים והזונין אינן כלאים זה
 בזה. השעורים ושכולת שועל הכוסמין
 והשיפון וכו' אינן כלאים זה בזה:

מסכת שביעית

פרק עשירי

ה משנה אחרונה המחזיר החוב בשביעית יאמר לו
 משמט אני. א"ל אע"פ כן יקבל ממנו שנא'
 מ"ח דגד' טו *וזה דבר השמטה. כיוצא בו רוצח שגלה לעיר
 מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר להם רוצח
 אני אמרו לו אע"פ כן יקבל מהם שנא' *וזה דבר
 הרוצח: המחזיר חוב בשביעית רוח חכמי' נוחה הימנו:

מסכת מעשר שני

פרק חמישי

מ"א כרם רבעי מציינין אותו בקוויות אדמה. ושל ערלה

בחרסית ושל קברות בסיד וממח' ושופק. א"ר שמעון
בן גמליאל בד"א בשביעי' וכו':

משנה אחרונה. במנחה ב"ט האחרון היו מתודים. ז

כיצר היה הוידוי *בערתי הקדש מן הבית. מ"י

זה מעשר שני ונטע רבעי. נתתיו ללוי. זה מעשר דגלים כו
לוי. וגם נתתיו זו תרומה ותרומת מעשר. לגר ליתום
ולאלמנה. זה מעשר עני הלקט והשכחה והפאה
אע"פ שאינם מעכבים את הוידוי. מן הבית זו חלה.
ככל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מעשר
שני לראשון אינו יכול להתודו'. לא עברתי ממצותיך
לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא מן התלוש
על המחובר ולא מן המחובר על התלוש. ולא מן
החדש על הישן ולא מן הישן על החדש. ולא שכחתי
לא שכחתי מלברכך ומלהזכיר שמך עליו. לא
אכלתי באוני ממנו הא אם אכלו באנינה אינו יכול
להתודו'. ולא בערתי ממנו בטמא. הא אם הפרישה
בטומאה אינו יכול להתודו'. ולא נתתי ממנו למת
לא לקחתי ממנו ארון ותכריכין למת ולא נתתיו
לאוננים אחרים. שמעתי בקול ה' אלהי הביאותיו
לבית הבחירה. עשיתי ככל אשר צויתני שמחתי
ושמחתי בו:

*השקיפה ממעון קדשך מן השמים עשינו מה ^{סו}
שגורת עלינו אף אחד עשה מה
שהבטחתנו השקיפה וגו' וברך את עמך את ישראל

בבנים ובנות ואת האדמה אשר נתת לנו בטל
 ובמטר וכולדות בהמה כאשר נשבעת לאבותינו
 ארץ זבת חלב ודבש כדי שתתן טעם בפירות. מכאן
 אמרו ישראל מתודין אבל לא גרים שאינו יכול
 לומר כאשר נשבעת לאבותינו :

זמכת בכורים

פרק שלישי

ח כיצד מעלין את הבכורים כל העיירות שבמעמד
 מתכנסות לעירן של מעמד ולנין ברחובה של
 עיר ולא היו נכנסין לבתים ולמשכים היה הממונה
 אומר קומו ונעלה ציון אל בית ה' אלהינו. הקרובים
 היו מביאים תאנים וענבים והרחוקים מביאים
 גרוגרות וצמוקים והשור הולך לפניהם וקרנו מצופות
 זהב ועטרה של זית בראשו והחליל מכה לפניהם
 עד שהם מגיעים קרוב לירושלים. הגיעו קרוב
 לירושלים שלחו לפניהם ועטרו את הבכורים.
 הפחות והסגנים והגזברים יוצאים לקראתם. ולפי
 כבוד הנכנסים היו יוצאים וכל בעלי אומניות
 שבירושלי' עומדים ושואלים בשלומם אחינו אנשי
 מקום פלוני באכם לשלום:

ט משנה ד החליל מכה לפניהם עד שמגיעו להר
 הבית. הגיעו להר הבית אפילו אגריפס
 המלך נוטל הסל על כתפו ונכנס עד שמגיע לעזרה.

הגיע לעזרה דברו הלויים כשיר * ארוממך ה' כי תלי ל
 יליתני ולא שמחת אויבי לי. הגוזלות שעל גבי
 הסלים היו עולות ומה שבידם נותנים לכהנים.
 עודהו הסל על כתפו קורא * מתגדתי היום לה' ^{דנלי' כו}
 אלהיך עד שגומר כל הפרשה. ר' יהודה אימר
 עד ארמי אוכד אבי הגיע לארמי אוכד אבי מוריד
 הסל מעל כתפו ואוחזו בשפתיו וכהן מניח ידו
 תחתיו ומניפו וקורא מארמי אוכד אבי עד שהוא
 גומר כל הפרש' ומניחו בצד המזבח והשתחוה ויצא:
 משנה : בראשונה כל מי שיודע לקרות קורא ומי י
 שאינו יודע לקרות מקרין אותו נמנעו
 מלהביא התקינו שיהיו מקרין את מי שהוא יודע
 ואת מי שאינו יודע. העשירים היו מביאין בכוריהם
 בקלתות של כסף ושל זהב והעניים מביאין אותם
 בסלי נצרים של ערבה קלופה הסלים והבכורים
 ניתנים לכהנים:

יציאות השבת פרק ראשון שבת

א"ל ר' חייא לרב בר פחתי לא אמינא לך כי קאי ג
 ר' בהא מסכתא לא תשייליה במסכתא אחריתי ע"ג
 בר פחתי בן גדולים: לא תשייליה כלומר שאין לנו למסכת
 זו שמא יתנייש:

דילמא לאו אדעתיה דאי לאו דרבי גברא רבה
 הוא בספתיה דמשני לך שנויא דלאו שנויא הוא
 השתא מיהת שפיר משני לך:

ט מאימתי התחלת תספורת א"ר אבין משינח
 מעפורת של ספרי' על (כתפיו) [ברכיו] ע"ג

ומאימתי התחלת מרחץ א"ר אבין משיערה מעפרתו
 הימנו ומאימתי התחלת בורסקי משיקשור בין כתפיו
 ומאימתי התחלת אכילה רב אמר משיטול ידיו ור'
 חנינא אמר משיתיר חגורה ולא פליגי הא לן והא להו:

א רבא בר רב הונא רמי פוזמקי ומצלי אמר *הכו
 לקראת אלהיך ישראל: רבא שדי גלימא
 ופכר ידית ומצלי אמר כעבדא קמיה מריה: אמ'
 רב אשי חזינא ליה לרב כהנא כי איכא צערא
 בעלמא שדי גלימיה ופכר ידית ומצלי אמ' כעבדא

מאימתי התחלת תספורת דנימא שז אינו מפסיק כדתנן
 אם התקילו וכו': מעפורת סודר וכותנו על ברכיו

שלא יפול השער על נגדיו: משיערה מעפרתו הימנו סודרו
 הוא ראשון להפסעת נגדיו: משיקשור בין כתפיו את צתי
 זרועותיו שקורין צראלייר"ה זלע"ז: הא לן והא להו זכני
 זבל היו קוגרים את עלמס בחוק וכשאוכלים לריכיס להתירה
 וזכני א"י לא היו נוהגים כן בהתרת חגורה קודם כטילת ידים:
 רמי פוזמקי כותן אכפילאות קטנות ברגליו וזלע"ז קאלסוכין:
 הכון לקראת אלהיך ישראל התנאה לפניו: שדי
 גלימיה משליך אדרתו מעליו שלא יראה כקטנו: ופכר ידית

יציאות השבת פרק ראשון שבת קל

קמיה מריה כי איכא שלמא לכיש ומחכסי ומתעטף
 ומצלי אמר הבון לקראת אלהיך ישראל. רבא
 הוייה לר' המנונא דקא מאריך בצלותיה אמ' מניחין
 חיי העולם ועוסקים בחיי שעה והוא סבר זמן
 תפלה לחוד וזמן תורה לחוד. ר' ירמיו' הוה יתוב
 קמיה דר' זירא והו' עסקי בשמעתא נגה לצלויי
 והוה קא מסרהב רבי ירמיה קרי עליה ר' זירא
 *מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה:
 רב אמי ורב אסי הוו יתבי וגרסי ביני עמודי וכל
 שעתא ושעתא הוו טפחי אעיברא דרשא
 ואמרי אי איכא דאית ליה דינא ליעול וליתי. רב
 חסדא ורבה בר רב הונא הוו יתבי בדינא כוליה
 יומא הוה קא חליש ליבייהו תנא להו רב חייא
 בר רב מדפתי *ויעמוד העם על משה מן הבקר

חיי
 הינה"ג
 ומיי
 הינה"ג
 היינו
 תורה
 ומיי
 הינה"ג
 היינו
 תפלה
 משלי כס
 ב
 ס
 שמות יח

קוצק ידיו צאלצעותיו כאלם המלטער מאימת רבו: חיי עולם
 תורה ותפלה לירך קיי שיה יהא לרפואה לשלום למזוכית:
 נגה אייר: מסרהב מחהר לעמוד: (מסיר אזנו משמוע
 תורה משו' שרולה להתפלל אעפ"כ תפלתו תועבה. מהרש"א):
 עמודי שעליות צה"מ ככון עליהם: חליש ליבייהו מלטעריס
 שלא עסקו אותו היום בתורה: תנא להו חייא בר רב
 שגדול שבר הדיינים ולא ילטערו ולי כראה דאין זה [משמעות]
 לשון ליבייהו אלא לשון קלש דעתייהו ולשון קלש ליבייהו לשון
 תענית הוא שלא סעדו כל היום תנא להו קייא בר רב
 שאין לריכין ליטב ולדון כל היום אלא מקלת היום ומה שאמור

סנהדר' עד הערב וכי תעלה על דעתך שמשנה יושב ודן
 בל היום כולו תורתו מתי נעשית אלא לומר לך
 כל דיון שדן דיון אמת לאמתו אפי' שעה אחת
 מעלה עליו הכתוב כאלו נעשה שותף להקדוש
 ב"ה במעשה בראשית כתיב הכא ויעמוד העם
 על משה מן הבקר עד הערב וכתיב התם *ויחי
 ערב ויהי בוקר יום אחד. עד מתי יושבין כדין.
 אמר רב ששת עד זמן סעודה. אמר רב חמא
 מאי קרא דכתיב *אי לך ארץ שמלכך נער ושריך
 בבקר יאכלו. אשריך ארץ שמלכך בן חורים
 ושריך בעת יאכלו בגבורה ולא בשתי בגבורה של
 הורה ולא בשתיה של יין: ת"ר שעה ראשונה מאכל
 לודים. שניה מאכל לסטים. שלישית מאכל יורשים.
 רביעית מאכל כל אדם. חמישית מאכל פועלים.
 ששית מאכל ת"ח. מבאן ואילך כוזרק אבן לחמת.
 אמר אביו לא אמרן אלא דלא טעים מידי בצפרא
 אבל טעים מידי בצפרא לית לן בה:

פ"ב
 כ"ג פ"א
 רמב"ם
 קבלת
 ש"ס
 פועלת
 א"ל
 לחלוט'
 החמת
 אם חכר
 חכר"ש א

מן הבקר עד הערב מדרש הוא ששזב הדבר במעשה בראשית
 שנאמר בו ערב ובקר: שמלכך דינך שהדין קרוי מלך
 שנאמר מלך נחשפט יעמיד ארץ וגו': לודים אומה שקורים
 קולינ"ג ואוכלי אדם הם והם רענתיים: מאכל יורשים
 יורשי הון רב שלא ערקו בו ואין עוסקים ודואגים לטוט
 אחר מזונותם ולעסיק במלאכת: כוזרק אבן לחמת וקשה
 לגוף ול"ב לא קשה ולא יפה ע"כ:

יציאות השבת פרק ראשון שבת קלא

מסייע ליה לרב המנונא משמיה דעולא דאמר ס
אסור לאדם שיתן שלום לחבירו כבית ע"ב
המרחץ משום שנאמ' *ויקרא לו ה' שלום אלא
מעתה הימנותא נמי אסור למימר בבהכ"ס דכתי'
האל הנאמן וכי תימא הכי נמי והאמר רבא בר
מחסיא א"ר חמא בר גוריא א"ר שרי למימר
הימנותא בבהכ"ס התם שם גופיה לא איקרי הכי
דמתרגמינן אלהא מהימנא הכא שם גופיה איקרי
שלום דכתיב ויקרא לו ה' שלום:

ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא ג
אמר רב הנותן מתנה לחברו צריך להודיעו ס
שנא' *לדעת כי אני ה' מקדשכם [תנ"ה לדעת וגו'] שנית ל
א"ל הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי
ושבת שונה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם
מכאן אמר רשב"ג הנותן פת לתינוק צריך להודיע
לאמו. מאי עביד ל"י אמ' אביי שאיף ל"י משחא
ויקרא לו גדעון להקב"ה ה' שלום: הימנותא להכי
אמוכה בבהכ"ס:

צריך להודיעו מתן פלוני אתן לך וכו' דרך כבוד דשמח
יתניש לקבלה ומתוך כך מתרלים בדברים ואינו בוש
בדבר וכן אם נתנה בניתו שלא מידיעתו לריך להודיעו שמידו
נאה לו שמתוך כך יהא אוהבו: לדעת כי אני ה' וגומר
להודיעם אני נא שאני רונה לקדשם: שאיף ליה משחא
שפסכו בשען בין עיניו דבר הכראה שמשאלכו אמו מי עשה

ומלי ליה כוחלא. והאידנא דחיישינן לכשפי מאי.
 אמר רב פפא שאיף לי מאותו המין. איני והאמר
 רבי חמא בר' חנינא הנותן מתנה לחבירו אין צריך
 שמוח לה להוריעו שנאמ' *ומשה לא ידע כי קרן עור פניו
 כ"כ בדברו אתו לא קשיא הא במילת' דעבירא לאיגלווי
 הא במילתא דלא עבירא לאיגלווי והא שבת דעבירא
 לאיגלווי מתן שברה לא עבירא לאיגלווי:

ד רב חסדא היה נקיט בידיה תרתי מתנתא דתורא

ס"ז כן ויאמר לה התיכוק פלוכי עשה וגם פת נתן לי: ומלי
 ליה כוחלא כותן כקול סביב עינו וכן לשוכו בתלמוד:
 לכשפים שתקשדנו שכשפו: לאיגלווי מי כתבו לו: מתן
 שברה וכו' והוא הודיעם על ידי משה בעל פה מה שכרה:
 רב חסדא כהן הוה כדאמר' [נרבו' מ"ד] גבי עיר אקת היתה
 בארץ ישראל ובה פ' זוגות אקים כהנים הכשוא' פ' זוגות
 אקיות כהנות ונדקו מסורא ועד כהרדעא ולא אשכחו אלא
 תרתי כנתיה דרב חסדא והוו כסיבו לרמי בר חמא ולמר
 עוקבא בר אמא: הוה נקיט תרתי מתנתא דתורא זוג
 של זרוע לקיים וקיבה שכתבו לו ורשאי להאכילן לישראל
 ואע"ג דרב חסדא בק"ל הוה לא ילפינן מהכא דמתכות
 כוהנות בזמן הזה דהאידינא כהוג עלמא כחלתא סבי כרבי
 יאשיה בכלאים וכרבי יהודה בטבילת בעלי קריין לתלמוד
 תורה ובר' אלעאי בראשית הגז שהיה אומר אינו כוהג אלא
 בארץ וכן מתכות גם בימי רב חסדא אכתי לא כהוג כרבי
 אלעאי ובימי רב כחמן כהוג כותיה בראשית הגז ולא במתכות

יציאות השבת פרק ראשון שבת קלב

אמר כל מאן דאחי ואמר לי שמעתתא חדתא משכיה דרב יהבינא להו ניהליה א"ל רבא בר מחסיה הכי אמר רב הנותן מתנה לחברו צריך

להודיעו שנא *לדעת כי אני ה' מקדשכם. יהבא

ניהליה אמר תביבין עלך שמעתתא דרב בולי האי

א"ר אין א"ל היינו דאמר רב מילתא אלבישייהו

יקורא. א"ל אמר רב הכי בתרייתא עדיפא לי

מקמייתא ואי הוה נקיטנא אחריתי יהיבנא לך

ואמ' רבא בר מחסיה אמ' רב חמא בר גוריא אמ' רב לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים שבשביל

משקל ב' סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר

משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו

אבותינו למצרים. [וא' רבא בר מחסיה אר"ח ב"ג]

אמר רב לעולם יחזור אדם וישב בעיר שישיבתה

קרובה שמתוך שישיבתה קרובה עונותיה מועטו

והשתא קא חינא דנהוג אף צמתכות וכי היכי דאקזו צמחה

ראשית הגז צימי רב כחמן ולא מחינן נהו ונהגו כולם

כוותיה השתא דנהוג אף צמתכות לא משכינן מכהגא: כן דוד"ק

חדתא חדשה שלא שמעתיה: מילתא אלבישייהו יקורא

מעיל דמיו יקרים למי שרגיל ללבושו כלומר לפי שאתה תלמידו

אל רב ורגיל בשמועותיו אתה מקור אחריהם: משקל ב'

סלעים לאו דוקא נקט צמלמדי רבינו יצחק הלוי מלאתי

כחיכת פסים סניב פס ידו כמן מילת ולא כל הכתוכת:

שישיבתה קרובה שמתעשה מקרוב כלומר עיר קדשה:

שמות לא

אב"ג

דקמייתא

חקראי

ח"ח

במדייתא

כוגע לי

דחביב

עלי

שמענת

דב

חש"כ

קמייתא

שהוא

דבר

הדלוי

לכל אדם

לצמות

שנתא* הנה נא העיר הזאת קרובה לנום שמה והיא
 מצער מאי קרובה אילימא דמיקרבא וזוטא והא
 קא חזו לה למה לי למינא הכי אלא מתוך ששיבת
 קרובה עונותי מוצערינא"ר אבין מאי קרא דכתי
 *אמלט' נא שמה נ"א בנימטרי' חמושין וחד הו
 ושל סדום נ"ב ושלוחה כ"ו דכתיב *שתיים עשרה
 שנה עבדו את כדרלעמר ושלש עשרה שנה
 מרדו ובארבע עשרה שנה בא כדרלעמר וגו':
 ואמר רבא בר מחסיא א"ר חמא בר גוריא אמ'
 רב כל עיר שנגנזתה גבוהין מב"ה לסוף

דמיקרבא לנום אס: וזוטא ולא לריכיס אתם להקמיד על
 קיומה: הא קא חזו לה למה ליה למימר להו אלא
 מתוך ששיבתה קרובה שנה אחת קדמה לה סדום כדמפרש:
 ושל סדום נ"ב דעל כרסך זוניי מגדל בארץ שנער היו ולא
 היה יסוד צעולם אלא באותה בקעה כדכתיב ויהי כל הארץ
 שפה אחת ודברים אחדים ויהי זכסעם מקדם ומאס כפולו
 למקומות אחרים כשנתפלגו וזכו להם עיירות ומשנתפלגו
 עד שקרבה סדום אינו אלא כ"ב שנה שהרי בסוף ימי פלג
 נתפלגו הארלית כדתניא בסדר עולם והאריך צוה וכן כתוב
 בפירוש רש"י לתורה: ושלוחה האמורה בה גאון שנעת לקס
 ושלוחה השקט היה לה וגו' וכתיב כתיב לא ידעו עיט ולא
 הדריכוהו וגו': כ"ו דכתיב שתיים עשרה שנה עבדו ואין זו
 שלוחה וי"ג מרדו אין זו שלוחה שהיו בהן מלחמות הרי כ"ה שנים
 ושנת כ"ו כהרג כדרלעמר והיתה בשלוחה כ"ו הכותרים מכ"ב:

יציאות השבת פרק ראשון שבת קלג

חרכה שנאי * לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את עולמם
חרכותיו וה"מ בבתי אבל בקשקושי ואברורי לית
לן בה. אמר רב אשי אנא עבדי למתא מחסיא
דלא חרכה והא חרכה מאותו עון לא חרכה:

ואמר רבא בר מחסיא א"ר חמא בר גוריא א"ר ת
תחת ישמעאל ולא תחת עכו"ם. תחת עכו"ם
ולא תחת חבר. תחת חבר ולא תחת ת"ח. תחת
ת"ח ולא תחת יתום ואלמנה:

ואמר רבא בר מחסיא א"ר חמא בר גוריא א"ר
כל חולי ולא חולי מעים. כל כאב ולא
כאב לב. כל מיחוש ולא מיחוש ראש. כל רעת
ולא אשה רעה:

ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא
אמר רב אם יהיו כל הימים דיו ואגמים

לרומם את בית אלהינו ועל ידי כן זכינו לתת לנו גדר
ביהודה: קשקושי ואברורי זירכות ומגדלים: רב
אשי ראש ישיבה היה צמתא עקסיא ומנעט מלהגזיה ביתא
יותר קבית הכנסת:

תחת ישמעאל לשמו: ולא תחת עכו"ם יונקים שהיו רשעים
יותר: חבר אומה קבני פרסיים: תלמיד חכם אס
יקיטנו יעניטנו וכן יתום ואלמנה מפני שדמעטס מלויה:
חולי הוא חולי ארוך המכוני והולך ומתיש כס כגון אשתא
וקולי הראש: כאב הוא ההולך וצא כגון כאב שן
כאב מכה: מיחוש קשא צעמח לפי שעה וקלה:

קולמוסים ושמים יריעות וכל בני אדם לבלרין
 אין מספיקין לכתוב הללה של רשות. מאי קרא
 אמר רב משרשיא *שמים לרום וארץ לעומק ולב
 מלכים אין חקר;

ספ ר' יהושע בריה דרב אידי איקלע לבי רב אשי
 עבדו ליה עגלא תלתא א"ל ליטעם מר מידי
 אמר ליה בתעניתא יתיבנא א"ל ולא סבר לי' מר
 להא דרב יהודה דאר"י ליה אדם תעניתו ופורע
 א"ל תענית חלוס הוא. ואמר רבא בר מחסיא א"ר
 חמא בר גוריא אמר רב יפה תענית לחלוס כאש
 לנעורתא א"ר חסדא וכו' ביו' ואמ' רב יוסף ואפי' בשבת:

יב אמר (רבא) [רבה] בר רב הונא חייב אדם למשמש
 בחפילין כל שעה ושעה ק"ו מציץ מה ציץ
 שחזק כח שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה *והייה
 על מצחו חמיד שלא יסיה דעתו ממנו תפילין שיש
 בהם אזכרות הרבה על אחת כמה וכמה הילכך
 מידבר דכיר להו. תניא (חנינא) [חנניה] אומר
 חייב אדם למשמש בבגדו ערב שבת עם חשיכה
 חללה של רשות עומק לבס שהוא לריך להיו' לו לבס לכמה מדינות
 לבס הקלוב ולכמה מלקמות ולכמה משפטי' והכל ביום אחד:
 עגלא תלתא שלישי לבטן שהוא משונק מפני שהנהמה
 נקטנותה אינה עדיין נכסה והולד ראשון ושני אינו צריא:
 והייה על מצחו חמיד קרא יתירא הוא להך דרשא דהא
 כזר קצע להו מקו' והי' על חלק אהרן: למשמש בבגדו

יציאות השבת פרק ראשון שבת קלד

א"ר יוסף הלכתא רבתי לשבת:

ת"ר הנכנס לבקר את החולה בשבת אומר שבת ז

היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא. ור"מ אומר שס

יכולה היא שחרחם * ר' יהודה אומר המקום ירחם ^{ל"ה ז"ל}

עליך [ועל חולי ישראל ר' יוסי אומר המי"ע]

בתוך חולי ישראל. שבנא איש ירושלים בכניסתו

או' שלום וביציאתו אומר שבת היא מלזעוק ורפואה

קרובה לבא ורחמיו מרובים ושבתו בשלום. כמאן ^{שיק}

אזלא הא דאמר ר' חנינא מי שיש לו חולה בתוך ^{ודו"ק}

ביתו צריך שיערבנו בתוך חולי ישראל כמאן בר' ^{ולפי'}

(יהודה) [יוסי] וא"ר חנינא בקושי התירו לנחם ^{רש"י}

אבלים ולבקר חולים בשבת: אמר רבה בר בר ^{ל"ה ז"ל}

חנה כי הוה אזלינן בתריה דר' אליעזר לשיוולי ^{ע"ב}

בחפיחה זמנין א"ל המקום יפקדך לשלום וזימנין

א"ל רחמנא ידכרינדך לשלום. היכי עביד הכי והאמר

שלא יהא כרוך בשום דבר פן יוליאנו: הלכתא רבתי דנר

גדול יש כאן להפרישו מאיסור שבת:

שבת היא מלזעוק לריך להניח דעתם צתנקומי' שלא

ילטערו: יכולה היא שחרחם אם תכזוה מלהלטער

נה: בתוך חולי ישראל שמתוך שכוללו עם האחרים תפלתו

נשמעת בזכותן של רבים: שבנא אדם גדול היה בירושלים

ושמו שנקא: רחמיו של הקב"ה מרובין: שבתו בשלום

ווקו בשנתכס בשלום: בקושי התירו מפני שמלטער:

בחפיחה נקולה: זמנין אמר ליה בלשון הקדש וזמנין אמר

רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון
 ארמי וא"ר יוחנן כל השואל צרכיו בל' ארמי אין
 מלאכי השרת נזקקין לו שאין מלאכי השרת מכירין
 בלשון ארמי שאני חולה דשכינה עמו דאמר רב
 ענן אמר רב מנין ששכינה סועד את החולה שנא'
 *ה' יסעדנו על ערש דוי. תניא נמי הכי הנכנס
 לבקר את החולה לא ישב על גבי המטה ולא על
 גבי כסא אלא מתעטף ויושב לפניו מפני שהשכינה
 למעל' מראשותיו של חולה שנ' ה' יסעדנו על ערש דוי:
 סס מתיבי לא יקרא לאור הנר שמא יטה א"ר ישמעאל
 בן אלישע אני אקרא ולא אטה פעם אחת
 קרא ובקש להטות אמר כמה גדולים דברי חכמי'
 שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר רבי נתן אומר
 קרא והטה וכתב על פנקסו אני קריתי והטיתי נר
 בשבת לכשיבנה בה"מ אביא חטאת שמנה א"ר
 אבא שאני ר"י בן אלישע הואיל ומשים עצמו על
 ד"ת בהדיוט:

תלמי חזק
 ינכו"ס
 פ"ג
 ויב"ש
 רש"א

ליה בלשון ארמי והא לאו לענין שבת נקט: דשכינה עמו
 ואין המתפלל לריך שיזדקקו לו מלאכי השרת להכניס תפלתו
 לפנים מן הפרגוד: סועד סומד תזית כקו ומוזס רבינו
 פ"ד גבי יעקב סועד תרגום של פוקד כלומר מצקר כמו ואת אחיך
 ניקוד תפקוד לשלום ומתרגמינן תסער לשלם ולהך לישנא גרסי'
 חוליס
 חן סמול'
 רש"א

כאדם היושב באימה ואין סוכה ללדדין:

יציאות השבת פרק ראשון שבת קלח

תנא רבי אליהו מעשה בתלמיד אחד ששנה ח
הרבה וקרא הרבה ושמש ת"ח הרבה ומת יג

בחצי ימיו והיתה אשתו נוטלת תפליו ומחזרת בבתי
כנסיות ובבתי מדרשות ואמרה להם כתיב בתור'

דנר' ל
כטלה
תפלו
לנגנו
כפס
להראות
ככ"ה
וכ"ח
שיחצוהו
על חיתה
ד"ו ק
ד"ט
ס
ע"ב
ויקרא יא

*כי הוא חייד ואורך ימיד בעלי ששנה הרבה
וקרא הרבה *ושמש ת"ח הרבה מפני מה מת

בחצי ימיו ולא היה אדם מחזירה דבר פעם אחת
נתארחתי אצלה והיתה מסיחה כל אותו מאורע

ואמרתי לה בתי בימי נדותיך מהו אצליך אמרה
לי ח"ו אפי' באצבע קטנה לא נגע בי בימי לבוניך

מהו אצליך אבל עמי ושחה עמי וישן עמי בקירוב
בשר ולא עלתה דעתו על דבר אחר. ואמרתי לה

ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתור' שהרי ודו"ק
התורה אמרה *ואל אשה בנרת טומאתה לא תקרב.

כי אתא רב דימי אמר מטה חדא הויא. במערבא
אמרי א"ר יצחק בר יוסף סינר מפסיק בינו לבינת:

שמש ת"ח להסנירו סתימות המשנה וטעמיה והוא הנקרא
גמרא: בימי נדותיך כל שזעה של ראייה ראשונה:

ליבונדיך כגון זנה שספרת ז' נקיים משפסקה ולריב' להיו'
לזנות לזנים לנדיקה שחא תראה ותסתור ספירתה: בנרת

טומאתה ועד שתבא צמים לטעילה היא נכדתה דמרבין
מתהיה נכדתה בהוייתה תהא עד שתבא צמים בתורת כהני':

מטה חדא הויא קצנה ולא קירוז צר הואי וסנר דשרי
נהכי: סינר פורלי"ט כט שהיא קוגרת צו ומגיע ממתכ"י ולמטה:

ט"ר מי כתב מגלת תענית אמרו חנניה [בן חזקיה]
 וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות. אמר
 רשב"ג אף אנו מחבבין את הצרות אבל מה נעשה
 שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין. ד"א אין שוטה
 נפגע. דבר אחר אין בשר המת מרגיש באיזמל.
 איני והאמר רב יצחק קשה רמה למת כמחט
 בבשר ההי שנא' *אך בשרו עליו יכאב. אימא
 אין בשר המת שבחי מרגיש באיזמל. אמר רב
 יהודה אמר רב ברם זכור האיש ההוא לטוב וחנוניה
 בן (חלקיה) [חזקיה] שמו שאלמלא הוא נגנו ספר
 יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה מה עשו

לייניד
 פ' שאל
 וע"ס
 רש"ח

מגלת תענית לפי שאר כל משנה וזרייתא לא היו כתובי'
 דאסור לכתבן והו ככתבה לערוך לדעת ימים שאסורי'
 בתענית לכך נקראת מגלה שכתוב כמגלת ספר: מחבבין
 את הצרות שגאלין מהן והנס חביב עליהם להזכירו לשדקו
 של הקב"ה וכותבין ימי הנס לעשות י"ט כגון אילן יומיא
 דלא להתענאה בהון וכו': אין אנו מספיקין לפי שהן
 תדירות: ל"א אין אנו מספיקין מלעשות י"ט בכל יום: אין
 שוטה נפגע אין פגע רע זא עליו כלו' אינו מכיר בפגעיו
 כך כמה נסים זאים לנו ואין אנו מכירים בהם: בשר
 המת שבחי הגדל זאדם הקי מחמת מכה או מחמת כויה:
 אינו מרגיש באיזמל כשכותבין אותו: דברי תורה כגון
 נזלה וטרפה וגו' לא יאכלו הכהני' הא ישראל אוכלין וכגון
 וכן תעשה בשענה נקדש היכן נרמז קרבן זה בתורה:

פ"א אינו
 והכל
 פ"א חמד

דנו דיני קנסות דיני קנסות ס"ד אלא אימא שלא
 דנו דיני נפשות: הלל שמעון גמליאל שמעון נהגו
 נשיאוחן [בפני הבית] מאת שנה כולו:

יו שמעון בן שטח חקן כתובה לאשת וגור טומאה
 על כלי מתכות. כלי מתכות דאוריית' ניהו ^{ע"ג}

מדני לא דבתי ^{א"ך} את הוהב ואת הככף וגו' לא נצרכת
 אלא לטומאה ישנה דאמר רב יהודה אמר רב
 מעשרה בשל ציון המלכה שעשת' משתת לבנה
 ונטמאו כל כלית ושברתן ונתנתן לצורף וריתכן
 ועשת מהם כלים חדשים ואמרו חכמים יהזרו
 לטימאחן ישנה מ"ט משום גדר מי חטאת נגעו בה:
 יו א"ל הלל לשמאי מפני מה בוצרין בטהרת ואין

הלל ושמעון ר"ג בנו של הלל היה ור"ג הוא ר"ג הזקן ושמעון
 הוא ר"ג הנהרג עם הרוגי מלכות והוא היה אביו של ר"ג
 דלעריה לרבי יהושע בן קנניה ושעשה מקלוקת עם ר' אליעזר
 ע"ס"ק בן הורקנוס: בפני הבית בעוד הנית קייס: ק' שנה האחרונים
 וע"ס שלפני המרצן התקיל נשיאותו של הלל ופרנסו את אלו ד'
 ד"ס דורות ק' שנה. אלמא הלל קודם למרצן ק' שנה:

בשל ציון נימי שמעון בן בטח היתה: כל בליה צמת שהיתה
 לריכה להמתין הוהת שלישי ושניעי לפיכך שצרת; למהר
 טהרת; לנו ניוס: וריתכן אולדי"ר בלע"ז שמצד כסף במקום
 אגר: גדר מי חטאת כמלאו מי קטאת בטלים שאין לך אדם
 סמתין ז' ימים אלא שוברן וחסכת תורת מי קטאת:
 מפני מה בוצרין בטהרה עפני מה אמה מלריך לבלור בכלים

יציאות השבת פרק ראשון שבת קלו

מוסקין בטהרה אמר ליה אם תקניטני גזורני
טומאת אף על המסיק נעצו חרב בבה"מ אמרו
הנכנס ויכנס והיוצ' אל יצא ואותו היום היה הלל
כפוף ויושב לפני שמאי כאח' מן התלמידים והיה
קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל וגזר שמאי והלל
ולא קבלו מהם ואתו תלמידיהו וגזור וקבלו מיניהו:

תניא אמר רבי צדוק כך היה מנהגו של בית ר"ג יט
שהיו נוהגין כלי לבן לכובס ג' ימים קודם
לשבת וצבועין אפיו בערב שבת ומדבריהם למדנו
שהלכנים קשים לכבסן יותר מן הצבועין. אבוי הוה
יהיב ליה ההוא מנא דצביע לקצרא א"ל כמה בעית
עלויה אמר ליה כדחזירא א"ל כבר קדמוך רבנן.
אמר אבוי האי מאן דיהיב מנא לקצרא במשחא
נתיב ליה ובמשחא לישקול מיניה דאיטפי אפסדיח
דמתחיה ואי בציר אפסדיח דכווציה:

ההוא תלמידא דאורי בהרתא דארגו כרבי שמעון ס

טהורים דקאמרת (הנזיר) [הוכשר] ואין אתה מלריך למיסק ע"ס
זתים בכלים טהורים: יכנס לב"ה: והיוצא אל יצא לפי שהיו
רוזים לעמוד במכין: קשה לפי שהלל כשיא וענוותן:

ומדבריהם למדנו בו' זכ"מ לשכר הכזבס: לקצרא כזבס:
כמה בעית עלויה זכר כזבס: כבר קדמוך
רבנן שלמדוכי שהלכנים קשים לכבסן יותר מן הצבועים:
במשחא ימדלכו נכתיבתו ונקזרתו: דכווצי צרותקיס:
חרתא סס מקוס: ארגו אדם אקד היה אטגוי שנכאס

שמחיה רב המנונא והא בר"ש סבירא לן כאחרי
 דרב הוזת ולא איבעי ליה למימר הכי:

ב ומאחיזין את האור במדורות בית המוקד. מה"ט
 אמר רב הונא *לא חבערו אש בכל

שמות לה

מושבתים. בכל מושבתים אי אחת מבעיר אבל
 אחת מבעיר במדורת בית המוקד. מתקיף ליה רב
 חסדא או הכי אפוי בשבת גמי. אלא אמר רב
 חסדא קרא כי אחא למישרי איברים ופדרים הוא
 דאתא וכתנים זריון הם:

במה מדליקין

פרק שני

כא ולא בשמן קיק. מאי שמן קיק אמר שמואל
 שאיכתוהו לכל נחותי ימא ואמרו לי עוף א'

לאותה העיר ורב המנונא דר בה ועדיין קבורתו קיימת
 שם כך מלאתי בתשובה: והא ברבי שמעון סבירא לן
 התיא כלקמן ואמאי שמתיה:

איברים ופדרים הוא דאתא להתיר את הקטרן כל הלילה
 אבל מדורת בית המוקד שאיכה לורך גבוה אלא
 לורך כהנים לא הותרה וסמוך לקשכה היינו טעמא דלא
 גזר משום דכהנים זרזים הם שכלם היו בני תורה וקרדין
 וכוברים ולא אתו לקמוי משתקף:

בשמן קיק שמן של עוף אחד כותכין בכר ודולק:

במה מדליקין פרק שני שבת קלח

יש בכרכי היסוקים שמו. רב יצחק ברביה דרב יהודה
אמר משחא דקאזא ר"ל אמר קיקיון דיונה אמר רב
בר בר חנה לדירי חזי לי קיקיון דיונה ולצלוליב דמי
ומדפשקי רבי ועל פום חנוות מדלן יתו' ומפרצידוהי
עבדי משחא ובענפוהי נייחן כל בריחי דמערב':

תני רמי בר חמא פתילות ושמונים שאמרו חכמים ^ס

אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן ^{שמות ס}

במקדש משום שנא' *להעלות נר תמיד. הוא תני
לה והוא אמר לת כדי שתהא שלחבת עולה מאלית
ולא שתהא עולה ע"י דבר אחר. תנן מבלאי מכנסי
כתנים ומהמייניהם היו מפקיעין ומהם מדליקין
שמחת בית השואבה שאני:

משח' דקאזא שמן שטושים מגרעיני למר גפן שקורי' קוטורין:
קיקיון כעין אותו של יונה: לדירי חזי לי מין קיקיון של
יונה: ומדפשקי רבי צנלעי המיס הוא גדל: ועל פום
הנוואתא מדלן יתיה ועל פי הקנויות מדלן אותו ללל ולריס
טוב: מפרצידוהי מגרעיניו: נייחין שוכנים: בריחי מולין:
והוא אמר לה מפרש מאי תלמודא וביכי משמע מהאי קרא:
ולא שתהא עולה שתהא לריכה תיקון והטייה: מבלאי
מכנסי הכהנים ממכנסי הכהנים הנלווין: היו מפקיעין
קורעין ועושין פתילות צמקני בית השואבה שהיא בעזרת נשים:
והמייניהם של כלאים הם דכתיב ואת האזנכ שש משור ותהלם
וארגמן וק"ל תכלת עמרא הוא ותני' לעיל לענין שנת הוסיפו
עליהן של למר לפסול וקתני מדליקין בהן במקדש: שמחת
בית השואבה ללא כתיב בהן להעלית ולאו דאורייתא היא:

יב כשבאו בגמרא לפרש שמנים ופחילות דמתניתין
 הזכירות לענין הנזכה ואמר רב מדליקין
 ע"ז בהן אמר רבי ירמיה מאי טעמא דרב קסבר ככתח
 עיין אין זקוק לה וכו' אמרות רבין קמיה דאביי משמיה
 דרבי ירמיה ולא קבלה כי אתא רבין אמרוה רבין
 קמיה דאביי משמיה דר' יוחנן וקבלה אמר אי זכאי
 גמיריחה לשמעחא מעיקרא ותא גמרה נפקא מינה
 לגרסא דינקותא:

ס
 ע"ז
 עיין
 בחולין
 פ"ג עכ"ל
 חנוכה
 נ"ס
 ד"ס"ח

סס תנו רבנן מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר
 לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין ב"ש
 אומרים יום א' מדליק שמנה מכאן ואילך פוחת
 והולך. וכה"א יום א' מדליק א' מכאן ואילך מוסיף
 והולך אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא
 רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא חד אמר
 טעמא דב"ש כנגד ימים הנכנסין וטעמא דבית הלל
 כנגד ימים היוצאין וחד אמר טעמא דבית שמאי
 כנגד פרי החג וטעמא דב"ח דמעלין בקדש ואין
 ולא קבלה שלא קצנה לסמוך על דבריו: אי זכאי אלו
 הייתי זוכה ללמדה הייתי גורסה כשאמעתיה ראשונה:
 גרסא דינקותא מתקיימת יותר משל זקנה:

נר איש וביתו כר אחד בכל לילה ואיש וכל בני ביתו סני
 כנר אחד: והמהדרין המלוה עושין כר אחד בכל לילה
 לכל אחד ואחד מצני הצית: כנגד ימים הנכנסים העתידין
 לנא: ימים היוצאים שילאו כבר זה שהוא עומד בו כמנה עס
 העולאים: פרוהו סממעני' וכו' לריס' בהכונס' למכתם: מעלתי

במה מדליקין פרק שני שבת קלט

מורידין. אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ב' זקנים
היו בצידן אח' עשה כב"ש ואחד עשה כב"ה זה
נחן טעם לדבריו כנגד פרי החג וזה נחן טעם
לדבריו דמעלין בקדש ואין מורידין:

מאי חנוכה דתנו רבנן בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה ^ס
חמיא אינון דלא למספד בחון ודלא להתענות
בחון שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כר' השמני'
שבהיכל וכשגברה מלכות בית השמונאי ונצחום
בדקי ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שחיה מונח
בחותמו של כהן הגדול ולא היה בו אלא לתדליק יום
אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמנה ימים לשנה
אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה:

אמר רב כהנא דרש רב נחן כר' מניומי משמית כב
דר' תנחום מאי דכתיב *והבור רק אין בו ראשית ^{טו}
מים ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו
מים אלא מה ת"ל אין בו מים מים אין בו אבל
נחשים ועקרבים יש בו:

אמר רב יהודה א"ר (אשוי) [אסוי] אמר רב אסור ^ס
להרצו מעות כנגד נר חנוכה כי אמריחה

בקדש ואין מורידין מקראי ילפינן לה במנחות פ' שתי הלחם:
מאי חנוכה על איזה נס קבעוה: בחותמו של כ"ג בהלכנו
וקתום בטבעתו והכירו שלא כגעו: ה"ג ועשאום ימים
טובים בהלל והודאה לא שאסורים במלאכה שלא כקבעו
אלא לקרות הלל ולומר על הנסים בהודאה:

להרצום למנוח:

קמיה דשמואל א"ל וכי נר קדושה יש בה מחקי
 לה רב יוסף וכי דם קדושה יש בו דחנייה ושפך
 וכסה במה ששפך יכסה שלא יכסנו ברגל שלא
 יהא מצות בזויות עליו ה"נ שלא יהו מצות בזויות עליו:
 מתיב רב ששת *מהוץ לפרוכת [אשר על] העדות
 (באותה מועד) יערוך וכי לאורה הוא
 צריך והלא כל מ' שנה שהלכו בני ישראל במדבר
 לא הלכו אלא לאורו אלא עדות הוא לבאי עולם
 שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות אמר רב זו
 נר מערכי שנוהן בה שמן כמדת חברותיה וממנה
 היה מדליק ובה היה מסוים:

שם
 ע"ב
 שחית כו
 טו
 יקדל כד
 חכמות
 ס' קרנכו'
 לכור

במה ששפך נידו שפך זה ולא נרגלו:

נר מערכי למ"ד במכחות מזרק ומערב מוכנים סדר הקנים
 קרי מערכי נר שני שכלל הקילון שהוא במזרק ולמ"ד
 לפון ודרוס מוכנים אמלעי קרי מערכי על שם שהיה פיו
 כנגד מערב וכל שאר הכרות כלפי האמלעי דכתיב אל מול
 פני המזורה דהיינו אמלעי יאירו וגו' של לפון היו פונות
 לדרוס ושל דרוס היו פונות ללפון לול"ש כרות של זהב שכותים
 לתוכה שמן ופתילה: כמדת חברותיה וממנה היה מדליק
 חזי לוג שיערו זה ללילי תקובות טבת הגדולים ואס ידליק
 ניוס (ובלילה) בלילות הקלרים ידלק אבל פחות לא שלא יכבה
 בטבת בלילה והתורה אמר' מערב עד בקר: וממנה היה
 מדליק את הכרות בין הערבים: ובה היה מסוים הטבת
 הכרות שלק כל היום ואינו מטיבו עד הערב ומשנה זו

במה מדליקין פרק שני שבת קמ

אמר ריב"ל כל השמנים יפוס לדיו ושמן זית מן כג
המובחר. איבעיא להו לגבל או לעשן ת"ש

בת"כ שנוי' וס"ל למזרק ומערב מוכתים והכי תניא לעיל
מיניה להעלות כר תמיד שתהא כר מערבי תמיד שמחנו יהא
מתקיל וכו' יהא מסיים ומדלא כתיב להעלות כרות שמע
מינה הוקבע כר א' להתקיל בו בכל יום והו כר מערבי
השני של מזרק והכי תנן ככנס ומלא כרות מזרקים דולקות
מדשן המזרקי ומכיס המערבי דולק שמחנו מדליק את המכורה
בין הערבים מלאו שכבה כגון משמת שמעון הלדיק מדליקו
שמזבא העולה. וכראה בעיני דאמור רבנן קביעותא בנר
שני מאוס דאין מעבירין על המכות וכי עייל צהיכל בקמח
פגע ברישא וביה לא מלי לאתקולי דכתיב יערוך אותו לפני
ה' לריך שיהא את' מולה לה דאי לא לא קרינן ביה לפני
ה' והכי אמרי' במנחות דכתיב בנר מערבי לפני ה' מכלל
דכולהו לאו לפני ה' וכו' וזה היה מסיים ההטבה לפי שהשאר
היה מטיב שמרית הו מטיב בין הערבים ואוקו היטבה בידו
או מכיפה בכלי עד שנותן שמן ומדליקה ומדליק ממנה את
השאר והא דאמרי' בסדר יומא הטבת ה' קודמת להטבת שתי
כרות משמע כולהו היה מטיב שמרית ויליף לה מקראי היינו
כשלא ה' הכנס מתקיים והיה מולאו שכבה דלא סמך קרא אכיסא
וכל זמן שהיו ישראל קובצין היה דולק כל היום והיינו עדות:
לגבל מלאתי בתשובת ה:אונים שמעשנים כלי זכוכית צעשן
שמן זית עד שמשקיר וגורר אותו השקרורית וכותן בו שמן
קיסעא ומגבל בו ומייבשו במקמה וממחה אותו לתוך הדיו: לעשן

דחני רב שמואל בר זוטרא כל השמנים יפים לדיו
 בין לגבל בין לעשן ושמן זית מן המובחר. רב שמואל
 בר זוטרא מתני לה הכי כל (השמנים) (העשנים)
 יפים לדיו ושמן זית מן המובחר אמר רב הונא כל
 השרפים יפים לדיו ושרף קטף יפה מכלם:

ס מאי מברך מברך אשה קדשנו במצותיו וצונו
 להדליק נר של חנוכה והיכן צונו רב אויא
 דנניס לב אמר מלא חסור רב נחמיה אמר *שאל אביך ויגידך
 וקניך ויאמרו לך:

ס תניא א"ר שמעון בשביל ארבע דברים אמרה
 תורה להניח פאה בסוף שדהו מפני גזל
 עניים ומפני בטול עניים ומפני תחשד ומשום *לא
 תכלה. מפני גזל עניים שלא יראה ב"ה שעה פנויה
 ויאמר לקרובו עני חרי זו פאה. *ומפני בטול עניים
 ע"כ נמי כלפרישית: שרף גומ"א: קטף פרוכ"ל של יער כמו
 שאנו עושים משל שרף:

והיכן צונו הא לאו דאורייתא היא אלא מדצריהם: מלא חסור
 מן הדבר אשר יגידו לך:

לסוף שדהו לגמר קלירו כדכתיב לא תכלה משמע בשעת
 כילוי ולא שיקלר אותה קודם לכן: מפני בטול עניים
 וכולהו מפרש להו: שעה פנויה שאין עניים אכלו ויאמר
 לקרובו עני מהר וטול כאן עד שלא יצואו אחרים אבל עכשיו
 שמכירה בגמר קליר השדה העניים רואים ונאזים: מפני
 בטול עניים שלא היו יודעים עמי יקלר אותה:

במה מדליקין פרק שני שבת קמא

שלא יהיו עניים יושבין ומשמרין עכשיו מניח ב"ח פאת. ומפני החשד שלא יהו עוברים ושבים אומרים תבא מארת על אדם שלא הניח פאה בשרהו. ומשום לא תכלה. אטו כולו לאו משום לא תכלה נינהו אמר רבא מפני הרמאין:

אמר רב הונא הרגיל בנר (תנוכה) הויין לית בניס יג ת"ח. הוזתיר כמוזת זוכת לדירת נאת הוזתיר טס

בציצית זוכה לטלית נאת הוזתיר בקדוש היום זוכה ע"י י"ט וממלא גרבי יין רב הונא הות רגיל דהות חליף ורש"א ותני אפיתחא דר' אבין נגרא חזי דהות רגיל בשרגו ורש"א טובא אמר תרי גברי רברבי נפקי מהכא נפקי מנייהו רב אודי בר אבין ורב חייא בר אבין רב חסדא הות רגיל דהות חליף ותני אפיתחא דבי נשא

מפני החשד שהעוברים רואים בגמר קלירו שהוא סכלה את הכל ולא ידעו שכתבה כבר: ומשום לא תכלה דמשמע בשעת כלוי: אטו כולוהו הא דאמרן לא טעמא דלא תכלה קא זכרני מאי טא שעת כלוי: אמר רבא מפני הרמאין העוברים על לא תכלה ואומרים כבר הנקטוה:

בנים ת"ח דכתב כי כר מלוה ותורה אור ע"י כר מלוה דשבת וקטובה בא אור דתורה: נגרא קרש עלים: בשרגא דשבת: חליף ותני עובר וזוכה כלומר עובר תמיד (וכתבו בתוספות ה"ג דהו רגילי בשרגי פי' הצעל והאשה לכך אמר תרי גברי רברבי נפקי ולקמן קז"א דהות רגילה האשה לזדה לכך קאמר דנפיק חד גברא רבה בזכותה ע"כ:) רבי נשא

דרב שיוכי חזא דהות רגיל בשרגא מוכא אמר גברא
 רבה נפק מהכא נפק מנייהו רב שיוכי דביתחו דרב
 יוסף הות מאחרה ומדלקה לת אמר לה רב יוסף
 חניא * לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה
 מלמד שעמוד הענן משלים לעמוד האש ועמוד האש
 משלים לעמוד הענן סברת לאקדומה אמר לה תהוא
 סבא תנינא ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר.
 אמר רבא דרחים רבנן הוי ליה בנין רבנן. דמוקיר
 רבנן הוי ליה חתנוותא רבנן. דדחיל מרבנן הוא
 גופיה הוי צורבא מרבנן. ואי לאו בר הכי הוא
 משתמען מיליה כצורבא מרבנן:

שחית יג
 נ"ה הגר"א
 דדחיל
 הו"ל
 חתנוותא
 דמוקיר
 הוא גופיה

אמר רב יהודה אמר רב כך תיה מנתנו של רבי
 יהודה בר אלעאי ע"ש מביאין לו עריבת
 מלאת חמין ורוחץ פניו ודין ורגליו ומתעטף ויושב
 בסדינין המצויצין ודומה למלאך ה' צבאות.

כו'
 יד
 כה
 ע"ג

חניו ואיכא דאמרי קמיו: נפק מינייהו דסתו כצנו: מאחרת
 ומדלקה כר של שנת סמוך לשכנה: לא ימיש קרא יתירה
 הוא להך דרשה: עמוד הענן אל יוס: משלים אורו: לעמוד
 האש שהיה עמוד האש צא קודם שיסקע הענן אמר אורח
 ארעא כהכי: לאקדומה בעוד היום גדול: תנינא שוכה חני:
 שלא יקדים ללא מכבד מילתא שהיא שנת: דרחים איהב:
 הווי ליה בנין רבנן ואהבתו עליהם כאב על בן: ואי לאו
 בר הכי הוא שאינו רגיל לעסוק בתורה:

בסדינין המצויצין סדינין של פשתן ובהם לילית תכלת והווי

במה מדליקין פרק שני שבת קמב

כתיב *וחונח משלום נפשו. א"ר אבהו זו הרלקת סיכס 2
נר בשבת. נשיתי טובה א"ר ירמיהו זו בית המרחץ.
ר' יוחנן אמר זו רחיצת ידים ורגלים בחמין רבו
יצחק נפחא אמר [זו מטה נאה וכלים נאים שעלי].
ר' אבא אמר [זו מטה מוצעת ואשה מקושטת לת"ח.
ת"ר איזהו עשיר כל שיש לו נחת רוח בעושרו דברי
ר"מ ר"ט אומר כל שיש לו ק' ברמים וק' שדות וק'
עבדים שעובדין בהן ר"ע אומר כל שיש לו אשה
נאה במעשה רבי יוסו אומר כל שיש לו בית הכסא
סמוך לשלחנו:

ההיא חמחה דהוה סניאה לה לכלחה אמרה לה כו
זיל איקשיט במשחא דאפרסמא אולא
איקשיט כו אחאי אמרה לת זיל איתלי שרגא אולא
איתלא שרגא אינפח בה נורא ואכלתה:

ומדלות הארץ השאיר נבווראדן רב טבתים סס
לכורמים וליוגבים. כורמים תני רב יוסף ירמי' 33

כלאים אלא שמוטר ען התורה דרשינן סמוכימ וכו': הרלקת
נר בשבת שלא היה לו ממה להדליק ובמקום שאין נר אין שלום
שהולך וכשלא (ואוכל) [והולך] באמלה: איזהו עשיר כ"מ למיטרק
לאהדורי אמילתא: נחת רוח בעשרו שמך במקלו אם מעט
ואם הרבה: שעובדין בהן בשדות עבודה הלריכה להם:
חמחה קמותה: איתלי שרגא הדלק את הכר:
לכורמים מאספי' כמו כורמי' עליו את הכלים לקמן צפ' רבי
עקיבא: וליוגבים [לשון יקנים] שעולרים ופולעין

אלו מלקטו אפרסמון מעין גדי ועד רמתא. יוגבים
אלו ציודי חלזון מסולמות של צור עד חיפת:

ס"ט ר"ט אומר אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד עמד
ר"י בן נורי על רגליו ואמר מה יעשו אנשי בבל
שאין להם אלא שמן שומשמן ומה יעשו אנשי מדי
שאין להם אלא שמן אגוזים ומה יעשו אנשי
אלכסנדריאה שאין להם אלא שמן צנונות ומה יעשו
אנשי קפוטקוא שאין להם לא כך ולא כך אלא נפט
אלא אין לך אלא מה שאמרו חכמים אין מדליקין

טו מאי הוי עלה דתחש שהיה בימי משתא"ר אלעאי
כה אר"ש בן לקיש אומר היה ר' מאיר תחש
שהיה בימי משת ברית בפני עצמה היה ולא חבריעו

בו חכמים אם מין היה הוא אם מין בתמה הוא
וקרן אחת היתה לו במצהו ולפי שעה נודמן לו
למשה ועשה ממנו משכן ונגנו. מרקאמר קרן א' ה"ל
במצחו ש"מ טהור היה דאמר רב יתרת שור
שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו
שנאמר *וטיטב לה משור פר מקרין מפרים.

א"ת הקלזון להוליח דמו כדאמרי' בפרק כלל גדול והניקס
בזוזראדן ללבושי המלך: עד רמתה שס מקוס: סולמא דצור
מעלה הר וקלרה המסלה וגבוהה וקורין אותה סוייליא"ה:
אין לך אלא מה שאמרו חכמים אין מדליקין בהם
כגון פסולי שמיים דמתכיתין:
מאי הוה עלה דתחש הויל ולרב יוסף לאו לענין מלאכת

במה מדליקין פרק שני שבת קמג

מקרין תרתוי משמע. אר"נ מקרן כתיב: וליפשוט
מינת דמין בהמת הוא. כיון דאיכא קרש דמין חיה תיא
ולית ליה אלא חד קרנא איכא למימר מין חיה הוא:
שאל שאלתא זו לעיל מרבי תנחום דמן נוי מהו יי
לכבוויי בוצינא דנורא מקמיה באי שא בשבתא: ל
פתח ואמר אנת שלמה מלכא אן חכמתך אן
(סוכלנותך) [סכלתנותך] לא דיך שדבריד סותרים
דברי דוד אביך אלא שדבריד סותרין זה את זה.

דוד אביך אמר *לא המתים יהללו יה ואת אמרת
*ושבח אני את המתים שכבר מתו וחזרת ואמרת

תלמי קטו

קהלת ד

סע ס

*כי לכלב חי הוא טוב גזן האריה המת. לא קשיא
הא דקאמר דוד לא המתים יהללו יה ה"ק לעולם
יעסוק אדם בתורה ובמצות קודם שימות שכיון
שמת בטל מן התורה ומן המצות ואין להקב"ה
שבח בו והיינו דאמר רבי יוחנן מאי דכתיב
המשכן אימור לא איפשיט נעיין: מקרין תרתוי משמע

דסתם מקרין כל קרניו:

שאל שאלתא שאו שאה: לעיל מרבי תנחום לפכיו וכן
לשון הגמרא והמקרא שרפים עומדים ממעל לו על
שם שיראים להתקרב לפכיו עומדים מרחוק: דמן נוי מקום:
באי שא קולה תרנוס אל רעה נישתא: פתח ואמר כך היו
רגילין לפתוח באגדה תקלה והיה דומה לשאלה ודרש: אן
דיא חנה הלכה: וחזרת ואמרת לסתור דברי עלמד: כי
לכלב חי כלומר גדולים הקיים והפקוק כפש: לא קשיא
איכו גופיה הוה מפרש להו: דאמר רבי יוחנן קרא קא

תלמי פח* במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן
 התורה ומן המצות. ודקאמר שלמה ושבת אני את
 המתים שכבר מתו שכשחטאו ישראל במדב' עמד
 משה לפני הקב"ה ואמר כמה תבלות ותחנונים לפניו
 ולא נענה וכשאמר* זכור לאברהם ליצחק ולישראל
 עבדיך מיד נענה ולא יפה אמר שלמה ושבת אני
 את המתים שכבר מתו. דבר אחר מנהגו של עולם
 מלך בשר ודם גוזר גזרה ספק מקיימין אותה ספק
 אין מקיימין אותה. ואת"ל מקיימין אותה בחייו
 מקיימין אותה במותו אין מקיימין אותה ואלו משה
 רבינו גזר כמה גזרות ותקן כמה תקנו' וקיימות הן
 לעולם ולעולמי עולמים ולא יפה אמר שלמה ושבת
 אני את המתים שכבר מתו. דבר אחר ושבת אני
 וגו' כדרב יהודה אמר רב דא"ר יהודה אמר רב
 מאי דכתיב* עשה עמי אות לטובה ויראו שונאי
 חלק ויבושו. אמר רוד לפני הקב"ה רבש"ע מחול לו
 וע"ז
 ד"ה א' דריש במתים חפשי ושנן את המתים שעסקו בזייהם
 בתור' ובמלות ומתו ראויים לשנאם אפילו מדליקים קיים
 שגדולים הן במיתתן מבחייהן: עמד משה ואין לך לדיק
 ממנו ולא נענה בזכותו: ד"א ושבת אני את המתים
 הראשונים מן הקיים של עכשיו שהראשונים טובים מאלה.
 חדע שמתקיימות גזרותיו של משה ואין מתקיימות גזרות של
 מלכים של עכשיו: ותקן כמה תקנות כי היא לתכיל
 במגילה משה תקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בעניני

במה מדליקין פרק שני שבת קמ"ד

על אותו עון אמר לו מחול לך אמר לו עשה עמי אות
בחיי אמר לו בחייך איני מודיע בחיי שלמה בנד
אני מודיע כשכנה שלמה את בית המקדש בקשו
להכניס ארון לבית קדשי הקדשים דבקו שערים
זה בזה אמר שלמה עשרים וארבע רגנות ולא
נענה פתח ואמר * שאו שערים ראשיכם והנשאו
פתחי עולם ויבא מלך הכבוד רהמו בתריה למבלעיה
אמרו מי זה מלך הכבוד אמר להו ה' עוזו וגבור
חזר ואמר שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם
ויבא מלך הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות
הוא מלך הכבוד סלה ולא נענה כיון שאמר * ה' ^{ד"ה ב}
אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד
עבדך מיד נענה באותה שעה נהפכו פני כל שונאי
דוד כשולי קדירה וידעו כל העם וכל ישראל שמחל
לו הקב"ה על אותו עון ולא יפה אמר שלמה ושבח
אני את המתים שכבר מתו. והיינו דכתיב * כיום ^{מ"ה}
השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו
לאהליהם שמחים ומיובי לב על כל הטובה אשר
על יוס: על אותו עון דנת שבע: דבקו שערים של בית
קדשי הקדשים: כ"ד רגנות רנה תפלה תמנה כתונים בתפלת
שלמה עד כ"ד וי"א כ"ד זרכות דתעכית ול"כ: רהמו שערים:
בחריה למבלעיה סברי דעל עלמו אמר מלך הכבוד אמר
ליה שערים מי הוא זה מלך הכבוד אמר איהו ה' עוז
וגבור: שונאי דוד משפחת שאול שמעי וכיולא זו:

עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו. וילכו לאהליהם
 (שמחים) שמצאו נשותיהם כטהרה. (ד"א) שמחים
 שנתנו מזון השכינה. וטובי לב שנתעבדו נשותיהן
 של כל אחד ואחד וילדה זכר. על כל הטובה
 אשר עשה ה' לדוד עבדו שמתל לו על אותו עון.
 ולישראל עמו דאחיל לתו עון יום כפורים ודקאמר
 שלמה כי לכלב חי הוא טוב מן האריות המת
 כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב
 מאי דכתיב *הודיעני ה' קצו ומדת ימי מה היא ^{חב"ל}
 אדעה מה חדל אני אמר דוד לפני הקב"ה הודיעני
 ה' קצו א"ל גזרה היא מלפני שאין מודיעין קצו
 של בשר ודם ומדת ימי מה היא גזרה היא מלפני
 שאין מודיעין מדת ימיו של אדם אדעה מה חדל
 אני אמר לו בשבת תמות. אמות באחד בשבת
 אמר ליה כבר הגיע מלכות שלמה בנד ואין מלכות
 נוגעת בחברתה אפ"ו כמלא נימא אמות בע"ש א"ל
 *כי טוב יום בחצריך מאלף. טוב לי יום א' שאחת ^{סד}

דיום הכפורים שאכלו ושתו צנוכות הנית כדכתיב את קג ו'
 ימים ושבעה ימים כדאמרינן צמ"ק: ודקאמר שלמה כי
 לכלב חי הוא טוב מאריות המת לאו לעכין קשיבות
 חמרה חלא לעכין הלכות שנת וי"ט: קצו העמידות לב
 עלי: מדת ימי כמה ימי קיי: מה חדל אני באיזה יום
 אני חדל ונצל מן העולם: אמות באחד בשבת שיוכל
 להתעסק בי ובהספדי: כי טוב יום בחצריך כלומר כג

כמה מדליקין פרק שני שבת קמה

יושב ועוסק בתורה מאלף עולות שעתיד שלמה
בןך להקריב לפני על גבי המזבח * כל יומא דשבתא ^ס
הוה יתיב וגרים כולה יומא ההוא יומא דבעי למינח ע"נ
נפשיה קם מלאך המות קמיה ולא יכיל ליה דלא
הוה פסיק פומיה מגירסא אמר מה אעביד ליה
הוה ליה בוסתנא אחורי ביתיה אתא מלאך המות
ובחיש באילני נפק למיחזי הוה סליק בדרגא
איפתית דרגא מתותיה אישתיק ונח נפשיה. שלח
שלמה לבי מדרשא אבא מת מוטל בחמה. וכלבים
של בית אבא רעבים מה אעשה. שלחו ליה חתוך
גבלה והנח לפני הכלבים ואביך הנח עליו כבר או
חנוק וטלטלו. ולא יפה אמר שלמה * כי לכלבחי הוא ^ס
טוב מן האריה המת ולענין שאלה דשאילנא קדמיכון

חמרת לפני טוב יום שאתה עומד בצלמי ועוסק בתורה
חלף עולות שעתיד להקריב בנך שלמה כדכתיב חלף עולות
יעלה שלמה וגומר: כל יומא דשבתא אל כל שצמות השנה:
הוה יתיב וגרים שלח יקרב מלאך המות חלוי שהתורה מגינה
צמות כדאמרינן בסוטה: סליק בחיש באילנא מעענע
המלאך נחילנות להשמיע קול תימה: וכלבים של בית
אבא רעבים לנ' שאות הללו הוטרף: ולא יפה אמר כו'
שאתנת הכלבים לח הנריכוהו לשנות טלטול כבלה ואת
האריה המת חסרו לטלטל חלף ע"י כבר או תימוק. ל"א
שהקדימו תשובת הכלב כשצבת האריה לשון רבותי: ולענין
שאלתא דהוה לכנוי: דשאילנא קדמיכון דרך ענה אמר

נר קרוי' נר ונשמתו של אדם קרויה נר מוטב
 תכבה נר של בשר ודם מפני נרו של הקב"ה :

יו אומר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת
 משמיה דרב בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת

מפני שדבריו סותרין זה את זה ומפני מה לא
 גנוזהו מפני שתחלתו דברי תורה וסופו דברי תורה.

תחלתו דברי תורה דכתיב *מה יתרון לאדם בכל
 עמלו שיעמול תחת השמש ואמרי דבי רבי ינאי

תחת השמש הוא דאין לו קודם השמש יש לו
 סופו ד"ת דכתיב *סוף דבר הכל נשמע את האלהי

ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם מאי כו
 זה כל האדם א"ר אלעזר כל העולם כלו לא נברא

אלא בשביל זה. רבי אבא בר כהנא אמר שקול
 זה כנגד כל העולם כלו. שמעון בן עזאי אומר

ואמרי לה שמעון בן זומא אומר לא נברא כל
 העולם כלו אלא לצוות לזה ומאי דבריו סותרין

וא"ו כתיב *טוב כעס משחוק וכתיב *לשחוק אמרתי

דהל"ל דשאלתין קמן: קרויה נר כר אלהים נשמת אדם:
 מוטב תכבה נרו וכו' לא מהכא יליף קולל שבת דפקוק

כפש כפקא לן מוקי בהם ולא שימות בהם אלא להטעמון
 הדבר באגדה המושכת את הלצ לפי שהיו באים לשמוע את

הדרשה נשים ועמי הארץ והיו לריכים הדרשנים למאוך את לבם:
 תחלתו וסופו וכ"ש שיש לו עוד נכתיים: קודם השמש אם

יעמול צמור' שקדמה לשמש יש יתרון: לצוות שלא"ן:

ס

קהלת

סס יג

מפול'

פ"ק

דנרכות

סס י

סס ג

במה מדליקין פירק שני שבת קמו

מהולל כתיב *ושבחתני אני את השמח' וכתיב קהלת
 *ולשמחה מה זה עושה ל"ק טוב כעם משחוק טוב ^{ס"ג}
 כעם שכועס הקב"ה על הצדיקים בעה"ז משחוק
 שמשחק הב"ה (עם) [על] הרשעים בעה"ז ולשחוק
 אמרתי מהולל זה שחוק שמשחק הקב"ה עם
 הצדיקים בעה"ב. ושבחתי אני את השמחה זו
 שמחה של מצוה ולשמחה מה זה עושה זו שמחה
 שאינו של מצוה ללמדך שאין שכינה שורה לא
 מתוך עצלות ולא מתוך עצבות ולא מתוך שחוק
 ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך
 דברים בטלים אלא מתוך דבר שמחה של מצוה
 שנ' *ועתה קחו לי וגו'. אמר רב יהודה וכן לדבר ^{מ"ג}
 הלכה אמר רבא וכן לחלום טוב איני והאמר רב
 גידל אמר רב כל ת"ח שיושב לפני רבו ואין שפתותיו
 נוטפין מר חכוינה שנ' *שפתותיו שושנים נוטפין ^{ס"ד}
 מור עובר אל תקרי מור עובר אלא מר עובר אל
 תקרי שושנים אלא ששונים לא קשיא הא ברבה

מהולל מנוח: משחוק שמשחק עם הרשעים נותן להם
 ענה משקת כדי להאכילן קלקס ולטורדן מהצ"ה: שמחה
 של מצוה כגון הכנסת כלה: שחוק שקוק ממש שאין דעת
 שוקק מיושבת ואפילו אינה של לזון מ"מ אין בו יסוד: קלות
 ראש לזון: קחו לי מנגן מלוח הוא להשקות עליו שכינה:
 לדבר הלכה לריך לפתוח במילי דבדיקותא ברישא: לחלום
 טוב אם נא ליטן מתוך שמחה מראין לו קלוס טוב: נוטפות מר

הא בתלמידא ואב"א הא והא ברבה ולא קשוי
הא מקמי דלפתח הא לבתר דפתח כי הא דרבנן
מקמיה דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא
ובדחי רבנן לסוף יחיב באימתא ופתח בשמעתא
יח ואף ספר משלי בקשו לגנוז שהיו דבריו סותר

ספ

זה את זה. ומפני מה לא גנזוה אמרי ספ
קהל עיינין ואשכחינן טעמא הכי נמי ליעיינן
ומאי דבריו סותרים זה את זה כתיב *אל ת
כסיל כאולתו וכתיב *ענה כסיל כאולתו לא קשוי
הא בד"ת הא במילי דעלמא כי הא דהתוא דאר

יורה"ד
סכ"ח
חשלי כו

ספ

לקמיה דר' א"ל אשחך אשתי ובניך בני א"ל רצונ
שתשחה כוס של יין שחה ופקע ההוא דאתא
לקמיה דר' א"ל אמך אשתי ואחה בני א"ל רצונ
שתשחה כוס של יין שחה ופקע. א"ר חייא אהב

י"ג

ליה צלותיה לרבי דלא לישווייה ממזרא דרבי
נדבנ"ס"נהו מצלי אמר יר"מ *ה' אלהינו שתצילני ה
מעזי פנים ומעזות פנים. בדברי תורה מאי ה
כי הא דיתבי ר"ג וקרריש עתידה אשה שת
יחי' לא בכל יום שנא' *הרה ויולדת יחדיו. לגלג ע

מרירא מקמת אימה: ובדחי רבנן נפתח לבס מקמת השמחה ע"כ
מעזי פנים שלא יזיקוני: ומעזות פנים שלא ילא עלי ש
מקרות דהוא עז פנים: בד"ת קותר לעכו' כאולת
הרה ויולדת יחדיו ציוס שהרה זה יולדת ולד אחר כ
חרנגולת וכיון שממשין בכל יום כמלאים יולדים בכל יום

במה מדליקין פרק שני שבת קמו

אותו תלמיד אמר *ואין כל חדש תחת השמש . קבלת א
 א"ל בא ואראך דוגמתו בע"הו . נפק אחוי ליה
 תרנגולת ותו יתיב ר"ג וקדריש עתידין אילנות
 שמיציאין פירות בכל יום שנא *ונשא ענף ועשה יחזקאל
 פרי מה ענף בכל יום אף פרי בכל יום לגלג עליו
 אותו תלמיד אמר והכתיב ואין כל חדש תחת השמש .
 א"ל בא ואראך דוגמתן בע"הו נפק אחוי ליה צלף
 ותו יתיב ר"ג וקדריש עתיד' א"י שתוציא גלוסקאות
 וכלי מלת שנא *יהי פסת בר בארץ לגלג עליו
 אותו תלמיד ואמר ואין כל חדש תחת השמש נפק
 אחוי ליה כמהין ופטריות ואכלי מילת נברא בר קורא :
 תנו רבנן לעולם יהא אדם ענוותן בהלל ואל
 יהא קפדן כשמאי . מעשה בבי בני אדם

מלי עב
 כתובות
 שרץ
 אחרון
 וע"ז
 דש"א
 ימ
 ס

דכיו משמע קרא בכל עת שהיא מתעברת יולדת שמערת
 לגמור מרת הולד לזמן מועט : בא ואראך טרם לעכותו
 באולתו כדי להעמיד ד"ת על מכונה : לגלג זו אולת : צלף
 זין חילן הטוען ג' מיני פירות אביכות וקפריסין ולולבין וכי
 איתא להאי ליתיה להאי כדאמר ברש חזקת הנשים : פסת
 בר משמע גלוסקאות שרפין כמין פס יד ומשמע כלי מילת
 כמו כתובת פסיס : בר כמו לשזור בר ולעכין כלי מילת בר
 נקי כמו נרה קמה : כמהין ופטריות שיוכלין כמות שהן
 גלילה אסת ורפין וענולין כגלוסקאות : נברא בר קורא
 סיב כמין לצום מכוויר גדל סביבות הקור של דקל כשהוא רך .
 קור ענף האילן כשהוא רך יולא בכל שנה קודם שיתקשה קרוי קור :

לא *שהמרו זה עם זה אמרו כל מי שילך ויקניט את הלל יטול ת' וזו אמר אח' מהם אני אקניטנו. אותו היום ערב שבת היה והלל חופף ראשו הלך ועבר על פתח ביתו אמר מי כאן הלל מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו א"ל בני מה אתה מבקש אמר לו שאלה יש לי לשאול א"ל שאל בני שאל. מפני מה ראשיהם של בכלי' סגלגלות א"ל בני שאלה גדולה שאלת מפני שאין להם חיות פקחות הלך והמתין שעה אחת חזר ואמר מי כאן הלל מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו א"ל בני מה אתה מבקש א"ל שאלה יש לי לשאול א"ל שאר בני שאל מפני מה עיניהן של תרמודיין טרוטות. א"ל בני שאלה גדולה שאלת. מפני שדרין בין החולות. הלך

שהמרו נתערכו כמו שמרין את היוני' דסכהדרין: מי כאן הלל כלום כאן הלל ולשון גכאי לכשיא ישראל: מפני מה ראשן של בכלי' סגלגלות זילוי' כתיב זלע"י שזכה עגול ל"א ראשן של זבל"י סגלגל עגול: טרוטות רכות: שדרים בין החולות והרוק נושבת וככנס בתוך עיניהם ובמקום אחר מפרט טרוטות לשון עגולות בית חושב שלהן ואף כאן אני אומר כן ומפני שדרים בין החולות שיכת אותם המקום שלא יהא סדק של עיניהם ארוך כאלכו ויכנס בו הקול וכן רגליהם של אפרקיי' רחבות שלא יטבעו זבלעי המים. ורבותי פי' שדרי' בין זלעי המים והולכין יחפים ומתפשטים רגליהם לפי שהמכעל דוקק הרגל ומעמידו על

במה מדליקין פרק שני שבת קמח

והמתין שעה אחת חזר ואמר מי כאן הלל מי כאן הלל נתעטף ויצא לקראתו. א"ל בני מה אתה מבקש א"ל שאלה יש לי לשאול א"ל שאל בני שאל מפני מה רגליהם של אפרקיים רחבות א"ל בני שאלה גדולה שאלת מפני שדרין בין בצעי המים. א"ל שאלות הרבה יש לי לשאול ומתיירא אני שמא תכעוס נתעטף וישב לפניו א"ל כל שאלות שיש לך לשאול שאל א"ל אתה הוא הלל שקורין אותך נשיא ישראל א"ל הן א"ל אם אתה הוא לא ירכו כמותך בישראל אמר ליה בני מפני מה אמר ליה מפני שאבדתי על ירך ארבע מאות זון א"ל הוי זהיר ברוחך כדאי הוא הלל שתאבד על ידו ת' זון ות' זון והלל לא יקפיד : ת"ר מעשה בעכו"ם אחד שבא לפני שמאי אמר ליה כמה תורות יש לכם א"ל שתים תורה שבכתב ותורה שבע"פ. א"ל שבכתב אני מאמינך ושבע"פ איני מאמינך גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב. גער בו והוציאו בנויפה. בא לפני הלל גייריה.

דפוס שלו : כדאי הלל ראוי לכך : הוציאו בנויפ' דתניח הנא לקבל דברי חכמות סוף מדבר אחד וכן גר הנא להתגייר וקבל עליו ד"ת סוף מדבר אחד אין מקבלין אותו : גייריה סמך על חכמתו שסופו שיהגילכו לקבל עליו דלח דמיא הא לקח מדבר אחד שלא היה כופר בתורה שנעל פה לא שלא היה מאמין שהיא מפי הגבורה והלל הובטח שאמר שילמדנו

יומא קמא א"ל א"ב ג"ד למחר אפוך ליה א"ל
 והא אתמול לא אמרת לי הכי. א"ל לאו עלי דידי
 קא סמכת דעל פה נמי סמוך עלי. שוב מעשה
 בעכו"ם א' שבא לפני שמאי. א"ל גיירני על מנת
 שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל
 אחת. דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל
 גייריה אמר ליה דעלך סני לחברך לא תעביד
 זו היא כל התורה כולה ואידך פירושא היא זיל
 גמור. שוב מעשה בעכו"ם אחד שהיה עובר אחורוי
 ב"ה ושמע קול סופר שהיה אומר *ואלה הבגדים
 אשר יעשו חשן ואפוד אמר הללו למי א"ל לכהן
 גדול אמר אותו עכו"ם בעצמו אלך ואתגייר בשביל
 שישימוני כ"ג בא לפני שמאי א"ל גיירני ע"מ
 שתשימוני כ"ג דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני

שמות כח

יסמוך עליו: אפיך ליה כגון תשרק: לאו עלי קא סמכת
 עכין אתה יודע שזה חלף וזו צ"ת חלף שלמדתיך וסמכת
 עלי דעל פה נמי סמוך על דברי: אמת הבנין מקל שהוא
 אמה ארוך ומודדין בו אורך הבנין שהיו קוללי עס האומנין
 כך וכך אמות בכך וכך דמים: דעלך סני לחברך לא
 תעביד רעך ורע אביך אל תעזוב זה הקב"ה אל תעבור
 על דבריו שהרי עליך שחיי שיעבור קצרך על דברך. ל"א
 קצרך עמם כגון גולה גכזה כילוף ורוב המלות: ואידך
 שאר דברי תורה: פירושא דהא מילתא הוא לדעת איזה
 דבר שנוי: זיל גמור ומדע: סופר מלמד תיכונות:

במה מדליקין פרק שני שבת קמט

הלל גייריה א"ל כלום מעמידין מלך אלא מי שיודע
שכסיסי מלכות לך למוד טכסיסי מלכות הלך וקרא
ביון שהגיע *לוהור הקרב יומת. א"ל מקרא זה על
מי נאמר א"ל אפוי על דוד מלך ישראל. נשא י"ח
אותו גר ק"ו בעצמו ומה ישראל שנקראו בנים
למקום ומתוך אהבה שאהבם קרא להם *בני בכורי
ישראל כתיב עליהם והור הקרב יומת גר הקל
שבא במקלו ובתרמילו עאכ"ו בא לפני שמאי א"ל
כלום ראוי אני להיות כ"ג והלא כתיב בתורה והור
הקרב יומת בא לפני הלל א"ל ענותן הלל ינחו
לך ברכות על ראשך שהקרבתני תחת כנפי השכינה
ל'מים נדרווגו שלשתן למקום אחד אמרו קפדנותו
של שמאי בקשה לטורדנו מן העולם ענותותו של
הלל קירבנו תחת כנפי השכינה:

במדבר ג

שמות ד

אמר ריש לקיש מ"ד *והיה אמונת עתיך חוסן כ
ישועי חכמת ודעת וגו' אמונת זה סדר זרעים. שס

עתך זה סדר מועד. חוסן זה סדר נשים. ישועות זה יסעיל לנ
סדר נזיקין. חכמת זה סדר קדישים. ודעת זה סדר
טהרות. ואפ"ה יראת ה' היא אוצרו. אמר (רב)

טכסיסי תיקוני לרכי המלך לפי הכבוד: שלשתן הגרים הללו ע"כ:
סדר זרעים שעל אמונת האדם סומכין להפריט מעשרותיו
כראוי: חוסן לשון יורשין ועל ידי אשה כולדו יורשין:
סדר נזיקין מוטיען שמהיר לפרוט מהחזק ומהתחייב ממון:
ואמונת זה סדר זרעים מפר' בירושלמי שמאמין בקיי העולמים
זרע:) דעת עליך עסקמה: היא אוצרו הוא עימר המסוג

[רכא] בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה. קבעת עתים לתורה. עסקת בפריה ורביה. צפית לישועה. פלפלת בחכמה. הבנת דבר מתוך דבר. ואפ"ה אי יראת ה' הוא אוצרו אין אי לא לא. משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חטין לעלייה הלך והעלה לו א"ל עירבת בהן קב חומטין א"ל לאו א"ל מוטב אם לא העלית. תני רבי ר' ישמעאל מערב אדם קב חומטין בכור של חבואה ואינו חושש. אמר רבה בר רב הונא כל אדם שיש בו תורה ואין בו *יראת שמים דומה לגזכר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו בהי עייל מכריו רבי ינאי חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביר: (גם במסכת יומא פרק בא לו) אמר רב יהודה צעיקו לאור ולעשות סגולה לזכרון: קבעת עתים לפי שאדם לריך להתעסק בדרך ארץ שאם אין דרך ארץ אין תורה הולך לקבוע עתים לתורה דבר קלוב שלא ימשך כל היום לדרך ארץ: בפריה ורביה היינו קוסן: צפית לישועה לדברי הנביאים: הבנת דבר מתוך דבר היינו דעת: קב חומטין ארץ חלקה ומשמרת את הפירות מהתלוע: ואינו חושש למוכרה דמי חטין דלאו אונאה היא שהרי שמירתן נכך: יראת שמים דומה לפתחים חילונים שדרך להם נכנסין לפנימים כך אם ירא שמי' הוא נעשה קרד לשמור ולעשות טוב ואם לאו אינו עש לתורתו: בהי עייל צאיזה פתח

במה מדליקין פרק שני שבת קנ

לא ברא הקב"ה את עולמו אלא כדי שייראו מלפניו
שנ' *והאלהים עשה שייראו מלפניו. ד' סימון ורבי קבלת ג
אליעזר הווי יחבי חלף ואויל רבי יעקב בר אחא
א"ל חד לחבריה ניקום מקמיה דגבר דחיל חטאין
הוא. א"ל אידך ניקום מקמיה דגבר בר אוריין הוא
א"ל אמינא לך אנא דגבר דחיל חטאין הוא ואמרת
לי את דגבר בר אוריין הוא תסתיים דרבי אליעזר
הוא דאמר דגבר דחיל חטאין הוא דאמר רבי
יוחנן משום רבי אליעזר אין לו להקב"ה בעולמו
אלא יראת שמים בלבד שנ' *ועתה ישראל מה דנבי' י
ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' וכתוב
*ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וגומר. שכן סיני כח

בלשון יוני קורין לאחת הן תסתיים:
דרש רב עולא מאי דכתי' *אל תרשע הרבה וגו'. בא
הרבה הוא דלא לרשע הא מעט לרשע. אלא שס
מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום אחר קבלת ג
ויהא ריחו נודף. דרש רבא בר רב עולא מאי
דכתי' *כי אין חרצובות למותם ובריא אולם אמר תל' עג
הקב"ה לא דיין לרשעים שאינן חרדין ועצבין מיום

ככנס לפתוח את הפכיים: אנא אמינא לך כלומר אתה
סיעטת בשבטו: הן יראת ה' יקדה היא היראה בעולם:
מי שאכל שום וריחו נודף וכו' פירוקא הוא כלום ה"ק
קרא אם רשעת נעט אל תוסף על רשעך דמי שאכל
שום וריחו נודף כנר לקבריו כלום יקזור ויאכל עוד אקר
ויביב כנר נוסף לתו אכור: חרדין ונשרנו ונעורנו ונעורנו

המיתה. אלא שלכם בריא להן כאולם. והיינו
 דאמר רבה מ"ד * זה דרכם כסל למו יודעין רשעים
 שדרכם למיתה ויש להם חלב על כסלם שמא
 תאמר שכוחה היא מהן תלמוד לומר * ואחריהם
 בפיהם ירצו סלה:

כב מתני' על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן
 על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת
 הנר: גמ' נדה מאי טעמא אמר רבי יצחק היא
 קלקלה בחדרי בטנה לפיכך תלקה בחדרי בטנה
 תינח נדה חלה והדלקת הנר מאי איכא למימר
 כדדרש תהוא גלילה עליה דרב חסדא אמר הקב"ה
 רביעית דם נתתי בכם על עסקי דם הזהרתי אתכם
 *ראשית קראתי אתכם על עסקי ראשי' הזהרתי
 אתכם נשמה שנתתי בכם קרויה נר על עסקי נר

כאולם שפתחו פתוק ורצו: זה דרכם לעיל מיניה כתיב
 קרנש בתימו לעולם דהיינו קבורה והדר כתיב זה דרכם
 כסל למו כלומר יודעים הם שזה דרכם אבל כסל למו
 כליותיהם מקופים בקלנש מהשיב אל כליותיה' מקצבת סופס
 ושם תאמר מקמת הקלנש שכוו והרי הם שוגגין ת"ל ואקריהם
 את העתיד לבא לכפאם אקרי חוצלס בפיהם ירצו סלה
 ויספרו תמיד ועכ"ז אינם מוזהרין:

ה"ג נדה מאי טעמא: בחדרי בטנה מקור דמה: קלקלה
 מרדה: רביעית דם קיי אדם תלויין נה: ראשית
 קראתי אתכם ראשית תבואתי: עסקי ראשית ראשית

במה מדליקין פרק שני שבת קנא

הזהרתי אחכם אם אתם מקיימים אותם מוטב ואם לאו הריני נוטל נשמתכם מכם ומאי שנא בשעת לידתן אמר רבא נפל תורא חדר לסבינא אביי אמר תפוש תירום אמתא בחד מחטרא ליהוי. רב חסדא אמר שבקיה לרוי'א דמנפשיה נפל מר עוקבא אמר רעיא חגרא ועיווי רהטן אבב חוטרא מילי ואבי דרי

עריסותיכם: הריני נוטל נשמתכם ותאזד רביעית דמכס ויבנה כרכס וינטל אס ראשיתכם וכאסי כלטו על כך כדאמרינן נבראשית רבה היא איבדה קלתו של עולם שעל ידה כטרד אדם הראשון שנתרם בקלה ונצתה כרו של עולם ושפכה דמו ועוד שרכי הבית תלוין בה: נפל תורא לארעא שהוא עומד לשקיטה הכל אומרים קדדו לסבינא עד שלא יקום ויהא טורק להשליכו כך הואיל ואיתרע עולה מזומנת פורענותה לבא: תפוש תירום אמתא תרבה פשעים השפכה וכולן תלקה נקטתה אחת: תפוש תרבה: תירום פשע והתרסה: מחטרא צטדו"ר בלע"ז כלומר אשה עומדת ליסורי לידה על עונסה של קוה ומלרפיין לה עונסין הרבה לאותו חלקות: שבקיה לרוי'א לשכור אינך לריך להפילו שהוא יכול מאליו כך האשה עומדת לילד משכתעברה והיא לריכה לבקש להקב"ה לפתוח רחמה והיא נמנעת והיא מתה משיה כל הני משל הדיוט כיכהו: רעיא חגרא ועיווי רהוטין קלה לרוץ ואיכו יכול להגיעה ולהלקות' על סרקונה: אבב חוטרא מילי כשהיא באה לפני גדרות לאן אס הוא מדבר עמה להלקותה על פשעה: ואבי דרי לבית הדיר של לאן באין

חושבנא. רב פפא אמר אבב הנואתא נפישו אחי
 ומרחמי אבב בזיוני לא אחי ולא מרחמי וגברי
 היכא מיבדקי אמר ריש לקיש בשעה שעוברים
 על הגשר גשר ותו לא. אימא כעין גשר. רב לא
 עבר במברא דיתוב ביה עכו"ם אמר דילמא מיפקד
 ליה דינא עליה ומתפיסנא בהדיה שמואל לא עבר
 אלא במברא דאית ביה עכו"ם אמר שטנא בתרי
 זומי לא שליט. רבי ינאי בדיק ועבר רבי ינאי
 לטעמיה דאמר לעולם אל יעמוד אדם במקום
 סכנה לומר שעושין לו נס שמא אין עושין לו נס
 ואם עושין לו נס מנכין לו מזכותיו א"ר חנין מאי

לקשנן גדרות לאן מתרגמינן קוטרין דען כלומר האשה
 כשהיא צנרית פועלים שזכותיה תולין ואין כח במקטרג
 להזכיר עונה אבל משהגיעה לפתח הסכנה ולריכה לנשים
 אם מזכירים עונותיה ומעשהיה אם ראויה היא לנס אם
 לאו: אבב הנואתא נפישו אחי ומרחמי בפתח המכות
 שמחלקים בו עונות ויש אם עושר הרבה חקים והרבה
 אזהרים יש הכל נעשים אזהרים: רחמי אזהרים: אבב
 בזיוני במקום שיש הפסד ועוני: לא אחי ולא מרחמי כך
 נשעת הסכנה הורע מולה וקשיכותה וקדלו פרקליטין שלה:
 וגברי היכא מבדקי מעשים שלהם להזכיר עונם וזכותם:
 כעין גשר כל מקום סכנה כגון קיר נטוי ויולא לדרך:
 דילמא מיפקיד עכו"ם דינא על קטליו ומתפיסנא בהדיה:
 מברא ספיכה שעוברין צה את הנהר: בדיק הספיכה שלא
 יהא צה נקב: מנכין פוקתי:

במה מדליקין פרק שני שבת קנב

קרא *קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך. רבי זירא ביומא דשוחא לא נפיק לביני דיקלי. אמר רב יצחק בריה דרב יהודה לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה שאם יחלה אומרים לו הבא זכות והפטר. אמר מר עוקבא מאי קרא *כי יפול הנופל ממנו. ממנו להביא ראיה. חני רבי רבי ישמעאל כי יפול הנופל ממנו. ראוי זה ליפול מששת ימי בראשית שהרי לא נפל והכתוב קראו נופל אלא שמגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה ע"י חיוב: חנו רבנן מי שחלה ונטה למות אומרים לו התורה שכן כל המומחין מתודין אדם יוצא לשוק יהי דומדה בעיניו כמי שנמסר לסרדיוט קטונתי הוקטנו וכתמענו זכותי בשביל החסדים אשר עשית גו': יומא דשוחא שמכשצת צו הרוק דרומית קוקה המפלת חומות ועוקר אילנות: לביני דיקלי שלא יפיל הרוח דקל עליו: ממנו להביא ראיה מאמר שהוא נופל לריק למלא מתנו וממעשי ראיה לזכות: מששת ימי בראשית דכתיב קורא הדורות מראש שנגלות לפניו הדורות ומעשיהם וזמן פורענותם שהרי כשכיתנה תורה עדיין לא כפל זה והכמות קראו נופל: על ידי חיוב בעל הבית זה שלא קיים מצות מעקה: אומרים העומדים שם: שכן דרך כל המומחין מתודין כדמין בסנהדרין שכל המתודים יש להן חלק לעה"צ שכן מלינו בעבן שאמר לו יהושע וכו' בפרק כגמר הדין: לשוק מלויין שם בעלי מריצה ובעלי דין עכו"ם וישראלים: כמי שנמסר לסרדיוט להוליכו לפני השופט:

ראשי לנ
ולא
תקשי
חייבה
שלא היה
כאמת
הסער
אלא כדי
שיטלוהו
ליס וק"ל
רש"א
דברי' כג

חש בראשו יהי דומה בעיניו כמי שנתנוהו בקולר עלה
 למטה ונפל יהי דומה בעיניו כמי שהעלוהו לגרדום
 לידון שכל העולה לגרדום לידון אם יש לו פרקליטין
 גדולים נצול אם לאו אינו נצול. ואלו הן פרקליטין
 של אדם תשובה ומע"ט ואפילו תתקצ"ט מלמדו
 עליו חובה וא' מלמד עליו זכות נצול. שנא' *אם
 יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם
 ישרו ויחננו ויאמר פדעהו מרדת שחת וגו'. רבי
 אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר אפי' תשע
 מאות ותשעים ותשעה באותו מלאך לחובה ואחד
 לזכות נצול שנא' אחד מני אלף:

א"כ

בג ת"ר על ג' עבירות נשים מתות יולדות רבי (אליעזר)

חש בראשו קשא בעלמא מיקושקל: שנתנוהו בקולה הוי יותר
 ממי שנמסר לסרדיוט וגרוע מעולה לגרדום שאין דכין סס אלא
 להריגה ועל סרקון סמור ולריך לפרקליטין גדולים: עלה
 למטה שקלה הרבה שריך לעלות וליפול למשכב: ואלו הן
 פרקליטין שבהן רבוי לב"ד של מעלה תשובה ומעשים טובים:
 באותו מלאך שמליץ עליו זכות והוא אחד מני אלף ואפי' הוא
 עלמו מעיד עליו קובה כיוול באחד של זכות שנא' מליץ אחד
 מני אלף במליכתו של מלאך אין אלא אחד מני אלף להגיד
 ישרו ומשמע כמי שהמלאך המליץ הוא א' מני אלף דהא מלאך
 כתיב מכלל דהשאר מגידים עליו קובה מדלא כתיב אם יש עליו
 מליץ מלאך אחד מני אלף איכא למדרשיה אמלאך ואמליכה:
 יולדות נשעת לידתן: שלש עבירות הכך דמתכיתין:

סס

במה מדליקין פרק שני שבת קננ

[אלעזר] אומר נשים מתות ילדות רבי אחא אומר בעון שמכבסו צואת בניהן בשבת. וי"א על שקורין לארון הקודש ארנא. תניא רבי ישמעאל בן אלעזר אומר בעון ב' דברים עמי הארץ מתים על שקורין לארון הקודש ארנא ועל שקורין לב"ה בית עם. תניא רבי יוסי אומר ג' בדקי מיתה נבראו באשה ואמרי לה ג' דבקי מיתה נדה חלה והדלקת הנר. חרא כרבי (אליעזר) [אלעזר] וחדא כרבנן:

תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר הלכות הקדש כד תרומות ומעשרות הן הן גופי תורה ונמסרו

לעמי הארץ: תניא רבי נתן אומר בעון נדרים מתה ע"ג אשתו של אדם שנאמר *אם אין לך לשלם למה משלי כב

ילדות נקרות ואפי' שלא נשעת לדה: רבי אחא אומר הילדות מתות על עון שמכבסות: ארנא כך היו קורין מגלות שלהם: בית עם לשון ציוי שמתקבלין בו הכל: ולארון הקדש ארנא ואין קורין אותו אה"ק: בדקי עונות שבדקין אותן בהן נשעת סכנה כרבנן דאמרי ילדות: בדקי שמדבקין ומקרבין מיתתה לפני זמנה כמאן דאמר דתני ילדות: ונמסרו לעמי הארץ שלא נמסרו לב"ד למנות שומרים לדבר והאמינה תורה את כל אדם עליהם: והון גופי

תורה שמכבסין אוכלין פתן וסומכין שנטלו ממנו קלה ותרומה ומעשרו והקדש כמי מסור לכל אדם להקדיש ואל הקדש ע"פ כל אדם והון גופי תורה שהיינו לריכין לקוש במטלטלין שאם הקדישם וקזר בו ואע"ג דתקון רבנן דמאי מ"מ תורה האמינתו: אם אין לך לשלם עולות והקדשות שתדור:

יקה משבכך מתחחד. רבי אומר בעון נדרים בניס
 מתים כשהן קטנים שנאמר *אל תתן את פיד לחטוא
 ארץ בשרך וגומר למה יקצוף האלהים על קולך
 וחבל את מעשה ידיך אי זה הן מעשה ידיו של
 אדם הוי אומר בניו וכנותיו של אדם: חנו רבנן בעון
 נדרים בניס מתים דברו רבי אליעזר בר"ש רבי
 יהודה הנשיא אומר בעון ביטול תורה בשלמא
 למ"ד בעון נדרים כדאמרן אלא למ"ד בעון ביטול
 תורה מאי קרא דכתיב *לשוא הכיתי את בניכם
 מוסר לא לקחו רב נחמן בר יצחק אמר למ"ד בעון
 נדרים נמי מהכא לשוא הכיתי את בניכם על עסקי
 שיא. מכדי רבי יהודה הנשיא היינו רבי ורבי בעון
 נדרים קאמר בתר דשמעת מר אליעזר בר"ש
 פלוגי בה רבי חייא בר אבא ורבי יוסי חד אמר
 בעון מוזה ות"א בעון ביטול תורה למאן דאמר בעון
 משבכך אשתך: אל תתן את פיד נכדך: לחטוא את בשרך
 למיז את נכדך: לפני המלאך גזר של הקדש: כי שגגת
 בשוגג קפלתו לכדור ולא אשלם: על קולך בשביל קול כדריך
 לשוא הכיתי בתמיה וכי נקנס הכיתי אינו אלא בשביל
 המוסר דהיינו תורה: לא לקחו לא למדו ל' לקס: על
 עסקי שווא שיקרו נכדריהם דלמי לשבועה: והא בעון נדרים
 אמר נכרייתא קמייתא ומשני הוה קמייתא בתר הכי איתמר
 דמעיקרא אמר בעון בטול תורה ובתר דשמע מר"א דשמע
 מרבי שמעון אבנה דהוה רבי דרבי בעון נדרים אמר איהו

קבלת

כתובות

פרק

המודיע

וע"פ

ד"ה

י"ח

במה מדלויקין פרק שני שבת קנר

מוזה מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ולמ"ד בעון
 ביטול חורה מקרא נדרש לפניו ולפני פניו. פליגי
 בה רבי יהודה ורבי מאיר חד אמר בעון מוזה
 וח"א בעון ציצית בשלמא למ"ד בעון מוזה דכתיב
 וכתבתם על מוזהות ביתך וכתוב כחריה למען
 ירבו ימיכם וימי בניכם אלא למ"ד בעון ציצית מאי
 טעמא אמר רב כהנא [ואיתומא שילא מרין] דכתיב
 גם בכנפיך נמצאו דם נפשות אביונים נקיים לא
 במחחרת מצאתים. רב נחמן בר יצחק אמר למ"ד
 בעון מוזה נמי מחבא שעשו פתחים במחחרת:
 אמר ריש לקיש כל הזחור בציצית זוכה ומשמשין
 לו ב' אלפים ות"ת עבדים שנאמר וכה אמר ה'
 צבאות בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים
 מכל לישונות הגוים ותחזיקו בכנף איש יהודי לאמר

דברי יאל

ס"ז

ירמיה ב

וכתיב ה

נמי הכי: מקרא נדרש למען ירבו ימיכם וימי בניכם נדרש
 לפני קאי קרא דלקמי' דמשתעי במוזה: ולא לפני פניו
 ולמדתם אותם את בניכם: ולפני פניו ואף בעון ביטול
 חורה קאמר: גם בכנפיך בשביל כנפיך שנטלת מלותם
 כמלאו עליך קוצת דם נפשות אביונים נקיים נקיים קטנים
 שלא קטלו: כמחחרת שאין לה פלימין וה"ק קרא לא
 בעתרת פלימיהון מלאתי שלמים במלותי כי על כל אלה
 הכיתים דהאי קרא בתר לשון הכיתי את בניכם כתיב:
 בכנף איש יהודי נשכר הכנף יחזיקו נכס עשרה אנשים
 עכל לשון הדי שבע מלות לשבעים לשון וארבע כנסות י

נלכה עמכם וגו'. חניא רבי נחמיה אומר בעון שנאת
 חנם מריבה רבה בחוך ביתו של אדם ואשתו
 מפלת נפלים ובניו ובנותיו של אדם מתים בשתם
 קטנים. רבי אליעזר בר' יהודה אומר בעון חלה אין
 ברכה במכונס ומארה משתלחת בשערים וזורעין
 ויקר' טו זרעים ואחרים אוכלין שנאמר *אף אני אעשה ואח
 לכם והפקדתי עליכם בהלדה את השחפת ואת
 הקדחת מכלות עינים ומדיבות נפש וזרעתם לריוק
 זרעכם ואכלוהו אויביכם אל תקרו בהלה אלא
 יחוקטל בהלדה ואם נותניו מחברין שנא' *וראשית
 עריסותיכם חתנו לכהן להניח ברכה אל כיווך בעון
 ביטול תרומות ומעשרות שמים נעצרים מלהוריד
 טל ומטר והיוקר הוה והשכר אבד ובני אדם רצין
 אחר פרנסתן ואין מגיעים שנאמר *ציה גם חום
 יגולו מימי שלג שאול הטאו. מאי משמע תנא דבי
 רבי ישמעאל בשביל דברים שצויתו אהבם בימות
 לו הרי חלפס ושמה מאות: שנאת חנם שלא ראה צו
 דבר עברה שיהא מותר לשכחותו ואלאו: מריבה רבה מדה
 כנגד מדה: ובניו קטנים מתים אהבתי כיטלת ממנו היינו
 כמי במדה: במכונס באולרות יין ושמן ומתוך כך נאה מארה
 בשערים שנוכרין צוקר: בחלה בעון חלה: והפקדתי כמו
 ולא כפקד ממנו איש אמצע את מה שעליכ' שכנסתם כנר:
 השמים נעצרים ומתוך שאין גשמים היוקר הוה: והשכר
 אבד שכר ריוק: ציה גם חום ליה כמו לוי: דברי' שצויתו

במה מדליקין פרק שני שבת קנה

החמה ולא עשיתם יגולו מכם מימי שלג כימורח

הגשמים. ואם נותנין מחברכין שנא' *הביאו את

מלככי ג

כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתו ובחננוני

מכות

פ"ב

וע"ג

לש"ס

נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את

ארובות השמי' והריקותי לכם ברכת עד בלי די.

ל"ל חמ"ב

מאי עד בלי די אמר רמי בר (רב) אמר רב עד

שיכלו שפתותיכם מלומר די. בעון גזל הגובאי עולה

והרעב הווה וכני אדם אוכלין בשר בניהם שנאמר

עמוס ד

*שמעו הדבר הזה פרות הבשן אשר בחר שומרון

העושקות דלים תרוצצות אביונים אמר רבא כגון

חני נשוי דמתוו' *דאכלן ולא עבדן וכתיב *הכיתי לג

לג

אתכ' כשדפון ובירקון וגו' ותאניכם וזיתיכם יאכל

ס

הגזם. וכתיב *יתר הגזם אכל הארבה ויתר הארבה

יובל פ

ישע"ב פ

אכל הילק ויתר הילק אכל החסיל. וכתיב *ויגזר

על ימין ורעב ויאכל על שמאל ולא שבעו איש בשר

ורועו יאכלו אל חקריו בשר ורועו אלא בשר ורעו.

אתכם בשעת הקיס היינו תרומות ומעשרות : דאכלן ולא

עבדן ומלכות שגולות את בעליהן ועוד מתוך שגולמות

במאכל ובמשתה גורמות לבעלים לגזול : וכתיב בההיא פרשה

בכנזאת עמוס הכתי אתכם בשדפון וסיפיה דקרא כרמיכם

וזיתיכם יאכל הגזם וכתיב ביואל יתר הגזם למשמע שהגזם

אינו אלא תחלת עכה ואקריה באים ארבה ומסיל אלמא

גובאי עולה בעון גזל וכיון דמיני גובאי עולי' רעב הוה וכיון

דרעב הוה כתיב בשעיה ויגזר על ימין ורעב וגומר וסיפיה

בעון עיניו הדין ועוות הדין וקלקול הדין וכיטול תור
 חרב וכיזה רבה ודבר וכצור' בא ובני אדם אוכלין
 ויאונן שבעים ואוכלין להמם במשקל דכתיב * והבאתי
 עליכם חרב נוקמת נקם ברית וכתיב * בשברי לכם
 מטה לחם ואפו עשר נשים וגו'. ואין ברית אלא
 ידמי' לג תורת שנא' * אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. וכתיב
 ויקרא' כו יען וביען במשפטי מאסו בעון שבועת שוא ושבועת
 שקר וחלול השם וחלול שבת היה רעה רבה ובהמו
 כלה ובני אדם מתמעטין והדרכים משחוממין שנא
 * ואם באלה לא חוסרו לי אל תקרי באלת אלא
 * באלה וכתיב * והשלחתי בכם את חית השדה וגו'

דקרא' איש צר זרועו יאכלו: עיניו שמאחרין הדיינין לדון
 ולא לשם שמים אלא לאמר שהזכר להם משהין אותם
 עוות הדין שמעותים אותם מזידין: קלקול הדין שלא היו
 מתוכינין דדין לעיין כל לרכן ונתקלקל מאליו: חרב ובוזה רבה
 דכתיב נקם ברית ואין ברית אלא תורה דכתיב אם לא
 בריתי יומם ולילה תקות שמים וארץ לא שמי'. וכתיב והגית
 צו יומם ולילה וכתיב קרב ועל ידי קרב דהיינו משלחת
 גירוי מלקמה הבזיה צאה וכתיב ושלחתי דבר בתוככם הרי
 דבר וכתיב אם צעצעי לכם מטה לקס הרי צלורת וכתיב
 צסוף כל הקללות יען וביען במשפטי מאסו הרי עיניו וקלקול
 ועוות בכלל: שבועת שוא כל המענה את הידוע כגון על
 איש שהוא אשה: שבועת שקר שאין צדאותו ניכר ומאמין
 שקר לצריות: והדרכים משחוממין מאין עובר: אלא באלה

במה מדליקין פרק שני שבת קנו

וכתיב בשבועת שקר * ולא תשבועו בשמי לשקר ויקרא יח
 וחללת ארץ שם אלהיך ובחלול השם כתיב * ולא טס כב
 תחללו את שם קדשי ובחלול שבת כתיב * מחלליה טמות לה
 מורת יומת ויליף חלול חלול משבועת שקר. בעון
 שפיכות דמים בית המקדש חרב ושכינת מסחלק'
 מישראל שנא' * ולא תחניפו וגומר ולא תטמא את
 הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שוכן בתוכה
 הא אם אתם מטמאין אותה אינכם יושבים בה
 ואינו שוכן בתוכה. בעון גלוי עריות ועכו"ם והשמטת
 שמיטין וזבלות גלות בא לעולם ומגלין אותם ובאין
 אחרים ויושבין במקומן שנא' * כי את כל התועבות ויקרא יח
 האל עשו אנשי הארץ וגו'. וכתיב * ותטמא הארץ טס
 ואפקוד עונה עליה וגו'. וכתיב * ולא תקיא הארץ טס
 אתכם בטמאכם אותה ובעכו"ם כתיב * ונתתי את טס כו
 פגריכם וגו' וכתיב * והשימותי את מקדשכם וגו' טס

ויש במשמעה בין שוא בין שקר וכתיב בשבועת שקר וחללת
 יבשבת ובחלול השם כתיב חלול וגמרי' משבועה: חלול השם
 אדם גדול שבני אדם למדין הימנו ואינו כזהר במעשיו כמלאו
 הקטנים מזוללים התורה על ידו ואומרים זה מצין שאין
 ממש בתורה ובמצוות ובמלא השם מתקלל וכעשה דבריו חולין:
 אין אני שוכן קרבן הבית במשמע שאין משכני בתוכם: כי
 את כל התועבות במרשת עריות כתיב: ונתתי את פגריכם
 על פגרי גלוליכם דהיינו עכו"ם וכתיב בתריה ואתכם אזרה
 בגוים וכתיב ושמו עליה אויביכם היושבים זה הרי שהם

ויקרא בו ואתכם אורה בניים ובשמיטין וכיוכלות כתיב *
 חרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואת
 בארץ אויביכם וגו' וכתיב כל ימי השמה תשבות
 בה בעון נבלות הפה צרות רבות וגזרות קשות מתחדש
 ובחורי שונאי ישראל מתים ויתומים ואלמנות
 צועקים ואינם נענים שנא' *על כן על בחוריו ל'
 ישמה ה' ואת יתומיו ואת אלמנותיו לא ירחם
 כלו חנף ומרע וכל פה דובר נבלה בכל זאת לא ש'
 אפו ועוד ידו נטויה. מאי ועוד ידו נטויה אמר ר'
 חנין בר רבא הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופ'
 אלא כל המנבל פיו אפילו חותמין עליו גזר ה'
 של שבעים שנה לטובה הופכין עליו לרעה. אמ' רב
 בר שילא אמר רב חסדא כל המנבל פיו מעמיק
 לו גיהנם שנא' *שוחה עמוקה פי זרות. רב נחמן ב'
 יצחק אמר אף השומע ושוחק שנ' *זעום ה' יפול ש'

גולין ואויזיהם יושבים במקומם :

לא ישמה הרי צרות וגזרות: ואת יתומיו ואת אלמנות
 לא ירחם הרי צועקין ואינן נענין בעון מה כי כ'
 חנף ומרע וכל פה דובר נבלה: ועוד לשון ועד כל שבות
 של אדם שהן ע' שנה יד הדין כטויה עליו לבטל זכויות
 בעון זה: הכל יודעין כו' ולא הולך לאדם לפרש למי
 נכנסה והמנבל פיו בכך אפילו וכו': שוחה עמוקה מוכנת
 לפי זרות למי שפיו זרה: זעום ה' יפול שם זעם של הקב"ה
 הוא שוכן שם אלל פי זרות היושב אללו ושומע קרוי זעון

במה מדליקין פרק שני שבת קנו

א"ר אושעיא כל הממרק את עצמו לעברה חבורות
ופצעים יוצאין בו שנא' *חבורות פצע תמרוק ברע ^{ושלי}
ולא עוד אלא שנרון בהדרוקן שנא' *ומכות חדרוי ^ס
בטן. אמר רב נחמן בר יצחק סי' לעברה הדרוקן:
ח"ד ג' מיני הדרוקן הן של עבירה עבה ושל רעב בו
תפוח ושל כשפים דק שמואל הקטן חש ^ס
ביה אמר רבוננו של עולם מי מפים איתסי אביי
חש ביה אמר רב ידענא ביה בנחמני דמכפין נפשית.
רבא חש ביה והא רבא הוא דאמר נפישו קטילי
קדר מנפיהי כפן. שאני רבא דאנסי ליה רבנן
אל הקנ"ה: הממרק עצמו מפנה לבו לכך ממרק עלמו משאר עסקי
להתעסק בעצרות: המרוק ברע הממרק ברע: הדרוקן קולי הוא:
של עבירה הנאה בשזיל עבירה: עבה נזרו מתקשה ועב
וכפוח נעוצי: תפוח שייכו"ש כופק עורו על נזרו ומיס
ננתיים כראיס כזוכית: דק נזרו דק וכפוח: מי מפים
סי נוטיל גורל להנקיין ולהודיע שאינו של עברה עכשיו יאמרו
עלי שעברתי על דת ואין הכל יודעין נג' סימנים שאמרנו
ופעמים שמתכין: ידענא ביה שממת רעב נא לו ואין לריך
למדו: והא רבא דאמר כלומר למה קש בו הא לא הרעיש
את עלמו מדקאמר ידענא ביה בנחמני מכלל דהמרעיש עלמו
רע נעיקו ואי מאוס שהיה משהה כקציו ואמריבן בנרכות לואה
רבה הדרוקן רבה שעל שהיית נקבים הוא נא הא איהו
אמר נפישו קטילי קדר רבי' הרוגי נקבים ממותי הדרוקן
אל רעב: קדר לשון קדרה על ^ס שזופך כקדרה: דאנסי

בעידניה בעל כרחיה: חנו רבנן ד' סימנין הן. סי'
 לעבירה הדרוקן סי' לשנאת חנם ירקון סי' לגסות
 הרוח עניות סי' ללשון הרע אסכרה. ת"ר אסכרה
 סס באה לעולם * על המעשר. ר"א ברבי יוסי אומר
 ע"ב על לשון הרע אמר רבא ואיתימא ריב"ל מאי קרא
 תלים סג * והמלך ישמח באלהים יתהלל כל הנשבע בו כו'
 יסבר פי דוברי שקר. אובעי' להו ר"א בר' יוסי
 על לשון הרע קאמ' או דלמא אף על לשון הרע
 נמי קאמ'. ת"ש כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנ' הו'
 שם ר' יהוד' ור"א בר' יוסי ור"ש נשאל' שאלה
 סרק הרואה בפניה' מכה זו מפני מה מתחלת בבני מעים וגומר
 וע"ש בפה נענה רבי יהודה בר אלעאי ראש המדבריו
 רש"א בכל מקום ואמר אע"פ שכליות יועצות ולב מבי
 ולשון מחתך פה גומר נענה רבי אלעזר ברבי יוסי
 ליה רבנן בעדניה התלמידי' הקובעי' להס עת לפניו אוכס
 אותו להשהות נקביו: חנו רבנן סימן לגסות הרוח עניו
 בפ' האיט מקדש מפרש מאי עניו' עניו' דתור': אסכרה המתקין
 נמעיי' וגומר נגרון הנקרא זיכמ' לאן: על המעשר האוכס
 פירותיו טבלים והוא נמיתה זידי שמים והו מיתתו מדה נמדת
 שדרך גרונו ככנס נמעיו: יסבר אסכרה: לכרם זה נ"ה
 שיושצין שורות שורות ככרם כך מפורש בירושלמי: מכה זו
 אסכרה: ראש המדברים נמלות המלך שזוה עליו לדבר
 תחלה נכל מקום כדלקמן: פה גומר לשון הרע והיא צאה
 על כך לפיכך מתחיל נמעיי' ומסייס צפה שהלכ מנין לספר
 לשון הרע ובזדה דנריס טלבו: פה גומר הקול יולא ע

במה מדליקין פרק שני שבת קנח

ואמר מפני שאוכלין בה דברים טמאים. טמאים
ס"ד. אלא שאוכלין בה דברים שאינן מחוקנים.
נענה רבי שמעון ואמר בעון ביטול תורה. אמרו
לו נשים יוכיחו. שמבטלים את בעליהן. עכו"ם
יוכיחו. שמבטלים את ישראל. תינוקות יוכיחו.
שמבטלים את אביהם. תינוקת של בית רבן יוכיחו.
התם כדרבי גוריון דאמר רבי גוריון ואיתימא רב
יוסף בר שמעיה בזמן שהצדיקים כדור צדיקים
נתפסים על הדור אין צדיקים כדור תינוקות של
בית רבן נתפסים על הדור. א"ר יצחק בר זעירי
ואמרי לה אמר רבי שמעון בן נזירא מאי קרא
*אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי

ס"ה א

הגרון: דברים טמאים ס"ד וכי עונשן מיתה דבשלמא לשון
הרע עונשו מיתה דכתיב מלשני בסתר רעהו אותו אלמית:
מחוקנן מעושרים שהטבל במיתה צדי שמים כדיליף באלו
הן הכשרפים: בעון ביטול תורה דענוש נמי מיתה כדאמרינן
מקרא כדש לפני פניו למען ירבו ימיכם הא אם לא תלמדו
יתמעטו: נשים יוכיחו שאינם מכות על דברי תורה דכתיב
ולמדתם אותם את בניכם ולא בכותיכם ומתות באטכרה
אמר להם חף הן מבטלות את בעליהן: תינוקות שאינם
בני לימוד אמר להם חף הם בעון שמבטלים את אביהם
להוליכם לחמה וללזון ולפייסם באגוזים: של בית רבן לא
בטלים ולא מבטלים: אם לא תדעי לך לשמור מצותי לאי
לך ונקט רחמים בזכות עקבי הלזן אבות הראשונים שהיו

הצאן וגו' ואמרינן גרדים הממושכנים על הרועים
שמע מינה אף על לשון הרע קאמר שמע מינה
ואמאי קרו ליה ראש המדברים בכל מקום דיחיה
רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון וייתב יהודה ב
גרים גבייהו פתה רבי יהודה ואמר כמה נאי
מעשיהם של אומה זו. תקנו שווקים תקנו גשרת
תקנו מרחצאות. רבי יוסי שתק. נענה רבי שמעון
ואמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמ
תקנו שווקי' להושיב בהם זונות. מרחצאות לע
בהם עצמן גשרים ליטול מהם מכסים. הלך יהו
בן גרים וספר דברים ונשמעו למלכות אמרו יהו
שעילה יתעלה. יוסי ששתק יגלה לצפורי. שמו
שגינה יהרג. אול הוא ובריה טשו כי מדרש
כל יומא הוות מייתי להו דביתהו ריפת' וכי
דמיא וכרכי. כי תקיף גזירתא אמר ליה לבת
גשים דעתן קלה עליהם דילמא מצערי ס
ומגלי לן אולו טשו במערתא אתרחש גי
רגלי הלן וקוקן ורעי בזכותן את גדותיך תיכקות
אלא יתכשו על משכנות הרועים רועי הדור ופרנסיו
אף על לשון הרע ולא פליג במעשר דהא קאמר הכא
אובלים דברים שאינם ותוקנים: בן גרים בן גר יגיו
היה: של אומה זו ארמיים: שווקי' סדר חושב שווקי' עמי
יחולותיהם: וסיפר דבריהם לתלמידיהם אז לאזני ואמרו
להשמיע למלכות וכשמעו על ידו למלכות: יתעלה לה

במה מדליקין פהק שני שבת קנט

איברי להו חרובא ועינא דמיא יהוו יתבי והוו משלחי קמי
מנייהו והוו יתבי עד צוארינהו בחלא כוליה יומא גרסי
בעידן צלויי לבשו מוכסו ומצלו והדר משלחי מנייהו
כי היכי דלא ליבלו. איתיבו תריסר שני במערתא.
אחא אליהו וקם אפתחא דמערתא אמ' מאן לודעיה
לבר יוחאי דמית קיסר ובטיל גזירתיה נפקו חוו
אינשי דקא כרבי וזרעי יאמר מניחין היי עולם
ועוסקין בחיי שעה ב"מ שנותנן עיניהם מיד נשרף
יצאה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאת'
חזרו למערתכם הדור אזול איתיבו תריסר ירחי
שחא אמרי משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש יצתה
בת קול ואמרה צאו ממערתכם נפקו כל היכא
דהוה מחי רבי אלעזר הוי מסי רבי שמעון. א"ל
בני די לעולם אני ואתה בהדי פניא דמעלי שבחא

קמי
חרובא
שליבו
טופין צד
צ' שני
וכול כס
בתוך כס
רש"א
עדינות
ועיניו
רש"א
צנין
במידושי
הלכות

ראש המדברים: איברי להו חרובא לאכול פירותיו: ועינא
דמיא לשתות: בחלא נקול שהיו פושטין בגדיהם שלא יצלי
יוכסין ערותן נקול: ברבי קורשים: ועוסקין בחיי שעה
דאפשר ע"י עכו"ם הקב"ה מחלק מזון ורייק לעושי רצונק:
משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש שחא' ואשם לא תכבה
יהיה מדי חדש נקדשו ומדי שבת נשבתו יצא כל נצר אף
הכידוכין בו נמשע ומה שבתות למיכוי שלהם אף קדשים
למיכוי שלהם והאי ודאי נפושעי גיהנם משתעי דכתיב לעיל
מיכיה וילאו וראו נפגרי האכשי' הפושעים בני הכי תני לה
נס"ע: די לעולם נעוסקי תורה אחי ואתה:

חזו שהוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא ורהיט
 בין השמשות אמרו ליה הני למה לך אמר לה
 לכבוד שבת ותסגי לך בחד. חד כנגד זכור וחו
 כנגד שמור א"ל לבריה חזי כמה חביבין מצות ע
 ישראל יתיב דעתייהו. שמע רבי פנחס בן יאיר
 חתני גפיק לאפיה עייליה לבי בני הוה קא אריך
 ליה לבישרי חזא דהוו ביה פילי כגופיה הוה ק
 בכי וקא נחרן דמעת עיניה וקמצוח ליה. א"ל א
 לי שראיתוך בכך אמ' ליה אשריד שראיתני בכ
 שאלמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כן
 דמעיקרא כי הוה מקשי רבי שמעון בן יוחאי קוש
 הוה מפרק ליה רבי פנחס בן יאיר תריסר פירו
 לסוף כי מקשי רבי פנחס בן יאיר קושיא הוה
 מפרק ליה רשב"י כ"ד פירוקי אמר הואיל ואיתרחי
 ניסא איזיל איתקן מילתא. דכתיב *ויבא יעקב של
 ואמר רב שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורת
 *ויחן את פני העיר א"ר מטבע תקן להם ושמו
 אמר שווקים תקן להם ורבי יוחנן אמר מרחצא

ד' ע"ג

ס

תרי מדאני קבילות שלהם להריק בשבת: מדאני כמו מעד
 כימה: אריך מתקן ומקליק: פילי נקעים וסדק' מקמת הק
 וקמצוח ליה לר"ג שהדמעות מלוקין ומכאיבין את המס
 בתלתין: לתקן מילתא כדרך שעה יעקב כשכילול מיד ע
 שלם בגופו שנתרפא מללעתו: שלם בתורתו שלא
 למודו מפני טורח הדרך: תקן להם דבר קן ומכיה

במה מדליקין פירק שני שבת קס

חקן להם. אמר איכא מילתא דבעי לחקוני א"ל
איכא דוכתא דאית ביה ספק טומאה *ואית להו לד
צערא לכהני לאקופי אמ' איכא איניש דידע דאתחוק
הבא טהרה. אמר ליה ההוא סבא כאן קצץ בן
זכאי תורמוסי תרומה עבד איהו נמי הכי כל היכא
דהוה קשי טהריה וכל היכא דהוה רפי צייניה.
אמר ההוא סבא טיהר בן יוחאי בית הקברות.
א"ל אלמלא לא היית עמנו ואפילו היית עמנו ולא
נמנית עמנו יפה אתה אומר עכשיו שהיית עמנו
ונמנית עמנו יאמרו זונות מפרכסות זו את זו ת"ח
לא כל שכן יהב בית עיניה ונח נפשיה נפק לשוקא
הוייה ליהודה בן גרים אמר עדיין יש לזה בעולם

טויקן את חלקת השדה לשון תיקון: ואית להו צערא
לאקופי שהיה אותו שוק שהספק בו מקום מעצר העיר
לרבים והכהנים לא היו יכולים ליכנס שם מפני טומא' ולריך
להקיף לרך חמר חרוך: איכא דידע דאתחוק טהרה זכאי
שוק מימיו שלא היה בית הקברות גמור ולא כיתן לפנותו:
כאן קיצץ בן זכאי שתלן ועקרן לחמר גידולן: תורמוסי
תרומה הלכיות לשומרם זטהרה וגם הוא היה כהן: עבד
איהו נמי הכי היה מקלץ תורמוסים ומשליכן שם ונעשה
גם ולף המת במקום שהוא שם ולייכו למקום הקבר הכי
זכאי זכאי דפרט' העומר ובסדר זרעי' ירושלמי: היית
למעמד ונמנית הסכמת לדעתנו להיות מן המכין מפרכסות
זו את זו את שער קברתה להיות כזה:

נתן בו עיניו ועשאו גל עצמות:

ג' כחוס'
כח כפסי'

מתני' שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו
ע"ש עם חשיכה וכו'. גמ' מה"מ אריב"ל *וידעת

ע"ש
ס
פיו ה

כי שלום אתלך ופקדת נוד ולא תחטא:

ס

אמר רבה בר רב הונא אע"ג דאמור רבנן ג'
דברים צריך אדם לומר וכו'. צריך למימרינתו
בניחותא כי היכי דליקבלינתו מיניה אמר רב אשי
אנא לא שמיע לי הא דאמר רבה בר רב הונא
וקיימתי מסברא:

איזהו בין השמשות משתשקע החמה וכל זמן
שפני מורח מאדימין. הכסוף התחתון

ס
ע"ג

ולא תכסיף העליון בין השמשות תכסיף העליון
והשורה לתחתון והו לילה דברי ר"י רבי נחמיה
אומר כדי שיהלך אדם משתשקע החמה חצי מיל
רבי יוסי אומר בין השמשות כהרף עין זה נכנס

גל עצמות כח' שרקבז נצרו ונפל מזמן הרבה:

עם חשיכה אש ימהר להזכירם מצעוד יוס יפצעו ויאמר
עדיין יש שהות:

מאדימין שנראה אדמומית קמה בעצבים: הכסוף השקיר:
התחתון תחתון של כיפת הרקיע הסמוכה לארץ:

עליון גובהה של כיפה אינה ממהרת להכסיף ולקמן פריך
דקאי סיפא ארישא: חצי מיל זהו שיעור אורך בין השמשות
ולאחר קלי מיל הוי לילה: כהרף עין כשיעור קריולת עין
נרפיון ולא נזוקה: זה נכנס הלילה נכנס והיום יולל

במה מדליקין פרק שני שבת קסא

והו' יוצא ואי אפשר לעמוד עליו:

ואמר רבי חייא הרוצה לראות בארה של מרים לה
יעלה לראש הכרמל ויצפה ויראה כמין
נכרה בים וזו היא בארה של מרים. אמר רב
מעין המיטלטל טהור וזו היא בארה של מרים:
אמר רבי יוסי בר' זבדא העושה מלאכה בשני ^ס
בין השמשות חייב הטאה ממה נפשך א"ל ^{ע"ב}
רבא לשמעיה אתון דלא קים לכו בשיעורא דרבנן
אדשוימשא אריש דיקלי אתלו שרגא ביום המעונן
במתא חזי תרנגול' בדברא חזי עורבא אי נמי אדאני:

לילית זה עם כניסת זה כשהן מתפרשין קרי צין השמשות
וכל דמקמי הכי הוי יום מעליא:

כמין כברה סלע עגול ועשוי ככברה: וזהו בארה של מרים
שהיה מתגלגל עם ישראל בזכותה של מרים דכתיב ותמת
סם מרים וסמך ליה ולא היה מים לעדה: טהור מלקבל
טומאה וטובלין צו ולאו ככלי דמי להיות המים הנובעים ממנו
כשאובין ואין לה מעיין מטלטל אלא בארה של מרים:

בשני בין השמשות ע"ש ומולאי שנת צהעלס א' ואין כאן
עוד אשם תלוי אלא טעאת: ממה נפשך אי ליליא
היא קייב על ע"ש ואל מולאי שנת אינו כלום ואי ימא הוא
קייב על מ"ש ואין של ע"ש כלום וכגון דענד ליה כל צין
השמשות דליכא לספוקי להאי בתקלתו ולהאי צסופי: בשיעורא
דרבנן צין השמשות: אתלו הדליקו את הנר מצע"י: חזי
תרנגולים היושבים על הקורות מצע"י וכן העורבים: אדאני

כירה

פרק שלישי

כו א"ר אבא א"ר הונא [א"ר] כל המניה ידיו כנגד פנו
שלמטה כאלו כופר בבריתו של א"א :

רבי זירא הוה משתמיט מרב יהודה דבעי למיסך
לארעא דישראל דאמר רב יהודי כל העול
מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנאמר *בבל
יובאו ושמה יהיו עד יום פקדו וגו' :

תניא אכל ולא שחה אכילתו דם וזהו תהלת
חולו מעיים אכל ולא הלך ארבע אמו

אכילתו מרקבת וזהו תהלת ריח רע הנצרך לנקמה
ואכל דומה לתנור שהסיקותו ע"ג אפרו וזהו תחתי
ריח וזהמא רחץ בחמין ולא שחה מהם דומה
לתנור שהסיקותו מבחוץ ולא הסיקותו מבפניו

עשן הקרוי מחלו"ה ועלין שלו כוטיץ לכל הקמה שקרית כפוסין
למזרק ובקלי היום זקופין ולערב כפוסין מאד למערב :

כאלו כופר דנראה שהוא צוה צדצר : משתמיט היה ית
ליראות לו משום דהוה צעי רבי זירא למיסך לארש

דישראל ורב יהודה לא ס"ל והיה ירא סן יגזור עליו מליך. ות
זירא סבירא לי' דהאי קרא בכלי שרת כתיב כדאמרינן בכתובות

מרקבת אינה מתעכלת לעשות זבל : ריח רע ריח הפסח
ריח וזהמא כל גופו מזהם בזיעה תמיד : ולא

הסיקותו מבפנים שאינו מטיב לפנים :

מא

כמונ'

פרק

סמך

וע"ש

דש"א

ידמ' כו

ס

רחץ בחמין ולא נשחטף בצונן דומה לברזל
שהכניסוהו לאור ולא הכניסוהו לצונן רחץ ולא
סך דומה למים ע"ג חבית:

במה טומנין

פרק רביעי

אמר רבי ינאי תפולין צריבין גוף נקי כאלו שעכ
בעל כנפיו וכו' ואמאי קרי ליה בעל כנפים מ

שפעם אחת גזרה מלכות ארם וכו': יתיב רבי י"ג

יונתן בן עכונאי ור' יונתן וכו' וקמביעיא להו וכו' *הא דמילת

דחנן אבות מלאכות מ' חסר אחת כנגד מי א"ל וע"כ

רבי חנינא בר חמא כנגד עבודות המשכן. א"ל שס

רבי יונתן ברבי אלעזר כך אמר רבי שמעון ברבי ע"כ

יוסי בן לקוניא כנגד מלאכה מלאכות ומלאכתו

שבתור מ' חסר אחת בעי רב יוסף *ויבא הביתה ראשי' לפ

לעשות מלאכתו ממנינא הוא או לא א"ל אביי וליתו

ולא הכניסוהו לצונן שהם מחזיקים את הנרזל: למים ע"ג

חבית על שליו ולדדיו שאינם ככנסים לתוכו:

(חוס' כנגד מי דהרצה מלאכות יג דדמיין להדדי והוה לן

למחשבינהו כלן כאחד כדפריך היינו זורה היינו זורר וכו'

ומהם תלוק מועט שזיניהם לא הוו מחלקים להו אי לאו דקיס

להו דל"ט מלאכו' כנגד שום דבר לכך נעיי כנגד מי): שבתורה

שבתונים בכל התורה וה"ק קרא לא תעשה כל מלאכה פמנין

ס"ח ולמנו מי לא [ארכב"ה] א"ר יוחנן לא וזו משם
 עד ישהביאו ס"ח ומנאום. א"ל כי קא מספקא לו
 משום דבתיב *והמלאכה היתה דים ממנינא הוא
 והא כמ"ד לעשות צרכיו נכנס או דילמא ויבא
 הבית לעשו' מלאכתו ממנינא הוא והאי והמלאכה
 היתה דים ה"ק דשלים ליה עבידתא תיקו:
 אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בסעודתו
 איתו לקמייהו ברדא אמימר ורב אשי

סמות לו
 ועיין
 כהידור
 הלכות
 ובסוטה
 פ' א"כ
 דש"א
 כמ

כל מלאכה שנתורה: לא וזו משם וכו' קדושין פ"א לעכו
 וי"ו דגקון: והמלאכה היתה דים ממנינא הוא ואי מכיני
 לתרוייהו הוו ארבעין ומדתקן חבות מלאכות מ' חסר אקו
 איכא קד דלא למכיני' ובהכי תרי קד דאיכא למימר דלא מלאכה
 כינהו ולא ידענא הי מיכיהו כפקא והכי קא מצעיא לי' והמלאכה
 היתה דים ממנינא היא ומלאכה ממש היא כגון רדודי טמ
 ללפוי היו מרדדין אותם כפי דים לא פקות מן הלורך ות
 יותר והאי לעשות מלאכתו הוא דמפיק ומסייע למאן דאמר
 במסכת סוטה לעשות צרכיו ככנס לשכנ עמה אלא שכראת
 לו דמות אביו וכו' או האי מלאכתו ממש הוא ומסייע לה לאיש
 והאי והמלאכה היתה דים לאו מלאכה היא אלא כדמשמע קרא
 בהנחת כדבה: דשלים עבידת' וכל מידי דרמי עליה דאיכיש
 קרי ליה עבידת' כדאמרינן בסוטה צטילת עבידתא דאמר
 שפאה לאיתויי להיכלא ואינו אלא לבא מלקמה להקריב ע"כ:
 ברדא לרסוק פניו והוא תלתא אהלל שם עשב ותלתא
 אסא הדם ותלתא סיגלי ויש בו ג' עלין וקורין

ג
 ע"כ
 ע"י פ"י
 דש"י
 בחוונש
 וברא"ס

במה טומנין פרק רביעי שבת קסג

משו ידיו מר ויטרא לא משו ידיו אמרי ליה
לא סבר לה מר להא דאמר רב ששח ברדא שרי
אמר ליה רב מרדכי בר מיניה דמר דאפי' בחול
נמי לא ס"ל דסבר לה כי האי תנא דתניא מגרר
אדם גלדי צואה וגלדי מכה מעל בשרו בשביר
צערו ואכז בשביל ליפות עצמו אסור. ואינהו
במאן סבריה כי הא דתניא רוחץ אדם פניו ידיו
ורגליו בכל יום בשביל כבוד קנהו משום שנאמר
כל פעל ה' למענתו. אמר רב הונא אמר רבי נא
אסור להטמין את הצונן והתניא רבי התיר להטמין
את הצונן לא קשיא ה"ל מקמי דלשמעי' מרבי
ישמעאל ברבי יוסי הא לבתר דלשמעיה כי ה"ל
דרבי אמר אסור להטמין את הצונן אמר לפניו
רבי ישמעאל ברבי יוסי אבא התיר להטמין את
הצונן אמר כבר הורה זקן: אמר רב פפא ב"ר
וראה במה מחבבין זה את זה שאלו רבי יוסי
קיים היה כפוף ויושב לפני רבי דהא רבי ישמעאל
ברבי יוסי ממלא מקום אבותיו היה וכפוף ויושב

לה ויאר"ה: משו קטו: ליפות עצמו אסור משום לא ילגז גבר
שמלת אשה. בשביל כבוד קנהו דכתיב כיצלם אלהים עשה
את האדם. ועוד דהרואה בריות כחות אומר צרוך שכה
לו בעולמו: כל פעל הכל צרא לכבודו: מותר להטמין את
הצונן מפני הקמה שלא יתמוולא גזרינן אטו הטמנה כדי שיסמו:
זקן רבי יוסי: ממלא מקום אבותיו גדול כאביו: היה כפוף

לפני רבי וקאמר כבר הורה זקן א"ל רב נחמן לדרן עבדיה אטמין לי צונן ואייתו לי מיא דאחיים קפילא ארמאה. שמע ר' אמי איקפד אמר רב יוסף מ"ט איקפד כרבוות' עבד חדא כרב והדא כשמואל דאמר שמואל מותר להטמין את הצונן וכרב דאמר כל שהוא נאכל כמות שהוא חי אינו בו משום בשולי עכו"ם והוא סבר אדם חשוב שאני

במה בהמה

פרק חמישי

נג כי סליק רבי וירא אשכחיה לרבי בנימן בר יפת דיתוב וקאמר ליה משמיה דרבי יוחנן נותנים מרדעת ע"ג חמור בשבת א"ל יישר וכן תרגמה אריוך בכבל אריוך מנו שמואל והא רב נמי אמרה ויושב לפני רבי מפני כבוד הנשיאות ולא היה מורה לפניו ואע"פ שגדול הימנו: כבר הורה זקן גדלו וכשאו עליו: אטמין לי צונן בשבת: ואייתו לי מיא וכי' שהסס נחתום עכו"ם ונפול ואשמעינן דאין בהם משום בשולי עכו"ם: כרבוות' כרבוותיו: אדם חשוב שאני שהרוח' אותו שהוא מיקל עומד ומיקל יותר: שמואל קרי אריוך ע"ש שהיה נקי צדיקים ושופט כמלך השופט על הארץ לשון ריכא מלך: והא רב נמי אמרה דכיון דשרי נטרסקל כ"ש נמי מרדעת:

במה בהמה פרק חמישי שבת קסד

אלא שמעיה דהוה מסיים ביה ואין חולין טרסקל
בשבת א"ל יישר וכן תרגמה אריוך בבבל:

תנו רבנן מעשה כאחד שמתה אשתו ותניחת בן ל
לינק ולא היה לו שכר מניקה ליתן ונעשה ^ס

לו נס ונפתחו לו רדיון כב' דדרי אשה ותניק את ^{ע"ג}
בנו א"ר יוסף בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה
לו נס כזה אמר ליה אביו אדרבה כמה גרוע אדם
זה שנשתנו לו סדרי מעשה בראשית אמר רב
יהודה בא וראה כמה קשין מוונותיו של אדם
שנשתנו עליו סדרי בראשית. אמר רב נחמן תדע
דמתרחיש ניסא ולא איברי מזוני. תנו רבנן מעשה
כאדם אחד שנשא אשה גדמת ולא הכיר בה עד
יום מותה א"ר יוסף בא וראה כמה צנועה אשה
זו שלא הכיר בה בעלה אמר ליה רב חייא זו דרכה
בכך אלא כמה צנוע אדם זה שלא הכיר באשתו.
לא יצא הגמל במטולטלת. לא עקוד. א"ר יהוד'
עקוד עקידות יד ורגל כיצחק בן אברהם.

הרחלים יוצאות כבולות מאי כבולות שמכבלין נד

שנשתנו עליו ולא זכה ליפתק לו שערי שחר: תדע דקאין:

דמתרחיש ניסא מן השמי' לכמה הללות לכפשות אדם:

ולא איברי מזוני אין כס זה רגיל שיצראו מזוני' לדדיקים

צביתס שימצאו קטין גדלים צאוכרותיהם: גדמת ידה קטועה:

דרכה בכך לכסות כל אשה עלמה וכ"א שזהיתה לריכה לכך ע"כ:

שמכבלין לשון כבלי צרול שקוארין:

אלוה שלהן למטרה כדי שלא יעלו הזכרים על הנקבות מאי משמע דהאי כבוד לישנא דלא עביד פריי הוה דכתיב *מה הערים האלה אשר נתח לי אחי ויקרא להם ארץ ככול עד היום הזה. מאי ארץ ככול שהיו בה בני אדם שמכובלין בכסף וכוהב. א"ל רבא אי הכי היינו דכתיב *ולא ישרו בעיניו מפני שמכובלין בכסף וכוהב לא ישרו בעיניו א"ל אין כיון דעתירי [ומפנקי] לא עבדי עבדתא רב נחמן בר יצחק אמר ארץ חומטין היתה אמאי קרו לה ככול דמשחרגא בה כרעא עד כבלא ואמר אינשי ארעא טכבלא דלא עביד פירי:

לא משנה פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתור
 יוצאת ברצועה שבין קרניה שלא ברצון
 ע"כ חכמים: גמ' וחדא פרה הוה ליה והא אמר רב
 ואמר לה אמר רב יהודה אמר רב תריסר אלפי
 עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריר
 כל שתא ושחא חנא לא שלו היתה אלא שר
 שכינתו היתה ומתוך שלא מיחה בה נקראת על
 שמו. רב ורבי חנינא רבי יוחנן ורב חביבא

ויקרא להם ככ"ג עיר שנתן שלמה לקירס משתעי קרא:
 שמכובלין מעוטפין ומקושרין: עבידתא חכריא של מלך:
 חומטין מלסה ומתנקעת: דמשחרגא בה כרעא טונעת נט
 הרגל: עד כבלא פרק התקטון שקורין קו"ל:

במה בהמה פרק חמישי שבת קסה

מתנו בכוליה סדר מועד כל כי האי זונא חלופי רבי
יוחנן ומעילוי רבי יונתן כל שאפשר למחות באנשי
ביתו ולא מוחה נתפס על אנשי ביתו באנשי עירו
נתפס על אנשי עירו בכל העולם נתפס על כל
העולם כלו. אמר רב פפא והני דבי ריש גלותא
נתפסים על כולי עלמא. אמר רבי הנינא מ"ד

* ה' כמשפט יבא עם זקני עמו ושריו אם שרים ישיב

הטאו * זקנים מה הטאו אלא אימא על זקני שלא בה
מיחו בשרים רב יהודה הוה יתיב קמיה דשמואל
אתאי ההיא אחתא קא צווחת קמיה ולא הוה

משגח בה אמר ליה לא סבר ליה מר * אוטם חשבי כל
זנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה. אמר

ליה שיננא רישך בקרירי רישא דרישך בחמימי

הא יתיב מר עוקבא אב בית דין דכתיב * בית דוד ידמי כל
בה אמר ה' דינו לבקר משפט והצילו וגו'. אמר

ליה רבי זירא לרבי סימון לוכחנהו מר להני דבי
ריש גלותא אמר ליה לא מקבלי מינאי. אמר ליה פ"ק
וב"ש

מתנו בכוליה סדר מועד כל כי האי זונא חרבעתן יחד: רש"א

חלופי רבי יוחנן יש שמקלפס רבי יוסקן ומעילוי
רבי יוכתן: נתפש כעש על עבירות שזידו: בכל העולם
אבל ישראל כגון צמלך ונשיא שאפשר לו למחות איראין מפניו
ומקיימין דבריו: זקנים סנהדרין: רישך בקרירי אחי שאכי
רבך אחי נכוה אבל מר עוקבא שהוא ראש לי ולך ואב
ב"ד יכיה צמקין: דכתיב בית דוד וגו' לא עש אלא מי

אע"ג דלא מקבלי לוכחינחו מר דאמר רבי אחא
 ברכי חנינא מעולם לא יצחה מדרה טובה מפי
 הקב"ה וחזר בה לרעה חוץ מדבר זה דכתיב
 יחזקאל ט' * ויאמר ה' אליו עבור בתוך העיר וגו' והתוית תיו על
 מצחות האנשים הנאנחי' והנאנקי' על כל התועבות
 הנעשות וגו' אמר לו הקב"ה לגבריאל לך ורשום
 על מצחן של צדיקים תיו של דיו שלא ישלטו
 בהם מלאכי חבלה. ועל מצחם של רשעים תיו
 של דם כדי שישלטו בהם מלאכי חבלה. אמרה
 מדה הדין לפני הקב"ה רכוננו של עולם מה נשתנו
 אלו מאלו אמר לה הללו צדיקים גמורים והללו
 רשעים גמורים אמרה לפניו רבש"ע היה בידם
 למחות ולא מיחו. אמר לה גלוי וידוע לפני שאם
 מיחו בהם לא יקבלו מהם. אמרה לפניו רבש"ע
 אם לפניך גלוי להם מי גלוי. והיינו דכתיב * וקן
 בחור ובתולה וטף ונשים תהרגו למשחית ועל כר
 איש אשר עליו התיו אל תגשו וממקדשי תחלו.
 וכתיב * ויחלו באנשים הזקנים אשר לפני הבית

עיי' ד"ט
 ד"ט אצ"דו לשפוט: חוץ מדבר זה שא"צ במקרא זה שהוליא דבור
 ונע"ז לטובה ומפני עונש תוכחה קור' זו: והתוית תיו על
 נפ"ק מצחות האנשים הנאנחים והנאנקים על כל התועבות
 הנעשות בחוכה אלו לדיקים שלא ישלטו בהם מלאכי
 חבלה שא"י רוכה לשלוח צעיר: היינו דכתיב מעיקרא ועל
 כל איש אשר עליו התיו אל תגשו. ולצסוף וממקדשי תחלו:

במה בהמה פרק חמישי שבת קסו

חני רב יוסף אל חקרי ממקדשי אלא ממקודשי.
 אלו בני אדם שקיימו את התורה מאלף ועד תיו
 ומיד * והנה ששת אנשים באים מדרך שער העליון ^{יחזקאל ט}
 אשר מפנה צפונה ואיש כלי מפצו בידו ואיש אחד
 בתוכם לבוש בדים וקסת הסופר כמתניו ויבאו
 ויעמדו אצל מזבח הנחשת. מזבח הנחשת מיהוה
 אמר לו הקב"ה תתחילו מנזקים שאומרים שירה
 לפני. ומאן נינהו ששה אנשים. אמר רב חסדא
 קצף אף וחמה ומשחית ומשבר ומכלה ומאי שנא
 תיו [א"ר] תיותתיה תיותמות. ושמואל אמ' תמה זכות ^{ס"ו}
 אבות ורבי יוחנן אמ' תחון זכות אבות. ור"ל אמר ^{י"ח}
 תיו סוף חותמו של הקב"ה דאמר רבי חנינא חותמו ^{ס"ו}
 של הקב"ה אמת. א"ר שמואל בר נחמני אלו בני
 אדם שקיימו כל התורה כלה מאלף ועד תיו.
 מאימתי תמה זכות אבות. אמר רב מימות הושע
 בן בארי. שנא * אגלה את נבלותה לעיני מאהביה ^{הושע ג}

ממקודשי שהיה לקטרוג מדת הדין וקורו בו מן הטוב
 מי היה מונק הנקשת בניו יחזקאל והלא שלמה גכזו ועשה
 מונק חכמים של ל"ב חמה דכתיב כי מונק הנקשת אשר לפני ה'
 קטון מהכיל כאלם האומר לצברו כנס פלוני ופסול לעבוד:
 ממקום שאומרים שירה מן הלויים שאומרים שיר בכלי
 נקשת: תיו תמות לרשעים: חותמו של הקב"ה אמת
 חלעית לאותיות וראשון ואחרון על שם אבי ראשון ואני
 אחרון ואני הוא: אלו בני אדם וכו' התי"ו סימן להם

ואיש לא יצילנה מידו. ושמואל אמר מימי חזאל
 מ"ג י"ג שנא * וחזאל מלך ארם להץ את ישראל כל ימי
 ס' יהואהו וכתוב * ויהן ה' אותם וירחמם ויפן אליהם
 למען בריתו את אברהם יצחק ויעקב ולא אברה
 השתיחם ולא השליכם מעל פניו עד עתה ורבי
 מ"ט י"ח יהושע בן לוי אמר מימי אליהו שנא * ויהי בעלות
 המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמ' ה' אלהי אברהם
 יצחק וישראל היום יודע וגו'. ורבי יוחנן אמר מימי
 יסעיה ט' חזקיהו שנאמ' * למרבה המשרה ולשלוש אין קץ
 על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה
 במשפט ובצדקה מעתה ועד עולם קנאת ה'
 צבאות תעשה זאת:

ל' אמר רב אמי אין מיתה בלא חטא ואין יסורין
 ס' בלא עון. אין מיתה בלא חטא דכתיב
 יחזקאל * הנפש החוטאת היא חמות. אין יסורין בלא עון
 י"ג שקיימו את התור' מראש ועד סוף. ואיש לא יצילנה שאין
 עוד זכות לצבות שאלוהים: ויפן אליהם למען בריתו את
 אברהם וגומר ולא זושליכם מעל פניו עד עתה אבל מכאן
 ואלך השליכם ולא פנה אל זכות צבות: אלהי אברהם
 יצחק וישראל היום יודע שאתה זוכר צרות אברהם יצחק
 וישראל מדקאמ' היום יודע ותו לא מכלל דתמה וע"י קמ"י
 החכמה להם צימי קזאל: בימי חזקיהו דכתיב מעתה ועד
 עולם קנאת ה' לצבות תעשה זאת ולא זכות צבות:
 בלא חטא קטאו של אדם גורם לו מיתה:

במה בהמה פרק חמישי שבת קסז

דכתיב * ופקדתי בשבת פשעים ובנגעים עונם. * מתיבי תלי' סט
 אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מפני סט
 מה קנסתו מיתה על אדם הראשון אמר להם ע"כ
 מצוה קלה צויתיו ועבר עליה. והלא משה ואהרן מורה
 שקיימו כל התורה כלה ומצו אמר להם * מקרה ח"ג
 א' לצדוק ולרשע לטוב וכו'. הוא דאמר כי האי פ"ג
 תנא דתניא ר"ש בן אלעזר אומר אף משה ואהרן ח"ד
 בחטאם מחו שנאמר * יען לא האמנתם בי ה"ג
 האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנכם ליפטר מן העולם ס
 מתיבי ד' מחו בעטיו של נחש ואלו הן בנימן בן ס
 יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד
 וכולהו גמרא לבר מישי אבי דוד דמפרש ביה
 קראי דכתיב * ואת עמשת שם אבשלום החרת סחולל
 יואב על הצבא ועמשת בן איש ושמו יחרי' ב'
 הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות
 צרויה אם יואב וכי בת נחש הואי והלא בת ישי
 הואי. דכתיב * ואחיותיהם צרויה ואביגיל אלא ד"ס ב'
 בת מי שמת בעטיו של נחש. מני אלימא תנא
 דמלאכי השרת והלא איבא משה ואהרן. אלא לאו
 ר' שמעון בן אלעזר היא וש"מ וש מיתה בלא הטא

בשבת ובנגעים היינו יסורין וקאמר שאין צאין אלא משום
 מקודת עון: בעטיו של נחש נעלמו אל כחש שהיא לקוח ולא
 נקטא אקר שלא קטאו: בעטיו כמו עיטא וטעם: ואחיותיהן
 נכני ישי משתעי: אלא לאו רבי שמעון בן אלעזר דאמר

ויש יסורין בלא עון ותיוכתא דרבי אמי תיובתא:
 לג אמר ר"ש בר נחמני א"ר יונתן כל האומר ראובן
 חטא אינו אלא טועה שנאמר * ויהיו בני
 רשאי' לה יעקב שנים עשר מלמד ששקולים כא' אלא מה
 ע"אני מקיים * וישכב את בלהה פלגש אביו מלמד
 שבלבל מצען של אביו ומעלה עליו הכתוב כאלו
 שכב עם בלהה. הניא ר"ש ב"א אומר מוצל אות
 צדיק מאותו עון ולא בא מעשה זה לידו אפשר
 עתיד ורעו לעמוד על הר עיבל ולומר * ארון
 שוכב עם אשת אביו ויבא חטא זה לידו אלו
 מה אני מקיים וישכב את בלהה פלגש אביו
 עלבון אמו תבע אמר אם אחות אמי היתה צרה
 לאמי שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי עמו
 ובלבל את מצערה. אחרים אומרים ב' מצעור
 בלבל אחד של שכינה ואחד של אביו. והיינו
 רשאי' וחסדכתיב * אז חללת יצועי עלה א"ת יצועי אלא

משה וזהו כקטאס פתו ומודה בהני:

כל האומר ראובן חטא במעשה בלהה: דכתיב בזהו
 קרא ויהיו בני יעקב וגומר להוליא מלכך שלא תפסדכו
 ויבא חטא זה לידו ויגזור הקב"ה שיהיו בניו מן המקללים
 (כיון הרצ לדקדוק ערב חמימי): אחת של שכינה כך היתה
 יעקב עושה בד' אהלי נשיו מעמיד מטה לשכינה ובאות
 אהל שהוא רואה בו שכינה הוא נא ולן אותו הלילה: חללת
 אותו ע"ש שעלה על יצועי דהיינו שכינה מדלל כתיב יצועי

במה כהמה פרק חמישי שבת קסח

יצועיי. כתנאי * פחו כמים אל תותר ר"א אומר יאשי' חח
פוח חבת זלח. רבי יהושע אומר פסעת על דח
חטאת זנית. רבן גמליאל אומר פללת חלת זרחח
חפלתך. אמר ר"ג עדיין צריכין אנו למודעי ר"א
המודעי אומר הפוך את התיבה ודורשה ועזעתח
הרתעת פרחח חטא ממך. רבא אמר ואמרי
לה רבי ירמיה בר אבא זכרת עונשו של דבר
חלית עצמך חולי גדול פירשת מלחטוא:

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר בני לד
עלי חטאו אינו אלא טועה שנא' * ושם שני שס

בני עלי חפני ופנחם כהנים לה'. סבר לה כרב ש"א' א'
דאמר פנחם לא חטא מקיש חפני לפנחם מה פנחם
לא חטא אף חפני לא חטא אלא מה אני מקיים
* אשר ישכבון את הנשים מחוך ששהו אח קיניהן 308

עלית. טעם אחר עד שלא נכנה אהל מועד היתה זכינה
מלויה באהלי לדיקים: פחו כוטרקון: פוח לשון עמא פוזא:
פוח מהרת בעלמך וקטאת: זלח זלזלת: פללת להכלל מן
הקטא: חלת ויקל משה: ועזעת יראת לקטא לר"א ור'
יהושע חטא לרבן גמליאל ולמודעי נקט לקטא ולא חטא:
חלית חולי גדול להתאפק לכפות יכרך:

כל האומר בני עלי חטאו באשת איש: אינו אלא טועה
ומיהו בציון קדשים חטאו: דאמר רב לקמן בשמעתין
פנחם לא חטא ויליף לה מקרא ורבי יוכתן יליף לה לקמני
מהאי קרא דמקיש חפני לפנחם: ששהו את קיניהן שהיו

שלא הלכו אצל בעליהן מעלה עליהם הכתוב כאלו שכבוס. גופא אמר רב פנחס לא חטא שנאמר *ואחיה בן אחיטוב אחי אי כבוד בן פנחס בן עלי כהן ה' וגו' איפשר חטא בא לידו והכתוב מיחסו והלא כבר נאמר *יברת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה מאהלי יעקב ומגיש מנחה לה' צבאות אם ישראל הוא לא יהיה לו ער בחכמים ולא עונה בתלמידים ואם כהן הוא לא יהיה לו בן מגיש

ט"ז יד
הכשרפין
וע"ס
רש"ט
חלפכי ב

מסרבין להקריב שום קרבן אלא בקושי וכצדקות הזבוח והיולדו להקריב את קיניהן והם היו משהין מלהקריבם והנשים לא היו יכולות לסמוך עליהם שיקריבום והיו שוהות שם ולא היו קוזרות אלל בעליהן עד שראו קיניהן קרבו והיו טהורות לקדשים וליכנס לעזרה לפיכך מעלה עליהם כאלו שכבוס שהיו מונעין אותן מפריה ורביה: פנחס לא חטא בצאת איש דאשר ישכבון את הנשים אינו אלא קפני לצדו: ואחיה בן אחיטוב וגו' כהן ה' נשילה כושא אפוד הרי שמייחסו לשצק ומזכיר עליו שם פנחס אזי אציו: אפשר בא חטא לידו והכתוב מיהסו לשצק ואת נן צנו מיקסו אחריו והלא כבר נאמר גבי עבירה דכואפים: יברת ה' לאיש וגו' והאי קרא צצא על הכותית ועל הזוכה משתעי כדדרשינן ליה צאלו הן הנשרפין דכתיב לעיל מיניה כי קלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל כבר ודרשינן כי קלל יהודה קדש ה' זה זוכה וכן הוא אומר לא תהיה קדשה וגו': ער קריף להבין ולהורות בין החכמים כדאמרינן בערוצין אהרנים ערני: ואם כהן הוא וכו' וכאן מיקס כהן מגיש מנחה

במה בהמה פרק חמישי שבת קסט

מנחה. אלא לאו ש"מ פנחס לא חטא אלא הא
כתיב אשר ישכבון ישכבן כתיב. והכתיב *אל בני ע"א נ
כי לא טובה השמועה. א"ר נחמן בר יצחק בני
כתי' והכתיב מעבירים אמר רב הונא בריה דרב
יהושע מעבירם כתיב והכתיב *ובני עלי בני בליעל ע
מתוך שהיה לו לפנחס למחות בחפני ולא מיחה
מעלה עליו הכתוב כאלו חטא:

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר *בני לה
שמואל חטאו אינו אלא טועה שנא' *ויהי עס
כאשר זקן שמואל וגו' ולא הלכו בניו בדרביו נ

אחר פנחס: והכתיב אל בני כי לא טובה השמועה אשר
אנכי שומע מעבירים עם ה' אניהם היה מוכינס: והא
כתיב מעבירים אמר רב הונא בריה דרב יהושע מעבירם
כתיב קשה נעיני עס הקבס המוכר כאן כי אומר אני
שטעות גדול הוא ולא גרס לה להאי מילתא שהרי בספרים
מוגהים כתיב מעבירים וגם במסורה הגדולה במקום שמכויין
עס כל תיבות (שכתוב בהן יו"ד ללא קרינ) [ללא כתוב
בהן יו"ד וקורין] ולא כמכה זה והס מכויין על פי הקשבון
הו אינה קושא דהאי מעבירם לאו לשון עבירה היא אלא
מלשון ויעבירו קול במקנה והכי קאמר להו לא טובה השמועה
אשר אנכי שומע את עם ה' מעבירין ומכריזין וקובלי עליכם
והאי מעבירין לשון רבים הוא ואעס ה' קאי ולא אנכי עלי
שהרי הם היו עונדים ולא היו מעבירים את הקרים:

בני שמואל חטאו במקם שוקד והטיית דין:

ע"פ
במידות
הלכות

בדרכיו הוא דלא הלכו מחטא נמי לא חטאו אלא
 מה אני מקיים *ויטו אחרי הבצע שלא עשו כמעשה
 אביהם שהיה שמואל הצדיק מחזר בכל מקומות
 ישראל ודן אותם בעריהם שנא' *והלך מדי שנה
 בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את
 ישראל והם לא עשו כן אלא ישבו בעריהם כדי
 להרבות שכר לחזניהם ולסופריהם כתנאי ויטו אחרי
 הבצע רבי מאיר אומר חלקם שאלו בפיהם רבי
 יהודה אומר מלאי הטילו על בעלי בתים רבי
 עקיבא אומר קופה יתירה של מעשר נטלו בזרוע
 רבי יוסי אומר מתנות נטלו בזרוע:

לו א"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל האומר
 דוד חטא אינו אלא טועה שנאמ' *ויהי דוד
 לחזניהם שמעיהם שאוכרין אותם לילך ולהזמין את הנקראים לדין:
 ולסופריהם לשטרי צרורים ולאגרות שום: מלאי הטילו על בעלי
 בתים נותנים להם פרקמטיא לעסוק בה ולתת להם השכר ומתוך
 כך היה כמשך לבם להטות דין כשצאים לפניהם לדון והיינו חטאו:
 חלקם שאלו בפיהם מעשר ראשון הראוי להם (שלוים היו)
 היו שואלים צפיהם ומתוך שהיו גדולי הדור ושופטים לא היו
 חונעים מהם ושאר לויים עניים מנטערים לרבי מאיר לא חטאו
 בהטיית משפט: קופה יתירה יותר מן הראוי: מתנות זרוע
 לקיים וקיצה והם לא היו כהנים. ל"א מתנות לוייה כגון מעשר
 וקרא כתיב ונתן לכהן ודרשינן ולא שיטול מעלמו צאקטת קולין
 פרק הזרוע והוא הדין לכל מתנות כהונה ולויה:
 דוד חטא צנת שזע קודם שקבל' גט וכו' (כמוז הפירש צכתובו):

במה בהמה פרק חמישי שבת קע

לכל דרכיו משכיל וה' עמו אפשר חטא בא לידו
 ושכינה עמו אלא מה אני מקיים *מדוע בוית את ^{ע"ג יב}
 דבר ה' לעשות הרע שביקש לעשות ולא עשה.
 אמר רב רבי דאמי מדוד מהפך ודריש בזכותיה
 דדוד מדוע בוית את דבר ה' לעשות הרע. רבי
 אומר משונה רעה זו מכל רעות שבתורה שכל
 רעות שבתורה כתיב בהו ויעש וכאן כתיב לעשות
 שבקש לעשות ולא עשה. *את אוריה החתי הכי ^ע
 בחרב שהיה לך לדוני בסנהדרין ולא דנתו ואת ^{כמונ'}
 אשתו לקחת לך לאשה ליקוחין יש לך בה דא"ר ^ס
 שמואל ב"נ א"ר יונתן כל היוצא למלחמת ב"ד ^{קדושין}
 כותב ספר כריתות לאשתו וכו'. ואותו הרגת בחרב ^כ
 בני עמון מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו
 אף אוריה החתי אי אתה נענש עליו. מ"ט מורד
 במלכות הוה דא"ל *ואדוני יואב ועבדי אדוני על ^{ע"ג יא}
 פני השדה חונים א"ר כי מעיינ' ביה בדוד לא
 משכחת ביה בר מדאוריה דכתיב *רק בדבר אוריה ^{מ"א טו}

משונה רעה זו כתיבתה ובלשונה: שהיה לך לדוני על שמרד
 במלכות כדלקמן: ליקוחין יש לך בה קדושין תופסין בה
 שכינה אשת איש כשמואל כו': כריתות על תנאי שאס ימות
 תהא מגורשת מעכשיו ופעמים שהוא טרוד בלאתו ושולקו מן
 המלחמה: בחרב בני עמון כמותם שהורגין בני עמון שלא
 מדעתך: ואדוני יואב לחו אורק ארעא לקבל עליו מרות אחרים
 בפני המלך: רק בדבר אוריה מקרא כתיב רק בדבר אוריה

החתי אביו קשישא רמי דרב אדרב מי אמר רב
הכי והאמר רב קבל דוד לשון הרע קשיא. גופא
רב אמר קבל דוד לה"ר דכתיב *ויאמר לו המלך
איפוא הוא ויאמר ציבא אל המלך הנה הוא בית
מכיר בן עמיאל בלו דבר וכתוב *וישלח המלך
דוד ויקחהו מבית מכיר בן עמיאל מלו דבר מכרי
הזייה דשקר' הוא כי הדר אלשין עליה מ"ט קבלה
מ"י מיני' דכתיב *ויאמ' המלך ואיה בן אדוניך ויאמר
ציבא אל המלך הנה יושב בירושלים וגו'. ומנא
לן דקבל מיניה דכתי' *ויאמר המלך לציבא הנה
לך כל אשר למפיבוש' ויאמר ציבא השתחוויתו
אמצא חן בעיניך אדני המלך ושמואל אמר לא
קבל דוד לשון הרע דברים הנכרים הוא ביה
דכתיב *ומפיבושת בן שאול ירד לקראת המלך
ולא עשה רגליו ולא עשה שפמו ואת בגדיו לא
גמר לו שיהרג אבל צנת שבע לא קטא: לשון הרע לקמן
ע"ד ש"ק מפרש: בלא דבר אינו חכם בתורה והוא מלאו מלאו דבר
וקכס בתורה: חזייה דשקרא הוא מתקלה מלאו שקרן בכך:
כי הדר אלשין עליה ליבא על מפיושת כשהיה דוד צורק
מפני אצלום מ"ט קביל מיניה: ואיה בן אדוניך ויאמר הנה
יושב בירושל' כי אמר היום ישיבו לי את ממלכת אבי: דברים
הנכרים הוא ביה מפיושת כשנהרג אצלום וקור דוד
למלכותו ונא לפכיו: לא עשה רגליו ולא עשה שפמו כסבור
דוד שכריס דברי ליבא שכלטער על שקור דוד ולא קשט עלמו

במה בהמה פירק חמישי שבת קעא

כבס וגו' וכתוב ויהי כי בא ירושלים לקראת המלך
ויאמר לו המלך למה לא הלכת עמי מפיבושח
ויאמר אדוני המלך עבדי רמני כי אמר עבדך
אחבשה לי החמור וארכב עליה ואלך את המלך
כי פסח *עבדך וירגל בעבדך אל אדוני המלך ואדוני ^ס
המלך כמלאך האלהים ועשה הטוב בעיניך וגו' ^{ע"ב}
ויאמר לו המלך למה תדבר עוד דבריך אמרתני
אתה וציבא תחלקו את השדה ויאמר מפיבוש' אל
המלך גם את הכל יקח אחרי אשר בא אדוני המלך
בשלוש אל ביתו א"ל אני אמרתני מתי תבא בשלוש
ואתה עושה לי כך לא עליך יש לי תרעומת
אלא על מי שהביאך בשלוש היינו דכתיב *ובן ^{ד"ה פ}
יהונתן מריב בעל. וכי מריב בעל שמו והלא מפיבושת ^{ס"ב}
שמו אלא מתוך שעשה מריבה עם בעליו יצאתה
בת קול ואמרה לו נצא בר נצא. נצא הא דאמרן.
בר נצא דכתיב *ויבא שאול עד עיר עמלק וירב ^{ע"ה טו}

ועוד היה חלפה שכשיזיבוהו במלכות יתכאה ויסתפר לכך לא
קבל דבריו ואמר לו אתה וציבא תחלקו את השדה והוא השיבו
קשה אין לי ללעוק אלא על מי שהביאך הלום הכה שמלטער על
זינו ואם לא שראה צו דברים הנכבדים היה קוור צו ממה שאמר
הכה לך כל אשר למפיבושת ואע"פ שמהר ואמר לו מתקלה
הכה לך כל אשר למפיבושת אין זו קבלה כי כל זמן שלא
היה דול שב למלכותו יודע היה שאין מתנתו מתנה ולא
אמר לו אלא על תכאי אם יראה אמת בדבריו:

בנחל. א"ר מני על עסקי נחל. אמר רב יהודו
אמ' (שמואל) [רב] בשעה שאמר דוד למפיבשת אתו
וציבא תחלקו את השדה יצאתה בת קול ואמרו
לו רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה אמר רב
יהודה אמר רב אילמלא לא קבל דוד לשון הרע
לא נחלקה מלכות בית דוד ולא עבדו ישראל כו"ו
ולא גלינו מארצנו:

יגין ס'
כדאשכח
רש"א
דנבון
נכו"ס
גלות נא
לעולם
רש"א

אמר ר"ש בר נחמני אמר רבי יונתן כל האומן
שלמה חטא אינו אלא טועה שנאמר * ולא
היה לכבו שלם עם ה' אלהיו כלבב דוד אביו
כלבב דוד אביו הוא דלא הוה מחטא נמי לא חטא
אלא מה אני מקיים * ויהי לעת זקנת שלמי נשיו ה
את לבבו והוא כרבי נתן דרבי נתן רמי כתיב ויה
לעת זקנת שלמה נשיו הטו גו' והכתיב כלבב דוד
אביו כלבב דוד אביו הוא דלא הוה מחטא נמי ל
חטא. ה"ק ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו אר
לבבו ללכת אחרי אלהים אחרים ולא הלך: והכתיב
* אז יבנה שלמה במה לכמוש שקוץ מואב שבק

לו
ס
ו"א יא
ס
ע' רש"א
ס

על עסקי נחל ומה על כפש אחת אמרה תורה הנא עג
ערופה נכחל כפשות הללו על אחת כמה וכמה אס גדול
קטאו קטניס מה קטאו: ולא עבדו ישראל כו"ם שעל
שנלקה המלכות העמיד ירבעם העגלים שלא יעלו ישראל
לירושלים למעשתו של רחבעם:
שלמה חטא נעכו"ס: כרבי נתן דשני קרא הטו ללכת והו

מיני זמר ואמרה ליה כך עושין לעכו"ם פלוני וכך
 עושין לעכו"ם פלוני ולא מוחה בה. אר"י אמ' שמואל
 בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל
 ונעץ קנה בים ועלה בה שרטון ועליו נכנה ברן
 גדול של ארם. במחניתא תנא אותו היום שהכניס
 ירבעם ב' עגלי זהב אחד בבית אל ואחד ברן נכנו
 צריף אחד וזהו אמלייא של יון: אמר ר' שמואל
 בר נחמני א"ר יונתן כל האומר יאשיהו חטא אינו
 אלא טועה שנא' *יועש הישר בעיני ה' ויך בכנ
 דרך דוד אביו. אלא מה אני מקיים *וכמותו ל'
 היה לפניו מלך אשר שב וגו' שכל דין שדן מנ
 ח' עד י"ח החזירה להם שמא תאמר נטל מן
 ינתן לזה ת"ל בכל מאורו שנחן להם משלו ופליגו

ככהדר'
 פ"ק
 יב"ט
 דס"א
 ח"ג כב
 פס כג

למחות: מיני זמר כלי שיר: נעץ קנה ושרטון מדובק בו ע
 שכוסף והאלך וגדל שרטון קול ורפש וטיט שהים גורש: כרך גדו
 שהוא מיכל לישראל והוא איטלייא של יון במסכת מגילה: נכנה
 צריף אחד באותו שרטון שגדל שם צימי שלמה: צריף כוך קס
 חליידין שעושין מן קנים ומן ערבה ומאז כתוספו בתים על בתים
 איטלייא שם העיר והיא ממדינת יון וכשנטלה ארם מלכות יו
 לכדוהו ונהפך להם: יאשיהו חטא דכתיב אשר שב אל ה
 משמע דחטא מעיקרא: מבן ח' שיטב על כסא מלכותו דכתיב
 בן ח' וגו': עד בן י"ח שחלא חלקיה את הכסא ועיין ודקדק
 בתורה ובדינים בכתב ובעל פה והצין שמא טעה בדיכא: נטל
 מזה ממי שנתן לו תמלה.

במה בהמה פרק חמישי שבת קעג

דרב דאמר רב אין לך גדול בבעלי תשובה יותר
מאשיהו בדורו ואחד בדורנו ומנו אבא אבות דרב
ירמיה בר אבא ואמרי לה אחא אחוה דאבא אבות
דרב ירמיה בר אבא דאמר טר רבי אבא ואחא
אחי הוו אמר רב יוסף ועוד אחד בדורנו ומנו עומבן
בר נחמיה ריש גלותא והיינו נתן צוציתא אמר רב
יוסף הוה יתיבנא בפירקא והוה קא מנמנמ והוואי
בהלמ' דקא פשט ידיה וקבליה:

במה אשה

פרק ששי

ולא בעיר של זהב. מאי בעיר של זהב [רכב"ח גט
אר"י] ירושלים דדהבא כדעבד ליה רבי
עקיבא לדביתהו:

אמרו ליה לרב אתא גברא רבה אריכא לנהרדעא ^ס
ומטלע ודרש כלילא שרי. אמר מאן גברא ^{ע"ג}

רבה אריכא לוי ש"מ נח נפשיה דרבי אפס ויטיב

ה"ג וא"ל אחא אחוה דרבי צ"ח: נתן צוציתא על סס כילוליס
דכור שהמלאך פשט את ידו וקבל תשומתו: ל"ח על שאקו המלאך
כלילית ראשו: (ר"ת אומר דאמרי' צמדרש שהיה כר דולק על ראשו):
כדעבד ליה רבי עקיבא לדביתהו צמסכתא כדריס (ד' כ'):
גברא רבא אריכא ומטלע. לוי איטלע דמקוי קידה קמיה
דרבי: נח נפשיה דרבי אפס. צמסכתא כתובות
בהנשא אמרינן דכי שכיב רבי אמר קנינא בר קמא ישנ

רבי חנינא ברישא ולא הוה ליה איניש ללוי למיתו
 גביה וקאתי להכא : ודלמא נח נפשיה דרבי חנינא
 ור' אפס כדקאי קאי ולא ה"ל איניש ללוי למיתו
 גביה וקאתי להכא . אם איתא דרבי חנינא שכב
 לוי לרבי אפס מיכף הוה כייף ליה ותו דרבי חנינא
 לא סגי דלא מליך דכי הוה קא ניתא נפשיה דרבי
 אמר חנינא בר חמא יתיב בראש וכתיב בהו בצדיק
 *ותגזר אומר ויקם לך וגומר :

לינ כג

ס סנדל המסומר מ"ט אמר שמואל שלפי השמו

היו והיו נחבאים במערות ואמרו הנכנס
 יכנס והיוצא אל יצא נהפך סנדלו של א' מהו
 כסבורים הם א' מהם יצא וראוהו אויבים ועכשיו

נראש ולא קבל עליו רבי מכינא שהיה רבי אפס גדול עמו
 ב' שנים ויתבי ר' אפס ברישא ומתוך שהיה רבי מכינא עמו
 לא ככנס לבית מדרשו והיה יושב בקוץ ומש' כבודו ישב לר'
 חללו : וקאתא להכא שלא היה רבי מכינא גדול עמו לא
 בתורה ולא בשנים ולא מיכף ליה לוי ונא לכאן : לוי לר'
 אפס מיכף הוה כייף ליה . שהרי זקן עמו :

שלפי השמך היו בני אדם הנשענים מן השמד היו : הנכנס
 יכנס הרולה ליכנס יכנס שהנכנס יראה תקלה שאין

אדם רואה : והיוצא אל יצא שמא יש אויבים מנקוץ והוא
 לא ידע ויראוהו ויביכו שאנו כאן : נהפך סנדלו שיש לו
 שתי פיות ויכול לנועלו מנ' לדדים אבל כיכר מי הוא לפנים
 ומי הוא לאחור וכשנעלו זה הפוך נראה הנכנס כאילו הוא

במה אשה פרק ששי שבת קעד

באין עליהם דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר
ממה שהרגו בהם האויבים. רבי אלעאי בר אלעזר
אומר במערה היו יושבין ושמעו קול מעל גבי
המערה דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה
שהרגו בהן האויבים. רמי בר יחזקאל אמר בכית
המדרש היו יושבין ושמעו קול מאחורי בה"מ
נסבורים היו באו עליהם אויבים דחקו זה בזה
והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים
באותה שעה אמרו אל יצא אדם בסנדל המסומר
אי הכי בחול נמי ליחסר מעשה כי הוה בשבת הוה:

ת"ר כשהוא נועל נועל של ימין ואחר כך נועל סא
של שמאל וכשהוא חולץ חולץ של שמאל
ואחר כך חולץ של ימין כשהוא רוחץ רוחץ של
ימין ואחר כך של שמאל כשהוא סך סך של ימין
ואח"כ של שמאל והרוצה לסוך כל גופו סך ראשו
תחלה מפני שהוא מלך על כל איבריו:

הרי תפילין דמחופה עור ותניא הנכנס לבית סב
הכסא חולץ תפלו ברחוק ד' אמות ונכנס

יולא וכיכר מקומו בקרקע: והרגו זה את זה נדסיקתם
יהיו סכליהן מסומרים כעין אותם שעושים לרגלי הסוסים
ראשיהם עזים: אל יצא אדם נשנת כדמפרט לקמיה דנשנת
היה מעשה וכעין המאורע אכרו:

חולץ של שמאל דהו כבודו של ימין נכולהו גרסי' של ימין
ברישא חוץ מחולץ:

התם משום שי"ן דאמר אב"י ש' של תפילין הלכה
 למשה מסיני ואמר אב"י ד' של תפילין הלכה למשה
 מסיני ואמ' אב"י יו"ד של תפילין הלכה למשה מסיני:
 לה ראשית שמנים ומשחו א"ר יהודה אמר שמואל
 ס' זה פלייטון. השותים במזרקו יין וכו'
 ע"כ השוכבים * על מטות שן וסרוחים על ערסותם אמ'
 ינוס ור' יוסי בר חנינא מלמד שהיו משתינין מים בפני
 מטותיהן ערומים מנדרף בה רבי אבהו אי הכי היוני
 ס' דכתיב * לכן עתה יגלו בראש גולים משום דמשתנין
 מים לפני מטותיהן ערומים יגלו בראש גולים
 אלא א"ר אבהו אלו בני אדם שהיו אוכלים ושותים
 קידושי זה עם זה ודובקין מטותיהן זו בזו ומחלפין נשותיהן
 פרק זה עם זה ומסריתין ערסותיהם בשבת זרע שאיט
 כמר שלהם. א"ר אבהו ואמרי לה במתניתא תנא שלשה
 דברים מביאין את האדם לידי עניות ואלו הן המשחתין
 מים בפני מטתו ערום והמולול בנטילת ידיו
 ושאשתו מקללתו בפניו. המשחתין מים בפני מטתו
 התם משום שי"ן. שעשו מעור הקלון עלמו קומט בו
 קמטיס כעין שי"ן של גדי והדל"ת והיו"ד עשויה בקשר
 שקושר הרצועה אחד לכפון ואחת למזרח ורצועה קטנה תלויה
 בה ואין בה אלא כסיפה כחין יו"ד וכופא' צעוד העור לת
 והיא כפופה לעולם:
 משתינין דדייק מסרוק'. לירי עניות דאמרי' (בכל הנשר)
 [צ"ע פ] ער דעניו' ככל שמי' וכביל קרי ליה ואוהב מקר

ערום אמר רבא לא אמרן אלא דמהדר אפיה לפוריא
 אבל לבראי לית לן בהומהדר אפיה לפוריא נמי לא
 אמרן אלא בארעא אבל במנא לית לן בה ומזול
 בנשילת ידיים לא אמרן אלא דלא משא ידיה כלל אבל
 משא ולא משא לית לן בה ולא מילתא היא דאמר
 רבחסדא אנא משאי מלא הפנאי מיא ויהבו לי מלא
 הפנאי טיבוחא. ושאשתו מקללתו בפניו אמר רבא על
 עסקי תבשיטיה וה"מ הוא דאית ליה ולא עבד:

דרש [רבא] (רבה) כריה דרב עילאי מ"ד *ויאמ לט

ה' יען כי גבתו בנות ציון שהיו מהלכות ^ס

בקומה זקופה ותלכנה נטויות גרון שהיו מהלכות ^{ישיב}

עקב בצד גודל ומשקרות עינים דהוו מלאן כוחלא

לעינייהו ומרמזן *הלוך וטפוף תלכנה שהיו מהלכו ^ס

מיאוס ומשתין מים לפני מטתו היינו מיאוס: ערום אורקא

דמילתא כקט מתוך שהוא ערום אינו יולא לקוץ להשתין

דנורק הוא ללבוש וללאת: אבל לבראי לית לן בה שהקלוט

ארוך וכתו למרקוק: משא ולא משא שאינו רוקן ומשפספ

יפה אלא מעט מים כגון רביעית מומלס. על עסקי תבשיטיה

שאינו רולה לקנות לה:

גבתו היינו קומה זקופה: ותלכנה נטויות גרון שהיו חולכות

עקב בצד גודל למעט בהלכות שיהו מסתכלין בה והיא

זוהי כפסיעותיה ודרך נוטים גרון לילך בנקת לפי שאינו רואה

לרגליו: ומשקרות עינים דמליין כוחלא לשון סיקרא: מרמזין

את הנקורים סקור לשון הנטה: הלוך וטפוף שהיו מהלכות

יצחק רבי רבי אמי מלמד שמטילות מור ואפרסמון
 כמנעליהן ומהלכין בשוקי ירושלים וכיון שמגיעות
 אצל בחורי ישראל בועטות בקרקע ומתיוזות עליהם
 ומכניסות יצר הרע בהם כארס בכעוס. מאי
 פורענותהון כדרר'יש רבה בר עולא * והיה תחת
 כושם מק יהיה. מקום שהיו מתבשמות בו נעשה
 נמקים נמקים ותחת חגורה נקפה מקום שהיו חגורות
 בצלצול נעשה נקפים נקפים * ותחת מעשה מקשה
 קרחה מקום שהיו מתקשטות בו נעשה קרחים
 קרחים. ותחת פתיגיל מחגורת שק פתחים המביאים
 לידי גילה יהיו למחגורת שק. כי תחת יופי אמר
 רבא היינו דאמרי אינשי חלופי שופרא כיבא * ושפח
 ה' קרקד בנות ציון א"ר יוסי ב"ח מלמד שפרחת
 ארוכה בצד קצרה שחראה לפה על ראש חזרתה והוא
 כיו לה וכשואות היו לפיכך מספר זגנותן: ושפוח כמו על
 דאטפת אטפוד: העכסנה כמו וכעכס אל מוסר אויל והוא
 ארס של נחש וקרי ליה עכס ע"ג שאינו מעילו אלא על
 ידי כעס: בכעוס נחש כעוס: נמקים כמו המק בשמי:
 צלצול ככד"ל כאה: נקפים לשון המכקף רגליו ויקקפ סככי
 היער: מתקשטות היינו שער שסורקות ומפרכסות. מתקשטות
 דומה למקשה כעין כוטר'יקון. פתיגיל כוטר'יקון פתח גילה
 איתו מקום: כי תחת יופי כי כל אלה יבאו לך תחת יופיך:
 כיבא קוטר"א ליחה כמו שיחל' וכיבי דקדושין דפלימו:

במה אשה פרק ששי שבת קעו

בהן צרעת כתיב הכא ושפח וכתיב התם *ולשאת ויקלס יד
ולספחת. וה' פתחן יערה רב ושמואל חד אמר
שנשפכו כקיתון וחד אמר שנעשה פתחיהן כיער
אמר רב יהודה אמר רב אנשי ירושלים אנשי
שחץ היו אדם אומר לחברו במה סעדת היום כו'.

אמר רחבה א"ר יהודה עצי ירושלים של קינמון פג
היו וכשעה שהיו מסיקין מהן ריחן נודף בכל
א"י ומשחרבה ירושלים נגנזו ולא נשתייר אלא
כשעורה ומשתכח בגזאי דצמצמאי מלכתא:

משנה לא יצא האיש לא בסיוף ולא בקשת וכו' מ
ר' אליעזר אומר תכשיטין הן לו וחכמים
אומרים אינן אלא לגנאי שנא' *וכתתו חרבותיהם
לאיתים וחניתותיהם למזמרות וגומר ולא ילמדו עוד
מלחמה: גמ' תניא אמרו לו לרבי אליעזר וכי מאחר
דתכשיטין הן לו מפני מה הן בטלים לימות המשיח.
אמר להם לפי שאינן צריכין שנא' *לא ישאו גוי
אל גוי חרב. ותהוי לנוי בעלמא. אמר אבוי מירי

פתחן כונו פתחיהן: שנשפכות כקיתון שופכות דס זיבה:
יערה כמו ותער כדה: כיער כתמלאו ערו וכמאסות לתשמיס:
אנשי שחץ מדברי' בלשון גאווה ולעגי שפה: סעדת תשמיס
ודברי' כוול דוקיס לאלה ולא קשמי לכתב' כאן:
צמצמאי מלכתא כך שמה:

וכתתו חרבותם ואי תכשיטין כינהו לא יהו בטלים לעתיד:

דהוה אשרגא בטיהרא . ופליגא דשמואל דאמר
 שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא
 שעבוד מלכיות בלבד שנא' *כי לא יהדל אביון
 מקרב הארץ . מסייע ליה לרבי חייא בר אבא
 דאמר רבי חייא בר אבא כל הנביאים לא נתנבאו
 אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא *עין לא
 ראתה אלהים וולתך ואיכא דאמרי אמרו ליה לרבי
 אליעזר וכי מאחר דתכשיטין הן לו מפני מה הן
 בטלים לימות המשיח אמר להו אף לימות המשיח
 אינן בטלים היינו דשמואל ופליגא דרבי חייא בר
 אבא: א"ל אבוי לרב דימי ואמרי לה לרב אויאי
 וכולי מ"ט דר' אליעזר דאמר תכשיטין הן לו . דכתוב
 *חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך . א"ל רב
 כהנא למר בריה דרבינא האי בדברי תורה כתיב
 א"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו (לעולם):

דברי טו

ישעי סד

כ' אין

עומדין

פ"ט

רש"ט

מלי חס

שרגא בטיהרא כר בלהרים מתוך שאינו לריך אינו כחה
 אבל בזמן הזה שהוא עת מלקמות תכשיט הוא: ופליגא דר
 דקתני בטלין לימות המשיח פליג דשמואל דאמר אין בטלין
 לימות המשיח: לא יהדל משמע לעולם אלמא יש עכיות ש"ס
 נקמות שנתנבאו הנביאים ולא יהיה כנעני עוד לא לימות המשיח
 שנתנבאו שהן מן העולם הזה שאם כן קדל לך אביון: מסייע ליה
 ברייתא דקתני בטלים לימות המשיח לרבי קייא בר אבא
 לא נתנבאו דברי נקמות שלהן: עין לא ראתה עין של נביאים
 לא שלט לראותה: בדברי תורה כתיב הוי זהיר לקזור ע
 טאנתך שתהא מומוכ' לך בשעת הדין להביא ראיה כקרב על ירך

במה אשה פרק ששי שבת קעז

אמר רב כהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין מא
 הוה גמירנא ליה לכוליה גמרא ולא הוה ^ס

ידענא דאין מקרא יוצא מדי פשוטו עד השתא.

מאי קא משמע לן דליגמר איניש והדר ליסבר.

א"ר ירמיה א"ר אלעזר שני ת"ח המחודדין זה לוח

בהלכה הקב"ה מצליח להם שנא' *והדרך אל ^{מלי' חה}

תקרי והדרך אלא וחדרך. ולא עוד אלא שעולין

לגדולה שנאמר *צלח רכב. יכול אפי' שלא לשמה ^ס

ת"ל על דבר אמת. יכול אם הגים דעתו ת"ל

וענוה צדק. ואם עושים כן זוכין לתורה שניתנה

בימין שנא' ותורך נוראות ימינד. רב נחמן בר יצחק

אמר זוכין לדברים שנאמרו בימינה של תורה. אמר

רבא בר רב שילא ואמרי לה וכו' מאי דכתיב

*אורך ימים כימינה בשמאלה עושר וכבוד אלא ^{חשלי יי}

כימינה אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא אלא ^{חכות}

למיימיני' בה אורך ימים איכא וכ"ש עושר וכבוד ^{פ"ק}

גבור לכלק במקמה והוא הודך והדרך: ^{ע"ג}

דליגמר איניש ליגרום שמעת' מרביה ואף על גב דלא ידע

לכולהו טעמיה: והדר לסבר טעמי דהוה קשה

לרב כהנא ולא הוה ידע להאי טעמא ותלמודיה הוה קים ליה

מדהוה בר תמני סרי: המחודדים שואלין ומשיבין ולא לקפס לא

להתקדד: והדרך כמו וקדדך: ותורך תלמד נה: למיימינים

אל תורה שמספספין טעמיהן בדיוקין וברורין כימין המיומנת

למלאכה: עושר וכבוד ליכא בתמיה כיון דאיכא אורך ימים

למשמאילוי' בה עושר וכבוד איכא אורך ימים לוכא
 אמר רבי ירמיה אר"ש בן לקיש שני תלמידיו חכמים
 הנוחין זה לזה בהלכה הקב"ה מקשיב להם שנא'
 חלפני ג *או נדברו וראוי ה' איש אל רעהו וגו' אין דבור
 תלמי' מו אלא נחת שנא' *ידבר עמים תחתנו מאי *ולהושבו
 חלפני ג שמו אמר רבי אסי אפילו הושב לעשות מצוה
 ונאנס ולא עשא' מעלה עליו הבהוב כאלו עשאה
 אמר רב חוננא כל העושה מצוה כמאמרה אין
 מבשרין אותו בשורות רעות שנא' *שומר מצוה לא
 קבלת ח ידע דבר רע. א"ר אסי ואיתומא ר' חוננא אפיו
 קדשיל ס"ק
 הקדוש ברוך הוא גזר גזרה היא מבטלה שנאמר
 ע"ש *באשר דבר מלך שלמון ומי יאמר לו מה העשה
 רש"א *וסמך ליה שומר מצוה לא ידע דבר רע. אמר
 קבלת ח רבי אבא אר"ש בן לקיש ב' ח"ח המקשיבים
 זה לזה בהלכה הקדוש ברוך הוא שומע לקולך
 שיר שנא' *היושב בגני' חברי' מקשיבין לקולך השמיעיני
 כשיני' ח כ"ג עושר וכבוד: למשמאילום בה שאין יגיעין זה כל לרבן
 ח"כ מימיכים זה עוסקים לשמה משמאילים שלא לשמה: הנוחין
 זה לזה נושאין ונותנין זה נקטת רוח ומתעסקין כדי שילמד
 זה מזה: ידבר עמים תחתינו ישפילם וכל שפלות נקטת
 לשון אחר הנוסחין מכהיג' זה את זה להבנתה של הלכה כמו לך
 נסה. ידבר תרגום של ינהג: מי יאמר לו מה העשה שומת
 מנה יטול לומר לו: המקשיבים מלמדים זה את זה ומזכירים זה
 עזה ולשכא דקרא נקט: בגנים נתי מדרשות: חברים מקשיבין

במה אשה פרק ששי שבת קעה

ואם אין עושין בן גורמין לכהונה שתסתלק מישראל.

שנא * ברח דודי וגו' א"ר אבא א"ר שמעון בן לקיש ^{ס"ט} ב' ת"ח המדגילין זה לזה בהלכה הקב"ה אוהבן שנא * ירגלו עלי אהבה. אמר רבא והוא דידעי ^{ס"ט} צורתא דשמעתא והוא דליריף להו רבה במתא למגמר מוניה:

א"ר אבא ארשב"ל גדול המלוה יותר מן העוש' מב צדקה ומטיל בכיס יותר מכלם אמר ר"א ^{ס"ט} ארשב"ל אם ת"ח נוקם ונוטר כנחש הוא חגרהו על מתניך אם עם הארץ הוא חסיד אל תדור בשכונתו אמר רב כהנא וכו' ואמרי לה אר"א אר"ש בן לקיש כל המגדל כלב בתוך ביתו מונע חסד מתוך ביתו שנא' * למס * מרעהו חסד שכן בלשון

איוב ^{ס"ט} ע"ב

זה לזה חכי חומר להם שישיעו כי קולם ואענם: ברח דודי בתריה כתיב: המדגילים מאספין זה את זה ואומרים זא וכלמוד זא וכבין בין שכיבו הואיל ואין לנו רצ ללמדנו: צורתא שורט הדבר קלת למדו מרצם:

גדול המלוה לפי שאין העני צו בדבר: ומטיל לכיס מעות ומלאי להשתכר בהם למקלית השכר ואידי דאיירי רבי אנא אר"ל נקט כל הכי מילי דאגדתא דאמר להו רבי אנא משמיה: חוגרהו הדבק בו שסופך ליהנות מתלמודו: אל תדור בשכונתו שאינו יודע בלקדוקי מלוה ואין ססידותו שלם וסופך ללמוד ממנו: מונע חסד שאינו מביק העניים לנא לפתקו: למס דהיינו כלב: מרעהו מוכע חסד ואע"ג דלא כתיב מוכע ממילא

יונית קורין לכלב למס. רב נחמן בר יצחק אמ' אף פורק ממנו יראת שמים שנא' ויראת שדי יעווב. ההיא אתחא דעיילא לההוא ביתא למיפא נבח בה כלבא איתעקר ולדה. א"ל מרא דביתא לא תדחלי דשקילי ניביה ושקילין טופריה. אמרה ליה שקילא מיבותיך ושדיא אחיורי כבר נד ולד. קבלת יא אמר רב הונא מאי דכתיב *שמח בחור בילדותיך ויטיבך וגו' יביאך האלהים כמשפט ע"כ דברי יצר הרע מכאן ואילך דברי יצר הטוב ר"ל אמר ע"כ לדברי תורה מכאן ואילך למעשים טובים:

מג **תניא** ציץ כמין טס של זהב ורחבו שתי אצבעות ס
 מוקף מאזן לאון וכתוב עליו בב' שיטין יו"ד
 ה"א מלמעלה וקדש למ"ד למטה א"ו ואליעור בר'
 שמע שכל תיבה שראשה מ"ס משמשת בטילה היא כמו ויקח מידם אנדו גוים מארלו: למיפא לאפות עיסה שהשיל צ"ה תנורו: שקילי ניביה כטולות ד' שיכו שהיא כוסך זהם אותם שיכים קרי כיניה כדאמרינן באלו טריפות גמל כיניה אית ליה: שקילי טופריה כטולו' לפרכיו מלסרוט: שקילא כטולה טובתך ומוטלת על הקוליס: טיבוחך טובת הכאת כחמתך כמו מחזיק טובה גוריא בלע"ז: ע"כ עד ודע כי על כל אלה וגו': ע"כ לתורה שחז בתלמודך למוד משמחה ומטוב לב. והלך דרכי לבך להנין מה בלבך לפי ראות עיניך: מכאן ואילך למעשים טובים ודע כי על כל אלה על כלמה שלמדת סופך ליתן את הדין אס לא תקיים: יו"ד ה"א מלמעלה קדש למ"ד מלמטה כלומר השם שלם

יוסי אני ראיתיו ברומי וכתוב קדש לה' כשיטה אחת:

ונקרב * את קרבן ה' איש וגו' טבעת עגיל וגו' אר"א מד
עגיל זה רפוס של דדין. כומו זה רפוס של מדנר לא

בית הרחם. אמר רב יוסף אי הכי היינו דמתרגמי' סד
מחוך דבר המביא לידי גיחוך א"ל רבא מגופיה חסכת
דקרא ש"מ כומו כאן מקום זמה *ויקצוף משה על כלה
פקודי החיל אמר רב נחמן אמר רבה בר אבון עס
אמר לו משה לישראל שמא חזרתם לקלקולכם
הראשון אמרו לא נפקד ממנו איש אמר להם א"כ
כפרה למה. א"ל אם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור
לא יצאנו מיד ונקרב את קרבן ה'. הנא דבי רבי
ישמעאל מפני מה הוצרכו ישראל שבאותו הדור

כפרה. מפני * שזנו עיניהם מן הערוה. אמר רב עס
ששת מפני מה מנה הכתוב תכשיטין שבחויץ עם ע"ב
תכשיטין שבפנים. לומר לך כל המסיתכל באצבע שנת

בשטה עליוכה וקדש למ"ד בשטה תחתונה שלא להקדים שאר ובינה
אותיות תלמעלה מן השם מאחר שב' שטיין היו ורבינו הלוי פ"א
זוכה קדש תלמעט והיא היא: אני ראיתיו ברומי שכתבם לאולר ובי"ז
המלך ליטול מה שירלה במסכ' ועילה במעשה בן תלמיון: פ"א

רפוס של דדין שמכת בו דדין: גיחוך לילכות: לקלקולכם עס
אל מעשה שטים לזכות את זכות מואב שחא כך עשיתם
במדין לכך אתם לריכין קרבן: לא נפקד לא נספר מדת
יהודית: שזנו לשון מזון שכתבו במרא"י העין: תכשיטין שבחויץ
טבעת: תכשיטין שבפנים כומו: לומר לך המסתכל באצבע

קטנה של אשה כאלו מסתכל במקו' התורפה.
 אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים
 מפני מראית העין אפ"י בחדרי חדרים אסור: אמר
 עולא כדו שלא תתגנה על בעלה כדחניא *והדוה ויקרא טו
 בנדחה זקנים הראשונים אמרו שלא תכחול ולא
 תפקוס ולא תתקשט בבגדי צבעונין עו' שבא רבי
 עקיבא ולימד אם כן אחה מגנה על בעלה ונמצא
 בעלה מגרשה ואלא מת"ל והדוה בנדחה. בנדחה
 תהא עד שחבא במים. תנן ולא בוג אעפ"י שפקוק
 וחניא אידך פוקק לה זוג בצוארה ומטייל עמה
 בחצר תנאי היא וכ"י:

מה א"ר יוחנן לאישתא צמירתא לשקול סכינא דכולא
 פרולא וליוזיל להיבא דאיבא ורדינא וליקטר סו

זהו מקום טבעת כמסתכל במקום כומו: כדו שלא תתגנה
 תתירו לה קלת קישוטים נאים: כדחני' דתו רבנן להכי:
 בנדחה היו יורשים הראשונים כמשמעו כדבר המכונה והרשיקה
 מצעלה: שלא תכחול עיניה: ולא תפקוס ארק על פני'
 טו' כפכאש בלעז והוא אדום: תהא בנדחה צטומאתה: עד
 שחבא במים לטבול ואע"פ שעברו ז' שלה ופסק מעיניה:
 ולא בוג אע"פ שהוא פקוק ואינו מוליד קול לא תלח
 בהמה זו וטעמ' כרישכא כפ' צמה בהמה משום דמיקוזי כחזיל
 לחיכג': מטייל עמה בחצר שהיא נוכסה מן הרבים שלא
 כדברי רב ותרכו תנאי היא:

אישתא צמירתא קולי אסתממת וקודמת את הגוף: ורדינא

כמה אשה פרק ששי שבת קפ

ביה נירא ברקא יומא קמא ליחדוק ביה פורתא
 ולימא *וירא מלאך ה' אליו וגומר. למחר ליחדוק
 ביה פורתא ולימא *ויאמר משה אסורה נא ואראה.
 למחר ליחדוק ביה פורתא ולימא *וירא ה' כי סר
 לראות וגומר. א"ל רב אחא כריה (דרב) [דרבא
 לרב] אשי ולימא ויאמר אל תקרב הלום וגומר.
 אלא ליומא קמא לימא וירא מלאך ה' ויאמר משה.
 למחר לימא ויאמר משה וירא ה' כי סר לראות.
 למחר ויאמר (ה') אל תקרב הלום. וכי פסקת
 ליה ליתתיה ולפסקיה ולימא הכי הסנה הסנה לאו
 משום דגביהת מכל אילני אשרי הקב"ה שכינתיה
 עלך אלא משום דמייכת מכל אילני אשרי הקב"ה
 שכינתיה עלך. וכי היכי דחמיתיה אישתא לחנניה
 מישאל ועזריה ועריקת מן קדמוהי כן תחמינייה
 אישתא לפלוני בר פלוני ותיערוק מן קדמוהי.
 לסימטא לימא הכי בזבויה מסמסיה כסכסיה
 שרלאי ואמרלאי אילין מלאכי דאשתלחו מארעא
 סנה: ליחדוק איסקרני"ר כמו דמיבלע קידקיהו דאלו טרפות:
 ויאמר משה מזוס סיפיה מדוע לא יצער הסנה: כי סר שיסור
 הקולי: אל תקרב הלום שלא יקרב הקולי אליו: ליתתיה
 וליפסקי' סמוך לקרקע: ליתתיה יסיל: דמייכת אחתה שכל:
 דחמיתא אישתא אחתה האש: לסימטא שפין קלוי"ז בלע"ז:
 בזבויה מסמסיה כסכסיה שמת המלאכים ע"ש שקורעין
 ומסמסים ומכסכים אותו: בז לשון צועל: מארעא

נגמ'
 כתוב
 ליחדוק
 כרי"ה
 שמות ג

דסדום לאסאה שחיני' כאיבין בוך בויך בזוכיך
 מסמסמי' כמון כמין עייניך ביד עייניך ביד אתריך
 ביד זרעך כקלוט וכפרדה דלא פרה ולא רבי' כך
 לא תפרה ולא תרבה בגופיה דפלוני בר פלונית
 ועוד דברים ולחישות אחרים לחלאים אחרי'
 ולא חששתי להעתיקם: אביי ורבא דאמרי תרווייהו
 כל דבר שיש בו משו' רפואה אין בו משו' דרכי
 האמורי הא אין בו משום רפואה יש בו משום
 דרכי האמורי והתני' אילן שמשיר פירותיו סוקרו
 וצובע אותו בסיקרא וטוענו באבנים בשלמא טוענו
 באבנים כי היכי דליכחוש חיליה אלא סוקרו
 בסיקרא מאי רפואה קעביד. כי היכי דליחזייה
 אינשו וליבעי עליה רחמי. כדתניא *וטמא טמא
 יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים יבקשו
 עליו רחמים:

ויקרא יב

דסדום כך הוא הלשג ולא מסדום נאו: בוך בזיך אין לו
 משמעות אלא כך הוא הלשג: עייניך ביד מראיך ביד שלא
 תאדים יותר: אתריך ביד שלא תרמינ: כקלוט שנקלט זרעו
 בשירי בטנו שלא יוליד: שיש בו משום רפואה שנתית
 רפואתו כגון שתיית כוס ותקנות מכה: ופרכינן הא אין בו
 כגון לשג שאין כיבר שיהא רפואה: יש בו משום דרכי האמורי
 בתמיה: דליכחוש חיליה שעל ידי שהוא שמן וכמו רב פירותיו
 כושרין: דלחזיה אינשו ולסימכא עבדי ליה לאודועי דמשיך
 פירותיו: טמא טמא הוא עלמא אומר טמא רסקו מעלי:

במה אשה פרק ששי שבת קפא

האומר גר גדי וסנוק לא אשכי ובושכי יש בו ^סס
 משום דרכי האמורי. ר' יהודה אומר גר ע"כ
 אינו אלא ל' עכו"ם שנא' *העורכים לגר שולחן ישיב' ^סס
 הוא בשמה והיא בשמו יש בו משום דרכי
 האמורי דונו דני יש בו משום דרכי האמורי
 רבי יהודה אומר אין דן אלא ל' עכו"ם שנאמר
 *הנשבעים באשמת שומרון ואמרו חי אלהיך ^{ינחום ח}
 דן האומר לעורב שרק ולעורבת שריקי והחזיר לי
 זנביך לטובה יש בו מד"ה. האומר שחטו חרנגול
 זה שקרא ערבית וחרנגולת שקראה גברית יש בו
 מד"ה. האומ' אשתה ואותיר יש בו מד"ה. המבקעת
 בצים בכותל והטח בפני האפרוחים יש בו מד"ה.

האומר גר גדי התמזל מזל: וסנוק לא יניף אל הדי:
 אושכי ובושכי יום ולילה: יש בו משום דרכי האמורי
 וכן נכולס עד סוף פרק גר' הרי זה מדרכי האמורי והכי
 נרס' נחום: הוא בשמה והיא בשמו הוא ואשתו מחליפין
 שמותיהם זה בזה בלילה משום נחום: דונו דני התקוקו
 קציות: דן אינו קק האמורי אלא עכו"ם משם וקייז משו'
 קורא נסס עכו"ם: האומר לעורב שרק כשהוא קורא או'
 לי כן מפני שהוא מצטר בשורות ולקט לו לקט זה: שקרא
 ערבית איחר יותר משאר קציריו ול"ג שקרא כעורב: שקרא
 גברית כחרנגול כמו קרא גברא: אשתה ואותיר כדי
 שתהיה נרכה מלויה זיינו: המבקע' בצים בכותל ואית
 דגרס נלי' מבקעת לאחר שילאו האפרוחים מקורת הקליפה

והמגים בפני האפרוחים יש בו מד"ה. המרקדת
 והמונה (על גביו) [ע"א] אפרוחים בשביל שלא
 ימותו יש בו מד"ה. המרקדת לכוחה והמשתקת
 לעדשים והמצווחת לגריסין יש בו מד"ה: המשתנה
 בפני קדרתה כדי שתתבשל מהרה יש בו מד"ה.
 אבל נותנים קיסם של תות ושברי זכוכי בקדר'
 כדי שתתבשל מהרה וחכמים אוסרים בשברי
 זכוכית מפני הסכנה: ת"ר נותנים בול של מלח
 לתוך הנר בשביל שתאיר ותדליק. ונותנים טיט
 וחרסית תחת הנר בשביל שתמתין ותדליק. אמ'
 מר זוטרא האי מאן דמכסי שרגא דמשחא ומגלי
 נפטא קעבר משום בל תשחית:

נכותל ונוקעתן צמקל לפניהם והו' לקט שלא ימותו: המרקדת
 לכוחה כשעושה כותח מרקדת לפניו והוא כיקט שיתחזק:
 המשתקת לעדשים כשנותנתם בקדרה משתקת את כל
 העומדי' כדי שיתבשלו: ולגריסין מלוח': ה"ג אבל נותנין
 קיסם של תות מורי"ר שזוק הוא כסומץ ומועיל לבשל ואין
 זה לניקט: ה"ג אבל אסרו חכמים בשברי זכוכית אע"פ
 שמשום דכפי האמורי אין צו אסרו חכמים מפני הסכנה
 שלא יבלע: בול של מלח אגרוף מלח בשביל שתאיר ותדליק
 שאין זה ניקט אלא מסייע ממש שהמלח לולל את השמן
 וימשך אחר הפתילה: טיט וחרסית מכבין את השמן ואינו
 דולק מהר: דמכסי שרגא דמשחא שעושה לו כסוי למעלה
 שמהר לידלק: דנפטא כשמגלין אותו האור כחשך והולך אליו ומצעיר:

במה אשה פרק ששי שבת קפב

מעשה בר"ע שעשה משתה לבנו ועל כל כוס מו
וכוס שהביא: אמר חמרא וחיי לפי רבנן שס
חיי וחמר' לפוס רבנן ולפוס תלמידיהון:

פ' אלז
כאורין
וב"ע
רש"א

בלל גדול

פרק שביעי

אמר רבהונא היה מהלך בדרך או במדבר ואינו יודע סמ
אימתי שבת מונה ששה ימים ומשמר יום ע"ז
אחד. חייא בר רב אומר משמר יום אחד ומונה ו'
ימים במאי קמיפלגי מר סבר כבריייתו של עולם
ומר סבר כאדם הראשון:

כי אתא רב דימי אמר שבתא דרב ביבי הואי ער
ואיקלעו רבי אמי ורבי אסי שדא קמייהו כלכלה
דפירי ולא ידענא אי משום דסבר אוכל מתוך

חמרא וחיי כשהגין ונתכין כוס אומר כן לצרכה בעלמא:
מונה ששה ימים שס אל לנו שכתו ומשמר הז': משמר
יום אחד ומונה ו' ימים וכל יום שיס אל לנו
אינו משמר דשמא עשה מלאכה אבל יום המקרת משמר:
[ונגמ' מפרש דנהכך דאינו משמר לא עביד כמי מלאכה אלא
כדי פרכסת היום]: כבריייתו של עולם ימי קול כמו תפולה:
כאדם הראשון שכברא בערב שנת ויום אחד למכינו שנת היה:
שבתא דרב ביבי הואי הגיע יומו להיות עומד ומשמע על
התלמידים: ושדא קמייהו ולא רנה לצרור האוכל

פסולת אסור אי משום עין יפה הוא דמכוין:
 סס הקושר והמתיר קשירה בנושכן היכי הואי אמ'
 ע"ג רבא שכן קושרים ביתדות אהלי'. קושרי
 ההוא קשר ע"מ להתיר הוא אלא אמר אבוי שכן
 אורגי יריעות שנפסק להם נימא קושרין אותה א"ל
 רבא תירצת קושר מתיר מאי איכא למומר וכי
 תימא דאי מתרמי ליה תרי חוטי קשרי בהדי הדדי
 שרי חד וקטר חד השתא לפני מלך ב"ו אין עושי'
 כן לפני ממ"ה הקב"ה עושים אלא אמר רבא
 ואיתימא רבי אלעאי שכן צדי חלזון קושרי ומתירי':

מתוך העלין ולתת לפני כל אחד ואחד אלא שטקן והס
 כוטלים ואוכלים ונשטק זה כפרד האוכל מאליו:

ביתדות אהלים כועלים יתדות נקרקע כדכתיב יתדות המשכן
 וקושרים היריעות בהן במיתריהן: קושר ע"מ
 להתיר הוא וכי האי גוונא פטריכן ליה לקמן דתכן כל
 קשר שאינו של קיימא אין קייבין עליו: בהדי הדדי נשני
 קוטין זה אלא זה: שרי חד לאקר אריותן מתיר האי מפני
 שכולטים וכראים: וקטר חד כלו' מניח כמו שהיא: השתא
 וכו' אין עושיין כשמתירים כראה הנקב צריעה שקוטיה היו
 כפולים ששה והיו גסים ומתקלה היו זרזין בכך וכי מתרמי
 להו תרי קיטרי קושרין האי וכותקין הקוט הב' מלמטה
 ולמעלה ומספקין בקוט ארוך וקושרין למעלה ולמטה ואין סס
 גנים קשרים סמוכים: צדי חלזון ללבוש התכלת בדמו והוא
 כמין דג קטן ועולה אחד לע' שנה: קושרין ומתירין שכל

כלל גדול פרק שביעי שבת קפג

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב המותח חוט עה
של תפירה בשבת חייב הטאת והלומד דבר
א' מן האמגוש חייב מיתה והיודע לחשב תקופות
ומזלות ואינו חושב אסור לספר הימנו. מגושטא
רב ושמואל חד אמר חרשי וחד אמר גדופי.
תסתיים דרב אמר גדופי דאמר רב זוטרא בר
טוביה אמר רב הלומד דבר אחד מן המגוש חייב
מיתה דאס"ד חרשי והכתיב *לא תלמד לעשות
זבל אתה למד להבין ולהורות תסתיים:

דברי ית

השזת עשויס קשריס קשריס והן קשרי' קיימיס ופעמיס שלריך
לעול קוטין מרשת זו ולהוסיף על זו ומתיר מכאן וקושר בכאן:
המותח חוט של תפירה נגד התפור ועומד והניח הקוט
ארוך וכתפרדו שתי קתיכות הנגד זו מזו במקלת
וקוטי התפירות כמשכין ומותח את ראש הקוט להדק ולקצר
זו היא תפירתו וקייב: והלומד דבר אחד מן האמגוש מין
הממשיכו לעכו"ס אפילו דבר תורה אסור ללמוד ממנו:
והיודע וכו' הני תלת שמעתתא שמעינהו מר זוטרא מר
כי הדדי וגרסינהו: מגושטא דאמרינן בכל דוכתא רב ושמואל
פליגי ביה: ח"א חרש מכסף: וחד אמר גדופי מין האדוק
נעכו"ס ומגדף תמיד את השם ומסית אנשים לעכו"ס: דאי
ס"ד חרשי וטעמא מאוס דכתיב לא ימלא בך וגומר וקא
קשיב מכסף: והא כתיב לעיל מיניה: לא תלמד לעשות
כדי שמעשה: להבין שתוכל לעמוד בהם ואם יעשה כניח
סקר לפניך שתזין שהוא מכסף: תסתיים גדופי הוא הילכך
כל דברי עינות ומסתלק מעליו שלא ישיאך:

מז א"ר רבי שמעון בן פוי א"ר יהושע בן לוי משום
 סס בר קפרא. כל היודע לחשב בתקופות ומזלו
 יסעי' ה ואינו חושב עליו הכתוב אומר *ואת פועל ה' לא
 יביטו ומעשה ידיו לא ראו. א"ר שמואל בר נחמני
 מנין שמצוה על אדם לחשב תקופות ומזלות שנא'
 דברי' ד *ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם וכינתכם לעיני
 העמים או זו היא חכמה וכינה שהיא לעיני העמים
 היו אומר זה השוכן תקופות ומזלות:

ה מ ו צ י א

פרק שמיני

מח א"ר רב יהודה א"ר רב כל מה שבר' הקב"ה
 עז בעולמו לא ברא דבר אח' לבטלה ברא
 ע"ב שבלול לכתיחא ברא זכוב לצירעה יתוש לנחש
 ונחש לחפפ' וסממית לעקרב היכי עביד לי' מייתי
 לעיני העמים שקמה הכיכרת היא שמראה להם סי'
 לדבריו בהילוך חמה והמזלות שמעידין כדבריו
 שאומר שנה זו גשומה והיא כן שנה זו שקונה והיא כן שכל
 העתים לפי (הילוך) הקמה במזלותיה ומולדותיה במזל והכל
 לפי השעה המתקלת לשמש בכניסת הקמה באותו מזל:
 שבלול לימלא: רכחית מניקה עליו: זכוב לצרעא למי
 שעקלו לרעא כותש זכוב ומניקה עליו: לחפפ' מין
 שקין: סממית איירכ"ה בלע": לעקרב עקילת עקרב

חדא אוכמא וחדא חזרא ושלקו לי ושייפו לי:
 תנו רבנן ה' אימורת הן אימת חלש על גבור.
 אימת מפגיע על ארי. אימת יתוש על הפיל. אימת
 סממית על עקרב. אימת סנונית על הנשר. אימת
 כילבית על לויחן א"ר יהודה אמר רב מאי קרא
 *המבליג שוד על עזרבי זירא אשכח לרב יהודה

עמוס ס

דהוה קאי אפיתהא דבי חמוה וחזיתיה דהוה בדיחא
 דעתיה ואי בעי מיניה כל הללי עלמא הוה א"ל.
 א"ל מ"ט עזו מסגן *ברישא והדר אמרי אמ' לי' כנמי
 כברייתא של עולם דברישי' השוכא והדר נהורא
 מ"ט הני מיכסיין והני כוגליין הני דמכסיין מנייהו
 מכסיין והני דלא מיכסיין מינייהו מיגליין מאי טעמא
 גמלא זוטרא גנובתיה משום דאכל כוסי מ"ט תורא

כנמי

כריש

עדרא

ס' כנו

כותי

וע"ש

רש"א

כותא סממית ומניקה עליו: ושייף ומושק: מפגיע קיה
 קטנה וקולה גדול וטומע וירא שתהא צריה גדולה וצורק:
 יתוש ככנס לפיל צוטטמו וכן סממית לעקרב ככנס לו צאזכו:
 סנונית ארוכד"יל ככנס תחת כפי הנשר ומעכצו מפריסת
 ככסיו: כילבית שרץ קטן וככנס לדג גדול צאזכו: המבליג
 שוד על עז המקזיק שוד על הגבור: כל הללי עלמא
 פירוט דצריס הנעשים בכל קלל העולם: משגיין בריש
 עדרא מהלכות צראש העדר: ברישא השוכא סתם עזיס
 שקורות סתם רמלות לצנות: מיכסיין צוצצ: והני מיגליין
 העזיס אין להם אליה: הני דמכסיין מינייהו רמלים שאנקט
 חתכסיס מלמרן גם הן מכוסות: דאכלה כוסי קוליס לפיכך

אריכא גנובתיה משום דדייר באגמי ובעי לכרכושי
 בקי מ"ט קרנא דקמצא רכיכא משום דדיירא בחילפי
 ואי קשיא נדייה ומתעוורא דאמר שמואל האי מאן
 דבעי לסמיה לקמצא לשלפינהו לקרנא מ"ט האי
 תימרא דתרנגולא מדלי לעילא דדיירי אדפי. ואי
 עייל קטרא מתעוורא. דשא דרך שם. דרגא דרך
 גג. מתכולתא אימתי תכלה דא. ביחא בא ואיתיב
 בה. ביקתא בי עקתא. כופת' כוף ותיב. לבני לבני

זכנו קנר כדי שלא ידנקו זו הקולים: ובעי לכרכוש' בקי
 להצריק היתושים: קמצא ארצה ול"כ קמלאי שגלול:
 חילפי ערנה: ואי קשיא נדיא ואס היתה קשה תכוד
 ותעקר כשתכה צעלים: ומתעוורא יסתמו עיניה שמראית
 עיניה תלויה בה כדשמואל: תימרא' דתרנגולא מידליא
 לעילא ריס של עין התחתון כשעולם עיניו עולה למעלה
 מן העליון ונשאר כל צריית העליון שוכב על התחתון:
 משום דדייר אדפי שעולה צלילות על הקרשים והקורות
 לריך שיעלה התחתון על העליון מפני העשן שלא יכנס
 צעיניו: מתכולתא דבר שמתבלין זו כגון כותח או שאר
 ליפתן: מתי תכלה דא לכשיכלה מה כאכל ול"כ מתי תכלה
 דא לפי שאינו כלה עד זמן ארוך שאינו כאכל אלא מעט
 מעט: ביחא בא ואיתיב שדרך ליטב צבית: ביקתא צית לר
 וקטן: בי עקתא צית לר: כופתא מכתשת ל"א מדה לקטין
 ול"כ כמין גולם עץ עשוי לשינה כדתיבא צפססים: כוף
 תיב כסוף אותו ושן עליו: לבני לבני בני מתקיים לדורות

המוציא פרק שמיני שבת קפה

בני הוצא חציצא. חצבא שחוצב מים מן הנהר
 כווא כזה. שוטיחא שטוחא. משיכלא מאשי כולא.

משכילתא משיא כלתא. אסותא *חסירתא. בוכנא י"ג
 בא ואכנה. לבושא לא בושא. גלימא שנעשה בו חסידתא
 כגולם. גלתא גלי ואתיב. פוריא שפרין ורבין עליה כלי
 בור זיקנא בור זה נקי. סודרא סוד ה' ליריאו. חכות
 אפרנא אפיתחא דין. ת"ר ג' כל זמן שמזקינן כחסיד
 ע"א פ"ב

הרבה: הוצא גדר קולים או לולבים: חציצא אינו דבר
 קיימא אלא קליח בעלמא: כווא כלי חרס קטן: כזה
 כלומר דבר מוטט וקל כמות זה מהו קטן למלאותו לי
 מיינך במתנה: שוטיחא נד של הדם שמרקדין בו לפני הכלה:
 שטוחא כראה המרקד כשועה: משיכלא ספל גדול שהכל
 רוקלים ידיהם ורגליהם ממנו: משא כולא רוקץ את הכל:
 משכילתא ספל קטן וכאה: משיא כלתא מיוחד לשאובי
 כמו כלה ואשה קטנה לרקוץ ממנו: אסיתא מורטי"ר:
 חסירתא שמסר הקוקה מפני: בוכנא עלי שכותשין בו:
 לבושא מלוק העליון שקוראין שרוק: לא בושא למנוע הבושה
 שמתכסה כל המלוקי' התפתוכים הקרועים ורעים: כגולם
 שאין לו חתוך איברים: גולתא מקטורין באה תרגום של
 בגד גלתא רולה לומר בגד קטן: גלי ותיב כשהוא יושב
 מגלה עלמו שלא ישב עליו שלא ילכלכו ולא יאפכו בקרקע
 וישיר שער ויקרע ויבלה: בור זינקא בור שיצאו מימיו קורין
 כך: נקי חסר מימיו: סודרא דרך תלמיד חכם לעטוף
 סודר: אפרנא טרקלין של מלכים: אפיתחא אל פתח זה

מוסיפין גבורה ואלו הן דג ונחש וחזיר:

ע"ה רבי שמעון בן אלעזר אומר דם כדי לכחול עין
אחת שכן כוחלין לברקית ומאי ניהו דמא
דחננולתא ברא רשב"ג אומר דם כדי לכחול בו
עין אחת שכן כוחלין ליארוד ומאי ניהו דמא
דברושתינא וסימניך גוא לגוא וברא לברא:

פ ס"ד כדי לסוד תנא כדי לסוד אצבע קטנה שבבנו'
אמר רב יהודה אמר רב בנות ישראל שהגיעו
לפרקן ולא הגיעו לשנים בנות עניים טופלו אותן
בסוד בנות עשירים טופלות אותן בסולת. בנות
מלכים טופלות אותן בשמן המר שנא *ששה
חדשי' בשמן המר. מאי שמן המר. רב הונא בר
חייא אמר סטכת רב ירמיה בר אבא אמר שמן
זית שלא הביא שלישי תנא ר"י אומר אנפיקינון

ע"ג

אמרי

יצאו הכל אם למשפט אם לשרת המלך:

שכן כוחלין לברקית מיל"א שזולטת בעין: ומאי ניהו
מחיה דם כוחלין אותה: ליארוד תכלול ונתו ראימי
לקורוד והם טיכות דקות של לובן הכולדות בעין דתכן בנכורות
גני מומין: דמא דברושתינא עטלף שקורין טלפ"א: גוא
דזושיכא מלוי בתוך היסוד שהיא ליארוד שהיא שוקצ בתוך
העין: ברא דמא דתרכנולת': לברא לברקית שהיא זולטת.
אצבע קטנה דרכן לסוד את כל הגוף להאדים: שהגיעו
לפרקן ולא הגיעו לשנים שהניאו ז' שערות ולא
צאו לכלל שנים נראויו לכך ומתבניעות בדבר: טופלו
מוסקות: אנפיקינון דתכן במכות אין מביאין אנפיקוכי הוא

שמן וית שלא הביא שלוש ולמה סבין אותו שמשיר
את השער ומעדן את הבשר רב ביבי הוה ליה
ברת' טפלה אבר אבר שקיל בה ד' מאות זוזי.
הוה ההוא עכו"ם בשכבותיה הויא ליה ברתא טפלא
בחד זימנא ומתה אמר קטלה רב ביבי לברתי.
אמר רב נחמן רב ביבי דשתא שכרא בעיין בנתיה
טפלא אנן דלא שתינן שיכרא לא בעיין בנתין טפלא:
כי הא דההוא גלילא דאמרו ליה קום דרוש לנו ס
במעשה מרכבה אמר להו אידרוש לכו כדררש
רבינחמיה לחבריה ונפקת ערעית' מן כותלא מחתיה
באנדיפי א"ל מן דיליה דא ליה:

א"ל מר בריה דרבינא לבריה מי שמיע לך ביצה ס
קלה מאי היא. א"ל ביעתא דצלצלא מאי
טעמא משום דוותרא. אימא דציפרתא אישתיק
א"ל מידי שמיע לך בהא אמר רב ששת ביצת
תרנגולת אמאי קרו ליה ביצה קלה. שיערו חכמי'
אין לך ביצה קלה לבשל יותר מביצת תרנגולת:

שמן זית שלא הביא שלוש: ולמה סבין אותו דהיינו שמן
המר: טפלה נסיד: שקל בה ארבע מאות זוזי. שכתייפסה
וקפלו עליה המהוגנין לה וכתבו (לה) עמון: השכר משקיר ז"ל לו
ומרבה שער:

ערעיתא צרעה נאנדיפי פלקתו: מן דיליה דא ליה מידו
היתה זאת לו שלא היה לו לדרוש במרכבה:
דצלצלתא עוף קטן:

פא עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחתוניו
ואלו הן האוכל עלי קנים ועלי גפנים

ולולבי גפנים ומוריגי בהמה בלא מלח ושדרו של
רג ורג מליח שלא בישל כל צרכו. והשותה שמרי
יין והמקנח בסיד ובחרסית. והמקנח בצרור שקנח
בו חבירו. ויש אומרי' אף התולה עצמו בכית הבסא:

מט רב חסדא ורבה בר רב הונא הוון קאזלי בארבא אמר'
להו ההיא מטרונית' אותבן כהדייכו ולא אותכות

ע"ג אמרה איהי מילתא אסרתה לארבא אמור אינהו

ס"ב מילתא שריוה. אמרה להו מאי אעביד לכו *דלא
ע"ג מקנח לכו בחספא ולא קטיל לכו כנה אמניכו
ד"ג"א ולא שליף לכו ירקא ואכיל לכו מבישא דאסיר גינאה:

פב

תחתוניות פוג"ש: לולבי גפנים אותם פילולים הגדלים נגפן
וקורין ודילא"ש: מוריגי בהמה כל צר שש

בבהמה העשוי כמורג שהוא פגום וקרוקה כמורג קרוץ קדש
כל מקום שאין הנצר חלק כגון קליפת הלשון וכגון הפין

ש"ש בו כמין קולים וכפגימות בית הכוסות: שקינח בו
חבירו אסיד ואחרסית כמי קאי: התולה שאינו יושב:

מטרוניתא נכרית היתה: אמרה מילתא דכשפים: ואסרתה
לארבא ולא זזה ממקומה: אמרי אינהו מילתא

על ידי שם טהרה: דלא מקנחיתו בחספא שאוכל לעשות לכס
כשפים: ולא קטיל לכו וכו' ואין אתם הורגים כנה בצגדיכס:

ולא אכיל לכו ירקא מבישא דאסיר גינאה אין אתם
פוליאים שום וכרישה וכלל מאגודה שאוגדים הגככים ואוכלים

א"ל רב הונא לרבה בריה מ"ט לא שכיחת קמיה ^ס
 דרב חסדא דמחדרן שמעתיה א"ל מאי איזיל
 לגביה דכי אזלינא לגביה מותיב לי במילי דעלמא
 א"ל מאן דעייל לבית הכסא לא ליתיב בהדיא ולא
 ליטרח טפי דהאי כרכשתא אתלת שיני יתיב דלמא
 משמטי שיני דכרכשתא ואתי לירי סכנה א"ל הוא
 עסיק בחיי דברייחא ואת אמרת במילי דעלמא
 כל שכן זיל לגביה:

רבי עקיבא

פרק תשיעי

מתני' אמר רבי עקיבא מנין לעכו"ם שכוטמאה ^ס
 במשא כנדה שנא' *תורם כמו דוה צא ^ל ^ל
 תאמר לו מה נדה מטמאה במשא אף עכו"ם מטמאה
 במשא *אמר רבה תורם כמו דאמר קרא נכרינהו ^ס
 אלא אתם ותיירין האגודה תקלה ש"מ כל הני קשה לכשפיס: ^{ע"ג}
 מותיב לי במילי דעלמא מושיבני לפניו נדרי קנס שאינם
 של תורה: לא ליתיב בהדיא במהרה בחזק לפי
 שנפתח הכקנ נזוקה וכיתקין שיכי הכרכש' ויולאו': ולא
 ליטרח טפי פד"י"קצרא בלע"ז:
 אד"ע מנין וכו' נזוס דבעי למיתני בהדייהו מכין שמרקיין
 את המילה כ"ל להו להכך דדמיין לה: במשא אדם
 הנושאה תורם כמו דוה וגו' נעכו"ם קשתעי:

מינך כור צא תאמר לו הכנס לא תאמר לו:
 נ הנינן *וישימו להם בעל ברית לאלהים זה זכוב
 בעל עקרון מלמד שכל אחד ואחד עושה פג
 ע"ג דמות יראתו ומניח בתוך כיסו כיון שזוכרה מוציא
 מתוך כיסו ומחבקה ומנשקה: א"ר חנינא בן עקיבא
 מפני מה אמרו ספינת הירדן טמאה מפני שמוענין
 אותה ביבשה ומורידין אותה למים. אמר רב יהודה
 אמר רב לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית
 המדרש אפיו שעה אחת שהרי כמה שנים נשנית
 משנה זו בבית המדרש ולא נתגלה טעמה עד שבא
 ר' חנינא בן עקיבא ופירשה. א"ר יונתן לעולב
 אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדבריו
 תורה ואפיו בשעת מיתה שנא *ואת התורה אדם
 כניס וקניו ימות באהל אפיו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה.
 א"ר ל אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית
 עצמו עליה שנא ואת התור' אדם כי ימות באוהל:
 נא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מאי דכתיב *לא
 פה חסוג גבול רעך [אשר גבלו ראשונים] גבול
 דברי' יט

ומחבקה ומנשקה וזהו לשון צרית אהבה וקנה: נשנית
 משנה זו של עוסכת כלים דתניא זה ספינת
 הירדן טמאה ולא נתגלה הטעם למה:
 גבול רעך ליטע סמוך למינך להכפי' קרקעו כשיעור אשר
 גבלו הראשונים ומי הם הראשונים אמוריים וקויים שהיו

רבי עקיבא פרק השיעי שבת קפח

שגבלו ראשונים לא תסיג. מאי גבלו ראשונים
א"ר שמואל בר נחמני א"ר (יונתן) [יוחנן] מ"ד
*אלה בני שעיר החורי יושבי הארץ. אטו כולי ראשי לו
עלמא יושבי רקיע נינהו אלא שהיו בקיאים בישוכה
של ארץ שהיו אומרים מלא קנה זה לזית מלא
קנה זה לגפנים מלא קנה זה לתאנה. וחורי שמריחין
את הארץ. וחוי אמר רב פפא שהיו טועמים את
הארץ בחיויא. רב אחא בר יעקב אמר חורי שנעשו
בני חורין מנכסיהן:

מתנו' מנין לפולטת שכבת זרע ביום הג' שחתא טמא' פו
שנא' *היו נכונני' לשלשת ימי'. מנין שמרחיצין שמים יט

בקיאים נכך כדאשכחן בבני שעיר: מלא קנה זה קנה המדה
שנה מודדין הקרקע: לזית ראוי לגדל זתים והה לתאנה והיו
יודעים להכריש את הארץ בין קנה לקנה בריחא וטעמא היכן
לזתים והיכן היא לתאנים ומילא דבקיאים היו בשיעור יניקה:
שמריחין סרס את התיבה ודורשה: חוי למה נקרא חוי שטועמי'
את הארץ לאזהר דבר (ידוע) ראויה: בחיויא כנקש שמאלכו
עפר: שנעשין חורין מנכסיהן שנטרדו מנחלתן ולא הולכבו
לעבוד אדמתן כדכתיב וצני עשו יירשום:

שהוא טמאה ציום הג' אכתי לא מסרחה שכבת זרע וראויה
לקלוט ולהיות ולד כולר הימכה וקרינן ש"ז הראויה
להזריע: לג' ימים דהקפיד הכתוב על טומאת קרי נמתן
חורה: מנין שמרחיצין דאף ציום הג' מסוכן הוא:

ראשי לך את המילה ביום הג' ששל להיות בשבת שנא' *ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים: מנין שקושרין לשון ישעיה א' והורית בראש שעיר המשתלח שנא' *אסיהו חטאיכ' כשנים כשלג ילבינו. מנין לסיכה שהיא כשתייה ביום הכפורים אע"פי שאין ראייה לדבר וזכר לדבר תלי' קט שנא' *ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו:

גב אמר רב אדא בר אהבה משה בהשכמה עלה עס ובהשכמה ירד. בהשכמה עלה דכתיב *וישכם משה לבד משה בבקר ויעל אל הר סיני. בהשכמה ירד דכתי' עס יע *לך רד ועלית אתה ואהרן עמך. מקיש ירידה עס לעלייה מה עלייה בהשכמה אף ירידה בהשכמה. ע"כ *וליקבלו תורה ביני שמשוי. א"ר יצחק לא *מראש כן הוא בכל הש"ס ומענות ר' יוסי אומר בו' בו אמר רבא דכ"ע בר"ח אחו' למדבר סיני. כתיב הכא *ביום הזה באו מדבר ע"כ לא

נסתר דברתי ישעיה ח"ה יב' כדש"י אל משה ביום השעיה סבירא להו כרבי יוסי הגלילי דאמר ולא כפני' בפרק קמא דיומא זה היה מעשה אחר עשרת הדברות. ורבי מהדש"א יוסי סבירא ליה דמשה וכל ישראל עומדין לקבל עשרת הדברות ודו"ק ולא נא הכתוב אלא לחלוק כבוד למשה: כתיב הכא הזה שנות יט

רבי עקיבא פרק השיעי שבת קפט

סיני וכתיב התם * והחדש הזה לכם ראש חדשיו. ^{שמות יט}
 מה להלן ר"ח אף כאן ר"ח ורכ"ע בשבת ניתנה
 תורה לישראל כתיב הכא * וזכור את יום השבת ^{שס כ}
 לקדשו. וכתיב התם * ויאמר משה אל העם זכור ^{שס יג}
 את היום וגומר מה להלן בעצומו של יום אף כאן
 בעצומו של יום. כי פליגי בקביעא דירחא ר"י סבר
 בחד בשבא איקבע ירחא ובהד בשבא לא אמר
 להו ולא מידי משום חולשא דאורחא בתרי בשבא
 אמ' להו * ואתם תהיו לי ממלכת כהנים * בתלחא ^{שס יט}
 בשבא אמר להו מצות הגבלה בר' עביד פרישה ^{פז}

הזה לגזרה שזה: מה להלן זכור את היום הזה: בעצומו
 של יום הזכירה דיליאת מלרים כאמר להו כדכתיב הזה:
 אף כאן בעצומו של יום הזכירה דשנת כאמר להן זכור
 את יום וגומר: בקביעא דירחא באיזה יום הוקבע הקדש:
 משום חולשא דאורחא גרסינן: בתרי בשבא אמר להו
 ואתם תהיו לי ומשה עלה ויקרא אליו כל הענין עד אלה
 הדברים אשר תדבר וגומר הדברים האלה כאמרו לו למקרת
 ביאתם כדאמרינן כל עליותיו בהשכמה הוו ואפילו למאן דליית
 ליה בהשכמה ירד דלא חקיש אית ליה בהשכמה עלה דהא
 בהדיח כתיב קרא: בתלחא א"ל מצות הגבלה שהדברים
 שנאמרו לו בב' ירד לערב ואמרן לישראל דכתיב ויבא משה
 ויקרא וגומר ולמקרת השכים ועלה וישב משה את דברי העם
 וגומר כדאמרינן כל עליותיו בהשכמה היו וכו' ציוס כאמר
 לו הכה אככי בא אליך וגומר ומלות הגבלה דהשמרו לכם

שמות יט

ורבנן סברי בתרי בשבא איקבע ירחא בתרי בשבא
לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא
ובתלתא אמר להו ואתם תהיו לי בד' א"ל מצות
הגבלה בה' עבוד פרישה. מיתיבי *וקדשתם היום
ומחר קשיא לרבי יוסי אמר לך ר"י יום א' הוסיף
משה מדעתו דתניא ג' דברים עשה משה מדעתו
והסכים הקב"ה עמו הוסיף יום אחד מדעתו
ופירש מן האשה ושבר את הלוחות. הוסיף יום
א' מדעתו מאי דרש היום ומחר היום כמחר מה
למחר לילו עמו אף היום לילו עמו ולילה דהאידידנא

עלות צהר אע"פ שהיא כתובה אחר וקדשתם היום ומחר
שהיא מלות פרישה קודם לכן נאמרה דכתיב צהריה עליה
שעלה בשלישי להשיב להקב"ה דצרי העם דנעשה וכשמע הכה
אנכי צא גו' וסיפא דקרח ויגד משה את דצרי העם וכי מה
דצרי העם יש כאן אלא מלות הגבלה כאמר לו צו צוים
ולקמן תניא לה הכי ולערב אמרה לישראל ולמחרת צד' השכים
ועלה והגיד שקצלו עליהם מלות הגבלה וכאמר לו מלות פרישה
וקדשתם היום ומחר ואע"פ שיז עוד ג' ימים עד יום השבת
הא אמרינן לקמן לרבי יוסי דמשה הוסיף יום אחד מדעתו:
היום ומחר משמע צה' כאמר לו לפרוש ה' וי': אמר לך
רבי יוסי לעולם צד' כאמר לו לפרוש ד' וה' והוא הוסיף
יום אחד והסכים הקב"ה לדעתו: ופירש מן האשה לגמרי
לאמר מתן תורה מיד משפירש עם קצרו שזב לא קור לתשמיש:
אף היום לריך להיות לילו עמו והא לא אפשר:

רבי עקיבא פרק תשיעי שבת קצ

נפק ליה ש"מ תרי יומי לבר מהאודנא ומנא לן
 דהסכים הקב"ה עמו דלא שריא שכינה עד צפרא
 דשבתא. פירש מן האשה מאי דרש נשא קר וחומר
 בעצמו אמר ומה ישראל שלא דברה שכינה עמהם
 אלא שעה אחת וקבע להם זמן אמרה תורה *אל
 תגשו אל אשה אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת
 עמי ואינו קובע לי זמן עאכ"ו. ומנא לן דהסכים
 הקב"ה על ידו דכתי' *לך אמור להם שובו לכם
 לאהליכם וכתיב בתריה ואתה פה עמוד עמדי. ואית
 דאמרי *פה אל פה אדבר בו. שבר את הלוחי'
 מאי דרש. אמר ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג
 מצות אמרה תורה כל בן נכר לא יאכל בו. התיר'
 כלה וישראל עע"א עא"כו. ומנא לן דהסכי' הקב"ה
 ע"י שנא' *אשר שכרת ואמר ר"ל ישר בחך ששכרת
 ת"ש והיו נכונים ליום השלישי קשיא לר' יוכי
 הא אמרין יום א' הוסיף משה מדעתו:

שמות י"ט

דברי' ס

מדברי י"ב

נ"ב פ"ב
 יבמות פ'
 הכא על
 יבמות

יקבע להם זמן אימתי ידבר עמהם: אמרה תורה והיו נכונים
 יגומר פרוז מכסותיהן: ולא קבע לי זמן לדבורו שאוכל לפרוז
 קודם לכן: לאהליכם להתיר נשותיכם לתשמיש שאסרתי לכם:
 בן נכר עע"א שנתכרו מעשיו לחזיו ששמיים: התורה כלה
 תלויה בלוקות הללו וישראל עע"א: עאכ"ו שזיכס כדי לה:
 אשר אישור שאישרו ושקפו על שבירתן: ה"ג והיו נכונים
 ליום השלישי ול"ג היו נכונים לשלשת ימים: הא אמרין יום
 אחד הוסיף והאי קרא דוהיו נכונים ליום הג' הקב"ה א"ל

גג תניא *וישב משה את דברי העם אל ה' וכתו
 סע *ויגר משה את דברי העם אל ה' מה א"ל
 שחית יט הקב"ה למשה ומה אמר משה לישראל ומה אמרו
 סע ישראל למשה ומה השיב משה לפני הגבורה וו
 מצות הגבלה דברי ר' יוסי בר' יהודה ר' אומר
 בתחלה פי' עונשה דכתיב *וישב משה דברים
 ot שמשכבין דעתו של אדם ולכסוף פירש מתן שכרה
 דכתיב ויגר משה דברים שמושכין לכו של אדם
 כאגדה וא"ר בתחלה פירש מתן שכרה דכתיב
 וישב משה דברים שמושיבין דעתו של אדם ולכסוף
 פי' עונשה דכתיב ויגר משה דברים שקשין לאדם
 כגידין ח"ש ששי ששי בחודש ששי בשבת קשין
 לרבנן הא נמי ר' יוסי היא ששי למאי רבא אמר
 ומשה א"ל היו ככוכים לשלש ימים ולא חמר ליום הג' אל
 פרו שלשה ימים וקרא דכתיב ויהי ביום השלישי בהיות הבקר
 שלישי לימים שלמים שלילן עמם קאמר:
 מה אמר הקב"ה למשה בן וישב משה דכתיב וישב משה
 שיאמר להם לישראל: ומה אמרו ישראל למשה על כך
 שהולך משה להגיד למקום והלא לא כאמר נכמים אלך הנה
 אנכי בא וגו': זו מצות הגבלה שאף על פי שכתובה חמ
 חלות פרישה בג' כאמר לו והולך להשיב שקבלו עליהם: עונשו
 של תורה: משכבין כמו וילך שוב שמוכעים מלקבל שאם
 יקבלו יעשו הדברים הללו משצנן את לבם מן המקום ואף
 על פי כן קבלו עליהם: כגידין ירק מר: קשיא לרבנן

רבי עקיבא פרק תשיעי שבת קצא

*לחנייתן רב אחא בר יעקב אמר למסען וקא מפלגי ^ס
בשבת דמר' דכתי' *כאשר צודה' אלהיך וואמ' רבי יהוד' ^{ע"ב}

אמ' רב כאשר צוך במרה מר סבר אשבת איפקוד ^{ענין נמו'}
אתחומין לא איפקוד ומר סבר אתחומין נמי איפקוד: ^{ונחיד'}

ת"ש ניסן שבו יצאו ישראל ממצרים בי"ד שחמו ^{הלכות}
פסחיהם ובט"ו יצאו ולערב לקו בכורות לערב ^{דנביס ס}

ס"ד אלא מבערב לקו בכורות ואותו היום ה' בשבת ^ס
היה מרחמיסר בניסן ה' בשבת ריש ירחא דאייר

שבחא וריש ירחא דסיון חד בשבת קשיא לרבנן
אמרי לך רבנן אייר דההוא שתא עבורי עברות

ת"ש *וייתי בחדש הראשון בשנה השנית באחד ^{שמות ח}
לחדש הוקם המשכן תנא אותו היום נמל י' עטרות

דמשמע באח' בשבת איקבע ירחא: לחנייתן שהרי בר"ק סנו
וה"ק שני לחנייתן הוא השני בקודש הוא שני בשבת: למסען

אף למסען שניסן שבו יצאו למדבר סיני כסעו מרפידים: וקמ'פלגי
רב אחא ורבא במלות שבת שחאמר להם במרה אס כלטוו

על התחומין צו ביום או לא דכתיב דזכרות האקרוכות שמור
את יום השבת לקדשו כאשר לוך ש"מ שקודם הדזכרות כלטוו צה

ואמר רב יהודה במרה דכתיב שס לו זק ומשפט: אתחומין
לא איפקוד הלכך כשנסעו מרפידים כסעו בשבת שלא הוהרו

לילך יותר מאלפים אמה:
לערב משמע לערב הנא: ריש ירחא דאייר שבתא שהרי

ניסן מלא הוא לעולם: וריש ירחא דסיון כחד בשבת
שהרי אייר קסר: י' עטרות. ראשון ל"י דנרי':

ראשון למעשה בראשית. ראשון לנשיאים. ראשון לכהונה. ראשון לעבודה. ראשון לירידת האש. ראשון לאכילת קדשים. ראשון לשכון שכינה. ראשון לברך את ישראל. ראשון לאיסור הבמות. ראשון לחדשים. ומדריש ירחא דניסן דהאי שתא חד בשבתא דאשהקד ד' בשבא דתניא אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת ואין בין ראש השנה לראש השנה אלא ד' ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת ה'. ה"ל ריש ירחא דאייר מעלי שבתא

ראשון למ"ב לנריאת עולם שאחד בשבת היה: ראשון לנשיאים להקדשת נשיא' לקטפת הבית: ראשון לכהונה אותו היום שמיני למלואים ועבודתו באהרן ובניו ועד עכשיו היה בנכורים: ראשון לעבודה לסדר עבודת לבור תמידין ושאר קרבנות של תרומה הלשכה: לירידת אש ותלא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח וגו': לאכילת קדשים במחילה ועד עכשיו היו כאכלין בכל מקום: לשכון בישראל שכינה שרת' שם כדכתיב ושכנתי בתוכם מכלל דעד השתא לא שרתה וכן לנרך ברכת כהנים כדכתיב וישא אהרן את ידיו וגומר: לאיסור הבמות מעכשיו כאשר הוא ראוי לתקן אהל מועד כדכתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאום דהאי שתא ה' ליליאת' הוקם המשכן: ד' ימים כשאת' קובע כל הקדשים כסדרן אחד מלא ואחד קסר הו' ד' ימים בין תקלת שנה לתקלת שנה אקרת שמנין חדשי השנה כסדרן אכ"ד ימים כלם שזועים קוץ מד' ימים: ואם היתה שנה מעוברת ה' דקסנר ב' האדרים עבדין קסרין ופסקן דקוי יום

בתחתית ההר א"ר אבדימי בר חמא מלמד שכפה
 הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם
 מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם.
 א"ר אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא
 אמר רבא אע"פ בן הדור קבלוה בימי אחשורוש.
 דכתיב *קימו וקבלו היהודים קימו מה שקבלו כבר.
 אמר חזקיה מאי דכתיב *משמים השמעת דין ארץ
 יראה ושקטה אם יראה למה שקטה. ואם
 שקטה למה יראה. אלא בתחלה יראה ולבסוף
 שקטה. ולמה יראה כדריש לקיש דאמר ר"ל מאי
 דכתיב *ויהי ערב ויהי בקר יום הששי ה"א יתירה
 למה לי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית
 ואמר להם אם ישראל מקבלין את התורה אתם
 מתקיימין. ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו.

בתכונות
 איתא
 שביית
 ההר היה
 על תורה
 שנעל פה
 אסמך ט
 ס
 תלי' עו
 ראשי' א
 ע"ו
 ס"ק
 וע"ה
 רש"ה

תחתית ההר תחת ההי' מעט: גיגית קופה שמטילין בה
 סכר: מודעא רבה שחם יזמינס לדין למה לא קיימתם עת
 שקבלתם עליכם יש להם תשובה שקבלוה בלונס: בימי
 אחשורוש מאהבת הכס הכעשה להם:
 בתחלה קודם שאמרו ישראל כעשה וכשמע: יראה שחם
 לא יקבלוה ויחזיר העולם לתוהו ובוהו כדר"ל:
 ולבסוף כשקבלוה: יום הששי מאי שנא דכתיב ה' ביום
 גמר מעשה בראשית: מלמד שהתנה כו' הששי משמע הששי
 העיוסד במקום אחר כדאמרינן בעלמא היך המיומנת אף
 כאן ויהי ערב ויהי בקר של גמר בראשית תלוי ביום ה'

רבי עקיבא פרק תשיעי שבת קצג

דרש ר' סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה נז
לנשמע באו ששים רבוא של מלאכי השרת ^{סס}

לכל אחד ואחד מ' ישראל וקשרו לו ב' כתרים אחד
כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע וכיון שחבאו ישראל

יחדו ק"כ רבוא מלאכי חבלה ופרקים שנ' *ויתנצלו ^{ממות לב}
בני ישראל את עדים מהר חורב. א"ר חמא בר

חנינ' כחורב טענו בחורב פרקי. בחורב טענו כדאמרן
בחורב פרקי דכתיב ויתנצלו בני ישראל וגו' א"ר

יוחנן וכולן זכה משה ונטלן *סמך ליה ומשה יקה
את האהל אמר ר"ל ועתיד הקב"ה להתוירן לנו

שנא' *ופדויי ה' ישוכון וכאו ציון ברנה ושמחת עולם ^{סני' לה}
על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנהה ^{עקידה}

שמחה שמעולם על ראשם. א"ר אלעזר בשעה
שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול

ואמרה להם מי גילה לבני רו זה שמ"ה משחמשין
בו דכתיב *ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו ^{תליסקן}

לשמוע בקול דברו ברושא עושי והדר לשמוע:

והוא ו' נסיון שנתנה בו תורה מרבוץ דה'. דריש ביה כמי הא':
שני כחרים מזוי השכינה: ק"כ כל אחד נטל כתר: טענו

הכתרים והכי משמע את עדים שהיו להם מהר קורב:
בחורב פרקי למשמע כמי ויתכללו את עדים מהר קורב:

ומשה יקה אותו עדי ל"א את האהל לשון צהלו כרו והוא
היה קירון עור פניו: עושי דברו לשמוע מוכנים לעשות

קודם שישמעו ולא כדרך שאר עבדים שזומעין תקלה את

נח אמר רב חמא בר חנינא מ"ד *כתפוח בעצי היער
 וגו' למה נמשרו ישראל לתפוח לומר לך מה
 תפוח זה פרוי קודם לעליו אף ישראל הקדימו
 נעשה לנשמע. ההוא מינא דחוייה לרבא דקא מעי
 בשמעתא ויתבא אצבעתא דידיה תותי כרעיה וקמיי
 בהו וקא מבען אצבעתיה דמא א"ל עמא פתוח
 דקדמיתו פומיכו לאודניכו אכתוב פתוחותייכו קומית
 ברישא איבעי לכו למשמע אי מציתו קבליתו וא
 לא לא קבליתו א"ל אנן דסגינן בשלמותא כתיב
 *הומת ישראל תנחם הנך אינשי דסגן בעלולות
 כתיב בהו *וסלף בוגדים ישרם:

נח
 סס
 סי ג
 חשלי יא
 סס
 נט
 סס
 ע"ב
 סי ד
 גיטק
 ס' השולח
 ע"ב
 ד"א

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דבת
 *לבכתני אחותי כלה לבכתני באחת מעינת
 בתחלה באחת מעיניך לבשתעשיי בשתי עיניך אס
 הדבר לידע אס יכולין לקבל עליהם אס לאו:
 פרוי קודם לעליו כך דרכו ומלוק משאר אילנות קמ
 פירותיו קודם לעליו: אצבעתא דידיה אלצעו יד
 וקא מייץ בהו היה ממעכן ברגליו ואינו מבין מתוך טרד
 עמא פתוחא כמהר: דקדמיתו פומיכו לאודניכו קו
 אשמעתם אותה היאך היא קשה ואס תוכלו לעמוד צה קבל
 עליכם לקיימה: דסגינן בשלמותא התהלכנו עמו בתוס לב כד
 העושי מאהבה סמכנו עליו שלא יטעיכנו בדבר שלא נוכל לעמוד
 בתחלה בקבלה אקבלת אחת היא אללכם ולבסוף כשקיימת
 אמיס יא: לבכתני קרבתי:

סס
 נט
 סס
 ע"ב
 סי ד
 גיטק
 ס' השולח
 ע"ב
 ד"א

רבי עקיבא פרק השיעי שבת קצד

עולא עלובה כלה מזנה מתוך חופתה. אמר רב מרי
ברה דבת שמואל מאי ק"א *עד שהמלך במסיבו ^א ^א
וגו' אמר רב ועדיין הכיכותא היא גבן דכתיב *נתן ^ס
ולא כתיב הסריח:

תנו רבנן הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ^ס
ואינם משיבים עושים מאהבה ושמו' ביסורים ^ס

עליהם הכתוב אומר *ואוהביו כצארז השמש ^{סופסיל' ס}
כגבורתו. אמר רבי יוחנן מאי דכתיב *ה' יתן אומר ^{תל' סח}

המבשרות צבא רב כל דבור ודבור שיצא מפי
הגבורה נחלק לשבעים לשונות תנא דבי רבי ישמעאל

*וכפטיש יפוצץ סלע מה פטוש זה נחלק לכמה ^{ידחי' כג}
ניצוצות אף כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה נחלק ^{גיטין}

לשבעים לשונות. אמר רבי הננאל בר פפא מאי ^{פרק}
דכתיב *שמעו כי נגידים אדבר למה נמשלו דברי ^{השולח}
תורה כנגיד לומר לך מה נגיד זה יש בו לחמיר ^{חשלי' ח}

עלובה קלופה דעולבנא ליטנא דקולפה והכי אמרי' במס' גיטין:
מזנה מתוך חופתה כישראל כשעמדו צסיני עשו העגל: במסיבו
בקופתו: נתן עזב ריקו הטוב לאמרי': ועדיין הכיכותא היא גבן
אע"פ שהטקרא מספר בנכותינו הראה לנו לשון קנה מדלל כתיב
הסריח:

הנעלבים ואינם עולבים אמרי' באים עליהם בקולפה ולא
הס על אמרי': עושים מאהבה המקום: ושמוחים
ביסורין על עלינה הנאה עליהם: צבא רב כל האומות:
מה פטיש מתחלק הסלע על ידו לכמה כילוות:

ולהחיות אף ד"ר יש בו להמית ולהחיות והיינו
 דאמר רבא למיימינים כה סמא דחיי למשמאילים
 כה סמא דמותא דבר אחר נגידים כל דבור ודבור
 שיצא מפי הקב"ה קושרים לו שני כחרים אריב"ל
 מאי דכתיב *צרוך המור ודודי לי בין שדי ילין אמרת
 כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם אע"פ
 שמיצר ומימר לי דודי בין שדי ילין *אשכיל הכופת
 דודי לי בכרמי עין גדי מי שהכל שלו מכפר לי על
 עין גדי שכרמתי לי מאי משמע דהאי כרמי לישנא
 דמיכנש הוא אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן
 בדתנן כסא של כובס שכורמין עליו ארץ הכלים
 אריב"ל מאי דכתיב *להיוו בערונת הבשם כל דבור
 ודבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כל
 בשמים וכיון שמדבור ראשון נתמלא דבור שני
 למיימינים עוסקי' בכל כס וטרודים לדעת סודה כחדס
 המשתתף ביד ימינו שהוא עיקר: קושרים לו שני כחרים
 לדבור שהיה בו חמש ונראה כדכתיב רואים את הקולות
 אע"פ שמיצר ומימר לי דודי בעגל שאמר הורד עדיך: בין שדי
 ילין אמר מיד לעשות לו משכן ולמלס שכינתו בין שני הנדס
 שכראו במקדש ראשון כב' שדים דוקקין וזולטין בסרכת שכנגד
 הפתח: עין גדי עון עגל שהוא מין בהמה: לשון אחר לשון
 עכו"ם העורכים לגד שולמן: שכרמתי שאספתי להתאוהב
 אלוהות הרבה כדכתיב אלה אלהיך ישראל: שכורמין עליו
 שאספין עליו את הנגדים והוא דף ארוכה ומטוקנת נקבין
 הרבה ונחית המונחר סתתיה והכלים מתגמרים דרך הנקבין

רבי עקיבא פרק השיעי שבת קצה

לתיבן הלך הוציא הקב"ה רוח מאוצרותיו והיה
מעביר ראשון ראשון שנא* שפתותיו שושנים נוטפות ^{סי}
מור עובר אל תקרי שושנים אלא שושנים ואריב"ל
כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה יצאתה נשמתן
של ישראל שנאמר* נפשי יצאה בדברו ומאחר ^ס
שמדבור ראשון יצאת נשמתן דבור שני היאך קבלו
הוריד טל שעמיד להתיות בו מתים והחיה אותם
שנא* גשם נדבות חניף אלהים נחלחך ונלאה אתה ^{תלים ס}
כוננתה ואריב"ל כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה
הורו ישראל לאחוריהם י"ב מיל והיו מלאכי השרת
מרדין אותם שנא* מלאכי צבאות ירודין ירודין אל ^ס
הקרי ירודין אלא ירדון:

ואמר ריב"ל בשעה שעלה משה למרום אמרו ^ס
מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מה לילוד ^ס
אשה בינינו אמר להם לקבל התורה בא אמרו
לפניו חמדה גנוזה לך (מששת ימי בראשית) תתקע"ד
דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה

לישא דמיכש גרסינן: מעביר ראשון לגן עדן: מור עובר
על שהעביר: גשם נדבות גבי מתן תורה כתיב בספר
תהלים: י"ב מיל זו היא מדת מקניהם והיו הקרובי לדבור
חזרים מפקד הקול עד קלה המכה: מרדין אותם משיעין
אותם להתקרב מעט מעט שהיו שלשים כאשה המדדה את בנה
בתקלת הלכו: ירודין משמע הם עלמן ירודין: ירודין מרדין אמרי:
תתקע"ד דורות באלפים שנה שקדמה תורה לעולם היו

ח תלמי לבשר ודם *מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו.
 טס *ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר חנה
 הודך על השמים אמר לו הקב"ה למשה החזר להם
 תשובה אמר לפניו רבש"ע מחייר' אני שמ' ישראל
 כהבל שבפיהם א"ל אחוז בכסא כבודי והחזר להם
 כי תשובה שנא' *מאחז פני כסא פרישו עליו עננו וא"ר
 תנחום מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו
 אמ' לפניו רבש"ע תורה שאהה נוהן לי מה כתיב
 כה *אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים
 כ אמר להם למצרים ירדתם לפרעה השתעבדת'
 תורה למה תהא לכם שוב מה כתיב בה לא יהיה
 לך אלהים אחרים כיון העכו"ם אתם שרוים שעובדין
 פט *כו"ם שוב מה כתיב בה זכור את יום השבת לקדשו
 כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבוטח
 שוב מה כתיב בה לא תשא משא ומחן יש ביניכם
 שוב מה כתיב בה כבד את אביך ואת אמך אב ואם
 יש לכם שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנוב
 קנא' יש ביניכם יצ"הר יש ביניכם מיד הודו לו

עתידים דורות הללו להבראות נחמתי לחלף דור ורואה
 הקדוש צ"ה שאין העולם מתקיים בלא תורה כל כך והעבדין
 ולא בראן ונתכס לכ"ו דורות הרי שסרו התקע"ד מחלף:
 מה אדיר שמך אדיר הוא הרבה בארץ ואין ראוי לך ליתן
 הודך טס כי אס על השמים: פירש שדי מזיו נוטריקון
 של פרישו: קנאה יש ביניכם שאתם באים על ידה לידי

רבי עקיבא פרק השיעי שבת קצו

להקב"ה שנא' *ה' אדונינו מה אדיר וגו' ואלו תנה תלי' ח
הודך על השמים לא כתיב מיד כל אחד ואחד
נעשה לו אוהב ומסר לו דבר שנא' *עליות למרום תלי' סח
שבית שכי לקחת מתנות באדם בשכר שקראוך
אדם לקחת מתנות ואף מלאך המות מסר לו דבר
שנאמר *ויתן ארז הקטרת ויכפר על העם ואומר כמדכ' י
*ויעמוד בין המתים ובין החיים וגו' אי לאו דאמר סע
ליה מנא היה ידע:

ואמר ריב"ל בשעה שירד משה מלפני הקב"ה סב
בא שמן ואמר לפניו רבש"ע תורה היכן טט
היא א"ל נתתיה לארץ הלך אצל ארץ א"ל תורה
היכן היא א"ל *אלהים הבין דרכה וגו' הלך אצל לינו כח
ים ואמר ליה אין עמדי. הלך אצל תהום וא"ל אין
כי. שנא' *תהום אמר לא כי היא וים אמר אין סע
עמדי אבדון ומות אמרו באונינו שמענו שמעה חור
ואמר לפני הקב"ה רבש"ע חפשתיה בכל הארץ
ולא מצאתיה א"ל לך אצל בן עמרם הלך אצל
משה ואמר ליה תורה שנתן לך הקב"ה היכן היא
א"ל וכי מה אני שנתן לי הקב"ה תורה א"ל הקב"ה

לליקה: מסר לו למדו: באדם בשכר שקראוך
אדם פולח מזדמה לשון אפלות: מסר לו סידו להקטייר
מחתת קטורת נשעת מגפה ולעמוד בין המתים ובין החיים:
אי לאו דאמר ליה מלאך המות: מנא ידע הלל בתורה
לא ככתב:

למשה משה בדאי אתה אמר לפניו רבש"ע חמדה
 גנוז' יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום אני אוזויק
 טובה לעצמי אמר ליה הקב"ה למשה הואיל ומיעטת
 עצמך תקרא על שמך שנא' *זכרו תורת משה עבדו
 וגו'. ואריב"ל בשעה שעלה משה למרום מצאו
 להקב"ה שהיה קושר כחרים לאותיות. א"ל משה
 אין שלום בעירך אמר לפניו כלום יש עבד שנותן
 שלום לרבו א"ל היה לך לעזרני. מיד אמר ליה
 *ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת:

מלאכי
 מדרביד

סג ואמר ריב"ל מ"ד *וירא העם כי בשש משה אל
 סס תקרי בשש אלא באו שש. בשעה שעלה
 שנות לכ משה למרו' אמר להם לישראל לסוף מ' יום בתחלת
 שש אני בא. לסוף מ' יום בא שטן וערבב את העולם

בדאי אתה בתמיה: קושר כחרים כגון דאמרינן בספר
 הכוכה תגא דקו"ף לגבי רי"ג וכן שעטכ"ז ג"ץ
 אנריכיס כל אות ג' זייכין כדאמרינן במנחות ראש הוי"ו
 כנותק לימין ולשמאל כגנו מעט וכן ראש הוי"ו השמאלי וכן
 כל ראשי ז' אותיות הללו בכל מקום שהם: אין שלום
 בעירך אין דרך ליתן שלום במקומך: לעזרני [לומר] תלמי
 מלאכתך: מיד בעליה אקרת א"ל יגדל נא כח ה':

בא שטן הוא יכה"ר המקטיל את האדם הוא העולה
 ומשטין (והוא מדת הדין) [והאומר דהוא מה"ד אינו
 הגון בעיני] כשעלה משה להר אמר להם לסוף מ'
 יום אני בא בתוך ו' שעות הם סבורים שאותו יום שעלה

רבי עקיבא פרק תשיעי שבת קצו

אמר להם משה רכבם היכן הוא אמרו לו עלה
למרום. אמר להם באו שש ולא השגיחו עליו מת
ולא השגיחו עליו הרא' להם דמורת מטתו והיינו

דקאמרו ליה לאהרן * כי זה משה האיש וגו' : שמות לב

אמר ליה ההוא מרבנן לרב כהנא מי שמיע לך סדר
מאי הר סיני. אמר ליה הר שנעשו בו נסים ^{סס}

לישראל הר ניסאי מיבעי ליה אלא הר שנעשה

בו סימן טוב לישראל הר סימנאי מבעי ליה א"ל

מאי טעמא לא שכיהת קמיה דרב פפא ורב הונא

כריה דרבי יהושע דמעייני באגדתא דרב הסדא

(ורבא) [ורבה] כריה דרב הונא דאמרו תרויהו מאי

הר סיני הרי שירדה שנאה לאומות העולם עליו

והיינו דאמר רבי יוסי בר הנינא ה' שמות יש לו

מדבר צין שנצטוו ישראל עליו. מדבר קדיש שנתקדשו

ישראל עליו. מדבר קדמות שנתנה קדומה עליו.

מדבר פארן * שפרו רבו עליו ישראל. מדבר סיני ^{סס}

בו מן המכין הוא והוא אמר להם ה' יום שלמים יי' ולינו ^{ע"ב}

עמו ויום עלייתו אין לילו עמו שהרי ב' צמיון עלה כחלף יום

ה' ב"ז חמו היה בט"ז ב' זמן וערבב את העולם והראה דמות

חסד ואפלה דמות עקב וערפל וערצובי' לומ' ודאי מת משה שהרי

ב'ו כבר ר' ולא ב'ו ואי אפשר לומר שלא טעו אלא ביום

המעוכן בין קודם חלות ג'אק' קלות שהרי לא ירד משה עד יום

הנזקרת שח' וישכימו ממקרת וגו' : באו שש שקבע לכס :

שנאה לאומות העולם שלא קבלו בו תורה : שפרו ורבו

שירדה שנאה לאומות העולם עליו ומה שמו חורב שמו ופליגא דרבי אבהו דאמר ר' אבהו הר סיני שמו ולמה נקרא הר חורב שירדה חורבה לאומות העולם עליו:

ס' משנה מנין שקושרין לשון של זהירות בראש שעיר המשלח שנא' *אם יהיו חטאיכם כשנים

יסני' א'

וגו' גמ' כשנים כשני מיבעי ליה א"ר יצחק אמר הקב"ה לישראל אם יהיו חטאיכם כשנים הללו ישדורות ובאות מששח ימי בראשית ועד עכשיו כשלג ילבינו. דרש רבא מ"ד *לכו נא ונוכחה יאמר

ס'

ה' לכו נא בואו נא מיבעי ליה יאמר ה' אמר ה' מ"ל לעתיד לבא יאמר להם הקב"ה לישראל לכו נא אצל אבותיכם ויוכיחו אתכם ויאמרו לפניו רבש"ע נא אצל מי נלך אצל אברהם שאמרת לו *ידוע תדע

ראש' טו

ולא בקש רחמים עלינו אצל יצחק שכרך את עשו וזהו *והיה כאשר חרוד ולא בקש רחמים עלינו אצל יעקב שאמרת לו *אנכי ארד עמך מצרימה ולא בקש רחמי עלינו אצל מי נלך עכשיו יאמר ה' א"ל

ס' כו

ס' מו

הקב"ה הואיל ותליחם עצמכם בי אם יהיו חטאיכם לכל אחד כתעברה אשתו זכר במלות שובו לכם לאהליכם ולא ידענא היכא תיחא:

כשני מיבעי ליה דומיא דכשלג דלא כתיב כשלגים: ארד עמך אעלך גם עלה כאן רמז ד' גליות גם רבויי הוא: יאמר ה' אתה אומר התוכחה וכך חנו תולין:

רבי עקיבא פירק חשיעי שבת קצח

כשנים כשלג ולבינו א"ר שמואל בר נחמני א"ר
יונתן מאי דכתיב *כי אתה אבינו כי אברהם לא ^{לא שלי' פנ}
ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו וגו'.
לעתיד לבא אומר לו הקב"ה לאברהם בניך חטאו
אומר לפניו רבש"ע ימחו על קדושת שמך אמר
אימא ליה ליעקב דהוה ליה צער גידול בנים אפשר
דבעי רחמי עליהו א"ל בניך חטאו אמר לפניו רבש"ע
ימחו על קדושת שמך. אמר לא בסבי טעמא ולא
בדרדקי עצה א"ל ליצחק בניך חטאו אמר לפניו
רבש"ע בני ולא בניך בשעה שהקדימו לפניך נעשה
לנשמע קראת להם *בני בכורי עכשוו בני ולא בניך ^{שמות ד}
ועוד כמה חטאו כמה שנותיו של אדם ע' שנה דל
עשרים דלא ענשת עלייהו פשו להו חמשים דל
כ"ה דלילוחא פשו להו כ"ה דל תרתו סרי ופלגא
דצלווי ומיכל ודבית הכסא פשו להו תרתו סרי
ופלגא אם אתה סובל ארז כלם מוטב ואם לאו
פלגא עלי ופלגא עליך וא"ת כולהו עלי הא קריבית
נפשי קמך פתחו ואמרו כי אתה אבינו אומ' להם

ימחו הואיל שחטאו ויתקדש שמך בעולכ כשתעשה דין בעוברין
על דברין: קראת להם בני בכורי ישראל שהיה גלוי לפסוק
זה עתידין לומר לפסוק בסיני נעשה ונשמע לקבל עולך
מאהבה כבנים: דל כי דלא ענשת סכן מלינו דדור המדבר
שלא ענש הקב"ה חלא מעשרים סכה ומעלה דכתיב במדבר
הוה יפלו פגריכס וגו' מנן עשרים סכה ומעלה אשר הליכותם
עלי: כי אתה אבינו כנגד ילקק אמרו: והוא אומר להם

יצחק עד שאחם מקלסין לוי קלסו להקב"ה ומחוי
 להו יצחק קב"ה בעיניהו מיד נושאים עיניהם למרום
 ואומרים *אחה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך. א"ר
 חייא בר אבא א"ר יוחנן ראוי היה יעקב אבינו לירוד
 למצרים בשלשלאות של ברזל אלא שזכותו גרמה
 לו דכתיב *בחבלי אדם אמשכ' בעבותו' אהבה ואהו'
 להם כמרימי עול על לחיהם ואט אליו אוכיל:
 צ"ת ר' הרי עלי ברזל אהרים אומרים לא יפחות
 מאמה על אמה. למאי חזיא אמר רב יוסף
 לכליא עורב וא"ד אחרים אומרים לא יפחות מכליא
 עורב וכמה אמר רב יוסף אמה על אמה:

ה מ צ נ י ע פרק עשירי

צב א"ר אלעזר המוציא משאוי למעלה מי' טפחים
 הראו כנגד הקצ"ה שהוא חניכס: בשלשלאות של ברזל
 כדרך הגולי שהרי ע"ס גזרת גלות ירד לשם: בחבלי אדם
 בשביל (קוצ) קיבת אדם משכתים למלרים בצנלים ולא
 בשלשלאות: כמרימי עול על לחיהם כחדס הסובל ומסייע
 לבהמתו להרים עולה מעל לווארה בלוחסין ובמקליו. ואט
 אליו אוכיל הטיתי להם כח להכיל את עבודת הפרק:
 הרי עלי ברזל לצדק הצית: לכליא עורב טבלאות היו
 עושים של אמה והן קדין כסכין סביבותיהם ומסמירין קדין
 בכלן ומקפיכ בהם גגו של היכל למכוע את העורבני מלישב:
 המוציא משאוי למעלה מי' מעבירו באויר בידו ואינו על

חייב שכן משא בני קהת ומשא בני קהת מנ"ל
 דכתיב * על המשכן ועל המזבח כביב מקיש מזבח
 למשכן מה משכן עשר אמות אף מזבח י' אמות
 ומשכן גופיה מנלן דכתיב * עשר אמות אורך הקרש
 וגו' ובתי * ויפרוש את האהל על המשכן וא' רב
 משה רבינו פרישו מכאן אתה למד גבהן של לויים
 י' אמו' וגמירי דכל טונא דמידלי במוטות תלתא
 מלעיל ותרי תלתו מלתח' אישתבח דהוה מידלי
 טובא. ואבע"א מארון דאמר מר ארון ט' וכפרת

כתפו וגובה מן הארץ קאמר דאי צמוק על כתפו שתני
 היא והא דתנן הזורק ל' אמות צכות למעלה מ' כזורק
 באויר אלמא אין למעלה מ' רשות הרבים דוקא זורק
 אבל מעביר חייב דליף מצני קהת צמסכן: אשר על
 המשכן וגו' בקלעי הסלר משתעי אף מזבח גבהו י' אמות
 והולך לסונב ובקלעים של (ששה) [עשר] רבב ומה אני
 מקיים ושלש אמות קומתו משפת סונב ולמעלה ומה אני
 מקיים וקומה חמש אמות בקלעים משפת מזבח ולמעלה כך
 מפורש בצמסין שהיו הקלעים ט"ו אמות: מכאן אתה למד
 דקס"ד שאפי' הלויים כמי גביהי כמשה: הלחא מלעיל
 וכיון דמזבח י' אמות והוא כושא צבתך כדכתיב ולבני קהת
 לא נתן עגלות והלויים עשר אמות כי מדלו ליה תלתא
 מלמעלה מראשיהן או מכתפא כמלא גבוה מן הארץ קרוב
 לשליש של י' אמות דהוה טונא טפי מ' טפחים: ואי בעית
 אימא לא גביהי לויס ולא ממוצק גמרינן דשמא לויס לא

טפה הרי כאן י' וגמירי דכל טונא דמירלי במוטוי
 תלתא מלעיל ותרי תלתי מלרע אשתכח דלמעל'
 מעשרה הוה:

סו אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר

ובעל קומה חכם דכתיב *עיר גבורים עלה
 חכם ויורד עוז מבטחה גבור ובעל קומה דאמר
 רב מרע"ה עשר אמות היחה קומתו שנא' *ויפרוש
 את האהל על המשכן עשיר דכתי' *פסל לך משלך:
תניא המוציא בטהמה חיה ועוף לר"ה בין חיון בין
 שחוטין חייב רבי נתן אומר על שחוטין
 חייב על חיון פטור שהחי נושא את עצמו אמ'
 (רבה) [רבא] אפילו תימא רבנן ע"כ לא פליגי
 רבנן עלי' דר' נתן אלא בטהמה חיה ועוף דמשרבטי
 נפשייהו אבל אדם חי דנושא את עצמו אפיו רבנן מודו:
א"ר יוחנן ומודה ר' נתן בכפות א"ל רב אדא בר
 מתנא לאביי והא הני פרסאי דכמאן דכפיתו דמו

גביהי אלא ז' אמות ואין גשאן דמוצק גבוה עין הארץ אלא
 ב' או ג' טפקים ומארון גמר לה רבי אלעזר: אשתכח
 דלמעלה מוי קאי טויבא אפי' אין גובהן של ליים אלא ג' אמות
 ברום הרי י"ק טפקים וארון אינו תלוי למטה מכתפיהן אלא
 ו' טפקים וב' שלישי טפק אשתכח דגבוה עשרה ויותר:
 דמשרבטי נפשייהו. משמעין כלפי מטה ומכנידים עלמס
 להשמיט מיד הכושמס:

בכפות בין עוף בין אדם: כמאן דכפיתו דמו שרוכבין

סס
 חשלי כח
 סמות ו'
 סס לד
 כדרים
 ס' אק
 בין המוד'
 וע"ס
 רש"א
 עקידה
 של"ג
 סר"ן
 דר' מ'
צד
 סס

וא"ר יוחנן בן בתירא ורבי נתן אמרו דבר אחד
 התם רמות רוחא הוא דנקיט להו דההוא פרדשכא
 דרתח מלכא עלויה ורהיט תלחא פרסי בכרעיה:
 גודלת ופוקסת משום בונה וכי דרך בנין בכך צה
 אין כדררש ר"ש בן מנסיא *ויבן ה' אלהי' לאשי' ב
 את הצלע מלמד שקילעה הקב"ה לחות והביאה
 אצל אדם שכן בכרכי הים קורין לקליעתא בניחא:

ה ז ו ר ק

פרק אחד עשר

ת"ר מקושש זה צלפחד וכן הוא אומר *ויהיו בני סו
 ישראל במדבר וגו' ולהלן הוא אומר *אבינו צו
 מת במדבר מה להלן צלפחד אף כאן צלפחד ע"כ

מדברי טו
 ע"כ

מעוטפין צנגדים רחצים וגם הם עלמס מעוכנים מהלג
 על הארץ: ואמר ר' יוחנן בן בתירא ור' נתן אמרו
 דבר אחד והא אמרת מודה ר' נתן נכפות ואי משום
 דאוקימנא צסום המיוקד לעופות משום רבנן אוקימנא דפליגי
 עליה ולמימר דאלו צאדם שניהם מודים לפטור ואי נכפות
 מודה ר' נתן היכי מיתוקמח דבן בתירא כרבי נתן משום
 דהאי כושא את עלמו הא בן בתירא מתיר אפילו למכור
 לפרסיים דכחאן דכפיתי דמו דכל האומות קרי להו נכרים
 דסבר דכפות כושא את עלמו: רמות רוחא גסות הא דלא
 מסגי בכרעיה גסות הוא: פרדשכא סרדיוט:

ט' י"ג דברי ר' עקיבא א"ל ר' יהודה בן בתירא עקיבא
 ע"ג בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין אם
 ד"ט כדבריך התורה כסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו
 נ"ז אתה מוציא לעז על אותו צדיק *ואלא הא גמר
 גזרה שוה. גזרה שוה לא גמיר. אלא מהיכא
 מדני יד הוה *מויעפילו הוה כיוצא בדבר אתה אומר *ויחר
 ט"ס אף ה' בם וילך מלמד שאף אהרן נצטרע דברי
 ר' עקיבא א"ל ר' יהודה בן בתירא עקיבא בין כך
 ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין אם כדבריך
 התורה כסתו ואתה מגלה אותו ואם לאו אתה מוציא
 לעז על אותו צדיק ואלא הא כתיב בם ההוא בנויפה
 בעלמא. תניא כמאן דאמר אף אהרן נצטרע דכתי'
 ט"ס *ויפן אהרן אל מרים והנה מצורע' תנא שפנדה
 מצרעתו: אמר ריש לקיש החושד בכשרים לוקה
 ט"ס ד בגופו דכתי' *והן לא יאמינו לו וגו' וגליא קמיה
 דקב"ה דמהמני ישראל אמר אלו הן מאמיני בני
 מאמינים אתה אין סופך להאמין הם מאמינים
 ט"ס דכתיב *ויאמן העם בני מאמינים והאמין בה' אתה
 מדני כ אין סופך להאמין שנא' *יען לא האמנתם בי וגו'
 ואלא הא גמיר ג"ש וא"כ לא כסתו התורה דהוה ליה כמפורש
 ומשני ר' יהודה בן בתירא לא גמיר ואין אדם דן גזרה
 שוה מעלמו: ואלא לרבי יהודה מהיכן הוה באיזה קטל מת
 דכתיב כי נצטאו מת: ממעפילים ויעפילו לעלות וגו' שלא
 הרשיע כל כך כחילול שבת: שפנה מצרעתו שקדה וכתרפא:

הזורק פרק אחד עשר שבת רא

ממאי דלקה דכתי' *ויאמ' ה' לו עוד הבא נא ירך ^{שמות ד}
נחיקך. אמר רבא ואיתימא ר"י בר הנינא מדה
טובה ממהרת לבא ממדת פורענות דאלו במדת
פורענות כתיב *ויוציאה והנה ידו מצורעת כשלג ^ס
ואלו במדה טובה כתיב *ויוציאה מחיקו והנה שבה ^ס
כבשרו. מחיקו הוא דשבה כבשרו *ויבלע מטה ^ס
אהרן את מטוכם א"ר אלעזר נס בתוך נס:

תניא רבי אומר דברים הדברים *אלה הדבריו' ^ס
אלו ל"ט מלאכות שנאמרו למשה בסיני: ע"כ
כתב במשנה המושיט חייב והזורק פטור שכך ^{שמות לה}
היתה עבודת הלויים וכו' אגב זה מפרש צ"ח
כגמרא מעשה המשכן וכתוב בסוף מאמר זה *ת"ר ^ס
חרוצים היו קרשים וחלולים היו אדנים] *ונראין ע"כ
קרסין בלולאות כככבים ברקיע ת"ר יריעו' התחתוני' צ"ט

דברים הדברים אלה הדברים גני שנת כתיב צויקהל אלה
הדברים אשר לזה וגו' דברים משמע תרין ה"א מרבי
קד הא תלת אלה נגמטריא תלתין וש אלו ל"ט וכו':
[חרוצים היו הקרשים קלי אמה באמצע רסן מלמטה
נגונה אמה ונשארין הידות לכאן ולכאן וכו':]
וחלולים היו האדנים שנאותו חלל היו תוקעין ידות הקרשים:
ונראין קרסים בלולאות שתי מקצרות היו היריעות כל
אחת וא' ה' יריעות תפורות זו עם זו נמקט על פני כל
ארכן ובאמצע היה מקצר בקרסים מקצרת עם מקצרת זהו
לולאות נשפה קיטוכה של כל מקצרת באמצע המשכן אלו

של תכלת ושל ארגמן ושל תולעת שני ושל שש ועליונות של מעשה עזים וגדולה חכמה שנאמרה בעליונות יותר ממה שנאמרה בתחתונות דאלו ^{טו' לפ' בתחתוני' כתיב * וכל אשה חכמת לב בידיה טו' ס' ואלו בעליונו' כתיב * וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טו' את העזים ותנא משום רבי נחמיה שטוף בעזים וטו' מן העזים:}

ה ב ו נ ה

פרק שנים עשר

סט תניא ר"י בן בתירא אומר נאמר בשני ונסכיהם קג בששי ונסכיה בשביעי כמ'שפטם הרי מ"ם ע"ג יו"ד מ"ם מ"ם מבאן רמז לניסוך מים מן התור': ^{הנני צריך לכתוב קצת לשון סוגית הגמרא לכתובת מאמרי' רשומי' וז"ל. ומדפתוח ועשאו סתום כשר סתום נמי ועשאו פתוח כשר. מי דמי פתוח ועשאו סתום כנגד אלו [כדכתיב] מקבילות הלולאות וגו': נשא לבן יתרות בקכמה משמע:}

כראה מ"באן רמז כו' כלומר מס דונסכיהם דריש ליה נפתוקה דפתוק ועשאו סתום כשר: ומדפתוח ועשאו סתום כשר הוא הדין נמי סתום ועשאו פתוח כגון שס משמעו דקאמר וכשר להתקיים במקום שס. והה הוהכר נגמרא לעלין שבת הא ראי' הכותב שס קטן משס גדול כגון שס משמעו: ^{נראה דקשה לרש"י חזאי רמז דקאמר הא ראי' נמורה}

הבונה פרק שנים עשר שבת רב

*עלווי קמעלי לוי דאמ' רב הסדא מסוסמך שבלוחו קד
 בנס היו עימדים אלא סתום ועשאו פתוח גרועי עיין
 קא מגרע ליה דא"ר ירמיה ואי תימא ר' הייא בר
 אבא מנצפ"ך צופים אמרום. ותסברא והא כתיב
 *אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה
 [אלא] מיהוה הוה מידע לא הוה ידעינן הי באמצע
 חיבה הי בסוף חיבה ואתו צופים תקנינן. ואכתי
 אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה
 אלא שבחום וחזרו ויסדום. גופא אמ' רב הסדא מס
 וסמך וכו' ואמ' רב הסדא כתב שבלוחו נקרא מבפני

עלווי קא מעלי ליה שהיה מס סתומה בלוקות אבל מס פתוחה הייחוד
 לא היתה בלוקות כדמפרש: מנצפ"ך צופים אמרום וכיון דקרא לבן
 דאמ' רב סדלא מס וסמך בלוקות בנס היו עומדים לא אפשר
 לאוקומיה אלא בסתומה דהואיל והכתב היה נראה משני
 עבריהם היה לה ליפול אם לא שבנס היה עומד אבל כפתומה
 פתומה אין בה כס ע"כ ונלפך דרב ירמיה דאמר לופים דחלת
 אמרום בפתומות קאמר: יש שמקשים סוגיא זו על סוגיא חיס"מ
 דאמרינן במגילה דרמיא הא דרבי ירמיה אהא דרב סדלא
 אלמא תרווייהו בסתומות. ואין זו קושיא שכן דרך הגמרא ואלו חיס"מ
 המקשה שמהפך כאן הסברא כדי שיקשה ובמקום אחר של
 מהפכי לפי הקושיא ואי הוה בעיא התם לתרולי כי איתמר ונסכיהם
 דרב סדלא בסתומים ודרבי ירמיה בפתוקין הוה מתרץ ונסכיהם
 ליה אלא תירולא מעליא שני ליה התם והכא מיהוה הוה רמוק"ל
 תרווייהו ולא ידעי הי באמצע תיבה וכו':

ונקרא מבחוץ כגון נבוב בובן. רהב כהר. סרוורס. אמרי
 לוי רבנן לר' יהושע בן לוי אחו דרדקי האידנא לבי
 מדרשא ואמרו מילי דאפי' בימי יהושע בן נון לא
 אתמר כותייהו. אלף בית אלף בינה גימל דלית גומל
 דלים. מאי טעמא פשיט כרעיה דגימל לגבי דלית.
 שכן דרכו של גומל חסדים לרוץ אחרי דלים.
 ומאי טעמא פשיט כרעיה דדלית לגבי גימל. דלמצי
 ליה נפשיה ולא לצטערן ומ"ט מהדר אפיה דדלית
 מגימל. דליתן ליה בצנעא כי היכי דלא ליכסוף
 מיניה. ה"ו זה שמו של הקב"ה ו"ח ט"י כ"ל אם
 אחת עושה בן הקב"ה זן אותך וזן אותך ומ"ב
 לך ונותן לך ירושה וקושר לך כתר לעה"ב. מס
 פתוחה מס סתומה. מאמר סתום מאמר פתוח.

ונקרא מבחוץ האותיות הפוכות והתיבה הפוכה ולא אשמעין
 אלא שהיה המקק נוקב את כל הלוק ולפיכך היו מס וסמך
 נכס: נבוב כהר סרו לא היו בלוקות אלא תיבות בעלמא נקט:
 אלף בינה למד תורה: מ"ט פשיט כרעיה דגימל לגבי
 דלית ולא לגבי צ"ת: מ"ט פשיט כרעיה דדלית לגבי
 גימל ולא לגבי ה"א שמוכת קלת ללד גימל: דלימציה
 עמי לכפזיה ולא יטריקנו [לבעה"ב] לרוץ אחריו: ה"ו כמו
 אני והו שמוס הס: ומטיב לך היינו ט"ת: יהושע היינו
 יו"ד: כתר היינו כ': לעולם הבא היינו למ"ד: מאמר
 סתום מאמר פתוח יט דנריס שיתן רשות לדורשן ויט
 שמה מלוה לסותמן כגון מעשה מרכבה:

נון כפופה נון פשוטה. נאמן כפוף נאמן פשוט.
 סמך עין סמוך עניים לשון אחר סימנין עשה
 בתורה וקנה אותה פא כפופה פא פשוטה. פי
 פתוח פי סתום. צדי כפופה וצדי פשוטה צדיק
 כפוף צדיק פשוט. היינו נאמן כפוף נאמן פשוט
 הוסיף לך הכתוב כפיפה על כפיפתו מכאן שנתנה
 התורה במנוד ראש. קוף קדוש. ריש רשע. מאי
 טעמא מהדר אפיה דקוף מריש. שאמר הקב"ה
 אין אני יכול להסתכל ברשע. ומאי טעמא מהדר
 תגיה דקוף לגבי ריש. אמר הקב"ה אם חוזר בו
 אני קושר לו כתר כמותי. ומ"ט ברעיה דקוף תלויה
 אי הדר ביה ליעול וליוזל בהך. מסייע ליה לריש
 לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתיב *אם ללצים

י"ח פ"ג

צ"ז פ"ה

וכחות

ס"ג

חש"ג

נאמן כפוף אלס כשר לריך להיות כפוף ועניו וסופו להיות
 פשוט וקוף לעולם הנא: סימנין של סדר שמועות דתכא חו
 אמורא בגירסא ללא תשכח אקד מהן כנון חלו שנתלמוד: פ"א
 פתוחה נשעה דמכנסים פור: פ"א סתום נשעה דמפורין
 כנס אלס יש גדול עמד: במנוד ראש נרתת ועכוה יתירה:
 מ"ט מהדר אפיה דקוף מריש לישכא מעליא הוא
 שאקוריו של רי"ש לגבי קו"ף שאין הקב"ה רוצה להסתכל
 בפני רשע: תגא דקוף כוון זיין שעושין בסופו של גג
 קו"ף: ברעיה דקוף תלויה שאינה נדנקת עם גגה:
 ליעול בהך יקיף תחת רגלי הקו"ף ויכנס בפתח של ימין:

הוא יליץ ולענוים יתן חן^א בא ליטמא פותחין לו
 בא ליטהר מסייעין אותו. שין שקר. תיו אמת.
 מאי טעמא שקר מקרבן מיליה אמת מרחקן מיליה.
 שקרא שכיח קושטא לא שכיח. ומ"ט שיקרא
 אחדא כרעיה קאי ואמת מלבן לבוני קושטא קאי
 שיקרא לא קאי. את בש אותי תאב אתאווה לו.
 בש בי לא השק שמי יחול עליו. גר גופו טימא
 ארחם עליו. דק דלתותי נעל קרנוהי לא אנדע.
 ע"כ מדת רשעים אבל מדת צדיקים את בש אם
 אתה בוש גר דק היץ וף אם אתה עושה כן גור
 בדוק חציצה הוי בינד לבין אף. זע חס מן ואין
 אתה מודעזע מן השמן. ים כל אומר שר של
 מסייעין אותו ומכנים לו פתח: הוא יליץ מעלמו יליץ
 לא יסייעוהו ולא ימכעוהו ואם לענוים ולמודה טובה הוא
 כמסך: יתן חן יסייעוהו מן השמים: מקרבן מיליה
 אותיותיו קרובות שלשתן קרובות כסדרן של אל"ף ב"ת:
 אמת מרחקן מיליה זו בתקלת אל"ף ב"ת זו בתמלע
 זו בסוף: אחד כרעא כל אות ואות שבו עומדת על
 רגל אקד: אמת מלבן לבוני מוטכבין תחת אותיותיו כמין
 לבנה ואל"ף הרי יש לה שתי רגלים ומוטבה טוב ורגל השני
 קצב: אתאווה לו בתמיה וכן כלס: ע"כ מדת הרשעים
 כן הוא כדש אלל רשעים: אם אתה בוש מלקטוא:
 גר דק גור בדוק כמסך תהא לרורה תחת כסאי. ודוק
 עמים: ים כל גיהנס קרוי ים (כל) לפי שרוב הולכים

הבונה פרק שנים עשר שבת רד

גיהנם לפני הקב"ה רבש"ע לים כל אחס בטע גיף
 אמר הקב"ה אני חס עליהם מפני שבעטו בגיף.
 רבש"ע מרי זנני מורעו של שת. אמר גיהנם לפניו
 לך חלק בהם: ומר זן שת. אמר גיהנם לפניו
 רבש"ע מרי זנני מורעו של שת. א"ל אל בם גן
 דם. להיכן אוליכם לגן הדם. העוף אמר גיהנם
 לפני הקב"ה רבש"ע עיף אנכי. זן חק הללו זרעו
 של יצחק. טר יש כח נטור יש לי כחות כחות של

אומות העולם שאני נותן לך. *אר"י משום ר' יוסי קה
 בן זמרא מניין ללשון נוטריקון מן התורה שנא' *כי
 א"ב המו"ן גוים נתתיך אב נתתיך לאומות בחור
 נתתיך באומו' המון וחיביב נתתיך באומות מלך נתתיך
 לאומות ותיק נתתיך באומות. נאמן נתתיך לאומו'

סס אמר שר של גיהנם לים שלי תן את כל העולם ואפי'
 ישראל: אח"ם בט"ע גי"ף אלפא ביתא הוא אלל את נש
 גר דק וכלן סדורות נספר ילירה: אני אחים עליהם על
 שבעטו בגי"ף בניאוף: רב"ץ נוטריקון דכיס ככיס לדיקים:
 אין לך גיהנם: חלק בהם בישראל: ומר זן שת אמר
 שר של גיהנם זונני מן זרעו של שת כל האומות וישראל:
 א"ל ב"ם גי"ן ד"ם אמר הקב"ה לא יהיה לך חלק בהם:
 אוליכם לגן הדם לגן עדן: ה"ע וי"ף אמר גיהנם הנני
 עיף זרעו: ז"ץ ח"ק הללו זרעו של יצחק הם ולא
 אתכם לך: ט"ר י"ש כ"ח שמור לי והסתן יש לי כחות
 אחרות: מלך נתתיך כשיא חלדים אתה:

שוחט כ"ר יוחנן דידיה אמר *אנב"י נוטריקון אנא נפשי
 כתבית יהבית. רבנן אמרי אמירה נעימה כתיבה
 יהיבה איכא דאמרי אנב"י למפרע יהיבה כתיב'
 ודבר כג נאמנון אמרוה: דבי רבי נתן אמרי *כי יר"ט
 הדרך לנגדי יראה ראתה נטהה דבי רבי
 יקרא כי ישמעאל תנא *כרמ"ל כר מלא. רב אחא בר
 חלביא ביעקב אמר *קללה נמרצ"ת נוטריקון נואף הוא.
 מואבי הוא. רוצח הוא. צורר הוא. תועבה הוא.
 חס"י מד"ב נחמן בר יצחק אמר *מה נדבר ומה נצטר"ק
 נכונים אנחנו. צדיקים אנחנו. טהורים אנחנו.
 דכים אנחנו. קדושים אנחנו:

ה א ו ר ג

פרק שלשה עשר

עא הניא מפני מה בניו ובנותיו של אדם מתים כשהם
 עס קטנים כדי שיבכה ויתאבל על אדם כשר.
 ע"ז כדי שיבכה ערבונ' שקלי מיניה אלא מפני שלא בכה
 והתאבל על אדם כשר שכל הכוכה ומחאבל על
 אדם כשר מוחלים לו על כל עונותיו בשביל כבוד שע"ש'.

אנבי מדלח אמר אני: אנא נפשי אני בעלמי: אמירה שהיא
 כנימה: כרמל גבי חקת העומר כתיב גרש כרמל שמציה
 כשהיא לקה בעוד שהזרע כפוק וזכר של קש מלא הימנו:
 ערבונא שקלי קודם שיטח נטלו משכנו.

האורג פרק שלשה עשר שבת רה

חניא ר"ש ב"א אומר [משום חילפא בר אנרא שאמר]
משום רבי יוחנן בן (גוריה) [נורי] המקרע בגדיו
בחמתו. והמשבר כליו בחמתו והמפור מעותיו בחמתו
יהא בעיניך כעובד כו"ם שכך אומנותו של יצה"ר
היום אומר לו עשה כך למחר אומר לו עשה כך
עד שאומ' לו עבוד כו"ם והולך ועובד אמר רבי
אבין מאי קרא *לא יהיה כך אל זר ולא תשתחווה
לאל נכר איזהו אל זר שיש בגופו של אדם הוי
אומר זה יצה"ר ואי עבד למרמא אימת' אינשי
בית' שרי כי הא דר' יהודה שליף מצבייתא רב אחא
בר יעקב חבר מני תבירי רב ששת רמו ליה
לאמתיה מוניני ארישא רבי אבא מיתבר נכתמא :

תלי' פ"ב

א"ר יהושע בן פזי אמר ריב"ל משום בר קפרא עב
כל המוריד דמעות עי' אדם כשר הקב"ה ^{ס"ט}

כופרן ומניחן בבית גנזיו שנא' *נודי ספרת אתה ^{תלי' לו}
שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך. אמר רב
יהודה אמר רב כל המתעצל בהספרו של חכם
ראוי לקוברו בחייו שנא' *ויקברו אותו בגבול נחלתו ^{יהושע כד}
בתמנת סרח אשר בהר אפר' מצפין להר געש

כעובד כו"ם שמלמד ומרגיל את ילדו לנא עליו : כך משמע
בקרנך שאס היה כך תשתקוה לאל ככר לנסוף :
שליף מצבייתא מן הנגד נקמת : להראות שהוא כועס ויגור
מפניו : נכתמא כסוי הכד : מוניני ליר של דגים קטנים :
נודי ספרת אתה לשון לנוד לו : ויקברו אותו ביהושע כתיב :

מלמד שגעש עליהן ההר להרגן. א"ר חייא בר
 אבא אר"י כל המתעצל בהספרו של חכם אינו
 מאריך ימים מדה כנגד מדה שנאמר * בסאסאה
 ישעי' כו בשלחה תריכנה איתיבי ר' חייא בר אבא לר"י
 שוסטי' נ * ויעברו העם את ה' כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים
 אשר האריכו ימים אחרי יהושע א"ל בכלאי ימים
 דברי' יח האריכו שני' לא האריכו אלא מעת * למען ירבו
 ימיכם וימי בניכם ימים ולא שנים ברכה שאני.
 וא"ר חייא בר אבא אר"י אחד מן האחים שמת
 קו * ידאגו כל האחים כלן. אחד מבני חבורה שמת
 תדאג כל החבורה כלה. אמרי לה דמת גדול
 ואמרי לה דמת קטן:

אמר רבה בר רב הונא הכא בצפור דרור עסקי' לפי
 ע"ג שגעש עליהן ההר להורגן שלא הספידוהו כראוי: מדה כנגד
 מדה הוא לא כתחבול על שנתקלרו ימי הקכס חף לקייו לא
 יקושו מן השמים: בכלאי דמצבל סליק: ימים האריכו שכלו
 יתיהם בטוב דקשיז אריכות ימים כדאמרינן בסדר יומא כי אורך
 ימים ושנות קיים ושלוס יוסיפו לך. וכי יש שנים של קיים
 ושנים שאינם של קיים אמר רבי אלעזר אלו שנותיו של אדם
 שמתהפכות עליו מרעה לטובה: ידאגו יראו מן המיתה:
 דמת גדול יש לדאג הואיל ושלטה מדת הדין בראש הבית:
 ואמרי לה דמת קטן שנקללה מתחילין מן הקטן:
 בצפור דרור מתכי' דקתני לפור לבית לא בלפור דרור:
 עסקינן שדרכה לדור בביתם וכשמטה מזוית זו לזוית זו:

שאינה מקבלת מרות. תנא דבי רבי ישמעאל למה נקראת צפור דרור שדרה בכית כבשדה.

שמונה שרצים

פרק ארבעה עשר

אמר רב יהודה אמר רב י"ב שעות היו היום ג' עג
 שעות ראשונות יושב הקב"ה ועוסק בתורה. קז
 שניות יושב ודן את כל העולם כלו וכו'. שלישית ע"ג
 יושב הקב"ה וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים כן סי' א'
 ועד ביצי כנים ע"כ. ובמקום הזה לענין דינא הנידס' א'
 דההורג כנה בשבת אמר רב יוסף דאינה פרה פ"ק
 ורבה. וא"ל אבוי וכנה אין פרה ורבה והאמר מר יע"ט
 יושב הקב"ה וזן מקרני ראמים ועד ביצי כנים. רש"א
 מינא הוא דמקרי ביצי כנים:

שמואל וקרנא הוו יתבי אנודא דנהר מלכא עד
 חזינהו למיא דקא דלו ועכירי. אמר ליה קח
 שמואל לקרנא גברא רבה קאתי ממערב' וחייש
 במעי' וקא דלו מיא לאקבולי אפיה קמיה זיל
 [והאמר מר בשמעה' קמיי'א דע"א: ביצי כנים קס"ד
 ככיס קטנים כשילאים מציניהן]:

דהוו דלו גליהן מציניהן: ועכירי עכין לער משום לערו שאף
 הוא עכור ומפני שלא היה הרוק מנשבת וראה המים
 כעשים גלים הנין שלכבוד אדם גדול הוא והנהר היה מושך
 מ"י לנבל: לאקבולי אפיה לעשות מקילה סניביו כשהוא כפפה

תהי ליה אקנקניה אול אשכחיה לרב א"ל מנין שאין כותבין תפילין אלא ע"ג עור בהמה טהורה אמר ליה דכתיב *למען תהיה תורת ה' בפיד מן המותר לפיד :

מנין לרם שהוא אדום שנא' *ויראו מואב מנגד את המים אדומים כדם . מנין למילה שבאותו מקום נאמר כאן ערלתו ונאמר להלן ערלתו מה להלן דבר שעושה פרי אף כאן דבר שעושה פרי אימא לכו דכתיב *ומלתם את ערלת לבבכם אימא אוננו דכתיב *הנה ערלה אונם דנין ערלתו תמחו מערלתו תמה ואין דנין ערלתו תמה מערלת שאינו תמה . א"ל מה שמך קרנא א"ל יהא רעוא דתיפוס ליה קרנא בעיניה לסוף עייליה שמואל לביתיה

על דופני הספינה שלח יראה גלוי . ע"א לקנסי : תהי הריני לו נקנקנו אם יין הוא או החמץ . כמו כח תיהא דאמר נבין יין נסך כלומר נדקרו אם חכם הוא אם לאו :

מנין לרם שהוא אדום לגבי נדה דס כתיב תמן חמשה דמים יש נאשה עמא'ס וכולן משום דמראיתן אדומה אע"ג דשקור תנא נהו אמרינן שקור אדום הוא אלא שלקה : ונאמר להלן ערלתו גבי נטיעה : תמה באותיותיה ערלתו : ואין דנין ערלתו מעלרת דאין זו אמירה תמה שאינה מפורשת בתוך התיבה ערלת מה : תיפוק ליה קרנא בעיניה הנין נזו דלכסותו נא :

שמונה שרצים פרק ארבעה עשר שבת רז

אוכליה נהמא דשערי וכסא דהרסנא ואשקויה
שכרא ולא אחוי ליה בית הכסא כיהיכי דלישתלשל
לייט ואמר מאן דמצערן לא לוקמיה לי בנין וכן הוה:

שאל ביתוסי א' את רבי יהושע הגרסי מנין שאין עה
כותבין תפילין ע"ג עור בהמה טמאה דכתיב סז

למען תהיה תורת ה' בפוך מדבר המותר בפוך
אלא מעתה על גבי נבילות וטרפות אל יכתבו א"ל
אמשול לך משל למה הוא דומה לב' בני אדם
שנתחייבו תריגה למלכות אחד הרגו מלך ואחד
הרגו אספקליטור איזה מהם משובח הוי אומר זה
שהרגו מלך. אלא מעתה יאכלו. א"ל התורה אמרה

*לא תאכלו כל נבלה ואתה אמרת יאכלו א"ל קאלום: דברי יד

תני ר' יהודה בר חביבא אתרוג צנון וביצה אלמלא סז

קליפתן החיצונה אינם יוצאים מבני מעים ע"ב

לעולם כי אתא רב דימי אמר מעולם לא טבע
גברא בימא דסדום אמר רב יוסף הפוכה סדום

אוכליה נהמא דשערא כדי לשלל דרופא היה שמואל: ולא
אחוי ליה בית הכסא שמתוך כך מתהפך ומתבלבל הזבל
במעיו ומתמוגג כלו:

אספקליטור שר הטנקים בלשון יווני: זה שהרגו מלך ואלו
לקו על ידי צוראן: קאלים משוכ טעם זה:

קליפה חיצונה דביצה היא הקלצון חלא איידי דתני בהדי
אתרוג ולכן נקט בה כמי ל' קליפה: אין יוצאין

מבני מעים שמתקשרי ומנקשים ובעלריס: לא טבע גברא
וכו' מפני שהמים מלוקי' וכפ מליקתו מעכבא מלטבו:

הפוכה מיליה גברא הוא דלא טבע כשורא טבע
 א"ל אביו לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא כשורא
 שאפיו בכל מימות שבעולם לא טבע אלא אפילו
 גבר' דטבע בכל מימו' שבעולם בימא דכדום לא טבע
 טז שלה ליה רבי ינאי למר עוקבא לישרד לן מר
 מהנך קילורין דמר שמואל . שלח ליה שדורין
 משדרנא לך דלא תימא צר עין אנא אלא הכי
 אמר שמואל טובה טפת צונן שחרית ורחיצת ידים
 ורגלים [בחמין] ערבית מכל קילורין שבעולם :
 טז תנ"ה אמר (רב הונא) [ר' מונא] משום ר' יהודה
 טובה טפת צונן שחרית ורחיצת ידים ורגליה
 ערבית מכל קילורין שבעולם הוא היה אומר יד
 לעין תקצץ יד לחוטם תקצץ יד לפה תקצץ יד
 לאזן תקצץ יד לחסודה תקצץ יד לאמה תקצץ יד
 לפי טבעת תקצץ יד לגיגית תקצץ יד מסמא יד

והפוכה מיליה דנר' האמור' צה הסוכים : כשורא טבע נתמיה
 טפת צונן לתת צעיכו ורחילת ידים ורגלים [בחמין] ערבית
 כמי מאירה את העינים :

הוא היה אומר (רב הונא) [ר' מונא] : יד לעין שחרית
 קודם כיטול ידים : תקצץ כוח לו שתקנץ שרוח רעה
 שורה על הידים ומסמאן וכן כולס : לחסודא רינדא
 דכוסילתא שלימ"אה בלעז : לפי טבעת נקב הרעי שעגול
 כטבעת : תקצץ ולא תגע שוב צעין או באזן קודם כטילה :
 לגיגית שמטילין צה שבר תקנץ דלא תגע קודם כטילה
 שחרית : יד לעין מסמא קודם כטילה : יד לאזן מקרשת :

שמונה שרצים פרק ארבעה עשר שבת רח

מחרשת יד מעלה פוליפוס תניא ר"ג אומר בת
חורין היא זו ומקפדת עד שירחוק ידיו ג' פעמים.
א"ר יוחנן פוך מעביר בת מלך ופוסק את הדמעה
ומרבה שער בעפעפים:

ויהי בר קשא דפומבדיתא דטרקיה חוייא הואי עו
הליסר חמרי חוורתא בפומבדיתא קרעינתו קי
לכולתו ואשתכחו טריפה הואי חדא בתהוא גיסא
דפומבדיתא עד דאזלי מייתי לה אכלה אריה. א"ל
אביי דילמא חוייא דרבנן טרקיה דלית ליה אסותא
דכתיב *ופורץ גדר ישכנו נחש א"ל אין רבי דכי נח
נפשיה דרב גזר רב יצחק בר ביונא דלא לימטיה

קהלת י

יד לפה אזי לקוטס: מעלה פוליפוס ריק הקוטס והפה
ול"כ דיד לחמה לאו לעכין כטילת שמרית נקט לה אלח
משום דמציא לדי קרי וניוסכת כדה אמרינן תקלץ נושם
האי טעמא ומשום דתכיף בה כמי לטותא דתקלץ תניא כמי
גבי הכך וכן יד לפי טנעת למשמש בה תדיר מציאתו לדי
תסתובבות: בת חורין היא הרוק השורה על הידים לפני
כטילה: ומקפדת בכטילתו לכוטלו יפה עד שישפך מים יפה
ג' פעמים על ידיו: פוך אם טתנו צין עיכוי: מעביר
הבת חורין אם הזיקה לעיכוי:

בר קשא המוכה למלך וישראל הי': דילמא חוייא דרבנן שעבר
על כדוי חכמי' וקש הכושבו על כך אין לו נפואה לפיכך לא
נעלא לו נפואה: אין רבי אין רבינו כך היה: דכי נח נפשיה
דרב גזר רב יצחק שיהיו ממעטין בשמחה אובה שנה ולא יהא

אסא וגדמי לבי הילולא וטבלא ואול איהו אמטיה
 אסא וגדמי לבי הילולא וטבלא טרקיה חויה ומית:

ואלו קשרים

פרק חמשה עשר

עו* וכבדתו מעשות דרכיך וגו' וכבדתו שלא יהא
 קיג מלבושך של שבת כמלבושך של חול
 יט"ג כח וכי הא דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדותיה. (גם
 ט"ס בב"ק פרק החובל) מעשות דרכיך שלא יהא הלובש
 ע"ג של שבת כהלובש של חול* ממצוא חפצך הפצוץ
 ט"ס אסורים חפצי שמים מותרים ודבר דבר* שלא
 כ"ג ח"ג יהא דבורך של שבת כדבורך של חול דבור אסור
 וט"ז הרהור מותר בשלמא כולהו לחיי אלא שלא יהא
 ט"ח רש"א

אדם מציא אסא וגדמי להילולא ועלמא שהיו רגילין להביא
 הדם וענפי דקלים לשמוק לפני הקטן והכלה וכשמציאין
 אותן לפניהם מקשקשין לפניהם צדוק צדאס צתופים חגיגין
 טבלא אישקל"טא וגזר שלא יקשקשו לפניהם ע"כ:
 מכבדותיה שמכנידין צעליהן: ממצוא חפצך כי הא דאמרין
 צעירובין לא יטייל אדם צסוף שדהו צצנת לראות
 מה היא לריכה [אחר הצנת]: חפצי שמים מותרין כגון
 פוסקים לדקה ומשדכין על התיכוקת ליארס: שלא יהא
 דבורך של שבת כולי כגון מקס וממכר ומשכונות: הרהור
 מותר להרהר בלבו כך וכך יליאה אכי לריך להוליא על

ואלו קשרים פרק חמש עשר שבת רט

הלוכך של שבת כהלוכך של חול מאי הוא כדבעא מיני [רבי] מר"י ברבי יוסי מהו לפסוע פסיעה גסה בשבת א"ל וכי בחול מי הותרה שאני אומר פסיעה גסה נוטלת א' מת"ק ממאור עיניו של אדם

ומהדר לה בקדושא דבי שמישי. א"ר אמי האוכל מעפרא של בבל כאלו אוכל מבשר אבותיו וי"א

כאלו אוכל שקצים ורמשים דכתיב *וימח את כל היקום וגומר אמר ריש לקיש למה נקרא שמה שנער שכל מתי מבול ננערו לשם ולמה נקרא שמה מצולה שכל מתי (עולם) [מבול] נצללו לשם.

*ורחצת וסכת וגו' א"ר אלעזר אלו בגדים של שבת: *תן לחכם ויחכם עור א"ר אלעזר זו רוח המואביה ושמואל תרמתי. רוח דאלו נעמי קאמר לה עת *ורחצת וסכת וגו' וירדת הגורן ואלו בדיודה כתיב

וחרד הגורן והדר ותעש ככל אשר צותה חמותה שמואל דאלו עלי קא"ל *שכב והיה אם יקרא אליך

שדה זו: מהו לפסוע פסיעה גסה מי עבר משום מעשות דרכך פסיעה גסה יותר מאמה פסיעה זיכוכית אמה: קדושא דבי שמישי השותה היין של קדוש כלילי שבתות: מבשר אבותיו שמתו שם בגולה:

שמלותיך וכי ערומה היתה אלא שמלות מיוחדות והיינו לשבת: וחרד הגורן והדר ותעש שם סכה ולבשה שמלות כמות שלא יפגשו בה כשהיא נקושעת ויאמרו זוכה היא: שמואל שהיתה שכינה קוראה לו מתוך ההיכל ולא

שדה זו: מהו לפסוע פסיעה גסה מי עבר משום מעשות דרכך פסיעה גסה יותר מאמה פסיעה זיכוכית אמה: קדושא דבי שמישי השותה היין של קדוש כלילי שבתות: מבשר אבותיו שמתו שם בגולה:

שמלותיך וכי ערומה היתה אלא שמלות מיוחדות והיינו לשבת: וחרד הגורן והדר ותעש שם סכה ולבשה שמלות כמות שלא יפגשו בה כשהיא נקושעת ויאמרו זוכה היא: שמואל שהיתה שכינה קוראה לו מתוך ההיכל ולא

שדה זו: מהו לפסוע פסיעה גסה מי עבר משום מעשות דרכך פסיעה גסה יותר מאמה פסיעה זיכוכית אמה: קדושא דבי שמישי השותה היין של קדוש כלילי שבתות: מבשר אבותיו שמתו שם בגולה:

שמלותיך וכי ערומה היתה אלא שמלות מיוחדות והיינו לשבת: וחרד הגורן והדר ותעש שם סכה ולבשה שמלות כמות שלא יפגשו בה כשהיא נקושעת ויאמרו זוכה היא: שמואל שהיתה שכינה קוראה לו מתוך ההיכל ולא

שדה זו: מהו לפסוע פסיעה גסה מי עבר משום מעשות דרכך פסיעה גסה יותר מאמה פסיעה זיכוכית אמה: קדושא דבי שמישי השותה היין של קדוש כלילי שבתות: מבשר אבותיו שמתו שם בגולה:

שמלותיך וכי ערומה היתה אלא שמלות מיוחדות והיינו לשבת: וחרד הגורן והדר ותעש שם סכה ולבשה שמלות כמות שלא יפגשו בה כשהיא נקושעת ויאמרו זוכה היא: שמואל שהיתה שכינה קוראה לו מתוך ההיכל ולא

שדה זו: מהו לפסוע פסיעה גסה מי עבר משום מעשות דרכך פסיעה גסה יותר מאמה פסיעה זיכוכית אמה: קדושא דבי שמישי השותה היין של קדוש כלילי שבתות: מבשר אבותיו שמתו שם בגולה:

שמלותיך וכי ערומה היתה אלא שמלות מיוחדות והיינו לשבת: וחרד הגורן והדר ותעש שם סכה ולבשה שמלות כמות שלא יפגשו בה כשהיא נקושעת ויאמרו זוכה היא: שמואל שהיתה שכינה קוראה לו מתוך ההיכל ולא

ואלו קשרים פרק חמשה עשר שבת

ואמרת דבר ה' כי שומע עבדך ואלו בדיודיה כתיב
 ויבא ה' ויחיצב ויקרא כפעם כפעם שמואל שמואל
 ויאמר שמואל דבר כי שומע עבדך ולא אמר דבר
 ה' *ותלך ותבא ותלקט בשדה אר"א שהלכה ובאתה
 הלכה ובאתה עד שמצאה בני אדם המהוגנים לילך
 עמהם *וויאמר בועז וגו' למי הנערה הזאת וכי דרכו
 של בועז לשאול בנערה אר"א דבר חכמה ראה
 בה ב' שבלים לקטה ג' שבלים אינה לקטה. במחנותא
 חנא דבר צניעות ראה בה עומדות מעומד נופלות
 מיושב *וכה תדבקין עם נערותי וכי דרכו של בועז
 לדבק עם הנשים אר"א כיון דהוא *ותשק ערפה
 לחמותה ורות דבקה בה אמר שרי לאדבוקי בה
 *וויאמר לה בועז לעת האוכל גשי הלום אר"א

רות ב
 עס
 עס
 עס
 עס

היה יודע מי קורא לו. ובתיב התם ויבן עלי כי ה' קורא
 לכער ויאמר לו לך שכנ והיה כי יקרא אליך ואמרת דבר
 ה' כי שומע עבדך והוא לא רלה להזכיר ה' שמא אין זו
 שכינה: בני אדם המהוגנים שנקולרים לילך עמהן: לשאל
 בנערה כל נערות שרואה היה דרכו לשאול בהן א"כ מסתכל
 בהן היה: ב' שבלים לקטה כשהיתה רואה ב' שבלים
 שגפלו מן הקולרים לוקטתן אבל ג' שיכבות יחד אינה לוקטת
 דהכי היא מתני' ב' שבלים לקט ג' אינו לקט: עומדות
 שבליים עומדות ששכך בועז לוקטת מעומד דשכסת קמה כמי
 הוי שכסה: נופלות אותן של לקט שנארו מן הקליר לוקטת
 מיושב ואינה שוקה ליטלן מאוס לכיעות:

ואלו קשרים פירק חמשה עשר שבת רי

רמו רמו לה עתירה מלכות בית דוד לצאת ממנה
דכתיב ביה הלום שנא' *ויבא המלך דוד וישב לפני
ה' ויאמר מי אנכי ה' אלהים ומו ביתי כי הביאתני
עזי הלום *וטבלת פתך בחומץ אר"א מכאן שחומץ
יפה לשרב ר' שמואל בר נחמני אומר רמו רמו לה
עתיד בן לצאת ממך שמעשיו קשים כחומץ ומנו
מנשה ותשב מצד הקוצרים אר"א מצד הקוצרים
ולא בחוך הקוצרים רמו רמו לה עתירה מלכות
בית דוד שתחלק ויצבט לה קלי ותאכל וגו' אר"א
ותאכל בימי דוד ותשבע בימי שלמה ותותר בימי
חזקיה וא"ד ותאכל בימי דוד ובימי שלמה ותשבע
בימי חזקיה ותותר בימי ר' דאמ' מר אהורירי' דרבי
הוה עתיר משבור מלכא במתניתא תנא ותאכל
בע"ה ותשבע לימות המשיח ותותר לעתיד לבא :

*ותחת כבודו יקוד כיקוד אש. אר"י ותחת כבודו עט
ולא כבודו ממש ר"י לטעמיה דקארי למאניה טס

מכבודותיה ר' אלעזר אומר ותחת כבודו תחת כבודו ישיעיה י

רמו רמו לה רה"ק נזרקה זו : מצד הקוצרים כל הקולרים
הפסיקו זינו לזינה ולא הוסיב' בתוכן או אללו רה"ק נזרקה זו
ונרמו שמלכות בית דוד היולא משניהם עתידה ליחלק דאלו ישנה
בתוכם לא היה זה רומז הפסקה בין שניהם : ותאכל ותשבע
לשון עושר הוא דוד ושלמה וקזקיהו כתיב זהם עושר שהיו מביאין
להם כל מלכי ארץמכה : אהוריריה ממוכה על סוסים ופרדו' שלו :
ה"ג רבי יוחנן אומר תחת כבודו ולא כבודו ממש רבי

ממש ר' שמואל בר נחמני אומ' תחת כבודו בשריפת
 בני אהרן מה להלן שריפת נשמה וגוף קיים אף
 כאן שריפת נשמה וגוף קיים א"ר אחא בר אדא
 קיד אר"י * מנין לשינוי בגדים מן התורה שנא' * ופשט
 ייקרא ואת בגדיו ולבש בגדים אחרים ותנא דבי ר' ישמעאל
 לימדה תורה דרך ארץ בגדים שבישל בהן קדיר'

יוחנן לטעמיה כו' ככתוב בגמרא וה"פ זין לרבי יוסקן זין
 לרבי אלעזר גופו כשרף אלא רבי יוסקן משמע ליה תקת
 כבודו כמו תקת רגליו ל' תקתית וכבודו היינו כגדיו וה"ק
 תקת בגדיהם של קיילותיו של סכסרוב יקר יקוד ולא בגדיה
 כשרפו. ורבי אלעזר משמע ליה תקת לשון קליפין כמו שלם
 תקת השור עשום לרבי אלעזר לא קרי למאכ"י מכבודותיה
 הילכך ע"כ כבודו היינו גופו וה"ק כבודו ממש כשרף ותקתיו
 יהא אפר ושרפה כיקוד אש. ורבי שמואל משמע ליה תקת
 כר' יוסקן וכבודו כרבי אלעזר הילכך קרא כר' יוסקן מדרש
 ותקת כבודו כשרף ולא כבודו ממש והאי כבודו גופו הוא
 והילכך כשרים' בני אהרן שרפת נשמה וגוף קיים כדאמרינן
 בסנהדרין בארבע מיתות ע"כ: מנין לשינוי בגדים שהיה
 דרך כבוד לפני המקום: ולבש בגדים אחרים והוליא אפי'
 הדשן הזקיקו הכתוב ללבוש בגדים פחותים נשעת הילכת
 הדשן שאינה עבודה קטנה כדי שלא ימאסו כגדיו הקטנה
 שעובד בהן עבודה אכילה ושתייה כגון קטור וכסוד: ותנא
 דבי ר' ישמעאל נדרשה דהאי קרא: בגדים שבישל בהם
 קדרה לרבו דומיא דהולאת הדשן אל ימוזג בהן כוס לרבו

ואלו קשרים פרק חמשה עשר שבת ריא

לרבו אל ימווג בהם כוס לרבו א"ר חייא בר אבא
אר"י גנאי הוא לת"ח שיצא במנעלים המטולאי
לשוק וארהב"א אר"י כל ת"ח שנמצא רבב על
על בגדיו חייב מיתה שנא' *כל משנאי אהבו מות
אל תקרי משנאי אלא משנאי רבינא אמר רבד
(שנאמ') *מרבדים רבדתי ערשי) ולא פליגי הא
בגלימא הא בלבושא וארחב"א אר"י מ"ד *כאשר
הלך עבדי ישעיהו ערום ויהף ערום בבגדיו בלואי
ויהף במנעלים המטולאים אר"י תנמידי חכמים
נקראים בנאין מפני שעוסקים בבנינו של עולם
כל ימיהם ואר"י איזהו ת"ח שמחזירין לו אבדה
בטביעות העין זה המקפיד על חלוקו להפכו וא"ר
יוחנן איזהו ת"ח שממנין אותו פרנס על הצבור
זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר

לפיכך הוזקק ללבוש בגדים פקוחים: רבב שומן וקלז: חייב
מיתה שלריך להיות קטון והגון לכבוד תורתו: משנאי
שמחזירין עלמן בעיני הבריות והבריות אומרים אזי להם
ללומדי התורה שהם מחזירין ומגוחים כולא זה משכיח את
התורה: רבד איתמר שכנת זרע לשון מרבדים רבדתי ערשי
רבדתי וקשטתי צנשמים וזיכים המכניסים תורה ותזקק
לי: בגלימא שהוא עליון אפילו רבב: בלבושא שהוא תחתון
רבד אין רבב לא: ת"ח נקראין בנאין שמקפידין על לבושהם
ומקפיד להפכו אם לבשה כשהיא הפוכה מקפיד עליו והופכו
שמקפיד עליו שלא יראו התפירות המנוכות ואמרי חלוק:
בכל מקום בכל הגמרא:

כילד
ובבכ"י
וב"ש
רש"א
משליח
ס"ו
ישניה כ

ואפי' במסכת כלה ואר"י איוהו ת"ח שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו זה שמנית תפציו ועוסק בחפצי שמים וה"מ למטרח בריפתיה ואר"י איוהו ת"ח כל ששואלין אותו הלכה בכל מקום ואומר למאי נ"מ למנוייה פרנס על הצבור אי בחדא מסכת באתרו' אי בכלייה תנוייה בריש מתיבת':

קטו א"ר חייא בר אבא אר"י יום כפור שחל להיות בחול מפצעין באגוזים ומפרכסים ברמונים מן המנחה ולמעלה מפני עגמת נפש דבי רב יהודה מקנבי כרבי דבי רבא גרדי קארי כיון דחוי דהו' קא מחרפי א"ל אתא איגרתא ממערבא משמיה דר"י דאסיר:

ואפילו במסכת כלה ללא רגילי צה אינשי וזה כתן לנו וגרסה: מסכת כלה צרית' היא כלה בלא צרכה אסורה לבעלה כדה: לעשות מלאכתו כדאמרי' (בפ"ק) [בפ"ז] דיומא כתוב אקד אומר ועשית לך ארון עץ וכתוב א' אומר ועשו ארון וגו': למטרח בריפתיה דנר שאינו יכול לטרוק ק' וקיי' תלוין צו: אי בחדא וכולי אס' יודע להשיב במסכת שהוא עוסק צה ומוכין אותו פרכס צאתריה: ואי בכלייה תנוייה דקאי צהא מסכתא ומהדר במסכתא אקריתי:

כיון דחוי דהו' קא מחרפי. מקדימים לפני המנחה דהשתא לאו עגמת כפש הוא: א"ל לאנשי ציטיה: אתא וכו' כי היכי דליקבלו מיניה:

כל כתבי פרק ששה עשר שבת ריב

כל כתבי

פרק ששה עשר

כל כתבי הקדש מצילין אותן מן הדליקה בין ^סשקורין בהם בין שאין קורין בהם ואע"פ שכתובין בכל לשון טעונין גניזה ומפני מה אין קורין כל כתבי הקדש. כגון תורה כביאים וכתובים ולא תימא תורה לקוד הוא דשרי למטרא ולאלולי ולא שאר ספרים: מצילין אותם כדקתני לקמן למצוי שאינו מפולש וטרקא בעלמא הוא דשרי זה במקרון ערוז כדמפרש בגמרא: בין שקורין בהן כגון כביאים שמפטירין בהן צנית הכנסת בשבת: בין שאין קורין בהן כגון כתובים ורבינו הלוי אמר דאפי' יחידים אין קורין בהם כדקתני טעמא מאוס בטול בה"מ דמאכי לבא ובשבת היו דורשים דרשה לבעלי בתים שעסקין במלאכה כל ימי הקול ובתוך הדרשה היו מורים להם הלכות איסור והיתר ועוז להם לשמוע מלקרוא בכתובים: ואע"פ שכתובים בכל לשון ואיכא למאן דאמר לקמן לא כיתבו לקרות בהן מצילין אותן: טעונין גניזה איסור להכניס במקום הפקר ובגמרא מתרץ לה ורבותי פיר' דהאי בכל לשון דקאמר אכתובי קאי ולא אכביאים ומדומה אכי מפני שמליכו ביוכתן בן עזיאל שאמרו תרגום הם מפרשים כך ואני אומר אף בכביאים אם אמר יוכתן לא כתבו ולא כתבו ליכתב והכי מפרש במסכת מגילה דמאן דאמר בכלהו איסור בר מס"ת יובית מאוס מעשה דתלמי המלך ולא מפליג התם בין כביאים

בהם מפני בטול בית המדרש:

ס"א ר"י יוסי מעשה באבא חלפתא שהלך אצל ר"ג
ברבי לטבריא ומצאו שהיה יושב על שלחנו
של יוחנן הנזוף וכידו ספר איוב תרגום והיה קורא
בו א"ל זכור אני בר"ג אבי איך שהיה עומד ע"ג
מעלה בהר הבית והביא לפניו ספר איוב תרגו' ואמ'
לבנאי שקעוהו תחת הנדבך אף הוא צוה עליו וגנוז:
ס"ב ת"ר הברכות והקמיעים אע"פ שיש בהן אותיות
של שם ומענינות הרבה שבתורה אין מצילין
אורזו מפני הדליקה אלא נשרפין במקומם מבאן
אמרו כותבי ברכות כשורפי תורה מעשה באחד
שהיה כותב בצידן באו והודיעו לר' ישמעאל והלך
לבדקו כשהיה עולה בסולם הרגישו בו ונטל טומום

לכתובים: מפני בטול בה"מ שהיה קבוע בשבת כלפרישית:
אבא חלפתא אביו של ר"י חלפתא אמו: ר"ג ברבי לא
שהיה בנו של רבי אלא אדם גדול קרי רבני: בה"ג
אבי איבך הוא ר"ג הזקן שהיה בדורו של חלפתא והוא אב
אביו של רבינו הקדוש: על גבי מעלה בהר הבית היו מעלות
כשהוא הולך וגבוה כדתכנן במס' מדות: נדבך שורת אבני הכנין:
הברכות מטבע הנרכות שטבעו חכמים כגון י"ק ושאר ברכות:
ומענינות הרבה מפרשיות שהיו כותבין בקמיעין פסוק
לקח כגון כל המלה וכגון לא תירא מפחד לילה: נשרפין
במקומם אם נפלה דליקה בשבת: כשורפי תורה שהרי
לא ינילום בשבת: לבדקו אם אמת היה הדבר: טומום

כל כתבי פרק ששה עשר שבת ריג

של ברכות ושקען בספל של מים ובלשון הזה א"ל
ר' ישמעאל גדול עונש האחרון מן הראשון:

ת"ר *ויהי בנסוע הארון ויאמר משה פרשה זו פ
עשה לה סימניו' מלמעלה ומלמטה לומר ^ס

*שאיין זו מקומה ר' אומר לא מן השם הוא זה ^{מדיני}
אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו כמאן קטז

אזלא הא דא"ר שמואל בר (נחמן א"ר יוחנן) [נחמני
א"ר יונתן] *חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ס"ת ^{מסלי ט}

כמאן כרבי מאן תנא דפליג עליה דרבי רשב"ג
היא דתניא רשב"ג א עתיד' פרשה זו שתעקר מבאן

ותכתב במקומה ולמה נכתבה כאן כדי להפסיק
בין פורענות ראשונה לפורענות שניה פורענות

שנייה מאי היא *ויהי העם כמתאוננים פורענות ^{מדבר יא}

קבילות קונטרסים היו כותבין תורה כביאים וכתובים:

עשה לה סימניות מלמעלה ומלמטה להבדילה מן הסמוכין

לה בתולה ונסוף ויהי בנסוע הארון: שאין זה מקומו:

שאינה ראויה לכאן דלאו בהלכות מסעות משתעי לעיל מיניה

אלא בדגלים וראויה ליכתב בפרשת במדבר סיני: לא מן

השם הוא זה לא זה השם של טעמי הסימניות דמקומה הוא

בפרשה זו בתקלת מסעות שנסעו מהר סיני דאיירי לעיל

מיניה ויהי בנסוע הארון ויאמר כעלה הענין: ז' ספרי תורה

דפרשה זו ספר לעלמו כמלא של מעלה ספר לעלמו ושלמטה

ספר לעלמו הואיל וזה מקומה וכמלא ספר וידבר כחלק לג'

ספרים: עתידה פרשה זו לעתיד שיהו כל הפורעניות בטלים

ראשונה ויסעו מהר ה' וא"ר חמא בר חנינא שסרו
 מאחרי ה' והיבן מקומה אמר רב אשי בדגלים:
 פא תניא הגליונין וספרי מינין אין מצילין אותם מפני
 הדליקה רבי יוסי אומר בחול קודר את

סע

האזכרות שבהן וגונזן והשאר שורפן א"ר טרפון
 אקפח את בני שאם יבאו לידי שאני אשרוף אותן
 ואת האזכרות שבהן שאפילו אדם רודף אחריו
 להרגו ונחש רץ להכישו נכנס לבית עכו"ם ואין
 נכנס לבתיהם של אלו שהללו מכירין וכופרים

והללו אין מכירין וכופרין ועליה הכתוב אומר *ואוזה
 הדלת והמוזה שמת זכרוןך. א"ר ישמעאל ק"ו
 ומה לעשות שלום בין איש לאישתו אמרה תורה
 שמו שנכתב בקדושה ימחה על המי' הללו שמטילין
 קנאה ואיבה ותחרות בין ישראל לאביהם שבשמי'
 מלי' קלט עאכ"ו ועליהם אמר דוד *הלא משנאיך ה' אשנא

ולא ידאגו לפורענות ויכר הרע בעל: מאחרי ה' בתוך ג'
 ימים למסעם התאוו האפסוף תאוה להתרעם על הצדק
 כדי למרוד בהקב"ה:

הגליונים קלפים קלקים ונראה מסוגיא דגמרא דה"ק ספח
 מיניס הרי הן כגליונים כקלפים קלקים שלא נכתב
 בהם מעולם: קודר את האזכרות קודר חתיכות הקלף
 מקום השם: שאפילו רודף אדם להרגו על עלמו קאמר:
 שהללו עכו"ם העונדים כו"ם אינם מכירי' שהרי נכך גדלו
 וכך למדום אבותם: אחר הדלת והמוזה שמת זכרוןך

כל כתבי פירק ששה עשר שבת ריד

וגוי תכלית שנאה וגוי וכשם שאין מצילים אותם מפני הדליקה כך אין מצילין אותם לא מן המפולת ולא מן המים ולא מדבר המאבדן:

בעא מיניה יוסף בר הנון מר' אבהו הני ספרי פב רבי אבידן מצילין אותן מפני הדליק' או ^ס אין מצילין אין ולא ורפיא בידיה רב לא אזיל לבי אבידן וכ"ש לבי נצרפי שמואל לבי נצרפי לא אזיל לבי אבידן אמרי ליה לרבא מ"ט לא אחית לבי אבידן אמר להו דיקלא פלניא איבא באורחא וקשי לי ונעקריה רוכתיה קשי לי מר בר יוסף אמר אנא מינייהו אנא ולא מסתפינת מינייהו זימנא חדא אזיל בעי לסכוניה (רבי מאיר קרי ליה און ר' יוחנן קרי ליה עוון גליון) אימא שלום דביבתו דר' אלעזר אחתיה דר"ג הואי הוה

זכרון הוא צידך ויכיה שכמה לך חלא שהשלכת אותי חקרי הדלת: כך אין מצילין אותם אפילו בקול:

רבי אבידן ספרים שכתבו להם המיכים להתוכח עם ישראל ומקום שמתוכחים שם קרי ליה בי חבדן: אין ולא זימכין ח"ל אין זימכין ח"ל לא: לבי נצרפי עכו"ס וכך שמה: וקשי לי שרשן כעשו גבשושי ולדקותן בקש בא: אמרי ליה נעקריה קשי לי דוכתיה שתיחא שם גומא. אי נמי נסיתיו וקשה לי רוחו וכל זה שהיו מתיראין רב ורבא מלבא לבי חבדן שחא מתוך שיתוכחו יעמדו עליהם ויהרגום: מיניהו אנא מכירי הס: (ר"מ קרי ליה לספרי המיכין און לפי

סס הוא פילוסופא בשבכותיה *דהוה שקיל שמא
 ע"ג דלא מקבל שוחדא בעי לאחוכיה ביה עיילה לוי
 שרגא דדהבא ואולא לקמיה אמרה ליה בעינא
 דנבלגי לוי בנכסי דבי נשא אמר לה פלוגי א"ל
 כתיב לן במקום ברא ברתא לא תירות א"ל מן
 יומא דגליתון מארעכון אנטלית אורייתא דמשה
 ואתיהיבת אורייתא אחריתא וכתיב ביה ברא וברתא
 כחדא ירתון למחר הדר עיילי ליה איהו חמרא
 לובא אמר להו שפילו לסיפיה וכתיב ביה אנא
 לא למיפק מאורייתא דמשה אתיתי אלא לאוסופי
 על אורייתא דמשה אתיתי וכתיב ביה במקום ברא
 ברתא לא תירות אמרה ליה נהור נהוריך כשרגא
 א"ל ר"ג אתא חמרא ובטש לשרגא:

קיו אמר רב חסדא לעולם ישכים אדם להוצאת שבת
 ע"ג שהס קורין אותו עון גליון: פלוסופא מין (נמוספו) נלשון יין פלוסופוס
 אובי חכמה: דהוה שקיל שמא כו' היה מוליך עליו שס שאינו
 מקבל שקד מצעלי דיכין הבאין לפניו והיה מקבלו בסתר:
 אמר ליה פילוסופ' לר"ג מיומא דגליתון וכו': שפילית כל
 סוף הדבר הוא תקתית שלו ושייך למימר שפילית לסיפיה:
 נהור נהוריך כשרגא הכהר אורך כשרגא רמז שנתנה לו
 מכורה בשקד: א"ל ר"ג: אתא חמרא ובטש דקפתו לארץ
 בלומר איני כלקתי בשקד: [והכל כדי שיטעמו המתאספים
 שס נבלתו ומי הוא]:

ישכים אדם ערב שבת לטרוק ולזמן הולאת שבת:

כל כתבי פרק ששה עשר שבת רטו

שנאמר *והיה ביום הששי והיינו את אשר ^{שמות טו} יביאו לאלתר א"ר אבא בשבת חייב אדם לבצוע על ב' ככרות דכתיב לחם משנה אמר רב אשי חוינא לרב כהנא דנקט תרתי וכצע חדא אמר לקטו כתיב. רבי זירא הוה בצע אכולה שרותיה א"ל רב כהנא לרב אשי והא מיחוי ברעבתנותא כיון דכל יומא לא עביד והאידינא הוא דעביד לא מיתוי ברעבתנותא:

ת"ר כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת שלשה פג ר' חידקא אומר ארבע אר"י ושניה' מקרא ^ס אחד דרשו *ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת ^{שמות טו} היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה ר' חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא ורבנן סברי בהדי דאורתא *א"ר שמעון בן פוי אריב"ל משום קיה בר קפרא כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול מג' פורעניות מחבלו של משיח ומדינה של גיהנם

והיינו את אשר יביאו לאלתר בשעת הצאה הטבה והצאה נהשכמ' דכתיב צק צק צק: לבצוע צרכת המול': נקיט תרתי חוזן צידו: לקטו דמשמע אחיה אבל צליעה לא כתיב משנה: בצע אכולה שרותיה פרוסה גדולה ודי לו בה לאותה סעודה ולכבוד שבת וכראה דמקצב סעודת שבת להתקזק ולאכול הרבה: תלתא היום למכין ג' סעודות בל (ואשמינין ר"י דלא נאמי דרבנן סברי ג' סעודות ביום ור"ח סבר ד' לו"א תלתא היום כתיבי ורבנן סברי בהדי דאורתא איירי קרא ור"ח סבר לא איירי קרא דאורתא בהדי"ף): חבלו של משיח כדאמר' בכתובות דור שכן דוד בל צו

וממלחמת גוג ומגוג מחבלו של משיח כתיב הכא
 ואלאכי גיום וכתיב התם *הנה אנכי שולח לכם את אליה
 הנביא לפני בא יום ה' וגו' מדינה של גיהנם כתיב
 פס"ה הכא יום וכתיב התם *יום עברה היום ההוא.
 ממלחמת גוג ומגוג כתיב הכא יום וכתיב התם
 יחזקאל לח *ביום בוא גוג:

פד אר"י משום ר' יוסי כל המענג את השבת נותנין
 לו נחלה בלא מצרים שנא' *אז תתענג על
 יסע"י נח ה' וגו' והאכלתיך *נחלת יעקב אביך וגו' לא כאברה'
 סס שכתוב בו *קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה
 ע"ג ולא כיצחק שכתוב בו *כי לך ולזרעך אתן את כל
 ראש"י יג הארצות האל אלא כיעקב שכתוב בו *ופרצת ימה
 סס כו וקדמה וצפונה ונגבה. ר"ג בר יצחק אמר ניצול
 סס כח משעבוד מלכיות כתיב הכא והרכבתיך על במותי
 דברי' לג ארץ וכתיב התם *ואתה על במותימו תדרוך אמי'
 רב יהודה אמר רב כל המענג את השבת נותנין
 מל"י לו משאלות לכו שנא' *והתענג על ה' ויתן לך
 משאלות לבך עונג זה איני יודע מה הוא כשהוא
 יסע"י כח אומר *וקראת לשבת עונג הוי אומר זה עונג שבת
 א"ר חייא בר אבא אר"י כל המשמר שבת כהלכתו
 קטיגוריא בת"ק סכ"א ועוד צה עשיריה. קבלו לשון קבלי יולדה:
 בלא מצרים כלו' אין להם קץ: אז תתענג על ה' נתר
 וקראת לשבת עונג כתיב: נחלת יעקב ולא נקלמת אנרהס
 וילקק: לארכה ולרחבה הארץ זו ולא יומת: הארצות האל

אפי' עובד כו"ם כאנוש מוחלין לו שנא' *אשרי ישני' כו
 אנוש יעשה זאת וגו' מחללו אל תקרי מחללו אלא
 מחול לו אר"י אמר רב אלמלא שמרו ישראל
 שבת ראשונה לא שלטה בהם אומה ולשון שנא'
 *ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט ולא מצאו. שמות טו
 וכתוב בתריה ויבא עמלק. אר"י משום רשב"י
 אלמלא משמרים ישראל ב' שבתות כהלכתן מיד
 נגאלים שנא' *כי כה אמר ה' לסריסי' אשר ישמרו ישניה כו
 את שבתותי וכתבי בתרי' והביאותי אל הר קדשי וגו':
 א"ר יוסי יהא חלקי מאוכלי ג' סעודו' בשבת וא"ר פה
 יוסי יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום איני שס
 והאמר מר הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף תפלת
 ומגרף כי קאמרי' בפסוקי דזמר' וא"ר יוסי יהא חלקי השחר
 מהמתפללין עם דמדומי חמה [ארחב"א] אר"י מצוה וע"ש
 להתפלל עם דמדומי חמה א"ר זירא מאי קרא רש"א
 *ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורי' א"ר יוסי יהא תליס עב

ותו לא: כאנוש דור אנוש התקילו לעבוד כו"ם דכתיב אז
 הוקל וגו': בתריה נתר ההיא פרשתא:
 הרי זה מחרף ומגרף שגניאים הראשונים תקנום לומר
 לפרקים לשנן והודאה כדאיתא בערבי פסקים וזה הקורא
 תמיד בלא עתו אינו אלא כזמר שיר ומתלוץ: בפסוקי
 דזמרה שני מזמורין של הלולים הללו את ה' מן השמים
 הללו אל בקדשו: דמדומי חמה כשהיא אדומה שקרית אקר
 הנלה מיד היא אדומה וערבית סמוך לשקיעתה: עם שמש
 וריקתה: ולפני ירח קודם אור הירק צעוד השמש לא שקעה:

חלקי ממחי' בחולי מעים דאמ' מר רובן של צדיקי'
 מתים בחולי מעי' ואר"י יהא חלקי ממתו' בדרך מצוה
 וא"ר יוסי יהא חלקי ממכניסי שבת בטבריי וממוציאי
 שבת בצפורי וא"ר יוסי יהא חלקי (מיושבי) [ממושבי]
 בית המדרש ולא ממעמידי בית המדרש וא"ר יוסי
 יהא חלקי מגבאי צדקה ולא ממחלקי צדקה וא"ר
 יוסי יהא חלקי ממי שחושדין אותו ואין בו אמ'
 רב פפא לדידי חשדן ולא הוה בי וא"ר יוסי ה'
 בעילות בעלתי ונטעתי חמשה ארוזים בישראל ומאן
 אינון ר' ישמעאל בר' יוסי ור' אלעזר בר' יוסי ורבי
 הלפתא בר' יוסי (אבשלום) [אבטילוס] בר' יוסי ור'
 מנחם בר' יוסי והאיבא ורדימס היינו ורדימס היינו

ממתים בחולי מעים שמתסרין ציסורים ומתמרקין עונותיהם
 (וכתבו בתוספות ר"י אנוח כי יש נחדש למדק אכילה מן המינים
 להיותם נקיים וטהורים כמלאכי השרת) : ממכניסי שבת בטבריה
 מפני שהיא עמוקה ומתשיכה מצעוד יום וסצורים שקשכה:
 וממוציאי שבת בצפורי שיושבת צראש ההר וצעוד שהקמה
 שוקעת כראית שם אור גדול ומאחרין ללאת: מיושבי [ממושבי]
 ב"ה חזנים מאספים תלמידים בכל יום לב"ה: ממעמידי מווכי'
 לעת האוכל לומר הגיע עת לעמוד ולאכול: ממחלקי לעניים
 לדקה דאמרינן פ"ק (דר"ה) [ב"ב] לדקה כגבית צב' ומתלקת
 צב' והמתלקים אותה עליהם לצדוק לפי הלריך לכל אחד
 ואחד ופעמים שקריבה דעתם לרקס על זה לשלקו יותר מן
 הלורך שאומדים לו בהרוקה ואומדים את קצרו כלמלוס:

כל כתבי פרק ששה עשר שבת ריו

מנחם ואמאי קרי לי ורדימם שפניו דומין לורד
 א"ר יוסי מימי לא קריתו לאשתי ולשורי
 שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי. וא"ר יוסי
 מימי לא נסתכלתי במילה שלי איני והאמרו לי
 לר' מ"ט קרי לך רבינו הקדוש אמר להם מימי
 לא נסתכלתי במילה שלי רבי מלחא אחריתי הוה
 ביה שלא הכנים ידו תחת אבנטו וא"ר יוסי מימי
 לא ראו קורות ביתי אמרי חלוקי וא"ר יוסי מימי
 לא עברתי על דעת חברי יודע אני בעצמי שאיני
 כהן ואם אומרים לי חברי עלה לדוכן אני עולה
 וא"ר יוסי מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי: ^{יג' כח"ה} ^{יגכ' ס"ב} ^{יג"ג} ^{יג"ד}

לא קריתו לאשתי אשתי שאף שית קולין שלי יש ללמוד
 הימנה חכמה: אשתי ביתי שהוא עיקר של בית: ולשורי
 שדי שהוא עיקר של שדה דכתי' ורצ תצואות נכס שור:
 לא נסתכלתי וכו' מרוב לכיעות: והאמרו ליה וכו' וא"כ
 לר' יוסי כמי ה"ל למקרייה רבינו הקדוש: תחת אבנטו מן
 אבנט ולמטה: לא ראו קורות וכו' כשפסט קלוקו לא היה
 הופכו מרוב לכיעות ופושטו כמו שהיה לובשו דרך ראשו מכסה
 את עלמו תקלה מאוס לכיעות בסדיכי ויושב במטתו: (אלו
 היה תדרי אוננים יגלה וכתבו בתוס' לא ידע ר"י מה איסור יש בוד
 היגולה לדוכן אם לא מושם נדבה לנטלה שלכהנים אחרה תורה לברך
 את ישראל יג"כ): לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי שאם בא מי
 שאמרתי עליו דבר ושאל אם אמרתי עליו לא קזרתי צי לומר איכו
 כדברי לפי שמתקלה אמת אמרתי וקסבר כל מילת' דמתאמרה
 באפיה מרה לית בה מאוס ליטכא נישא וכן מפ' במס' ערכין:

פו אמר רב נחמן תיתי לי דקיימית ג' סעודות בשבת
 טס וא' רב יהודה תיתי לי דקיימי' עיון הפלה
 קידוש' אמ' רב הונא בריה דרב יהושע תיתי לי דלא מסגינא
 ס"ק ד' אמות בגלוי הראש אמר רב ששח תיתי לי
 ונ"ס דקיימית מצות תפילין ואר"ג תיתי לי דקיימית מצות
 רש"א ציצית אמר ליה רב יוסף לרב יוסף בריה (דרב)
 [דרבה] אבוך במאי והיר טפי אמר ליה בציצית יומא
 חד הוה קא סליק בדרגא איפסוק ליה הוטא ולא
 נחית ואתא כמה דלא רמייה ואמר אבוי תיתי לי
 קיט דכי הוינא צורב' מרבנן דשלים מסכתיה *עבידנא
 פ' יומא טבא לרבנן. אמר רבא תיתי לי דכי ארתא
 הוכיל' צורב' מרבנן לקמאי לדינא לא מזיגנא רישא אבו
 ונ"ס סדיא כמה דלא מהפיכנ' בזכותיה אמה מר בר
 רש"א רב אשי פסילנא ליה לצורבא מרבנן לדינא מ"ט
 דחביב עלי כגופאי ואין אדם רואה חובה לעצמו
 רבי חנינא מיעטף וקאי בפניא דמעלי שבתא אמר
 דקיימית מצות תפילין שלא הלך ד' אמות בלא תפילין וכן
 לענין זילית: עד דרמיא שתקנה זה לשון תלית
 זילית כדאמרי' בעלמא לא רמי קוטין: דשלים מסכתיה
 שגורסה: עבידנא יומא טבא לרבנן לתלמידים ראש שיבה
 היה: תיתי לי ישולם שכרי: דכי אתא צורבא מרבנן כו'
 שחביב' ת"ק עלי: דלא מזיגנא רישא אבו סדיא איכי
 חכיך ראשי על הכר: כמה דלא מהפיכנא ליה בזכותיה
 עד שאראה אם יש בדבריו לזכותו: מתעטף בדגדים כאיס:

כל כתבי פרק ששה עשר שבת ר"ח

בואו ונצא לקראת שבת מלכתא. (ומאמרים אחרים במצות כבוד שבת ע"כ):

רבי ינאי לביש מאני מעלי שבת' ואמר באי כלה ^ס באי כלה רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן קריב ליה חלת סאוי טחוי א"ל מי הוה ידעתון דאתונא אמר ליה מי עדיפת לן מינה. רבי אבא זבן בתליסר אסתירי פשיטי בשרא מתליסר טבחוי ומשלים להו אצינורא דדשא ואומר להם אשור היא אשור הייא רבי אבהו הוה יתיב אחכתקא דשינא ומושיף נורא רב ענן

בואי כלה הכי קרי ליה לשבתא שבת מתוך קנינות: טחוי ריקיקים טקיס פכיהס בשומן אליה או בשמן: מי עדיפת לן מינה כלוי אתה קשוב לנו מן השבת לכבוד שבת הכנסוס ולא היינו יודעים שתבא: מתליסר טבחוי לטעוס בשבת מן המונקר: איסתרי סלעים: איסתרי פשיטי סלעי מדינה והס אקד עוק' בשלע לורי והיינו קלי דינר: ומשלים להו אצינור' דדשא לפני בואס להביא לו הנשר היה מומן להס מעותס על פתקו: ואומר להם אשור הייא התאשרו והתקוקו עהר בשומכותס למהר ולקזור ולמכור ולהתעסק בלורכי שבת ולי כראה ומשלים להו אלינורא כשהיה מביא ראשונה היה נותנה לשמשים העובדים סעודתו על פתק ביתו ולא היה ככנס אלף ממהר לקזור ולהביא אקרת ואמר להם לשמשים אשור הייא התאשרו מהר להכין את זו בעוד שאלך להביא את זו: אחכתקא דשינא פאס' טארול של אן שקשוב היה ועשיר. ורבי לוי גרים אחכתקא דשאגא מדהר: ומושיף

לביש גונדא דחנא דבי ר' ישמעאל בגדיו שבשל בהם קדרה לרבו אל ימווג בהם כוס לרבו רב ספרא מחריך ריש' רבא מלח שיבוטא רב הונא מדליק שרגי רב פפא גדיל פתילהא רב חסדא פריס סלקא רבה ורב יוסף מצלהו ציבי רבי זורא מצתת צתותו רב נחמן בר יצחק מכחף ועייל מכחף ונפיק אמר אילו מקלעין לי רבי אמי ורבי אסי לא מכחפינא קמיהו ואיכא דאמרי רבי אמי ור' אסי מכחפי ועיילי מכחפי ונפקי אמרו אילו מקלע לן ר' מי לא מכחפינן קמיה:

פז יוסף מוקיר שבי הוה ההוא עכו"ם בשבבותיה ס
 דהוו נפישו נכסי טוב' אמרו לי כלדאי כולהו נכסי יוסף מוקיר שבי אכיל להו אזל ובנינהו

נורא כופק טעס כורא לכבוד שבת: לביש גונדא כלי שקור להודיע שהיום אינו כדאי להתנהג בקשינות מלהתעסק בתבשילי שבת ולא יטכף בגדיו צניסול קדרות: דחנא דבי רבי ישמעאל וכו' צניסול קדרה מטכף צגדים: מחריך רישא אס היה אס ראש צהמה לקרוך מקרכו הוא בעלמו: פריס לשון פרומיס מחתך: מצתת צתותי מנית האור בעלים דקיס: מכחף ועייל מכחף ונפיק צע"ש יולא וככנס להביא תמיד משואות כלי תשמיש ובגדי קופס ומגדים כאלס שמקבל את רבו צביתו ומראה לו שהוא קשוב עליו וקרד לכבודו לטרוק ולהרבות צבילי: מוקיר שבי מכנד שבתות: א"ל כלדאי להאי עכו"ם כלדא: קוים צככניס: אכיל להו סופס ליפול צידו:

כל כהבי פרק ששה עשר שבת ריט

לכולהו נכסי זבן בהו מרגנית' אותב' כסייניה כהדי
דקא עבר מברא אפרחי' זיקא שדייה בימא בלעיה
כורא אסקיה אויהוה אפנא דמעלי שבתא אמרי
מאן זבין כי השתא אמרי להו זילו אמטווה לגבי
יוסף מוקיר שכי דרגיל דזבין אמטווה ניהליה זכניה
קרעיה אשכח ביה מרגנית' זכניה בתלים' עיליתא
דדיגרי דדהבא פגע ביה יהוא סבא אמר מאן דיווף
שבתא פרעיה שבתא בעא מיניה רבי מרבי ישמעאל
ברבי יוסי עשירים שבארץ ישראל כמה הם זוכים
א"ל בשביל שמעשרין שנא' *עשר תעשר עשר
בשביל שתתעשר שבבבל כמה הן זוכין א"ל בשביל
שמכבדין את התורה ושבשאר ארצות כמה הן זוכין
א"ל בשביל שמכבדים את השבת דאמר ר"ח בר
אבא פעם אחת נתארחתי אצל כ"ה בלודקיא והביאו
לפניו שלחן של זהב משוי ט"ז בני אדם וט"ז
שלשלאורת של כסף קבועות בו וקערות וכוסות
וקיתונות וצלוחיות קבועות בו ועליו כל מיני מאכל

תנכית
ונ"ט
ר"ט

דנלי' יד

אותביה בסייניה עשה לו כובע של לבד ושצבו במשבלת של זהב
וקבע בו מרגליות וקבע את זו עמהן: סייניה כובע. ורבינו
הלוי גרים בסדיכין בסודרו וראשון הגון לי והוא לשון רבינו
ילקח צרני יהודה: תליסר עיליתא עליות מלאות דיכרי זהב
וגומא בעלמא הוא כלומר הון עתק מאד כך פי' רבינו
הלוי וכן בכל מקום כגון תליסר גמלי ספיקי טריפתא וכן
תליסר טנאי דלעיל: כמה הם זוכים לעושר גדול כזה:

וכל מיני מגדים וכשמים וכשמניחין אותו אומר
 *לה' הארץ ומלואה וגומר וכשמסלקים אומר
 *ה'שמי' שמים לה' והארץ נתן לבני אדם אמרתי
 לו בני במה זכית לכך א"ל קצב הייתי וכל בהמה
 שהיחה נאה אמרתי תהא זו לשבת אמרתי לו
 [אשריך שזכית] וברוך המקו' שזיכך לכך א"ל קיסר
 לר' יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת
 ריחו נודף א"ל תבלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו
 מטילין לחוכו וריחו נודף א"ל תן לנו הימנו א"ל
 כל המשמר את השבת מועיל לו ושאינו משמר
 את השבת אינו מועיל לו:

ס א"ל ריש גלותא לרב המנונ' מ"ד *לקדוש'ה' מכובד
 א"ל זה יוה"כ שאין בו לא אכילה ולא שתיה
 יטעיה כח

אמרה תורה כבדהו בכסות נקיה וכבדתו רב אמר
 להקדים ושמאל אמר לאחר א"ל בני רב פפא בר
 אבא לרב פפא כגון אנן דשכיח לן בישרא וחמרא
 כל יומא במאי נשניי' א"ל אי רגילתו לאקדומי

לה' הארץ לזין אנו ראשים ליהנו' עד שכבר שמו בצרכת הלסס:
 והארץ נתן לבני אדם ע"י מתנתו נהנינו בטובה זאת:
 מ"ד לקדוש'ה' מכובד מדכתיב וקראת לשבת עונג מכלל
 דלקדוש'ה' לאו אשבת קאי: וכבדתו אשבת ויהדר
 דאי צי"ה הא כתי' מכובד: להקדים זמן סעודת שבת לזמן
 סעודת קול והו' כבודו: לאחר זה הו' כבודו שהוא מתאוה
 לאכול: במאי נשנייה נשאר הימים: אי רגילתו לאקדומי

כל כתבי פרק ששה עשר שבת רב

אחרונה או רגילתו לאחורי אקרמוהו רב ששת בקייט'
מותי' להו לרבנן היבא דמטיא שמשא בסיתו' מותיב
להו לרבנן היבא דמטיא טולא כי היבי דליקומו הייא:

אמר רב המנונא כל המתפלל בע"ש ואומר ויכלו
מעלה עליו הכתוב כאלו נעשה שותף להקב"ה

במעשה בראשית שנאמר ויכלו אל תקרי ויכלו
אלא ויכלו. א"ר אלעזר מנין שהדבור כמעשה שנא'

ברבר ה' שמים נעשו א"ר וחסדא אמר מר עוקבא
כל המתפלל בע"ש ואומר ויכלו שני מלאכי השרת

המלוין לו לאדם מניחין ידוהם על ראשו ואמרו
לו יוסר עונך והטאתך חכופר תניא רבי יוסי ברבי

יהוד' אומ' שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב
שבת מבית הכנסת לביתו אח' טוב ואח' רע וכשבא

לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטחו מוצעת
מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת

כך ומלאך רע עונה אמן בע"כ ואם לאו מלאך רע
אומר י"ר שתהא לשבת אחרת כך ומלאך טוב

עונה אמן בעל כרחו: ראוי לחבר אל זה מאמר
אחר המזכיר ג"כ ענין מלאכים המלוין לו לאד' והוא

מעודתכם נצקר אחרוה: רב ששת סגי כהור היה ואינו
רוצה עת האכילה וכשהיה דורש בשבת מושיב התלמידים

במקום שהגיע שם הקמה לעת האוכל כדי שילטערו וימהרו
לקום: דמטי טולא שילטעכו: הייא מהר:
ויכלו הנ"ה זה שמספר בשבחו של מקום ששבת בשבת ע"כ:

בכ"ר על אודות מלאכי יעקב אבינו ע"ה וו"ל. א"ר
 מאיר עשה אדם מצוה אחת נותנין לו מלאך אחד
 שני מצות נותנין לו שני מלאכים מצות הרבה נותנין
 לו מלאכים הרבה שנא' *כי מלאכיו יצוה לך ולמה
 כדו לשמרו מן המזיקים שנא' *יפול מצדך אלף
 וגו' אמר רבי יצחק למה מן הימין רבבה ומן השמאל
 אלף אלא שהשמאל אינה צריכ' מלאכיו הרב' לפי
 ששמו של הקב"ה כחוב בחפילין שנותנין בשמאל
 א"ר חנינא לא בתיב יהא מצדך אלף אלא יפול
 שמאל שאינה פשוטה במצות שאינה שולטת אלא
 במצות תפילין לבר אינה מפלת אלא אלף מזיקין אבל
 ימין שהיא שולטת בכל המצות מפלת רבוא מזיקין:
 אמר רבי אלעזר לעולם יסדר אדם שלחנו בע"ש
 אע"פ שאינו צריך אלא לכזית וא"ר חנינא
 לעולם יסדר אדם שלחנו במ"ש אע"פ שאינו צריך
 אלא לכזית. חמין במ"ש מלוגמא פת חמה במ"ש
 מלוגמא רבי אבהו הוו עבדין ליה כאפוקי שבתות
 עיגלא חילת' הוה אכיל מיניה כולותא כי גדיל אבימי
 בריה א"ל למה לך לאפסודיה כולי האי נשבוק
 כוליתא ממעלי שבתא שבקוה ואחא אריא אכליה:
 יסדר אדם שלחנו בע"ש לילי שבת: במ"ש כמי כבוד
 שבת ללותו בליחתו דרך כבוד כאלם המלוה את
 המלך בלאתו מן העיר: חמין לשתות ולרקוז: מלוגמא
 רפואה: אכליה אריה לעגל הראוי לשקט:

כל כתבי פרק ששה עשר שבת רכא

אמר ריב"ל כל העונה איש"ר מברך בכל כחו פט
קורעים לו גור דינו שנא' *כפרוע פרעור' ס

בישראל בהתנדב עם הרכו ה' מה טעם כפרוע ^{סופטיל} ס
פרעות משום דברכו ה' רבו חייו בר אבא א"ר
יוחנן אפי' יש בו ישמץ של עכו"ם מוחלים לו כתיב
הכא בפרוע פרעות וכתיב התם *כי פרוע הוא אר"ל ^{סמות לב}
כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי ג"ע שנא'
*פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומה אמוני' אל ^{יסעיל} כו
תקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן מאי אמן
א"ר חנינא אל מלך נאמן:

אר"י בריה דרב שמואל משמיה דרב אין הדליקה צ
מצויה אלא במקום שיש הלול שבת שנא' ^ס

*ואם לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת ולבלתי ידמי' י'
שאת משא וגו' והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנו'
ירושלים ולא חכבה מאי ולא חכבה ארנב"י בשעה
שאין בני אדם מצויין לכבותה אמר אביו לא חרבה
ירושלים אלא בשביל שתללו בו את השבת שנא'

בכל כחו ככל כוונתו: בפרוע פרעות (ניטול פורעניות)
כגון פרוע דמתרגמינן בטיל: בהתנדב עם ברכו
כשמתכדין ישראל לברך את צוראס: כי פרוע הוא עכו"ם
וה"ק בהנטל פריעות עכו"ם שחשקע ותשתכח שלא יזכור
עונה משום התנדב עם הוא: אל מלך נאמן כך מעידים
על צוראן שהוא אל מלך נאמן ע"כ:

שאין בני אדם מצויין לכבותה בשנת:

יחזקאל * ומשבתותיו העלימו עיניהם ואחל בחוכם א"ר אבהו
 כב לא חרבה ירושלים אלא בשביל שבטלו ק"ש שחרית
 ישיעיהו ווערבית שנאמר *הווי משכימו בבקר שכר ירדופו
 סס וכתיב * והיה כנור ונבל חוף וחליל ויון משתיהם
 ואת פעל ה' לא יביטו וכתיב לכן גלה עמי מבלי
 דעת אמר רב כהנא לא חרבה ירושלים אלא בשביל
 ירמיהו שביטלו בה הינוקות של בית רבן שנא' * שפוך על
 עולל כחוץ מה טעם שפוך משום דעולל כחוץ:
 צא אמר עולא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא
 סס היה להם בושת פנים זה מזה שנא' * הובישו
 ירמיהו כי תועבה עשו(גם בוש לא יבושו וגו'). א"ר יצחק
 לא חרבה ירושלים אלא בשביל שהשוו קטן וגדול
 ישיעיהו כד שנא' * והיה כעם ככהן וכתיב בתריה * הכוק תבוק
 סע הארץ. אמר רב עמרם בר' דר"ש בר אבא אר"ש
 בר אבא א"ר חנינא לא חרבה ירושלים אלא בשביל
 שלא הוכיחו זה את זה שנא' * היו שריה כאילום
 לא מצאו מרעה מה איל זה ראשו של זה בצד
 זנבו של זה אף ישראל שבאותו הדור כבשו פניהם
 בבקר בזמן ק"ש וכן עאמרי זכאף: והיה כנור ונבל נסיפיה
 דקרא ואת פעל ה' לא יביטו לא שמו לב לימד שמו על
 נריותיו: שפוך על עולל רשיה דקרא ואת קמת ה' מלאתי
 כלאתי הכיל שפוך על עולל צוקן שפוך הקמה זכאמה זכאיל
 שעולל צוקן זעלים מניח רבן:
 הובישו כי תועבה עשו וגו' סיפא דקרא גם זכא לא יבושו:

כל כתבי פרק ששה עשר שבת רכב

בקרקע ולא הוכיחו זה את זה. א"ר יהודה לא חרבה
ירושלים אלא בשביל שכיוונו בה ת"ח שנא' *ויהיו ד"ס ב' לו
מלעיבים במלאכי אלהים וכוויים דבריו ומתעתעים
בנביאו עד עלות המזח ה' בעמו עד לאין מרפא מאי
עד לאין מרפא אמר ר"י כל המבז' ת"ח אין לורפואה
למכתו אמר רב יהוד' אמר רב מאי דכתיב *אל תלני קס
חגעו במשיחי ולנביאי אל חרעו אל חגעו במשיחי
אלו חינוקות של בית רבן ולנביאי אל חרעו אלו
ת"ח אר"ל משום רבי יהודה נשיאה אין העולם
מחקיים אלא בשביל הבל תשב"ר א"ל רב פפא
לאביי דידי ודידך מאי אמר ליה אינו דומה הבל
שיש בו חטא להבל שאין בו חטא ואמר ר"ל משום
ר' יהודה נשיאה אין מבטלין תשב"ר אפי' לכנין
בית המקדש א"ל ר"ל לרבי יהודה נשיאה כך
מקובלני מאבותי ואמרו לה מאבותיך כל עור שאינכה
תשב"ר מחריבין אותה רבינא אמר מחרימין אותה
ואמר רבא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו
ממנה אנשי אמנה שנ' *שוטטו בחוצות ירושלים ירמ' ס
וראי נא ודעו אם יש עושה משפט מבקש אמנה
וגו' איני והאמר רב קטינא אפילו בשעת כשלונה
של ירושלים לא פסקו ממנה אנשי אמנה שנא'
במשיחי אלו חינוקות של בית רבן שדך תמוקת למסן
בסמן: ולנביאי אלו חלמידי חכמים שסאמר ונביא לבב
חכמה: מחריבין איכא שור: מחרימין ליכא שור:

ישיבה ג * כי יחפש איש באחיו בית אביו שמל' לכה קצין
 תהיה לנו דברו' שכנו אדם מתכסין בהם כשמלה
 ישנן תחת ידיך * והמשלה הואת תחת ידיך * דברים
 קב שאין בני אדם עומדין עליהם אלא א"כ נכשלים
 בהם ישנן תחת ידיך קצין תהיה לנו ישא ביום
 ההוא לאמר לא אהיה חובש וגו' אין ישא אלא
 לשון שבועה וכן הוא אומר * לא חשא את שם ה'
 לא אהי' חובש לא אהי' מהובשו עצמן בבית המדרש
 ובביתו אין לחם ואין שמלה שאין בידי לא מקרא
 ולא משנה ולא גמרא ממאי דילמא שאני התם
 דאי אמר להו גמירנא אמרו ליה אימא לן הוה
 ליה למימר גמר ושכח מאי לא אהיה חובש וכו'
 לא קשיא כאן בדברי תורה כאן במושא ובמתן:

מתכסין בהם כשמלה כשואלין אותם טעמי תורה הללו
 עושין עלמן כמעלימי' את דבריהם מפני שאין יודעין להשיב:
 ישנן בידך אתה נקי לפיכך קלין תהיה לנו ותלמדנו חכמה:
 דברים שאין אדם עומד בהן על צורין לאומן כהלכתן:
 אא"כ נכשל בהן עד שאומן ב' וג' פעמים נשיב דהיינו
 טעמי תורה המסותרין: לא אהיה חובש איני רגיל להיות
 חובש חנוס צניח המדרש: אהיה הורגלתי כמו שקוק לרעהו
 אהיה אני הווה: וממאי דמשום דיש בהם חמכה היא דילמא
 ע"כ לריכין שידו האמת: דאי א"ל גמירנא אותן טעמי
 תורה: אמרי ליה שואלין אימא לן. ומאני ה"ל למימר גמר
 ושכח מאי לא אהיה חובש מודה הוא על האמת שלא יגע
 צמורה: בדברי תורה היו כאמכין ואין מתהללין על שקר:

כל כתבי פרק ששה עשר שבת רכב

ת"ר מעשה ונפלה דליקה בחצרו של יוסף בן צב
 סימאי (בשאן) [בשיחין] ובאו אנשי גסטרא קבא
 של צפורי לכבוהה מפני שאפוטרופוס של טלך
 היה ולא הניחן מפני כבוד השבת ונעש' לו גם וירדו
 גשמי' וכבו דערב שגה לכל א' מהם כ' סילעין
 ולא פרכוס שבהם ג' וכששמעו חכמים בדבר אמרו
 לא היה צריך לכך שהרי שנינו עכו"ם שבא לכבו' אין
 אומרו' לו כבה ואל תכבה מפני שאין שביחתו עליהם:
 אבא בר מרתא דהוא אבא בר מנומי הוו מסקי
 ביה דבי ריש גלות' זווי אייתיה קא מצערי
 ליה הוה שדי רוקא א"ל ריש גלותא אייתו מנא
 סחיפי עלויה א"ל לא צריכיתו הכי אמר רב יהודה
 רוק דורסו לפי חומו א"ל צורבא מרבנן הוא שבקוה:

החמי'
 על
 עכמו
 ושלח
 יחסדותו
 שנה
 לכבוד
 דש"א
 סע
 ע"ג

מ פ נ י ן

פרק שמונה עשר

א"ר יוחנן גדולה הכנסת אורחים כהשכמ' בתמ"ד צנ
 דקתני מפני האורחי' ומפני ביטול בהמ"ד קבו
 אין אומרין לו כבה רצנן גזור על אמירה לענו"ס מאוס
 שנות: ולא תכבה א"ל למקות צידו אלא יכינו ויכבה:
 הוה שדי רוקא היה רוק מוטל לפניהם ושנת היתה:
 רוק דורסו שאין מתכוין למרק ולאשי גומות דאע"ג
 דמילא ממרק הוא כי לא מיכוין שרי מאוס מאיסותא:
 כהשכמת בית המדרש מדשי' להו צמתיתין כי הדדי:

ורב דימי מנהרדעא אמ' יותר מהשכמת ב"ה דקחני
 מפני האורחים והדר מפני ביטול ב"ה אמר רב
 יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחים מהקבלת
 פני שכינה דכתיב *ויאמר אדני אם נא מצאתי
 חן בעיניך אל נא תעבור וגומר אמר רבי אלעזר
 בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו מדת ב"ו
 אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך
 ואלו בהקב"ה כתיב ויאמר אדני אם נא מצאתי
 חן בעיניך וגו' [אמר רב יהודה בר שילא] אמר
 רב אסי [אר"י] ששה דברים אוכל אדם פירותיהם
 בעה"ז והקרן קיימת לו לעה"ב ואלו הן הכנס' אורחיו
 וב"ח ועיון תפלה והשכמת בה"מ והמגדל בניו לת"ת
 והדן את חבירו לכף זכות איני והתנן אלו דברי
 שאדם עושה אותן ואוכל פירותיה' בעה"ז והקרן
 קיימת לו לעה"ב ואלו הן כבוד אב ואם וג"ח והבאת
 שלום בין אדם לחבירו ות"ת כנגד כלם [הני אין
 מדי אחרינא לא] *הני נמי בגמילות חסדיו שייכו
 ל"א הני בהני שייכו. ת"ר הדן את חבירו לכף
 מהשכמת בית המדרש לתנא דידן אקדמה צרישא: אל
 נא תעבור והניחו והלך לקבל האורחים: ועיון תפלה לכיון
 בתפלתו: ה"ג הכי נמי צהכי שייכי הכנסת אורחים וציקור
 קוליס היינו גמילות חסדים ועיון תפלה בכלל גמילות חסדים
 דכתיב גומל כפשו איש חסד השכמת צ"ה וגידול צנים לתלמוד
 תורה היינו ת"ת והדן את חבירו לכף זכות בכלל הנאת

ראשי יח

יניין

צמ"כ

ובת"ה

ע"ב

מפנין פרק שמונה עשר שבת רכז

זכות דנין אותו לזכות ומעשה באדם אחד שירד
מגליל העליון ונשכר אצל ב"ה אחד בדרום ג'
שנים ערב י"ה א"ל חן לי שכרי ואלך ואזון את
אשתי ובני א"ל אין לי מעות א"ל חן לי פירות א"ל
אין לי חן לי קרקע אין לי חן לי בהמה אין לי חן
לי כרים וכסתות אין לי הפשיל כליו לאחוריו והלך
לכיתו בפחי נפש לאחר הרגל נטל ב"ה שכרו
בידו ועמו משוי ג' חמורים אחד של מאבל וא'
של משתה ואחד של מיני מגדים והלך לו לכיתו
אחר שאכלו ושמו נתן לו שכרו א"ל בשע' שאמרת
לי חן לי שכרי ואמרתי אין לי מעות במה חשדתני
אמרתי שמא פרקמטיא בזול נודמן לך ולקחת מהן
ובשעה שאמרת לי חן לי בהמה ואמרתי אין לי
בהמה במה חשדתני אמרתי שמא מושכרת ביד
אחרים בשעה שאמרת לי חן לי קרקע ואמרתי
לך אין לי קרקע במה חשדתני אמרתי שמא מוחכרת
עלום דמתוך שהיא מכריעו לזכות ואומר לא קטא לי בזאת
זכום היה או לטובה כתכונן יש עלום זיכיהם. ורבי יוסקן
לפרש לן אתה דבכלל ג' דמתכיתין איתנהו להכך ו' ואיכא
כמי לכבוד אב ואם ורבי יוסקן לא פליג עליה. וכתבו בתוספות
ויאמר ה' וגומר קסבר כו"ד בטובות דהאי שם קדש דאיכא ח"ד בתם
שהוא חול שלחלאביס היה נודב שהיה חזוניהם: אוכל חפירותיהם בעולם
הוא בפרק קמא דקדושין חפרש דהיינו אם היה שקול חכרעת דשכר
חזות נהאי עלמא ליכא ע"כ): בפחי נפש בלחנות כפס;
מוחכרת שכותנה לקצרו ככך וכך כורים לשנה.

ביד אחרים ובשעה שאמרתי לך אין לי פירור
 במה חשדתי אמרתי שמא אינן מעושרין ובשעה
 שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות במה חשדתי
 אמרתי שמא הקדיש כל נכסיו לשמי' א"ל העבודה
 כך היה הדרתי כל נכסי בשכיל הורקנום בני שלא
 עסק בתורה וכשבאתי אצל חברי בדרום התירו
 לי כל נדרי ואחה כשם שדנתני לזכות כך המקום
 ידין אותך לזכות: ת"ר מעשה בחסיד אחד שפדה
 ריבה אחת בתישראל ולמלון השכיבה תחת מרגלותיו
 למחר ירד וטבל ושנה לתלמידיו אמר להו בשעה
 שהשכבתיה תחת מרגלותי במה חשדתי אמרנו
 שמא יש בנו תלמיד שאינו בדוק לרבי בשעה
 שירדתי וטבלתי במה חשדתי אמרנו שמא מפני
 טורח הדרך אירע קרי לר' אמ' להן העבוד' כך היה
 ואתם כשם שדנתוני לכף זכות כך המקו' ידין אתכם
 לכף זכות. ת"ר פעם אחת הוצרך דבר אחד לת"ח
 אצל מטרוניתא אחת שכל גדולי רומי מצויין אצלה
 אמרו מי ילך אמר להם ר' יהושע אני אלך הלך ר"י
 ותלמידיו כיון שהגיע לפתח ביתה חלץ תפיליו
 ברחוק ד' אמות ונכנס ונעל הדלת בפניהם אחר
 שיצא ירד וטבל ושנ' לתלמידיו ואמר להם בשע'

כל היכא דאמרינן מעשה נכסיד אקד און ר"י בן זבד און
 ר"י בר אלעאי: ריבה נערה: שאינו בדוק לר' שאינו מכיר
 במדותיו לסמוך עליו ולהכירה אללכו: מטרוניתא עכו"ס:

שחלצתי תפילין כמה חשדתוני אמרנו כסבור רבי אליכנסו דברי קדוש' במקום טומאה בשעה שנעלתי כמה חשדתוני אמרנו שמא דבר מלכות יש בינו לבינה בשעה שירדתי וטבלתי כמה חשדתוני אמרנו שמא ניתוח צנורא מפיה על בגדיו של רבי אמ' להם העבודה כך היה ואתם נשם שדנתוני לזכי' כך המקום ידון אתכם לזכות:

הגן בני מלכים סכין ע"ג מכותיהן שמן ורד שכן קכח
 דרכן של בני מלכים לסוך בחול ר"ש אומ'
 כל ישראל בני מלכים הן: *אמר רב יהודה אמ' קכט
 שמואל עושין מדורה לחי' בשבת בימות הגשמי'
 סבור מינה לחי' אין לחולה לא בימות הגשמים
 אין בימות החמה לא ולא היא ל"ש חי' ול"ש חולה
 ל"ש בימות הגשמים ול"ש בימות החמה מדאתמר
 אמר רב חייא בר אבין אמר שמואל הקיו דם
 ונצטנן עושין לו מדורה אפי' בתקופת תמוז שמואל
 צלחו לוי' תכתקא דשאגא רב יהודה צלחו לורה

דבר מלכות ולריך להעלימו: צנורא רוק וגזרו על העמים
 שהיו כזנים לכל דבריהם:

ע"ג מכותיהן נצנת ולא גזר מאיס שקיקת סממנים: שכן דרכן
 לסוך בלא מכה הלכך לא מוכחא מילתא דלרפואה: הקיו
 דם וכ"ש קולה: צלחו לוי' תכתקא דשאגא לא מלאו עלים
 עוכנים להיסק ביום הקזה ולוה ונקעו כסא של מדהר שהוא

פתור' דיונה לרבה צלחו לי' שרשיפא וא"ל אבי
 לרבה? והא קעבר מר משום *לא תשחי' א"ל
 בל תשחית דגופאי עדיף לי. אמר רב יהודה אס
 רב לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעל
 לרגליו הקיז דם ואין לו מה יאכל ימכור מנעל
 שברגליו ויכסיק מהן צרכי סעודה מאי צרכי סעו
 רב אמר בשר נפשא חלף נפשא ושמואל אמר
 יין סומקא חלף סומקא:

ס אבלט' אשכחיה לשמואל דגני בשמשא אמר ליה
 חכימא דיהודאי בישא מי הוה טבא. א"ל
 יומא דהקזה הוא. ולא היא אלא איכא דמעלי בת
 שמשא בכולי שתא יומא דנפלה ביה תקופת תמו
 וסבר לא איגלוי ליה. רב ושמואל דאמרי תרווייהו כל
 המיקל בסעודת הקות דם מקילין לו מזונותיו ס
 השמי' ואומרים הוא על חיו לא חס אני אחוס עלי
ס אמר מר ה' דבר' קרובי' למיתה יותר מן החי
 אכל ועמד שתה ועמד ישן ועמד והקיז דם
 ע"ג
 ועמד שימש ממחו ועמד:

צד אמר שמואל פורסא דדמא כל תלתין יומין ובין
ס מעולה דמיס: פחורא דיונה מין ארז: שרשיפא ספסל:
 ויקח מנעלים לרגליו שאין לך ציווי מן המהלך יקף בשוק:
 בישא מי הוי טבא קוס השמש שהוא קשה לאדם כלום מטיב לו:
 אכל ועמד מיהר לעמוד פתאום אחר שאכל שנע:
 פורסא דדמא זמן הקזה כמו נפרוס הכסס:

הפרקים ימעט ובין הפרקים יחזור וימעט. ואמר שמואל פורסא דרמא חד בשבא ארבעה ומעלי שבחא אבל שני וחמישי לא דאמ' מר מי שיש לו זכות אבות יקין דם בב' ות' שב"ד של מעלה ושל מטה שוין כאחד. בתלחא בשבא מ"ט לא משו' דק"ל מאדו' בווי.

ובין הפרקים פרקי שנותיו כגון לאחר מ' שנה: ימעט בהקזה לא יקין בכל קדש אלא חז' קדשים לב' קדשים: ובין הפרקים יחזור וימעט לאחר ס' יקין לג' קדשים לפי שאין כמו עליו ואין דמו קס וגופו מלטנן כשחסר דמו: שבית דין של מעלה ושל מטה שוין אדם כדון בכל יום ובית דין יושבים בעיירות צב' וה' מתקנת עזרא ואילך וכיון דיוס הדין ופקידה הוא עובותיו כזכרים: דקיימא מאדים בוויי שזול מאדים משמש בו בשעת זוגות וזול מאדים ממוכה על הקרב ועל הדבר וכל הפורעניות והזוגות קשין שהן רשות לשדים כדאיתא במסקים והפורעניות מוכנים. של"ס קכ"ל סדר השעות כשנתלו המאורות והמזלות שעה אחד של ד' בשנת שמש שנתאי ובשנייה לדק ואחריו מאדים ואחריו תמה ואחריו כוגה ואחריו ככז ואחריו לבנה כמלאו ז' המזלות לז' שעות יחזורים הלילה כמלא בסדר זה לעולם סימני מזלות משמשים בתקלת לילי השבוע כלכ"ג קל"ס מולאי שנת שעה א' שלו ככז תקלת ליל שני לדק וכן בסדר הזה וסדר תקלת סימני הימים קל"ס כלכ"ג שעה א' של א' בשנת קמה ושל שני בשנת לבנה ושל ג' בשנת מאדים כמלא מאדים קוזר בו תלילה בשעה ק' ביום והוא זוגות אבל שאר ימים אין מאדים

מעלי שבתא נמי קיימא בזווי כיון דרשי ביה רבים
 *שומר פתאים ה' אמר שמואל ד' שהוא ד' ארבע
 שהוא ארביסר ד' שהוא כ"ד ד' דליכא ד' בתרי' סכנתא.
 ר"ח ושני לו חולשא ג' לו סכנתא. מעלי יומא טבא
 חולשא. מעלי יומא טבא דעצרתא סכנת'. וגורו רבנן
 אכולהו מעלי יומא טבא משום מעלי יומא טבא
 דעצרתא דנפיק ביה ויקא ושמיה טבוח דאי לא קבלו
 ישראל תורה הוה טבח להו לבשרייהו ולדמייהו:
 אמר ר"נ (בר יצחק) אמ רבה בר אבהו אמ' רב כל
 האמור בפרשת תוכחה עושין לחיה בשבת

בזנות שלהם אם לא זלילה וזלילה אין לך להקין: מעלי
 שבתא נמי קיימא מאדים בזווי שהרי שעה א' של יום
 כונה לפי הכדר של קל"ס כלכ"ט תקלת הימים וכיון שתחלתו
 כונה וסדר הליכתה של"ס קכ"ל כמלאו מתקילים לקזור
 קלילה נשעה ד' כמלא מאדים נשעה ו': כיון דרשו בית
 רבים הורגלו בו מפני דוקקן שיהו קרובים לסעודת שנת
 ואמרינן בפרקין דלעיל דגדול כבוד שנת נדגים גדולים ובמס' **עכו"ס**
 אמרינן שני לדס דג: ארבע שהוא ד' ד' נשנת
 שהוא ד' לקדש או ארביסר לקדש או כ"ד לקדש כלהו
 קאים להקזה: ד' דליכא ד' בתריה שאין ד' ימים עד סוף
 הקדש ואיכא דאמרי דליכא ד' נשנת בתריה באותו קדש
 ואינו כן: ה"ג ושני לו חולשא שלישי לו סכנתא:

בפרשת תוכחה שהוכיח יצוקאל לישראל את מסדי הקב"ה
 שעמהן: תוכחה לשון לכו נא ונכחה להמוכח

שנאי* ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך יחזקאל טו
 ובמים לא רחצת למשעי והמלח לא המלחת
 והחתל לא חותלת ומולדותיך ביום הולדת מכאן
 שמולדין את הולד בשבת. לא ברת שרך מכאן
 שחותבין הטבור בשבת. ובמים לא רחצת למשעי
 מכאן שרוחצין הולד בשבת. והמלח לא המלחת
 מכאן שמולחין הולד בשבת והחתל לא חתלת
 מכאן שמלפפין הולד בשבת:

רבי אליעזר דמילה

פרק השעה עשר

משנה רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי צה
 מערב שבת מביאו בשבת מגולה קל

ולהודיע מי הוא ספרק על שכנגדו: למשעי לטוח ולהחליק
 בשרו: שמולחין ובשרו מתקשה: מלפפין אגמל"יוון בלעז
 ולא היינו חסובי יוקא דארמן לעיל נפ' כל הכלים דהא
 שמעינן ליה לרב נחמן דאמר אלא לפופי בעלמא כמו שעושים
 בקגורות ופסיקאות:

ר"א אומר אם לא הביא כלי חיזמל למול את התכוק
 וקאי אמתניתין דפרקין דלעיל דסליק חיביה וכל לרבי
 מילה עושין בשבת: מגולה [נפני הכל] בגמרא מפרש אמאי
 מלריך ליה לגלוי (דאכניגא לכו אי חשום חנוכי חזיה או דילמא
 חשום חדא פירוש חשום חדא שלא יחדוהו שכול כושא שאר חפציו
 ויפסא דמתניתין דקמי' ובסכנה חכמה ע"פ עדים ודאי חשום חדא

מדה כנגדו בסכנה מכסהו ע"פ עדים: גמ' א"ר יצחק עיר אחת
 מדה לפי היתה בא"י שהיו עושים כר"א והיו מתים בזמנם
 שדקדקי ולא עוד אלא שפעם אחת גזרה המלכות גזרה על
 לקיים ישראל על המילה ועל אותה העיר לא גזרה. תניא
 מילה בוחכה רשב"ג אומ' כל מצוה שקבלו ישראל עליה' בשמחה
 לכך ל"ל כגון מילה דכתיב *שש אנכי על אמרתך וגומר
 שיצחק עדיין עושין אותה בשמחה וכל מצוה שקבלו עליהם
 חת בזמנו בקטטה כגון עריות דכתיב *וישמע משה את העם
 ולא אברה' בכה למשפחותיו על עסקי משפחותיו עדיין עושין
 תלמי קיט אותה בקטטה דליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא:
 חדרה יא תניא ר"ש בן אלעזר אומר כל מצוה שמסרו
 פ' י"ה ישראל עצמן עליה למיתה בשעת הגזרה
 וע"ש רש"י

הוא אלא רישא חייביה לן דוקא חגיגה קאמר אבל חכוסה יב"פ ידים
 שלא בשעת הסכנה לא וחזום חבובי חזיה לן, לאו דוקא חגיגה דטעמיה
 חזום חזיה וה"ה לחכוסה ע"פ ידים ואפשיטא דלא אחר ר"א אלא
 לחבובי חזיה): ובסכנה שגזרו עכו"ם על המילה: מכסהו
 ע"פ עדים שיעידו שאיננו של מלכה הוא חזיה ולא יקדוהו:
 שש אנכי על אמרתך אמירה יקידה שקדמה לשאר אמירו'
 היא מילה שישראל עושין וששים עליה דכל שאר מצוות אינם
 מוכיחו' כל שעה כגון תפילין ומזוזה וליילית אינם כשהוא
 נשדה וערוס נבית המרקן אבל זו מעידה עליהם לעולם
 כדאמרינן במכרות גדוד שראה עלמו ערוס נבית המרקן
 וכמעט ואחר חיי לי שאני ערוס מכל מצוה כיון שנסתכל
 במילה כתיבנה דעתו: בשמחה שעושין עמה: על עסקי
 משפחותיו שנאמר להם קרובות:

רש"י
 צ"ו
 ס"ז

ר"א דמילה פרק תשעה עשר שבת רכה

כגון עכו"ם (ומילה) עדיין היא מוחזקת בידם וכל מצוה שלא מסרו ישראל עצמן עליה למיתה [בשעת גזרת המלכות] כגון תפילין עדיין היא מרופה בידם דא"ר ינאי תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים מאי היא [אמר אביי] שלא יפיח בהם רבא אמר שלא יישן בהם ואמאי קרו ליה אלישע בעל כנפים שפעם אחד גזרה המלכות גזרה על ישראל שכל המניח תפילין על ראשו יקרו ארת מוחו והיה אלישע מניח תפילין ויצא לשוק וראהו קסדור אחד ורץ מלפניו ורץ אחריו כיון שהגיע אצלו נטל מראשו ואחזו בידו א"ל מה בידך א"ל כנפי יונה פשט את ידו ונמצאו בה כנפי יונה לפיכך היו קורין אותו אלישע בעל כנפי ומ"ש כנפי יונה דא"ל ולא א"ל שאר עופות משום דדמיא כנסת ישראל ליונה שנא *כנפי יונה נחפה בכסף ואברותי ^{מלי} בירקרק חרוץ מה יונה זו כנפיה מגינות עליה. אף ישראל מצות מגינות עליהם:

תניא *זה אלי ואנוהו. התנאה לפניו כמצו' עשה צו

לפניו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה קלג

מרופה רפיא: דאמר רבי ינאי תפילין צריכין גוף נקי ע"כ

שלא יסיק אלמא לא זהירי בהו ושמעין מיכה ללא ^{מחית} מסרו עליה חלא אלישע לבדו: יקרו לשון יקרוהו עורבי נאל ולשון תנקר לא בעלה: את מוחו שכנגד תפילין: קסדור מסוכה: מגינות עליה איכה כלקחת צקרטוסיה לא נכנסיה ע"כ:

כ"י איתא ציצית נאה ספר תורה נאה וכתוב ס"ת לשמו כדני
 במכלת' נאה בקולמוס נאה בלבלר אומן וכורכה בשיראין
 ובפ"ק נאין אבא שאול אומ' ואנהו הוי דומה לו מה הוא
 דסוטה חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום:

סא אמר אבוי אמרה לי אם אספלינתא דכולהו כיבי
 שב מינאה תרבא וחד קירא. רבא אמר
 קירא וקלבא [רישינה] דרשה רבא במחוזא קרעינהו
 בני מנימין אסיא למנייהו א"ל שבקי לכו חדא
 דאמר שמואל האי מאן דמשי אפיה ולא נגיבו
 סלד טובא נקטרי ליה *חספנית' מאי תקנתיה לימשי
 טובא במיא דסילקא:

צה תניא אין טורפין יין ושמן לחולה בשבת. אמר
 סא רשב"א משום ר"מ אף טורפין יין ושמן
 ארשב"א פעם אחת חש ר"מ במעים ובקשנו לטרוף
 הוי דומה לו ולשון ואכוהו אכי והוא אעשה עלמי כמות
 לידבק בדרכיו (ועי' לד"ה"פ ואכוהו התנאה לפניו בחינשי' מהדש"א)
 שב מינאי תרבא ז' מכות של קלב: וחד קירא שעוה
 קירא וקלבא רישינה והוא זפת של עץ שמוליאין ממנ
 שלא ע"י האור והיא לבנה: קרעינהו למנייהו שהפסיד להו
 לגלות רפואה זו: שבקי לכו חדא שלא גליתי: חספנית
 פכיו מתבקעות ואכי אומר שהוא מין שקין שקורין איברי'
 והוא [צגרב וצקס] שכתוב בתורה וקספניתא הוא תרגו
 של קרס: במיא דסילקא מרק תרדין:
 לחולה שאין בו סכנה (ולב"ע שרי ר"מ ולעגמו הסמיר):

ר"א דמילה פרק תשעה עשר שבת רכט

לו יין ושמן ולא הניחנו אמרנו לו דבריד יבטלו
בחייד אמר לן אע"פ שאני אומר כך וחבירי אומרי'
כך מימי לא מלאני לבי לעבור על דברי חבירי.
הוא ניהו דאחמיר אנפשיה אבל לכ"ע שרי:

ואמר אבוי אמרה לי אם האי ינוקא דלא מייץ ^{סז}
מיקר הוא דקר פומיה מאי תקנתיה ליתו
כסא גומרי ולינקטיה ליה להדי פומיה דחיים פומיה
ומייץ ואמר אבוי אמרה לי אם האי ינוקא דלא
מינשתים לינפפיה בנפוחתא ומנשתים ואמר אבוי
[אמרה לי אב] האי ינוקא דלא מעוי ליתו שליתא
דאימיה ולשרקיה עלויה ומעוי ואמר אבוי אמרה לי
אם האי ינוקא דקטין ליתו לשליתא דאימי' ולישרקי'
עלויה מקוטנ' לאולמא ואי אלים מאולמא לקוטנא:

דלא מייץ שלא יכול לינק : מיקר הוא דקר פומי'. כלטכני
שפתיו ואין צו כס למייץ כהם : ליתו כסא דגומרי
משטח גמלים על דף או על כלי : ולוקמיה להדי פומיה
ויעמיד (נגד פיו) אכל פיו : דחיים פומיה שיתחמם פיו :
ומייץ וינק : דלא מנשתים שאין נשמה ניכרת צו שאין
דופק כנגד לנו כדרך כל אדם : לנפפא בנפוחתא יכיסו
עליו כנפה שקורין ווא"ץ : דלא מעוי אין רוקו נכנס ויולא
יפה אליכ"א בלעז : שליתא דאימיה שליא שכולדה עמו :
ולישרקיה עליה יתליקנה על גשרו כמו אישתרקו אישתריקו
אשאי"ל דיר : דקטין שהוא דק : מקוטנא לאולמא השליא ראשה
אחת קלר וראשה אחת רחב יתליקוה עליו מלד הקלר יתקילו
וישטיבו ללד הרקנ כלומר כו ירקיע זה ויתענה : ואי אלים

טו ואמר אביו אמרה לי אם האי ינוקא דסומק דאכתי
לא איבלע ביה דמא לתרחו לי עד דאיבלע
ביה דמא [ולימהלי] דירוק דאכתי לא נפל ביה
דמא ליתרחו עד דנפל ביה דמא ולימהליה דתניא
א"ר נתן פעם אחת הלכתי לכרכי הים ובאתה
אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת
שלישי הביאתו לפני ראיתי שהוא אדום אמרתי
לה המתיני לו עד שיבלע בו דמו ומלה אותו וחיה
והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי: שוב פעם
אחת הלכתי למדינת קפוטקיא ובאתה אשה אחת
לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי
הביאתו לפני ראיתי שהוא ירוק הצצתי בו ולא
ראיתי בו דם ברית אמרתי לה המתיני לו עד
שיפול בו דמו והמתינה לו ומלה אותו וחיה והיו
קורין אותו נתן הבבלי על שמי:

קלה אמר רשב"א לא נחלקו ב"ש וב"ה על גולד כשהוא
מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית מפני

ולא מחמת צריכות אלא כפוס לשרקיה מחולמא לקוטכא:
לא נפל ביה דמא ומתוך כך קלג הוא ואין בו כס וממהר
לקלוש ולמות: לכרכי וזים ה"ג ראיתי שהיה ירוק הלכתי
בו ולא היה בו דם ברית תרתי לגריעותא קדא דאי מהיל ליה לא
כפיק מיניה דמא והטפת דם ברית מלוה כדכתיב גם את גדם
בריתך ועוד דמסוכן הוא מאוס קולגא שלא כולר בו עדיין דם:
שצריך להטיף קיישינן שמא ערלה כבושה היא:

ר"א דמילה פרק השעה עשר שבת הל

שערלה כבושה היא על מה נחלקו על מי שנתגייר
כשהוא מהול שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם
ברית וב"ה אומרי' אינו צריך להטיף ממנו דם ברית:
ת"ר המל אומר אקב"ו על המילה וכו' והמברך קל"ז
אומר אשר קודש ידיד מבטן חוק בשארו ע"ג
שם וצאצאיו חתם באות ברית קודש וכו' למען
בריתו אשר שם וכו'. המל את הגרים אומר בא"י
אמ"ה אקב"ו על המילה והמברך אומר אקב"ו
למול את הגרים ולהטיף מהם דם ברית שאלמלא
דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנא' *אם יבחי' ל'ג
לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת
בא"י כורת הברית המל את העבדים אומר אקב"ו
על המילה והמברך אומר אקב"ו למול את העבדי
ולהטיף מהם דם ברית שאלמלא דם ברית
לא נתקיימו שמי' וארץ שנא' אם לא בריתי יומם
ולילה חקות שמי' וארץ לא שמת בא"י כורת הברית:

תו ל ין

פרק עשרים

אמר רב עתידה תורה שתשתכח מ'שראל שנא' צט
*והפלא ה' את מכותך הפלאה זו אינו יודע קלח

על שנתגייר כשהוא מהול דליכא זוס ספק ערלה כגון ע"ג
דברי' כמ ערבי מהול:

יסני' כו מה היא כשהוא אומר *לכן הנני יוסיף להפליא
 את העם הזה הפלא ופלא (ואבדה חכמת חכמיו
 וכינת נבוניו תסתתר) הוי אומר הפלאה זו תורה:
 ת"ר כשנכנסו רבותינו לכרם כיבנה אמרו עתידה
 תורה שתשתכח מישראל שנא' *הנה ימי' באו' נאם
 ה' אלהים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם
 ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר ה' וכתי'
 *ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש
 את דבר ה' ולא ימצאו. דבר ה' זו הלכה. דבר
 ה' זה הקץ. דבר ה' זו נבואה. ומאי ישוטטו לבקש
 את דבר ה'. אמרו עתידה אשה שתטול ככר של
 תרומה ותחזור בבתי כנסיות ובבתי מדרשו' לידע
 אם טמאה היא אם טהורה היא ואין מבין. אם
 טמאה היא אם טהורה היא בהדיא כתיב ביה
 *מבל האוכל אשר יאכל אלא לידע אם ראשו'
 היא ואם שניה היא ואין מבין. הא נמי מתניתין
 היא וכו'. תניא רשב"י אומר חס ושלום שתשתכח
 תורה מישראל שנא' *כי לא תשכח מפי זרעו.
 אלא מה אני מקיים ישוטטו לבקש את דבר ה'
 הפלא ופלא סיפיה דקרא ואבדה חכמת חכמיו: לכרם
 על שם שהיו יושבים שורות שורות ככרם: זו הלכה
 כדכתיב להגיד לכס את דבר ה' דהיינו תורה: זו נבואה
 כדכתיב דבר ה' אשר היה אל הושע וגו': זה הקץ לא ידענא מהיכא.
 (וכתבו בתוספות זה הקץ דכתיב גבי גלות ע' לכלות דבר ה' חסי ירחים
 ע"כ. בהדיא במע. ומורה שבכתב הרי כמנה ומונחם יקראו וילאו:

גמ' ח

ס

ויקרא יח

דנ"ל

תולין פרק עשרים שבת רלא

ולא ימצאו שלא ימצאו *הלכה ברורה ומשנה קלט
ברורה במקום אחר:

תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם ראית דור ק
שצרות רבות באות עליו צא ובדוק בדיוני ס
ישראל שכל פורענו' שבאה לעולם לא באה אלא
בשביל דיוני ישראל שנא' *שמעו נא זאת ראשי חייבנ
בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט
ואת כל הישרה יעקשו וכתוב *בונה ציון בדמים ס
ג' ראשיה בשחר ישפוטו וכתניה במחיר יורו ונביאיה
בכסף יקסומו. רשעים הם אלא שתלו בטחונם
כמי שאמר והיה העולם לפיכך מביא הקב"ה
עליהם ג' פורעניות כנגד ג' עבירות שבידם שנא'
*לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלם עיין תהיה ס
והר הבית לבמות יער ואין הקב"ה משרה שכינתו
על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים
מישראל שנא' *ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור יצני' א
סיגיד וגומ' ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציד
כבתחלה אמר עולא אין ירושלים נפרדת אלא
בצדקה שנא' *ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה ס

הלכה ברורה. בטעמים שלא יהא זה מחלוקת עד כאן:

שלשה עבירות נאקד' שפוטו במקור יורו ונביאיה בכסף
יקסומו: שלש פורעניות שדה תחרש עיין תהיה
ולבמות יער: ויועציד כבתחלה ואס"כ יקרא לך עיר הלדק

אמר רב פפא אי בטלי יהירי בטלי אמגושי דכתי
 *ואצרוף כבור סיגיד וגו' אי בטלי דייני בטלי גזורפטי
 דכתיב *הסיר ה' משפטוך פנה אויבך א"ר מלאי
 משום ר"א בר"ש מ"ד *שבר ה' מטה רשעים
 שבט מושלים שבר ה' מטה רשעים אלו הדייני
 שנעשו מקל לחזניהם שבט מושלים אלו ת"ח
 שבמשפחות הדיינים מר זוטרא אמר אלו ת"ח
 שמלמדים הלכות צבור לדייני בור א"ר ארעז
 בן מלאי משום ר"ל מ"ד *כי כפיכי נגואלו בדם
 ואצבעותיכם בעון שפחותיכם דברו שקר לשונכם

ישע' ח

תלק

וב"ש

רש"א

לשניה ג

ישע' יד

סס כט

לשרות זו שכיכה : אי בטלי יהירי ישראל מתייהרים נבלות
 ונמלבושי יהירות כפרשים הללו : בטלי אמגושי ינטלו המיק
 המשכאים : סיגיד הס גסי הרוח שמגלין עלמן לשון יסג
 מאד ואקר כך ואסירה כל בדיליך אלו המינים המנדילין שוכל
 ישראל מן הקב"ה נסקריהם ונפקותם : בטלי דייני רשעים
 מישראל שמטין דין : בטלי מעל ישראל : גזורפטי כוגשי שוטת
 מלכות : שנעשו מקל לחזניהם לשמיהם כותכים יד והוי
 להם לחזק לומר לא אהיה שליח ואזמין את פלוגי לבית דין
 אם לא תרצה שבר ואקר פסק דין לא ארדנו ליכנס למשכנו
 שבט מושלים מקל אגרופים של מושלים היינו דייני רשעים
 ות"ק שנמשקות' להם למקל ולאגרופ שעל ידיהם היו מעמידים
 אותם ומקפין עליהם ועושין סניגרון לדבריהם : לדייני בור
 שנהנעת אותם ת"ק מעמידים דייני בור לדון את כל הנל
 והרצ' דיכין שאין כמלכין בהם ומטין אותם :

תולין פרק עשרים שבת רלב

עולה תהנה כי כפיכם נגואלו בדם אלו הדיינים
ואנבעותיכם בעון אלו סופרי הדיינין שפתותיכם
רבו שקר אלו עורכי הדיינין לשונכם עולה תהנה
אלו בעלי דינין:

יאמר ר' מלאי משום ר' יצחק מגדלאה מיום קא
שפי' יוסף מאחיו לא טעם טעם יין דכתי' ^ס

*וקדקד נזיר אחיו ר"י בר' חנינא אומר אף הם לא ^{לאש' חס}

טמו טעם יין דכתיב *וישחו וישכרו עמו מכלל ^{סס חס}

דד האירנא לא (הוה שכרות) ואירך שכרות הוא ^{מקידה}

דא הוה שחיה מיהא הוה ואמר רב מלאי בשכר ^{ע' ע'}

*אך ושמח בלבו וכה לחשן המשפט על לבו: ^{שמות ד}

וגמר רב חסדא לא ליכול בר בי רב ירקא קב

משום דגריר לבא ואמר רב חסדא אנא קמ

פיכם נגואלו בדם אלו הדיינים שכפיהם פשוטים לקבל ^{ע"כ}

ד ומטין את הדין וכוטלים ממון מן הנעלים שלא כדין

ותנו לכסגדו והרי הוא ככוטל כשמתו: סופרי הדיינים

צותנים שטרות של רמיה: עורכי הדיינין מלמדין את

בעלי דינין לטעון ע"כ:

סו מעלל דעד השתא לא: וכה לחשן המשפט שכנגד הלז

שהיה גדול ממנו וקודם למשה נגלית שכינה על אהרן

דכתיב הנגלה נגלתי אל בית אביך וכאמרה לו כנזאה של

ולדים הכתובה ניקזקאל עד וימרו נ' ואעפ"כ לא נתקנא

בו נזאה ע"כ:

לא ליכול ירקא ירק סי כרישים לורפיי"ל ושימליות:

לא בעניותי אכלו ירקא ולא בעתירותי אכלי ירקא
 בעניותי משום דגריר בעתירותי דאמינ' היכא דעיל
 ירקא ליעול בשרא וכוורי ואמר רב חסדא האי
 מאן דאפשר ליה למיכל נהמא דשערי ואכל חמי
 קעבר משום בל תשחית ואמר רב פפא האי מאן
 דאפשר למשתי שיכרא ושתה חמרא עובר משום
 בל תשחית ולא הוא בל תשחית דגופיה עדי
 עוד סמוך לזה מאמרי רב חסדא בדרך עצה בדבר
 קלים לא ראיתי לכותבם וגם מה שהיה מצוה
 לבנותיו דברים רבים. ומהם לקטתי ב' מוסרי
 חשובים כתבתים כאן אמר להו רב חסדא לבנתיו
 תיהו צניען באפי גברייכו לא תיכלון נהמא באפ
 גברייכו לא תיכלון ירקא בליליא לא תיכלון תמר
 בליליא ולא תשתון שכרא בליליא ולא תפנון היכא
 דמפנו גברייכו וכי קא קרי אבבא איניש לא תימרו
 מנו אלא מני נקוט מרגניתא וכו' :

משום דגריר לבא ומאכילו לקס הרבה ואין לו: לא תיכלון
 נהמא באפי גברייכו פעמים תאכל הרבה ותתגנה עליו:
 לא תיכלון ירקא בליליא מפני ריק הפה: שיכרא ותמרי
 משלשין ומציאין לידי הפקה: היכא דמפנו גברייכו צניעין
 בפניהם בשדות ואפי' שלא בפניהם שמכיר מקומו ומקומכן
 וכחאסת' לו בזכרו: לא תימרון מנו מי הוא לי זכר לא תרגילו
 לשונכם לדבר עם זכרים: אלא מני מי היא:

חבית

פרק שנים ועשרים

יחיב ר' חייא בר אבא ור' אסי קמיה דר"י ויחיב קג
 ר"י וקא מנמנס א"ל ר' חייא בר אבא לר' אסי קמה
 מפני מה עופות שבבבל שמנים א"ל כלך למדבר ע"ג
 עזה ואראך שמנים מהם מפני מה מועדים שבבבל
 שמחים מפני שהם עניים מפני מה ת"ח שבבבל
 מצוינין לפי שאינן בני תור' מפני מה עכו"ם מוזהמין
 מפני שאוכלים שקצים ורמשים איתער בהו רבי
 יוחנן אמ' להו דרדקי לא כך אמרתי לכם * אמור
 לחכמה אחותי את אם ברור לך הדבר כאחותך
 שהיא אסורה לך אמרהו ואם לאו אל תאמרהו
 אמרו ליה ולימא לן מר איזה מהם מפני מה עופו'
 שבבבל שמנים מפני שלא גלו שנא' * שאנן מואב ירמי' חס

משלי
 סנהד'
 ויב"ט
 רש"א

מפני מה עופות שבבבל שמנים משל א"י : כלך לכה לך
 אלא שקינר הלשון : למדבר עזה והיא מדרך ישראל :
 מועדים שבבבל שמחים רגילין לשמוח צמועדים יותר מא"י :
 מפני שהם עניים וכל השנה אין להם שמחה צמאכל וצמשתה
 ואין להם מרגוע ממלאכה לפיכך צמועדים כל שמחתם :
 מצוינין מליינין עלמס בלבושים כאיס : מצוינין מקושטים :
 שאינן בני תורה כל כך לכבדם כבני ארץ ישראל שמחת
 מורתם ומכבדים אותם מקמת לבושיהן שכראין קשונין : דרדקי
 צמורים שלא הגיעו לסכרא : מפני שלא גלו העופות כמו
 אותן של ארץ ישראל כדאמרינן לקמן : שאנן מואב וגומר

מנעוריו ושוקט הוא אל שמריו וגו' ובגולה לא הלך
 והכא מנחן דגלו דתניא ר' יהודה אומר נ"ב שנה
 לא עבר איש ביהודה שנא' *על ההרים אשא בכי
 ונהי וגו' *מעוף השמים ועד בהמה נדרו הלכו.
 בהמה בנימטריא נ"ב. א"ר יעקב א"ר יוחנן כלם
 חזרו חוץ מקוליים האיספנין דאמר רב הני מדרי
 רבבל מהדרי מיא לעין עיטם והאי כיון דלא שריר
 שדריה לא מצי סליק מפני מה מועדים שכבבל

סיפיה דקרא על כן עמד טעמו זו. אלמא הגולין ספיגין
 טעמן ושמן. נ"ב שנה משגלו נימי לדקיהו נטרבות ירושלם
 עד שנפקדו נימי כורס ואז עלו מהם ליסד את הבית י"ח
 שנים קודם גמר הבנין שהיה לסוף ע' שנה בשנת שמיס
 לדריש כדאמרי' במגילה: וכלן חזרו הבהמות והעופות ואף
 הדגים: חוץ מן הקוליים האספנין כלם קזרו דהא עד
 בהמה כתיב מכלל דמכאן ואילך הדור חוץ מקוליים כדמפרש:
 הני מדרי רבבל מהדרי מיא לעין עיטם מדרוגות שנצנל
 מחזירין מים הנשפכים בהם לעין עיטם שהוא מקום גבוה
 שנא' שאתו מעיין מניח מים לבית. טבילת כ"ג נ"ה המתקן
 בקומת עזרה ע"ג שער המים כדאמרי' בסדר יומא עין עיטם
 גבוה מקרקע העזרה כ"ג אמות והיאך מחזירין שיש בפרת
 סילוכו' וסולמו' למטה מן (הים) [הקרקע] ודרך אותן סולמו'
 מחזירין המים לארץ ישראל ומחזירין וכוזעין במעיכות והדגים קזרו
 דרך אותן סולמות שנוסין להעלותן יותר מדרך פרת עלמו:
 והאי קוליים האספנין: כיון דלא שריר שדריה אין קשה

חבית פרק שנים ועשרים שבת רלד

שמחי' מפני שלא היו באותה קללה דכתי' * והשבתי ^{כספך} כל משוש' הגה חדשה ושבתה וכל מועדה וכתיב *חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטורח מאי היו עלי לטורח א"ר אלעזר אמר הקב"ה לא דיין לישראל שחוטאין לפני אלא שמטריהין אותי לידע איזו גזרה קשה אביא עליהן א"ר יצחק אין לך כל רגל ורגל שלא באתה בולשת לציפורי וא"ר חנינא אין לך כל רגל ורגל שלא בא לטבריה הגמון וקמטון ובעל זמורה מפני מה ת"ח שבבבל מצויינין לפי שאינן בני מקומן דאמרי אינשי במתא שמאי בלא מתא תותבאי :

*הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל תנא רב קר יוסף אלו ת"ח שבבבל שעושין ציצין ^{סס} ופרחין לתורה מפני מה עכו"ם מזוהמין מפני שלא ^{ישעיהו} ציצין

גדרה שלו: לטבריא לבז ולהטיל עליהם עול ולא שמתכווכין לבטלם משמחת הרגל אבל הקללה גרמה לכך: קמטון לשון לעז הוא שלטון: בולשת קיל המלך. [לפורי וטברי' מא"י]: שאינן במקומן שמא"י גלו לשם והגולה למקום ככרי מליין עלטו במלבושים איהא חסוב: במתא שמאי בעירי איני לריך להתכבד יאלא בשמי שאני כיכר נה: בלא מתא נמקום שאינה עירי: תותבאי כנודי תלוי בשמלתי שמלתו עתרגמיכן תותביה:

ציצין למקין: הבאים אותם של יעקב שיבאו לבבל ישראו ויעשו לילין ופרקין לתורה וסיעתא אמיא לרבי יוסמן דטעמא דמלוייכין לאו לפי שאינן בני תורה כדרבי אסי אלא

קמו עמדו על הר סיני שבשעה *שבא נחש על חוה
 הטיל בה זוהמא ישראל שעמדו על הר סיני פסקה
 זוהמתן עכו"ם שלא עמדו על הר סיני לא פסקה
 זוהמתן א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי גרים
 מאי א"ל אע"ג דאינהו לא הוו מזליהו הוה דכתי'
 *כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום וגו' ואת אשר
 איננו פה וגו' ופליגא דר' אבא בר כהנא דאר"א בר
 כהנא עד ג' דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו אברה'
 הוליד את ישמעאל יצחק הוליד את עשו יעקב
 הוליד את י"ב שבטים שלא היה בהם שום דופי:
 קה א"ר חלבו חמרא דפרוגיתא ומיא דיומסית קפתו
 קמו י' השבטים מישראל ר' אלעזר בן ערך איקלע
 להתם אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה כי הדר

עקידה
 ש"ח
 פ' חנו'
 חלינה
 וע"ס
 דר"א
 דברי' כס

לפי שאינם במקומן: כשבא נחש על חוה כשנתן לה עלה
 לאכול מן העץ בא עליה דכתי' הנקש השיאני לשון נשואין:
 גרים מאי שלא היו על הר סיני מהיכן פסקה זוהמת':
 מזלייהו חוה נסיכי וכל שעמדו על הר סיני נתקדשו ונטהרו
 ובתרפאו מכל מום ואף עורי' ופסקים שהיו בישראל כדכתי'
 נספרי: ופליגא הא דאמרן ללא פסקה זוהמא עד סיני:
 חמרא דפרוגיתא שס מדינה שייכה משונק. (ומיא דיומסית
 שס כהר שמימו מלוסין ואמר' בגמרא שפעל' ומרפא
 פירוש מקממת ומרפא שהטיט מלוס): קפתו עשרת השבטים
 שהיו בעלי הנאה ועסוקים בכך ולא היו עסוקים בתורה וילאו
 לתרבות רעה: להתם לפרוגיתא ודיומסית: אימשיך בתרייהו
 אער הינו וכרמילב: אינוהר תלמודי' נעבר סלמודו נכפני:

חבית פרק שנים ועשרים שבת רלה

אתא קם למקרי בסיפרא בעא למקרי החדש הזה
לכם אמר החרש היה לכם בעו רבנן רחמי עליה
והדר תלמודיה. והיינו דתנן ר' נהוראי אומר הוי
גולה למקום תורה ואל תזמר שהיא חבא אחריו
שחביריך יקיימוה בידך *ואל בינתך אל תשען
תנא לא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמיה שמו ואמרי
לה ר' אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו ר'
נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה:

רבה בר בר חנה איקלע לפומבדיתא לא על לפירקי קמה
דרב יהודה שדריה לאדא דיילא א"ל זיל
גרביה אזל גרביה אתא אשכחיה דקא דריש אין
מחזירין את השבר א"ל הכי אמר רב חנא בגדתאה
אמר שמואל הלכ' מחזירין את השבר א"ל הא
חנא דידן והא שמואל דידן ולא שמיע לי א"ל
לאו בדינא גרבתיך:

הוי גולה למקום תורה אס ת"ק אהה אל תשז אלח נמקי' ה"ק
[מנריך] ואל תאמר [תלמידים] הם יבאו אלי *ודי לך נכך למיהוי ודי לי
גולה: שחבריך יקיימוה בידך שתה' רגיל אללס וכשתשכ' מסכת' נכך למיה
א' והס אפרת תשמענה ותהא סדור' נפיק ואל תשתכס הימנה: אהיה
ואל בינתך אל תשען לומר קכס גדול אני וזכרן וכשאזכור גולה כ"כ
כרש"י
פרק זו או מסכת' זו לא תשתכס קצרתה ממני: בנח'

אדא דיילא מכשטר"ל מסוכה: גרביה קס נגדו עד שיבא:
אתא רבה: אשכחיה לרב יהודה וכו': הא חנה דידן
מקומנו הוא ולא שמענו זאת מפיו עד הנה: לאו בדינא
גרבתיך במסכה אלני לא דאם לא למדתי:

ש ו א ל

פרק שלשה ועשרים

קמט ה"ר כתב המהלך תחת הצור' ותחת הדיוקנאו' אסור
 לקרותה בשבת ודיוקנא עצמה אף כחול אסור
 ויקרא יט להסתכל בה משום שנא' *אל תפנו אל האילוי'
 מאי תלמודא. א"ר חנין אל תפנו אל מדעתכם:
 קו א"ר יעקב בריה דבת יעקב כל שחברו נענש על
 ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה
 ע"ג מנ"ל אילימא משום דכתיב *ויאמר ה' מי יפתח
 את אחאב ויעל ויפול ברמות גלעד ויאמר זה בכה
 וזה אומר ככה ויצא הרוח ויעמוד לפני ה' ויאמ'
 אני אפתנו וגו' ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפיו
 כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן
 ואמרי' מאי רוח א"ר יוחנן זה רוח של נבות ומאי
 צא אמ' רב צא ממחיצתי ודילמא התם היינו טעמא
 דכתיב *דובר שקרים לא יכון לנגד עיני אלא מהכא
 מלי ק"ל

כתב המהלך תחת הצורה ותחת הדיוקנאות. כגון כני
 אדם הלרים נכותל קיות משוכות או דיוקנאות של כני
 אדם של מעשים כגון מלקמת דוד וגלית וכותבים זו לזרת
 פלונית הו דיוקנית פלונית: אסור לקרותו בשבת שמא
 יקרא בשטרי הדיוטות: אל מדעתכם אל אשר אתם עושים
 מדעת לנכסם וקלל שלכם: אלילים מלשון חללים:
 זה בכה אני אפתנו נכה:

שואל פרק שלשה ועשרים שבת רלו

*שבעת קלון מכבוד זה נבוכדנצר שתה גם אתה ^{חכום ב}
והערל זה צדקיהו חדא דכוליה קרא בנבוכדנצר
כתוב ועוד צדקיהו צדיקא מאי הוי ליה למעבר
ליה דאמר רב יהודה אמר רב בשעה שבקש אותו
רשע לעשות לאותו צדיק כך נמשכ' ערלתו ג' מאות
אמה אלא מהבא *גם ענוש לצדיק לא טוב אין ^{משלי י"ו}
לא טוב אלא רע וכתוב *כי לא אל חפץ רשע ^{תל"ו ב}
אתה לא יגורך רע צדיק אתה ה' שלא יגור במגורך
רע. (כב"ב סי' ל"ז מאמר מקושר עם זה) מ"ד
*איך נפלת משמים הילל וגו' *חולש על גוים אמ' ^{ישע"ל י"ד}
רבה בר רב הונא שהיה מטיל פור על גדולי מלכו ^{ס"ג ע"ג}
לידע איזה בן יומו של משכב זכור וכתוב *כרל ^{ס"ז}
מלכו גוים כלם שכבו בכבוד איש בביתו א"ר יוחנן
שנחו ממשכב זכור וא"ר יוחנן כל ימיו של אותו
רשע לא נמצא שחוק בפה כל בריה שנא' *נתה ^{ישע"ל י"ד}
שקטה כל הארץ פצחו רנה מכלל דעד השתא
שבעת קלון בנבוכדנצר משתעי שהיה מטיל משכב זכור על המלכי'
וכשהגיע יומו של צדקיהו כמשכה ערלתו ש' אמה והיינו שנעת
קלון: חדא דכוליה קרא בנבוכדנצר כתוב שפי' מלית לאוקמי
כוליה בנבוכדנצר והכי קאמר שתה גם אתה כאותם שהיית
חלקה אותן: והערל והתערל והתגנה: בשעה שעשח לו
אותו רשע וכו' לקמן מדקאמר לאותו לדיק ש"מ חכום היה:
ענוש לצדיק לא טוב וכיון דאינו טוב הרי הוא רע: וכתוב
לא יגורך רע אלמא אינו נכנס במחילתו: וחולש על גוים

לא הוה רנה. וא"ר יצחק אר"י אסור לעמוד בכיתו
 ישעיה יג של אותו רשע שנא' *ושעירים ירקדו שם. א"ר
 יהודה א"ר בשעה שבקש אותו רשע לעשות לאותו
 צדיק כך נמשכה ערלתו ש' אמה והיתה מחזרת
 תנ"ך על כל המסיבה כלה שנא' *שבעת קלון מכבוד
 שתה גם אתה והערל. ערל בגימטריא ש' הוה.
 ואר"י א"ר בשעה שירד אותו רשע לגיהנם רעשו
 כל יורדי גיהנם אמרו שמא למשול עלינו
 הוא בא או ליחלש כמותם הוא בא שנאמר
 ישעיה יד *גם אתה חולית כמונו אלינו נמשלת. יצתה ב"ק
 יחזקאל לב ואמרה *ממי נעמת רדה והשכבה את ערלים *איך
 ישעיה יד שבת נוגש שבתה מדהבה. אר"י א"ר שבתה אומה
 קג זאת שאמרה *מדוד והבא. וא"ר שאמרה מאד
 דניאל ד מאד הבא בלא מדה: *ורבו יתירה. הוספת לי
 אמר ר' יהודה אמר רבי ירמי' בר אבא מלמד
 שרכב על ארי זכר וקשר תנין בראשו לקיים מה
 ירמי' כו שנא' *וגם את חית השדה נתתי לו לעבדו:

בכבודכלר כתיב: ושעירים ירקדו שם ולא אנשים ובשני
 הצדיות מסתלקין המזיקין וכמלא מצעל גזרת המלך: המוסבה
 מלכים שהיו מסובין ויושעין לפניהם: גם אתה חולית וגו' ציורדי
 גיהנם כתיב דכתיב לעיל מיניה שאלו מתקת רגזה לך לקראת
 בואך וגו': חולית כמונו אלינו נמשלת לשון ממסלה: נעמת
 סנור אתה להיות כנועם מן האחרים: מדוד מעות ודיכרי
 זהב והבא: ורבו יתירה הוספת לי לאמר שהיה ז' שנים

שואל פרק שלשה ועשרים שבת רלו

ודבור מי אסור והא רב חסדא ורב המנונא דאמרי ^ס
תרוייהו חשבונות של מצוה מותר לחשבן
בשבת וא"ר אלעזר פוסקים צדקה לעניים בשבת
וא"ר יעקב בר אידי א"ר יוחנן מפקחין פקוח נפש
וכקוח רבים בשבת והולכין לבתי כנסיות לפקה
על עסקי רבים בשבת וא"ר שמואל בר נחמני
א"ר יונתן הולכי' לטרטראו' ולקרקסאו' ולבסילקאו'
לפקח על עסקי רבים בשבת ותנא דבי כנש' משרכי'
על התנוקת ליארס בשבת ועל התינוק ללמדו ספר
וללמדו אומנות אמר קרא *ממצוא חפצך ודבר
דבר חפצך אסורים והפצי שמים מותרים:

ישגי' כ"א

ת"ר מעשה בחסיד אחד שנפרצה לו פרצה בתוך קו
שדהו ונמלך עליה לגודרה ונזכ' ששבת הוא ^ס
ונמנע אותו חסיד ולא גדרה ונעשה לו נס ועלחה ע"ג
בו צלף וממנה היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו: אע"ג

דהרהור
חופד נוס
נג

נהמה וקור למלכותו היה משתק כן ועהו התושפת שקאר
תנין גדול צראשו של ארי כמין אכסר:

נהרהור
כדל' כוכ'
וכו' מדמ
חסידי' הוה
דס"ו

ודבור מי אסור והא רב חסדא וכו'. וכל הכי דיבור הוא:
פקוח נפש צדק שיש בו סכנה: פקוח דיקומצ"י מונש:
ופקוח דרבים כגון לרשות: טרטראות וקרקסאות מיני פלטיין
ובסילקאות ששם יאסשו לבית הועד: ללמדו אומנות דהא
כמי מלוה היא דכל שאינו מלמדו אומנות מלמדו לסעות
ומטה ילפינן מקרא בקדושין בהאשה:

צלף חילן גדול הוא ובעל ענפים הרבה וג' מיני אוכל יש

קח *עד אשר לא ירתק חבל הכסף זה חוט השדרה
 ותרוץ גולת הזהב זה אמה ותשבר כד על המבוע
 קנא זה הכרם ונרוץ הגלגל אל הבור זה פרש
 ע"כ וכה"א *זוריתי פרש על פניכם פרש חגיכם אמ'
 רב הונא [וא"ל א"ר חגא] אלו בני אדם שמניחין
 דברי תורה ועושים כל ימיהם כחגי' א"ר לוי א"ר
 פפי אר"י לאחר ג' ימים כרסו נבקעת ונופלת לו
 על פניו ואומר לו טול מה שנחת בו:
 קט הניא רשב"ג אומר תינוק בני יומו חי מחללין עליו את
 השבת אמרה תורה חלל עליו שבת אח' כדי
 שישמור שבתות הרבה דוד מלך ישראל מת אין
 מחללין עליו כיון שמת אדם בטל מן המצות והיינו
 דאר"י *במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי
 מן המצות ותניא ר"ש בן אלעזר אומר תינוק בן
 יומו חי אין צריך לשומרו מן החולדה ומן העכברי
 אבל עוג מלך הבשן מת צריך לשומרו מן החולדה
 ומן העכברים שנא' *ומוראכם וחתכם יהיה כל
 ומן שאדם חי אימתו מוטלת על הבריות כיון שמת
 בטלה אימתו אמר רב פפא נקטינן אריא אבי חרי

קכ"ו יב
 חללתי ב
 דרש פרש
 כפל על
 הפורטי'
 חד"ת:

קט
 שס
 ס' כ"ח
 ע"כ
 פליס פח
 רפשי' ס

בפירותיו חזיונות קפריסין ולולבין:

זה חוט השדרה שהוא כמין קבל ולבן ככסף: זו אמה
 שהוא מעין של תולדה כמו גולית מים: זה פרש וגלגל
 לשון גלל: אל הבור שנופל לתוך פיד: בחגים נמעכוגים:
 וחתכם לשון קיומכם: אריא אבי חרי לא נפיל להורגן
 ונקלה'
 פרש"י
 גלגל על
 סגין גלל

שואל פרק שלש ועשרים שבת רלח

לא נפיל הא קא חזינן דנפיל ההוא כדרמי בר
אבא דאמר רמי בר אבא אין חיה שולטת באדם
עד שנדמה לו כבהמה שנא' *ואדם ביקר בל ילון תלים
נמשל כבהמות נדמו א"ר חנינא אסור לישן בבית
יהידי וכל הישן בבית יהידי אחותו לילית:

תניא ר"ש בן אלעזר אומר עשה עד שאתה מוצא
ומצוי לך ועורך בידך. ואף שלמה אמר
בחכמתו *וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר
לא יבאו ימי הרעה אלו ימי הזקנה והגיעו שנים
אשר תאמר אין לי בהם חפץ אלו ימי המשיח
שאין בהם לא זכות ולא חובה ופליגא דשמואל
דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח
אלא שעבוד מלכו' בלבד שנא' *כי לא יחדל אביון
מקרב הארץ:

תניא ר' אלעזר הקפר אומר לעולם יבקש אדם קו
רחמי' על מדה זו שאם הוא לא בא בא
בנו ואם בנו לא בא בא בנו שנ' *כי בגלגל הדבר

דכתיב ומוראכם תרי וכתיב על כל קית הארץ ואפילו ארזי ידעמי
כדרמי בר אבא דנקססה עליהם מיתה וכדמיין לאריה כנהמה
נמשל מי שקיה מושלת בו בידוע שנהמה כדמה ע"כ: חאפי פרש
דש"א
עשה לזקה: עד שאתה מוצא למי לעשות: ומצוי לך סמוך:
ועורך בידך עורך נרשותך קודם שמתות: לא זכות לא דבר
לזכות זו שכולם עשירים: ולא חובה לאמץ לב ולקפוץ יד:
על מדה זו שלא יבא לידי עניות דדבר המזומן הוא לבא או עליו

הזה תנא רבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחזור בעולם
 אמר רב יוסף נקטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני
 והא קא חוינא דמיעני אם איתא דמיעני אהדורי
 אפתחא לא מיהדר א"ל ר' חייא לדביתהו כי אתי
 עניא אקדים ליה ריפתא כי היכי דלקדמו לבניך
 א"ל מילט קא לייטת להו א"ל קרא כתיב כי בגלגל
 הדבר הזה ותנא רבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחזור
 בעולם תניא ר"ג ברבי אומר *ונתן לך רחמים
 ורחמך והרבך כל המרחם על הבריות מרחמין
 עליו מן השמים וכל שאינו מרחם על הבריות אין
 מרחמין עליו מן השמים:

קיא *עד אשר לא תחשך השמש והאור וזו פדחת
 והחוטם והירח וזו נשמה והככבים אלו הלסתות
 וישבו העבים אחר הגשם וזו מאור עיניו של אדם
 שהולך אחר הבכי אמר שמואל האי דמעתיא עד
 מ' שנין הדרא מכאן ואילך לא הדרא ואמר רב
 נחמן האי כוחלא עד מ' שנין מרווח מכאן ואילך
 אפילו מליא כאביסנא דגירדאי אוקימי מוקי ארווחי

או על זכו או על זן זכו: ונתן לך רחמים שתרקס על הבריות:
 זו פדחת המלך שה' חלק ומלתיב יותר מכל הפרלוג; והחוטם
 שהוא תואר פני אדם: זה נשמה כדכתי' כר אלהי' נשמת אדם:
 הלסתות לקיים: וישבו העבים קשכיות עיכ' יצא ויכס' המאור
 אפר שירבה זככיה בזקכותו תקמת תשות כס ולרו' רבות עליו:
 מרווח מאיר עינים: אפי' מלא כקלא זעיינס כמקול גדול.
 כאביסנ' של גרדאי כוזב של גרדיי': אוקמי מוקי המאור

ס
 קהלת י
 עין
 פדש"
 קהלת
 ונמרגוס

שואל פרק שלשה ועשרים שבת רלט

לא מרווח. ר' חנינא שכיבא ליה ברתייה לא הוה
קא בכי עילוה אמרה לי' דביתהו תרנגולת' אפקת
מביתך א"ל תרתי תיכלא ועוירא סבר לה כי תא
דאר"י משום ר' יוסי בן קצרתה שש דמעות הן
ג' יפות וג' רעות של עשן ושל בכי *ושל בית הבסא קנב
רעות של סס ושל שחוק ושל פירות יפות. *ביום קבלת *
שיוועו שומרי הבית והתעותו וגו' שומרי הבית אלו
הכסלים והצלעות. והתעותו אנשי החיל אלו שוקי'.
ובטלו הטוחנות אלו שיני'. וחשבו הרואות בארובות
אלו עינים. א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניה מ"ט
לא אתית לבי אבידן א"ל טור תלג סחרנוהי גלידי
כלבוהי לא נבחין טחנהי לא טחנין דבי רב אמרי
אדלא אבירנא בחישנא תניא ר' יוסי בן קיסמא

מוקיס שלא יקשיך (יותר) ממה שהו': תיכלא ועוירא שיכול
נכיס ועוורון הדמעה: של בכי מתוך אכל ולרה: של בית
הכסא מתוך יסורין: של פירות כגון ריש מרדל: הכסלים
פלכ"קש: והצלעות שהם שומרים בני המעים וקיותו של
אדם וסוגרים בעדם: אלו שוקים שזקו של אדם כסמך
עליהם: בבי אבידן מקום העשוי להתוכח שם המינים
עם ישראל במקראות: טור תלג ההר נעשה שלג כלומר
ראשו לבן: סחרנוהי גלידין סביבותיו של הר מלא קרח
כלומר שפמי והקני הלביכו: כלבוהי לא נבחין קולי
אינו כשמע: טחנהי השיכים: אדלא אבירנא בחישנא
אמר מה שלא כאבד ממני איני מפאפס מרוב זקנה איני הולך

אומר טוב תרו מחלת ווי לה לחדא דאולא ולא
 אחיא מאי היא אמר רב חסדא ינקותא כי אתא
 רב דימי אמר ינקותא כלילא דוורד' סיבות' כלילא
 דחילפי תנא משמיה דר"מ דוק בככי ותשכח בנגרי
 ירמי' מד' שנא' *ונשבע לחם ונהיה טובים ורעה לא ראינו
 א"ל שמואל לר' יהושע שיננא שרי שקיד ועייל
 לחמא עד ארבעין שנין מיכל מעלי מכאן ואילך
 משתי מעלי א"ל האי גווא לר' יהושע בן קרחה
 מהבא לקרחינא כמה הוי א"ל כמה' לגווינא א"ל
 מינאי ברחא קרחה בארבע א"ל עקירא שליפא
 בתמניא חזייה דלא סיים מסאני' א"ל דעל סוס

שחוק ומכעכע וכראה כמו שמצקש דבר הכאנז לוי תרתי
 טבא מתלת טובים ב' הרגלים של ימי הנקורות מג' של
 זקנה שזריך משעכת עם רגליו: ווי לה קבל עליה כלומר
 יש לו להתאונן וללעווק ווי ההולכת ואינה חזרת: כלילא
 דוורדא כזר של ורד: חילפי אורד' יגאש: דוק בככי ותשבח
 בנגרי אכול הרבה ותמלא בפסיעות שיזוק כקד: דוק כמו
 אכלה ומדקה לאון כוסס: שרי שקיד פתח פיך ואכול פת
 הרב': גווא סרים ומין היה: מהבא לקרחינא כמה הוי
 כמה מהלך יש מכאן עד הקרס להקניטו על קרסתו נתכוין:
 כמהבא לגווינ' כמה שמכאן עד הסרים: א"ל מינא' ברחא
 קרחא בד' שהקרס לקוט זל': ברחא קרחא הוא עו על שם
 שאיכו מלונש בלמר כרסל קורהו קרס: א"ל ר' יהושע: עקירא
 שליפא שה שכליו עקורין וכתוקין לוקסין בסי' (זח"י): חזייה

מלך דעל חמור בן חורין ודמנעלי ברגלוהי בר
 איניש דלא הא ולא הא דחפיר וקביר טב מיניה
 א"ל גוזא גוזא תלת אמרת לי תלת אמרי לך הדרת
 פנים וקן שמחת לב אשה נחלת ה' בנים ברוך
 המקום שמנעו לאותו האיש מכלם א"ל קרחא
 מצויינת א"ר עקירא שליפא תוכחה א"ל ר' לר"ש
 בן חלפתא מפני מה לא הקבלנו פניך ברגל כדרך
 שהקבילו אבותי לאבותיך א"ל סלעים (קטני) נעשו
 גבוהי קרובי נעשו רחוקי משתים נעשו ג' משים
 שלום בבית בטל. *וסוגרו דלתים בשוק אלו נקביו
 של אדם בשפל קול הטחנה בשביל קורקבן שאינו
 טוחן ויקום לקול הצפור שאפילו צפור מנערתו
 משנתו וישחו כל בנות השיר שאפילו (קול שירים) ג' נקב
 (ושירות) דומות עליו כשיחה אף ברזילי הגלעדי
 שרים
 זכר

קבלת ג'

ג' נקב

שרים
 זכר

מינא לרבי יהושע דלא סיים מסאניה: קרחא מצויינת את
 הקרב במריבה אתה נא עמדי בתמיה: א"ל ר' יהושע:
 עקירא שליפא תוכח' אתה הסרים להקניטני ולהתוכח
 עמי זאת: לא הקבלנו פניך לא הקבלת פני ודרך עניה
 קאמר ליה: סלעים קטנים נעשו לי גבוהים זוקנתי:
 קרובי נדמין לי כרחוקים: משתי' נעשו לי ג' שלריך אני
 מעענת: משים שלום בבית אנר תשמיש. ל"א קרובי נעשו
 רחוקים מרוב מלא' של אדם כשמזקין לריך להרחיק רגליו
 זה מזה: שאינו טוחן שאין בני מעיו טוחנין אכילתו: קורקבן
 העסם אקובין לנפול: כל בנות השיר כל קולות של שיר

אמר לרוד *בן שמונים שנה אנכי היום האדע
 בין טוב לרע מכאן שדעתן של זקנים משתנרת
 אם יטעם עבדך את אשר אוכל ואת אשר אשתה
 מכאן ששפתותיהם של זקנים מתרפשות. ואם
 אשמע עוד (קול שירים ושירי) [בקול שרים ושירי]
 מכאן שאזניהם של זקנים מתכבדות. אמר רב
 ברזילי הגלעדי שקרא הוה דההיא אמתא דהואי
 בית רבי בת תשעים ותרתיין שנין והות טעמא
 קידרא רבא אמר ברזילי הגלעדי שטוף בזמה הוה
 ובל השטוף בזמה זקנה קופצת עליו:

קוב הניא ר' ישמעאל בר' יוסי אומר ת"ח כל זמן
 שמוקינין חכמה נתוספת בהם שנא' *בישישי
 חכמה ואורך ימים תבונה וע"ה כל זמן שמוקינין
 טפשות נתוספת בהם שנא' *מסיר שפה לנאמני
 זקנים יקח גם מגבוה יראו שאפי' גבשושית
 קטנה דומה עליו כהרי הרים וחתחתים כדרך
 בשעה שמהלך בדרך נעשה (לבו) [לו] תוהים

הויין לי שיקה: שדעתן של זקנים משתנים דכתיב האדע
 בין טוב לרע ובזקנה מרובה קאמר: מתרפשות מתנקעות
 כמו מנעל המרופט: מתכבדות כמו ולזניו הכנד: שטוף
 כמו סוס שוטף במלחמה להוט אחר הדבר ורודף:

וטעם זקנים יקח וע"כ מדקאו קראי אהדדי חד מתוקס
 דקממיס וחד בזקני השוק: מגבוה יראו יראים הם
 הזקנים קגבשושית אנדרכים ואומרים גבוהים הם: תוהים

שואל פרק שלשה ועשרים שבת רמא

(תוהים). וינאץ השקרד זו קליבוסת. ויסתכל החגב
אלו עגבות. ותפר האביונה זו חמדה. רב כהנא
הוה פסיק סדרא קמיה דרב כי מטא להאי קרא
נגיד ואיתנח אמר ש"מ בטל חמדית דר' אמר רב
כהנא מ"ד *כי הוא אמר ויהי זו אשה הוא צוה
ויעמוד אלו בנים תנא אשה חמת מלא צואה ופיה
מלא דם והכל רצין אחריה:

מליס לב

כי הולך האדם אל בית עולמו א"ר יצחק מלמד קיג
שכל צדיק וצדיק עושים לו מדור לפי כבודו אם
משל למלך כ"ו שנכנס הוא ועבדיו לעיר כשהם
נכנסין כלם בשער אחד נכנסין כשהן לנין כל אחד
ואחד נותנין לו מדור לפי כבודו וא"ר יצחק מ"ד
*כי הילדות והשחרות הבל דברים שאדם עושה קהלת יא

פקדים: וינאץ השקרד אילן של שקדים יליץ ויהיו זולטין
כלים שלו: זו קליבוסת עלם של אבקא שהיך תקוע זו
זולט ויולא מרוב תשות כמו: ויסתכל החגב דומה עליו
כמשא כנז: ותפר האביונה תנטל התאוה קמדת נשים:
פסיק סדרא מסדר פרשית של פסוקים. נגיד ואחנח
רב: חמדית תאותו: זו אשה אם לא ע"פ גזרת המלך לא
היתה ראויה להתאוות לה שהיא כחמת מלאה מיאוס והכל
רצין אחריה ע"כ:

מדור לפי כבודו מדלא כתיב אל בית העולם ש"מ כל
אחד ואחד לפי המוכן לו: בשער א' אף כאן הכל
מתים בענין אחד: שאדם עושה בילדותו רוב תשמיש

בילדותו משחירים פניו לעת זקנתו וא"ר יצחק קשה
 ליוני יד רמה למת כמחט בבשר החי שנאמ' *אך בשרו
 עליו יכאב. אמ' רב חסדא נפשו של אדם מתאבלת
 עליו כל ז' שנא' *ונפשו עליו תאבל וכתוב *ויעש
 לאביו אבל ז' ימים אמר רב יהודה מת שאין לו
 מנחמין הולכים י' בני אדם ויושבים במקומו ההוא
 דשכיב בשכבותיה דרב יהודה לא הוה ליה מנחמין
 *כל יומא הוה דבר רב יהודה כי עשרה ויתבי
 ע"כ בדוכתי' [לאחר ז' ימים] אתחוי ליה בחלמיה דרב
 יהודה וא"ל תנוח דעתך שהנחת את דעתי א"ר
 אבהו כל שאומרים בפני המת יודע עד שיסתם
 הגולל פליגי בה ר' חייא ור"ש בר אבא חד אמ'
 עד שיסתם הגולל וחד אמר עד שיתעכל הבשר
 מ"ד עד שיתעכל הבשר דכתיב *אך בשרו עליו
 יכאב גו'. מ"ד עד שיסתם הגולל דכתיב *וישוב
 העפר אל הארץ כשהיה וגו' ת"ר *והרוח תשוב
 אל האלהים אשר נתנה תנה לו כאשר נתנה לך
 משחירים פניו מתיש כמו: שאין לו מנחמין אין לו אנלי
 שיהיו לריכין לנחמן: במקומו במקום שמת שס: כל יומא
 ז' ימי אננות: גולל הוא כיסוי שנותנים על ארונו: ונפשו
 עליו תאבל כל זמן שיש לו בשר יש לו כפס לד קיות להנין:
 וישוב העפר גופו קרוי עפר ומשש אל הארץ כשהיה מיד
 והרוח תשוב שאין זו רוח עוד: אשר נתנה קרא יתירה
 הוא לידע הוי זהיר שתשיבנה אליו כמו שנתנה לך כקיינה

איוני יד

סס

כדל' י

סס

ע"כ

איוני יד

קפלת יב

סס

בטהרה אף אחה בטהרה משל למלך ב"ו שחלק
 בגדי מלכות לעבדיו פקחים שבהם קפלוס והניחום
 בקופסא טפשים שבתם הלכו ועשו בהם מלאכה
 לימים בקש המלך את כליו פקחים שבהם החזירות
 לו כשהם מגוהצים טפשים שבהם החזירות לו
 כשהם מלוכלכין שמח המלך לקראת פקחים וכעס
 לקראת טפשים על הפקחי אמ' ינתנו כלים לאוצר
 והם ילכו לבתיה' לשלום ועל הטפשי אמ' כלים ינתנו
 לכביסה והם יתחבשו בבית האסורים אף הקב"ה על
 גופם של צדיקים אומר * יבא שלום ינוחו על משכבותם
 ועל נשמתם הוא אומר * והיתה נפש אדני צרורה
 בצרור החיים על גופן של רשעים הוא אומר * אין
 שלום אמר ה' לרשעי' ועל נשמתן הוא אומר * ואת
 נפש אויביך יקלענה בתוך כף תקלע תניא ר' אליעזר
 אומ' נשמתן של צדיקים גנוזות תחת כסא הכבוד
 שנא' והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים ושל
 רשעים זוממות והולכות [ומלאך א' עומד בסוף
 העולם ומלאך אחר עומד בסוף העולם ומקלעין
 נשמתן זה לזה] שנא' ואת נפש אויביך יקלענה בתוך

גלא עון: כלים ינתנו לאוצר להלכיען אף זו תכתן תחת
 כסא הכבוד: לכביסה ללנן אף זו לגיהנס לנורפס גס:
 בבית האסורין נקאך גלא אורה ושלום: כף הקלע רומז
 הרצועה שנותן האנן לתוכו לקלע עשויה כעין כף: בצרור
 החיים את ה' אלהיך עמו נכסאו: זוממות כמו נזמא

ישעיה כו
 ט"ז כה
 ישעיה נח
 שואל א
 כה
 וענין פ'
 הכנסא
 רש"א

כף הקלע א"ל (רבא) [רבה] לרב נחמן של בינוני
 מאי א"ל איכא שכיבנא לא אמרי לבו האי מילתא
 הכי אמר שמואל אלו ואלו לדומה נמסרי' הללו
 יש להם מנוחה והללו אין להם מנוחה א"ל רב
 מרי עתידין צדיקי' דהוו עפרא דכתי' *וישוב העפר
 אל הארץ כשהיה הנהו קפולאי דהוו קפלי בארעא
 דרב נחמן נחר בהו ר' אחאי בר' יאשי' אתו ואמרי
 ליה לרב נחמן נחר בן גברא אתא וא"ל מאן ניהו
 מר א"ל אנא אחאי בר' יאשיה א"ל ולאן אמ' רב
 מרי עתידי צדיקי דהוו עפרא א"ל ומנו מרי דלא
 ידענא ליה א"ל והא קרא כתיב וישוב העפר אל
 הארץ כשהיה א"ל דאקרייך קהלת לא אקרייך
 משלי דכתיב *ורקב עצמות קנאה כל מי שיש לו
 קנאה בלבו עצמותיו מרקיבין כל שאין לו קנאה
 בלבו אין עצמותיו מרקיבין גששיה חוייה דאית
 ביה מששא א"ל ליקום מר לגויה דביתא א"ל גלית
 ארעתיך דאפי' נביאי לא קרית דכתי' *וידעתם כי אני

קסלמ יע
 עקידה
 של"ב

ושלי יד

יחזקאל לו

דכרולא קנאות צנית הסוהר: אלו ואלו רשעים וציוכוי':
 לדומה מלאך הממונה על הרוקות: דהוו עפרא אפי' לדיקי'
 נרקבין וכעשים עפר: קפולאי קופרים: נחר בהו נער
 צהו: ר' אחא שהיה נקבר שם: דלא ידענא ליה ואיני
 קש לדבריו: מי שיש לו קנאה ומקרות על קברו: עצמותיו
 מרקיבין ועליו כאמר וישנ אל העפר כמו שהיה: ליקום
 מר לגויה דביתא יצא אדוני לציתו:

שואל פרק שלשה ועשרים שבת רמג

ה' בפתחי את קברותיכם ובהעלותי אתכם מקברותיכם
עמי [א"ל] והכתוב ואל עפר אתה ואל עפר תשוב. ^{בראשית ג}
א"ל ההוא שעה אחת קודם תחיית המתים:

א"ל ההוא מינאה לר' אבהו אמריתו נשמתן של קיד
צדיקים גנוזות תחת כסא הכבוד אובא טמיא ^ס
היכי אסקיה לשמואל בנגיד. א"ל התם בתוך י"ב
חודש הוה דתניא כל י"ב חודש גופו קיים ונשמתו
עולה ויורדת לאחר י"ב חודש הגוף בטל *ונשמתו ^{קנג}
עולה ושוב אינה יורדת: אמר רב יהודה ברי' דרב
שמואל בר שילת משמיה דרב מהספרו של אדם
ניכר אם בן העה"ב הוא אם לאו. איני והא"ל רב לרב
שמואל בר שילת אחים הספדאי דהתם קאימנא

בפתחי ובהעלותי עד שיעלכו הקצ"ה מקברותינו אין לנו רשות
לעלות: והכתוב ואל עפר תשוב והאי ליכא למימר ברשעים
לקודיהו דכל קללותיו של אדם הראשון כל דורותיו שזין בהם:
אובא טמיא בעל חוב שמתמש בעלמות. טמיא בלשון ארמי
עלמות וכן פירש רב האי נפירושו של טהרות בית
שהוא מלא טמיא מלא עלמות: בנגידא כך קורין למכשפות
של חוב בלשון ארמי: אם בן העה"ב הוא שאם כשר היה
הכל זוכין עליו ומורדין דמעו' ומספרין שבחו: אחים בהספדאי
דהתם קאימנא בשעת מיתתי התאמץ בהספד שלי שיתקמו
ויכמרו רחמי העומדי' ^ס ויבכו: דהתם קאימנ' בשעת הספד
ואשמע אין תתקום אלמא אילטריך לרב לאזהורי אהספדיה
וכיון דרב גברא רבה וכן העה"ב למה ליה לאזהורי

לא קשיא הא דמחמו ליה ואחים הא דמחמו ליה ולא אחים אמר ליה אביי לרבה כגון מר דסנו ליה כולהו פומבדיתאי מאן אחים הספדיה א"ל מסתייה את ורבה בר רב חנן. בעא מיניה ישיעיה לר' אלעזר מרב איזהו בן העה"ב א"ל *ואזניך תשמענ' דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בו. ר' חנינא קהלפ יב אמר כל שדעת רבותיו נוחה הימנו *וסבבו בשוק הסופדים בני גלילאה אמרי עשה דברים לפני מטתך בני יהודה אמרי עשה דברים לאחר מטתך. ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה :

קטו תנן התם ר' אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מייתתך שאלו תלמידיו את ר"א וכי אדם יודע סז

הא אמר מהספדו כיכר : הא דמחמו ליה להספד : ואחים כו' לעולם קמומי צעינן שאין צני אדם כבמרים כ"כ על זקן ומיהו לאדם קסיד כי מקמוו בהספדא מקממי וצכו כולהו ולמי שאיכו קסיד כ"כ מקמוו ליה ולא מקממי : דסנו ליה כולהו פומבדיתאי משום דמוכס להו צמילי דשמיא וצני פומבדיתא רמזין הס כדאמרינן צשקיעת קולין פומבדיתאי לוייך שני אושפיזיך : ואזנך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בו מאמרי מטתך כשתמו' תשמע זה הדרך שהלך צו זה לכו צו מונטק לו שהוא צן העה"ב : נוחה הימנו דעתם נוסה עליהם ממה שזומעין עליו ורוזין צו : עשה דברים שיאמרו לפני מטתך בהספדך : לאחר מטתך היא היא אלא שנגליל היו הספדנין לפני המטה וביהודה לאחר המטה :

שואל פרק שלשה ועשרים שבת רמד

איזה יום ימות א"ל וכ"ש ישוב היום שמא ימות
למחר ונמצא כל ימיו בתשובה ואף שלמה אמ'
בחכמתו * ככל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על
ראשך אל יחסר אמר רבן יוחנן בן זכאי משל
למלך שזימן את עבדיו לסעודה ולא קבע להם
ומן פקחים שבהם קשטו את עצמן וישבו על פתח
בית המלך אמרו כלום חסר לבית המלך מפשין
שבהם הלכו למלאכתן אמרו כלום יש סעודה בלא
טורח פתאום בקש המלך את עבדיו פקחים שבהם
נכנסו לפני המלך כשהן מקושטים והמפשין שבהם
נכנסו לפניו כשהן מלוכלכין שמח המלך לקראת
פקחין וכעס לקראת טפשים אמר הללו שקשטו
את עצמן לסעודה ישבו ויאכלו וישתו הללו שלא
קשטו א"ע לסעודה יעמדו ויראו חתנו של ר"מ היה
אומ' משום ר"מ (והלואי שיהיו הללו עומדין ונראין)

קהלת ט
עקידה
שכ"א

וכל שכן שמפני שאינו יודע זה איזה יום ימות וטוב התשובה
יום אחד לפני מיתתו כמלא כל ימיו יהיה בתשובה :-
בגדיך לבנים כשמתך טהורה ונקייה: כלום חסר בית
המלך בתמיה הכל מוכן ושאל ינהילנו לבא פתאום ואנו
לריכין להכנס לסעודה מקושטין: כלום יש סעודה בלא
טורח עדן יטרכו לטרוק של בית המלך לרכי סעודה ויש
לכו שהות הרבה להתקטט: יעמדו ויראו ואף לעולם הבא
לדיקים יושבין ואוכלין ורשעים עומדין ורואין: רמ"א אין
עומדין ורואין א"כ אף הם היו כראין מן הקרואים ולשמע

מי שהחשיך פיק עשרים וארבע שבת רמה

כבוד אלהים איכא דילמא אתי לאתויי ד' אמות
ברשות הרבים הניזר' אליעזר אומר בו ביום גרשו
סאה רכי יהושע אומר בו ביום מחקו סאה הניא
משל דרבו אליעזר למה הדבר דומה לקופרה
מלאה קישואין ודלועין אדם נותן לתוכה חרדל
והיא מחזקת משל דרבי יהושע למה"ד לעריבה
מלאה דבש נתן לתוכה רמונים ואגוזים מקיאה:

דרש ר' יונה אפתחא רבי נשיאה מ"ד *יודע צדיק קיו
דין רלים יודע הקב"ה בכלב שמזונותיו מועטין קנה

חקור דבר אין להסתיר לכבוד עושר אדם ומשיבותו אלא ע"ב
עז ותקרהו: בו ביום גרשו סאה ביום שעלו לעליית חכמה ^{חשלי כט}
בן חזקיה וגזרו י"ק דברים וזו אחת מהן היתה כדאמרינן
בפ"ק נותן כיסו לעכו"ס בו ביום גזרו אלא יוליכנו פקות
פקות מד' אמות אם יש עכו"ס אותו יום הרבו סייג לתורה
במדה גדשה ויפה מדדו להרבות גזר בישראל: מחקו סאה
במדה מחוקה מדדו בו ביום שהרבו לגזור יותר מדאי ואין
יכולין לעמוד בגזירתם ומתוך כך עוברים על דברי תורה
כמלא מדתם מחוקה מטפיפת' וטוב היה להם להיות מדתם
טפופה ולא תבא לידי חסך מרוב גדשה: והיא מחוקה את
החרדל שנופל קרדל בין הקישואים אף כאן יפה תקנו
והוסיפו דבר העתקיים: והיא מקיאה את הדבש שהיה בה
ראשון אף אלו ע"י גזרת' גרמו לעבור דשמה לא יאמין את
העכו"ס והס לא התירו להוליכה פקות פקות מד' ואדם
אינו מעמיד עצמו על ממונו ואתי לאיתויי ד' אמות ע"כ:
שמזונותיו מועטים שאין אדם קם עליו לתת לו מזונות

לפיכך שוהה אכילתו במעיו ג' ימים כדתנן כמה
 תשהה אכילתו במעיו ויהא טמא בכלב ג' ימים
 מעת לעת ובעופות וכדגים כדי שתפול לאור ותשרף
 אמר רב המנונא ש"מ אורח ארעא למשדא אומצא
 לכלבא וכמה אמר רב מרי משח אודניה וחוטרא
 אבחריו ה"מ בדברא אבל במתא לא דאתא למסרך
 אמ' רב פפא לית דעני מכלבא ולית דעתיור מחזירא:

קוח
 קנו

כתוב אפינקסיה דר' יהושע בן לוי האי מאן דבחד
 בשבא יהא גבר ולא חדא ביה מאי [ולא
 חדא בוי] אילימא ולא חדא לטיבות' והאמר רב אשי
 אנא בחד בשבא הואי אלא לא חדא לבישו. והאמר
 רב אשי אנא ודימי בר קוויחא הויין בחד בשבא

הרבה: כמה תשהה במעיו הכלב שאכל צמר מת ומת
 הכלב צבית תוך ג' ימים מטמא צאהל אבל צקיי לא מטמא
 דטומאה צלועה בצעלי קיים לא מיטמא כדאמרינן צנהמה
 המקשה: ש"מ מקאמר שהקפיד הקדוש צ"ה על מזכותיו:
 משח אודניה מעט כמות אזנו (מדה מתרגמין משתתא):
 וחוטרא אבחריה יכהו צמקל מיד שלא יהא מרגילו אללו:
 אבל במתא לא ליתני ליי' מידי אי לאודידי' הוא: משום דאתי
 למסרך צתריה ויפסידו: ולית דעתיור מחזירא שכל מאכל
 ראוי לו ומולא לאכול ואף מאכילין לו הרבה:

אפינקסיה לוקות קשורות זו עם זו כאותם של סוקרים:
 האי מאן דבחד בשבא הכולד צא' צצנת:
 יהא גבר ולא חדא ביה יהא אדס שלס צמדה אסת ולא

מי שהחשיך פרק עשרים וארבע שבת רמו

אנא מלך וחוא הוה ריש גנבי. אלא או כוליה לטיבו
או כוליה לבישו. מ"ט דאיברו ביה אור וחשך. האי
מאן דכתרי בשבא יהא גבר רגון מ"ט משום דאפליגו
ביה מיא האי מאן דבתלתא בשבא יהא גבר עתיר
וזנאי יתא מ"ט משום דאיברו ביה עשבים האי מאן
דכד' בשבא יהא גבר חכים ונהיר מ"ט דאיתלו
ביה מאורות האי מאן דבחמשה בשבא יהא גבר
גומל חסדים מאי טעמא משום דאיברו ביה
דגים ועופות האי מאן דבמעלי שבחא יהא גבר
חזרו אמר רב נחמן בר יצחק חזון במצות האי מאן
דבשבתא בשבת' ימות על דאחילו עלוהי יומא רבה
דשבתא אמר רבא בר רב שילא וקדישא רבא

אמת זו ממדה אחר' ולקמן מפרש לה ואזיל : והוא הוה
ריש גנבי דמאן דנצד נצדא יהא ראש כמו שהיוס ראש
למעשה נראשית מיהו ש"מ דכולדים זו לדיקים ורשעים :
דאיפליגו מיא כך הוא יבדל מכל אדם : וזנאי טאף :
דאיברו ביה עשבי' דכתיב תדשא הארץ והוא דבר שפירה
ורבה מאל וממהר לגדל וללמוק דהוא עכין פריכות אשוויי"א
בלע"ז דלא כתיב למיכה בעשבי' בלווייס ועוד שילאים בערבוני'
ויונקיס זו מזו : נהיר זיותן : דאיתלי ביה מאורות וכתיב
ותורה אור : דאיברו ביה דגים ועופות שאין טורקין לאוכלין
אלא כיוזקין נסדו של הקב"ה : חזון במצות שכן דרך ערב
שנת לקזר אחר מלות שנת : חזון מקורין במלות : וקדיש'
רבה יתקרי שיהא פרוט וקדו' שאמר ויקדשהו :

יתקרי אמר להו רבי חנינא פוקן אמרו ליה לבר
 ליואי לא מול יום גורם אלא מול שעה גורם האי
 מאן דבחמה יהא גבר זיוחן יהא אכיל מדיליה ושתי
 מדיליה ורווחי גליין אי גניב לא מצלח האי מאן
 דבכוכב נוגה יהא גבר עתיר וזנאי יהא מ"ט משו'
 דאיתלי ביה נורא האי מאן דבכוכב יהא גבר נהיר
 וחכים משום דספרא דחמה הוא האי מאן דבלבנה
 יהא גבר סביל מרעין בנאי וסתיר סתיר ובנאי אכיל
 דלא דיליה ושתי דלא דיליה ורווחי כסיון אם גנב
 מצלח האי מאן דבשבתאי יהא גבר מדשבתוי בטלין
 וא"ר כל דמחשבין עלוהי בטלין האי מאן דבצדק

אמר להו רבי חנינא לתלמידי שקראו פנקסו של רבי יהושע:
 מול שעה ז' מזלות הן המשמשין את השעות של"ס ככ"ל:
 חמה היינו קמה מעש והוא א' מן המזלות וכן הלבנה והשאר
 הוויין ככזים: זיוחן כשמש המאור: אכיל מדיליה כשמש
 שאינו מסיג גבול רעהו למשול זלילה: ורווחי גליין אין לו
 רשות לכסות סודיו וכסתרותיו אלא כשמש הזה שהוא פומבי
 לכל: דתלי ביה נורא אש תלוי בצותו מול וילך של תשמש
 צוער כתור: מול ככב הוא ספר של מזל קמה לכתוב
 דרך הלכו ותקופותיו ומזוי אללו תמיד: סביל מרעין
 כלבנה זו שמתכוונה והולכת: בנאי וסתיר כלבנה זו שגדילה
 ומתמעטת: אכיל דלאו דיליה כלבנה המסגת גבול הקמה
 למשול אף ציוס: ורווחי כסיון כלבנה שאינה עאירה:
 דבשבתאי מול שעה ששמו שבתאי: בטלין כמו לא ישבותו.

מי שהחשיך פרק עשרים וארבע שבת רמו

יהא גבר צדקן אמר רב נחמן בר יצחק וצדקן כמצות
תאי מאן דבמאדים יהא גבר אישוד דמא אמר רב
א'שי אי טבחא אי אומנא אי גנבא אי מהולא אמר
רבה אנא במאדים הואי אמר אבוי מר נמי עניש
וקטיל איתמר ר' חנינא אומר מול מחכים מול
מעשיר ויש מול לישראל. ר' יוחנן אומר אין מול
לישראל ואזרא ר' יוחנן לטעמיה דא"ר יוחנן מנין
שאין מול לישראל שנאמ' *כה אמר ה' אל דרך י
הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו
הגוים מהמה. המה יחתו ולא ישראל. [ואף] (אמר)
רב [סבר] אין מול לישראל דאמר רב יהודה אמ' רב
מנין שאין מול לישראל שנא' *ויוצא אותו החוצה. ^{לשיל' טו}
אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע *בן ביתי יורש ^{סס}
אותי אמר לו לאו כי אם אשר יצא ממעיך אמר
לפניו רבש"ע נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראוי
להוליד בן אמר לו צא מאיצטגנינות שלך שאין מול
וצדקן צמות לזקה לעניים דקרי ליה מלוה בכל לשון אגדה:
גנבא לסטים הורג כפשות: אומנא מקיז דס: עניש בני
אדם העוברים על דברך: מול מחכים לפי שהמול היא
הקכמה כדלמריקן דנקמה כהיר וקכיס: ויש מול לישראל
שאין תפלה ולזקה משנה את המול: אין מול לישראל
דע"י תפלה ולזקה וזכות משתכה מזלו לטובה: איצטגנינות
קכמת המזלות: צא מאיצטגנינותיך היינו דכתיב ויולא אותו
הקולה קוץ מאלטגניכותיו:

עס לישראל מאי דעתיך * דקאי צדק במערב מהדרנא
 ע"ב ומוקמינן ליה במזרח והיינו דכתיב * מי העיר ממזרח
 יסעי' חל צדק יקראהו לרגלו ומדשמואל נמי אין מול לישראל
 דשמואל ואבלט הוו יתבי והוו קאזלן הנך אינשו
 לאגמא א"ל אבלט לשמואל האי גברא אזיל ולא
 אחי דטריק ליה חוויא ומית א"ל שמואל אי בר
 ישראל הוא אזיל ואתי אדיתבי אזיל ואתי קם אבלט
 שדי לטוניה אשכח ביה חוויא דפסיק ושדי כחרתי
 גובי א"ל שמואל מאי עבדת א"ל כל יומא הוי
 מרמינן ריפתא בהדי הדדי ואכלינן האידנא הוה
 איכא חד מינן דלא הוה ריפתא בהדיה הוה קא
 מכסיף אמינא להו אנא קאימנא ומרמינא כי מטאי
 לגביה שואי נפשאי כמאן דשקילי מיניה כי היכי
 דלא ליכסף א"ל מצוה עבדת נפק שמואל ודרש
 חסלי יא * וצדקה תציל ממות ולא ממותה משונה אלא ממיתה

דקאי צדק שהו' מול שלך: במערב שהו' מקום מלכות ואין ראוי
 להוליד כך מלאתי בגמרת רבינו הלוי: במזרחו שהו' מקום קום:
 צדק הנ"ה: יקראהו להניח למזרח: לרגלו בשנילו: אבלט עס
 קכס עכו"ס היה וקוה בככבים: אזיל ואחי דאין מול לישראל
 ויועיל לו חפלה: בתרתי גובי צב' חתיכו' שקלנו עס הקנים בלא
 יודע: מרמינן בהדדי מטילי פת לכל החצורה כאסת ואוכלין
 יחד והאחד גובה מכלס: אנא קאימנא ומרמינא אגבה
 ואשים בשלי: שוואי נפשאי כמאן דשקלי מיניה עשיתי
 עלמי כגובה הימכו וכתימי שלי קלקו: לא ממיתה משונה

מי שהחשיך פרק עשרים וארבע שבת רמח

עצמה ומדר' עקיבא נמי אין מול לישראל דר"ע
הוויא ליה ברתא אמרי ליה כלדאי הווא יומא
דעיולא לבי גננא טריק לה חוויא ומיתא הוה דאיג'
מילתא טובא הווא יומא שקלחה למכבנת' דצתא
בגודא איתרמי איתוב בעיניה דחוויא לצפרא כי
קא שקלה לה הוה קא סריך ואתי חוויא בתרה
אמר לה אבוה מאי עבדת אמרה ליה בפניא אתא
עניא קרא אבבא והוה טרוד כולי עלמא בסעודתא
וליכא דשמעיה קאימנא שקלתי *דיסתנאי דיהביח
לו יהבתי ניהליה אמר לה מצוה קעבדת נפק ר"ע
ודרש וצדקה תציל ממות ולא ממיחה משונה אלא
ממותה עצמה ומדרב נחמן בר יצחק נמי אין מול
לישראל דאימיה דרנכ"י אמרי לה כלדאי בריך
גנבא הוה לא שבקתיה גלויות רישוי' אמרה ליה
כסי רישוך כי היכי דתיהוי עלך אימתא דשמיא
ובעי רחמי לא הוה ידע אמאי קאמרה ליה יומא
חד יתיב קא גרים תותי דיקלא נפל גלימא מעילוי
רישיה דלוי עיניה חזאה לדיקלא אלמיה יצרירה
סליק פסקיה לקבור בשנינה:

חלק שלי

ה"פ

ב"ר

ומיהו מיתה הגונה ימות אלא מיתה עצמה חללת ונותנת
חיים: כלדאי מחים בככבים: למכבנתא כוסקא של זהב
שיש כמו טס ברשעה: דיסתנאי אמכשטריישון: ובעי רחמי
בקש ריזמים שלא ישלוט בך יצר הרע: קיבורא אשכול תמרים
ורקל לא היה שלו ע"כ:

מבוי פרק ראשון ערובין

ב אשכחן מקדש דאיקרי משכנו ומשכנו דאיקרי מקדש

ויקרא כו

בשלמ' מקדש דאיקרי משכנו דכתי' ונתתו

משכני בחוככם אלא משכנו דאיקרי מקדש מנ"ל

מדברי י

אילימא מהא דכתי' *ונסעו הקהתים נושאי המקדש

ס"ע"ג

והקימו את המשכן עד בואם *ההוא בארון כתיב

סמות כה

אלא מהכא *ועשו לי מקדש ושכנתי בחיכם:

אמרי אינשי קדרה דשוחפי לא קרירא ולא חמימ':

א

אמר רב יהודה אמר שמואל משום ר"מ כשהייתי

ג

לומד תורה אצל ר"ע הייתי מטיל קנקנתום

ג

לחוך הדיו ולא אמר לי דבר וכשבאתי אצל ר'

ישמעאל אמר לי בני מה מלאכתך אמרתי לו

לבלר אני א"ל בני הוי זהיר במלאכתך שמלאכתך

מלאכת שמים היא שמא אתה מחסר אות אחת

או מיתר אות אחת נמצא אתה מחריב את כל

העולם כלו אמרתי לו דבר אחד יש לי וקנקנתום

שמו שאני מטיל לחוך הדיו אמ' ליה וכי מטילין

קנקנתום לחוך הדיו והלא אמרה תורה *וכתב ומחה

מדברי ה

כתב שיכול למחות מאי קאמר ליה ומאי קא מהדר

ההוא בארון כתיב שהיא משא בני קהת ועל שם שהיא

מקודש משאר המשאות קרוי מקדש:

אתה מהסר אות אחת וה' אלוקים אחת אם אתה מחסר

אלף הרי אתה מקריב וידבר ה' אם תוסיף אות אחת

ותכתוב וידברו כמלאת מקריב: דבר אחד יש לי לקמן מפרש

מאי קא מהדר ליה: כתב שיכול למחות וקנקנתום רישומו

ניכר מאד: מאי קא"ל רבי ישמעאל: ומאי קמהדר ליה

ליה הכי קאמר ליה לא מיבעיא בחסירות ויחרו
דלא טעינא [דבקי אנא] אלא אפילו מיהש לזבוב
נמי דלמא אתי ויחיב אתנין דדלי"ת ומחיק ליה
ומשווי ליה ר"ש דבר אחר יש לי וקנקנתום שמו
שאני משיל לתוך הדיו:

א"ר אחא בר' חנינא גלוי וידוע לפני מי שאמר ב
והיה העולם שאין בדורו של ר"מ כמותו ^ס

ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו מפני שלא עמדו ^{ע"ג}
חביריו על סוף דעתו שהיה אומר על טמא טהור
ומראה לו פנים ועל טהור טמא ומראה לו פנים
תנא לא ר"מ שמו אלא ר' נהוראי שמו ולמה
נקרא שמו ר"מ שהיה מאיר עיני חכמים בהלכה
ולא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמיה שמו ואמרי
לה רבי אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו
רבי נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה
אמר רב האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לר"מ
מאחוריה ואלמלא חזיתיה מקמאי הואי מחדדנא

טפי דכתיב *והיו עיניך רואות את מוריך א"ר ^{ישעיה ל}
אבהו א"ר יוחנן תלמיד אחד היה לו לר"מ וסומכוס
שמו שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה

ר"מ אזכר ליה על קסר ויתיר ומהדר ליה קנקנתום יש לי :
על סוף דעתו לא יכלו להנין צאינו דבריו נכונים וצאינו
אין דבריו נכונים שהיה כותן טעם מיושב והגון לשאין
הלכ' כהלכה : דחזיתיה לר"מ מאחוריה' כשלמדתי לפני ישנתי

עיין מ"ח טעמי טומאה ועל כל דבר ודבר של טהרה
 כח"ה מ"ח טעמי טהרה חנא תלמיד ותיק היה ביבנה
 ובסכה' שהיה מטהר את השרץ בק"ן טעמים אמר (רבא)
 פ"א [רבינא] אני אדון ואטהרנו ומה נחש שממית וכו'
 חגיגה פ"ק א"ך אבא אמר שמואל ג' שנים נחלקו ב"ש וב"ה
 וע"ה הללו אומריו הלכה כמותינו והללו אומרים הלכה
 כמותינו יצתה בת קול ואמרה (להם) אלו ואלו
 דברי אלהים חיים הן והלכה כדברי ב"ה וכי
 מאחר דאלו ואלו דברי אלהים חיים מפני מה
 זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן מפני שנוחין הן ועלובין
 הן ושונין דבריה' ודברי ב"ש ולא עוד אלא שמקדימין
 דברי ב"ש לדבריהם כאותה ששנינו מי שהיה
 ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית ב"ש פוסלין
 וב"ה מכשירין אמרו ב"ה לב"ש לא כך היה מעשה

נצורה שלא קריו: נחש שממית את האדם ובהמה ומציאין
 טומאה לעולם. טהור כשעת דהא שמנה שרלים הוא דכתיב:
 עלובין סבלנין: ושונין דבריהם ודברי ב"ש כשהיו צ"ש
 מציאין ראיה לדבריהם מן התורה וב"ה מציאין ראיה ממקרא
 אקר היו צ"ה דורשין מקרא של צ"ש למה בא ולא היה קל
 צעיקיהם כאותה שצויה בצרכות צ"ש אומרים צערב כל
 אדם יטו ויקראו וצנקר יעמדו שאל' צשכנך וצקומך וב"ה
 אומרים כל אדם קורא כדרכו שאל' ובלכתך בדרך א"כ למה
 כאמר צשכנך וצקומך צשעה שצני אדם שוכנין וצשעה שדרך
 צני אדם עומדין: שמקדימין דברי ב"ש לדבריהם דקאמרי

מבוי פרק ראשון ערובין רנ

שהלכו זקני ב"ש וזקני ב"ה לבקר את ר' יוחנן
 בן החורונית ומצאוהו שהיה יושב ראשו ורכו
 בסוכה ושלחנו בתוך הבית (ולא אמרו לו דבר)
 אמרו להן ב"ש משם ראייה אף הן אמרו לו אם
 כך היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימך ללמדך
 שכל המשפיל את עצמו הקב"ה מגביהו וכל המגביה
 עצמו הקב"ה משפילו וכל המחזיר אחר הגדולה
 גדולה בורחת ממנו וכל הבורח מן הגדולה גדול
 מחזרת (עליו) [אחריו] וכל הרוחק את השעה שעה
 דוחקתו כל הנדחה מפני השעה שעה עומדת לו.
 ת"ר שתי שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה הללו
 אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא
 והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא
 נברא נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר
 משנברא ועכשיו שנבר' יפשפש במעשיו ואמרי
 לה ימשמש במעשיו :

מכות
 פ"ב
 וע"ש
 רש"א

להו מעשה שהלכו זקני ב"ש והדר זקני ב"ה: הרוחק את
 השעה שמתגע להעש' ולהתגדל ורואה שאינו מלליק ואעפ"כ
 קוצר והולך למרחקים ומכניס עלמו לגבוהות ולגדולות:
 שעה עומדת לו לאחר זמן עתידה לעמוד לו שעה מללסת:
 יפשפש במעשיו שעשה כבר ויבדוק עבירות שבידו ויתודה
 וישוב: ימשמש במעשיו שעשה כגון אם בא מלוח
 לידו יקשוב הפסד מלוח כנגד שכרה ולא יניק מלעשותה
 בשביל ההפסד שהרי שכרה לעתיד לבא ואם בא עביר' לידו

ג תני ר' חייא ים שעשה שלמה היה מחויק ק"ן
 יד מקוה טהרה: מכדי מקוה כמה הוי כדתניא
 *ורחץ את בשרו *במים במי מקוה כל בשרו מים
 שס שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום
 ע"ג ג' אמות ושערו חכמים מי מקוה מ' סאה תני רמי
 בר יחזקאל ים שעשה שלמה שלשה אמות תחתונ'
 מרובעות וב' אמות עליונות עגולות נהי דאיפכא
 לא מצית אמרת דשפתו עגול כתיב אימא חדא
 לא ס"ד דכתי' *אלפי' בת יכיל בת כמה הויא ג'
 חלכ' א' יחוק' מה סאין דכתיב *מעשר הבת מן הכור דהוון להו שיתא
 ד"ה כד אלפי גריוי והכתיב * [מחויק בתים] שלשת אלפי'
 (בת) יכיל ההוא לגודשא אמ' אביי ש"מ האי גודשא
 תלתא הוה:

יקאזנ שכרה שמתכר זה עכשיו כנגד הפסדה העתיד לבא
 ליפרע ממכו ע"כ:

מקוה טהרה מ' סאה: במים משמע מים מסוננים יקד:
 אימא חדא הוא דהויא עגולה ותו לא וטפי מק"כ
 מקואות מלי מחויק: לא ס"ד שיהא מחויק יותר מק"כ:
 מעשר הבת מן הכור כור ל' סאין הויין וכי הוי בת
 מעשר לידה אשתכח דס' סאין הויין: דהוון להו הכך אלפים
 בת: שיתא אלפי גריוי שהן ק"כ מקואות ד' אלפים סאין
 שהן ק' מקואות של מ' סאה ואלפים סאין כ' מקואות:
 שלשת אלפים זיס שעשה שלמה כתיב בדברי הימים: לגודשא
 כשמודדין זו יבש:

מבוי פרק ראשון ערובין רנא

ח"ר מחנה היוצאת למלחמת הרשות מותרים יז
בגול עצים יבשים ר"י בן תימא אומר אף
חונים בכל מקום ובמקום שנהרגין שם נקברין:

חגי ר' חייא לוקין על ערובי תחומין דבר תורה ^ס
מתקיף ליה ר' יונתן וכי לוקין על לאו שבאל ע"ב
מתקיף לה רב אחא בר יעקב אלא מעתה דכתי'
*אל תפנו אל האובות ת"ג דלא לקי. ר' יונתן הוי יקלא יט
קשיא ל"י הא לאו שניתן לאזהרת [מיתת] ב"ד הוא
וכל לאו שניתן לאזהרת [מיתת] ב"ד אין לוקין עליו.
אמר רב אשי מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב:

למלחמת הרשות סתם מלקמת הרשות מלקמת יהושע ואילך
שהיא היתה מלקמת מנוה: עצים יבשים וכל
שכן לקים:

לוקין על ערובי תחומין דכתיב אל ילא איש ממקומו ומהכא
ילפינן תחומין דפרק מי שהוליא והו: (שבאל) לאו שניתן
לאזהרת [מיתת] ב"ד הוא דס"ד אל יוליא הוא וכפקא לן
הוליא מרשות לרשות מיניה וההיא אז מלאכה היא ומיתתין
עליה: וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין שאס עשה
כן שיתקייב עליו מיתת ב"ד: אין לוקין עליו אפילו לא
התרו בו למיתה והתרו בו למלקות דהשתא לא מיקטיל אפי'
הכי לא לקי דלאזהרת מיתה כיתן ולא למלקות: אל יצא
כתיב ואין כאן לשון הולאת משאוי:

עושיין פסין

פרק שני

ד א"ר ירמיה בן אליעזר דו פרצוף פנים היו לו
 לאדם הראשון שנא' * אחור וקדם צרתני
 כתיב * ויבן ה' אלהים את הצלע רב ושמואל חד
 אמר פרצוף וחד אמר זנב בשלמא למ"ד פרצוף
 היינו דכתיב אחור וקדם צרתני אלא למ"ד זנב
 מאי אחור וקדם צרתני וכו' בשלמא למ"ד פרצוף
 היינו דכתיב וייצר תרי יודין אלא למ"ד וכו' פי'
 כל המאמר כתוב פרק הרואה. * וא"ר ירמיה בן
 אלעזר כל אותן שנים שהיה אדם הראשון בנידוי
 הוליד רוחין ושדיון ולילין שנא' * ויחי אדם שלשי'
 ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו מכלל דעד האידנא
 לאו כצלמיה אוליד מיתיבי היה ר"מ אומר אדם
 הראשון חסיד גדול היה כיון שראה שנקנסה מיתה
 על ידו ישב בתענית ק"ל שנה ופירש מן האשה
 ק"ל שנה והעלה זריו תאנים על בשרו ק"ל שנה
 כי קאמרינן [ההוא] בש"ז דחזא לאונסיה:

ה וא"ר ירמיה בן אליעזר אומרים מקצת שבחו של
 בנדיי שיטז ק"ל שנה כוזף מפכי שגער בו המקום המן העץ
 וגו' וקללו: זרזי תאנה קגרות מתרגמינן זרזין: בש"ז
 דחזא לאונסיה כעשין שזין רזיין ולילין מיכי מזיקין הן:
 אומרים מקצת שבחו וכו' כלו' דרך ארץ הוא אע"פ שמשנת

יח גי' הגמ'
 בן אלעזר
 תלי' קלט
 בדאש' ב
 בדכו' פ'
 הדול'
 וכמונ'
 פ"א
 ויב"ש
 דש"א
 שס
 ע"ב
 עקידה
 ש"מ ע"ש
 ויתפרו
 יעלי תאנה

עושין פסין פּרָק שני ערובין רנב

אדם בפניו וכולו שלא בפניו מקצת שבחו בפניו
דכתיב *כי אותך ראיתי צדיק לפני ברור הזה לאש' ו
וכולו שלא בפניו דכתיב *איש צדיק תמים היה סס ו
בדורותיו וא"ר ירמיה בן אליעזר מ"ד *והנה עלה סס ח
זית טרף בפיה אמרה יונה לפני הקב"ה רבש"ע חלק
יהיו מזונותי מרורין כזית ויהיו מסורין בידך ואל וי"ע
יהיו מתוקין כדבש ויהיו מסורין ביד ב"ו (מאי משמע דש"א
דהאי טרף לישנא דמזוני היא) כתי' הכא טרף
כפיה וכתיב החם *הטריפני לחם חקי: וזש"ל

וא"ר ירמיה בן אליעזר כל בית שנשמעין בו ד"ת ו
בלילה שוב אינו נחרב שנא' *ולא אמר איה סס
אלוה עושי נותן זמירות בלילה וא"ר ירמיה בן גי' הנח' ו
אליעזר מיום שחרב בית המקדש דיו לעולם שישתמש בן אלעזר
בשתי אותיות שנא' *כל הנשמה תהלל יה וא"ר איוב לה
ירמיה בן אליעזר נתקללה כבל נתקללו שכיניה תלים קכ
ס' הו"א וי"ע
דש"א

אדם את קצירו הרבה שלא בפניו אין מרבה בשצוקו בפניו שכרחה
כמחקיף. בפניו כתיב לדיק שלא בפניו איש לדיק תמים: טרף
כפיה במאמר פיה נקשה שיהא זית טרף שלה והיינו מזון: ב"ו נח:
ולא אמר איה אלוה עושי לא הולך להתאונן ולומר איה
עושי והריני קרב מי שכותן זמירות של תורה בלילה
ולהכי נקט לילה שהקול כשמע ורחוק: מיום שחרב ב"ה
ופסקו כהנים וזבדך את ישראל בשם המפורש: דיו לעולם
שישתמש בשם בן ב' אותיות צין לשצק צו לפניו צין לצדך
את קצרו: שנאמר כל הנשמה תהלל יה כלומר זה השם

וכו' (כמו שכתוב לעיל במסכת ברכות פרק הרואה).
 יט *וא"ר ירמיה בן אליעזר בא וראה שלא כמדת
 הקב"ה מדת ב"ו מדת ב"ו אדם נתחייב הריגה
 למלכות מטילין לו חכה לחוך פיו כדי שלא יקלל
 את המלך ומדת הקב"ה אדם נתחייב הריגה למקום
 שותק שנא' *לך רומיה תהלהולא עוד אלא שמשבח
 שנא' תהלה ולא עוד אלא שדומה עליו כאילו הקריב
 קרבן שנא' *ולך ישולם נדר והיינו דא"ר יהושע
 בן לוי מ"ד *עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו וגו'
 עוברי אלו בני אדם שעוברי' על רצונו של מקום
 עמק שמעמיקים להם גיהנם הבכא שבוכי' ומורידין
 דמעות כמעין של שיתין גם ברכות יעטה מורה
 שמצדיקים עליהם את הדין ואומרי' לפניו רבש"ע
 יפה דנת יפה זכית יפה חייבת יפה תקנת גיהנם
 לרשעים וגן עדן לצדיקים איני והאר"ל רשעים אפי'
 על פתחה של גיהנם אינם חוזרין בתשובה שנא'

תלים סה

סז

סח סט

שכל הנשמה שזה להשתמש בו מכלל דשם בן ד' אותיו' ושם
 המפורש לא לכל הנשמה כיתן אלא לכהנים בלבד דכתיב
 ולנרך בשמו וכתיב ושמו את שמו המיוחד לי: חכה עץ
 שפותק פיו שלא יוכל לדבר: לך דומיה הכל שותקין לכגדך:
 שדומה עליו וכו' כותין לו יסורין הנאין עליו ומקבלן באהבה:
 ולך ישולם נדר אותה דומיה שהוא דומה ביסורין דומה לו
 כשלוס נדר: מעין ישיתוהו כמעין של שיתין כקצ שבכין
 המזכק שנסוך היין של ספלים יורד לתוכו כל השנה כדאמרינן

עושינ פסינ פרק שני ערובין רנב

*ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעי' בי שפשעו יסע"ל סו
 בי לא נאמר אלא הפושעי' שפושעין והולכין לעולם חגיג' פ"ג
 לא קשיא כאן בפושעי ישראל כאן בפושעי אה"ע יב"ט
 ה"נ מסתברא דאם כן קשיא דר"ל אדר"ל רש"א
 דאר"ל פושעי ישראל אין אור של גיהנם שולטת
 בהן ק"ו ממוכה הוהב ומה מוכח הוהב שאין עליו
 אלא כעובי דינר זהב עומד כמה שנים ואין אור
 שולטת בו פושעי ישראל שהם מלאים מצות כרמון
 שנא' *כפלח הרמון רקתך ואר"ל אל תקרי רקתך
 אלא ריקתיך שאפי' ריקנין שבך מלאים מצות חגיג' פ"ג
 כרימון עאכ"ו (חגיגה פ"ג) ואלא הא דכתי' עוברי
 בעמק הבכא מעין ישותהו ההוא דמחייבי דינא
 דגיהנם חדא שעתא ואתי אברהם ומקבל להו ומסיק
 להו לבר מושראל הבא על גוי' ומשוך בערלתו
 ולא מבשקר ליה מתקיף לה רב כהנא השתא
 דאמרת הפושעים דפשעי ואולי הוא אלא מעתה
 דכתיב המוציא והמעלה דמפיק ודמסיק הוא אלא
 דאפיק ודאסיק ה"נ דפשעי הוא וא"ר ירמיה בן
 כלוב וערבה: הפושעים עדיין אפי' נזעת תולעתס ואשס:
 דא"כ הא דריש לקיס נפושעים דישראל מוקי לה להאי קרא
 דכתיב ואשס לא תכנה קשיא דידיה אדוידיה: דמשכה ערלתיה
 ודומה לו כאלו לא כימול: ולא מבשקר ליה אינו מכירו
 שהוא יהודי תרגום ולנקר נהיכליה ולנשקר' נהיכליה:
 המוציא והמעלה המוליא אתכם מארץ מלרים והמעלה
 אתכם מארץ מלרים: דפשעי כנר שפאעו נסייהו:

אליעזר ג' פתחי' יש לגיהנם אחד במדבר ואחד
 בים ואחד בירושלים במדבר דכתיב *ויורדו הם וכל
 אשר להם חיים שאולה בים דכתיב *מבטן שאול
 שועתי שמעת קולי. בירושלים דכתיב *אשר אור לו
 בציון ותנור לו בירושלים ותנא דבי ר"י אשר אור לו
 בציון זו גיהנם ותנור לו בירושל"י זו פתחה של גיהנם
 ותו ליכא והא"ר מור"יין אריב"ל ואמרי לה תנא רבה
 בר מר"יין כדבי ריב"ז ב' תמרים יש בני בן הנם ועולה
 עשן מביניהם וזו היא ששנינו ציני הר הברזל כשרות
 וזו היא פתחה של גיהנם דילמא היינו דירושלים:
 ז אמר ריב"ל ז' שמות יש לו לגיהנם שאול ואבדון
 ובאר שחת ובור שאון וטיט היון וצלמות
 וארץ תחתית שאול דכתיב *מבטן שאול שועתי
 שמעת קולי. אבדון דכתיב *היסופר בקבר חסדך
 ואמונתך באבדון. באר שחת דכתיב *כי לא תעזוב
 נפשי לשאול לא תהן חסידך לראות שחת. ובור
 שאון וטיט היון דכתיב *ויעלני מבור שאון מטיט
 היון וגו'. צלמות דכתיב *יושבי חושך וצלמות. וארץ
 תחתית גמרא. ותו ליכא והא איכא גיהנם גי
 מבטן שאול יוכה נן אחתי קאמר ליה: ברבי ר' יוחנן בן זכאי
 ברייתא שאסדרה צבית מדרשו כעין תוס' אסידר רבי אשע"א
 ורבי קייא: ציני דקלים: כשרות ללולב:
 טיט היון שהוא רפש לטבוע צו וצלע"ז פנק ומסס טיט זה
 אר"י לכנין: שחת ובאר שחת קדא מילמא היא:

עושיין פסין פרק שני ערובין רנד

שעמוקה בגיהנם שהכל יורדים בה על עסקי חנם.

והאיכא תפתה דכתיב *כי ערוך מאתמול תפתה: ^{ישני' ל}

ההוא שכל המתפת' ביצרו נופל שם. גן עדן אמר

ר"ל אם בארץ ישראל הוא בית שאן פתחה ואם

בערבא הוא בית גרם פתחה אם בין הנהרות הוא ^{אין בין}

דורמסקנית פתחה. כבבל אבוי משתבח בפירי ^{המוד'}

דעבר ימינא רבא משתבח בפירי דהרפניא: ^{וב"ש}

אמר רב חסדא דרש מרי בר מר מ"ד *לכל תכלה ^{רש"א}

ראיתי קץ רחבה מצותך מאד דבר זה אמרו ^{כא}

דוד ולא פירשו אמרו איוב ולא פירשו אמרו יחזקאל ^{תלי' קיט}

ולא פירשו עד שבא זכריה בן עדו ופירשו אמרו

דוד ולא פירשו דכתי' לכל תכלה ראיתי קץ וגו'

אמרו איוב ולא פירשו דכתי' *ארוכה מארץ מדה ^{איוב יא}

ורחבה מני ים אמרו יחזקאל ולא פירשו דכתיב

*ויפרש אותה לפני והיא כתובה פנים ואחור וכתוב ^{יחזקאל ב}

אלי' קינים והגה והי. קינים אלו פורענות של

צדיקים בעה"ז וכה"א *קינה היא וקוננות וגו' והגה ^{סס לב}

על עסקי חנם עריות: תפתה [גיהנם] דכתי' נההוא קרא

מזורתה אש ועליה הרנה: בית שאן פתחה שפירותיה

מתוקים מכל פירות ארץ ישראל: משתבח בפירי דעבר

ימינא משתבח בפירות שמעבר כהר פרת לדרומו:

לכל תכלה ראיתי קץ לסוף כל דבר יש קץ למלוא סופ'

אבל מלותך רמזה מאל ואין קץ לתכלית שלה: לא

פירשו אי זהו קץ שיעורה: ויפרוש אותה לפני מגלת

תורה שנע"פ הרמזו: וכן הוא אומר לקינים לשון פורענות

תלי' כ' זו מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא וכה"א (*עלי
עשור ועלי נבל) עלי הגיון בכנור והי זו פורענותם
יחזקאל ו' של רשעים לעתיד לבא וכה"א *הוה על הוה תבא
זכריה ו' וגו' עד שבא זכריה בן עדו ופירשו דכתי' *ויאמר
אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה
ארכה עשרים באמה ורחבה עשר באמה וכי פשטת
לה כמה הויא עשרים בעשרים וכתוב והיא כחובה
פנים ואחור וכי קלפת לה כמה הויא ארבעין בעשרין
ישע' מ' וכתוי' *כו מדד בשעלו מים ושמים בזרח חכן נמצא
כל העולם כולו אחד מג' אלפי' ומאתים בתורה:
ט ואמר רב חסדא דרש מרי בר מר מ"ד *הראני
ס' ה' והנה שני דודאי תאנים מועדים לפני
ירמיה כד היכל ה' וגו' הרוד האחד תאנים טובות מאד כתאני
והנה לשון שמחה: עשרים באמה באמתו של הקב"ה:
ורחבה עשר כשהיא עפה דהיינו כפולה: כי פשטת לכפילתה
היא מרובעת עשרים בעשרים: כי קלפת לה ותצו קליפה
זו לראש קברת' שיהא כל כתיבתה מלד אחד: הוין לה ארבעין
אורך בעשרים רבז וכתוב ושמים בזרח הכן כמלא מדת
העולם כלי אמה על כלי אמה לא וקציב כמה קלאי אמה
יש במגלה ותמלא שלשת אלפים ומאתים כילד עשה מעשרים
אמות רבז רלועות של (ארבעים) רובז כלי אמה הרי כאן ארבעים
רלועות וכל אק' ארכה ארבעים אמה לארכה של מגלה הרי אלף
ושש מאות אמות אורך שהן שלשת אלפים ומאתים זרמות:
דודאי תאנים סירות נקושת מלאות תאנים: מועדים

עושיין פסיין פרק שני ערובין רנה

*הבכורות אלו הצדיקים גמורים הדוד אחד תאני' שס
 רעות אלו רשעים גמורים ושמא תאמר אבד סברן ע"ב
 ובטל סבוים ת"ל הדודאים נתנו ריח אלו ואלו
 עתידים שיתנו ריח דרש רבא מ"ד *הדודאי נתנו ^{שס"ט}
 ריח אלו כחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא ועל
 פתחינו כל מגדו' אלו בנות ישראל שמגדו' פתחיהן
 לבעליהן ל"א שאוגדות פתחיהן לבעליהן חדשי' גם
 ישני' דודי צפנתי לך אמרה כנ"י לפני הקב"ה
 רבש"ע הרבה גזרו' גזרתי על עצמי יותר ממה שגזרת
 עלי וקימתים א"ל רב חסדא להתוא מרבנן דהוה
 מסדר אנדחא קמיה מי שמיע לך חדשים גם
 ישנים דודי צפנתי לך מאי היא א"ל אלו מצות
 קלות ומצות חמורו' א"ל וכי תורה פעמים פעמים
 נתנה אלא הללו דברי תורה והללו דברי סופרי'.
 דרש רבא מ"ד *ויותר מהמה בני הזהר עשור ^{קהלת יב}
 ספרים הרבה אין קץ בני הזהר בדברי סופרים

מוכנים: הבכורות תאכיס קאזיס הממהרות להתנשל:
 שאוגדות קושרות פתחיהן לכורך בעליהן שאינן כבעלות
 לאחריס: אוגדות לשון אגודה. ל"א מגידות פתחיהן כשכואה
 דס אומרת לנעלה ופורש: חדשים דברי סופרים: גם ישנים
 דברי תורה: דודי צפנתי לך ושמרתי כל חלה לשמך: פעמים
 פעמים נתנה שמהא זו קדשה חו יטיבה: דברי סופרים
 קדשים דברי סופרים שנתקדשו בכל דור ודור לגדור גדר
 וסייג: ויותר מהמה לעיל מיניה כתיב דברי סופרים כדרכנות

יותר מדברי תורה (שהללו) [שדברי תורה יש בהן]
 עשה ולא תעשה (והללו) [ודברי סופרים כל העובר
 על ד"ס] חייב (עליהן) מיחה שמא תאמר אם יש
 בהן ממש מפני מה לא נכתבו (אמר קרא) *עשות
 ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגיעת בשר
 אמר רב פפא ברביה דרב אחא בר אדא משמיה
 (דרבא) [דרב אחא] בר עולא (כל) [מלמד שכל]
 הלועג על דברי חכמים נדון בצואה רותחת (דכתי'
 ולהג הרבה יגיעת בשר א"ל) [מתקיף לה] רבא
 מי כתיב לעג להג כתיב אלא כל ההוגה בהן
 טועם בהן טעם בשר:

קבלת יב
 ס' המוקין
 ויב"ש
 רז"א

ות"ר מעשה בר"ע שהיה חבוש בבית האסורים
 והיה [ר'] יהושע הגרסי משרתו בכל יום ויום

סג

אלו דברי תורה שנמסרו למשה בעל פה שנלקחו בהן חכמי
 הדורות לאקר שנתמעט הלז ושקו כדכתי' בסיפיה דקרא כתבו
 מרועה אחד זה משה וכתב בתריה ויותר מהמה [בכי הזהר]
 ממה שנתן בסיכי בכתב שהוא עקר בכי הזהר באלו שנעל פה
 גס הם עקר אלף לכך לא נכתבו שאין קץ לעשות ספרים
 הרבה בכל אלה: עשה ולא תעשה יש בהן שאין בהן קיוצ
 מיתה אבל בדברי סופרים קייבין מיתה על כלן כדכתיב
 ופורץ גדר ישכנו נקם: ולהג הרבה המלעיג עליהן ביגיעת
 בשר כדון והיינו לואה: כל ההוגה בהם כל ענה שאדם
 מקצר עליהם על דברי תורה מולא בהם טעם:

הגרסי שס מקום. ל"א שהיה טוחן גריסין:

עושין פסין פרק שני ערובין רנו

היו מכניסין לו מים במדה פעם אחת מצאו שומר בית האסורין א"ל מפני מה היום מימך מרובין שמא לחבור בית האסורין אתה צריך שפך חציין והניח חציין כיון שהגיע אצל ר"ע א"ל יהושע אי אתה יודע שזקן אני וחיי תלוין בחייד סח לו כל המאורע א"ל תן לי מים ליטול ידי אמר לשותת אין מגיעין ליטול ידיים מגיעין א"ל ומה אעשה שהיבין עליהן מית' מוטב שאמות מיתת עצמי ואל אעבור על דעת חברי אמרו לא טעם כלום עד

שהביאו לו מים ונטל ידיו וכששמעו חכמים בדבר שנת ס"ק אמרו ומה בזקנתו כך בילדותו על אחת כמה וכמה ע"ש ומה בבית האסורים כך בביתו על אחת כמה וכמה רש"א אמר רב יהודה אמר (רב) [שמואל] בשעה שתקן שלמה ערובין ונטילת ידיים וכו':

דרש רבא מ"ד *לכה דודי נצא השדה וגו' אמרה יא כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אל תדינני סס

כיושבי ברכים שיש בהם גול ועריות ושבועת שקר סה"ט (אלא) נצא השדה בא ואראך ת"ח שעוסקין בתורה ע"י מתוך הדוחק נלינה בכפרים אל תקרי בכפרים רש"י אלא בכופרים אראך בני עשו שהשפעת להם טובתך

וחיי תלוין בחייד אין לי אלא מה שאתה מזמן לי: בילדותו שהיה יכול לסבול צהן טורח ועיכוי:

כרכים מקום שוקים וישנו גדול ורגל רובלים וסוקרי' מלויה בהם לפיכך גזל ועריות מלויה בהם: השדה בני

ש"ס ו' וכפרו בכך *נשכימה לכרמים אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות נראה אם פרחת הגפן אלו בעלי מקרא. פתח הסמדר אלו בעלי משנה. הנצו הרמונים אלו בעלי גמרא. שם אתן את דודי לך שאראך כבודי וגדולת שבת בני ובנותי:

יב אמר רב המנונא מ"ד *וידבר שלשת אלפים משל
 ויהי שירו המשה ואלף (שהיה מדמה דברים
 מלכ' ס"ו לזו) מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של
 תורה שלשת אלפים משל ועל כל דבר ודבר של
 סופרים היה אומר אלף וחמשה טעמים. דרש (ר'
 אבא) [רבא] מ"ד *ויותר שהיה קהלת חכם עוד
 למד דעת את העם דאגמריה בסימני טעמא לאסברה
 בדרמי. איזון וחקר תיקן משלים הרבה אמר עולא
 א"ר אליעזר בתחלה היתה התורה דומה לקופה
 שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים

ס
 חלכ' ס"ו לזו
 קהלת יב
 יבמות כב
 וב"ש
 רש"א

באגי עובדי אדמה ועוסקין בתורה מתוך הדחק: סמדר גדול
 מפרק כך משנה מפורשת יותר מן המקרא: הנצו הרמונים
 גדלו כל לרכן וכבר הכן גדול סביבותיהם כעין שומר שיש
 לאגחים קטנים:

משל טעם: דאגמריה בסימני טעמי קצע בהם מסורות
 וסימנין בין בתיבות המקרא בין בגרסא של משנה:
 ברש"י ועשה לה אזנים שתקן ערוזין וידים וגזר *עליהן ושכיות
 בגמ' וגזר לעריות כדמפרש ביבמות ועי"כ אוקזים ישראל במלות
 על השכין' וכתרקקו מהעבירות כדרך שכוס לאחז בכלי שיש בו יד ממי

עושיין פסין פרק שני ערובין רנו

*קווצתיו תלתלים אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ^{ס"ה} ס"ה
מלמד שהיה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים
של הלכות שחורות כעורב במי אתה (מוצא סדרי
תורה) [מוצאן] במי *שמשכים ומעריב עליהם **כב**

בבית המדרש רבה אמר במי שמשחי' פניו עליהן
כעורב רבא אמר במי שמששים עצמו אכזרי על ^{ע"י רש"א}
בניו [ועל בני ביתו] כעורב כי הא דרב אדא בר ^{פ' כערה}
מתנא הוה קא אזיל לבי רב אמרה ליה דביתתו
ינוקי מאי אעביד להו אמר לה איכא קורמי באגמא:
*ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו אריב"ל אלמלא יג
מקרא כתוב אי אפשר לאמרו בכיכול ^{ס"ה}

כאדם שנושא משאוי על פניו ומבקש להשליכו דנכיסו
ממנו. לא יאחר לשונאו א"ר אילא לשונאו הוא דלא
יאחר אבל מאחר הוא לצדיקי' גמורים. והיינו דא"ר
יהושע ב"ל מ"ד *אשר אנכי מצוך היום לעשותם ^{ס"ה}
היום לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם

שאין לו יד: משכים ומעריב שקורות לשון שקרית כעורב
לשון ערבית: עורב אכזרי על זכיו כדכתי' לזכיו עורב אשר
יקראו והקצ"ה מזמין להם יתושין וככנסין לתוך פיהם:
קורמי ירקות ל"א קוראמי גמי לז כי עקרת ליה להווא
רכיכה דאית זיה טקת ליה להווא ועניד ריפתא צאל"q
זי"ת דרבי מכיר מלאתיו:

אל פניו של הקצ"ה שדומה לו כמשאוי לפכיו: ולא למחר
לעשותם שלאחר מיתה (ולא) לעתיד לזא אס צא לקיי

ולמחר ליטול שכרן א"ר חגא ואיתימא ר' שמואל
 בר נחמני מ"ר *ארך אפים ולא כתיב ארך אף
 ארך אפים לרשעים וארך אפים לצדיקים:
בסוף הפרק הזכירו פסוק שבסוף מלכים כשחלה
חזקיהו *ויבא אליו ישעיהו וגו' ללמוד ממנו
 דין לענין ערוב. ושאלו על פסוק זה בגמרא ישעיהו
 מאי בעי החם אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן
 מלמד שחלה חזקיהו ובא ישעיהו להושיב ישיבה
 על פתחו מכאן לת"ח שחלה שמושיבין ישיבה על
 יד פתחו ולאן מילתא היא דילמא אתו לאיגרווי בשמן:

שמות לד
 עכו"ם
 פ"ק
 וע"ש
 רש"א
 כ"ק
 פ' הספדה
 וחלק
 וע"ש
 רש"א
 יד
 כו

בכל מערבין

חולכי כ"ב
 ע' בהדי"ף

פרק שלישי

טו ת"ר לא יאכל אדם בצל מפני נחש שבו ומעשה
 בר' חנינא (בן דוסא) שאכל חצי בצל וחצי
 מלות אינו מועיל דמי אטרק צע"ש יאכל בשבת: אפים
 משמע פני צין אוקות צין זועמות אפים אוקות מאריך
 ומאמר ללדיקים עד לעתיד לבא ואפים זועמות מאריך
 לרשעים ומאמר פורענותם עד לעה"ב:
 מאי בעי החם צרקצה שאקורי פלטין שאיכה לדרך יניאה:
 להושיב ישיבה של תלמידים ולעסוק צמורה על
 פתחו שלא יהא רשות למה"מ להכנס שם: שטן מה"מ דכי
 קזי דמיגרו צהדיה יוגרי צהו:

כט
 ע"ב

נחש שבו ארס הרף הנלל:

בכל מערבין פּרק שלישי ערובין רנח

נחש שבו וחלה ונטה למות. ובקשו עליו חבריו ע' רש"א
רחמים וחיה מפני שהשעה צריכה לכך:

תן חלק לשבעה וגם לשמונה רא"א וכו' ר' יהושע מ
אומר שבעה אלו ד' ימי פסח שמונה אלו ח' ע"ג
ימי החג וכשהוא אומר וגם לרבות עצרת ור"ה
ויו"ה מאי לאו לזמן לא לברכה:

תניא לאחר פטירתו של ר"ג נכנס ר' יהושע להפר **מא**
את דבריו עמד ר' יוחנן בן נורי על הגליו
ואמר חזי אנא דבחר רישא גופא אזיל כל ימיו של
ר"ג קבענו הלכה כמותו עכשיו אתה מבקש לבטל
דבריו יהושע אין שומעין לך שכבר נקבעה הלכה
כר"ג ולא היה אדם שערער בדבר כלום בדורו של
ר"ג עביר כר"ג בדורו של ר' יוסי עביר כרבי יוסי.
ובדורו של ר"ג עביר כר"ג והתניא א"ר אלעזר בר'
צדוק אני (הייתי) מבני סנאה בן בנימין פעם אחת
(שהשעה צריכה לכך. שהדור צריך לו):

ו' ימי פסח שאתה צריך לתת חלק לכולם: לא לברכה
דמערבין כל יומא מקדש ישראל והזמנים:

לבטל את דבריו לומר משלימין: חזי אנא דבחר רישא
גופא אזיל רוחא חכי צדת וצדין שלריבין חנו להלך
אחרי דברי הראשונים: ולא היה אדם כו' אלמא אין משלימין:
בדורו של רבי יוסי דהוה צמר הכי שבקיה לדר"ג וקבעו
הלכה כר"י דמותר: מבני סנאה בן בנימין משפחה היא
משנתו צדימין שפיל להם גורל לקרבן עליהם בעשרה צאצ

הל ט' באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת
 והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שו"ט שלנו היה
 טעמא דו"ט וכו' :

מי שהוציא וזהו

פרק רביעי

טז ת"ר ג' דכרים מעבירין את האדם על דעתו ועל
 דעת קונו. ואלו הן. עכו"ם ורוח רעה ודקדוקי
 עניות. למאי נ"מ למיבעי עלייהו רחמי. ג' אין רואין
 פני גיהנם ואלו הן דקדוקי עניות וחולי מעים והרשע
 וי"א אף מי שיש לו אשה רעה. ואידך אשה רעה
 מצוה לגרשה ואידך זמנין דכתובתה מרובה
 מצוי לגרש לה א"נ יש לו בנים ממנה ואינו יכול
 לגרשה למאי נ"מ לקבולי מאהבה. ג' מתים כשהם
 מספרים ואלו הן חולי מעים וחיה והדרוקן למאי
 נ"מ למשמושי להו זוודתא :

יז ת"ש הני שב שמעתתא דאיתאמרן בצפרא בשבתא
 קמיה דרב חסדא בסורא ובהדי פניא דשבתא

דימי עזרא וי"ט היה להם לעולם כדמנן צפרק צתרא
 דתעניות: לאחר השבת שהיא " צאצא והוא י"ט שלנו:
 והרשות מי שיש לו נשים: לקבלינהו מאהבה דמכפר
 עליה: כשהם מספרים אפי' שיש בהם קיות הרבה
 שמדברים אעפ"כ מתים מתאוס: זוודתא לזמן תמיכין:

מי שהוציא אוהו פרק רביעי ערובין רנט

קמיה (דרכה) [דרכא] בפומבדיתא מאן אמרינהו
לאו אליהו אמרינהו אלמא אין תחומין למעלה מי'
לא דילמא יוסף שידיא אמרינהו ת"ש הריני נויר
ביום שבן דוד בא בו מותר לשחות יין בשבתות
ובימים טובים *ואסור לשחות יין כל ימי החול אי ^ס
אמרת בשלמא יש תחומין מ"ה [בשבתות וי"ט] ע"ג
שרי אלא אי אמרת אין תחומין אמאי מותר שאני
התם דאמר קרא *הנה אנכי שולח לכם את אליהו ^{וולאכי נ}
הנביא לפני בא יום ה' והא לא אתי אליהו מאתמול
א"ה בחול נמי כל יומא ויומא לשחריה דהא לא אתא
אליהו מאתמול אלא אמרינן לב"ד הגדול אתא
הכא נמי לימא לב"ד הגדול אתא כבר מובטח להם
לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא ^{ספסל' סב}
בערבי י"ט מפני הטורח קס"ד מדאליהו לא אתי
משוח נמי לא אתי במעלי שבתא לשחריה אליהו
לא אתי משוח אתי דכיון דאתי משיחא הכל עבדים
הן לישראל:

תניא שפיפרת היתה לו לר"ג שהיה מביט וצופה ^ס

יוסף שידיא דלא מנטר שבת: בשבתות וי"ט דולאי לא אתי
משיח האידנא. והאסור כל ימות החול דילמא אתי:
לפני בא [יום ה'] [יום חמד] לפני ציאת בן דוד יבא אליהו
לנשר: מפני הטורח שמכיסקין לרכי שבת והולכים להקביל פניו:
עבדים הם לישראל ואין לישראל טורח דאיכא דטרח להו:
שפופרת קנה קלול וכשהוא ארוך אין לופין בו למרסות

בה אלפים אמה ביבשה וכנגדם אלפים אמה בים
 הרוצה לידע כמה עומקו של גיא מביא שפופרת
 ומביט בה (ביבשה) וידע כמה עומקו של גיא והרוצה
 לידע כמה גובהו של דקל ומדוד צלו וצל קומתו
 וידע כמה גובהו של דקל הרוצה שלא תשרה חיה
 רעה בצל קברו נועץ קנה בד' שעות ביום ויראה

וכשהוא קצר לופין בו למרחוק יותר והיתה שפופרת של
 ר"ג מתוקנת למדת לפיית אלפים בים או ביבשה: כמות
 עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה ביבשה ומודד
 בה כמה אמות הוא יכול ללפות בה ואמר כך ילך על שפת
 הגיא וילפה בה לעומקו ויתרחק לאחוריו עד שיצטין שצמקום
 שכלה עומקו של גיא גם כלה לפיית השפופרת שאם יתרחק
 עוד מעט לא יראה את קרקעית הגיא וידע עומקו של
 גיא והרחקתו שנתרחק משפתו הוי כמדת לפיית השפופרת
 גובהו של דקל ומתירא לעלות בו ולמודדו: ומדוד צלו של
 דקל: וצל קומתו של עמזו ופעמים שהלל רבה על המיל
 ופעמים שהמיל רבה על הלל כשהקמה עומד באמצע הרקיע
 כל כל דבר הוי קטן וכשהקמה בשיפולו הוי כל גדול הילכך מודד
 אף כל קומתו ולפי מה שיראה שירבה כל קומתו על קומתו ירבה
 כל הדקל על הדקל או כפלי או שלישי או רביעי: הרוצה שלא
 תשרה חיה רעה בצל קברו כעין מלצה היו מליצין על הקבר
 כעין שאנו מגביהין ולוצרין בו עפר ומשפע לכאן ולכאן והירג
 שלא תבא קיה רעה להסתופף בכל הקבר מפני קום השמן
 ופירות אם המט ומשטטטו: נועץ קנה בארבע שעות

מי שהוציא אוהו פרק רביעי ערובין רס

להיכן צלו נוטה משפע ועולה משפע ויורד :
אמר רב שחזורין בכלי זיינן למקומן כדחניא מה
בראשונה היו מניחין כלי זיינן בבית הסמוך
לחומה פעם אחד הכירו בהם אויבים ורדפו
אחריהם ונכנסו ליטול כלי זיינן ונכנסו אויבים
אחריהם דחקו זה את זה והרגו זה את זה יותר
ממה שהרגו בהם אויבם באותה שעה התקינו
שיהו חזורין בכלי זיינן למקומם רב נחמן בר יצחק
אמר לא קשיא כאן שנצחו ישראל את עכו"ם כאן
שנצחו עכו"ם את עצמן אמר רב יהודה אמר רב
עכו"ם שצרו על עירות ישראל אין יוצאין עליהם

כשא לעשות הנכין ינעוץ קכה ד' שעות ציוס שאותה השעה
מתקיל השמש להתקום והלל לוכן וכוס כדאמרינן בצרכות
יקס השמש וכמס איזו שעה שהשמש קס והלל לוכן הוי אומר
זה ד' שעות ולפי קיות מתאוות לכל באותה שעה ולאותו כל
שיראה שלל הקכה כוטה ישפע הנכין ויעשה שיפוע ארוך שלא
יהיה לו כלל [ואע"פ שכשתסוב הקמה יהי לו כלל] ללד אחר
כיון דבהויא שעתא ליכא כל תו לא אתא קיה רעה להתלוכין
כללו דההויא שעתא אזלה עד דמשכחא ועוד דלאחר ד' שעות
אף הלל קס ולא איפכת לה לקיה כלל :

מניחין כלי זיינן בצורתן בבית הקיטון שמוצאין קוץ לקומה :
הכירו בהם אויבים שילאו קוץ לעיר : ורדפו אחריהו
ונכנסו היולאין ליטול כלי זיינן והבית לה ודקרו זה את
זה . נצחו ישראל אלפים ותו לא : נצחו עכו"ם חזרין למקומן
אפי' טובא : אין יוצאין עליהו דמסרה להמן השמיא עכו"ם

בכלי זיון ואין מחללין עליהם את השבת תנ"ה
 עכו"ם שצרו וכו' בד"א כשכאו על עסקי ממון אבל
 באו על עסקי נפשות יוצאין עליהן בכלי זיון ומחללין
 עליהן את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא
 באו על עסקי נפשות (ולא על עסקי ממון) אלא על
 עסקי קש ותכן יוצאין עליהן בכלי זיון ומחללין עליהן
 את השבת א"ר יוסף בר מניומי אמר רב נחמן
 ובכל כעיר הסמוכה לספר דמיא וחרגומא נהרדעא.

דרש רבי דוסתאי דמין בירי מ"ד *ויגידו לדוד לאמר ^{שמואל א}
 הנה פלשתים נלחמים בקעילה והמה שושים את ^ב
 הגרנות תנא קעילה עיר הסמוכה לספר היתה והם
 לא באו אלא על עסקי תכן וקש דכתיב והמה שושים
 וגו' וכתיב וישאל דוד בה' לאמר האלך והכיתי
 בפלשתים האלה ויאמר ה' אל דוד לך והכית
 בפלשתים והושעת את קעילה מאי קא מבעיא לי
 אילימא אי שרי אי אסור הרי ב"ד של שמואל
 הרמתי קיים אלא אי מצלח אי לא מצלח דיקא נמו

על עסקי ממון : לספר מרקא בלע"ז עיר שמדלת בין גבול
 ישראל לגבול העכו"ם : יוצאין עליהם שם ילכדה ומשם
 תהא נוסה הארץ ליכנס לפניהם : חרגומא חיו עיר צבל
 דהויא סמוכה לספר : נהרדעא שהיתה סמוכה לעכו"ם מלד
 אקד ולעיירות שיושבין בהן בני הגולה מלד צ' : והם לא באו
 וכו' ואעפ"כ מסר דוד עלמו להליל : אי שרי אי אסור שנת
 היתה : הרי שמואל ובית דינו קיים ומידי דאיסור והיתר

מי שהוציא אורו פרק רביעי ערובין רסא

דכתיב לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה ש"מ:
ומטמא לישא אשה וללמוד תורה. א"ר יהודה מז
אימתי בזמן שאינו מוצא ללמוד אבל
מוצא ללמוד לא יטמא רבי יוסי אומר אף בזמן
שמוצא ללמוד נמי יטמא לפי שאין מן הכל אדם שס
זוכה ללמוד. וא"ר יוסי מעשה ביוסף הכהן שהלך ע"כ
אצל רבו לצידון ללמוד תורה וא"ר יוחנן הלכה כר' יוסי:
א"ר יהודה מעשה באנשי בית ממל ובאנשי בית נא
גורן בארומה שהיו מחלקין גרוגרות וצמוקין ע"כ
לעניים בשני בצורת ובאין עניי כפר שיחין ועניי כפר
חנניה ומחשיכין על התחום למחר משכימין ובאין:

כיצד מעברין

פרק חמישי

מערת המכפלה רב ושמואל חד אמר שני בתים יח
זה לפניו מזה וחד אמר בית ועליה על נג

לא מש"ל באורים ותומים: והושעת אלמא מבשרי ליה דיכלק:
שאינו מוצא ללמוד נארו: שאין מן הכל אדם זוכה
ללמוד מכל מלמדיו יש רב שמאנתו סדורה לו צפוי
ושוכה לתלמידים בדרך קלרה: לצידון ק"ל:
בארומה שס מקום: גרוגרות תאכיס יצות: צמוקים עכבים
שכתיבצו וכלטמקו: עניי כפר שיחין סמוכין היו
לארומה בתוך ד' אלפים:
לפנים פנימה צית קלר פתק מערה: בית ועלייה הוי כפולת

גביו בשלמא למ"ד ב' בתים זעגין היונו דכתיב
מכפלה אלא למ"ד ב' בתים זה לפניו מזה מאי
מכפלה שכפולה בזוגות *ממרא קרית הארבע א"ר
יצחק קרית ארבע זוגות אדם וחיה אברהם ושרה
יס"ד יצחק ורבקה יעקב ולאה. *ויהי בימי אמרפל רב
ושמואל הד אמר נמרוד שמו ולמה נקרא שמו
אמרפל שאמר והפיל את אברהם אבינו לחוך כבשן
האש וחד אמר אמרפל שמו ולמה נקרא שמו נמרוד
שהמרוד את כל העולם כלו במלכותו עליו. *ויקם
מלך חדש על מצרים רב ושמואל הד אמר חדש
ממש וחד אמר שנתחדשו גזרותיו וכו' א"ר יוחנן
י"ח ימים גדלתי אצל ר' אושעיא ברבי ולא למדתי
ממנו אלא דבר אחד במשנתנו כיצד מאברין את
הערים באר"ף אינו והא א"ר יוחנן י"ב תלמידים
היו לו לר' אושעיא ברבי י"ח ימים גדלתי אצלן
ולמדתי לב כל אחד ואחד וחכמת כל אחד ואחד.

לאש"ל

ס"ד

ס"ו

ס"ז

ס"ח

ס"ט

אבל צב' בתים לא שייך ציה לשון כפול: בזוגות שנקברו
בה איש ואשתו דהיינו זוג זוג: עליו כלפי מעלה לא שטינו
קכמים בלשונם: (מאברין באל"ף יש מי שזוכה מעברין
ופירשו כאשה עוצרה ויש מי שזוכה מאברין באל"ף בלשון
אבר שמוסיף על העיר אברים): ר' אושעיא ברבי גדול
נדורו וכל היכי דקרי צרבי הכי פירושו: לב כל אחד כמה
היה מקודד כלומר בכלום הכרתי מה קריפותו של זה
מזה: וחכמת כל אחד כמה זה קכס מזה וכמה למד יותר

כיצד מעבדין פרק חמישי ערובין רסב

לב כל אחד ואחד וחכמת כל אחד ואחד גמר גמרא
לא גמר ואבע"א מינייהו דידהו גמר מיניה דידה
לא גמר ואבע"א דבר אחד במשנתנו קאמר. וא"ר
יוחנן כשהיינו למדים תורה אצל ר' אושעיא בר'
היינו יושבים ד' ד' באמה אמר רבי כשהייתי לומד
תורה אצל ר' אלעזר בן שמוע היינו יושבים ו' ו'
באמה א"ר יוחנן ר' אושעיא ברבי בדורו כר' מאיר
בדורו מה ר"מ בדורו לא עמדו חבריו על סוף דעתו.
אף ר' אושעיא בר' לא עמדו חבריו על סוף דעתו
וא"ר יוחנן לבן של ראשונים כפתחו של אולם
אחרונים כפתחו של היכל ואנו כמלא נקב מחט
סדקית. מאן ראשונים ר' עקיבא. אחרונים ר"א בן
שמוע. א"ד ראשונים ר"א בן שמוע אחרונים ר'
אושעיא ברבי. ואנו כמלא נקב מחט וכו'. אמר
אביי ואנכי סיכתא בגודא לגמרא. אמר רבא ואנן
כי אצבעתא בקורא לסברא אמר רב אשי ואנן

ממכו : ואב"א במשנתנו לא למד אלא דבר אחד אבל
גמרא ובדרייתות טובא גמר : ששה באמה שהיו מתקרבין
לשמוע מפיו ודוקקין זה את זה : רבי מאיר לא עמדו
חבריו על סוף דעתו כדאמרינן בפ"ק שהיה חומר על טמא
טהור ומראה לו ככיס : פתח אולם רמזו כ' ושל היכל עשר :
סדקית מחט שתופרין בו סדקי בגדים : כי סיכתא בגודא
לגמרא סיכתא זה יתד שנועלין אותה בכותל בנקב לר ונכנס
בדוקק כך אין לנו יכולין להצין מה שאנו שומעין כי אם
מעט ונקוטי : כי אצבעתא בקירא בשעוה קשה שאין האלצנע

שנת פ' טו כי אצבעתא בבירא לשכחה (א"ר זירא אסראשונים
 בני מלכים אנו בני אנשים ואם ראשונים בני אנשים
 אנו כחמורים ולא כחמורו של רבי חנינא בן רוסא
 ושל ר' פנחס בן יאיר אלא כשאר חמורים ע"כ):
 יט אמר רב יהודה אמר רב בני יהודה שהקפידו על
 שס לשונם נתקיימה תורתן בידן בני גליל שלא
 הקפידו על לשונם לא נתקיימה תורתן בידן. מידו
 בהקפדה תלוי מלחא אלא בני יהודה מתוך
 שהקפידו על לשונם דהוו דייקו לישנא מתנחו להו
 סימני נתקיים תלמודן בידן בני גליל דלא דייקו
 לישנא ולא מתנחו להו סימני לא נתקיים תלמודן
 בידן איבעית אימא בני יהודה גמרי מחד רבה
 נתקיימה תורתם בידם. בני גליל דלא גמרי מחד
 רבה לא נתקיים תורתם בידם. רבינא אמר בני

ככנס בתוכה אלא כדנק מעט: כי אצבעתא בבירא לשכחה
 כסס שהאלבע כוס ליכנס צפי הצור כך אנו מהירין לשכוק ולחבד:
 (אנו בני אנשים זה כאמר בגמ' אגב שאמרו קרי עליה לית דין
 בר איכס אלא מלאך ואית דאמרי כגון דין בר איכס גברא בכולא):
 שהקפידו על לשונם לומר בלשון נח ולא בלשון מגומגם
 כדאמרינן לקמן בבבלי גליל: דהוו דייקי לישנא
 לקזור באותו לשון שומעים מרבין וע"י שהיו שומעין על פה
 שמועה על שמועה היו כותבים סימנים זו אחר זו ומתוך שהיו
 מדקדקי בלשון יודעים להכתיב סימני כתיבין משתכחין מהם:
 לא גמרי מחד רבה והיו שומעין מזה בלשון אחד ומזה

כיצד מעברין פרק חמישי ערובין רסג

יהודה דגלי מסכתא נתקיים תלמודן בידן. בני גליל
דלא גלי מסכתא לא נתקיים תלמודן בידן. דוד גלי
מסכת שאול לא גלי מסכתא דוד דגלי מסכת

כתיב ביה *יראיך יראוני וישמחו. שאול דלא גלי ^{תלי קיט}

מסכתא כתיב ביה *ובכל אשר יפנה *ירשוע. אמר ^{ש"א יד}

רבי יוחנן מנין שמחל לו הקב"ה על אותו עון לשאול ^{סס}

שנא' *ומחר אתה ובניך עמי. עמי במחיצתי. בנו ^{ע"ב}

יהודה דייקי לישנא מאי היא. דההוא בר יהודה ^{סס כח}

דאמר להו טלית יש לי למכור. אמרו ליה מאי ^{פ"ק}

גזון טליתך. אמר להו כתרדין עלי אדמה. בני גליל ^{דברכו'}

דלא דייקי לישנא מאי היא דההוא בר גלילאה ^{ועיין}

דאמר להו אמר למאן אמר למאן אמרו ליה גלילאה ^{סס}

שוטה חמר למרכב או חמר למשתי עמר למלכש ^{רש"א}

צלקון חמר ואע"פ שזניהם אחד שכו הלשון מבלבלן ומשכחן:

דגלי מסכתא למדו לאחרים. כך שמעתי. ל"א מפרשי'

שמועות ומדקדקין בהם בטעמי' עד שמתיישב על לבם:

יראוני וישמחו לפי ששמועותיו מכווכין לאיסור איסור ולהיתר

היתר: דוד גלי מסכתא כדאמרי' דברכו' שהיה יגע בתורה

ומורה הוראות כדאמר ידי מלוכלכות בדם צשפיר וצשליא

ואומר מפיבושת ר' יפה דכתי יפה זכיתי: ירשוע שאול לא

היה זוכה להורות כהלכה: על אותו עון דנוב עיר הכהנים:

כתרדין על אדמה ירקרקת היתה: אמר למאן מדבר

צשפה רפה ולא פירש האות ואינו כיכר אס עמר אס

עמר אס אימר: עמר למלכש לעשות צגדים:

או אימר לאתכסאה [ההיא אתתא דבעיא למימר לחברתה תאי דאוכליך חלבא אמרה לה שלוכתי תאכליך לבא] ההיא אתתא דאתיא לקמיה דדיינא אמרה ליה מרי כירי תפלא הוות לי וגנבוך מין וכדו הות דכד שדרו לך עילוה לא מטי כרעך אארעא :

ס אמרתא דבי רבי כי הוה משתעינא כלשון חכמה אמר' הכי עלת נקפת בכד ידאון נשריא

לקיניהון (או יעדי בתר חברתה מינה כי הוה נוחא לה דליולוך אמרה להון ידאון נשריא לקיניהון) כי בעי דליתבון הוה אמרה להו יעדי בתר חברת'

אימר לאיתכסאה שה לשקוט : מרי כירי ור"ל קירי והוא אדון ואמרה כירי והוא עבד : תפלא הוות לי ר"ל עבלא ואמרה תפלא והיא קורה : וגנבוך מין ר"ל גכזוה ממני ואמרה גכזוך מין דמשמע שגכזו את הדיין : וכדו הוות וכו' גדולה היתה כל כך שאם מותקין אותך עליה לא היו רגליך נוגעות בארץ והרי שטויות הרבה וכדו משמע עכשיו וצעי לומר וכדין הות . ועוד שהיתה מזכרת תלייה צדיין ואומרת אם תולין אותך עליה וכו' ע"כ . ולא חשתי לכתוב לשונות אחרים כאלה הכתובים בנמרץ למדתי חכאן פירוש וכדו פטריה הנזכר בגט אשה שפירושו האומתי הוא ועתה :

עלת שם כלי גדולין צו יין מן הקבית וממלאין הכוסות : נקפת בכד מנקפת בצבית כלומר כצר כלה היין : ידאון נשריא לקיניהון ילכו תלמידים לבתיהם כלומר יפסקו מעודתן שאין עוד יין : או יעדי בתר חברתה מינה או

כיצד מעברין פרק חמישי ערובין דסדר

מינה ותתקפו עלת בכד כאילפא דאולא בימא רבי
יוסי בר אסיון כי הוה משתעי בלשון חכמה אמר
עשו לי שור משפט בטור מסכן. וכד הוה שאיל
באושפיוזא אמר הכי גבר פום דין חי מה זו טובה יש:
רבי אבהו כי הוה משתעי בלשון חכמה הוה אמר כ
הכי. אתריגו לפחמין ארקיעו לזהבין. ועשו לי ^{סס}
ב' מגידי בעלטה. א"ד ויעשו לי בהן ב' מגידי
בעלטה. אמרו ליה רבנן לרבי אבהו הצפיננו היכן
רבי אלעאי צפון אמר להו עלץ בנערה אהרונית

כסיר מגופת קנית האקרת וכמוזג עוד: ותתקפי עלת בכד
תהא לפת עלת בכד זכיוק: כאילפא בימא כאכיה זיס
תתקפי כמו אקפו ידיכו זמגיגה וכמו קפא תהומא דסוכה
לף התהום ועולה: בלשון חכמה שלא יזינו האקרים:
שור משפט תרדין שור תור דין משפט: בטור מסכן הר
לל קרדל: משייל באושפיוזא שאל עוברי דרכים מאושפיוזא:
גבר פום דין חי אישפיוזי קי אש כמו איש פום כמו פי
דין כמו זה: מה זו טובה יש כלוי עומד הוא בטוב:

אתריגו לפחמין הנעירו את הפחמין להיותם אדומים כאחרוג
ושטקו גקלים הלוקשות על פי הכירה להתקמם
כנגדן: ארקיעו שטקו כמו רקיע: לזהבים גקלים לוקשות
אדומות כזהב: כגדי בעלטה תרכגוליס המודיעים עונת
הלילה: בהן על הפחמים: הצפיננו הראנו לשון לופיה
הליכות ביתה: צפון היה מתנבא ללא היו יודעין התלמידים
להיכן היה והיו שאלין ממנו: עלץ בנערה וכו' שמע הלילה

כיצד מעברין פרק חמישי ערובין

אחרונות עירניות והנעירותו אמרו לה אשה ואמרו
 לה מסכתא. אמרו ליה לרבי אלעאי הצפיננו היכן
 רבי אבהו צפון אמר להו נחיעץ במכתיר והנגיב
 למפיבשח. אר"י בן חנניא מימי לא נצחני אדם
 אלא אשה חנוק וחנוקות אשה מאי היא פעם אחת
 נתארחתי אצל אכסניא ועשחה לי פולין פעם
 ראשונה סעדתי ולא שיירתי כלום. שניה סעדתי
 ולא שיירתי כלום. שלישית הקדיחתו בטלח. כיון
 שטעמתי משכתי ידו הימנו. אמרה לי רבי מפני
 מה משכתי ידיך הימנו. אמרתי לה כבר סעדתי
 מבעוד יום. אמרה לי היה לך לטשון ירך מן הפת
 אמרה לי ר' שמא לא הנחת פאה בראשונה ולא

בכערה אהרוכית ועכשיו הוא יטן : אמרי לה אשה אהרוכית
 בת כהן . אהרוכית מתה אשתו ראשונה חו אהרוכית . עירכית
 בעלת קן וקריפה כאלם ער . והנעירותו ולא היה יכול לישן :
 מסכת אהרנית עוסר קדשים עבודת אהרן . אהרוכית
 סיים אהרן והתקיל צו : עירניות עמוקה וקמורה ומעוררת
 לומדיה : נחיעץ במכתיר כעל רשות מכשיא על שם שכותן
 רשות לסמוך התלמידים ולקראתם רבי ומאז והלאה הוא
 כשר להיות מוכתר ליקרא רבי מוסקה לרבים ואם טעה
 לא ישלם : והנגיב והדרים הלך לו לדרוס : למפיבשח לפני
 זקני דרוס שהם חכמים מאד על שם שהיה מפיבשת אדם
 גדול (ומזייש פני דוד בהלכה) קרי להו הכי : לא נצחני
 אדם בדברים : הקדיחתו שרפתו כמו כי אש קדמה בלפי
 כלו נתנה צו מלך יותר מדאי :

כיצד מעברין פרק חמישי ערובין רסה

כך אמרו חכמים אין משיירין פאה באלפס אבל משיירין פאה בקערה. תינוקת מאי היא פעם אחת הייתי מהלך בדרך (בשדה) והיתה דרך עוברת בשדה והייתי מהלך בה אמרה לי תינוקת אחת הכי לאו שדה היא. אמרתי לה לא בדרך כבושה אני מהלך. אמרה לי לסטים שכמוהך כבשוה. תינוק מאי היא פעם אחת הייתי מהלך בדרך וראיתי תנוק אח' שהיה יושב על פרשת דרכים אמרתי לו בני באי זה דרך נלך לעיר אמר לי זו ארוכה וקצרה וזו קצרה וארוכה הלכתי בקצרה וארוכה. כיון שהגעתי לעיר היו מקיפות לה גנות ופרדסים חזרתי לאחורי אמרתי לו בני לא כך אמרת לי זו קצרה אמר לי ר' ולא כך אמרתי לך קצרה וארוכה נשקתיו על ראשו ואמרתי לו אשריכם ישראל שכלכם חכמים אתם מגדולכם ועד קטנכם. רבי יוסי הגלילי הוה קא אזיל באורחא אשכחיה לברוריה אמר לה באי זה דרך נלך לעיר יוד. אמרה לי גלילי שוטה לא כך אמרו חכמים אל תרבה שוחה עם האשה היה לך לומר באיזו ללוד:

אין משיירין פאה באלפס כשהשמש מערה מן האלפס לתוך הקערה אין דרך להניח באלפס כלום לנוכח חלל כל אחד מנין בקערה שלו פאה ומחזירה והיא מאכל לשמש: פרשת דרכים דרך פורש לכאן ודרך לכאן: ארוכה שמאריך הדרך: וקצרה שמולא מנוח העיר פמי ליכנס בה:

כיצד מעבדין פרק חמישי ערובין

כא ברוריה אשכחיה להווא תלמוד' דהוה גרוס
 ס בלחישא בטשא ביה ואמרה ליה לאו
 שמואל הכי כתיב * ערוכה בכל ושמורה אם ערוכה ברמ"ת
 נב איברים של אדם שמורה בלב [ואם לאו אינה
 ג' משתמרת] תנא תלמיד אחד היה לו לר' אליעזר
 בן יעקב שהי' שונה בלחש לאחר ג' שנים שכח
 תלמודו. תנא תלמיד אחד היה לו לר' אליעזר בן
 יעקב שנחתחייב שריפה למקום אמרו הניחו לו שאדם
 גדול שימש א"ל שמואל לרב יהודה * שיננא פתח
 פומך קרי פתח פומך תני כי היכי דתוריד חיון
 ותחקיים בידך שנא * כי חיים הם למוצאייהם ולכל
 בשרו מרפא. אל תקרי למוצאייהם אלא למוצאייהם
 בפה. אמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא חטוף אכול
 חטוף אשתי דעלמא דאזלינן מיניה לבי הלולא דמי
 אמר ליה רב לרב המנונא בני אם ישלך היטב לך כי
 אין בשאול תענוג ואין למות התמחמה ואם תאמר
 אניח לבני ולבנותי חוק בשאול מי * יודיע לך בני
 גי' הגמ' מי יגיד
 לך בטשא ביה בעטה זו: דתוריד חיון שתאריך ימים: חטוף
 אכול אם יש לך ממון לההנות עלמך אל תמתין עד
 למקר שאל תמות וטוב אין לך הכאה מזו: דעלמא דאזלינן
 מיניה גר': לבי הלולא דמי היום ישנו ולמחר איכנו:
 אם יש לך ממון: ואין למות התמחמה עכוב כי פתאום
 האדם מת: חוק ר"ל ממון לשון לקס קקי: מי יגיד לך
 אם נשאר בידם שאל יאבדוהו:

כיצד מעברין פרק חמישי עדובין רסו

אדם רומי לעשבו השדה הללו נוצצין והללו נובלין: כב
אמר רבי יהושע בן לוי המהלך בדרך ואין לו לוויה ^ס

יעסוק בתורה שנא' *כי לויית חן. הש בראשו ^ס ^{חשלי א}

ועסוק בתורה שנא' הם לראשך. הש בגרונו יעסוק ^ס

בתורה שנא' *וענקים לגרירותיך. הש בבני מעים ^ס

יעסוק בתור' שנאמר *רפאות תהי לשרך. הש ^ס ^ג

בעצמותיו יעסוק בתורה שנא' *ושקוי לעצמותיך. ^ס ^{הכילי}

חש ככל גופו יעסוק בתורה שנאמר *ולכל בשרו ^ס ^{נקיד'}

מרפא. אמר רב יהודה בריה דרב חייא בא וראה ^ס ^{חשלי ג}

שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מד' בשר ודם ^ס ^ד

אדם נותן לחבירו סס יפה לזה וקשה לזה. והקב"ה ^ס

נותן תורה לישראל' סס חיים לכל גופן שנ' ולכל בשרו ^ס

מרפא. אמר רב (אסי) [אמי] מ"ד *כי נעים כי תשמרם ^ס ^{כב}

בבטנך יכונו יחדיו על שפתיך אימתי דברי תורה ^ס

נעימים כי תשמרם בבטנך. ואימתי תשמרם בבטנך ^ס

בשעה שיוכנו יחדיו על שפתיך. רבי זירא אמר ^ס

מהכא *שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה ^ס ^{טו}

טוב אימתי שמחה לאיש בשעה שמענה בפיו.

הללו נוצצין (והללו נובלין) כלומר כהם גדלים גדלה
פרכסתם ועשרם עמם ואיך לריך לדאוג עליהם: [והללו
נובלין מתים והענה ככל]:

יפה לקולי זה וקשה לקולי זה יפה ללב ורע לעינים: שהשמרם
בבטנך שהם שמורים בידך שאינן משתכחין ממך: יכונו
יחדיו כשאת' סודרם ומוליאם בפה ולא לגרום נגמגום ולקשה:
אימתי שמחה לאיש אימתי אדם שמך בתלמודו בזמן שיש

כיצד מעברין פרק חמישי ערובין

ל"א אומתו שמחה לאיש במענה פיו בזמן שדבר בעתו
 דברים ל מה טוב. רבי יצחק אמר מהבא. * כי קרוב אליך
 הדבר מאד בפיקך ובלבבך לעשותו אימתי קרוב
 אליך הדבר מאד בזמן שבפיקך ובלבבך לעשותו.
 רבא אמר מהבא * תאות לבו נתת לו וארשת שפתיו
 כל מנעת סלה אימתי תאות לבו נתת לו בשעי
 שארשת שפתיו כל מנעת סלה. רבא רמי כתיב
 תאות לבו נתת לו וכתיב וארשת שפתיו כל מנעת
 סלה זכה תאות לבו נתת לו לא זכה ארשת שפתיו
 כל מנעת סלה. תנא דבי רבי אליעזר בן יעקב כל
 מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק לעולם
 ישע' כו ולעולמי עולמים. נצח דכתיב * כי לא לעולם אריב
 תל' חח ולא לנצח אקצוף. סלה דכתיב * כאשר שמענו כן
 ראינו בעיר ה' צבאות בעיר אלהינו אלהים יכוננה
 עד עולם סלה. ועד דכתיב * ה' ימלוך לעולם ועד. א"ר
 חש' א אלעזר מ"ד * וענקים לגרגרותיך אם משים אדם את

לו מענה כשאולין ממנו דבר הלכה: ד"א אימתי שמחה
 כו' בזמן שידע לדרוש הלכות הקג נקג: שארשת שפתיו
 כל מנעת [ספירת שפתיו כל תמנע סלה] כצנתת צו דעת
 להוליא בשפתיו: זכה אם יש לו מזל טוב: תאות לבו
 נתת לו שצמוד שמתאוה בזה לו תאותו עד שלא ישאלנה:
 לא זכה לריך להתמהמה ולהלטער: כי לא לעולם אריב
 ולא לנצח אקצוף אלמא לכפך לשון עולם הוא מדסמוך
 לעולם וכן עד עולם סלה אלמא סלה לשון עולם הוא:

ביצד מעברין פרק חמישי ערובין רסו

עצמו כענק זה שרף לצואר ונרא' ואינו נראה תלמודו
מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו:

אמר רבי אליעזר מ"ד * לחיוו כערוגת הבשם אם כג
משים אדם עצמו כערוגה זו שהכל דשן שס

בה (אי נמו) [ו]כבשם הזה שהכל מתבשמין ממנו ^{שס"ה}
תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים
בידו. וא"ר אליעזר מאי דכתיב * לוחות אבן אם ^{שמות לא}
משים אדם לחיוו כאבן זו שאינה נמחת תלמודו
מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו.

וא"ר אליעזר מאי דכתיב * מכחב אלהים הוא חרות ^{שס לב}
גומר. אלמלא (לא) נשתכרו לוחות הראשונות לא ^{דהל"ל}
נשתכחה תורה מישראל רב אחא בר יעקב אמר ^{חקוק}
אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהן שנא' חרות ^{כל}
על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות: ^{הלוחות}

שרף לצואר שאינו מלומס בדוקק סניב הלאר אלא רפוי ^{דריש}
בריוק כך הוא נעים ומרובה לבריות: ונראה ואינו נראה ^{לחיוו}
כשמגביה נוארו כראה מתקת זקנו ורוב פעמים שסנטרו ^{לשון}
זקנו מכסין אותו כך חס ת"ק אינו רודף ללאת ולבא בשוק ^{חיים}
אלא יושב ומקור על תלמודו מתקיים בידו: ^{שאינו}

שהכל דשין אותו שאין בו גסות הרוח: שהכל מתבשמין ^{וחשי'}
ממנו שמלמד תורה לתלמידים: כאבן זו שאינה נימחה ^{חיוו}
מפני דריסת רגלים כך לקיו איכס כלאים מלקזר אמר תלמודו
וללמד לאקרים: לא נשתכחה חרות משמע קקוק ואינו כמסה
לעולם על ידי הלוחות היתנו התורה קקוקה לישראל מהשתכס
מהן עולמית: על הלוחות בשביל הלוחות היו בני קורין:

כר אמר רב מתנא מ"ד * ומדבר מתנה אם משים
 אדם עצמו כמדבר הזה שהכל דשין בו
 תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים
 בידו רבא בר רב יוסף בר חמא הוא ליה
 מילת' לרב יוסף בהדי' כד מטא מעלי יומא דכיפורי
 אמר איזיל איפייסיה אול אשכחיה לשמעיה דקא
 מזיג ליה כסא אמ' ליה הב לי דאימזיג ליה אנא
 יהב ליה מזג ליה כד טעמיה אמר דמי האי מזגא
 למזגא דרבא בר רב יוסף בר חמא א"ל אנא
 הוא א"ל לא תיתב אכרעיק עד דמפרש' לי להני
 קראי מ"ד ומדב' מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל
 בכות ומבמות הגיא א"ל אי משים אדם את עצמו
 כמדבר הזה שהכל דשין בו חורה נתנה לו במתנה
 שנא' ומדבר מתנה וכיון שנתנה לו במתנה נחלו
 אל שנא' וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה
 לגדולה שנא' ומנחליאל במות ואם מגיס דעתו
 הקב"ה משפילו שנא' * ומבמות הגיא ואם חוזר בו
 הקב"ה מגביהו שנא' * כל גיא ינשא :

שם
 ודבר כל
 כד"ס
 פ' הסודר
 ויב"ט
 רש"ח

שם
 ישיניה ח

ממדבר מתנה אם כמדבר הוא התורה כתובה לו במתנה
 מהשתכס : מילתא כעס : אמר רבא : איזיל
 ואפייסיה לרב יוסף : דמזיג במיא רב יוסף סגי כהור הוה
 ולא היה רואהו והכיר בטעם היין שהוא מזוג לפי שהיה
 מכיר רב יוסף במזגו של רבא מתקלה שהיה בקי ליין מים
 במדה : כל גיא ינשא ואע"ג דלאו גבי הכי קראי כתיב

כיצד מעברין פרק חמישי ערובין רסח

אמר רב הונא מ"ד *חיתך ישבו בה תכין בטובתך כה
לעני אלהים אם משים אדם עצמו כחיה ^ס
זו שדורסת ואוכלת ואמרי לה שמסרחת ואוכלת ^{תהלי' סח}
תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיי'
בידו ואם עושה אדם כן הקדוש ברוך הוא עושה
לו סעודה בעצמו שנא' תכין בטובתך לעני אלהים
א"ר חייא בר אבא [אר"י] מ"ד *נוצר תאנה ואכל ^{תהלי' כו}
פריה למה נמשלו ד"ת כתאנה לומר לך מה תאנה זו
*כל זמן שאדם ממשמש בה מוצ' בה תאנים אף ^ס
ד"ת כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם. ע"כ
א"ר שמואל בר נחמני (א"ר יונתן) מ"ד *אילת ^{סס ה}

דרשינן ליה למי שזא לידי גיח והושפל קוזר ומתנשא :
שדורסת ואוכלת ויד לאקר הריגתה שאינו מקפיד על
תענוגיו אלא אוכל צער בלא תצטיל ותצלין וכן
שאר ענוגין: שמסרחת ואוכלת צטיט היינו כמי שאינו רודף
אחר גבהות לקון באכילתו אם לא כיתקן לו כל לרכו ל"א
שדורסת ואוכלת לאקר הריגתה אוכלת מיד כך ת"ק מקור
על שמועתו מיד כשקבלה מרבו. שמסרחת מכלל עלמו על
ד"ת ולשון זה כראה צעיקי לפי [שמליכו בכל הש"ס] שדרך
ת"ק להקפיד על אכילתו דרך גדולה וכבוד ועל מלבושיהו
דכתיב כל משכאי אהבו יוות: לעני לזה שס עלמו כעני.
וללישנא בתרא שס עלמו כעני לקור עליה: תאנה אילן:
כל זמן שממשמש בה מוצא בה תאנים שאינם מתצטלים
צנת אסת אלא היום מעט ולמקר מעט וכל שעה ראוי

אהבים ויעלת חן מפני מה נמשלו ד"ת כאילה
 לומר לך מה אילה זו רחמה צר וחכיבה על בעלה
 כל שעה ושעה כשעה ראשונה אף ד"ת חביבין
 על לומדיהן כר שעה ושעה כשעה ראשונה ויעלת
 חן שמעלה חן על לומדיה דדיה ירווך בכל עת
 מה דר זה כל זמן שתינוק ממשמש בו מוצא
 בו חלב אף ד"ת כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא
 בהן טעם. באהבת' תשגה תמיד כגון ר' אלעזר
 בן פדת (רחניא) אמרו עליו על ר"א בן פדת שהיה
 יושב בשוק התחתון של צפורי ועסק בתור' וסדינו
 מוטל בשוק העליון של צפורי (תנא) א"ר יצחק
 בן אליעזר פעם אחת בא אדם אחד ליטלו ומצא
 נחש שרף עליו תנא רבי רב ענן מ"ד *רוכבי
 אתונות צחורות גו' רוכבי אתונות צחורו' אלו ת"ח
 שהולכים מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד
 תורה ומבארים אותה כצהרים *יושבי על מדון
 שיושבין ודנין דין אמת לאמתו הולכי אלו בעלי
 מקרא על דרך אלו בעלי משנה שיחו אלו בעלי
 גמרא שכל שיחתן דברי תורה:

ספטי' כ

כו אמר רב שוכי משום ר' אלעזר בן עזריה מ"ד

לחכול מהם: שמעלת חן על לומדיה שהכל מכשאין אותן
 ומורתן כותכת להם חן: באהבתה תשגה תמיד כשציל
 אהבתה תעשה עלמוך פתי ושוטה ושוגג להניק עסקך ולרוץ
 לדבר הלכה ע"כ:

סז
 ע"ג

כיצד מעברין פרק חמישי ערובין רסט

לא יחרוך רמיה צידו לא יחיה ולא יאריך ימו' צייד ושל יג
 הרמאי ורב ששת אמ' צייד הרמאי יחרוך כי אתא ^{נכו"ס}
 רב דימי אמ' משל לצייד שצד צפרים אם ראשון ^{פ"ק}
 ראשון משבר את כנפיו מתקיי' בידו. ואם לאו אין ^{וע"ש}
 מתקיי' בידו אמ' רבא אמ' רב סחורה אמ' רב הונא ^{רש"א}
 מ"ד *הן מהבל ימעט וקובץ על יד ירבה אם ^{ושלי יג}
 משים אדם את תורתו חבילות חבילות מתמעטת
 ואם קובץ על יד על יד ירבה אמר רבא גמירי
 לה רבנן להא מילתא ועברי עליה אמר רב נחמן
 בן יצחק *כדידי הוה עובדא ואתקיים בי: ^{ג' הגו'}

ת"ר כיצד סדר משנה משה למד מפי הגבורה ^{אכל}
 נכנס אהרן ושנה לו משה פרקו נסתלק ^{עבדת'}
 אהרן וישב לשמאל משה נכנסו בניו ושנה להם ^{ואקיים}
 כידיאי ^{נידאי}

לא יחרוך כוטריוקן דריש ליה לא יחיה ולא יאריך: צייד ^{כו}
 הרמאי שמרבה צנרסא ואינו מקור עליה: ורב ששת ^{סז}
 אמר אין זה רמאי אלא שוטה אבל הקובץ על יד רמאי
 הוא וערוס צנר והוא יחרוך כלו' יתקיים צידו כלייד הרמאי
 שמצד גף כל עוף כשהוא לוכדו כדי שלא יצד הוא קורך
 עופות ואוכלן וקרא אתמוהי מתמה לא יחרוך לא יללה ויאכל:
 אנא עבדתיה קיימתיה לקבוצ על יד וקורתי עד שהקורתי
 צה ואס"כ קורתי ושמעתי אקרה. ע"כ:

ביצד סדר משנה כילד למדו ישראל תורה שנעל פה: נכנס
 אהרן ישב לפני משה כדכתיב והיו עיניך רואות את
 עורך וכן כולם נשעת שמועתן לפניו היו יושבין: ישב לשמאל

משה פרקן נסתלקו בנו אלעזר ישב לימין משה
 ואיתמר ישב לשמאל אהרן ר' יהודה אומר לעולם
 אהרן לימין משה הוא חוזר נכנסו זקנים ושנה
 להם משה פרקן נסתלקו זקנים נכנסו כל העם
 ושנה להן פרקן נמצא ביד אהרן ר' וביד בנו ג'
 וביד זקנים שנים וביד כל העם אחד נסתלק משה
 שנה להם אהרן פרקן נסתלק אהרן שנו להם
 בנו פרקן נסתלקו בנו שנו להם זקנים פרקן נמצא
 ביד כל אחד ואחד ארבע מכאן א"ר (אלעזר בן
 עזריה) [אליעזר] חייב אדם לשנו את תלמידיו ד'
 פעמים וק"ו ומה אהרן שלמד מפי משה ומשה
 מפי הגבורה ארבעה הדיוט מפי הדיוט עאכ"ו ר"ע
 אומר מניין שהחייב אד' לשנות לתלמידו עד שילמדנו
 דברי' לא שנא* ולמדה את בני ישראל ומנין עד שתהא
 שם סדורה בפיהם שנא* שימה בפיהם ומניין שחייב
 שמו' כל להראות לו פנים בה שנאמר* ואלה המשפטים

משה דתכיף המהלך לימין רבו הרי זה בור וכל שכן יושב
 בזמן שאין שני יושב לשמאל: ושנה להם פרקן אותו פרק
 עלמו ששכה לאהרן: אהרן לימין משה חוזר אחר שמענו
 בכיו ויש שני לשם לשמאל משה כבוד הוא לאהרן ולמשה
 להיות אהרן שהוא גדול כל יושב מימין משה: ומה אהרן
 ששמע ממשה וכו' ומסתייע מלתא להתקיים בלבו להצין
 מהר אפי' הכי שמע ד' פעמים: להראות לו פנים ללמדו
 ולתת טעם לדבריו מפני מה זה מותר וזה אסור ובכל אלה

כיצד מעברין פרק חמישי ערובין רע

אשר תשים לפניהם ונעיילו כולהו ונגמרו ממשה
כדי לחלוק כבוד לאהרן וכבוד לבניו וכבוד לזקנים
וליעול אהרן ולילף ממשה ולעיילו בניו ולילפו
מאהרן ולעיילו זקנים ולילפו מבניו ולעיילו כל
ישראל ולילפו מזקנים משה כיון דמפי הגבורה
גמר מסתייעא מלתיה. אמר מר ר"י אומר לעולם
אהרן לימין משה הוא יושב וכמאן אולא הא דתניא
שלשה שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע גדול
בימינו וקטן בשמאלו כמאן נימא ר"י היא ולא
רבנן אפי' תימא רבנן ומשום טרחא דאהרן:

ר' פרידא ה"ל ההוא תלמידא דהוה חני ליה כח
ד' מאה זימני וגמר. זימנא חדא בעויה למלתא שס
דמצוה תנא ליה ולא גמר א"ל האידנא מ"ש א"ל
מהאי שעתא דאמרו ליה למר איכא מילתא דמצוה
איטרדי אסחתו לדעתאי אמינא השתא קאי מר

יוכל לא יאמר כך שמעתי הנין אתה הטעם מעלמך וקצרו
נפ"א שהיה אומר על טמא טהור ומראה לו פנים: אשר
תשים לפניהם ולא כתיב אשר תלמדם לריך אתה לשים
ולסדר לפניהם טעם המיישב תלמודן: ולעיילו כולהו מרישא
ולילפו ממשה ויסנה לכונן ד' פעמי': וליעול אהרן ולילף ממשה
ד' זימני' ולעיילו בכיו' ולילפו מאהרן ד' זימני וכן כלם: משום
טרחא דאהרן דמתלה יקידי הוא לא סגי דלאו לשמאל יתיב
וכי הדך עיילי איךך איכא טרחא לאוקמי ולא הדורי לימין משה:
ארבע מאה זימני כל פרקא מקמיה דליגמר: בעויה לר' פרידא

השתא קאי מר א"ל הב דעתך דאתני לך תנא
 ליה ארבע מאה זמני אחרוני וגמר נפקא ב"ק ואמר'
 ל"י ניהא לך דליספו על חייך ארבע מאות שני או
 דתזכה את ודרך לעלמא דאתי א"ל בעינא דאזכה
 אנא ודראי לעלמא דאתי אמ' להן הקב"ה תנו לו זו וזו:
 כט אמר רב חסדא אין התורה נקנית אלא בסימנין
 שס שנא' *שימה בפיהם אל תקרי שימה אלא
 דנריס לט סימנה. שמעה רב תחליפא במערבא אזל אמרה
 קמיה דרבי אבהו אמר אתון מהתם מתניתו לה
 ירמיה לט אאן מהכא מתנינן לה *הציבי לך ציונים גו' עשו
 ציונים לתורה ומאי משמע דהאי ציון לישנא דסימנא
 יחזקאל' לט הוא דכתיב *וראת עצם אדם ובנה אצלו ציון. ר'
 חשלי ו אליעזר אומר מהכא *ומודע לכינה תקרא עשה
 מודעים לתורה רבא אמר עשה מועדים לתורה
 נה *והיינו דאמר (רב) [אב] דימו בר חמא [בר דוסא]
 דנריס לט מ"ד *לא בשמים היא ולא מעבר לים היא לא
 בשמים היא שאם בשמים היא אחה צריך לעלו'
 למלתא דמזוה בשוקא: נפקא בת קלא ואמרה ליה לר' פרידא:
 בסימנין סימני השמועות זו אפר זו וסימני הסכמים כדרך
 שיש בגמ' וכשיש גירסא ישמנה צפיהם: עשה
 מועדים לתורה קנעו עתים לתורה לתלמידכם שידעו עת
 לבא ולשכות: והיינו דאמר רב אבדימי הא לאמרן לריך
 לטרוק ולעמוד סימנים ולהערים תקצולות כדי להתקיים
 התורה בלומדיה. היינו דרב אנדמי דמפרש דיוקא דקרא

כיצד מעברין פרק חמישי ערובין רעא

אחריה ואם מעבר לים היא אתה צריך לעבו אחריה
ובא אמר לא בשמים היא לא תמצא במו שמגביה
ועתו עליה כשמים. ולא מעבר לים היא לא תמצא
במי שמרחיב דעתו עליה כים. ר' יוחנן אמר לא
בשמים היא לא תמצא בגסי הרוח ולא מעבר
לים היא לא תמצא בסחרנים ולא בתגרים:

ויהנו על הירדן מבית הישימות וארבע"ה א"ר ל

יוחנן לדידי חזי לי ההוא אתרא והוי תלתא ^ס

פרסי על תלתא פרסי אמר רב יהודה אמר רב יושבי ^{ע"ג}

צריפים ומהלכו מדברות חייהם אינם חיים ונשיהם ^{מדבר לג}

ובניהם אינם שלהם. תנ"ה (ר') אליעזר איש בירה

אומר יושבי צריפים כיושבי קברות ועל כנותיהם

הוא אומר *ארור שוכב עם כל בהמה מ"ט עולא ^{דנר"ל כו}

אמר מפני שאין להם מרחצאות ר' יוחנן אמר

מפני שמרגישין זה לזה בטביל'. מאי בינייהו א"ב

שס בשמים היא היית לריך לעלות אחריה: סחרנים מקזירין

עירי: תגרין בעירן במקומן אלא כרא' ואינו כרא' כדאמר' לעיל:

יושבי צריפים אנשי מקנה הם וקוכים כאן קדש או

קדשים עד שכלה המרעה לנהמו' וכוסעי' משס וכקנעי'

במקום אחר: ומהלכו מדברות וכנותיהם עמהם: אינן

שלהן לקמן מפרש טעמא: כיושבי קברות כמתים. לפי

שמקוסרים הנאה וליקין ברקות צורס ומטר: מ"ט אסירן

בנותיהן: שאין להם מרחצאו' והולכין למקום רחוק לרמון

בנותיהן חזקו' למכאפיהן לפי שהעיר עזובה מאין איש: בטבילה

נהרא (דמקרב למתא [דסמיך לביתא] אמר רב
 הונא (אמר רב) כל עיר שאין בה ירק אין ת"ח
 רשאי לדור בתוכה. מיתובי ג' מרבין וכו':
בן אמר רב יהודה אמר רב כל עיר שיש בה מעלות
 ומורדות אדם ובהמה מהים בחצי ימיהם
 מתים ס"ד אלא אימא מוקינן בחצי ימיהם אמר
 רב הונא בר' דרב יהושע הני מולייתא דבי בון
 ודבי נרש אוקנון:

י"י
 בתוס'
 וכת"ה

נח תניא א"ר יהושע בן חנניא אין לך שופה למדינה
 יותר משלשאות של ברזל אבל מה נעשו
 שהתורה אמרה *ובידו חבל מדה והכתוב *וקטו
 המדה הוא לתרעי תני (ר' יוסי) [רב יוסף] ג' חבלים
 הם של מגג ושל נצרי ושל פשתן של מגג לפת
 שאין להם מקואות והולכות הכמים למקום רחוק וקוראין
 לקצרתה ומרגישים השכנים בדבר ויש רשע רודף אחרת
 ומתיקד עמהן ותכן לא יתיקד אדם עם שתי נשים: נהר
 ראוי לטבילה ולא למרחץ הרגש טבילה ליכא דהא סמו
 להו אכל טעמא דקאום מרחלאות איכא: אין ת"ח רשאי
 לפי שהירק טוב למאכל ותיקף צול ויכול לעסוק בתורה
 מוקינן מפני הטורח: בי בירי ובי נרש ב' עיירות ויש
 זו לזו מעלות ומורדות והן מולייתא: אוקנון הזקיב
 ובידו חבל מדה במשכן של יזקאל: וקנה המדה להע
 למדוד רוקח השערים: מגג יו"כ כלע"ז לפי שאיכה מכל
 טומאה שיהא כל מעשה פרה בטורה: נצרים ערבה קלפה

זכריה ב
 יזקאל

כיצד מעברין פרק חמישי ערובין רעב

כדתנן כפחזה כחבל המגג ונתנוה על גב מערכתה של נצרים. לסוטה דתנן ואח"כ מביא חבל מצרו וקושר למעלה מדריה. של פשחן למדודה:

ה ד ר

פרק ששי

רבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי חזייה ליהווא לא גבה דקטור חמריה בציניחא בשבתא רמא סג

בית קלא לא אשגח ביה א"ל להוי האי גברא בשמתא

א"ל כי האי גווגא מי מיתחוי באפקירותא א"ל *אין ^{משליכא}

חכמה ואין חכונה ואין עצה לנגד ה' כל מקום שיש

חילול השם אין חולקין כבוד לרב אמר רבא בפניו

אסור וחייב מיתה שלא בפניו אסור ואין חייב מיתה

ושלא בפניו לא והתניא ר' אליעזר אומר לא מחו

בניו של אהרן אלא על שהורו הלכה בפני משה

רבן טאי דרוש *ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח ^{ויקרא ט}

אמרו אע"פ שהאש יורדת מן השמי' מצוה להביא

מן ההדיוט ותלמוד אחד היה לו לר' אליעזר שהורה

בציניחא דקל וכן משתמשין בלין משום שנות: א"ל רבינא

לרב אשי הא מלתא דעבדית השתא קמך מי הוי

כי אפקירותא חולפת או לא: אין חכמה גו' אין תורה

וחכמה וכבוד מצוה ויועץ עומדת לפני קלול השם: בפניו

אסור להורות: וחייב מיתה בידי שמים והא דרנא לאו

אאפרושי מאיסורא קאי אלא על כל הנזא לשאול:

ג' הגמ' הלכה * כפני רבו אמר לה ר"א לאמא שלום אשחו
 נפכין חמהני אם יוציא זה שנתו ולא הוציא שנתו אמרה
 לו נביא אתה אמר לה לא נביא אנכי ולא בן נביא
 אנכי אלא כך מקובלני כל המורה הלכה בפני
 רבו הייב מיחה ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן
 אותו תלמיד יהודה בן גוריא שמו והיה רחוק ממנו
 שלש פרסאות. בפניו הוה והא רחוק ממנו שלש
 פרסאות קאמר ולטעמיך שמו ושם אביו למה אלא
 שלא תאמר משל היה. א"ר חייא בר אבא א"ר
 יוחנן כל המורה הלכה בפני רבו ראוי להכישו
 נחש שנא' * ויען אלוהוא בן ברכאל הבווי ויאמר
 צעיר אני לימים ואתם ישישים על כן זחלתי ואירא
 מחוות דעי אחכם כתי' הכא זחלתי וכתיב החם
 * עם חמת זוהלי עפר ועירי א"ר חנינא נקרא חוטא
 שנא' בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך רב
 המנונא רמי כתיב * בלבי צפנתי אמרתך וכתיב
 * בשרתי צדק בקהל רב כאן בזמן שעירא היאירי
 קיים כאן בזמן שאין עירא היאירי קיים. א"ר אבא
 בר (כהנא) [וזכרא] כל המשגר מתנותיו לכהן אחד מבי

וכה"ג

דייק אכל

איוב שלט

חשל היא

ר"ש

איוב לב

דנלי לב

תלי קיט

שס ט

בפניו הוה והא לקמני רוק ממנו שהיה מקומו רוק ממקום
 רבו שלש פרסאות מיהו כי אורי קמיה אורי: והא רחוק
 ממנו קאמר ואי הוראה לאו רוק הוסי מסי אתא רבי
 יוסן לאשמעינן. צפנתי אמרתך כנסתי דברי מלהורות
 במקום שאהיה חוטא עליהן: צדק דברי תורה: עירא היאירי

ועב לעולם שנא' * וגם עירא היאירי היה כהן לדוד ט"כ
 וגו'. לדוד הוא דהוי כהן לכולי עלמא לא הוי כהן.

אלא שהיה משגר לו כל מתנותיו. וכתיב בתריה

* ויהי רעב בימי דוד שלש שנים. ר' אליעזר אומר ^{סס כא}

מורידין אותו מגדולתו שנא' * ויאמר אלעזר הכהן ^{מדבר לא}

אל אנשי הצבא ואע"ג דאמר לאחי אבא צוה לי

לא צוה אפי' הכי אשכחן דאענש דכתיב * ולפני ^{סס כו}

אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני

ה' וגו' ולא אשכחן דאצטריך ליה יהושע:

אמר רבי (אבא) [לוי] כל המותיב מלה קמיה רביה לב

אזל לשאול בלא ולר דכתיב * ויען יהושע ^{סס}

בן נון משרת משה מבחוריו ויאמר אדוני משה ^{מדבר לא}

כלאם. * וכתי' * נון בנו יהושע בנו ופליגא דרבי אבא ^{סס}

ע"כ

דכו היה כדכתיב היה כהן לדוד רב לדוד: רא"א מורידין אותו ^{ד"ה סו}

מגדולתו לעיל קאי צמור' הלכ' נפכי רבו: את אחי אבא

צוה דקלק כגוד למשה דכתיב זאת קקת התורה אשר ליה

ה' את משה והורה הלכות גיעול אך את הזהב: דאיענש

לירד מגדולה דפסקו ליה מקמי הכי: דכתיב ביהושע: ולפני

אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט שהיה עתיד יהושע

להיות לריך לשאול דבר הלכה מאלעזר: ולא אשכחן לאחר

מיתת משה: דאצטריך ליה יהושע לאלעזר לשאול לו כלום:

מותיב מלה משיב דבר מורה הלכה: לשאול למיתה:

כלאם ראויס הס לכך דה"ל כמורה הלכה:

וכתיב נון בנו יהושע בנו ונתר יהושע לא קשיב נן:

בר פפא דאמר רבי אבא בר פפא לא נענש יהושע
 אלא על שבטני את ישראל מפריה ורביה לילה
 אחת שנא' *ויהי כהיות יהושע ביריחו וגו' וכתיב
 *ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי. אמר
 ליה אמש בטלתה תמיד של בין הערכים ועכשיו
 בטלתה תלמוד תורה. א"ל על איזה מהם באת.
 *א"ל עתה באתי. מיד *וילן יהושע בלילה ההוא *בתוך
 העם וכתיב *בתוך העמק. [ואר"י] מלמד שלן בעומקה
 של הלכה. וגמירי שכל זמן שארון ושכינה שרויין
 שלא במקומן ישראל אסורין בתשמיש המטה.
 אמר רב שמואל בר אויא משמיה דרב גדול תלמוד
 תורה יותר מהקרבת תמידין שנא' *עתה באתי:

לא נענש להיות עירי אלא שנטל את ישראל מפריה ורבי:
 וכתיב ויהי כהיות יהושע ביריחו מדכתיב וקרצו שלופה
 מכלל דלפורענו' כל ועתה באתי דקא"ל ה"ק ליה על עבירי
 אל עכשיו באתי מדאלטריך למימר על אל עכשיו באתי מכלל
 דבאתי הוה אקריתי. ומאי היא הכי קאמר ליה אמש בטלתה
 תמיד של בין הערכים נערב בטלתה התמיד ועכשיו שטתה
 אתה מנטלי' ת"ת לפי שהיו עסוקים במלקמתם זיוס לא
 היה להם עת לעסוק בתורה אלא בלילה והדבר מוכיח שעל
 עסקי ת"ת הוכיחו מדכתיב במלקמה של עי שהיתה אסריה
 וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק: ואמר רבי יוחנן
 מלמד שלן בעומקה של הלכה וגמירי דכל זמן שארון
 ושכינה שרויין שלא במקומן וכולי ואותו לילה שהוכיחו

הדר פרק ששי ערוכין רעד

אמר רב ברונא אמר רב כל הישן בקילעא שאיש לג
ואשתו שרויין בה עליו הכתוב אומר *נשי סס

עמי תגרשון מבית תענוגיה. אמר רב יוסף לא ^{מיכה ב}
נצרכה אפי' אשתו נדה רבא אמר אם אשתו נדה
תבא עליו ברכה. ולא היא דעד האידנא מאן נטרית:

אמר רב יהודה אמר שמואל כל השותה רביעית לד
יין אל יורה. א"ר נחמן לאו מעליא האי סד

שמעתא דהא אנא כמה דלא שתינא רביעתא
דחמרא לא צילאי דעתאי. א"ל רבא מ"ט אמר
מר הכי והאמר רבי אחא ברבי חנינא מאי דכתי

*ורועת זונות יאבד הון כל האומר שמועה זו נאה ^{משלי כט}
ושמועה זו אינה נאה מאבד הונה של תורה. א"ל

הדרוי בי. אמר רבה בר רב הונא שתוי אל יתפלל
ואם התפלל תפלתו תפלה. שכור אל יתפלל ואם
התפלל תפלתו תועבה. היכי דמי שתוי וה"ד שכור

המלאך היו מצטלן תלמוד תונה בשביל שהיו אורכין על העיר
ולא הקזירו בערב את הארון למקומו בגלגל והוא הלילה
שצטלו מפריה ורביה:

בקילעא צדק: נשי עמי תגרשון שזסין הס ממנו:

מאי טעמא אמר מר הכי זו כאה זו אינה כאה.
(למעלה וזו אור שמואל שמעמא אחרת וא"ל רב נחמן כמה

מעליא האי שמעמא): הונה כבודה של תורה וסופה להשתכח
ממנו: רועה זונות כוטרקון זו כאה וארענה ואעסוק בה
עד שתתקיים צדי: הדרוי בי לא אוסיף עוד:

כי הא (דרבה) [דר' אבא] בר שומני ורב מנשיא
 בר' ירמיהו מדיפתי הוו קמפטרי מהדדי אמעבר/
 דנהר יופתי אמרי נימא מלתא כל חד וחד מינן דלא
 שמוע ליה לחבריה דאמר מרי בריה דרב הונא
 (בריה דרב ירמיה) לא יפטר אדם מחברו אלא
 מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרתו. פתח חד
 מינייהו ואמר ה"ד שתוי וה"ד שכור. שתוי כל
 שיכול לדבר בפני המלך. שכור כל שאינו יכול
 לדבר בפני המלך. פתח אידך ואמר המחזיק בנכסו
 הגר כיצד יעשה ויקיימו בידו. יקה בהן ס"ת. אמר
 רב ששת אפי' * בעל בנכסו אשתו. רבא אמר
 ע"ז אפי' עבד עסקא ורווח. רב פפא אמר אפי' מצא
 מציאה רב נחמן בר יצחק אמר אפי' כתב תפילין.
 ודבר כ"א"ר חנן ואי תימא רבי חנינא מאי קרא * וידר
 ישראל נדר לאמר:

אין
 עמודי
 וע"ז
 ר"ז

ע"ז תניא מעשה ברכן גמליאל שהיה רוכב על החמור

המחזיק בנכסו הגר מידי דתמיהא הוא ותהו זה איכסי לס'
 שלא בניעה ב"ו לו לפי' אין מתקיימן אס לא ע"י מלוה
 יקה בהן ס"ת במקלמו ובשכר אלו יתקיימו האקרים בידו
 בעל בנכסו אשתו צעי למענד זהו מלוה דמלתא דתהו
 ביה איכסי הוא ושלטא זהו עיכא ציטא: אפילו כתב בה
 תפילין כמי יתקיימו בידו: מאי קרא דע"י דעניד זה
 מלוה יתקיימו בידו: דכתיב וידר ישראל נדר והקרמת
 לשון הקדש וע"כ נשמעה תפלתם ונפלו בידם:

הדר פרק ששי ערובין רעה

והיה מהלך מעכו לכזיב והיה רבי אלעאי מהלך
 אחריו מצא גלוסקין בדרך אמר ליה אלעאי טול
 גלוסקין מן הדרך מצא עכו"ם אחד א"ל מבגאי
 טול גלוסקין הללו מאלעאי נטפל לו ר' אלעאי
 א"ל מהיכן אתה אמר לו מעיירות של בורגנין אני
 ומה שמך מבגאי שמני כלום הכירך רבן גמליאל
 מעולם א"ל לאו באותה שעה למדנו שכיון ר"ג
 ברוח הקודש וג' דברים למדנו באותה שעה למדנו
 שאין מעבירין על האוכלין ולמדנו שהולכים אחר
 רוב עוברי דרכים ולמדנו שהמצו של עכו"ם אחר
 הפסח מותר בהנאה כיון שהגיע לכזיב כא אחד
 לישאל על נדרו אמר לזה שעמו כלום שתינו רביעי
 יין האטלקי א"ל הן א"ל א"כ יטייל אחרינו עד
 שיפיג ייננו וטייל אחריהם ג' מילין עד עזהגיע
 לסולמה של צור כיון שהגיע לסולמה של צור
 ירד רבן גמליאל מן החמור ונתעטף וישב והתיר

נטפל לו רבי אלעאי כמקרב אלל העכו"ם: מבגאי שמני
 כך שמי: אין מעבירין על האוכלין המולא אוכלין
 בדרך אינו ראוי לעצור עליהן ולהניקם שם: שהולכים
 אחריו רוב עוברי דרכים מדלא שרי ליה לרבי אלעאי
 למכלינהו דאזוקינהו צוקת פיתן של עכו"ם שרוב עוברי
 דרכים עכו"ם הם: שחמצו של עכו"ם כו' שאמר הפסח
 הי': מותר בהנאה כגון הכא דאיכא עובת הנאה לעכו"ם:
 לזה שעמו לרבי אלעאי: לסולמה של צור מעלת הר גבוה:

כיצד מעברין פרק המישי ערובין

לו נדרו והרבה דברים למדנו באותה שעה. למדנו
 שרביעית יין האטלקי משכר. ולמדנו שכור אל יורה
 [ולמדנו שדרך מפיג את היין] ולמדנו שאין מפירין
 נדרים לא רכוב ולא מהלך ולא עומד אלא יושב:
 טס תנאי היא דאיבא למ"ד פותחין בחרטה ואיבא
 למ"ד שאין פותחין בחרטה דאמר רבב"ח
 א"ר יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא
 *יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמי' מרפא. כל
 הבוטה ראוי לדקרו בחרב אלא שלשון חכמי' מרפא:
 טס אמר ר' ואין מעבירין על האוכלין אר"י משום
 רשב"י לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין
 בנות ישראל פרוצות בכשפי' אבל בדורו' האחרוני'
 שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין
 תנאי היא במסכת נדרים: פותחין בחרטה לריך למכס
 למלא פתק לשאל שיהיה לו פתקון פה לומר לדעת
 כן לא נדרתי ואילו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי נודר
 וכמלא נדר נעקר מאליו: אין פותחין חין לריך לפתוק לו
 בחרטה אלא המכס עוקני אע"פ שאינו מולא לו טעם
 עקירה. ר"ג סבר כמאן דאמר פותקין לו לפיכך הולך
 ישוב הדעת למאזן איזה פתק ימלא לו: כל הבוטה הנודר
 נדר: ראוי לדקרו דלמא לא מקיים ליה והיינו פתק דקאמר
 ליה אילו היית יודע שאסור לנודר וקייב מיתה אתה עליו
 כלום היית נודר וא"ל היאך לא: אלא לשון חכמים מרפא
 שמתירין לו נדרו:

מעבירין פתיתין אין מעבירין א"ל רב אסי לרב אשי
 אפתיתין לא עבדן והכתיב * ותחללנה אותי אל עמי יחזקאל יג
 בשעלי שעורי' ובפתותי לחם התם דשקלו באגרייהו:
 אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה * יכולני לה
 לפטור את כל העולם כלו מן הדין מיום שס
 שחרב בית המקדש ועד עכשיו שנא' * לכן שמעי סה
 נא זאת עניה ושכור' ולא מיון. מיתיבי שכור מקחו יטעיל' כח
 מקח וממכרו ממכר. עבר עבירה שיש בה מיתה
 ממייתין אותו. מלקות מלקין אותו. כללו של דבר
 הרי הוא כפקח לכל דבר אלא שפטור מן התפלה.
 מאי יכולני לפטור נמי דקאמר מדין תפלה. א"ר
 חנינא לא שנו אלא שלא הגיע לשכרותו של לוי
 אבל הגיע לשכרותו של לוי פטור מכלם. וא"ר
 חנינא המפיק מגן בשעת גאות סוגרין וחוחמין
 פתיתין אין מעבירין עליהן אלא נוטלים אותם דליכא למיקא
 לכשפים: ואפתיתין לא עבדן כשפים: דשקלו באגרייהו
 פתותי לקס לעשות כשפים מדברי' אחרים וה"ק כניא בשביל
 פתותי לקס שנותנים לכס בשכרם קללתם את שמי בתוך עמי
 שהייתם עושות בהם כשפים לכניאי הנצל להטעות את עמי:
 יכולני לפטור לטעון על ישראל לפני הקב"ה דבר שיפטרו
 כולן מדין לעתיד לבא ולומר שהם (שוגגים) [שכורים]
 ואינם נתפסים על עונם: מדין תפלה חס דניס אותם
 על שלא היו מתפללין בכונה יכול אני לפוטרים: המפיק
 מגן המעביר בתפלה מגן אברהם שאינו אומרה: בשעת גאות
 נשעת שכרות אין מתפללין: סוגריו וחוחמין צרות שלק יבאו

אינו חס צרות בעדו שנא' *גאווה אפיקי מגנים סגור חותם
 צר מאי משמע דהאי אפיק לישנא דעבורי הוא
 דכתיב *אחי בגדו כמו נחל כאפיק נחלי' יעבורו
 ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק אותמר. מאי משמע
 דהאי מפיק לישנא דגלוי הוא דכתי' *ויראו אפיקי
 מים ויגלו מוסדות תבל. מכדי קראי משמע כמר
 ומשמע כמר במאי פליגי בדרב ששת דרב ששת
 מסר שינתיה לשמעיה מר אית ליה דרב ששת
 ומר לית ליה דרב ששת. אר"ח בר אשי אמר רב
 כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל שנאמר
 בצר אל יורה: ר' חנינא ביומא דרתח לא מצלי
 אמר בצר אל יורה כתיב מר עוקבא ביומא דשותא
 לא נפיק לדינא. אמר רב נחמן בר יצחק צריכה
 שמעתא צילותא כיומא דאסתנא. אמ' אביי אי אמרד
 עליו: שאינו מפיק איתמר דהאי מפיק לשון דגלוי הוא וה"ל
 כל שאינו מגלה תפלה בשעת שירות כלומר שאינו מתפלל:
 אפיקי מים גלוי הים דכתיב ויגלו מוסדות תבל: מסר
 שינתיה לשמעיה אמר לו הכיכי לישן מעט וכשיגיע זמן
 תפלה הקילכי. ר"ק דאמר לעבורי בעי לית ליה דרב ששת
 ואסור להתפלל עד שיעור מאליו: בצר אל יורה בדקתי
 אפר מקרא זה ואינו בכל הכתובים ושם בספר בן סירא
 הוא: יומא דשותא רוק דרומית מכשנת זו בזקקה:
 צילותא דעת ללולה: כיומא דאסתנא שמכשנת זו רוק
 לפוכית יום מאיר לכל והוא נק לכל כדאמרינן ביצמות ס'

הדר פרק ששי ערובין רעז

לי אם קריב כותחא לא תנאי אמר (רבינא) [רבא]
 אי קרצתן כינה לא תנאי. מר בריה דרבינא עבדה
 ליה אמיה שבעה לבושי לשבעה יומי אמר רב
 יהודה לא איברא ליליא אלא לשינתא אמר ריש
 לקיש לא איברא סיהרא אלא לגרסא אמרי לוי
 רבנן לרבי זירא מהדרין שמעתתך אמ' להו דיממא
 נינהו. אמרין ליה בנתייה דרב חסדא לרב חסדא
 לא בעי מר נינים פורתא אמר להו השתא אתו
 יומי דאריכי וקטיני ונינים טובא. אמר רב נחמן
 בר יצחק אנן פועלי דיממא אנן רב אחא בר יעקב
 זיזף ופרע:

א"ר אלעזר הבא מן הדרך אל יתפלל ג' ימים לו
 שנאמ' *ואקבצם אל הנהר הבא אל אחוא סס

הערל מפני מה לא מלו ישראל במדבר מפני שלא נשנה
 להם רוק לפונת אבל ביומא דשותא אמרינן התם לא
 מהליכן ביה ולא מסוכרינן ביה: קריב כותחא אפילו זווי
 עבודה קלה היתה מצטלת אותי: לא תנאי לא הייתי
 שונה כמו ששניתי (היום: אלא לשינת' כלילי תקופת תמו
 כ"כ בתוספת'): אחו יומי שהוא בקבר: דאריכי לטן:
 וקטיני לעסוק בתורה וצמלות: ונינים טובא וכיטן הרבה:
 זיזף ופרע היה לו עת קצוע לשנות כך וכך והיה רגיל
 לעסוק בתורה וצמלות ביום ופעמים שהיה טרוד מצומכותיו
 ביום ופורע קביעות עתו כלילה:

אל יתפלל (אדם) ג' ימים שאין דעתו מיושבת עליו מפני

ונחנה שם ימים שלשה ואכילה בעם. אבנה דשמואל
 כי הוה אחי מאורחא תלתא יומי לא הוה מצלי
 שמואל לא מצלי בביתא דאית ביה שכרא. רב
 פפא לא מצלי בביתא דאית ביה הרסנא אמ' ר'
 חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו. שנא'
 *וירח ה' את ריח הניחוח וגו'. אמר רב חייא
 (בר אשי אמר רב) כל שדעתו מיושבת עליו ביינו
 יש בו מדעת של ע' וקנים. יין ניתן בשבעי' אותיו'
 וסוד ניתן בשבעים אותיות נכנס יין יצא סוד. אמ'
 רב חנן לא נברא יין בעולם הזה אלא לנחם אבלי'
 *ולשלם בו שכר לרשעים שנא' *תנו שכר לאובד
 וגו'. א"ר חנינא בר פפא כל שאין יין נשפך בבית
 כג כמים אינו בכלל ברכה שנא' *וברך את לחמך

לאש' ח
 סכה' פ"ד
 וב"ש
 רש"ח

עורק הדרך: ונחנה שם ימים ג' והדר ואכילה בעם
 מכלל דעד השתא לא הוה זכיה: דאית ביה שכרא ריק
 השכר משכרתו: דאית ביה הרסנא משום ריקא: והמתפת'
 ביינו שמפייסין אותו על דבר ומתרלה כשטוב לנו ציין:
 ריח ניחוח ואמרינן לעיל דריקא דומיא דמשתיא הוא וכתב
 ויאמר אל לנו לא חוסיף וגו' [דאירלי]: המתיישב ביינו
 שותה יין ואין דעתו מטרפת: ניתן בע' אותיות כך קשטנו
 בגימ': יצא סוד זה הואיל ולא ילא סודו שקול הוא כסכהדרין
 אל ע': לשלם בו שכר לפושעים שזותים ושמחים ומקבל'
 עולמן צדיהם: לאובד רשע: אינו בכלל ברכה לא הוה
 לסוף ברכה גמורה ואפילו הוא עשיר בדברים אחרים:

ואת מימיו מה לחם שנקח בכסף מעשר אף הנך
 מים דנקחים בכסף מעשר ומאי נינהו יין וקא קרי
 להו מים אי נשפך בביתו כמים איבא ברכה ואי
 לא לא אמר (רב חמא) [ר' אלעאי] בג' דברים אדם
 ניכר בכוסו בכיסו בכעסו ויש אומרים אף בשחקו:
 ת"ד מי שיש לו חמש נשים מקבלו פרס מבעליהן עג
 וה' עבדים מקבלין פרס מרביהן ר' יהודה
 [בן בתירה] מתיר בנשים ואוסר בעבדים ר' יהודה
 בן בבא מתיר בעבדים ואוסר בנשים אמ' רב מ"ט
 דר' יהודה בן בבא דכתיב *ודניאל בחרע מלכא: דניאל ב

ח ל ו ן

פרק שביעי

א"ר יוחנן הלון עגול צריך שיהא בהיקפו כ"ד עו
 שנקח בכסף מעשר שותף ללוקחו בכסף מעשר שני בירושלי'
 הכל בקצ בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח צפ' בכל
 מערבין: אם נשפך בביתו כמים הרי הוא בכלל וצריך
 ואם לא לא: אדם ניכר אם הגון הוא: בכוסו אם דעתו
 מיושנת עליו ציינו: בכיסו כשנשא ומתן עם בני אדם אם
 באמונה הוא עושה: בכעסו שאינו קפדן יותר מדאי:
 מקבלות פרס וכל אחת יש לה דירה לזדה עמו בקלר:
 ואוסר בעבדים שאינן כמשכיס אקריו: בחרע
 מלכא בכל מקום שהוא קשיב בחרע מלכא:
 צריך שיהא בהיקפו כ"ד דנלאו הכי לא מלית למיקם

טפחים ושנים ומשהו מהם בתוך י' דכי מרבעת
 ליה איכא משהו בתוך י' מכדי כל שיש בהיקפו
 שלש טפחים יש בו ברחבו טפה בתריסר סגיא
 סס *הני מילי בעיגולא אבל בריבועא בעינן טפי מכדי
 ע"ג כמה מרובע יתר על העגול רביע בשיתסר סגיא הני
 מילי עגולא דנפיק מגו רבועא אבל רבועא דנפיק
 מגו עגולא בעינן טפי מ"ט משום מורשא דקרנתא

בגויה חלון מרובע ד' על ד' כל קליו עגול בתחתית
 אמלעיתו כגון ומאמלעיתו לכאן ולכאן הוא נוגיה והולך
 ונריך שיהו לזה ב' טפחים ומשהו אורך מהיקפו בתוך י'
 מאמלעו לכאן טפח ומאמלעו לכאן טפח ועוד משהו מאוט
 דכי מרבעין ליה מדלינן ליה מיניה ב' טפחים מן ההיקף
 עגול שבין קרן לקרן לכל לד דסתמיכ' להו ומוקמי' ליה
 אריבועא וכמלא אותו משהו הנשאר בסוף עשרה על פני רוב
 החלון כדאמרינן לקמן ריבועא מגו עיגולא פלגא בעית לדלויי
 בלוי' קלי מדה הכותרת מריבוע ריבוע העיגול עליו והרי ההיקף
 המרובע י"ו כמלא העיגול רבה עליו ק' הרי ב' טפחים לכל
 רוק: הני מילי בעיגולא כדת רוקב דבר עגול הוי טפח ודת
 רוקב עיגול אין רוקבו אלא באמלעו ואכן רוקב ד' כדת מרובע
 צעיכא ארוכב דפכותיו כמדת אמלעו: ב"ו היקף סגי ד' היקף
 לכל רוק דמרובע: ה"ט דסגי באטשויי ריבועא למיהוי י"ו:
 בעיגולא דנפיק מגו ריבועא כגון חלון מרובע ד' על ד' היקפו
 ששה עשר אי מעגלת מגואי דאין רוקב ד' אלא באמלעו אית
 ליה היקף י"ב וטפי עליה מרובע רביע אבל הכא דצעיכא

חלון פרק שביעי ערובין רעט

מכדי כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי
באלכסונא בשבטר נכי חומשא סגיא ר"י אמר כי
דייני דקסרי ואמרי לה כי רבנן דקסרי דאמרי
עיגולא מגו ריבועא ריבועא מגו עיגולא פלגא:

פא

א"ר חייא בר אבין אמר רב מערבין בפת עדשיט
[איני] והא ההיא דהואי בשני דמר שמואל
ושדיוה לכלביה ולא אכלה ההיא דשאר מינין הוה
דכתיב *ואתה קח לך חיטים ושעורים ופול ועדשים
ודוחן וכוסמין וגו' רב פפא אמר ההיא צלויה בצואת
אדם הואי דכתי' והיא בגללי צואת אדם תעגינ'

יחזקאל ד

למקט ריבועא ד' על ד' והיקפא י"ו ד' לכל רוק צנו עיגולא
לצד מאי מדלית מעיגולא צעי היקפא טפי כדי למקט צנויה
עורשא דריבועא דהו' ד' הן ואלכסונן: מכדי כל אמתא
וכו' וסגי ליה להאי עיגולא צפותיא דד' טפסיס ואלכסונן
בעיגולא וכל דבר עגולא שיה מדת אלכסונו למדת אעלעו
דהא אין לו זוית כמה צעי למיהו פותיה ד' וק' קומשי
דהו' להו' ה' וגו' קומשי וכי מקפת ליה לעיגולא דהאי שיעורא
כמה הוי היקפא ט"ו פושכי ותשעה קומשי דהו' להו' י"ז ככי
קומשא: ריבועא מגו עיגולא פלגא צעי למשקל מיכיה פלגא
דהאי שיעורא דפייט דהיינו תילתא דמעיקרא דהו' להו' ק'
מכ"ד ופשו להו' י"ו סבירא להו' אלכסונא הכי הוה:

דשאר מינין הוה מיכיס הרבה היו מערבין בה דההיא
ודאי לאו פת היא דכתי' גבי יחזקאל ואתה קח לך חיטים
וגו' וכתיב לקס אנשים לא תאכל וגו' אלמא לאו לקס היא:

לעיניהם מאי ועוגת שעורים תאכלנה אמר רב (חמא) ^{בגמ'}
 [חסדא] לשיעורים רב פפא אמר עריכתן כעריכת ^{עריכת'}
 שעורים ולא כעריכת חיטין: ^{כבי"ת}

כיצד משתתפין

פרק שמיני

לו ראיתי שני מאמרים אשר כפי הנראה יש סתירה
 ביניהם הא' בפרק זה שמשבח העשירים
 והם יושבים לפני אלקים ובפרק המביא מאמר
 אחד שאומר שהעשירים יורדי גיהנם וההבדל
 אמיתי ביניהם מבואר בפרושים כי העשירים עושי
 צדקה וחסד יושבים עולם לפני אלהים. אמנם
 העשירים שהם אכזרים ולא רחמנים הנה הנם
 מיורדי גיהנם וז"ל: בוניוס בן בוניוס אתא לקמיה

ועוגת שעורים תאכלנה אמר רב (חמא) [חסדא] האי
 שעורים לאו דוקא דהא שאר מיני טובא הוו נה אלא
 לשיעורים תאכלנה במשקל דרך רעבון ולא לשונע: עריכתה
 כעריכת שעורים מגובה ולא יפה כתקון עריכת קטום
 שמיפה תקון העוגה עגולה וכאה:

בוניוס בן בוניוס עשיר היה ומשאל בתים שנקלרו לאתרים
 (והוכירו זה בגמרא לענין עירוב שאם יש לב"ה חוקם נדידה
 חיי שהא דר בבית התבן וכוותן שם כליו. להצניעם אינו אוסר עליו כחו
 שכתוב בחשכה באורן בפירוש' ולפי שעשיר זה היה משאל בתים שבהאר
 לאתרים) והיו לו כלים בכלם כי מתוך עשרו היו לו כלים

כיצד משתתפין פרק שמיני ערובין רפ

דרבי אמר להו *פנו מקום לבן מאה מנה אחא פו
 איניש אחרינא אמר להם פנו מקום לבן מאתים
 מנה. אמר לפניו רבי ישמעאל ברבי יוסי רבי אביו
 של זה יש לו אלף ספינות בים וכנגדן אלף עיירות
 ביבשה א"ל כשאתה מגיע אצל אביו אמור לו אל
 תשגרהו לפני בכלים הללו. רבי מכבד עשירים
 ורבי עקיבא מכבד עשירים כדדריש (רבה) [רבא]

בר מרי *ישב עולם לפני אלהים חסד ואמת מן
 ינצרוהו אימתי ישב עולם לפני אלהים בזמן שחסד
 ואמת מן ינצרוהו וז"ל המאמר שבמסכת יום טוב
 פרק המביא א"ר נתן [בר אבא א"ר] עתירי בכל
 יורדי גיהנם הם כי הא דשבתי בריה דרבי מרינוס
 מקלע לבבל בעי מינייהו זוזי לעסקא ולא יתבו

הי"צה (ולענין זה היה חובעיל לאנשי החצר לכן כשהיה בא לפני רבי
 היה אומר): [פנו מקום לבן מאה מנה כלו' מקום קאזב]: דיוכה
 פנו מקום לבן מאתים מנה כלו' מקום קאזב [יותר בין רש"י
 גדולים] (וכן לכל אחד) לפי כבוד עשרו: אביו של זה
 בזכיות: בכלים אלו זנגדים הללו שאיכו כראה בהן עשיר
 כ"כ: אימתי ישב עולם לפני אלוזים בזמן שי עשירים
 גומלים קסדים ומזמכין מזוכות לעניים והם יכלרוהו: מן
 לשון מזוכות: (וכס"א מזמכתי לשון זה בזמן שי יבשירים גומלים חסד
 היגולם ומתיישב והואיל ויש להם כבוד לפני החקום אלו חכנדים אותם
 ופירשו הגאונים לולי חסד ואמת שהם יבזים לא היה יבשרם כבוד ולפיכך
 דאוי לכבוד ע"כ): יורדי גיהנם שאינן מרקמים לעשות
 דקה: עסקא לעשות סקורה להשתכר במקלית שכר:

יניין
 דרש"י
 תלים
 פ"י
 דהפ'
 זה מן
 דריש
 מזוזין

תלים ס"א
 לב ע"ב

ליה. מזוני מיון נמי לא זיינוהו. אמר הני מערב
 רב קאתו דכתיב *ונתן לך רחמים ורחמך והרבך
 (כאשר נשבע לאבותיך כל המרחם על הבריות
 מרחמים עליו מן השמים וכל שאינו מרחם על
 הבריות אין מרחמים עליו מן השמים) כל המרחם
 על הבריות בידוע שהוא מורעו של אברהם אבינו
 וכל שאינו מרחם על הבריות בידוע שאינו מורעו
 של אברהם אבינו ואמר רבי נתן בר אבא אמר
 רב כל המצפה לשלחן חברו העולם חשך בעדו
 שנא' *נודד הוא ללחם איה ידע כי נכון בידו יום
 חשך רב חסדא אמר חיינו אינם חיים. ת"ר שלשה
 חיייהו אינם חיים ואלו הן המצפה לשלחן חברו
 ומי שאשתו מושלת עליו. ומי שיוסורין מושלים
 בגופו וי"א אף מי שאין לו אלא חלוק אחד ות"ק
 (אמאי לא חשיב לה) אפשר דמעייין ביה :

דברים יג
 ע' הגהות
 מהרי"ך
 שם בגמ'

ליוב טו

כל גגות פרק השיעי

צא א"ר יהודה מעשה בשעת הסבנה והיינו מעלין

מזוני שאל להם מזונות מין כמי לא זיינוהו: ונתן לך רחמים
 שתרקס על הבריות: כאשר נשבע לאבותיך מי שיש לו רחמים
 כל מורעו של אברהם אבינו: בעדו כנגדו כמו סכת בעדו כלו'
 קשך פרוש לפניו הכל עליו כקשך פרוש: נכון בידו מזומן
 אכלו: מי שאין לו אלא חלוק אחד אין יכול לכנסו וכניס
 מעלעים אותו: דמעייין ביה מפלה את כליו מן הכניס:

כל גנות פרק תשיעי ערובין רפא

ס"ת מחצר לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף לקרות
בו אמרו לו אין שעת הסכנה ראייה:

המוצא תפילין

פרק עשירי

תנא מיכל בת כושי היתה מנחת תפילין ולא מיחו צו
בה חכמים ואשתו של יונה היתה עולה לרגל
ולא מיחו בה חכמי מדלא מיחו בה חכמים אלמא
קסבר מצות עשה שאין הזמן גרמא היא:

אמר ר"ל כיח בפני רבו חייב מיתה שנא' *כל צט
משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משלי ח
משנאי והא מינס אניס כיח ורק קאמר:

אמר רמי בר אבא אמר רב אסי אסור לאדם ק
שיהלך ע"ג עשבים בשבת משום שנאמר ע"ג
*ואץ ברגלים חוטא. תני חדא מותר לילך ע"ג משלי יט

בת כושי בת שאל כדכתיב על דברי כוש בן ימיכי דהיינו שאל
כדאמרי' צאלו מגלקין: ולא מיחו בה דהוי כתוספת על
דברי תורה שפטרה נשים ממ"ע שהזמן גרמא: של יונה בן אמתי:
כל משנאי אהבו מות תורה אמרה להאי קרא נפסוק ה'
קכ"י: אלא משנאי למשיח דעתו באכילות: והא מינס
אנים שעל כרקו הוא ע"י קולי או הלכה: כיח ורק קאמרינן
שרקק אותו נפכי רבו והיה לו להסתלק משם או להנליעו נכסותו:
ואץ ברגלים חוטא אלמא הלוך כמי קטא קרי לי' והכא

עשבים בשבת וחניא אידך אסור ל"ק הא בלחים
 הא ביבשוי' ואבע"א הא והא בלחים כאן בימות
 החמה וכאן בימות הגשמים ואבע"א הא והא בימות
 החמה ולא קשיא הא דסיים מסאניה הא דלא
 סיים מסאניה ואבע"א הא והא דסיים מסאניה ולא
 קשיא הא דאית ליה עוקצי הא דלית ליה עוקצי
 ואבע"א הא והא דאית ליה עוקצי ולא קשיא הא
 דאית ליה שרכא והא דלית ליה שרכא והאידינא
 דק"ל כרבי שמעון כולהו שרי ואמר (רב אשי)
 [רמי בר חמא א"ר אסי] אסור לאדם שיכוף אשתו
 לדבר מצוה שנא' ואץ ברגלים חוטא ואריב"ל כל
 הכופה אשתו לדבר מצוה הוויין ליה בנים שאינן
 מהוגנים אמר רב איקא בר חיננא מאי קראה* גם
 בלא דעת נפש לא טוב:

ושלי יט

כמי איכא קטא שתולש עשנים: לחים אסור דהוי תולש:
 יבשים כתלושים דמו: סיים מסאני שרי: לא סיים
 מסאני אסור שעשין כדזקין בקשרי אלבעותיו וכתלשין:
 עוקצי אשפי"א כסול מתקתיו והעשנים כדזקים שס ותולשין:
 שרכא פתילה ארוכה שהעשן ארוך אסור: בימות החמה
 זרע יש בגבעולין ומשירן: רבי שמעון דאמר דבר שאינו
 מתכוין מותר: לדבר מצוה תשמיש: ברגלים לשון תשמיש
 דכתיב זין רגליה כרע כפל שכז: גם בלא דעת רישא דהאי
 קרא ואץ ברגלים חוטא: נפש לא טוב לא טובים הנכים
 הנעשים בלא דעת האשה שהיה בעלה אץ ברגלים:

המוצא הפילין פרק עשירי ערובין רפב

אמר רב יצחק בר אבדימי עשר קללות נתקללה לח
חיה שנאמ' *הרבה ארבה אלו שתי טפוי סס

דמים אחר דם נדה ואח' דם בחולי' עצבונך זה ^{לשני' ג}
צער גידול בנים והרוגך זה צער העבור בעצב תלדי ^{ועיין}
בנים כמשמעו. ואל אישך תשוקתך מלמד שהאשה ^{כדדים}
משתוקקת על בעלה בשעה שיוצא לדרך. (גם ביבמות ^{פ' ואלו}
פ' הבא על יבמתו). והוא ימשול כך מלמד שהאשה ^{חומדי'}
תובעת בלב והאיש תובע בפה זו היא מדה יפה ^{רש"א}
שבנשים הני שבע הויין כי אתא רב דימי אמר
עטופה כאכל וחבושה בכית האסורין ומנודה מכל
אדם מאי מנודה מכל אדם אי נימא דאסורה ליחודא
בהדי גברא דלאו דידה איהו נמי אסור ליחודי בהדי
אתתא דלאו דידה אלא דאסיר' לבי תרי במתניתא
חנא מגדל' שער כלילית ויושבת ומשתנת מים כבהמה
ונעשית כר לבעלה ואידך הני שבח הוא לה:

צער העבור סתם עונות קולות הן: כמשמעו לער הלידה:
משתוקקת מתאוה לתשמיש: והוא ימשול כך שהוא
מושל לומר [נפה] (ולהוליא) תאית לבו: והאשה תובעת
בלב ונוטה להוליא נפה: עטופה כאכל נוטה ללאת צראשה
פרוע: מנודה מכל אדם לקמן מפרש שאסורה לכל אדם
קוץ ונעלה והאיש נושא כשים רבות: וחבושה בכית האסורין
כל כנודה בת מלך פנימה: כלילית גד: כבהמה שהיא משתכת
כשהיא כורעת ודרך פרדה לעשות כן: כר לבעלה שהוא
למעלה נשעת תשמיש: שבח הוא לה יושבת ומשתכת לכיעות

המוצא תפילין פרק עשירי ערובין

לט אמר ה' חיוא מ"ד *מלפנו מבהמות ארץ ומעוף
 שם השמים יחכמנו. מלפנו מבהמות ארץ וזו
 פרדה שכורעת ומשתנת מים. ומעוף השמים יחכמנו
 גירס' זה תרנגול שמפויים ואח"כ בועל אמר רבי יוחנן
 הגמול' אלמלא לא ניתנה תורה לישראל *למדנו צניעות
 היינו מחתול וגזל מנמלה ועריות מיונה ודרך ארץ מתרנגול
 למדקן שמפויים ואחר כך בועל מאי אמר לה אמר רב
 חולקין פ"ג יהודה אמר רב הכי קאמר לה זיגא זביננא ליד
 יב"ט דמטו ליד עד (ארעא) [כרעיד] לבתר הכי אמר
 רש"ל לה לישמטיה לכרבלתיה דההוא תרנגולא אי אית
 לי ולא זביננא לך:

מ אמר ליה ההוא מינא לרבי יהושע בן חנניא חרקה
 קא דכתיב בכו *טובם כחדק א"ל שטיא שפיל
 חייבה הוא ואינה קסרה גדנר כלום וכעשית כר לזעלה אין לה
 טורח כל כך טורחו מרובה משלה:

מלפנו עלמדנו: מבהמות ארץ שנתן להם חכמה להורות
 לנו דרך ארץ: שמפייים הולך סביבותיה ופושט כנפיו
 לארץ והוא פיוס כדמפורש לקמן שאמר לה לקנות לה מלבוש
 שהוא מגיע לארץ: צניעות מחתול שאינו מטיל רעי בפני
 אדם ועוד שמכסה לואמו: גזל מנמלה שאמר תכין צקיץ
 לקמה ואין אחת גזלת את קצרתה: ועריות מיונה שאינו
 כזקק אלא לבת זוגו: זיגא מלבוש שקורין קוט"ה: לבתר הכי
 לאמר בעילה שמכענע וכוסף ראשו לארץ: אית לי צמה ליקס:
 חרקהא משול כקון: טובם כחדק טוים שנהם כקולין:

המוצא תפילין פרק עשירי ערובין רפג

לסיפיה דקרא ישר ממסוכה אלא מאי טובם כחדק
מה חדקים הללו מנינין על הפרצה כך טובים
שבנו מנינים עלינו. דבר אחר טובם כחדק טובים
שבישראל מחרקין את עכו"ם לגיהנם שנא' *קומי מייבד ד
ודושי בת ציון כי קרנדך אישים ברזל ופרסותיך
אישים נחושה והדיקות עמים רבים:

ומבאר הקר. מאי באר הקר אמר שמואל בור קד
שהקרו עליה דברים והתירוה מיתבי לא ע"כ

כל הכורות הקרות התירו אלא זו בלבד ואי אמרת
שהקרו עליה דברים והתירוה מאי זו בלבד אלא
אמר רב נחמן בר יצחק באר מים חיים שנאמ'
*כהקיר בור מימיה כן הקרה וגו'. גופא לא כל ירמיה ו

שפיל לסיפיה דקרא השפל עיניך לסופי של מקרא כלו' לסופו
תראה שלשנך הוא כתוב: ישר ממסוכה טובים שבנו מנינים
עלינו כסוכה: מחדקין מהדקין כמו ושקת ממכה הדק:
קומי ודושי סופיה דקרא והדיקות עמים רבים:

שהקרו עליה דברים כשעלו מן הגולה הולכתי לה כדלקמן
וכמנו והתירוה ונטלו תקנת השבות ממנה למלאות

ממנה בגלגל ולא התירו אלא איתה לזדה: הקרו לשון קריאה
ע"י מקרא שהביאו בה ראיות לדבריהם שיש בהם כח לעקור
שבות מפני דומקא: מאי זו בלבד היאך יקראו לשאר בורות
באר הקר הרי לא הקרו לו דברים אלא על זו ומדקתני
בור הקר פשיטא דהוא לקודיה דקא שרי: אלא ארנב"י ע"י
עמים חיים היתה קרי ליה בור הקר לשון מקור כמו כהקיר
בור מימיה כמו שמעין מקיר מימיה הכובע ומתקדש והולך

המוצא תפילין פרק עשירי ערובין

הבורות הקרות התירו אלא זו בלבד כשעלו בני הגולה חנו עליה נביאים שביניהם והתירו להם ולא הם התירו אלא מנהג אבותיהם בדיהם:

קה תני רב כהנא מתוך שנא' *אך אל הפרכת לא יבא יכול לא יהו כהנים בעלי מומין נכנסים

ויקרא כא

בין האולם והמזבח לעשות ריקועי פחים ת"ל אך חלק מצוה בתמימים אין שם תמימים נכנסין בעלי מומין מצוה בטהורים אין שם טהורים נכנסים טמאים אידי ואידי כהנים אין ישראל לא איבעיא להו טמא ובעל מום איזה מהם נכנס רב חייא בר אשי אמר רב טמא נכנס דהא אישתרי בעבודת צבור. ר' אלעזר אמר בעל מום נכנס ויהא אישתרי באכילת קדשים:

ועוסיף תמיד כך הקרה רעתה: בור כמו צאר: נביאים שביניהם קני זכריה ומלאכי: מנהג אבותיהם צלותו הנזר: אך אל הפרוכת וגו' בצעלי מומים כתיב: רקועי טסין של זה שם כס'ם צהן צית קדשי הקדשים ממוכו: אך חלק כל חכין ורקין מעוטיין הן כל חתיך וגמין רבויין: חלק מעוט למלאכה שרי לעיולי: טמא ובעל מום ויא"ל אלא צאצא מהן איזה מהן מוכסיין: דהא אישתרי בעבודת צבור דכתיב צמועדו ואפילו צטומאה אבל בעל מום לא הותר דתניא בתורת כהנים מום צו את לקס אלהיו לא יגש להקריב אין לי אלא תמידין שהן קרויין לקס כמו שאמר את קרבני לקמי לאשי שאר קרבנות לצור מוכנת"ל שזו לקס קרא אקריבא כתיב בתריה לקס אלקיו מקדשי הקדשים וסמוך לי' אקרא קמא דכשתמע הכי לא יגש להקריב לקס אלקיו: דהא אישתרי באכילת קדשים

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים רפד

אור לארבעה עשר

פרק ראשון

אמר רב יהודה [א"ר] לעולם יכנס אדם בכי טוב א
ויצא בכי טוב:

ב

כתוב *וכאור הבקר יזרח שמש אלמא אור יממא
הוא. מי כתיב אור בוקר וכאור בקר כתיב

כ"ק פ"ה
תענית
פ"ח
ועיין שם
רש"י

וה"ק וכאור בקר בעה"ז כעין זריחת השמש לצדיקים
לעתיד לבא. מותיבי *ויקרא אלהים לאור יום אלמא
אור יממא הוא וכו' אלא ה"ק קריי' רחמנא לנהורא ב
ופקדי' אמצותא דיממא:

שס

מהאי קרא למס אלהי מקדשי הקדשים ועון הקדשים
יאכל:

ש"כ כג
יעיין
בחדו'

בכי טוב היוצא לדרך יכנס ערבית לבית מלכו צעוד שקמה הלכות
זורקת ולמחר ימתין עד הכן הקמה וילא ואז טוב לו
שהאור טוב הוא שכאמר את האור כי טוב ומה היא טובותו
מפני הקיות ומפני הלסטס:

מי כתיב אור בקר דלהוי משמע שם דבר כדהוה משמע עיני גי'
ליה השתא דהכי קאמר דוד וכאור זה דהיינו בקר כן
יזרק שמש ללדיקים לעתיד לבא שילאו מאפלתן לעולם הבא.
מי כתיב אור דנימא אור שהוא בקר הא וכאור בקר כתיב
ואין זה שם דבר אלא כמאיר של בקר יזרק שמש כלו' כשמתקיל
(אור) הבקר להאיר בעולם הזה שהוא קאוך ואפל בעלות
השקר יהיה נוגה כזריקת השמש של עכשיו תהיה אותה שעה

רש"י
בגמ'

מיתיבי *הללוהו כל ככבי אור אלמא אור אורתא סס
תלי' הוה

אלא מעתה ככבים המאירים הוא דבעו שבוחי סס

שאינן מאירים לא בעי שבוחי והא כתיב *הללוהו סס

כל צבאיו אלא הא קמ"ל דאור דככבים נמי אור סס

הוא למאי נפקא מינה לנודר מן האור (דתנן) סס

[דתניא] הנודר מן האור אסור באורן של ככבים: סס

מיתיבי *לאור יקום רוצח יקטול עני ואביון ובלילה סס

יהי כגנב *הא מדקאמר ובלילה יהי כגנב סס

אלמא אור יממא הוא התם ה"ק אי פשיטא לך סס

בקר ללדיקים לעתיד לבא לפי שיהיה אור הקמה גדול מאד סס

ואפי' עליית השקר שלהם יאיר בהנץ הקמה של עכשיו: סס

הא קמ"ל דאור דככבים נמי אור הוא לעולט ככבים סס

המאירים קאמר ודקא קשיא לך הא שאינן מאירים לא סס

הא דנקט ככבי אור לאו למעוטי ככבים שאינן מאירים דכל סס

ככבים יש להם אור וליכא למעוטי מידי וקרא אשמועינן סס

דאור דככבים קרוי אור וכפקא לן לנודר הנאה מן האור סס

שיאסר צאורן של ככבים: סס

מדקאמר ובלילה יהי כגנב מכלל דאור דרישי' דקרא יממא סס

הוא וה"ק ביום כשעוברי דרכים הולכים עומד סס

רוחק באם הדרכים והורגן וכיטל את ממונס ובלילה הוא סס

כעשה גנב לקתור בתים ולגנוב: ה"ק מה שנתנה לך תורה סס

רשות על הבא במקתרת להרגו כדכתיב אם במקתרת ימלא סס

הגנב והוכה ומת אין לו דמים אם ברור לך הדבר כאור סס

אור לארבעה עשר פרקראשון פסחים רפה

מילתא כנהורא דאנפשו' קאתי רוצח הוא וניתן להצילו בנפשו ואי מספקא לך מילתא כלילה יהי בעיניך כגנב ולא ניתן להצילו בנפשו. מיתבי יקו לאור ואין וגו' אלמא אור יממא הוא התם מילט הוא דקא לייט איוב למולי' אמר יהא רעוא דליצפוי' הך גברא לנהורא ולא לישכתי':

כתיב *ואומר אך חשך ישופני ולילה אור בעדני ג אלמא אור יממא הוא התם ה"ק דוד אני אמרתי שס

ע"ב על
מלי' קלס
זהו שאם על עסקי כפשות דהיינו כל אדם מן מלך על הצן וכיוצא בו שמכיר בו שהוא אוהבו מלך אבל שאר כל אדם שאם היה בעל הממון עומד כנגדו להליל ממנו ממונו זה עומד עליו להורגו רובק הוא וכיתן רשות לכל הקודם להליל את בעל הממון בכפשו של הבא במסתרת ובלילה אי מספק' לך כלילה כגון שאדם אוהבך שהוא איך ורמיו עליך ואם היית עומד כנגדו להליל ממוכך אינו הורגך יהי צעריך כגנב ולא כיתן להורגו והכי אמרינן בסנהדרין דאב על הצן אינו כהרג במסתרת:

אמר דוד אני אמרתי מפני הקטא שקטאתי שאף מן העולם הבא אהיה טרוד ועכשיו שמקל לי על העון אף בעולם הזה שהוא קשך והייתי שרוי בו במרפה וקשך האיר צעדי שהודיע הקב"ה לשיאי דוד צימי שלמה שמקל לדוד צימי שלמה כשקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים ודבקו שערים זה בזה בפרק אלו מגלסין ע"כ: (ולילה אור בעדני אלמא אור יממא כו'. לכאורה לפום סגרתו דהשתא דלילה נאמר על הדמיון שהיה

אך חשך ישופני לעת"ב שהוא דומה ליום ועכשיו
אפילו העולם הזה שהוא דומה ללילה אור בעדני:
ד אמר רבי יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם
ג דבר מגונה מפיו שהרי עקם הכתוב ה'
לאשיו אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר *מן
הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה.
דבני' כג רב פפא אמר תשעה שנאמ' *כי יהיה בך איש
אשר לא יהיה טהור מקרה לילה רבינא אמר
עשרה וא"ו דטהור. רב אחא בר יעקב אמר שש
עשרה שנאמ' *כי אמר מקרה הוא בלתי טהור
חמאל הוא כי לא טהור תנא דבי רבי ישמעאל (אומר)
חב לעולם יספר אדם בלשון נקייה. שהרי בוב קראו

בבב ובחושך כפידוש דש"י איכא לחימוד כמי דאור חלשון האיך הוא
כדחוקי לה בסוף שאלווד לילה על דחין העולם הוא ואור חלשון האיך
כפרש"י ויש ליישב מהרש"א):

אשר איננה טהורה ולא כתיב מן הבהמה הטמאה כי ארקה
הרי שזכה אותיות שעקם הכתוב הטמאה ה' אותיות
אשר איננה טהורה הרי י"ג אותיות ואף על גב דבאורייתא
כתי' טמא בדוכתא אקריית טובא שני ארקה בקדא דוכתא
ללמדך לקור אחר לשון נקייה: אשר לא יהיה טהור מקרה
לילה דהוה ליה למכתב איש טמא וכי כמי משוית ליה לטהור
קסר וא"ו איכא עקום תשע אותיות שהרי י"ב יש ועמא
אינו אלא ג': וא"ו דטהור דהא לאו קסר הוא: כי אמר
מקרה הוא וגו' מלי לכתוב כי אמר מקרה טמא הוא ולשתוק
ויש כאן עקום שש עשרה: בוב כתיב וכל המרכב ובאשה

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים רפו

מרכב ובאשה קראו מושב. ואומר *ותבחר לשון אינו טו
ערומים ואומר *ודעת שפתי ברור מללו. מאי ע"ג
ואומר. וכי תימא הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן
לא ת"ש ותבחר לשון ערומים. וכי תימא הני מילי
בדרבנן אבל במילי דעלמא לא ת"ש ודעת שפתי
ברור מללו ובאשה לא כתיב בה מרכב וכו' *והכתוב ע"ס
*והיא רוכבת על החמור התם משום בעתותא דלילא ע"ג
אורחא הוא ואבע"א משום בעתותא דדוד ואבע"א ע"כ
משום בעתותא דהר. הני תרי תלמודי דהוו יתבי עינין בדר"ן
קמי' דהלל. וחד מנייהו ר' יוחנן בן זכאי ואמרי לה וכת"ס
קמיה דרבי וחד מנייהו רבי יוחנן חד אמר להו
מפני מה בוצרין בטהרה ומוסקין בטומאה וח"א
להו מ"מ בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה אמר
מובטח אני בזה שמור' הוראות בישראל. אמרו
כתי' מושב או על הכלי אהר היא יושבת עליו לפי שאין
לשון הגון להזכיר רכיבה של פיסוק רגלים לאשה ואע"פ
שמרכב של זה והמושב של זו אינן נשתיהן: ותבחר לשון
ערומים מטה עלך כך: ברור מללו לשון נקי ומצורר:
מאי ואומר ל"ל למימר ואו' הא נפקא ליה מקמא: הכי
קאמר וכי תימא ה"מ בדאורייתא התורה הקפידה על
לשונה שילא תה עפי הגבורה אבל חכמים בעושה וברייתא
איך להם להקפיד על לשונם: ת"ש ותבחר לשון ערומים
שמענו שהערומים נוקרי לשון הם: מפני מה בוצרין בטהרה
עכנים נכלים עהורים: ואין מוסקין זמים נזמים קרי מסיק'

לא היו ימים מועטי' עד שהורה הוראות בישראל
 הנהו תלתא כהני חד אמר הגיעני כפול וחד אמר
 הגיעני כוית וח"א הגיעני כונב הלטאה בדרקו אחריו
 ומצאו בו שמץ פסול. (והתניא) [והתנן] אין בודקין
 מן המזבח ולמעלה. לא תימא שמץ פסול אלא
 אימא שחץ פסול. אי בעית אימא שאני התם
 דאיהו הוא דארע אנפשיה :

ואין לרף לחוסקן בכלי טהורים כדאמרינן בליאות השבת
 דלא חשיב מוהל היולא מן הזיתים חסקה להכשיר שאינו שומן
 גמור אלא היולא על ידי הכד אצל יין היולא מן העכבים
 מכשיר לתיחא ליה זהו: הגיעני כפול מן למס הפנים לחלקי:
 שמץ פסול פסול כהונה קלל: ד"ח פ"י דבר יבנו"ס דכתי'
 לשונ' נקויהם ופסול לכהונה כדתנן בסוף מנחות כהנים ששמשו בנית
 חוכיו לא ישמשו בחקדש וא"ל לר"ח פ"ידוש ליבנו"ס דבתיב אך לא
 יעלו כהני הנחות אל מונח פ' יג"כ): אין בודקין לעכין יומסין
 לישא אשה: מן המזבח ולמעלה חס שמש (אביו) במזבח ח"ל
 לבדוק למעלה הימנו דחס לא היה ראוי לכהונה לא היו
 מתיקין אותו לשמש כדתנן במסכת מדות לשבת הגזית שס'
 היו יושב' ב"ד ומיקסים כהונה ולויה כל כהן שהיה פסול
 כפרופה להתקדך בעבודה לונג בגדי' שקורים ויולא: שמץ
 פסול הוא עלמו היה גם רוח ומזזה את הקדשים ואין
 ראוי לשמש כדקיימא לן עבודה המסורה לבני אהרן כל כהן
 שאינו מודה בכלן אף במגובה שנהם אין לו חלק בכהונה:
 דארע אנפשיה והולך דיקה אחריו וגלה שבתלה לא
 נדקוהו יפה :

אור לארבעה עשר פירק ראשון פסחים רפו

ההוא עכו"ם דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים ה

אתא לקמיה דרבי יהודה בן בתירה א"ל ^ס

כתיב *כל בן נכר לא יאכל בו וכתיב *כל ערל לא ^{שמות יב}

יאכל בו ואנא קא אכילנא משופרי דשופרו א"ל רבי ^ס

יהודה בן בתירה מאליה מי קא ספו לך א"ל לא א"ל

כד סלקת החם אימא ספו לי מאליה כו סליק להחם

אמר להו מאליה ספו לי אמרו ליה מאי קא אמרת

אליה לגבוה סלקא אמרו ליה מאז אמר לך הכי

אמר להו ר' יהודה בן בתירה (א"ל) אמרו מאי [האו]

דקמן בדקו אחרינו ואשכחוהו דעכו"ם הוא וקמלוהו.

שלחו ליה לר' יהודה בן בתירה שלם לך רבי יהודה

בן בתירה דאת בנציבין ומצודתך פרוסה בירושלים:

רב כהנא חלש שדרוה רבנן לרבי יהושע בר יהו

ד רב אידי אמרו ליה זיל בדק מאי דיניה אתא ^ס

אשכחיה דנח נפשיה קרעיה ללבושה ואהדריה

לקרעי לאחוריה וככי ואתו אמרו לי נח נפשיה.

מי קא ספו לך כלום כתבו לך מן האליה לאכול לא כתבו

לך אלא מן הכקוש שבו וכתבוך להעשותו שכשילך עוד

סס ישאל מן האליה וציד רבי יהודה בן בתירה לא היה

להורגו: ספו לי מאליה הלעיטוכי מן האליה וכבש היה

ואליתו נקרבת לגבוה כלכתיב בכבשים קלבו האליה תמימה:

רבי יהודה בן בתירה קאמר לי שאין אתם כותבין לי מן

היפה אלא מן הכקוש והלא אני כותב דמים כמותכם: מאי

דקמן מה הדבר שלפנינו זא: בנציבין סס עירו:

וחללי אמר להו אתון קאמרתו אנא לא קאמינא * מוציא
 דבה הוא כסיל:

סס יוחנן חקוקאה גפק לקרייתא כי אתא א"ל חיטין
 נעשו יפות א"ל שעורין נעשו יפות א"ל צא
 מלכיס ובשר לסוסים ולחמורים דכתיב * השעורים והתבן
 לסוסים ולרכש מאי ה"ל למימר אשתקד נעשו חיטין
 ד יפות אינמו עדשים נעשו יפות. * רב בר אחוה דר'
 חייא ובר אחתיה כי סליק להתם א"ל אייבו קיים
 א"ל אימא קיימ' א"ל אימא קיימת א"ל אייבו קיים

לקרייתא לכפרים לראות בתבואות: שעורים נעשו יפות
 ומכלל דבריו משמע שהיטין לא נעשו יפות ולא
 היה רובה להוליא דבר קללה מפיו: עדשים נעשו יפות
 שהם מאכל אדם: רב בר אחוה ובר אחתיה דרבי חייא
 הוה אייבו אביו של רב אקיו של רבי קייא הוה מן האב
 כדאמרינן בפ"ק דסנהדרין אייבו וקנא ושילת ומרתא ורבי
 קייא כולהו בני דרבי אקא מכפרי הוו ואימא שהיתה אמו
 של רב אקותו של רבי קייא מן האם: כי סליק רב מעירו
 לא"י שהיה רבי קייא סס: אמר רבי קייא לרב אייבו אבך
 הוא קיים: א"ל רב: אימא קיימת לשון שאלה כלו' עד
 שאתה שואל על אבי שאל על אמי שאף היא אקותך: א"ל
 עוד רבי קייא לרב ואימא אקותי קיימא: א"ל רב: אייבו
 קיים ואייבו כלום קיים הוא עדן לא השיבותיך עליו ומאלו
 הבין וי"א בכימותא היה משיבו רב על מי שאינו שואל כדי
 שיצין מן הכלל וקשה בעיני לומר שיוליא רב דבר שקר מפיו:

אור לארבעה עשר פירק ראשון פסחים רפח

אמר ליה לשמעיה חלוץ לי מנעלי והולך אחריו
כלי לבית המרחץ. שמע מינה ג' ש"מ אבל אסור
בנעילת סנדל ושמע מינה שמועה רחוקה אינה נוהג'
אלא יום אחד וש"מ מקצת היום ככולו:

ההוא דהוה קאמר דונו דיני אמרי ש"מ מדין קאתי ^ס
דכתיב דן ידון עמו כאחד שבטי ישראל

ההוא דהו' קאזיל ואמ' אכיף ימא אסיסני ביראת'
בדקו ואשכחו דמזבולון קאתי דכתיב *ובולון לחוף ^{ראשי' וימ}
ימים ישכון:

הנא דבי רבי ישמעאל בשכר שלשה ראשון זכו ו

חלוץ לי מנעלי להתאבל על אחי ואקותי: וחולך בליה
אחרי לבית המרחץ ללמד הלכה לתלמידים כתכונן שאין
שמועה רחוקה של אסור ל' יום נוהגת אלא יום אחד ומקלמו
אל יום ככלו ואיכו לריך לישב כל היום כולו מדקאמר ליה
והולך לי כלי אחרי לבית המרחץ ולא המתין עד למחר
אלמא שעה אחת די:

ההוא דהוה קאמר דונו דיני בכל דבר משא ומתן שהיה
לו עם אדם היה אומר תמיד צא לדין ואיכו כשמע

לדבר אדם אלא ע"פ דין: אכיף ימא אסיסני ביראתה
אם היו לי פלטיין לבנות לא הייתי קובעם אלא על שפת
הים ותמיד היה משתבץ בשפת הים ובתשובות הגאונים
מלאתי אכיף ימא אסכא בראתא ופי' כך הי' משתבץ בשפת
הים ואומר תמיד שמכא' שעל שפת הים ברושים הם במקומות
אחרים ולשון זה הגון סנה בלשון ארמי אסנה. ברוש ברותא:
בשכר שלשה ראשון שנית רגל דפסק ושנית רגל

לשלשה ראשון. להכרית זרעו של עשו. ולבנין
 בית המקדש ולשמו של משוח. להכרית זרעו של
 ראש' כה עשו שנאמר *ויצא הראשון אדמוני. ולבנין בית
 ירמיה * המקדש דכתיב * כסא כבוד מרום מראשון מקום
 ישיב' חל מקדשנו. ולשמו של משיח דכתיב * ראשון לציון
 הנה הנם :

ז לאור הנרוכו. מה' מ אמר רב חסדא למדנו מציאה
 מ מציאה ומציאה מחפושוכו' מציאה מ מציאה
 ע"ב שחוט יב כתי' הכא * שבעת ימי' שאור לא ימצא בבתיכם וכתי'
 ראש' חל התם * ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא ומציאה
 מחפוש דידי' כו'. תנא דכיר' ישמעאל לילי' ו' דכודקין
 את החמץ לאור הנרואע' פ שאין רא' לדבר וכו' לדבר
 שחוט יב ש'נא * שבעת ימים שאור לא ימצא בכתיב' ואומר
 ראש' חל * ויחפש בגדול החל ובקטן כלה ואומר * בעת ההיא
 לפניה ח אחפש את ירושלים בנרות ואומר * נר' ה' נשמת
 חשלי' ב אדם הופש. מאי ואומר וכי תימא האי בעת ההיא
 קילא הוא דקאמר רחמנא לא בדוקנא לה לירושלים
 בנהורא דאבוקה דנפיש נהוריה טובא אלא בנהורא
 דשרגא דזוטר נהורא טפי דעון רבה משתכח ועון

דקג ונטילת לולב שנקראו ראשוכים זכו לג' ראשון :
 זכר לדבר כדפרישנא והשתא מפרש קראי היכא וראיה ממש
 ליתא אלא אסמכתא בעלמא דדברי תורה מדברי קבלה
 כינהו : קולא הוא דאקיל רחמנא גבי דירושלים דלא נבדקה
 באבוקה אלא באור קטן הילכך לא ילפינן קמץ מיניה להקל :

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים רפט

וומר לא משחכה. ת"ש נר ה' נשמת אדם. * אמר רבא ח
מאי דכתיב * ונגה כאור ההיה קרנים מידו לו. למה חנקין ג
צדיקים דומים בפני השכינה כנר בפני האבוקה:

אמר ר' אלעזר שלוחי מצוה אינם נווקין לא ח
בהליכתן ולא בחזירתן. ר' אלעזר דאמר כי סס
האי חנא דחניא אוסי בן יהודה אומר כלפי שאמרה ע"ג
תורה * לא יחמוד איש ארץ ארצך מלמד שתהא שמות לד

פרחך רועה באפר ואין חיה מויקתה חרנגולהך
מנקרת באשפה ואין הולדה מויקתה. והלא זכרים
ק"ו ומה מי שדרך ליווק אין ניווקין מי שאין דרכן
ליווק עאכ"ו. אין לי אלא בהליכה בחזרה מנין. ת"ל
* ופניו בבקר והלכת לאהליך מלמד שתלך וחמצא
אהליך בשלום וכי מאחר דאפילו בחזרה בהליכת
למה לי אלא מיבעי ליה לכדרבי אמי דא"ר אמי

ת"ש מהאי קרא דנדיקה מעלייתא היא דכתיב חופש כל חדרי
בטון: ונגה שעתיד הקב"ה ליתן ללדיקים כאור של ז' ימי
בראשית יהיה: וקרנים מלשון כי קרן אור פני משה וזיהורין
מידו של הקב"ה לו ללדיק מזיו של הקב"ה ילכו זיהורין
לקרין פני הלדיקים ולא יהיה אורן שזה לאורו אלא כנר
בפני האבוקה:

כלפי שאמרה תורה מתוך שאמרה תורה כן אנו למדין
שהנטיקן הכתוב שלא יחוק ממוכס וכ"ש גופס שאין
דרכו ליווק דאדם אית ליה מולא ואינו מהיר להיות כוזק
בגופו: כדרבי אמי קרא קמא לכדרבי אמי אתא:

כל אדם ישיש לו קרקע עולה לרגל שאין לו קרקע
 אינו עולה לרגל. אמר רבין בר (אבא) [רב אדא]
 א"ר יצחק מפני מה אין פירות גינוסר בירושלים
 שלא יהו עולי רגלים אומרים אלמלא לא עלינו אלא
 לאכול פירות גינוסר דיינו ונמצאת עלייה שלא
 לשמה. כיוצא בו אמר רבי דוסתאי ברבי ינאי מפני
 מה אין חמו טבריא בירושלים. כדי שלא יהו עולי
 רגלים אומרים אלמלא לא עלינו אלא לרחוץ בחמי
 טבריא דיינו ונמצא עלייה שלא לשמה. עוד הזכירו
 בגמרא ענין אמוניי. על שלא הצריכו לבדוק חמץ
 בגל הנעשה ע"י כותל שנפל. והטעם מפני הסכנה.
 והקשו על זה והא"ר אלעזר שלוחי מצוה וכו'. א"ר
 (מש"רשיא) [אשוי] שמא תאכר לו מהט ואתי לעיוני
 בתרה. וכה"ג לאו מצוה היא ותחניא האומר סלע זה
 לצדקה בשביל שיחיו בני או כדי שאהיה בן העה"ב
 הרי זה צדיק גמור דילמא בתר דבדק אתי לעיוני
 בתרה. בעי מיניה מרב הניבי רב דדיירי בכאגא מהו

פירות גינוסר מתוקים היו חלד כדאמרינן בצרכות והיינו ככרת
 שם מדינה צא"י: וכה"ג המתכוין למלוא וללרכו לאו עליק
 מלוא הוא בתמיה: הרי זה צדיק גמור דלבר זה (אם הוא)
 דגיל לעשות כן אלוהא דנשכיל עולם זה ונשכיל עולם הנא חלוא הוי) ולא
 אמרינן שלא לשמה נעשה אלא אמרינן קיים מלות בוראו
 לעשות לזקה ומתכוין אף להכאת עצמו בעולם הזה שיקוי
 בכיו ובעולם הנא: בבאגא נכפריס שנזקעה: מהו

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים רצ

למיתו קדומא וחשוכא לכירב. אמר להו ניתו עלי
ועל צוארני. ניזיל מאי. אמר להו לא ידענא:

כתיב *הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע ט
בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל סז
שמן ואל כל מאכל היקדש ויענו הכהנים ויאמרו ע"כ
לא. *רב אמר אישתבוש כהני ושמואל אמר לא כניב
אישתבוש כהני. רב אמר אישתבוש כהני רביעי ע"ן
בקדש בעא מינייהו ואמרי ליה טהור. ושמואל כ"ה
אמ' לא אישתבוש כהני חמישי בקודש בעא מינייהו
ואמרי ליה טהור. בשלמא לרב היינו דכתי' ארבעה
לחם ונזיד יין ושמן אלא לשמואל חמישי מנא לן מי
כתיב ונגע כנפו ונגע בכנפו כתיב במה שנגע בכנפו.

ח"ש *ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה ^{טז}
היטמא והסוגיא ארוכה קצת ורש"י האריך בפירושה
ומה שראוי לכתוב כאן שחגי הנביא היה בודק
הכהנים בוני הבית בשנת שתיים לדריוש לידע אם
היו בקיאים בתלכות טומאה לפי שנשתכחו מהם

למיתו השכס והערב כלום יש להם לירא מן המזיקין: עלי
ועל צוארני עוכס הזיקן יהיו עלי דודאי לא יזקו שהמלוה
מגינה עליהם: למיזל לאושפיזא משתתק: מאי כלום יכולין
לסמוך על המלוה אף בקורה או לא ע"כ:

מי כתיב ונגע כנפו אל הלחם דמשמע שהערץ נגע בלחם
לחם הו' ראשון: במה שנגע בכנפו נגע ללחם דהוה
ליה לחם שני:

בזמן הגלות שלא נתעסקו בקדשים וכתב לבסוף
אמר מר זוטרא ואיתומא רב אשי זוך שקלקלו
מעשיה' מעלה עליה' הכתוב כאלו הקריבו בטומאה:

כל שעה

פרק שני

י' הניא שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני
כב היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע
ע"נ לאת ה' אלהיך תירא פירש. אמרו לו תלמידיו
רבי כל אתין שדרשת מה תהא עליהן אמוי להם
כשם שקבלתי שכר על הדרושה כך אני מקבל
שכר על הפרישה עד שבא ר' עקיבא ולימד את
ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח:

יא הניא רבי אליעזר אומר אם נאמר *בכל נפשך
כה למה נאמר בכל מאורך ואם נאמר בכל
דנייס מארך למה נאמר בכל נפשך אלא לומר לך אם

כיון שהגיע לאת ה' אלהיך פירש מכלס וקור בו מכל
רצוי שדרש (ואמר מה ארצה ליראה עמו) דמדהאי את
לא לרצויי אתאי כולהו כמי לאו לרצויי אתו: לרבות ת"ח
שהא מורא רבך כמורא שמים:

למה נאמר בכל מארך יאמר הקניז טעניהם ודיו ומפרש
לפי שפעמי' שזה קניז ופעמיס שזה קניז לכך הולרכו
שניהם לומר אהוב את בוראך יותר מן הקניז עליך והמתרפא

כל שעה פרק שני פסחים רצא

יש לך אדם . ופיו חביב עליו מממונו לכך נאמר
 בכל נפשך והם יש לך אדם שממונו חביב עליו
 מגופו לכך נאמר בכל מאודך כי אתא רבין א"ר
 יוחנן בכל מתרפאין חוץ מעב"ם וג"ע *וש"ד עכו"ם
 הא דאמרן ג"ע וש"ד (מאי היא) דתניא ר' אומ' ע"ב
 *כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן
 הדבר הזה וכי מה ענין רוצח אצל נערה מאורסה
 הרי זה בא ללמד ונמצא למד. מקיש נערה מאורסה
 לרוצח ורוצח לנערה המאורסה. מה נערה המאורס'
 ניתן להצילה בנפשו אף רוצח ומה רוצח יהרג ואל
 יעבור אף נערה המאורסה ההרג ואל תעבור. ורוצח
 גופיה מ"ל. סברא הוא כי ההוא דאתא לקמיה
 דרבא א"ל מארי דוראי אמר לי זיל קטליה לפלניא

סס
 ע"ב
 דברי' כב
 ע"ג
 רש"א
 פ' בן
 סורר
 ומורה
 ובמס'
 ע"ז

בעל"א אשרה נראה כמודה בה : בכל מתרפאין אפי' נאיסורי
 הנאה : ושפיכה דמים כגון אמרו לו הרוג את ישראל
 קצרך ואם לא תהרג : מה למדנו מרוצח לנערה המאורסה
 והלא כבר פירש בה אונס פטור כדכתיב ולנערה לא תעשה
 דבר אלא נראה כמי שרופק בל ללמד כאן וכמלא שהוקש
 כאן להיות למד מכאן וה"ק כרופק כנערה שניהם שוים
 וכחו והיה כעס ככהן ולא כאמר והיה העם ככהן : ניתן
 להצילה ניתן רשות לרואה שהוא רודף אחריה שיליכה ממנו
 כפס"ו של רודף כדכתיב ואין מושיע לה הא יש מושיע לה לריק
 להושיע בכל אשר הוא יכול ואפי' בהריגתו אם אינו יכול
 להליל באקד מאבריו : יהרג אם אומרים עכו"ם הרוג ואם
 לאו תהרג יהרג ולא יעבור עבירה זו : מרי דוראי מושל

ואי לא קטילנא לך. א"ל רבא ליקטלך ולא תקטלינו
 דמאי חזית דדמא דידך סומק טפי דילמא דמא
 דההוא גברא סומק טפי:

כו א"ר שמעון בן פוי א"ר יהושע בן לוי משום בר
 קפרא קול ומרא' וריח אין בהם משו' מעילה:
כח שתק ר' יהודה אמר רב יוסף היינו דאמרי אינשי
 כפא דחטא נגרא בגויה נשרוף חרדלא אמ'
 אבוי נגרא בסדני יתיב מדויל ידיה משתלים רבא
 אמר גיראה בגיריה מיקטיל מדויל ידיה משתלים:

העיר לירה שלי: מאי חזית דדמא דידך סומק טפי כלו'
 כלום אתה בא לשאל על כך אלא מפני שאתה יודע שאין
 מלוה עומדת בפני פקוק כפש וסבור אתה שאף זו תדקה
 מפני פקוק כפאך אין זו דומה לשאר עבירות דמ"מ יש כאן
 אבוד כפש והתורה לא התירה לדקות את המנוה אלא מפני
 קצת כפשו של ישראל וכאן עבירה כעשית וכפש אבודה מי
 יאמר שנפאך קציבה לפני המקום יותר משל זה דילמא שלו
 קציבה עליו טפי כמלאת עבירה כעשית וכפש אבודה:

קול של כלי שיר שהן הקדש: וריח הקטורת: אין בהן
 משום מעילה דאורייתא הואיל ואין בהם משם:

כפא דחטא נגרא כף בוך שקקק האומן בתוכו ישרוף את
 לשונו ואת קבו בצרדל ל"א ישרוף הומי"ר בלעזו כמו
 שורפה קיה בע"ז: סדני נגר עושה סד לשום צו רגלי אסירים
 כמו ותשם צמד רגלי: מדויל ידיה משתלים מהרמת ידו
 ממלאכתו משתלים שכרו כשנמלא גכז: גיראה עושה קילים:

כל שעה פרק שני פסחים רצב

אמר ר' יצחק מנין לבעל חוב שקונה משכון שנא' לא

*ולך תהיה צדקה אם אינו קונה משכון צדקה ע"כ
מנין מכאן לבעל חוב שקונה משכון: דכ"ל כד

החמיין בתלושה"נ דקדשה א"ל אין בגורת עירין לג

פתגמא ומאמר קדישין שאלתא וכן מורן דכ"ל ד

בבי מדרשא כוותי:

ת"ר לחם עוני פרט לחרוט ולאשישה וכו' ומאי לך

משמע דהאי אשישה לשנא דחשיבותא דכתיב ע"כ

*ויחלק לכל העם לכל המון ישראל וגו' ואשפר אחד ע"כ

ואשישה אחת ואמר רב חנן בר אבא אשפר א'

משישה בפר אשישה א' משישה באיפה ופליגא

דשמואל דאמר שמואל אשישה גרבא דחמרא

דכתיב *ואוהבי אשישו ענבים: *אמר רבא

ט"ז ע"ג

לש קונה משכון כל ימי הלואה המשכון קנוי לו ואם כאלם

קייב באוכסין שאינן עליו לא כשומר קנס ולא כשומר

סכר שסטורין באוכסין אלא כולו בשמירתו וברשותו עומד:

ולך תהיה צדקה בהשגת העצום כתיב אי אמרת קינה משכון

איכא לדקה נהא שכינה ששכנ בשמלתו שהשאל לו זה דבר

הקנוי לו: ואם אינו קונה לדקה בהשכנה מכין על שלו שכב:

עירין מלאכים כלו' ת"ק שהם כמאה"ש אמרי בנהמ"ד

כמותי דהא דקתני לעיל אינה קדושה כשהמנין

במחנה קאמר: ומאמר קדישין שאלתא מקרא הוא דכ"ל ד

מורן מורין הוראה: כוותי כמותי:

אשישה גלוסקא גדולה: גרבא דחמרא איפה של יין:

מאי חזרת חסא מאי חסא דחס רחמנא עילוון.
 ואמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן למה נמשלו
 מצריים בהזרת ובמרור לוטר לך מה חזרת זו שתחלתו
 רך וסופו קשה אף מצרים תחלתן רכה וסופן קשה:

אלו עוברין

פרק שלישי

יב אמר רב נחמן בר יצחק בתחלה כשהיו מביאין
 נסכים מיהודה לא היו יינס של יהודה מחמיץ
 ע"כ וכו': * תנא ר' שמעון (בן אלעזר) אומר כל סעודה
 שאיננה של מצוה אין תלמיד חכם רשאי
 ליהנות ממנה כגון מאי אמר רבי יוחנן כגון ברה
 כהן לישאל אל ובה תלמיד חכם לעם הארץ ואמר
 רבי יוחנן בת כהן לישראל ובה ת"ח לעם הארץ אין
 זיווג עולה יפה מאי היא אמר רב חסדא או אלמנה

מאי חסא מ"ט קרינן ליה קסא: משום דזכר הוא דקס רקמא
 עלן אלמא להכי קיימא: למה נמשלו במרור דכתיב וימררו
 את קיימא: התלה רכה בתקלה כשתעזו להם ע"י שבר
 שהיו שוכרין אותן חזרה סופו קשה הקלק שלו מתקשה כעץ:
 בתחלה כשנהמ"ק קיים היו מביאין נסכים מיהודה ובזכות
 הנסכים ה"י טעם ביינס ולא ה"י מחמיץ וכו':
 בת כהן לריכה להיכא לכהנים ולא ליפגוס משפחה ולהיכא
 לישראל: אין זיווג עולה יפה במזל יפה ועוב: מאי

אלו עוברין פרק שלישי פסחים רצג

או גרושה או זרע אין לה. במתניתא תנא או קוברת ^{ת"מ לא}
או קוברתו או מביאתו לודי עניות אינו והאמר ר' ^{מקרי זר}
יוחנן הרוצה שיתעש' ידבק בזרעו של אהרן כל שכן ^{בני כהנת}
שתורה וכהונה מעשרתו. לא קשיא הא בתלמוד ^{שכא'}
חכם הא בעם הארץ. (כי הא דרב יהודה) ^{וכני דוד} [ר']
יהושע] נסיב כהנתא חלש אמר לא ניתא ליה לאהרן ^{כהנים}
דאידיך בזרעיה דהוה ליה חתנא כי אנא ^{דש"א} (ואיחסו).
רב אידו בר אבון נסיב כהנתא והוה ליה תרי בני
סמיכוי. (סמיכו ס"ד אלא אימא דחוו לסמיכה. ומאן
אינון) רב יששת ברית דרב אידו ורב יהושע ברית
דרב אידו. אמר רב פשא אי לא דנסיבנא כהנתא
לא איעתרי אמר רב כהנא אי לא דנסיבנא כהנתא
לא גלאי אמרו ליה והא למקים תורה גלית. לא
גלאי כדגלו אינשי. א"ר יצחק כל הנהנה מסעודת
הרשות לסוף גולה שנאמר *ואוכלים כרים מצאן ^{עמו' ו}
ועגלים מתוך מרבק ובתיב בתריה *לכן עמה יגלו ^ס
בראש גולים: תנו רבנן כל ת"ת המרבה סעודתו
לה כדתיב ונת כהן כי תהיה לאיש זר וסמך לו ונת כהן
כי תהיה חלמה וגרושה הרע וגומר: או קוברת בלא זמן:
תלמיד חכמים שנת להן אכל עם הארץ ואינו כהן גנאי
הוא לבני אהרן ונעכשין: לא גלאי רב כהנא גלה מצבל
לארץ ישראל כדאמרינן צפרק הגחל ומאכיל: לא גלאי
כדגלו אינשי שאר ת"ק גולין ויולדין מדעתן ואכי על
כרמי ילאתי מקמת מרדן ואימת מלכות:

בכל מקום לסוף מהריב את ביתו ומאלמן את אשתו ומייתם את גוזליו ותלמודו משתכח ממנו ומחלוקות רבות באות עליו ודבריו אינן נשמעים ומחלל שם שמים ושם אביו ושם רבו וגורם שם רע לו ולבנו ולבן בנו עד סוף כל הדורות. מאי היא. אמר אביי קרי ליה בר מיחס חנורי רבא אמר בר מרקד בי כובי. רב פפא אמר בר מלחך פינכי רב (הונא) [שבעי] אמר בר מך רבע:

יג תנו רבנן לעולם ימכור אדם כר מה שיש לו וישא

בת תלמיד חכם שאם מת או גולה מוכמח סס חלק וע"ש רש"ח
 לו ישבנו תלמידי חכמים ולא ישא בת עם הארץ
 שאם מת או גולה בנו עמי הארץ. תנו רבנן לעולם
 ימכור אדם כר מה שיש לו [וישא בת ח"ת] וישוא
 בתו לתלמיד חכם משל לענבי הגפן בענבי הגפן
 דבר נאה ומתקבל. ולא לעם הארץ משל לענבי

ומאלמן את אשתו שמבקש למודו וא"ל לו וגולה למזכות והרי
 אשתו באלמנות קיית: גוזליו יתומים: ותלמודו משתכח שאינו
 עוסק לקזור אחריו: ומחלוקות רבו באות עליו מקמת שזכ
 תלמודו או הקפות שהקיף מחנוכי לסעודתו: וקרו ליה לבניה
 בר מרקד בי כובי בנו של מרקד זין המכיות כדרך שהללכיס
 עושים שמזקקים ומרקדים בזכויות להשקותן בשכרן: מלחך
 פינכי לומך קערות: מך רבע מקפל לבשו ורובץ וישן כך
 דרך המשוכרין שאינו יכול לילך לביתו ולשכב על מטתו שא מקפל
 כמותו מתתיו וישן: מך כמו בר שמרא מוך שקיד וגני במס' תענית:

אלו עוברין פרק שלישי פסחים רצד

הגפן בענבי הסנה דבר מכוער *ואינו מתקבל. תנו ^ס
רבנן לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת ^{ע"ב}
ה"ח. לא מצא בת ת"ח ישא בת גדולי הדור לא
מצא ישא בת ראשי כנסיות לא מצא ישא בת גבאי
צדקה. לא מצא ישא בת מלמדי תינוקות ולא ישא
ברז ע"ה מפני שהם שקץ ונשותיהם שרץ ועל
בנותיהם הוא אומר *ארור שוכב עם כל בהמה. ^{דברי' כו}
תניא רבי אומר עם הארץ אסור לאכול בשר שנא'
*ואת תורת הבהמה והעוף כל העוסק בתורה מותר ^{ויקרא יא}
לאכול בשר בהמה ועוף וכל שאינו עוסק בתורה אסו':
א"ר אלעזר עם הארץ מותר לנוחרו כיום הכפורים יד
שחל להיות בשבת אמרו לו תלמידיו רבי אמור ^ס
לשחטו אמר להם זו טעון ברכה זו אינו טעון
ברכה וא"ר אלעזר ע"ה אסור להתלוות עמו בדרך
שנא' *כי הוא חייך ואורך ימיד הוא על חייו לא ^{דברים ל}
חס על חיי חברו לא כל שכן א"ר שמואל בר
נחמני א"ר יונתן ע"ה מותר לקורעו בדג א"ר שמואל
ואינו מתקבל לשמעין: גדולי הדור אכסי מעשה לדיקי':
בת גבאי צדקה שאין ממכין אותן אלא א"כ טובים
וכאמרים: ונשותיהם שרץ שאינן זהירות צמלות: עם כל
בהמה שדועות לבהמה שאין להם לב להנין:
כי הוא חייך ואורך ימיד התורה שהיא אורך ימים וקיים
ארוכים: על חייו לא חס ללמוד תורה ולקיות:
על חיי חברו לא כ"ש ויש לדאוג שמה יהרגנו:

ברבי יצחק ומגבו תניא א"ר עקיבא כשהייתי ע"ה
אמרתי מי יתן לי ת"ח ואגשכנו כחמור אמרו לו
תלמידיו רבי אמור ככלב אמר להם זה נושך ושובר
העצם וזה נושך ואינו שובר העצם תניא היה ר'
מאיר אומר כל המשיא בתו לע"ה כאלו כופתה
ונותנה לפני ארי מה ארי דורס ואוכל ואין לו בשת
פנים אף ע"ה מכה ובוועל ואין לו בושת פנים תניא
ר' אלעזר (בן יעקב) אומר אלמלא צריכין אנו להם
למשא ולמתן היו הורגים אותנו תני רבי חייה כל
העוסק בתור' בפני עם הארץ כאלו בועל ארוסתו
בפניו שנא' *תורה צוה לנו משה מורשה אל תקרי
מורשה אלא מאורסה וגדולה שנאה שישנאין עמי
הארץ את תלמידיו חכמים יותר משנאה שישנאין
עכו"ם את ישראל ונשותיהן יותר מהם תנא שנה
ופירש קשה יותר מכלן ת"ר ששה דברים נאמרו
בע"ה אין מוסרין לו עדות ואין מקבלין עדות ממנו
ומגבו דתו לא ק"י כדאמרינן בשק"טת סולין קרעו כדג מטמא
באהל המת מיד ואע"פ שמפרפר ואמר רב שמואל בר רב
ילקק ומגבו: אילמלא צריכין אנו להם למזכותיהם ולעזרתם
היו הורגים אותנו: כאלו בועל ארוסתו בפניו שמניישו:
מאורסה היא לכל קהלות ישראל: שנה ופירש יותר מכלן
תלמיד שפורש מן התורה ויודע כמה ת"ק מגנין את עמי
הארץ וכמה הם שפלים בעיניהם שנא' ת"ק יותר מכלם
מעמי הארץ וכמותיהן: אין מוסרין לו עדות אין מוזמנין

אלו עוברין פרק שלישי פסחים רצה

ואין מגלין לו סוד ואין ממנין אותו אפטרופוס על
 היתומים ואין ממנין אותו אפטרופוס על קופה של
 צדקה ואין מתלוין עמו בדרך. וי"א אף אין מכריזין
 על אבירתו. ות"ק זמנין דנפיק ברא מעליא מיניה
 ואכיל ליה ומיקיים ביה מה שנא' *יכין וצדיק ילבש:
 *והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון.
 מאי אור יקרות וקפאון א"ר אלעזר זה אור

אינו כו
 סוף ב"ק
 ויג"ט
 רש"א

שיקר בעולם הזה וקפוי הוא לעולם הבא. ר' (יהושע) מו
 [יוחנן] אומר אלו נגעים ואהלות שיקרות הן בעולם ג
 הוה וקפויין הן לעוה"ב רבי (יוחנן) [יהושע בן לוי]
 אמר אלו בני אדם שהם יקרים בעולם הזה וקפויין
 הם לעול' הבא כי הא דרב יוסף בריה דרבי יהושע
 בן לוי איחלש ואיתנגיד כי הדר אמר ליה אבוב
 מאי חזירת אמר לי' עולם הפוך ראיתי עליונים

זכריה יד
 בבביר
 ע"ק
 פ"ד דקא
 יגל אור
 התורה
 וה"כ פ"י

איתו לשמוע דבר להעיד עליו: ואין מגלין לו את הסוד
 דבר סתר לפי שהוא הולך רכיל ומגלה סוד: על היתומים
 שהוא קשוד על הגזל: אף אין מכריזין המולא חזרה קייב
 הוא להכריז כדאמרינן צפרק אלו מליאות ועב הארץ
 אינו אחיך דאינו עושה מעשה עמך:

יגל נגעני'
 וכו'
 שיהיננקל
 לידע
 לניה"ב

אור שיקר בעולם הזה כשמתה מאירה בגבורתה ואורה הולך
 וגדל איתו אור קשוד ויקר שלה יהיה קפוי וקל לעולם
 הבא כל דבר קל קרי קפוי לפי על פכי המים שכל' וילף הגזל
 ומתרגמינן וקפא פרזלא: בני אדם יקרים עשירי' וקשודים
 ואינם טובים למקום: ואיתנגיד גוע ופרסה כשמתו: עליונים

ב"ב פ"ק
 וע"ט
 רש"א

למטה ותחתונים למעלה אמר ליה בני עולם ברור
ראית ואנן היכי חזיתנן תמן אמר ליה כי היכי
דחשבינן הכא חשבינן התם ושמעתי שהיו אומרים
אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ושמעתי שהיו
אומרים אשרי הרוגי מלכות שאין כל בריה יכולה
לעמוד במהיצתן מאן נינהו אילימא רבי עקיבא
וחבריו משום הרוגי מלכות ותו לא אלא הרוגי לוד:

טז *ביום ההוא יהיה על מצילות הסוס קדש לה'
ס מאי על מצילות אמר רבי יהושע בן לוי
עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים עד שעה שהסוס
רץ ומיצל ר' אלעזר אומר כל מצילות שהולין לו
לסוס בין עיניו יהיה קדש לה'. רבי יוחנן אומר

למטה אותן שראיתי כאן קטנים ראיתי שם קלים: ואנן
תלמידי סכמים היכי חזיתנן התם: הרוגי מלכות ותו לא
לא היתה בהן מעלה אחרת שיקשצו עליה אלא זו בלבד:
הרוגי לוד שני אפים שמסרו עלמן על ישראל שהודו על עלמם
שהרגו בת קיסר שהיו מטילין אותה על כל ישראל:

עד שעה שהסוס רץ ומיצל כשיעור מנוולת הסוס שהוא
עד קלי היום ולשון מיכל שלילו תקתיו דהייכו קלי היום
[שכל שעות היום קמה נוטה ללדדין ולל האדם והנהמה נוטה
ללדן] כשקמ' במזרק לל האדם במערב וכשהוא במקוה במערב
נוטה כלפי מזרק אבל בקלי היום הקמה עומדת באמצע
הרקיע וקמה בראש כל אדם ולל הסוס תקתיו בפירוש רבי
מכיר מלאתי: כל מצילות הסוס* שמטילין לו לסוס לכו

טז *ביום
ס
זכרי' יד

ג' הש"י
בגמ'
שמולח

אלו עוברין פרק שלישי פסחים רצו

כל ביוה שכוזו ישראל עד שעה שהסוס רץ ומיצל
והיה קדש לה'. בשלמא למ"ד כל ביוה היינו דכתיב
*והיה הסירות בבית ה' כמזרקים אלא למ"ד הנך ^{זכריה יד}
תרתו מאי והיה הסירות כמזרקים. מילתא אחרית'
קאמר דמעותרו ישראל ומתנדבי ומייתי. בשלמ'
למ"ד כל ביוה היינו דכתיב *ולא יהיה כנעני עוד ^ס
בבית ה' צבאות אלא למ"ד הנך תרתו מאי ולא
יהיה כנעני עוד. א"ר ירמיה א"ר אויא אין כאן
עני. וכנעני מנא לן דאיקרי חגר דכתיב *יורא שם ^{ראשי' לח}
יהודה בת איש כנעני מאי כנעני אלימא כנען ממש
אפשר בא אברהם והוהי' את יצחק בא יצחק והוהי'
את יעקב ואויל יהודה ונסיב בת כנעני אלא אמר
ריש לקיש בת גבר חגרא כדכתיב *כנען בידו ^{הוסיג יב}
לקשקשו לטון מלתיים: יהיו קדש לה' שיתכדנו ישראל כדנותיהם
להקדש: כל ביוה שיצחו ישראל מהעכו"ס יום אחד עד
חלות קדש לה' שיצחו הכדנה למקדש: הסירות כמזרקים
אף הסירות יהיו של כסף והבז שתהא שם ביוה רבה להקדש:
מאי והיה הסירות כמזרקין? והא במלילות הסוס ליכא הקדש
(שהא שם עושר) כילי האי: דמעותרו ישראל שיתעשרו
ישראל ובשורה אחרת היא: כנעני לא יהיו לריכיס הגזברים
לעשות סקורה בכספי הקדש לפי שהיה שם עושר גדול מן
הבזיה: בא אברהם והוהיר את יצחק שהוהירו והשניעו
לאליעזר כדכתיב אשר לא תקח אשה לבני וגו': ויצחק את
יעקב לא תקח אשה מבנות כנען:

ישעיה כג מאזני מרמה ואי בעית אימא מהכא * אשר סוחריה שרים כנעניה נכבדי ארץ :

זו * והיה ה' למלך על כל הארץ כיום ההוא יהיה ה' אחד אטו עד האידנא לאו אחד הוא אמר ר' אחא בר חנינא (אמר ר' אסי) לא כהעולם הוה העולם הבא העה"ו על שמועות טובות אומר הטוב והמטיב ועל שמועות רעות אומר ברוך דין האמת אבל לעה"ב כולו הטוב והמטיב ושמו אחד אטו עד האידנא לאו שמו אחד הוא אמר רב נחמן בר יצחק לא כהעה"ז העה"ב העה"ז נכתב ביו"ד ה"א ונקרא באל"ף דל"ת העה"ב כולו אחד נכתב ביו"ד ה"א ונקרא ביו"ד ה"א סבר רבא למדרשי' בפירקא אמר ליה ההוא סבא לעלם כתיב רבי אבינא רמי כתיב * זה שמי לעלם וכתיב וזה זכרי לדר דר (א"ר אבהו) אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"א ונקרא אני באל"ף דל"ת :

סס
זכריה יד

שמות ג
קדושין
פ' עשרה
יוחסין
וע"ש
רש"א

הטוב והמטיב שאין שם שמועה רעה: למדרשי' בפרקא קריי' דיו"ד ה"א דארבע אותיות שדרשה וטעמי' של תורה תלויין בה: לעלם כתיב זה שמי לעלם קסר ואלו לשון העלמה: וכתיב זכרי דמשמע קריאה ולא העלמה. ל"א כיון דכתיב זה שמי פשיטא דזה זכרי היאך יקרא אלא בשמו: לא כשאני נכתב ז' שמות למדנו שם הקריאה ושם הכתיבה:

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים רצו

מכום שנהגו

פרק רביעי

העושה מלאכה בערבי שבתות ובערבי ימים טובי יח

מן המנחה ולמעל' ובמוצאי שבתו' ובמוצאי נ

ימים טובים ובמוצאי יים הכפורים ובכל מקום ע"ג

שיש שם נדנוד עכירה לאתווי תעני' צבור אינו

רואה סימן ברכה לעולם. ת"ר יש זריו ונשכר

יש זריו ונפסד יש שפל ונשכר ויש שפל ונפסד

זריו ונשכר דעביד כולה שבת' ולא עביד במעלי

שבתא זריו ונפסד דעביד כולה שבתא ועביד במעלי

שבתא שפל ונשכר דלא עביד כולה שבתא ולא

עביד במעלי שבתא שפל ונפסד דלא עביד כולה

שבתא ועביד במעלי שבתא אמר (רב) [רבא] הני

נשי דמחוזא אע"ג דהא דלא עבדן עבידתא במעלי

שבתא משום מפנקותא הוא דהא כל יומא ויומא

נמי לא עבדן אפ"ה שפל ונשכר קרינא להו:

במוצאי שבתות משום כבוד השבת שמוסיפין מחול על הקדש:

נדנוד עבירה רמז ענייה: תענית צבור חסור

במלאכה במשכת תענית כשהיו מתעבין על הגשמים חבל שאר

תענית לצור לא כדאמר שמואל אין תומר תענית לצור בצבל:

זריו בעל מלאכה: שפל ונשכר דלא עביד כולה

שבתא ומעלי שבתא נמי לא עביד ואף על גב דלאו

לשם מלוא קא מכיין מלוא שלא לשמה מיהא איתא ואמרינן

יט ויבא רמי כתיב *כי גדול מעל שמים חסדך וכתיב
 ס כ*כי גדול עד שמים חסדך הא כיצד כאן
 תליס קח בעושיין לשמה כאן בעושיין שלא לשמה כדרכ יהודה
 ס כו אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק
 אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה שמתוך
 שלא לשמה בא לשמה:

כ ת"ר המצפה לשכר אשתו ורחיים אינו רואה סימן
 ס ברכה לעולם שכר אשתו מתקולתא ורחיים
 אגרתא אבל עבדה ומזבנא אשתבוחי משתבח בה
 חשלי לא קרא שנא' *סדין עשתה ותמכור: ת"ר המשתכר
 בקנים ובקנקנים אינו רואה סימן ברכה לעולם
 מאי טעמא כיון דנפיש אפחיהו שלט' ביה עינא
 בישא. ת"ר תגרי סימטא ומגדלי בהמה דקה וקוצצי

לקמן לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות ואפילו וכו':
 עושיין לשמה מעל שמים: ושלא לשמה עד לשמים דמזוה
 מיהא ענד כדרכ יהודה. ה"ג עושין:

מתקולתא כוטלת מאזכיס צידה ומהלכת צאק להשכירן לכל
 הלריכיס ושכר מועט הוא ומתנזה אשתו על
 דבר מועט: אגרתא שכר הרקיים שמשכיר טרקו גדול ושכר
 מועט הוא אבל הקונה רקיים ומוכרן הרי הוא כשאר פרקמטיא:
 בקנים כל מקלות דקיס קרי קכיס שעושים מהם גדרות גדרות
 ומחילות: אפחיהו כפס שלהן ושכרו מועט: תגרי סימטא
 יושבין ומוכרין צאק ועין רעה זולטת בהן: ומגדלי בהמה
 דקה הכל לוויין עליהן: וקוצצי אילנות טובות למוכרן לעלי'

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים רצח

יחלנות טובות ונותנין עיניהם בחלק יפה אינם רואי
 סימן ברכה לעולם מאי טעמא דתהו בהו אינשי.
 ת"ר ארבע פרושות אין בהם סימן ברכה לעולם.
 שכר כותבין. שכר מתורגמנין. מעות יתומים. מעות
 הבאות ממדינת הים. בשלמא שכר מתורגמנין
 משום דמחזי כשכר שבת. מעות יתומים נמי דלאו
 בני מחילה נינהו מעות הבאות ממדינת הים דלאו
 כל יומא ויומא מתרחישניסא אלא שכר כותבין

(אמאי שאם יתעשרו אינם כותבין. ת"ר) [אריב"ל] כ"ד
 תעניו' ישבו אנשי כנה"ג על כותבי ספרים תפילין
 ומוזוות שלא יתעשרו שאלמלא יתעשרו אינן כותבין.
 ת"ר כותבי ספרים תפילין ומוזוות הן ותגריהן ותגרי
 תגריהן וכל העוסקים במלאכת שמים לאתווי מוכרי
 תכלת אינם רואים סימן ברכה לעולם ואם עוסקין
 לשמן רואים. בני בישן נהוג דלא הוו אזלי מצור

חספס
 כ"ד כגד
 כ"ד
 וישמר
 אכשי
 וישמר
 ישבו
 בתענית
 רש"א

הכל תמהין ולועזים עליהן ומתוך כך העין הרע שולטת
 בהן ולעקת בני אדם: ונותנים עיניהם בחלק יפה כשולקין
 עם אחרים תמיד מקפידין ליטול חלק יפה: מתורגמנין
 שעומדים בפני הקכס בשבתות וימים טובים ושומעין מפיו
 ומשמיעין לרבים: מעות יתומים למחלת שכר: ממדינת
 הים משלק ספיכותיו תמיד למקום סכנה: תכלת לליבית:
 אינם רואים כדאמרינן שאם יתעשרו לא יהיו עסוקים במלאכת
 שמים: ואם עוסקים לשמה להיות מזה מלויה לנריך לה:
 רואין דהואיל ולשמה עושים לא יחמוס בשביל עושרן: מצור

לצידון כמעלי שבחא אתו בנייהו לקמי' דר' יוחנן
 אמרו ליה אבהתנא אפשר להו אנן דלא אפשר
 לן מאי. אמר להו כבר קבלו עליהם אבותיכם שנא'
 *שמע בני מוסר אביך:

חשלי ח
 כינר
 חכרין
 וע"ש
 דש"ח
נא
 סס
 ע"ב

בני מדינת הים נמי כיון דלא שכיחי רבנן גבייהו
ככותים דמו:

ההולך ממקום וכו' בשלמא ההולך ממקום שעושין
למקום שאין עושין נותנים עליו חומרי
מקום שהלך שם ואל ישנה אדם מפני המחלוקת
ולא ליעביד אלא ממקום שאין עושים אל ישנה
אדם מפני המחלוק' ונעביד הא אמרת נותנים עליו
חומרי מקום שהלך שם וחומרי מקום שיצא משם
אמר אביי ארישא וכו':

נב במערבא ממנו אנגידא דבר בי רב ולא ממנו
אשמתא:

נג תניא ר' שמעון בן גמליאל אומר סימן להרים

לצידון יום הזק של לידון צע"ש והם מחמירין על עלמן שלא
 לנטל מלרכי שנת: הוה אפשר להו לימנע מן הזק שעשירים היו:
 ככותים דמו לכיון דלא גמירי ולא מקום תורה הוא סרכי מלתא:
 ארישא ואל ישנה דמתני' ארישא קאי הנולך ממקום
 שעושין למקום שאין עושין:

ממנו אנגידא דבר בי רב תלמיד שסרח היו כמכין להלקותו ולא
 לכדותו עווס דשמתא שמורה וקושאין לכבוד תורה:
 סימן להרים מילין עפני גלי"ש אבל שאר אילנות שנהרים

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים רצ"ט

מילין סימן לעמקים דקלים סימן לנחלים קנים
סימן לשפילה שקמה ואף על פי שאין ראיה
לדבר זכר לדבר שנאמר *ויתן המלך את הכסף ^{מלכ' א"י}
בירושלים כאבנים ואת הארזים נתן כשקמים אשר
בשפלה לרוב סימן להרים מילין סימן לעמקים
דקלים נ"מ לביכורים דתנן אין מביאין ביכורים
אלא מ' המינין ולא מדקלים שבהרי' ולא מפירות
שבעמקי' סימן לנחלים קנים נ"מ לנחל איתן סימן
לשפלה שקמה נ"מ למקח וממכר השתא דאתית
להבי כולהו נמי למקח וממכר :

אין יפס וכ"מ דלא מיימי ביכורים מנייהו: דקלים תמרים:
שקמה אינה עושה פרי: שפלה ארץ מיטור ולקמיה מפרש
מאי כ"מ: כשקמים אשר בשפלה ש"מ דרך שפלה לשקמים
ומיהו לאו ראיה גמורה לידע דאס אין זה שקמים לא
יקרא שפלה: לביכורים צנכויים כתיב אשר תביא מארנך
ודרשינן צנכנות כאמר כאן ארץ וכאמר להלן ארץ עשה
ושעורה וגו' מה להלן שצד ארץ דהא בצנכה הכתוב מדבר
אף כאן שצד ארץ וילפינן מינה דאין מביאין לא מ' המינין
האמורי' שס ואין מביאין אלא ממקום משונק. תמרים מ'
המינין הם דכתיב ודגש דהיינו דגש תמרים: ולא מדקלים
שבהרים דאינן משונקים אלא דקלים של עמקים: ולא מפירות
תבואת דגן: שבעמקי' שהמים לנים שס ותבואתן כחושה ומרקבת:
לנחל איתן לעגלה ערופה לריך שיהיו קנים גדלים בו ואי לא לא
יקרי כאל: למקח וממכר שפלה אינו מוכר לך לריך שיהו זה שקמ':

כא א"ר יוסי תודום איש רומי הנהיג את בני רומי
 נג לאכול גדיים מקולסים בלילי פסחי. שלחו
 שס לו אלמלא תודום איש רומי אתה גוזרנו עליך נדוי
 שאתה מאכיל את ישראל קדשים בחוץ קדשים
 כ"ד אלא אימא *קרוב להאכיל את ישראל קדשי
 בכוכב פ"ג
 בחוץ. איבעיא להו תודום איש רומי גברא רבה
 שס הוה או בעל אגרופין הוה. ת"ש עוד זו דרש תודום
 ע"כ איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועורו שמסרו
 עצמן על קדושת השם לחוך כבשן האש.
 נשאו קל וחומר בעצמם ומה צפרדעים שאינן
 מצווין על קדוש השם כתיב בהו *ועלו ובאו בביתך
 שו"ת ובהדר משכבך ועל מטתך ובתנורך ובמשארותיך
 אימתי משארות מצויה אצל התנור בשעה שהתנור

ה"ג תודום איש רומי ישראל קשוב שהיה צרומי: מקולסין
 ללויין ראשן על כרעיו ועל קרבו כלליית הפסח דתכיף
 צפ" כילד לולין ר' עקיבא קורהו מקולס נופכי שתולה כרעיו
 קולה לו צלדו כנושא כלי זיינו צלדו כובע נקשת לגבי גלית
 מתרגמינן קולסא דנקשא: אלמלא תודום אתה דלם קשוב:
 קרוב להאכיל ודומה לקדשים צוקן: גברא רבה הוה ומאוס
 כבודו לא כדוהו: או בעל אגרופין הוה ומפני היראה לא
 כדוהו: ועוד זה דרש אלמלא גברא רבה הוה: מה ראו
 שלא לרשו וקי בהם ולא שימות בהם (ויש מפרשים מה ראו
 שמסרו עצמם לתוך כבשן האש ולא הרגו עצמם כמו שעשה
 שאלו כשראה את פלשתים שיהרגו אותו מיד כתיב ויפול

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים ש

חם אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה (ושמע מינה תודום איש רומי גברא רבה הוה) ר' יוסי בר אבין אמר מטיל מלאי לכיס ת"ח הוה דא"ר יוחנן כל המטיל מלאי לכיס של ת"ח זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנאמ' *כי בצל קבלת¹ החכמה בצל הבסף :

עולא הוה רכיב חמרא ואזיל והווי אזלי רבי ^ס

אבא מימיניה ורבב"ח כושמאליה א"ל ר' אבא לעולא ודאי דאמריתו משמיה דר' יוחנן אין מברכין על האור אלא במ"ש הואיל וחתלת ברייתו הוא הדר עולא חזא ביה ברבב"ח כבישות א"ל אנא לאו אהא אמרי אלא אהא אמרי דחני תנא קמיה דר"י ר"ש בן אלעזר אומר יום הכיפורים שחל להיות בשבת אף במקום שאמרו שלא להדליק

עליה וימת) : מטיל מלאי כותן סקורה לת"ק להשתכר נהם : בצל ההכמה צמחילת הקכס יכנס זה בעל הכסף שהוא מהכ' אותו מככסיו ואסמכתא בעלמא היא :

ודאי דאמריתו כו' אמת הדבר שמעתי עליכם שאתם או' משמיה דרבי יוסקן הכי : הדר עולא חזא ביה ברבב"ח כבישות כסתכל צו צפכים זועפות כלו' אתה אמת צפס ר"י והוא לא אמר כן אלא אף צמולאי י"ה מצרכין עליו הואיל ודבר קדש הוא שנאמר צו כל היום ועכשיו נהנה ממנו : אלא אהא אמרי להו משמיה דר"י דענה אפר התנא וצמכיס אוסרי' להדליק את הכר אף צי"ה שקל להיות בשבת

מדליקין מפני כבוד השבת ועני ר"י בתריה וחכמי
 אוסרים א"ל עדין תהא קרי עלי רב יוסף *מים
 עמוקים עצה בלב איש זה עולא ואיש תבונה ידלנה
 זה רבב"ח:

כב אור במוצאי שבת איברי והקשרה על זה בעל
 הגמרא והתניא עשרה דברים נבראו בערב
 שבת בין השמשות אלו הן. באר מן קשת כתב
 ומכתב ולוחות וקברו של משה ומערה שעמד בה
 משה ואליהו ופתיח' פי האתון ופתיחת פי הארץ

עד מ"ג ולא הזכרתי שמו של ר"י על אור צמ"ג אלא צו
 והס סצורים שעל דבר זרבת האור הזכרתי שמו: עדין
 תהא זאת תהיה צואת אי מודה שאמר ר"י: זה עולא
 שהצין מדבריו של רבב"ק טעות וקזא ביה צביט וסתם דבריו
 שלא אמר כלום. והיינו עלה בלב איש דנקיט ליה בליביה
 ולא א"ל למה אמרת כך: ואיש תבונה ידלנה הצין מה
 שהיה בלבו של עולא שהיה מסתכל בו:

באר צורה של מרים והיא הסלע שילאו ממנו המים ע"י
 עשה ואהרן ועגול כמו כברה היה ומתגלגל עמהם
 בכל מקום שהולטיין: כתב קריאת שם האותיות: המכתב
 זה קיקיתן ולורתן כך שמעתי. ול"כ כתב זה קיקיתא ובורתא
 והמכתב זהו עט זקרט שככתב בו קיקית הלכות כי ההיא
 דקדושין מכין לרבות הסול והסורה והמכתב ונראין דברי
 דקריא' לא קרי לה כתב: ומערה שעמד בה משה (ואליהו)
 דכתיב ומתוך זקרת הלור ומכתי כפי עליך עד עברי.

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים שא

לבלוע את הרשעים רבי נחמיה אומר משום אביו
אף האור והפרד רבי יאשיה אומר [משום אביו]
אף האיל ושמיר רבי יהודה אומר אף הצבת הוא
היה אומר צבתא בצבתא מתעבדא וצבתא קמייתא
מאן עבדא הא לאיי בריה בידי שמים היא אמרו
לו אפשר יעשנה בדפוס ויקבענה כיון הא לאיי
בריה בידי אדם היא (קתני מיהא רבי נחמיה
אומ' אף האור) לא קשיא הא באור דידן הא באור
דגיהנם אור דידן כמוצאי שבת אור דגיהנם בע"ש:

ואור דגיהנם בערב שבת איברי והא תניא שבעה כג
דברים נבראו קודם שנברא העולם ואלו הן ^ס

תורה וחשובה וגן עדן וגיהנם וכסא הכבוד ובית
המקדש ושמו של משית. תורה דכתי' *ה' קנני

^{עקידה}
^{שק"ל}
^{פ' אינין}

וכן אליהו ויבא עד הר האלהי קורבנה ויבא ^ס אל המערה המוד'
וילן ^ס: לבלוע את הרשעים עדת קרן: האיל של וע"ש
אברהם: והפרד אין כל קדש תחת השמש ופרד הראשון
נברא מהארץ ולא בא מהכלאים: השמיר כמין תולע הוא
ואין כל דבר קשה עומד בפניו שלא יתפרק ובו צכה שלמה
את בית המקדש כדאיתא במסכת גיטין: הצבת טיכ"ואלג
אל ברזל: צבתא שעושין עכשיו [הכפאים]: בצבתא מתעבדא
על ידי לבת אחרת היא עשויה שאוקוזה בלבת ומכה בקורנם
עד שבעשית ולבתא קמייתא מאן עבדא: לאיי בלמת על
כרמין בריה בידי שמים היא: יעשנה בדפוס ע"י יליקה
כמו שעושין כלי כסף והבז: ויקבענה בה כיון כלה בלמת מהר:

^{דש"ל}
^{חש"ח}

מקום שנהגו פרק רביעי פטחים

תלים⁵ ראשית דרכו תשובה דכתי' *בטרם הרים יולדו וגו' וכתיב בתריה חשב אנוש עד דכא ותאמר שוכו ברא' ב בני אדם ג"ע דכתיב *ויטע ה' אלהים גן בעדן ישעי' ל מקדם. גיהנם דכתיב *כי ערוך מאתמול תפתה. ידמיה י" כסא הכבוד ובית המקדש דכתיב *כסא כבוד מרום תלים עב מראשון מקום מקדשנו. שמו של משיח דכתיב כדרי' פד *לפני שמש ינון שמו. אמרו חללה הוא דנברא קודם שנברא העולם ואור דידה בערב שבת. ואור דידה בע"ש איברי והא תניא א"ר יוסי אור שברא הקב"ה בשני בשבת אין לו כביה עולמית שנא' ישיני' סו *ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה וא"ר [בנאה בריה דרבי עולא] מפני מה לא נאמר כי טוב בשני בשבת מפני שנברא בו אור של גיהנם וא"ר אלעזר אע"פ שלא נאמר בו כי טוב חזר וכללו בששי בשבת

ראשית דרכו קודם לשאר דרכים והא דאמרינן לעיל הכתב בע"ש בכתבן של לוקות וזו היתה כתובה מתקלה באש שקורה על גבי אש לנכה: בטרם הרים יולדו בראת מדת תשובה: חשב אנוש עד דכא עד ידכה לנבו לפניך: מקדם מקודם לעולם: מאתמול קודם לעולם: תפתה גיהנם שכל המתפתה צילרו יפול אס: מרום מראשון מרום הוא בערבוב מראשון מקודם לעולם וכן מקום מקדשנו כנרא מראשון: חללה של גיהנם קודם בריאת העולם ומירולא הוא: אין לו כביה עולמית שהוא אור של גיהנם: חזר

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים שב

שנא' *וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב ^{רשית א} מאוד אלא חללה קודם שנברא העולם ואור ידידה בשני בשבת ואור דידן עלה במחשבה לבראורת בערב שבת ולא נברא עד מוצאי שבת דתניא ר' יוסי אומר שני דברים עלו במחשבה לבראות בע"ש ולא נבראו עד מוצאי שבת ובמוצאי שבת נתן הקב"ה בינה באדם הראשון מעין דוגמא של מעלה ולקה שני אבנים וטחנן זו כזו ויצא מהן אור והביא שתי בהמות והרכיבם זו על זו ויצא מהן פרד רשב"ג אומר פרד בימי ענה היה שנא' *הוא ענה ^{סו לו} אשר מצא את הימים במדבר דורשי חמורו אמרו ענה פסול היה לפיכך הביא פסולין לעולם שנא' *אלה בני שעיר החורי וושבי הארץ לוטן ושוכל ^{סו} וצבעון וענה. וכתיב אלה בני צבעון ואיה וענה (הוא ענה חשיב ליה באחיה וחשיב ליה בבניה) אלא וכללו לקרותו טוב לפי שהרשעים כדוכין זו: אלא ודאי אור של גיהנם נצ' נצנת איברי והא דתניא לעיל דאור בע"ש איברי נאור דידן והא דתניא נמולא' שבת צרישא לא קשיא כאן נמקשנה כאן בילירה בע"ש עלו נמקשנה לבראו' ולא נברא עד מולאי שבת: וטחנן טחן והכה ושפף זו זו: דורשי חמורות מקראות סתומות: פסול היה שאין מלד אמו היה אביו כמו שמפרש מלמד שאלו נצבעון על אמו והולידו: אלה בני שעיר צבעון וענה אלמא אחים הוו: וכתיב אלה בני צבעון איה וענה אלמא נכו היה:

מלמד שבא צבעון על אמו והוליד ממנה ענה.
 ודילמא חרי ענה הווי. אמר רבא אמינא מלתא
 דלא אמרה שבור מלכא ומנו שמואל (אומרה אנא).
 איכא דאמרי אמר רב פפא אמינא מלתא דלא
 אמרה שבור מלכא ומנו (רב אומרה אנא) [רבא]
 אמ' קרא הוא ענה. הוא ענה דמעיקרא:
 חנו רבנן עשרה דברים נבראו בערב שבת בין
 השמשות ואלו הן. באר ומן וקשת כתב ומכתב
 ולוחות וקברו של משה ומערי' שעמד בה משה
 ואליהו ופתוחת פי האתון ופתוח' פי הארץ לבלוע
 ארץ הרשעים וי"א אף מקלו של אתרן שקדיה
 ופרחיה. וי"א אף המזויקין. וי"א אף *בגדיו של אדם
 הראשון. ת"ר ו' דברים מכוסין מכוני אדם יום
 המיתה ויום הנחמה ועומק הדין ואין אדם יודע
 שמואל קרי ליה רבא שבור מלכא משום שהיה צקי צדיקין
 והלכתא כותיה צדיקי בדין היוכל מפי המלך שמתקיים
 ושבור מלך פרסיים הוה בימי רבא:
 בגדיו של אדם הראשון שהיו קקוקות בהן כל מין קיה
 ועוף ובהמה והיו כמסרין לכמרוד על כן היה גבור
 וצא עשו והרגו ונטלן לפיכך היה איש ליד זה שכתוב
 בהן הקמדות אשר אתה בבית [ויאני שמעתי צגדיו של אה"ר
 היינו כתכות עור שהיה לו]: יום הנחמה שכל אדם יתקנס
 מדאגתו (לישכא אחריכא יום הכחמה יום הישועה שהו' קן ונאלוה וכחמה
 לנגוס): ועומק הדין הרוב טועין בו א"כ עומק הדין

פ' ת"ח
 ויג"ח
 רז"ח
 כב"ב
 איתא
 דכח ויג"ח
 כמ"י
 הרשב"ם
 כד
 שס
 יגקירה
 שכ"א
 שס
 ע"ב
 יג"ד
 חז"ל
 שוב יום א'
 לפני
 חיתתך
 וכחלל
 כל ימיו
 בתשוב'
 רש"א ליד

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים שג

במה משתכר. ואינו יודע מה כלבו של חברו ומלכות
בית דוד מתי תחזור למקומה. ומלכות פרס מתי
תפול. ח"ו שלשה דברים עלו במחשבה לבראות
ואם לא עלו דין הוא שיעלו על המת שיסריח ועל
המת שישתכח מן הלב ועל התבואה שתרקב. וי"א
אף על המטבע שיצא:

הנו רבנן ששה דברים עשה חזקיה המלך על כה
ג' הודו לו ועל ג' לא הודו לו. ואלו הן נו
שהודו לו גירר עצמות אביו במטה של חבלים
כתת נחש הנחשת וגנו ספר רפואות והודו
לו. ואלו שלא הודו לו קצץ דלתות ההיכל
ושגרם למלך אשור. סתם את מוצא מי גיחון.

נרכות
פ"ק
ועיין
רש"א

העמיד: מלכות פרס שכתוב בה גבול רעה ורעה היינו
פרס: עלו במחשבה ונתקיימו: ואם לא עלו דין הוא
שיעלו דאל"כ לא הוה אדם מתקיים: שיסריח שאם לא
כן יהיו הקרובים מלכיעין אותו ויראו את לערן לפניהם
תמיד: ועל התבואה שתרקב שאם לא כן יהיו בעלי בתים
מאכרין אותו ומביאין מארה רעבון לעולם:

גירר עצמות אביו משום כפרה ולא קצרו בכבודו דרגש
ומטה כלה מפני קדוש השם שיתגנה על רשעו ויוסרו
הרשעים: כתת נחש הנחשת כלכתיב בדברי הימים לפי
שהיו טועים אחריו: וגנו ספר רפואות לפי שלא היה לבס
ככע על קליים ומתרפאים מיד: סתם מי גיחון כלכתיב
למה יבואו מלכי אשור ומלאו מים רבים ולא הודו לו לפי

ל"ב
ל"ג
ל"ד

עיבר ניסן בניסן ולא הודו לו:

כו שנינו במשנה אנשי יריחו היו כורכין ארז שמע
ולא מיהו בידם חכמים. ושאלו בגמרא היכי סע

עבדי וכו'. רבא אמר מפסיקין היו אלא שהיו אומרים
היום על לבבך דמשמע היום על לבבך ולא מחר
על לבבך ת"ר ביצד היו כורכין את שמע אומרים
דגלים ו*שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין
דברי ר"מ רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא

שהיה לו לנטוק בהקב"ה שח"א וגמותי על העיר הזאת וגו'
עיבר ניסן בניסן לאחר שכנס ניסן כמלך ועשאו אדר שני
כי לא יכלו לעשות הפסח בעת ההיא כי הכהנים לא התקדשו לחוד
והעם לא באספו לירושלים ונמנעו שהפסח היה בטל בזמון הימים היו
צריך לקדש הכהנים לכך ולאסוף כל ישראל לשחחה וזח"כ בקש רחמים
על שהיה מרחשו לפסח וחוקומו שלא לצורך דחשוט טומאת כהנים אינו
כדחה כדאמרינן בחייגדו ואפילו בטומאה ואיש כדחה ואין צבור כדחה
והיינו דכתיב כי לא אכלו את הפסח ככתוב כי התפלל עליהם חזקיהו
לאחר ה' הטוב יכפר בעד והוא מודעתו עשה לשם מלכות ישראל
ולא הודו לו כדאמרינן בסנהדרין ובזכרות הקדש הזה וגו'

זה ניסן ואין אדר ניסן (דמאחר שהגיע אותו חדש אין חזיון
אותו מחוקומו. והוא ליה לחזקיהו לעבר השנה קודם לכן דק"ל אין
מעברין אלא אדר כדלפינן בחכילתא):

ג' דש"י ולא היו מפסיקין בין אדר לזאהבת *וכריך להאריך באדר
בגמ'
אע"פ
שזריך

ולהפסיק בין קבלת מלכות שמים לדברים אחרים שכל
אדר ואדר מקבל עול מלכות שמים ואומר אדר הוא אלהינו
(עליכו) צפ' ראשון וצפ' שני לשון ליווי הוא. (עכ"ל אחר שלא
היו מפסיקין בין השם לאחד כי דין הוא שיפסיק בין השם לאחד
ובירושלמי מפרש כן): רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים שד

זיו אומרים כרוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד
אנן מ"ט אמרינן ליה כדרדש ר"ש בן פזי דאר"ש ^{ס"א}
בן פזי *זיקרא יעקב אל בניו גו' בקש יעקב לגלו' ^{בן לקיש}
קץ הימין לבניו ונסתלק' ממנו שכינה אמר שמא ^{ראשי' חט}
ח"ו יש פסול במטתו כאברהם אבי אבא שיצא
ממנו ישמעאל וכיצחק אבי שיצא ממנו עשו. אמרו
שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. אמרו כשם שאין
בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. מיד
פתח יעקב ואמר כרוך שם כבוד מלכותו לעולם
ועד אמרו רבנן היכי נעביד נימריה לא אמריה
משה לא נימריה הא אמריה יעקב התקינן שיהו
אומרים אותו בחשאי. אמר רבי יצחק אמרי דבי
רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדרה תאמר
יש לה גנאי לא תאמר יש לה צער התחילו עבדיה
להביא לה בחשאי אמר רבי אבהו התקינן שיהו
אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המינים

שלא היו אומרים כרוך שם כבוד מלכותו וגו' וכורכין
את שמע כלו' שהיו מדניקין כל הקריאה כמו שהיא ולא
היו מוסיפין ואית דגרסי שהיו אומרים כרוך שם וכו' פיר'
שהיו אומרים אותו בקול רם: קץ הימין שיקזור ימינו לפניו
שהשיב שקור ימינו מפני חייב: שמע ישראל לאניהם היו
אומרי': נימריה להאי בשמל"ו בקריאת שמע: ציקי קדרה
אר"ש דור"ה: יש לה צער בגופה מקמת התאווה: מפני
תרעומת חמינין שלא יאמרו עלינו שאנו מוסיפין עלינו אם דבר

וכנהרדע' דלויכא מינים עדיין אומרין אוהו בחשאי:
 גז"ת"ר בראשונה היו מניחין עורות קדשים בלשכת
 בית הפרוה וכו' ועדיין היו גדולי כהונה נוטלין
 אותן בזרוע עמדו בעלים והקדישום לשמים. תנא
 אבא שאול אומר קורות של שקמה היו ביריחו
 והיו בעלי זרועות נוטלין אותן בזרוע עמדו בעלי
 והקדישום לשמים עליהם ועל כיוצא בהם
 אמר אבא שאול בן במנית משום אבא יוסף בן
 חנין אוי לי מבית בייתום אוי לי מאלתן אוי לי
 מבית חנין אוי לי מלחישתן אוי לי מבית קתרום
 אוי לי מקולמסן אוי לי מבית ישמעאל בן פאבי
 אוי לי מאגרופן שהם כהנים גדולים וכניהם גזברים
 וחתניהם אמרכלין ועבריהן חובטין את העם במקלות:
 כז תנו רבנן ד' צוחות צוחה עזרת. ראשונה צאו מכאן
 בני עלי שטמאו היכל ה' ועוד צוחה עזרה

ס

ו"ש עלי

לכניו לא

טובה

השומע

שכח מה

שנות

העזר

וק"ל

הדי"ק

שאינו הגון בקשאי ומאן דגרסי שהיו אומרים בשכמל"ו נפרש
 שהיו אומרי' אותו בקול רם כשאר הקריאה וביניהן לא היו מינין:
 גדולי כהונה שרים שבהן: עמדו בעלים כל כהני משמרות
 יחד: והקדישום לבדק הבית: בעלי זרועות שהיו
 זכהים חזקים מצניהם: בייתום כ"ג היה וכן כולם:
 אלתן מקלותיהן כמו לא באלה ולא ברומק זמסכת שנת:
 לחישתן יועלי רע: קולמסן שהיו כותבין אגרות לרעה:
 אמרכלין אמר כלל על פיו נפתך כל לורך הקדש:

שטמאו כדכתיב אשר ישכנון את הנשים:

מקום שגהגו פרק רביעי פסחים שה

צא מבאן יששכר איש כפר ברקאי שמכבד עצמו
 ומהלל קדשי שמים. מאי הוה עביד הוה כריך
 ידיה בשיראי ועביד עבודת שמים ועוד צוחה עזרה
 שאו שערים ראשיכם ויכנס ישמעאל בן פאבי
 תלמידו של פנחס וישמש בכהונה גדולה. ועוד
 צוחה עזרה שאו שערים ראשיכם ויכנס יוחנן בן
 נרבאי תלמידו של פנקאי וימלא כרסו מקדשי
 שמים אמרו עליו על יוחנן בן נרבאי שתיה אוכל
 בסעודתו שלש מאות עגלים והיה שוחה ג' מאות
 גרבי יין ואוכל ארבעים סאה גוזלות בקנוח סעודה.
 אמרו כל ימיו של יוחנן בן נרבאי לא נמצא נחת
 במקדש מאי סלקא בי' ביששכר איש כפר ברקאי
 אמרי מלכא ומלכתא הוו יחבי מלכא אמר גדיא
 יאי מלכתא אמרה אימרא יאי אמרי מאן מוכח.
 כהן גדול דקא מסיק קרבנות כל יומא ויומא. אתא
 יששכר איש כפר ברקאי * אחוי בידיה (כלפי מלכא ^ס
 ולא אורח ארעא לאחויי בידיה קמי מלכא א"ל) ע"ב
 אי גדיא יאי ניסקי' לתמידא אמר מלכא הואיל

כריך את ידיה בשיראי וקליה פוסלת נקדשיס כדכתיב ולקח
 הכהן שיקק בעלמו ועוד דבזיון הוא. ישמעאל בן פאבי כשר
 היה אבל חכמי ציתו היו חכמי זרוע: ש' עגלים שהיה מגדל
 צביתו כהניס רביס: מאיסלקא ביה זכ גמול כשתלס:
 מלכא ומלכתא מלכי צית קשמוכאי: גדיא יאי גדי טוב
 למאכל מן הכבש: אחוי בידיה בלשון שקוק:

ולא הוה ליה אימתא דמלכותא ניפסקוה לימיניה
 יהב שוחדא ופסקוה לשמאליה שמע מלכא ופסקוה
 לימיניה אמר רב יוסף בריך רחמנא דשקליה
 ליששכר איש כפר ברקאי למטרפסיה מיניה בהאי
 עלמא. אמר רב אשי יששכר איש כפר ברקאי
 לא תנא מתניתין דתנן רבי שמעון אומר כבשים
 קודמין לעזים בכל מקום יכול מפני שמובחרים
 במינם תלמוד לומר ואם כבש מלמד ששניהם
 שקולים כאחד רבינא אמר אף מקרא נמי לא קרא
 ויקרא דכתיב* אם כבש וכתיב ואם עז קרבנו אי בעי
 כבש לייתי ואי בעי עז לייתי:

תמיד נשחט

פרק חמישי

כח רבי שמלאי אחא לקמיה דר' יוחנן א"ל ניתני לי
 סב מר ספר יוחסין א"ל מהיבא את א"ל מלוד.

אימתא דמלכותא לא דיו שלא אמר כמותי חלא שאמר
 עליונה והביא את קרבנו שעירת עזים כקנה והדר אם כבש
 יביא קרבנו למטאת: כאן הקדים שעירה לכבשה דכתיב צפרשה
 עליונה והביא את קרבנו שעירת עזים כקנה והדר אם כבש
 יביא קרבנו למטאת: אם כבש אם עז גבי שלמים מדלל
 הראה הכתוב רמז מוצקר בזה מזה שמע מינה שניהם שוים:
 ניתני לי מר ספר יוחסין מתניתין דדברי הימים:

הכל נשחט פרק חמישי פסחים שו

והיבא מותבך בנהרדעא א"ל אין שונין לא ללודי
ולא לנהרדעי. וכל שכן דאח מלוד ומותבך בנהרדעא
אכפייה וארצי (א"ל מתנין לך) א"ל ליתני לי מר
בתלת ירחי א"ל ומה ברוריה דביתיה דר"מ ברתיה
דר' חנינא בן תרדיון דהוה גמרה תלת מאה
שמעתתא ביומא (דסיתוא) מתלת מאה רבוותא
ואפילו הכי בג' שנים לא יצתה ידי חובתה ואח
אמרת ליתני לי מר בתלתא ירחי שקל קלא פתק
ביה בהדי דקרהיט ואזיל א"ל רבי מה בין לשמו
ושלא לשמו כו'. א"ל הואיל וצורבא מרבנן אתחא
ואימא לך וכו' אמר רמי בר (אבין) [רב יודא] א"ר
מיום שנגנו ספר יוחסין תשש כחן של חכמים וכהה
מאור עיניהם (ד) אמר מר זוטרית בין אצל לאצל
טעינו ארבע מאה גמלי דדרשה:

משנה הפסח נשחט בשלשה כתות שנא' *ושחטו כט

סד אין שונין ספר יוחסין כו' לדקווי' איכוין א"כ לפי שאינם
שמות יב מיוקסין: לא יצאתה ידי חובתה לא יכלה לשנותו בשלש
שנים: שקל קלא מוט"א: פתק ביה השליך חזרו: מה
בין לשמו ושלא לשמו זהו פסול ולמכויו ושלא למכויו
כשר: נגנו כשתכס: תשש כחן שגזו בהן טעמי תורה
שהיו בו: בין אצל לאצל שני מקראות הם בדברי הימים
ופרשה גדולה ביניהם ולאכלל ששה צנים וקא קשיב ואזיל
וסיפא דפרשתא כל אלה בני אלל:

הפסח נשחט כו' פסקי לצור בין שהלצור מרובין בין

אותו כל קהל עדרת ישראל בין הערבים קהל
 ועדה וישראל. נכנסה כת אחד נתמלאה העזרה
 ונגעלו דלחות העזר' תקעו והריעו ותקעו והבהנים
 עומדי' שורו' שורות וכידם בזיכי כסף ובזיכי זהב
 שורה שכולה כסף כסף ושכולה זהב זהב לא היו
 מעורבים ולא היו לבזיכין שולים שמא יניחום ויקרוש
 הדם שחט ישראל וקבל הכהן נותנו כהן לחברו
 וחברו לחברו מקבל את המלא ומחזיר את הריקן
 כהן הקרוב אצל המזבח זורקה זריקה אחת כנגד
 היסוד. יצאה כת ראשונה נכנסה כת שניה יצאה כת
 שנייה נכנסה כת שלישית כמעשה ראשונה כך מעשה
 שנייה ושלישית קראו ארז החלל אם גמרו שנו

שהלצור מועטין ויכולין לשקוט צנת אחת מזה ליתלק בשלשה
 כתות זו אחר זו: בזיכי כסף ובזיכי זהב כפות גדולות
 לקבל בהם הדם: שכולה כסף בגמרא מפנה טעמא: ולא
 היו לבזיכין שולים רחנים מלמטה אלא תחתיהן קדין כד
 שלא יוכלו ליטב שמא יכיוסם הכהנים על גבי קרקע עד
 שיקבל דם אחר מקמת שהן מרובין וישבסוס ויקרוש הדם
 ולא יהיה ראוי לזרוק: שחט ישראל אם ירבה שהשקיעה
 כשרה צור: וקבל הכהן את הדם בצנך מוחר העלה: נותנו
 לחברו שהרי נשורה הן עומדין (על) [עד] המזבח: מקבל את
 המלא מיד הכותנו לו ומחזיר הריקן שחזר אליו מיד הכהן
 הזורק: קראו את החלל אכל הכתות קאי: אם גמרו
 שנו כשהיו מתקילין לשקוט מתקילין לקרות ואם רבו הפטמים

הכל נשחט פרק חמישי פסחים שו

ואם שנו שלשו אף על פי שלא שלשו מימיהם
א"ר יהודה מימיהם של בת שלישיית לא הגיעה
לאהבתי כי ישמע ה' מפני שעמה מועטין:

אתמר אבוי אמר ננעלין חנן ורבא אמר נועלין ל

חנן במאי קאמלגו במסמך אניסא מר סבר ^ס
כמה דעיילי ניעולוס סכין אניסא ומר סבר לא סמכין ^{ע"ג}
אניסא. ח"ר מעולם לא נתמעך אדם בעורה חוץ ^{ע"ג}
מפכת אחד שהיה בומו הלל שבו נתמעך וקן אחד ^{כח"ס}

והיו קורין אותו פסח מעוכין. ח"ר פעם אחד בקש
אגרויפס המלך ליתן ארז עינו באוכלוסי ישראל
א"ל לכ"ג תן עיניך בפסחים נמל כוליהא מכל אחד
ואחד ונמצאו ס' רבוא וזגות כליות כפלים כיוצאי
מצרים חוץ מטמא ושהיה בדרך רחוק ואין לך

ומשך זמן שקיטחן עד שגמרו ועדיין יש רבים לשקוט סחרין
וקירין שכיה: ואם שנו ועדיין לא נגמרה שקיטת הפסח של
אותה הכת שלשו וכן השכיה והשלישית: ואע"פ שלא חירע
מעולם שלשו לפי שהיו כהנים מרובים ומהירין בעולאכתן:
לא הגיעה לאהבתי אפילו פעם ראשונה:

ננעלין חנן ומאליהן ומעשה נסים: סמכין אניסא וכל
זמן שאין כנעלין מאליהן סכין אותן ליכנס ולא
קייסין דילמא עיילי כולהו ואין שלש כתות ^ס: פסח
מעוכין ^{כ"ג} על ^ס שכתמעך: (כטל כוליא. מופדש נגמ' תפיסה
בעלמא כלו' מופס כוליא ומרסא לשליח והוא נמן פול או חנן מחמיה
דכא כתיב והקטיר שרדך להקטיר שמי הכליות):

כל פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה בני אדם והיו קורין אותו פסח מעובין:

אלו דברים

פרק ששי

לא ת"ר הלכה זו נתעלמה מבני בתירה שפעם אחד חל י"ד להיות בשבת ושכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו אמרו כלום יש אדם יודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו אמרו להם יש אחד עליה מכבל והלל הבבלי שמו ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון ויודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו שלחו וקראו לו ואמרו לו כלום אתה יודע אם פסח דוחה את השבת ואם לאו א"ל וכי פסח אחי יש לנו בשנה שדוחה את השבת והלא הרבה יותר ממאתי פסחים יש לנו בשנה שדוחי את השבת. אמרו לו מנין לך אמי להם נאמר במועדו בפסח ונאמר במועדו בתמיד

פסח מעובין עז על גס שהעס רב:

הלכה זו שפסח דוחה את השבת בני בתירה כשיאם היו: אמר להו הלל: וכי פסח אחד יש לנו שדוחה את השבת [והלא] יותר ממאתים פסחים כלו' יותר ממאתים קרננות יש שדוקין השבת בשנה כ' שנתות בשנה בכל שנת ושנת ל' כנשים ב' לתמידין וב' למוספין הרי מאתים לבד שנת

אלו דברים פרק ששי פסחים שה

מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת אף
 מועדו האמור בפסח דוחה את השבת ועוד ק"ו
 ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת פסח
 שענוש כרת לא כל שכן. מיד הושיבוהו בראש
 ומנוהו נשיא עליהם (גם בכ"מ פרק הפועלים)
 והיה יושב ודורש בהלכות פסח כל היום כולו
 התחיל מקנטרן בדברים אמר להם מי גרם לכם
 שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם עצלות שהיתה
 בכם שלא שמשחם שני גדולי הדור שמעיה ואבטרון
 אמרו לו רבי שכח ולא תביא סבין מע"ש מהו
 אמר להם הלכה זו שמעתי ושכחתי אלא הניחו
 להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם
 למחר מי שפסחו טלה תחב לו בצמרו מי שפסחו
 גדי תחב לו בין קרניו ראה מעשה ונוכר הלכה
 ואמר כך מקובלני מפי שמעיה ואבטרון:

אמר רב יהודה אמר רב כל המתיהר אם לב

ס"ז
 ע"ג

בנתוך הפסח ונתוך הקג שקרבים בהם מוספי היום ז' טלאים
 בפסח וי"ד נקג: מה מועדו האמור בתמיד ולקמן פריך
 תמיד גופיה מכא ליה: מקנטרן לשון קטטה ועלזון: מהו
 הנאת הסבין אינה דוקה דהא אפשר למעבד מאתמול ומה
 יעשה: בני נביאים הם כראה מה יעשו: למחר בארבע
 עבר בשבת: מי שפסחו טלה תחב לו בצמרו את הסבין
 ואין זה משוי עליו משום שזיתת בהמהו ללאו אורקיה צהאי
 מלאכה: ומי שפסחו גדי אין לו למר:

חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ואם נביא הוא
 נבואתו מסתלקת ממנו אם חכם הוא וכו' מהלל
 דאמר מר התחיל מקנטרן בדברים וקאמר לתו
 הלכה זו שמעתי ושכחתי ואם נביא הוא נבואתו
 מסתלקת ממנו מדבורה דכתי' *חדלו פרוון בישראל
 חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל
 וכתיב *עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר
 אלשב"ל כל אדם שכוּעס אם חכם הוא חכמתו
 מסתלק' ממנו ואם נביא הוא נבואתו מסתלקת
 ממנו אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ממש
 דכתיב *ויקצוף משה על פקודי החיל וכתיב *ויאם
 אלעזר הבהן גו' מכלל דמשה איעלם מיניה אם
 נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו מאלישע דכתי'
 *כי לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם
 אביט אליך ואם אראך וכתיב *ועתה קחו לי מננ
 והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'. א"ר מני בן פטוש
 כל אדם שכוּעס אפי' פוסקין לו גדולה מן השמי
 מורידין אותו מנא לו מאליאב דכתיב *ויחר אפ
 אליאב ברוד ויאמר וגו' וכי אזל שמואל לממשחינה
 בכלהו כתיב בהו *בוה לא בחר ה' ובאליאב כתי'
 עד שקמתי דבור' יוהרא שהיתה משפלת והמכה יגיס שלפס
 ומתפארת לעלמה : עורי עורי דבורה שנשתתו
 וזאת סילוק נבואתה : קחו לי מנגן להעביר כעסו שכו
 על יהורם : ותהי עליו יד ה' וכלל דאסתלק : לא בן

חמון
 קנטור
 שכת
 דל"כ
 הל"ל
 לא הוה
 בידי
 דל"א
 שופט' ה
 שס
 ניין כסף
 חזקת
 פ' ח'
 ודב' לא
 שס
 חלכל' ב ג
 שס
 שאין
 השכיכה
 שורה של
 חמון
 שוחה
 ש"א יו
 שס נו

אלו דברים פירק ששי פסחים שט

*ויאמר ה' אל שמואל אל חבט אל מראהו ואל ש"ט טו
 נוכח קומתו כי מאסתיהו מכלל דמעיקרא הוה חזי:
 ומיחזי קרביו. מאי מחזי קרביו וכו' רב חייה בר לג
 רב אמ' שרקא דמעיא דנפקא אנג דוחקא סח
 דסכינא: מאי דכתיב *ורעו כבשים כדברם. א"ר ישיה ה
 מנשיא בר ירמיה אמר רב כמדובר בס. מאי
 כמדובר בט. אמר אבוי וחרבות מחים גרים יאכלו
 (ומתרגם רב יוסף נכסי רשיעיא צדיקים יחסנון).
 א"ל רבא בשלמא אי כתיב בחרבות כדקאמרת
 השתא דכתיב וחרבות מלתא אחריתו היא אלא
 [אמר רב] כדרב חננאל אמר רב דאמר רב

משמע מעולם אבל מהסתיהו משמע השתא מהסתיהו מפני
 שהוא רגזן מכלל שמתקלה כצמר. ואף על גב דהאי מעשה
 דמשיכה קודם לרגזנות מיהו לא מליכו בו דופי אלא זה
 בלצד ומפני שגלוי לפכיו שהוא רגזן עאסו:

שירקא דמעיא לקה האדוקה במעים שולא חזן דדוקק בסכין:
 ורעו כבשים כדברם כבשים ישראל כמדובר בס כמו
 שהוצטקו ע"י נביא: מאי כמדובר בס ומה היא אותה הנטקה
 ונפרש ליה סיפיה דקרא היינו הנטקה וקרינות וקיס גרים
 יאכלו: צדיקים שהיו עד הנה כגרים ומושנים: אי כתיב
 בחרבות מחים אי כנוי קרינות הוה אמינא סיפיה דקרא פי'
 לרישיה כדקאמרת אבל השתא דכתיב וחרבו' מחים לאו
 פירושא דרישיה הוא אלא מלתא אחריתו היא: אלא כמדובר בס
 דרשא היינו כדרב חננאל כמדובר באליש' ואליהו שהמיו

חננאל אמר רב עתידין צדיקים שיחיו את המתים
 כתיב הכא ורעו כבשים כדברם וכתיב התם *ירעו
 בשן וגלעד כימי עולם. בשן זה אלישע הבא מן
 הבשן דכתיב *ויעני ושפט בבשן וכתיב *פה אלישע
 בן שפט אשר יצק מים ע"י אליהו. גלעד זה אליהו
 דכתיב *ויאמר אליהו התשבי מחושבי גלעד. א"ר
 שמואל בר נחמני א"ר יונתן עתידין צדיקי שיחיו
 מתים דכתיב *כה אמר ה' עוד ישבו זקנים וזקנו'
 ברחובי ירושלים ואיש משענתו בידו וכתיב *ושמת
 משענתי על פני הנער. עולא רמי כתיב *בלע המות
 לנצח וכתיב *כי הנער בן מאה שנה ימות לא
 קשיא הא בישראל הא בעכו"ם. ועכו"ם מאי בעו
 התם אין דכתיב *ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'.
 רב חסדא רמי כתיב *וחפרה הלבנה ובושה החמה
 וכתיב *והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה
 חלק וע"ש
 ח"א
 את המתים כך יקיו כל הלדיקים את המתים : ורעו כבשים
 ירעו לג"ש : ושפט בבשן שפט הוא אביו של אלישע כדכתיב
 אלישע בן שפט : ושמת משענתי באלישע כתיב על שהקי'
 בן הזכמי' : בלע המות יבולע מלאך המות שלא ישלוט :
 בישראל כתיב ובלע וגו' : ובושה החמה שלא תאיר : יהיה
 שבעתים כאור שבעת הימים שנעתיס הן מ"ט וכתי'
 כאור שנעת הימים מ"ט כאור ז' ימים של עכשיו כמלא
 עודף על אורה של עכשיו נעה"ז שמ"ג פעמים : וחפרה
 ובושה שלא יהו בעולם הבא אלא זיו זוהר מראה השכינה :

אלו דברים פרק ששי פסחים שי

יהיה שכעתיים כאור שבעת הימים וגו'. לא קשיא
 כאן לעוה"ב כאן לימות המשיח ולשמואל דאמר
 אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכו'
 בלבד מאי איכא למימ'. אידי ואידי לעול' הבא ולא
 קשיא כאן במחנה שכינה כאן במחנה צדיקים. ^{ברכות}
 רבא רמי כתיב *אני אמית ואחיה וכתיב מחצתי ^{פ"ד}
 ואני ארפא השתא אחווי מחוי אסווי לא כ"ש.
 אלא אמר הקב"ה כשם שמחצתי אני ארפא כך
 בשאני ממות אני מחיה. ת"ר אני אמית ואחיה
 יכול מיתה באחד וחיים באחד כדרך שהעולם
 נוהג. ת"ל מחצתי ואני ארפא מה מכה ורפואה
 באחד אף חיים ומיתה באחד. מכאן תשובה לאומרי'
 אין תחיית המתים מן התורה. דבר אחר בתחלה מה
 לימות המשיח יהיה אור הלזכה כאור הקמה: ולשמואל
 דאמר ימות המשיח אינן משתכין משל עכשיו מהו מקיים
 והיה אור הלזכה כאור הקמה: כתיב אני אמית ואחיה
 וכתיב מחצתי ואני ארפא כיון דאמר אני אמית ואחיה
 פשיטא שמקולים יכול לרפאות אלא הא אתא לאשמעינן
 דלא תימא אני אמית ואחיה לאו דמתים קיים קאמר אלא
 אני אמית את (הקיים) [המתים] ואני מקיה וזן את קיים
 וזורא את הכולדים להבי כתיב בתריה מקלתי ואני ארפא כשם
 שמה שמקלתי אני ארפא דאין רפואה אלא צמוכה כך אותו עלמו
 שאני מקיית אני מקיה: מיתה בא' וחיים בא' אני מקיית את
 המתים ואני מקיה את הכולדים וזן את הקיים. ה"ג ד"א

שנת פ"ו
 דברי' לב

שאני ממית אני מחיה והדר מה שמחצתי ואני ארפא:
 ס תניא ר' אליעזר אומר אין לאדם כ"ט אלא או
 ע"ב אוכל ושותה או יושב ושונה. רבי יהושע
 אומר חלקהו חציו לאכילה ושתיה וחציו לכירת
 המדרש [ואמר ר' יוחנן] ושניהם מקרא אחד דרשו
 כתוב אחד אומר *עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד
 בנדרים אומר *עצרת תהיה לכם ר' אליעזר סבר או כולו
 כ"ט לה' או כולו לכם ור' יהושע סבר חציו לה' וחציו לכם.
 אמר רבי אלעזר הכל מודים בעצרת דבעינן גמי
 לכם מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא אמ'
 רבה הכל מודים בשבת דבעינן גמי לכם. מאי
 טעמא *וקראת לשבת עונג אמר רב יוסף הכל
 אסתרי ט מודים בפורים דבעינן גמי לכם מ"ט *ימי משחה
 ושמחה כתיב ביה. מר בריה דרבינא כוליה שתא
 הוה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופורייתא ומעלי
 ויקרא כג יומא דכפורי וכו' דתני חייא בר רב מדפתי *ועניתם
 את נפשותיכם בתשעה לחודש וכי בט' מתענין
 והלא בי' מתענין אלא לומר לך כל האוכל ושותה
 בט' בו מעלה עליו הכתוב כאלו מתענה ט' וי':
 בתחלה מה שאני ממית אני מחיה והדר מה שמחצתי
 אני ארפא שכלך שהן מתיס קגין סימן אלמים כך הם
 קיים נמונן ואת"כ מתרפאין כדכתי' אז ידלג כאל פסס:
 דבעינן גמי לכם שישמחו בו במאכל ובמשתה להראוי שיהיו
 ומקובל יום זה לישראל שנתנה בו תורה:

רב יוסף כיומא דעצרתא עבדי ליה עגלא תילתא לר
אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף ^ס

איכא בשוקא. רב ששת כל תלתין יומין מהדר
ליה תלמודיה ותלי וקאי בעיבורא דדשא אמ' חדאי
נפשאי חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי. איני
והאמר ר' אלעזר אלמלא תורה לא נתקיימו שמים

וארץ שנאמר *אם לא בריתי יומם ולילה חקות ^{ידויה לג}
שמים וארץ לא שמתי מעיקרא כי עבד איניש ^{כדרים}
אדעתא דנפשיה עבד: ^{פ"ד}

חניא מעשה בר' טרפון שלא בא אמש לבירה ^{וב"ש}
המדרש. לשחרית מצאו ר"ג א"ל מפני מה לה ^{דש"א}

לא באת אמש לבית המדרש א"ל עבודה עבדתי. עב
א"ל כל דבריד אינן אלא דברי תימה וכי עבוד' ע"ב

בזמן הזה מנין. א"ל הרי הוא אומר *עבודת מתנה ^{מדני י}
אתן את כהונתכם עשה הכתוב אכילת תרומה ^{עג}
בגבולין כעבודת בית המקדש:

תילתא שלישי לטון ומזכר הוא: עבדי ליה היה מזה
לאכזי ביתו להכין לו סעודה: אי לאו האי יומא

שלמדתי תורה וכתרוממתי הרי אכזיס הרבה צדוק שמן יוסף
ומה זיכי לזיכס: ותלי כשען: חדאי נפשאי שמקי כפסי:

לך קראי לך תנאי כשזילך וללורכך קריתי ושכיתי: איני וכי
אין הכאה דת"ת אלא עב לומדיה כלל: אם לא בריתי של

יומם ולילה להייכו תורה שכתוב בה והגית בו יומם ולילה:
אמש צערב: עבודת מתנה מתנית כהיזה שנתתי לכם הרי

כיצד צולין

פרק שביעי

לו כיצד צולין את הפסח. [מביאין] שפוד של רמון
עד תוחבו מתוך פיו עד בית נקובתו ונותן את

כרעיו ואת בני מעיו לחוכו. דברי רבי יוסי הגלילי
רבי עקיבא אומר כמין בשול הוא זה אלא תולין
חוצה לו. אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא
על האסכלה: א"ר צדוק מעשה ברכן גמליאל שאמ'
לשבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלה:

עה וגחלים של מתכת לאו אש הוא והא גבי בת

כהן דכתיב *באש תשרף ואמ' רב מתנה

ויקרא כ"א

פתילה של אבר היו עושין לה שאני התם דאמ'
קרא באש תשרף תשרף לרבות כל שרפו הבאו

ונותן את כרעיו כדכתיב ראשו על כרעיו וגו' כולו כ"א

משמע: כמין בשול הוא זה שמצטל בני מעיו בתוכו

כמו בתוך הקדרה: תולין חוצה לו תוקצן בשפוד למעלה

מפיו של טלה: לא על השפוד של כרזל שהמתכת כשמתקמס

מקלתו מתקמס כולו וכללה הפסק מקום השפוד שנתוכו

שהפכמי מתקמס ע"י קלתו הקילון וה"ל פסק ללי מקמת

דבר אחר ורשמכא אחר ללי אש: איבכלה גרא"ל"ש בלע"ז

וכולה קד טעמא (מה שנמדו עץ של רמון לפי שאין יוצאין חוחו

חיס כשיחס כדי שלא יהא בשל חנושל בחיס והלכה כה' עקיבא

עכ"ל הרמב"ם ז"ל):

פתילה של אבר מתיכו וחורקו לתוך פיה: תשרף כל מיני

כיצד צורין פרק שביעי פסחים ש"ב

מן האש וכ"ש אש עצמה ונקיף לה חבילי ומורו
ונקלה אתיא שרפה שרפה מבני אהרן מה להלן
שריפת נשמה וגוף קיים אף כאן שריפת נשמה וגוף
קיים ונעביד לה חמי האור משו' דרב נחמן [דאר"נ]

אמ' קרא *ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה: ויקרא יט
חניא ציץ בין שישנו על מצחו ובין שאינו על מצחו עז
מרצה. דברי ר' שמעון ר' יהודה אומר עודנו

על מצחו מרצה אין עודנו על מצחו אינו מרצה א"ל
ר"ש (בן גמליאל) כ"ג ב"ה יוכיח שאינו על מצחו
ומרצה. א"ל הנח ל"ה שטומאה הותרה בצבור:

חניא ר' נתן אומר מנין שכל ישראל יוצאין בפסח עז
אחד שנא' *ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל. ע"כ

וכי כל הקהל שוחטים אותו והלא אין שוחט אלא שמות יב

שרפה משמע מדלא כתיב באש וכשתוק: וכ"ש אש לשון קושיא
הוא: בני אהרן שריפת נשמה וגוף קיים הוה בסנהדרין כמי
ב' קוטיץ של אש ככנס להם בקוטמיהן: חמי האור רותקין
דהוי נמי שריפת נשמה וגוף קיים:

בין שישנו על מצחו נשעה שאירעה טומאה בקרבנות:
כ"ג ב"ה יוכיח נשעת עבודת פכים: שאינו על מצחו
דהא אין ככנס שם בצגדי זהב כדאמרינן (ביומא) [בר"ה]
דאין קטיגור כעשה סניגור: ומרצה אס באו בטומאה דק"ל
כל קרבנות הלצור הקבוע להם זמן דוקים את הטומאה
ור' שמעון אית ליה טומאה דקויה היא בצבור:

יוצאין בפסח אחד ואע"פ שאין בו כוית לכל א' אכילה לא מעכבא:

אח' אלא מלמד שכל ישראל יוצאין בפסח אחד
פה אמר רב משום ר' חייא כזיתא פסחא והלילא פקע
 ע"ג אגרא וכו' *דאכלו בארעא ואמרו באגרא.
פן אבא שאול אומר עליית בית קדשי הקדשים חמורה
 סס מבית קה"ק וכו'. *הבל' הופכת את פניה וכו' מ"ט א"ר
 ע"ג חייא בר אבא א"ר יוחנן מפני שהיא בושת. רב הונא
 בריה דרב נחן איקלע לבי ר"ג בר יצחק אמרו לי
 מה שמך אמר להו רב הונא אמרו לי נתיב מד
 אפורי' יתיב יהבו ליה כסא קבלה בחד זימנא ושתייה
 בב' זימני ולא אהדר אפיה אמרו לי מ"ט קרוי
 כך רב הונא אמר להו בעל השם אני מ"ט כי אמרו
 לך נתיב אפורי' יתבת אמר להו כל מה שיאמר

כזיתא פסחא קצורות גדולות היו כמזין עד שלא היה הפסח
 מגיע לכ"א כי אם כזית: והלילא פקע אגרא לקול
 המולת המון ההלל דומין כאלו הגנין מתבקעין שהיו אומרי'
 הלל על הפסח: מ"ט למה לה להפוך פניה ומאי אורקה זה הכי:
 מפני שהיא בושת לאכול לעיני האכסים ע"י שזסתכלין
 זה: יתיב ומטה מקום קסב קטונים היא והקטנים יושבין
 על גבי ספסלים וכוהג עלמו במשינות: קבליה בחד זימנא
 ולא סריב עד שיפלו צו: ושתייה בב' זימני הפסיק צו:
 ולא אהדר אפיה ללד אחר אלף אתה לעיניהם: בעל
 השם אנא נוקטותי כך קוראין לי רב הוכא: מ"ט כי
 אמרי לך נתיב אפוריא יתבת ולא ישנת ע"ג קרקע
 ולא ע"ג ספסל ולהכי צעו ליה שלא היה נונהגם כך ותמיהא
 להו: כל מה שיאמר לך בע"ה עשה מתני' היא במסכת

כיצד צולין פרק שביעי פסחים שיג

לך בע"ה עשה חוץ מצא מ"ט כי יהבו לך כסא
 קבלת בחד זימנא אמר להו מסרבין לקטן ואין
 מסרבין לגדול מ"ט שתיתיה בב' זימני אמר להו
 דתניא השותה כוסו בבת אחת ה"ו גרגון ב' דרך
 ארץ ג' ה"ז מגסי הרוח מ"ט לא אהדרת אפך אמר
 להו כלה הופכת פניה חנן. רבי ישמעאל בר' יוסי
 איקלע לבי ר"ש בר' יוסי בן לקוניא יהבו ליה כסא
 קבליה בחד זימנא ושתיה בחד זימנא אמרו ליה לא
 סבר לה מרי השותה כוסו בבת אחת ה"ז גרגון אמר
 להו לא אמרו בכוכך קטן ויינד מהוק וכריסי רחבה:

ה א ש ה

פרק שמיני

* אז היותו בעיניו כמוצא' שלוש א"ר יוחנן ככלה לו
 שנמצאת שלמה בבירת חמיה והיא רדופה פז
 לילך להגיד שבחה בבית אביה. * והיה כיום זהוהא ש"ס מ
 ד"א צפ' בן עזאי: מסרבין לקטן מלקבל דבריו עד שיפכיר ^{פרק המדלי}
 זו: ואין מסרבין לגדול שכן במלואים שאמרו לאברהם י"ג
 כן תעשה ולא סרבו זו וללוט אמרו כי ברובו כלין עד ויפטר ^{רש"א}
 צס מ"א: כלה הופכת פניה חנן יאין דרך האיש להפוך ^{הושג ב}
 פניו: וכריסי רחבה ר' ישמעאל בר' יוסי כריסו רחבה
 הואי כדאמרינן בהשוכר את הפועלים:
 כמוצאת שלום שנתקצנה אליו וכמלאת שלמה עמו: להגיד
 שבחה היאך היא עוקצלת בבית קמיה:

נאם ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי ואמר רבי יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה. *אחות לנו קטנה ושדים אין לה. א"ר יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד. אני חומה ושדי כמגדלות. א"ר יוחנן אני חומה זו תורה ושדי כמגדלות אלו ת"ח ורבא אמר אני חומה זו כנסת ישראל ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות:

סה"ש ח
כגון
מדרכי
ודכאל
כפי'
דש"י
בקידי'
ופ"ק
דב"ב
ופנ"ט
דש"א

אמר רב זוטרא [בר טובי] אמר רב מ"ד *אשר בנינו כנטיעים מגודלים כנעוריהם אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא. בנותינו כזויות מחוטבות אלו בנות ישראל שאוגדות פתחיהן לח לבעליהן וכן הוא ואמר *ומלאו כמזרק כזויות מזבח.

סס
תלי' קמד
זכריה ט

ושדים להניק לאמרים: אין לה שאין הכאה ממנה: זו עילם זהו' זה דכאל דכתיב ואני דכאל הייתי בשושן הבירה אשר בעילם המדיכה שזכה ללמוד ולא ריבץ תורה לישראל אבל בכל גידלה עזרא הסופר שג' הוא הכין לצבו לדרוש בתורת ה' וללמד לישראל קק ומשפט: ושדי' אלו ת"ח המניקין אמרים כשדים הללו: כמגדלות שמגינין על הדור:

כנטיעים כנטיעות יונקות שלא נתקלקלו עדיין ולא אירע בהם שם שזר: שאוגדות פתחיהן לבעריהן סותמות פתחיהן עד שמזדקקות לבעליהן ואינן כבעלות לאמרים ל"א שמגודות פתחיהן של כדה לבעליהן לפרוש מהן שאינן קוטאין ואף על פי שתאוותם רבה: וכן הוא אומר ומלאו כמזרק כזויות מזבח מה זויות דהתם כתיב זהו ומלאו

ואבע"א מהכא *מזוינו מלאים מפיקים מון אל זון ^{תל"י קמ"ד}
 צאנינו מאליפות מרובכות בחוצותינו מחוטבות
 הבנית היכל אלו ואלו מעלה עליהן הכתוב כאלו
 נבנה היכל בימיהן :

*בימי עזויהו יותם אחו יחזקיהו מלכי יהודה בפרק לט
 אחד נתנבאו ד' נביאים וגדול שבכולן הושע ^ס

שנא' *תחלת דבר ה' בהושע וכי עם הושע דכו' ^{ישעיה א}
 תחלה והלא ממשוה ער הושע היו כמה נביאים. ^{הושע א}
 א"ר יוחנן תהלה לד' נביאים שנתנבאו באותו הפרק ^{ע"ן}
 ואלו הן הושע וישעיה עמוס ומיכה. א"ל הקב"ה ^{נח"ל}
 להושע [בניך] חטאו (וישראל) היה לו לומר בניך ^{ונפ"ק}
 הם בני בחוניך הם בני אברהם וצחק ויעקב גלגל ^{רנ"ב}
 עליהם מדת רחמיק לא דיו שלא אמר כך אלא
 אמר לפניו רבש"ע כל העולם שלך הוא העבירם
 באומה אחר' אמר הקב"ה מה אעש' לזקן זה אני
 אומר לו לך קח לך אשה זונה ותוליד לך בני זנונים
 ואח"כ אומר לו לך ושלחה מעל פניך אם יוכל

ה"כ נכותיכו כזויות ע"י שמהמלאות תאותן ואינן כזקנות
 אל חזרים אלא עד שיצאו בעליהן: כאלו נבנה היכל
 בימיהן דהכי משמע משועבות נזנין היכל: הבנית לשון נזין:
 עזויהו יותם אחו יחזקיהו שכלם הצלו להכניא בימי עזויהו
 וקפס קיי ד' מלכים בימיו: לא דיו שלא אמר כן
 אתה לעד מה שאתמר לו הקב"ה לך קח לך אשת זנוכ'י
 ולא אתר כך לכניא אתר: ה"ג אומר לו קח לך אשת זנוכ'י

חס"ג א לשלוח אף אני אשלחו את ישראל שנא' ויאמר ה' אל
 הושע לך קח לך אשה ונונים וילדו ונונים וגו' וילך ויקח
 את גומר בת דבלים גומר [אמר רב] שהכל גומרי
 סס בה בת *דבלים דבה רעה בת דבה רעה. ושמואל
 ע"ג אמר שמתוקה בפי הכל כדבילה. ורבי יוחנן אמר
 שהכל דשן בה כדבילה. ד"א גומר אמר רב יהודי
 שבקשו לגמור ממונם של ישראל בימיה. ורבי יוחנן
 נלכזי בניג אמר בזו וגמרו שנא' *כי אבדם מלך ארם וישומם
 חס"ג א בעפר לדוש וזהו ותלד לו בן ויאמר ה' אליו קרא
 שמו יורעאל כי עוד מעט ופקדתי את דמי יורעאל
 על בית יהוא והשכתי ממלכות בית ישראל. וזהו
 עוד ותלד בת ויאמר לו קרא שמה לא רוחמה כי
 לא אוסיף עוד ארחם ארח בית ישראל כי נשא
 אשא להם. וזהו ותלד בן ויאמר קרא שמו לא
 עמי כי אחם לא עמי וגו' לאהר שנילדו לו ב' בנים
 ובת א' א"ל הקב"ה להושע לא היה לך ללמוד
 ממשנה רבך שכיון שדברתי עמו פירש מן האשה
 אף איזה בדול עצמך הימנה אמר לפניו רבש"ע יש
 לי בנים הימנה ואינו יכול להוציאה ולגרשה א"ל
 ומה אתה שאשתך זונה ובניך בני זנונים ואי אתה

ואמר כך אומר לך ושלח: וילדו זנונים שתלד לך בני זנוני
 ספק שלך ספק של אחרים: גומרים בה ציאתם ותאותם:
 דבלים שתי דנות דומה צת דומה: וזהו ותלד בן ויאמ'
 ה' אליו קרא שמו יורעאל שעתיד אכי לזרעם *ולזרעם:

גי' רש"י
 בנמי
 ולדות'
 בנולה

יודע אם שלך הם אם של אחרים הן כך ישראל
 שהן בני בני בחוני בני אברהם יצחק ויעקב אחד
 מארבע קנינים שקניתי בעולמי ישראל תורה שמים
 וארץ ובית המקדש תורה קנין אחד מנין דכתיב
 *ה' קניני ראשית הרבו קדם מפעליו מאז. שמים
 וארץ קנין אחד מנין דכתיב *קונה שמים וארץ
 ישראל קנין אחד מנין דכתיב *עם זו קניתי. בירד
 המקדש קנין אחד מנין דכתיב *הרי זה קנתה ימינו.
 וארץ אמרת העבירים באומה אחרת. כיון שידע
 שחטא התחיל מבקש רחמים על עצמו א"ל הקב"ה
 עד שאתה מבקש רחמי על עצמך כקש רחמים
 על ישראל שגורתי עליהם שלש גזירות בעבורך
 עמד ובקש רחמים. ובטל הגזרות והתחיל וברכן
 שנא' *והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא
 ימד ולא יספר והיה במקום אשר יאמר להם לא
 עמי אתם יאמר להם בני אל חי ונקבצו בני יהודה
 וגו' *והעתיה לי בארץ ורחמתי ארץ לא רוחמה
 ואמרתי ללא עמי עמי אתה:

חשליח
 ראשית
 שחות
 תלמי

הספי

א"ר יוחנן אוי לה לרבנות שתקברת ארץ בעליה מ

ארבע קניני גרסינן וקד מיכיהו בית המקדש קניני קשובי
 בעולם *לקנות קנין לו כאלט שטורק לקנות דבר שקבצו לו: גוי דר"י
 ג' גזרות ירעאל דהיינו גולה ולא עמי לא רוחמה: יאמר בגמ'
 להם וגו' ונקבצו וגו' בטלה גזרת גלות ורחמתי בטלה גזרת
 לא רוחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתה בטלה גזרת לא עמי:

ס

ס

פ' הדואה שאין לך כל נביא ונביא שלא קפח ארבע מלכים בימיו
 וע"ש שנא' *חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה
 דש"א וירושלים בימי עזויה ויתם אחזי והזקיהו מלכי יהודה:
 ישעיה א' א"ר יוחנן מפני מה זכה ירבעם בן יואש מלך ישראל
 ל"ד וביין לימנות עם מלכי יהודה מפני שלא קבל לשון
 נח"ה הרע על עמוס מנא לן דאימני דכתיב *דבר ה'
 כנא [אשר הו'] אל הושע בן בארי בימי עזויהו ויתם אחז
 שס יחזקיהו מלכי יהודה ובימי ירבעם בן יואש מלך
 הושע א' ישראל ומנא לן דלא קיבל לשון הרע דכתיב *וישלח
 יעמוס אמציה כהן בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר
 קשר עליך עמוס בקרב בית ישראל לא חוכל הארץ
 להכיל את כל דבריו כי כה אמר עמוס בחרב ימות
 ירבעם וישראל גלה יגלה מעל אדמתו * אמר ה"ו לא
 יאמר אותו צדיק כך ואם אמ' מה אעש' לו שכינ' אמר' לו:
 מב א"ר אלעזר אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זוכר
 שס את הרחמים שנא' * לא אוסיף עוד ארחם את
 הושע א' בית ישראל. (רב יוסף) (ר' יוסי) בר' חנינא אמר
 דייק
 חדכמי' קפה קנה כלו' האריך ימי' מהס ע"י שמתכשאי' צרנותיהם מתים:
 לא אוסיף זכה לימנות כדליף לקמיה נימי עזויהו ויתם סיפא דקרא ונימי
 עוד אבל ירבעם בן יואש מלך ישראל: כהן בית אל כומר לעכו"ם:
 עמה מ"ח זוכר את הרחמים גרסינן: לא אוסיף עוד ארחם ואף
 ארחם
 וכן פסו' ע"ג דפורענות הוא אדכריה מדכר שס רחמים:
 כי נשא * ודייק חדא"ל אחזי' לעמוס חוזה נדח לך לארץ יהודה ולא רצה לנרות
 בכחות' וירבניס עמד ושחיג ודאי שהחזין אלף שאמר מה אעשה וכו' הכי"ף
 הכי"ף

האשה פירק שמיני פסחים שמו

מהבא כי נשא אשה לתם. ואמר ר' אלעזר לא הגלה הקב"ה ארץ ישראל לבין עכו"ם אלא כדי שיתוספו עליה גרים שנא' *וורעתיה לי כארץ כלום כושי' נ אדם זורע סאה אלא להכניס ממנה כמה כורין. ור' יוחנן אמר מהבא ורחמתי את לא רוחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתה:

א"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב *אל חלשן מג עבד אל אדוניו פן יקללך ואשמת וכתיב *דור שס אביו יקלל ואת אמו לא יברך משום דאביו קלל חשלי ל ואת אמו לא יברך אל חלשן. אלא אפילו דור שאביו עס יקלל ואת אמו לא יברך אל חלשן עבד אל אדוניו מנא לן מהושע:

א"ר אושעיא מ"ד *צדקות פרונו בישראל צדקה מד עשה הקב"ה עם ישראל שפורם לבין האומות שס והיינו דאמר ההוא מינאה לרבי חנינא אנן מעלינן שופט' ה מינייכו דכתיב בכו *כי ששה חדשים ישב שם מלכי א"י יואב וכל ישראל עד הכרית כל זכר באדום ואלו

כי נשא אשה להם לשון סליקה אמתיה קא מתמה ומיהו סליקה קא מדכר ומיפיה דקרא דלעיל הוא: ר' יוחנן אמר מהבא ואמרתי ללא עמי עמי אתה שאל היו מעמי ידנקו בה ויהיו לי לעם:

אפילו דור רשעים שאניהם יקללו אל חלשן שהרי הושע כתב על שהלשין את ישראל ואף על גב שחטאו: צדקה עשה בהם על שפורם שאינן יכולין לכלותם יקד:

אנן אותכי אותביתון כמה שני גבן ולא עבדין לכו
 מירי. א"ל רצונך וטפל לך תלמיד אחד. נטפל לו
 רבי אושעיא וא"ל משום דלא ידעיתו היכי העבדו
 תכליניהו לכלהו ליתנהו גבייכו חכלו מאי דאיכא
 גבייכו קרו לכו מלכוותא קטיעתא. אמר ליה גפא
 דרומי בהא סלקינן וכווא נחתין:

מה תני רבי חייא מ"ר *אלהים הבין דרכה והוא ידע
 אית מקומה. יודע השב"ה כישראל שאין יכולין
 לקבל גזרות של יון ושל ישמעאל לשיכך הגלה אותם
 לבבל. (גם בנימין פ"ב. ומאמר אחר הפך לזה) א"ר
 אלעזר לא הגלה הקב"ה לישראל לבבל אלא מפני
 שהיו עמוקה כשאוול שנא *מיד שאול אפרים ממות
 אנאלם ר' הנינא אמר מפני שקרוב לשונם ללשון
 תורה רבי יורנן אמר מפני שישגרון לבית אמם. משל
 לאדם שבעס על אשתו להיכן משגרה לבית אמה
 והיינו דאמר רבי אלכסנדרו' ג' הורו למטעתן אלו
 הן ישראל בסף מצרים וכתב ליהות. ישראל הא

ס
 אינן כח
 גיטין פ"ג
 ות"ש
 רש"ט
 הושיע יג
 עיין
 לקיין פ'
 י"ט

יטפל לך תלמיד אי' להשיך תשובה : גפא דרומי כשנע
 נעכו"ס : בהא סלקינן כו' נחשבה זו אכן עומדל תמיד :
 הגלה אותן לבבל שאין כשדים אכזריים כשאר עכו"ס :
 שעמוקה כשאוול ויפסס עוסס מהר כמו שהנטיס'
 מיד שאול אפרים : שקרוב לשונם ללשון תורתינו ולא תשתכח
 תורה מהן מהרה : לבית אמן אברהם יחזיר כשדים ילא :
 בסף מצרים שנזו ישראל משס נלחתם כדכתיב ויכללו את

דאמרין בסף מצותים דכתוב *ויהי בשנה החמישית חלבים
 למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים על ירושלים ^{כ"ד}
 ויקח את אוצרות בית ה' ואת אוצרות בית המלך
 ואת הכל לקח וגו'. כתב לוחות דכתוב *ואשרם ^{דנריס ט}
 לעיניכם זנא לוחות נשתברו ואותיות פורחת. עולא

אמר כדו שיאכלו *תמרים ויעסקו בתורה. עולא **פח**
 איקלע לפומבדיתא קריבו ליה טרינא דחמרי אמר
 להו כמה כי הני כוזא אמרו ליה תלת אמר מלא
 צנא דדובשא כוזא כבבל וכבלאי לא עסקו באוריית'
 בליליא צעריה אמר מלא צנא דסמא דמותא כוזא
 כבבל ועסקו כבלאי באורייתא. א"ר אלעזר מ"ד
 *והלכו גוים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' ^{וויכח ד}
 ואל בית אלהי יעקב. אלהי אברהם אלהי יצחק לא
 נאמר אלא אלהי יעקב לא כאברהם שכתוב בו
 הר שנאמ' *בהר ה' יראה ולא כיצחק שכתוב בו
 שדה שנא' *ויצא יצחק לשוח בשדה אלא כייעקב ^{כ"ד}
 שקראו בית שנאמ' (*ויקרא למקום אל בית אל) ^{כ"ה}
 [*ויקרא את שם המקום ההוא בית אל]. א"ר יוחנן ^{כ"ה}
 גדול יום קבוץ גלויות כיום שנבראו בו שמים וארץ

חלבים. וזימי רחבעם עלה שישק מלך מצרים ונטל את כל
 האוצרות: לעיניכם כלי' דנר פלא ראייתם שם שהעין פונה
 להסתכל בו: תמרים יש צנבל הרבה: טרינא סל: כמה כי
 הני כוזא כמה מאלו כוזא חסד: הר המוריה וסדה דילקק ובית
 אל דיעקב כלס צהר הבית התפללו: שקראו בית מקום

שנאמ' *ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו
 להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל
 וכתוב *ויהי ערב ויהי בקר יום אחד: הושב נ
 ראשי' א

פח שוב פ"א נמצאת הלטאה בכית המטבחים ובקשו
 לטמא כל הסעודה כולה באו ושאלו את
 המלך אמ' להם לכו ושאלו את המלכ' באו ושאלו
 את המלכה אמר' להם לכו ושאלו את ר"ג באו ושאלו
 את ר"ג אמר להם בית המטבח' רותח או צונן א"ל
 רותח א"ל לכו והטילו עגיו כוס של צונן הלכו
 והטילו עליה כוס של צונן וריחשה וטוהר ר"ג כל
 הסעודה כולה נמצא מלך תלוי במלכה והמלכה
 תלויה בר"ג נמצאת כל הסעודה כולה תלויה בר"ג:

כי שהיה טמא

פרק השיעי

מו מעלות השחר ועד הנץ החמה חמשה מילין מנ"ל
 מלוט דכתיב *וכמו השחר עלה ויאיצו צג
 ע"ג וגו' וכתוב *השמש יצא על הארץ ולוט וגו' וא"ר
 חנינא לדידי חזי לי ההוא אתרא והוי ה' מילין. ראשי' יט
 ס

ויושג: יום יזרעאל יום כנשתהון וקרי ליה יום כילירת
 בראשית:

בית המטבחים רותח או צונן כלומר כמלא' ברותקי' או
 בלוקן: וריחשה ופירכסה וגבי טומאה נמותס כתיב:

מי שהיה טמא פרק חשיעי פסחים שיח

*אמר רבא שית אלפי פרסי הוה עלמא וסומכא צד
דרקיע' אלפי פרסא חדא גמרא וחדא סברא וכו' ר'
יהודא אומר עוביו של רקיע אחד מי' ביום וכו'
והסוגיא ארוכה וביחוד מאמר בענין גן עדן וגיהנם.
מצרים ת' פרסה על ת' פרסה מצרים אחד מס'
בכוש וכוש אחד מס' בעולם ועולם אחד מס' בגן.
וגן אחד מס' בעדן. ועדן אחד מס' בגיהנם. נמצא
כל העולם כולו ככסוי קדרה לגיהנם:

מבנית
י"ג
ד"א

תא שמע דחנא דבי אליהו ר' נהן אומר כל היישוב
כולו תחת כוכב אחד הוא עומד תדע שהרי
אדם נוחן עינו בכוכב א' הולך למזרח עומד כנגדו
לד' רווחת העולם עומד כנגדו מבלל דכל היישוב

שיתא אלפי פרסי הוי עלמא היקף הלוך הקמה בתוך הקלל
מזרח למערב: וסומכא דרקיע' עובי הרקיע: חדא
גמרא שיתא לפי פרסי דעלמא גמיר הוי מרביה והא לפי פרסי
דסומכ' דרקיע הוי סבר לה מדעתיה מההיא דשיתא לפי פרסי דגמ':
כל היישוב כולו של בני אדם: תחת כוכב אחד עומד
וכמה ככבים דרקיע לאין מספר וכיון דכוכב אחד דרקיע
מתזיק כל היישוב ורואין אבו שהיישוב יותר מאלף פרסה הרי
כמה ככבים שדרקיע יישוב אחד לכל ככב נימיס וזכרות
וזמזרות ואלו אין דרקיע אלא ו' ככבים הרי כאן ו' אלפי
פרסה לעלמא וכ"ג שיש ככבים יותר מו' אלפים כוכב לכל
פרסה: הולך למזרח לסוף העולם לקץ שנים הרבה יראה
אל אותו מקום שהיה רואהו כשהי' עומד במערב ואלו לא הי'

כלו תחת כוכב אחד עומד תיובתא. ח"ש עגלה
 כצפון ועקרב כדרום וכל היישוב כולו אינו יושב
 אלא בין עגלה לעקרב וכל היישוב כולו אינו אלא
 שעה אחד ביום חדע שבתמש חמה במזרח ובשבע
 חמה במערב חצי שש וחצי שבע חמה עומדת בראש
 יציג' יד כל אדם תיובתא. ת"ש דא"ר יוחנן בן זכאי מה תשובה
 שם השיבתו בת קול בשעה שאמר *אעלה על במתי עב
 ע"כ אדמה לעליון וצחה ב"ק ואמרה לו *בן בנו של נמרוד
 שהמריד את כל העולם כולו עלי במלכותו וכו':
 שם ת"ר חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע ומזלות חוזרים
 וחכמי עכו"ם אומרים גלגל חוזר ומזלות קבועים

מקצוק כל היישוב כשהוא עומד במערב ורואהו על ראשו כשהוא
 למזרח לא היה רואהו על ראשו אלא מן הגלגל כאלכסון כפי מה
 שעבר וכמוך תקתיו: עגלה אותו כוכב העשויה כעגלה והוא מזל
 אור: בין עגלה לעקרב ולא שמקצוק כל אור ציניהם שהרי כמה
 ככבים יש ציניהם וכל אחד כדי יישוב אלא יישוב בין שניה' עומד
 שהרי כל אדם רואהו בלפניו עגלה ובדרומו עקרב ובכל
 היישוב אינה מהלכת הקמה אלא שעה אחד ביום קלי שם
 וקלי שבע קמה עומדת בראש כל אדם רואה הקמה על
 ראשו והיינו אותה שעה שהקמה מהלכת ברכיע כנגד היישוב:
 תיובתא הרבא דקתני למדצרות ויעים ובהרות מקצוק' י"א
 שיעורי יישוב וקא קזיכן ליישוב גדול מאד וכמלא עולם עולה
 לכמה אלפים תיובתא דרבא:

גלגל כמין אופן ברכיע שהמזלות כחוכים זו: גלגל קבוע

מי שהיה טמא פרק חשיעי פסחים שיט

א"ר תשובה לדבריהם מעולם לא מצינו עגלה בדרום
ועקרב בצפון. מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא
בבוצינא דרחייה א"נ בצונורא דדשא. חכמי ישראל
אומרים ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע ובלילה

ואינו מגלגל אלא כמין אופן עגלה המוכח בקרקע אבל המזלות
מהלכים סביב הילוך מועט ואין מקיפים את הגלגל אלא כל מזל
המשמש את המטה כד משקומו ומוליכו עד קצירו וסוזר למקומו
לפי' אין עגל' כראית בדרום ולא עקרב בצפון שהרי אין מקיפין אלא
מהלכין הילוך מועט וסוזרין: לא מצינו עגלה בדרום ועקרב
בצפון ואי"ס"ג גלגל סוזר ומזלו' קבועים כמלא גלגל מוליך ומגלגל
המזלות לכל ד' הרוקות כשם שהוא מגלגל והיינו כמין אופן וכתון
ברקיע חזיו למטה מן הרקיע וסזיו למעל' וכשעולה לדוזה שוקעת
לדו אחר לפי דברי חכמי עכו"ם שאומר' גלגל סוזר ולפי דברי
חכמי ישראל שאומרים גלגל קבוע אין לפרש שוקע ועולה אלא
במזלות: דילמא בבוצינא דרחייה כנזול התקוב בנקב רחב
בצרכיים שהשכב עומד במקומו והנזול סוזר ואם זאת לגלגל השכב
מתגלגל סביב הנזול והנזול עומד במקומו: אי נמי בצונורא
דדשא שהדלת כובצת בצור המפתן העליון והמפתן במקומו
עומד ואם זאת לגלגל המשקוף הוא מגלגל סביב הליך והדלת
עומד במקומו כך הגלגל מתגלגל בפני עלמו ומוליך המטה
והמזלות קבועים בגלגל אחר בתוכו ואותו הגלגל אינו זו
מקומו אלא גלגל סיכון מוליך המטה על פני כל המזלות.
אי כמי גלגל קמה מצפנים וגלגל המזלות מצפון ולמטה מן
הרקיע זורחת על הארץ כאשר אנו רואין ובלילה למעלה

למעלה מן הרקיע וחכמי עכו"ם אומרים ביום חמה
 מהלכת למעלה מן הרקיע ובלילה למטה מן הרקיע
 ונראין דבריהן מדברינו שביום מעיינות צוננין ובלילה
 רותחין. תניא רבי נתן אומר כימות החמה חמה
 מהלכת בגובה' של רקיע לפיכך כל העולם כולו רוחח
 ומעיינות צוננין כימות הגשמים חמה מהלכת בשיפולי
 רקיע לפיכך כל העולם כולו צונן ומעיינות רותחין:
 ת"ר בד' שבילים חמה מהלכת ניסן אייר סיון מהלכת
 בהרים כדי לפשר את השלגים תמוז אב ואלול ביישוב
 כדי לבשל את הפירות. תשרי חשון וכסליו בימים
 כדי ליבש את הנהרות טבת שבט ואדר מהלכת
 במדבר שלא לייבש את הזרעים:

מן הרקיע זורקת ואיכה נראית למטה: ה"ג ויחמי עכו"ם
 אומרים ביום למטה מן הרקיע ובלילה למטה מן הקרקע:
 מעיינות צוננין אין לך מים כזעיס שאינן לוכנין ביום
 יותר מבלילה ואע"פ שמי כהרות קמין הם ביום בקום הקיץ
 הוא זה מפני שרקוקות ממקום כביעתן וכתממו בקום העולם
 אבל תכף כביעתן הם לוכנין ביום לפי שהקמה גבוהה מהם:
 ובלילה מעיינות רותחין. שהקמה מתממת תחת הקרקע
 מדע שנעלות האקר אתה רואה עשן על הנהרות: בשיפולי
 של רקיע סמוך לקרקע בשולי הכיפה: לפיכך כל העולם
 צונן שאיכה מהלכת אלא נלדי העולם: ומעיינות רותחין
 דהיינו אלל המים מלדי העולם שהמעיינות באות מהן:
 בד' שבילין מהלכת גבורתה של קמה:

ערבי פסחים

פרק עשירי

א"ר יוחנן בנן של קדושים אומר אחת ונהגו העם קד
לומר שלש מאן נינהו בנן של קדושים רבי
מנחם ברי סימאי ואמאי קרו ליה בנן של קדושים
דלא אוסתכל בצורתא דווא :

אריב"ל המכדיל צריך שיאמר מעין הבדלות ס
האמורות בתורה. מיתיב סדר הבדלות
היאך אומר המכדיל בין קדש לחול בין אור לחושך
בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי
המעשה בין טמא לטהור בין הים לחרבה בין מים
העליונים למים התחתונים בין כהנים ללוים
וישראלים וחוחם כסדר בראשית ואחרים אומרים
ביוצר בראשית. *חנא משמי"דר"ע כל הטועם כלום קה
קודם שיכדיל מיתתו באסכרה :

מתני' סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך קו
וכו' תניא נמי הכי השמש מטבל בבני מעים ע"ב

האמורות בתורה כמו הכך דלקמן: סדר הבדלות היינו שבע
הבדלות ואע"ג דאיכא תמיכי בין יום השביעי לששת ימי
המעשה לא קא קשיב דמעין קתימה הוא: וחוחם בסדר
בראשית צריך סודר בראשית [שצמול"ש התקיל הקב"ה לסדר
מ"ב] וכולהו הכך קתיבי וכו' אבל הבדלה דשנת לא כתיבא דמעין
קתימה קשיב לה לקמן :

בבני מעים הואיל ועוסק בסעודה יכול הוא לאכול בני

ונחנם לפני האורחין ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר
 ימייה ד לדבר שנא' *נירו לכם ניר ואל תורעו אל קוצים:
 קח ר' יהודה אומר צריך שיהא בו מעם ומראה יין
 ע"כ אמר רבא מ"ט דר"י דכתיב *אל תרא יין כי
 תזלי כג ותאדם. *ת"ר חייב אדם לשמח (את אשתו) [בניו]
 קט ובני ביתו בהגל שנא' *ושמחת בחגך. במה נשמח
 דגלים י ביון ר"י אומר אנשים בראוי להן ונשים בראוי להן
 אנשים בראוי להן ביין ונשים בראוי להן בטאי תני
 רב יוסף כבכל כבגדי צבעונין כא"י כבגדי פשתן
 מנוהצין תניא ר"י בן בתירה אומר בזמן שביה
 סס ה' המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנא' *וזהת
 שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך ועכשו
 תלי' קד שאין ב"ה קיים אין שמחה אלא ביין שנאב' *ויין
 ישמח לבב אנוש.

מו ולא ישחתו לו מארבע כוסות וכו' היכי קיימי רבנן
 ומתקני מלתא דאתו בה לירי סכנתא והא
 ע"כ תניא לא יאכל אדם תרו ולא ישתה תרו וכו' אמר
 שומי ינ רב נחמן (בר יצחק) אמר קרא *ליל שמורים הוא

מעיס מה שדך השמש לאכול יכול הוא לעשות כן מן
 המצה ולמעלה דהואיל והוא עסוק בה מעער ליה אי לא
 אכיל ואי אכיל לא תשניע ליה: נירו לכם ניר כשתטרו
 דגבר תטרו דגבר שאתם כהנין מחכו ושם זה שעוסק
 בסעודה ובית המטבקים אם אינו כהנה מעער ליה:
 אל תרא יין אלמא יין מראה בעי: תרו זוגות:

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים שכא

לה לילה המשומר ובא מן המזויקים רבא אמר כוס
של ברכה מצטרף לטובה ואינו מצטרף לרעה רבינא
אמר ד' כסי תקינו רבנן דרך חירות כל חד וחד
מצוה באפי נפשיה הוא אמר עולא עשרה כוסות קי
אין בהן משום זוגות וכו' אבל תמניא יש בהן משום
זוגות רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי חרוייהו
שלום לטובה מצטרף לרעה לא מצטרף רב יוסף
אמר אמר לי יוסף שידא אשמדאי מלכא דשדוי
ממונה הוא אכולי זוגי ומלכא לא איקרין מוזיק א"ד
אדרבא מלכא רשותיה בידיה דמאי רבעי עביד
אמר רב פפא אמר לי יוסף שידא בתרי קטלינן
[כד' לא קטלינן] כד' מוקינן כב' בין בשוגג בין כמוד
כד' כמוד אין בשוגג לא ואי אישתלי ואיקרי ונפיק
מאי תקנתיה לנקוט זקפא דידיה דימיניה בידיה
דשמאליה וזקפא דידיה דשמאליה בידיה דימיניה
ונימא הכי אתון ואנא הא הלחא ואי שמע איניש
דאמר אתון ואנא הא ארבע נימא אתון ואנא הא
חמשא ואי שמיע ליה דאמ' אתון ואנא הא שיתא

כוס של ברכת מזון שהוא ד': לרעה אין מצטרף כגון
אם שזה שלש והוא רביעי אבל בעלמא מצטרף לטובה כגון
אם שזה ג' כוסות והוא ג': מצוה באנפי נפשיה ואין
מצטרפין זה לזה: לא יתקרי מוזיק ולא תייטינן לזוגות:
בתרי כסי קטלינן ליה משום זוגות: ואיקרי ונפיק בזוגות
מאי תקנתיה: זקפא אגודל: ואי שמע קלא אפילו קול

נימא ליה אחון ואנא הא שבעה הוה עוברא עד
 וחד ופקע שידא אמר אמימר אמרה לי רשתיו
 דנשים כשפניות האי מאן דפגע בהו בנשו' כשפניות
 סס נימא הכי כו' יעויין בגמרא ולבסוף כתיב *כמערבא
 ע"נ לא קפדי אזוני בנהרדעא קפדי אזוני. כללא דמלתא
 כל דקפיד קפדי בהדיה כל דלא קפיד לא קפדי
 קיא בהדיה ומיהו למיחש מיבעי. *אמר ר' ל' ד' דברים
 כל העושה אוהן דמו בראשו ומתחייב כנפשו ואלו
 הן הנפנה בין דקל לכותל והעובר בין שני דקלים
 והשותה מים שאולין והעובר על מים שפוכים וכו'
 ח"ר ג' לא ממצעין ולא מהמצעין אלו הן הרקק
 והכלב ותאשה ויש אומרים אף חזיר ויש אומרי' אף
 נחש ואם ממצעינהו מאי תקנתיה אמר רב פפא

אדם או קול אשה דאמר ל' נימא איהו ה' (שהטע עונה
 זוגות והוא מוסיף אחד שלא לעמוד בזוגות): ופקעא שידא
 מרוב לער: רשתיהו דנשים כשפניות גבירתן של נשים כשפניות
 השולטות בהן ומלמדתן אמרה לי דבר זה וכו': כל דקפיד
 מדקדק יותר מדאי: ודלא קפיד כ"כ: לא קפדי בהדיה
 להזיקו: ומיהו למיחש מבעי ואפילו מאן דלא קפדין בהדיה.
 דאי לא תימא הכי אלא לגמרי לא קפדי בהדיה כלל א"כ
 זוגות למה נזכרו בגמרא כך היה להם לחכמים לומר לא
 יזהר שום אדם בזוגות ולא קפדי בהדיה: ארבע דברים
 וכולן מאוס רוח רעה: לא ממצעין לא יעברו בין ב' אנשים:
 ולא מהמצעין לא יעבור איש בין ב' כלבים ובין ב' נשים

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים שכב

ד פתח באל ויסיים כאל א"נ ליפתח כלא ויסיים בלא.
הני תרו (דהו והבו) [דיתכין] ופסקה אשה נדה בנייהו
אם תחלת נדה היא הורגת את אחד מהן ואם סוף
נדה היא עושה מריבה בנייה' מאי תקנתיה ליפתח
בלא ויסיים בלא. הני תרתו נשי דיתכן בפרשת
דרכים חדא בהאי גיסא דשכילא וחדא בהאי גיסא
ומתכוונן אפייהו להרדי הנהו ודאי בכשפון עסקי
לא ליחליף בנייהו מאי תקנתיה אי איכא דרכא
אחרונא ליוזיל ולא ליוזיל בנייהו כלל ואי ליכא דרכא
אחרונא אי איכא איניש בהדיה נינקטו לידיהו בהדי
הרדי וניהלפי ואי לא נימא הכי אזלת אגרת בת
מחלת אוכיא בלוסיא מתקטלין בחץ קבל האי מאן
דפגע באיתחא בעידנא דסלקא מטבילת מצוה אי
איהו קדים ומשמש אחדא לי' לדידי' רוח ונונים
וכו' מאי תקנתו' לימא הכי *שופך בוז על נריבים. פלי' קו

זין ז' דקלים: נפתח באל ונסיים באל אל מוליאו ממלרים
וגו' לא הניט און ציעקצ וגו' עד מה פעל אל: ליפתח
בלא ונסיים בלא לא איש אל ויכוז עד ולא יקימנה:
הורגת אחד מהם שמזיקתו צמה שעברה ציניהם: אגרת
אזלת אוסיא בלוסיא אותם שדים שאתן עוסקות בהם
ככשפים: מתקטלין בחץ קבל כזר הרונים הם צמלים:
בחץ קבל ארק"ו צלים"טרה כמו ומאי קבלו יתן צומתיה
כך שמע (רבי ורבי מפי מורה הגמרא שמע מרבו מאור
הגולה) [רבינו מרבו ורבו מפי ר"ג זל"ל]: אגרת צת מקלת

תלים כג א"ר יצחק מ"ד *גם כי אלק בגוא צלמות וגו' זה
 הישן בעל דקל יחודי עוד האריכו בגמ' בענינים
 כאלו מי שיחפוץ בהם שם ימצאם. גם האריכו
 סס בענין קטב מרירו אמרו *קטב מרירו חרי קטבו הו
 ע"ג חד מקמי טיהרא וחד בתר טיהרא דמקמי טיהרא
 קטב מרירו שמים ומחוי ככרא דכמכא והדר ביה
 כביזש' דבתר טיהרא קטב ישוד צהרים שמים
 ומהוי בקרנא דעיוא והדר ביה כי נפיא. אבוי הוה
 קאויל באורחא ורב פפא מימיניה ורב הונא ברבי
 ורב יהושע משמאליה חווייה להתוא קטב מרירו
 דקאתי להדי שמאליה ואהדריה לרב הונא ברבי
 רב יהושע מימיניה ולרב פפא משמאליה אמר
 ליה רב פפא ונא מאי שנא א"ל את שעתא קיימא
 לך מחר בהמוו וער שיחסר ביה וראי שכיחי מבאן
 ואילך ספק שכיחי ספק לא שכיחי ועוד בגמרא
 קיב בזה ובכיוצא בזה *ח"ר לא ישחה אדם מים לא
 כלילי רביעיות ולא כלילי שבתות ואם שחה דמו
 בראשו מפני הסכנה מאי סכנה רוח רעה ואי צחי
 ע"ג ג' מאי הקנתיה אי איכא חכרית בהדיה ננעריה ולימא
 הגח' פלניא צחנא טיבא ואי לא לימא ברושא ד' קולות
 תלי' כט דאמר דור על המים והדר ישחה שנאמ' *קול ה'
 על המים אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים וכל
 סס טיה: בחשא כף הקלרה: והדר בכרא דכמכא
 מתגלגל בתוך כד של כותח:

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים שבג

הפסוקים ער ובהיכלו כולו אומר כבוד. ואי לא נימא
הכי לול שפן וכו'. ת"ר לא ישתה אדם מים לא מן
הנהרות ולא מן האגמים כלילה ואם שתה דמו
בראשו מפני הסכנת מאי סכנת שברירי.
ואי צחי מאי תקנתיה אי איבא איניש גביה נימא
ליה פלניא בר פלניא צחינא מיא והדר נישתי ואי
לא נימא איהו לנפשיה פלניא בר פלניא אמרה

לך אימך איודהיר משברירי [שברירי] ברירי רירי
[רירי] רי צחינא מיא גבסי חוירי:

פסקא ולא יפחתו לו מד' כוסות של יין ואפילו מח
מן התמחוי. פשיטא לא צריכא אלא אפי' ^ס

לר' עקיבא דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך
לבריות הכא משום פרסומי ניסא מודה. תני דבי
אליהו אע"פ שאמר ר"ע עשה שבתך חול ואל
תצטרך לבריות אבל עושה אדם דבר מועט בתוך
ביתו ומאי נינתו. אמר רב פפא כסא דהרסנא ^{שבת פ'}
^{כל כתבי}
^{עיינ}
^{בטל"ח}
^{ס' מ"ב}
^{ובכ"י}

כדתנן יהודה בן תימא אומר הוי עו כנמר וקר
כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך
שבשמים. ת"ר שבעה דברים צוה ר' עקיבא את
ר' יהושע בנו אל תשב בגובהה של עיר ותשנה

זו עו כנמר התקוק במלגות יותר משהיכולת נישך: את
רבי יהושע בנו הוא בני יהושע בן קרחה שרבי עקיבא
זקן היה לאמרינן במסכת סוטה כל קמחי ישראל דומין לפני
קליפת האוס מוץ מן הקרק הזה: אל תשב בגובהה של
עיר ותשנה שהוא מקום שזני אדם עוברים ושנים שאל

ואל תדור בעיר שראשיה תלמידי חכמים. ואל
 חכנם לביתך פתאום כ"ש לבית חברך ואל תמנע
 מנעלים מרגליך השכם ואכול בקיץ מפני החמה
 ובחורף מפני הצנה. ועשה שבתך חול ואל תצטרך
 לכריות. והוי משתדל עם מי שהשעה משחקת
 לו. אמר רב פפא לא למזבן מיניה ולא לזבוני
 לי דחטיף לי מזלי' אלא לאשתתופי בהדיה. והשתא
 דאמ' (ר' שמואל אמ' רב יצחק) [רב שמואל בר יצחק]
 מ"ד *מעשה ידיו ברכת. כל תנוטל פרוט' מאיוב
 מתברך. אפי' למזבן מיני' ולזבוני ליה [ש"ד]. חמשה
 דברי' צוה ר' עקיבא את רשב"י כשתיה חבוש בבית
 האסורין א"ל רבי למדני תורה א"ל איני מלמדך א"ל
 אם אי אתה מלמדני אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך
 למלכות א"ל בני יותר ממה שהעגל רוצה לינק
 פרה רוצה להניק. א"ל מי בסכנה והלא עגל בסכנה
 א"ל אם בקשת ליחנק תתלה באילן גדול. וכשאתה
 יפסיקוך מתלמודך : שראשיה ת"ח דטריד בגירסיה ולא טריד
 במילי דלצורא : ואל חכנם וכו' אלא השמע קולך להס קודם
 צוּך דילמא עבדי מלתא דלכיעותא : ואל תמנע מנעלים
 שגנאי לת"ק לילך בלא מכעלים : לא למזבן מיניה ולא
 לזבוני ליה דאידי דעדיף מזליה כלק וחי ליה להאי : איני
 מלמדך שלפי שהיה עוסק בתורה נתפס בדספרא (ביצמות)
 [בצרכות] : א"ל ר' שמעון בן יוחאי : ומי בסכנה והלא העגל
 בסכנה ומה לך נכך : אם בקשת לומר דבר שיהא נשמע
 לצריות ויקנלו ממך : תתלה באילן גדול למוד בפני רב

איוב א
 כ"כ ט"ק
 ע"ה
 רש"א

ערכי פסחים פרק עשירי פסחים שכר

מלמד את בנך תורה למדהו בספר מונה מאי היא אמ'
(רב) [רכא] ואי תימא רב משרשי' בחדתא דשבשת'
כיון דעל על. ואל תבשל בקדרה שבשל בה חברך
מאי היא. (אמ' רב פפא) בגרושה בהיי בעלה. דאמ'
מר גרוש שנשא גרושה ד' דעות במטה אי בעית

אימא אפי' באלמנה לפי * שאין כל האצבעות שוות. ^ס
מצוה וגוף גדול אוכל פירות ולא שכר ומצוה וגוף ע"ב
טהור נושא אשה ולו בניס:

ארבעה דברים צוה רבינו הקדוש את בניו אל מט
חדור בשכנציב משום דאינשי ליצני ^ס

נינהו ומשכי לך בליצנותא ואל תשב על מטת ^{פ"ק}
ארמית א"ד לא תיגני בלא קריאת שמע וא"ד ^{דכרכות}
מטת ארמית ממש ומשום מעשה דרב פפא וא"ד ^{וע"ש}
^{דש"ס}

גדול ותאמ' שמועתך משמו: בחדתא כשהתיכוכ מתקיל ללמוד
נקדש: האצבעות אשר תשמיש אלך יהא תשמיש זה טוב לה כצראשון
ותלול זו: מצוה וגוף גדול אם תרלה לעשו' מלוה וגם תשתכר
זה שיגדל ממוכך ותקשך כאלם קשיז ועשיר: אוכל פירות ולא
שכר הרבה הלוח קבירך מעות על הקרקע לאכול פירו' בנכייית'
זול שתככה לו דבר מועט מן הדמים והיינו ריוק גדול וגם מלוה
היא שיש לו ללוה ריוק שלריך מעות לסקורה:

דלא תגנו בלא קריאת שמע שזה מנהג ארמיים: א"ד
משום מעשה דרב פפא שהיתה כותית קייבת לו
ממון והוא נכנס מידי יום יום בביתה לגבות הימנה יום
אחד עקקה את צנה ונתתו על המטה וכשנא רב פפא

דלא תנסוב גיורתא ואל תבריה את עצמך מן המכס
 דילמא משכחי לך ושקלי כולו ממונדך ואל תעמוד בפני
 השור בשעה שעולה מן האגם מפני שהשטן מרקד
 לו בין קרניו אמר שמואל בשור שחור וביומי ניסן
 וחני רב אושעיא מרהיקין משור תם חמשים אמה
 ומשור המועד כמלא עיניו. תני (רב הושעידה)
 משום ר' מאיר ריש תורא בדויקולא סק לאיגרא
 ושדי דרגא מתותך. אמר רבא נזהא דתורא הן
 הן נזהא דאריא זא זא נזהא דגמלא דא דא נזהא
 דארבא הילנא הייא. אמר אבוי עור ודג וכו' בגמרא
 האריכו קצת בענינים כאלה:

נ שלשה דברים צוה רבי ישמעאל ברכי יוסי את
 רבי. אל תעש מום בעצמך מאי היא. סע

דלא ניהוי לך דינא בהדי תלתא דחד הוי בעל
 חמה לו שז עד שאזיח נעותך וכן עשה וכשנאתה חמה
 לו המתה את בני וברך לו מן המדינה: ולא תנסב גיורתא
 מאס דאמרינן גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאי באפיה:
 מפני שהשטן מרקד לאו דוקא אלא משוגע בדמפרש לקמן:
 ביומי ניסן שהלמטיס עולים וגם לבו זהם וכונן: בדויקולא אפי'
 כשראש השור בטרם סקל שהוא אוכל בו וטרוד באכילתו שדי דרגא פ'
 יעלה אחריו: נזהא דתורא לקש הוא על השור שלא ינגסו:
 בהדי תלת דהוי חד בעל דינך ותרי להוו סהרין
 ויחלקו צין שלשתם ומתוך שכהה שכלקת עמהם
 יעשו עליך קכוכיא זו לתבוע ממון מיכך:

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים שכה

דינך וחרי חווי סהרדך. ואל תעמוד על המקח בשעה שאין לך דמים. אשתך טבלה אל תודקק לה לילה ראשון. אמר (רבא) [רכ] בנדה דאורייתא הואיל והוחזק מעין פתוח דילמא משכה זיבה. ג' דברי צוה ר' יוסי ברבי יהודה את רבי אל תצא יחידי בלילה ואל תעמוד לפני הנר ערום ואל תבנס למרחץ חדש שמא תפחת. ועד כמה אמ' ריב"ל עד שנים עשר חודש. ואל תעמוד בפני הנר ערום כדתני' העומד בפני הנר ערום הוה נכפה. והמשמש מטחו לאור הנר הויין לו בנים נכפים: ת"ר המשמש מטחו על המטה שהתינוק ישן עליה אותו תינוק נכפה ולא אמרן אלא דלא הוי בר שתא אבל הוי בר שתא לית לן בה (ודלא הוי בר שתא לא אמרן אלא דנים אבל תיר לית לן בה ולא אמרן אלא דגני גבי כרעיה אבל גבי רישיה לית לן בה) ולא אמרן אלא דלא מנח ידיה עילויה אבל מנח ידיה עילויה לית לן בה. אל תצא יחידי בלילה דתניא לא יצא אדם יחידי בלילה לא בלילי רביעיות

אל תעמוד על המקח לסקור אותו והמוכר ישראל הוא ואין לך דמים ליקח המקח וכמלאת מפסיד אותו שלא יקטנו אקר מאקר שאתה מתהפך בו: בנדה דאורייתא קודם שהקמירו על עלמן ליטב ז' נקיים וטובלות ציוס שפסק המעין אל תזקק נאותו לילה הואיל והיוס ראתה והוחזק מעין פתוח דילמא שפע זיבה: שמא תפחת ותסתיה קלל מלא מים:

ולא בלילי שבתות. מפני שאגרת בת מחלת יוצאת
 היא ושמונה עשר רבוא מלאכי חבלה וכל אחת
 ואחת יש לה רשות לחבל בפני עצמה. מעיקרא
 הות שכיחה כל יומא זימנא חדא פגע בה רבי
 חנינא בן דוסא אמרה ליה אי לאו דמכריוזי עלך
 ברקיע' הזהרו בחנינא בני ובתורתו משוינ' לדמך
 תרתי פשיטוי אמר לה אי חשיבנא ברקיעא כולי
 האי גוזרני עליך שלא תעברי בישוב לעולם. א"ל
 במטותא מינך שביק לי רווחא פורתא שבק לה
 לילי שבתות ולילי רביעיות. ותו יומא חד פגעה
 בי באבוי אמרה ליה אי לאו דמכריוזי עלך ברקיע'
 הזהרו בנחמני ובתורתו משוינא ליה לדמך תרתי
 מעי. אמר לה אי חשיבנא ברקיעא גוזרני עליך
 שלא תעברי בישוב לעולם והא קא חזינא להו
 דאיכ' ההוא *גזייתא נינהו דמשתמטוי להו סוסותיהו
 ואתי דברי להו. א"ל רב לרב אסי אל תדור בעיר
 דרישא אסיא ואל תדור במתא דלא צניף ברה
 סוסיא ולא נבח בה כלבא ולא תינסב תרתי ואי

קינ

גזייתא כשמהלכין במבואות שצילי הכרמים וסוסייהם משתמטים
 מהם ונורקין ביישוב אתו ודברי להו: דרישא אסיא רופא ואמרי
 לה תלמיד קכס ותרוייהו קד טעמא מאוס דעסקי בלרכיהם
 ולא מנו לעסוקי צמילי דלנורא: ולא תדור במתא דלא
 צניף בה סוסיא כלומר שאין בה סוס מאוס דהוי כטירותא
 מאויבים ומגנבים צעיר לרדוף אצריהם לתפסם: לא תינסב

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים שכו

נסכת תרתי נסיב תלת א"ל רב לרב כהנא הפוך
בנבילתא ולא תהפוך במילי פשוט נבילתא בשוק
וטול אגרא ולא תימא כהנא רבה אנא גברא רבה
אנא ווילא בי מילתא (גם בפ' יש נוחלין) אי סלקת
לאגרא שירותך בכנפיך מאה קרי במתא בווא
תותי כנפיך להוי. א"ל רב לרב חייא ברית לא תשתי
סמא ולא תשוור ניגר' ולא תעקר ככא לא תקני
בחויא לא תקני בארמאי:

ת"ר ג' אין מתקנאין בהם אלו הן עכו"ם קטן ונחש נא
קטן ותלמיד קטן מאי טעמא דמלכותייהו בחר ^ס
אודנייהו קיימא. א"ל רב לאיבו ברית טרחי כך
בשמעתא ולא איסתיעא מילתא תא אגמרך מילי
דעלמא אדחלא אכרעך זבינד זבין כל מילי זבין
תרתי נסי טמא תתיעלנה עליך רעה: נסיב תלת זאס
תתיעלנה השמים השלישית תניד לך: פשוט נבלתא בשוקא הפשט
עורה זאכר: סלקת לאגרא שירותך בידך כשתלז לדרך אפילו
למקום קרוב לא ומזכותך זידיך: מאה קרי בווא תותי
כנפך להוי אפילו המזכות זול אעפ"כ הוליאס עמך: לא
תשתי סמא לא תלמוד לשתות סמים מפני * שתגיע לכס
וסת ויהיה לך זואל אותם ותפסיד מעות אפילו לרפואה זקניע
לא תשתה אס אפטר לרפואה אקרת: לא תשוור ניגרא ^{לסן}
פסיעה גסה שנטלת ממאור העינים: ולא תעקר ככא
זן זמז זמזס קולי זסופו להתרפאות:

דמלכותייהו אחורי אזנייהו קיימא כלו' עתידין הם ליגדל
ותגדל אימה וינקמו ממך: אדחלא אכרעך

גל' רש"י
בגו'

זקניע

ותתחרט בר מחמרא דתובין ולא תתחרט שדי
 בכיסך ופתח שקיך. קבא מארעא ולא כורא מאגרא
 תמרי בלחווך לבי סודנא רהוט עד כמה אמ' (רב
 פפא) [רבא] עד תלת סאוי (דאמר) [אמר] רב
 פפא אי לאו דרמאי שכרא לא איעתרי מאי סודנא
 אמר רב חסדא סוד נאה וגמילות חסדים אמר
 רב פפא כל אגב גבייה בעיא כל אשראי ספק
 אתא ספק לא אתא ודאתי נמי מעות רעות הן ג'

זבינג זבין צעוד הקול על רגליך כשנאת מן הדרך מכור
 מה שהנאת ותמזור ותקפה ותציא: ותתחרט אם יוקיר יכול
 אתה להתחרט מן הדין על שמהרת למכור בר מחמרא שמיא
 אלו לא מכרו הקמין: שדי בכיסך ופתח שקיך כלו' קבל
 תפלה המעות ותשים בכיסך ואמר כך פתח השק ותן התבואה
 ללוקמים: קבא מארעא ולא כורא מאגרא מוטב לילך
 למקום קרוב ולהשתכר שם מעט יותר מלהשתכר הרבה במדינת
 היס: תמרי בלחווך לבי סודנא רהוט אם יש לך תמרים
 באותו כלי שנותנין בו תמרים רהוט מיד לבית עושה שכר
 לעשות מהם שכר שאם תמתין תאכלס בין כך ובין כך ותפסיד:
 מאי סודנא למה נקרא שם עושה השכר סודנא: סוד נאה
 עלה טובה היא שהרי מתעשרין הימכה: וגמילות חסדים
 יכול ליהן הימכה לעניים ולעשות לזקה וחסד שהרי אין בה
 קרן גדול: כל אגב גבייה בעיא כל דבר שלריך לכתוב
 שטר עליו כגון מלוה ואמנה גבייה בעינן כלו' עדיין הוא
 עומד לגבות ויש לו טורח בו: מעות רעות דפרע להו

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים שכו

דברים א"ר יוחנן משום אנשי ירושלים כשאתה
יוצא למלחמה אל תצא בראשונה אלא באחרונה
צא כדי שתכנס בראשונה ועשה שבתך חול ואל
תצטרך לברוי' והוי משחדל עם מי שהשעה משחקת
לו ג' דברים א"ר יהושע בן לוי משום אנשי ירושלי'
אל תרבה בגנות משום מעשה שהיה כחך כגרה
שחרר עבדך ותנה לו והוי זהיר באשתך מחתנה
הראשון מ"ט אמר רב חסדא משום זנות רב כהנא
אמר משום ממון ואיתא להא ואיתא להא א"ר
יוחנן ג' נוחלי העולם הבא אלו הן הדר בארץ
ישראל והמגדל בניו לתלמוד תורה והמבדיל על
היין במוצאי שבתות מאי היא דמשייר מקידושא
לאבדלתא א"ר יוחנן ג' הקב"ה מכריו עליהם
בעצמו בכל יום על רווק הדר בכרך ואינו חוטא
ועל עני המחוי' אבדה לבעליו ועל עשיר המעשר
פירותיו בצנעא רב ספרא רווק הדר בכרך הוה
*תני תנא להא קמיה דרבא ורב ספרא צהבו פניו ס
רב ספרא א"ל רבא לא כגון את אלא כגון רב ע"ג

מהליה זוזא זוזא : צא באחרונה למלחמה שאם תנוס תכנס
לניתך ראשונה : אל תרבה בגנות כלוי אל תהי רגיל לעשות
מעשיך צפרהסיף במקום מגולה : משום מעשה שהיה
דוד ונת שבע דכתיב ציה וירא והכה אשה רוקלת מעל הגג
משום ממון שמצוצות לו ממוכך : רווק פנוי : חני תנא
להך מתכיתא ג' הקב"ה מכריו עליהן לשבח בכל יום :

חנינא ורב אושעיא דהוּ אושכפי בארעא דישראל
 ויתבו בשוקא וזוונות ועבדי להו מסאני לזונא ועיילי
 (ומסיימי להו בכרעייהו ולא) [להו אינהו מסתכלי
 בהו ואינהו לא] מדלי עינייהו לאסתכלי בהו וכי
 ממיאן הכי ממיאן כחייהון דרבנן קדישי דבארעא
 דישראל ג' הקב"ה אוהבן מי שאינו כועס ומי שאינו
 משתכר ומי שאינו מעמיד על מדותיו:

נכ ת"ר ג' הקב"ה שונאן המדבר אחד בפה ואחד
 סג גלב והיודע עדות לחברו ואינו מעיד לו

והרואה דבר ערוה בחברו ומעיד בו יחדי כי הא
 דטוביה חטא ואתא זיגור לחודיה ואסתיד ביה
 קמיה דרב פפא נגדי רב פפא א"ל טוביה חטא
 וזיגור מינגד. א"ל אין את לחודך קמסתדת ביה
 שם רע בעלמא קא מפקת עליה דכתיב *לא יקום
 עד אחד באיש. א"ר שמואל בר רב יצחק אמ'
 רב מותר לשנאתו שנא *כי תראה חמור שונאך

דברי יט
 שנות כג

רובץ מאי שונא אילימא שונא עכו"ם והא תניא
 שונא שאמרו שונא ישראל ולא שונא עכו"ם.
 אלא פשיטא שונא ישראל (ה"ד אי דקא עביד

שם רע קמפקת מאמר שאין אתה כאמן בעדות זה לא
 יתקבל עדותך ואין עליך מלוה להעיד הרי אתה עובר

על לא תלך רכיל: דכתיב לא יקום עד אחד כלי המקרא
 מעיד שאין אתה כאמן בעדות זו: מותר לשנוא אותו
 הרואה יחידי דבר ערוה נקברו אע"פ שאינו רשאי להעיד בו
 מותר לשנאתו שהרי יודע בודאי שהוא רשע: שונא ישראל

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים שכח

איסורא שרי למסנייה אי דלא קעביד ולא מידי
 (מי) [ומי] שרי למסניי' והכתיב *לא תשנא את אחיך ויקרא יט
 בלבבך אלא דאיכא סהרי דעביד איסורא כולי
 עלמא נמי מיסנו סנו ליה מ"ש האי. אלא כי האי
 גזונא דחוי ביה איתו דבר ערוה. רב נחמן בר
 יצחק אמר מצוה לשנאתו שנא *יראת ה' שנאת ח
 רע. א"ל רב אחא בר רבא לרב אשי מהו
 למימר ליה לרבי' עילויה ולמיסנייה א"ל אי מהימן
 ליה לרביה כבי תרו נימא ליה ואי לא לא נימא
 ליה. (כי הא דטוביה חטא וכו' עד נגדיה רב פפא
 א"ל טוביה חטא וויגוד מינגד). ת"ר שלשה חייהם
 אינם חיים. אלו הם הרחמנים והרתחנין ואניני
 הדעת אמר רב יוסף כולהו איתנהו בי. ת"ר שלשה
 אותבים זה את זה אלו הם הגרי' והעבדי' והעורבי'.

ג' שונאים זה את זה הכלבים והתרנגולים *והחברין.
 וי"א אף הזונות וי"א אף ת"ח שבבבל:
 ארבעה אין הדעת סובלתן אלו הן. דל גאה. עשיר
 מכחש. זקן מנאף. ופרנס המתגאה על
 הצבור בחנם. וי"א אף המגרש את אשתו פעם
 ראשונה ושנייה ומדווריה. ות"ק זימנין דכתובתה
 מרובה א"נ שיש לו בנים הימנה ולא מצי מגרש

ניגדו' פי'
 כוונת
 פרסי'
 נג
 סס

כלי שטא ישראל: הרחמנים יותר מדאי:

אין הדעת סובלתן דאפילו הן עלמן מתקרטיין לאקר זמן
 וכנזים נעימי עלמן: המתגאה בחנם כוהג עליהם

לה. חמשה דברים צוה כנען את בניו אהבו זה את זה אהבו את הגזל אהבו את הוימה. ושנאו את אדוניכם. ואל תדברו אמת. ו' דברים נאמרו בסוס אוהב את הזנות. אוהב המלחמה ורוחו גסה ומואס שינה ואוכל הרבה ומוציא קמעה ומהלך על צדי דרכי. וי"א אף מבקש להרוג בעליו במלחמה: נד
 שבעה כמנודין לשמים אלו הן. מי שאין לו אשה סס
 ומי שיש לו אשה ואין לו בנים ממנה ואינו מגרשה ומי שיש לו בנים ואינו מגדלן לת"ת ומי שאין לו חפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומוזוה בפתחו ומונע מנעלים מרגליו וי"א אף מי שאינו מוסב בחבורה של מצוה:

נה אמר רבה בר בר חנה א"ר (יצחק בר) שמואל סס
 בר מרתא א"ר משום יוסף איש הוצל מנין שאין שואלים בכלדיום שנא' *תמים תהיה עם ה' אלהיך. ומנין ליודע בחברו שהוא גדול ממנו אפי' בדבר אחד שחייב לנהוג בו כבוד. שנאמ' *כל קבל די רוח יתירא ביה ומלכא עשית להקמותיה דברי' יח
 כדרי' פ"ד
 ונ"ג
 דס"ח
 דניאל

כרה ואינו עומד עליהם בשעת דקס: צוה כנען כלו' מנהגם כך כאלו ליה עליהן אציהן. וכספא מינה שלחך אדם לזיהר מהן: חבורה של מצוה כגון משתה של ברית מילה או צת כהן לכהן: בכלדיום בעלי חוב כך פי' רבינו ולא כהירא דקרא בהדיא כתיב אל תפנו אל האצות. ואני שמעתי קוים ככבדים וכן עיקר: תמים תהיה להיות נועם בו כל קורות

עַרְבֵי פֶסַחִים פֶּרֶק עֲשִׂירִי פֶסַחִים שְׁכַמַּת

על כל מלכותא תנא הוא יוסף איש הוצל הוא יוסף הבבלי. *אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן קיד משום ר' יהודה בר אלעאי אכול בצל ושכ בצל ולא תיכול אווזין ותרנגולים ויהא לבך רודף עליך.

מפסח הקצב שמוכר

פחות ממזיכרך וממשתייך ואוסיף על דירתך. כי אתא עולא אמר מתרין מתלייא במערבא דאכיל אליתא *טשי בעיליתא דאכיל קקולי אקיקלי דמתא שביב:

הבלין זכר לתבן חרוסת זכר לטיט: מתחיל בגנו' קיו ומסיים בשבח. מאי בגנות רב אמ' מתחלה עובדי כו"ם היו אבותינו (ורבא) [ושמואל] אמ' עבדים היינו לפרעה. א"ל רב נחמן לדרו עבדיה עבדא דמפיק ליה מאריה לחירות ויהיב לוי' כספא ודחבא מאי בעי למימר ליה א"ל בעי לאודווי ולשבוחי א"ל פטרחן למימר מה גשחנה פתח ואמ' עבדים היינו: משנה ר"ג הי' אומר כל שלא אמ' *ג' דברים אלו בפסח לא יצא י"ח ואלו הן פסח ט

מצה ומרור פסח על שום מה ע"ש זכו מצה ע"ש ע"ז ומולדות הנאות: אכול בצל חכול כללים ומיני ירקות: ושכ בצל צביתך ולא תלטרך למכור ציתך: ולבך רודף עליך מתחיה לאכול כל שעה מה שהרגילתו: דאכיל אליתא אליה כלומר צער שמן תדיר: טשי בעיליתא כסתר בעלייה כשנא לתוצעו הקפתו דאכיל ואין צידו מה לפרוע: קקולי ירקות: אקיקלי דמתא על אשפות העיר מקום שאר בני אדם יושנין הוא יושב ואין תוצעין אותו כלום:

שנגאלו כו' מרור כו' בכל דור ודור חייב אדם
 לראות א"ע כאלו הוא יצא ממצרי' שנא' *והגדת
 לבנך וגו' עשה ה' לי וגו':

נו אמר רב חסדא א"ר יוחנן הללויה וכסיה וידידיה
 ק"ז שם אחת הן (פ"י) כי יד על כס יה כמו
 כסא (ורבא) [רב] אמר כס יה ומרחב יה אחד
 הן (ורב) [רבה] אמר מרחב יה כלבד איבעיא
 להו מרחב יה לרב חסדא מאי תיקו איבעיא להו
 ידידיה לרב מאי ת"ש דאמר רב ידידיה נחלק
 לשתיים לפיכך ידיד חול ויה קדש איבעיא להו
 הללויה לרב מאי ת"ש דאמר רב חזינא להו לתהילי
 דבי חביבי דכתיב בהן הללו בחד גיסא ויה בחד
 גיסא ופליגא דר' יהושע בן לוי דא"ר יהושע ב"ל
 מאי הללויה הללויה בזללויות הרבה ופליגא דידיה
 אדידיה דאריב"ל בעשרה מאמרות של שבת נאמר
 ספר תהילים בניצוח בניגון במשכיל במזמור בשיר
 באשרי בתהלה בתפלה בהודאה ובתללויה וגדול
 שבכולם הללויה שכולל שם ושבת בבת אחת אמ'

אחת היא כולה תיבה אחת היא ואין התיבה נחלקת לשנים:
 לרב חסדא מאי מפליג פליג או אוסופי מוסף
 אצל (רב) [רבה] פשיטא מפליג מדקאמר בלמד: חביבי
 דודי רבי קייא: הללו בהך גיסא נסוף השיטה: ויה בתחלת
 שטה אחת: בתללויות הרבה זבילוליס רבים וכולי הללויה
 דרש ליה הכי אלמא תיבה אחת היא:

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים של

רב יהודה אמר שמואל שירת שבתורה משה
וישראל אמרוהו בשעה שעלו (ישראל) מן הים והלל
זה מי אמרו נביאי' שביניהם תקנו להם לישראל שיהו
אומרין אותו (על גאולתם ועל) [על] כל פרק ופרק
ועל כל צרה וצרה שלא תבוא עליהם ולכשנגאלין
אומרים אותו על גאולתם ת"ר ר' מאיר היה זומ'
כל שירות ותשבחות האמורות בספר תילים דוד
אמרן שנאמ' *כלו תפלות דוד בן ישי אל תקרי
כלו אלא כל אלו והלל זה מי אמרו ר' יוסי אומ'
אלעזר בני אומר משה וישראל אמרוהו בשעה
שעמדו ישראל על הים וחולקין עליו חבריו לומר
שדוד אמרו ונראין דבריו מדבריה' אפשר שחטו
ישראל את פסחיהן ונטלו את לולביהן (עד שבא
דוד) ולא אמרו שירה וי"א הרי פסלו של מיכה

תלמי עג

שיר שבתורה אז יסיר משה: משה ובני ישראל בו' כלו באותו
פשיטא לן דמשה וישראל באותה שעה שעלו מן הים תקוהו ולא
היה מקודם לכן. אבל הלל דר"ק וימים טובים מי תקנו:
על כל פרק ופרק על כל רגל ורגל: משה וישראל אמרוהו
דכתיב ביה בלאת ישראל ממלרים וגו' וא"כ קבעו דוד
בספרו: ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהם ליטא
מעליא כקט כלומר שאס ק"ו יבא לרה עליהם ויהיו כעכים
שהיו אומרים אותו על גאולתם כגון קטובה: כלו תפלות
כל הזמורים הפתוקים בתפלי' כגון תפלה לעני כי יעטוף:
אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן מיליאת מלרים ועד
דוד ולא אמרו עליו הלל: וי"א שפסלו של מיכה עומד

עומד בבכי וישראל אומרים עליו את ההלל:
 נז"ת ר' ר' אליעזר אומר כל שירות ותשבחות שאמ'
 דוד בספר תהלים כנגד עצמו אמרן רבי סע
 יהושע אומר כנגד ציבור אמרן. וחכמים אומרים
 יש מהם כנגד עצמו ויש מהן כנגד ציבור האמור'
 בלשון יחיד כנגד עצמו והאמורות בלשון רבים
 כנגד ציבור. ניצוח ונגון לעתיד לבא. משכיל על
 ידי תורגמן לדוד מזמור מלמד ששרתה עליו שכינה
 ואח"כ אמר שירה. מזמור לדוד מלמד שאמר
 שירה ואח"כ שרתה עליו שכינה ללמדך שאין
 השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות
 ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך
 דברים בטלים אלא מרזק דבר שמחה של מצוה.
 חלכי' נג' שני *ועתה קחו לי מנגן והי' כנגן המנגן ותהי עליו

זימי דוד: בבכי באותו מקום: וישראל אמרו הלל שכתוב בו
 כמזהם יהיו עושיהם אלא ודאי על הים כאמר תקלה ושיב לא פסק:
 ניצוח ונגון לעתיד כל מקום שנא' למנצח בנגינות מלעתיד
 לבא הוא מדבר ולא ידענא מהיכא משמע אלא הכי
 הוי קים להו: ע"י תורגמן הוא אומר ואמר מפרש לרבים
 דהיינו משכיל ולוקח לתורגמן: לדוד מזמור משמע בתחלה
 היה לדוד רה"ק ואמר כך אומר מזמור: מזמור לדוד משמע
 מתוך המזמור באה השכינה לדוד: ללמד מכאן אתה למד
 וגם מפסוק אחר מוכיח שנא' ועתה קחו לי מנגן וגו':
 שמחה של מצוה כי הך דקחו לי מנגן שהיה מתכוין שתשרה

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים שלא

יד ה' אמר רב יהודה אמר רב וכן לדבר הלכה ^{שנת פ"ג}
אמר (רבא) [רב נחמן] וכן לחלום טוב איני והא ^{וב"ש}
אמר רב גידל אמר רב ת"ה היושב לפני רבו ואין ^{רש"ז}
שפתותיו נוטפות מר תכוונה שנ' *שפתותיו שושנים ^{ש"ס ה}
נוטפות מור עובר אל תקרי שושנים אלא שושנים
אל תקרי מור עובר אלא מר עובר לא קשיא הא
ברבה הא בתלמידא ואי בעית אימא הא והא ברבה
ולא קשיא הא מקמי דנפתח הא בתר דנפתח כי
הא דרב' כי הוה בעי למפתח בשמעתא אמר
ברישא מילי דבדיחותא וקא בדחי רבנן והדר
יתבי באימתא ופתח בשמעתא:

ת"ר הלל הוה מי אמרו רבי אליעזר אומר משה נח
וישראל אמרוהו בשעה שעמדו על הים הם ^ס
אמרו *לא לנו ה' וגו' משיבה רוח הקדש ואמרה ^{מל"ס}
*למעני למעני אעש'כי איך יחל וגו' ר' (יהושע) (יהודה) ^{קטו}
אומר יהושע וישראל אמרוהו בשעה שעמדו עליהן ^{רש"י' חח}
מלכי כנען. הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' רבי
אליעזר המודעי אומר דבורה וברק אמרוהו בשעה
שעמדו עליהם סיסרא ויבין הם אמרו לא לנו ה'
לא לנו משיבה רוח הקדש ואמרה להם למעני
למעני אעשה כי איך יחל וגו' (ר' אלעזר בן עזריה)
[ר' עקיבא] אומר חנניה ומישאל ועזריה אמרוהו
עליו שכינה: וכן לחלום אס הולך ליטן מתוך שמחה רואה
חלום טוב: הא ברבה לריק ללמוד מתוך שמחה:

בשעה שעמד עליהם נבוכדנאצר הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו'. (ר' עקיבא) [ראב"ע] אומר חזקיה וסיעתו אמרוהו בשעה שעמד עליהם סנתריב. הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' ר' יוסי הגלילי אומ' מרדכי ואסתר אמרוהו בשעה שעמד עליהם המן הרשע הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' וחכמים אומרים נביאים שביניהם תקנו להם לישראל שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא חבא עליהם לישראל ולכשנגאלין אומרים אותו על הגאולה אמר רב חסדא הללויה סוף פרקא רבה בר רב הונא אמר הללויה ריש פרקא אמר רב חנין בר רבא הכל מודים בתהלת ה' ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד הללויה דבתרי' ריש פרקא עד היכן הוא אומר בית שמאי אומרים עד *אם הבנים שמחה ובית הלל אומרים

עקיבה ז"ח

תלמידי ע"ק

עד *חלמיש למעינו מים:

נט ואמר רבה בר שילא דצלוחא מצמיח קרן ישועה דאפטרתא מגן דוד. *ועשיתי לך שם גדול

ע"כ שחולל ב'

הללויה כולהו דס' תהלים: הכל מודים דצמקוס ש"ט ב' פעמים הללויה בין פרק לפרק לא פליגי רב חסדא

ורבה בר רב הונא דקד תלעיל וקד חלרע:

דצלוחא שאנו מתפללין על העתיד וצלוחא איך לומר טפי חלמיח קרן ישועה משום דרממי כיכהו ואנו מצקסין חלמיח קרן ישועה: דאפטרתא נרכות דהפטורה מגן דוד

ערכי פסחים פרק עשירי פסחים שלב

כשם הגדולים אשר בארץ. תני רב יוסף זה שאומרים מגן דוד *ואעשך לגוי גדול אמר ריש ^{לאסי' יב} לקיש זה שאומרים אלהי אברהם *ואברכך זה ^ס שאומרים אלהי יצחק ואגדלה שמך זה שאומרים אלהי יעקב יכול יהו חותמין בכולם ת"ל *והיה ^ס ברכה. כך חותמין ולא בכולם: *ת"ר רביעי גומר קיח עליו את ההלל ואומר עליו הלל הגדול דברי רבי טרפון וי"א *ה' רועי לא אחסר. מהיכן הלל הגדול אמר רב יהודה *מהודו עד *על נהרות בבל. ר' יוחנן אמר *משיר המעלות עד על נהרות בבל. ^ס קלז רב אחא בר יעקב אמר *מכי יעקב בחר לו יה ^ס קלז ועד על נהרות בבל. ולמה נקרא שמו הלל הגדול [א"ר יוחנן] מפני שהקב"ה יושב ברומו של עולם ומחלק מזונות לכל בריה. אמר רבי יהושע בן לוי הני עשרים וששה כל"ח כנגד מי. כנגד עשרים וששה דורות שברא הקב"ה בעולמו. ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו. ואמר רבי יהושע בן לוי מ"ד *הודו לה' כי טוב הודו למי שגובה חובתו ^ס קלז

ורש"י ה"י אומר מאוס הכי לא שיך למימר בתפלה מגן דוד שכבר אמרכו מגן אברהם ומי קתימות בהדדי לא שיך בתפלה: ה"ג רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו הלל הגדול: ה' רועי על שם המזון שאכלו לריך לומר: שהקב"ה יושב ברומו של עולם וכו' דכתיב הודו לאל השמים כותן למס לכל נשר והייכו דבר גדול:

של אדם בטובתו עשיר בשורו עני בשני יתום
 בביצתו אלמנה בתרנגולתא. א"ר יוחנן קשה
 מוונותיו של אדם בפלים כולדה. דאלו כולדה
 כתי' *בעצב הלדי בנים ואלו במוונות כתי' *בעצבון
 תאכלנה. (א"ר אלעזר קשין מוונותיו של אדם
 כקריעת ים סוף שנא' *נותן לחם לכל בשר וסמך
 ליה לגזור ים סוף לגזרים. וא"ר אלעזר) [א"ר יוחנן]
 קשין מוונותיו של אדם יותר מן הגאולה דאלו
 בגאולה כתי' *המלאך הגואל אותי מכל רע מלאך
 בעלמא. ואלו במוונות כתיב *האלהים הרועה
 אותי. אריב"ל בשעה שאמר הקב"ה לאדם הראשון
 *וקוץ ודרדר תצמיח לך ולגו עיניו דמעות. אמר
 לפניו רבש"ע אני וחמור נאכל באבוס אחד. כיון
 שאמר לו *בועת אפך תאכל לחם מיד נתקדרה
 דעתו. אמר ר"ל אשרינו אם עמדנו בראשונה.
 (אמר אביו אכתי) [ועדיין] לא פלטינן מינה דקא
 אכלינן עשבא (רחקלא) [דדברא]. אמר רב שובי
 משום רבי אלעזר בן עזריה קשין מוונותיו של
 אדם כקריעת ים סוף שנא' *מהר צועה להפתח

ראשי' ג

ס

תלי' קלו

ראשי' חס

ס

ס ג

ס

ישעי' כא

בטובתו צטונה שהשפיע לו והכי משמע כי טוב כי לעולם קסדו
 קסד הוא עושה לעולם ככי טוב כלומר צטוב שנתן לו: עשיר
 בשורו מפסידו ומחון ומכפר על גופו: בעצבון תאכלנה תרי
 משמע: כקריעת ים סוף כלו' כס גדול עושה לו הקב"ה למי
 שנותן לו מזונות כאשר עשה בקריעת ים סוף וכ"מ למנעי רחמי

עַרְבֵי פְסָחִים פֶּרֶק עֲשִׂירִי פְסָחִים שֶׁלַּג

וְגו' וְלֹא יִחַסֵּר לַחֲמוֹ. וְכָתִיב בַּתְּרִיָּה וְאָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ
 רוֹגֵעַ הַיּוֹם וַיְהִימוּ גִלְיוֹ. וְאִ"ר אֲלֵעֲזֹר קִשְׁיִן נִקְבְּיוּ שֶׁל
 אָדָם כְּיוֹם הַמִּיתָה שֶׁנֶּא' מֵהֵרָ צוּעָה לְהַפְתֵּחַ וְלֹא
 יָמוּת לְשַׁחַת. אָמַר רַב שֶׁשֶׁת מִשּׁוֹם רַבִּי אֲלֵעֲזֹר
 בֶּן עֲזַרְיָה כָּל הַמְּבוֹת אֵת הַמוֹעֲדוֹת כְּאִלּוּ עוֹבֵד
 כו"ם שֶׁנֶּאֱמַר *אֱלֹהֵי מַסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָּךְ וְכָתִיב
 בַּתְּרִיָּה אֵת חֲגֵי הַמְּצוֹת תִּשְׁמֹר. וְאָמַר רַב שֶׁשֶׁת
 מִשּׁוֹם ר"א בֶּן עֲזַרְיָה כָּל הַמַּסְפֵּר לְשׁוֹן הָרַע וְכָל
 הַמִּקְבָּל לְשׁוֹן הָרַע וְכָל הַמַּעֲיֵד עֲדוֹת שֶׁקָּרָה לְחִבְרוֹ
 רֵאזִי לְהַשְׁלִיכּוֹ לְכֹלְבִּים שֶׁנֶּא' *לְכַלֵּב תִּשְׁלִיכּוּן אוֹתוֹ
 וְכָתִיב בַּתְּרִיָּה לֹא תִשָּׂא שְׁמַע שׁוֹא קָרִי כִּי הֲלֹא תִשָּׂא:
 וְכִי מֵאַחַר דֹּאִיכָא הֲלַל הַגְּדוֹל אֲנִן מ"ט אֲמַרְיִן

הָאִי. (א"ר יוֹחָנָן) מִפְּנֵי שִׁישׁ בּוֹ ה' דְּבָרִים.
 אִלּוּ הֵן יְצִיאַת מִצְרַיִם וְקִרְיַעַת יַם סוּף וּמַתַּן תּוֹרָה
 וְחַתִּיית הַמַּתִּים וְחִבְלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. יְצִיאַת מִצְרַיִם
 דְּכָתִיב *בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. קִרְיַעַת יַם סוּף
 דְּכָתִיב *הַיּוֹם רָאָה וַיִּנָּס. מַתַּן תּוֹרָה דְּכָתִיב *הַהַרִּים

(כִּיּוֹן הֵבֵן לְדַקְדוֹק אֲחֵתִי): קִשְׁיִן נִקְבְּיוּ יִשְׂרָאֵל אָדָם כְּשֶׁהוּא עֹלֵר
 כְּיוֹם הַמִּיתָה. לֹעָה לְשׁוֹן עֹלֵר: הַמְּבוֹת אֵת הַמוֹעֲדוֹת שְׁעוֹשָׂה
 מִלֵּאכָה בְּקוֹל הַמוֹעֵד דְּכָתִיב אֵת חַג הַמַּלְבוֹת תִּשְׁמֹר וְכִפְקֵא לָן
 מִיכִּיָּה בְּמַסְכַּת קִיגִיָּה אִיסוֹר מִלֵּאכָה בְּקוֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד: הַמִּקְבָּל
 לְשׁוֹן הָרַע שְׁמֵאֲמִין עַל חֲבָרָיו וּמִיָּהוּ אַע"ג דְּלִקְבּוּלֵי לֹא מְנַעֵי
 לְמִיָּקָשׁ לֵה מְנַעֵי כְּדַמְפָּרַשׁ בְּמַסְכַּת כְּדָה:

מֵאַחַר דֹּאִיכָא הֲלַל הַגְּדוֹל וְשֹׁנֵק יוֹתֵר מִשּׁוֹם דְּכָתִיב בֵּיה

ג' גי'
 הגמ'
 חכמת פ"ג
 וב"ש
 דש"א
 שמות לד
 שס פ'
 בתרא
 וב"ש
 דש"א
 שס כב
 ס
 שס
 תלמי קיד
 שס
 שס

רקרו כאלים גבעות כבני צאן. תחיית המתים
 דכתיב *אתהלך לפני ה' בארצות החיים. חבלו ^{תלי' קטו}
 של משיח דכתיב *לא לנו ה' לא לנו וגו'. וא"ר ^{שס קטו}
 יוחנן וזו שיעבוד מלכויות איכא דאמרי (תני) [אמר]
 ר' יוחנן לא לנו ה' לא לנו זה מלחמת גוג ומגוג.
 רב נחמן בר יצחק אמר מפני שיש בו מילוט
 נפשם של צדיקים מגיהנם שנא' *אנא ה' מלטה ^{שס קטו}
 נפשי. חזקיה אמר מפני שיש בו ירידתן של צדיקים
 לכבשן האש ועלייתן מכבשן האש ירידתן לא לנו
 ה' לא לנו אמר חנניה כי לשמך תן כבוד אמר
 מישאל על חסדך ועל אמתך אמר עזרי' למה
 יאמרו הגוים אמרו כולם. בעלייתן. *הללו את ה' ^{שס ק"י}
 כל גוים אמר חנניה שבחיהו כל האומים אמר
 מישאל. כי גבר עלינו חסדו אמר עזריה. ואמת
 ה' לעולם הללויה אמרו כלם. (ור' יוחנן אמר)
 [וי"א] ואמת ה' לעולם הללויה גבריא אל אמרו.
 שבשעה שהפיל נמרוד הרשע את אברהם אבינו
 בכבשן האש אמר גבריא אל לפני הקב"ה רבש"ע
 ארד ואצנן ואציג את הצדיק מכבשן האש אמר
 כותן לחם וגומר: גבריא אל אמרו כשנילו סנכיה מיסאל
 ועזריה והוא היה שם כדכתיב וריויה די רביעאה דמי לבר
 אלהין לפי שהקב"ה הנטיחו כן בשעה שנאלך אברהם אבינו
 בכבשן האש וכשהקים לו הנטפתו אמר ואמת ה' לעולם
 שקיים הנטפתו: בשעה שהפיל שע"ש כך נקרא אמרסל

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים שלר

לו הקב"ה אני יחיד בעולמי והוא יחיד בעולמו
נאה ליחיד להציל את היחיד ולפי שאין הקב"ה
מקפח שכר כל בריה א"ל תזכה ותציל שלשה מבני
בניו כדדרש ר"ש (הצדוני) [השלוני] בשעה שהפיל
נבוכדנצר את חנניה מישאל ועזריה לתוך כבשן
האש אמר יורקמי שר הברד לפני הקב"ה רבש"ע
ארד ואצנן את הכבשן ואציל את הצדיקים הללו
אמר לו גבריאל אין גדולתו של הקב"ה בכך שאתה
שר של ברד והכל יודעין שהמים מכבים את
האש אלא אני שר של האש אלך ואקרר מכפנים ^ס
*ואקדיח מבחוץ ואעשה נס בתוך נס אמר הקב"ה ע"ז
רד באותה שעה פתח גבריאל ואמר ואמת ה'
לעולם הללויה: (ויש אומרים) [ר' נתן אומר] ואמת
ה' לעולם דגים שבים אמרוהו. כדרב הונא. דאמר
רב הונא ישראל שבאותו הדור מקטני אמנה היו
וכדרדש רבה בר מרי מ"ד *וימרו על ים בים סוף
ויישיעם למען שמו מלמד שהמרו ישראל באותה
שעה ואמרו כשם שאנו עולים מצד אחד כך
מצרים עולים מצד אחר אמר לו הקב"ה לשר
של ים פלוט אותם ליבשה אמר לפניו רבש"ע

מלי קו
ערכין
וב"ש
רש"א

אמר והפיל את אנבהם בכבשן האש: ואקדיח מבחוץ
לשרוף את הזורקים אותם לתוך האור דכתיב גבריאל אלך
די הסיקו לשדך מיטך וענד כגו קטיל המון שניבא די כורא:
ואמת ה' לעולם שקיים לי הנטתו שהנטיחני להליל מזכי

כלום יש עבד שנותן לו רבו מתנה וחוזר ונוטל אותה ממנו אמר ליה אני נותן לך אחד ומחצה שבהם אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שחובע את רבו לדיו. אמר לו נחל קישון יהיה ערב מיד פלטם והשליכם ליבשה ובאו ישראל וראו אותם שחית יד והיינו דכתיב *וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים ומאי אחד ומחצה שבהם דאלו בפרעה כתיב *שש מאות רכב בחור ואלו בסיסרא כתיב שופטי' ד*חשע מאות רכב ברזל וכי אתא סיסרא אתא עלייתו בדקרי דפרזלא הוציא הקב"ה עליהם כוכבים ממסילותם דכתיב *מן שמים נלחמו הכוכבים ממסילותם וגו' כיון דנחיתו ככבים עליהו אקדירו הנך דקרי דפרזלא נחיתו לאקורי נפשיהו בנחל קישון אמר ליה הקב"ה לנחל קישון לך והשלם ערבונך לים מיד גרפס נחל קישון והשליכם לים הגדול שנא' *נחל קישון גרפס נחל קדומים מאי נחל קדומים נחל שנעשה ערב מקדם באותה שעה פתחו דגים ואמרו ואמת ה' לעולם הללויה אמר תלי' קיג רבי שמעון בן לקיש מ"ד *מושיבי עקרת הבית אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם

נכיו של אברהם: שנותן לו רבו מתנה פרכסה לדגים: ה"ג כיון דנחיתו כוכבי שמים עליהו נחיתו לאקורי בנחל קישון גרפס לים כדכתיב כל הכתלים הולכים אל הים: ואמת ה' לעולם שזילס לנו מתכתנו מקיל פרעה להתפרכס הימכו: אמרה כנסת ישראל הזקנים והקטנים

שמוני בניך כחולדה זה שדרה בעקרי בתים:

דרש רבא מ"ד *אהבתי כי ישמע ה' אמרה כנסת סא

ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אימתי אני אהובה

לפניך בזמן שאתה שומע קול תחנוני. דלותי ולי מלי קיי

יהושיע אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע

אע"פ שרלה אני מן המצות לי נאה להושיע. אמר

רב כהנא כשחלה רבי ישמעאל ברבי יוסי שלח

לו רבי אמור לנו שנים או שלשה דברים שאמרת

לנו משום אביך. שלח לו כך אמר אבא מ"ד

*הללו את ה' כל גוים עכו"ם מאי עבדתינהו אלא

ה"ק הללו את ה' כל גוים אגבורות ונפלאות דקא

עבדו להו כ"ש אנן כי גבר עלינו חסדו. ועוד שלח

דו עתידה מצרים שתביא דורון למשיח כסבורה

שאינו מקבל הימנה. אומר לו הקב"ה למשיח קבל

מהם אכסניית נעשו לבני במצרים מיר *יאתיו

חשמנים מני מצרים. נשאה כוש ק"ו בעצמי ומה

שבהם אמרו על שכינס קאזנים כל כך כדמשמע מדכתיב

אם הנכים שהאם לועקת על הנכים ששמה עקרת הבית:

שמוני בניך מרוע קטאתם נגלוי: כחולדה זו שדרה

בעקרי הבתים והיינו עקרת הבית:

אני אהובה לפניך אהבתי משמע כמו אהבתי כל' אהבתי

אותי: לי נאה להושיע יותר מכל האומות שהרי

ישראל ייחודך: עכו"ם מאי עבדתינהו לשנך משום דעלינו

גבר חסדו והא עלן הוא לשבוקיה: אגבורות ונפלאות

דקיימו שעשה לי: יאתיו חשמנים דורוכות למלך משום

הללו שנשתעבדו בהן כך אנו שלא נשתעבדנו בהן
 עאכ"ו אמר לו הקב"ה קבל מהם מיד כוש תריץ
 ידיו לאלהים. נשאה מלכות ארם ק"ו בעצמה אמרה
 ומה הללו שאינן אחיהם כך אנו שיאחיהם עאכ"ו.
 תלים סח א"ל הקב"ה לגבריא אל * גער חית קנה געור חיה וקנה
 לך עדה דבר אחר גער חית קנה שדרה בין הקנים
 פ סס דכתיב * יכרסמנה חזיר מיער וזיו שדי ירענה. א"ר
 הייא בר אבא א"ר יוחנן א"ל געור בחיה שכל
 מעשיה נכתבין בקולמוס אחד. עדת אבירים בעגלי
 עמים ששחטו אבירים כעגלים שאין להם בעלים.
 מתרפס ברצי כסף שפושטים ידיהם לקבל ממון
 ואינן עושין רצון בעלים. בור עמים קרבות יחפצו
 מי גרם להם לישראל שיפזרו בין האומות קרבות
 שהיו חפצין בהם. אמר ליה ועוד חדא שלש מאות
 וששים וחמשה שווקים יש בכרך גדול שברומי
 וכל אחד ואחד יש בו שם"ה בירניות וכל אחד
 ואחד יש בו שם"ה מעלות וכל מעלה ומעלה יש
 כדכתיב לעיל מיניה לך יובילו מלכים שי: גער חית עכו"ס:
 קנה לך עדה ישראל. קנה דריש ליה לשון קניס צין הקניס
 ציער: שכל מעשיהם נכתבים בקולמוס אחד מדכתיב
 קנה ולא קניס משמע קולמוס אחד כלומר כולם פה אחד
 להרע להם לישראל אם צא ישראל לדין לפניהם כולן מקייבין
 אותו: מתרפס ברצי כסף מתיר פס פושט ידו: ברצי
 כלי' מתפיים עם ישראל לעשות רנוכס נאמד שהם מקנלין

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים שלו

כה כדי לזון את כל העולם כולו. אמר ר' שמעון
ברבי [לר'] ואמרי לה ר' (שמעון) [ישמעאל] ברבי
יוסי לר' הני למאן א"ל לך ולחברך ולחברי חברך.
שנא' *והיה סחרה ואתננה קדש לה' לא יאצר
ולא יחסן כי ליושבים לפני ה'. תני רב יוסף לא
יאצר זה בית אוצרותיו ולא יחסן זה בית גנויו כי
ליושבו לפני ה' יהיה סחרה לאכול לשבעה ולמכסה
עתיק. מאי ליושבים לפני ה' א"ר אלעזר *זה המכיר
מקום חברו בישיבת איכא דאמרי א"ר אלעזר
זה המקבל פני חברו בישיבה. מאי ולמכסה עתיק
זה המכסה דברים שכסה עתיק יומיא ומאי נינהו
סתרי תורה איכא דאמרי זה המגלה דברים שכסה
עתיק יומיא ומאי נינהו טעמי תורה:

ישעיה' כג

ק"ט

ואינן מקיימין דבריהם: לא יאצר בית אולרות של דגן
תירוש ויזהר: ולא יחסן לשון קוסן זה בית גגזיהם של
כסף וזהב הגנזים ועשוכים וקסוכים נקסן ונקזק: ולמכסה
היינו שאינו מוסר אותה לכל אדם אלא למי שלבו דואג
כדאמרי' נפרק אין דורשין: זה המכיר מקום חברו בישיבה
שידע לומר זה מקום מושב פלוני דודאי הואיל ומכיר הוא
מקום כולם רגיל הוא ליטב שם תמיד: עתיק יומיא זה
הקב"ה דכתיב ועתיק יומין יתיב: סתרי תורה מעשה מרכבה
ומעשה בראשית ופירושו של שם כדכתיב זה שמי לעלם:
זה המגלה דברים שכיסן עתיק יומיא והכי משמע למכסה
סתרי תורה שהיו מכוסין מתחלה ועתיק יומין גילן וכתן
רשות לגלותן ופי שמגלה אותן זוכה למה שאסור נפסוק זה:

סב אמר רב כהנא משום רבי ישמעאל ברבי יוסי
סז מ"ד *למנצח מזמור לדוד. זמרו למו שנוצחון
 תליס יט אותו ושמת. בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת
 ב"ו מדת בשר ודם נוצחון אותו ועצב. אבל הקב"ה
סח קי נוצחון אותו ושמת. שנא' *ויאמר להשמידם לולי
 משה בחירו וגו'. ואמר רב כהנא משום רבי ישמעאל
 בר' יוסי ורבנן אמרי משום ר' שמעון בן לקיש משום
 ר' יהודה נשיאה מ"ד *יודי אדם מתחת כנפיהם ירו
 כתיב זה ירו של הקב"ה שהיא פרושה תחת כנפיו
 החיות כדי לקבל בעלי תשובה מפני מדת הדין:
סג אמר רב יהודה אמר שמואל כל כסף וזהב שבעולם
סס יוסף לקטו והביאו למצרים שנאמ' *וילקט
 בראשית יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים. אין לי
 וזו אלא שבארץ מצרים. שבארץ כנען ובשאר ארצות
סס חא מנון ת"ל *וכך הארץ באו מצרימה. וכשעלו ישראל
 ממצרים העלוהו עמהם. שנא' *וינצלו את מצרים.
 בנח' אמר רב אסי עשאוה כמצולה זו שאין בה דגים
 איתא רבבי שמעון בן לקיש אמר כמצודה שאין בה דגן.
 כחולדה כחולדה
 ור"ל כחולדה
 למנצח מדלף כתיב למכולץ אלא למכולץ לשון מפעיל משמע
 שנותן כח לבריותיו לכולצו: לולי משה בחירו
 אלמא משתבץ ביה קרא במשה וקרי ליה נקירו משום דשכך
 את קמתו אלמא שם הוא נכך: מפני מדת הדין שמקטרגת
 ואומרת לא תקבלם והוא מקבלם בסתר:
 כמצודה זו שפורשין ללוד עופות: ואין בה דגן ואין עוף

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים שלו

גם בכרכות פ"א והיה מונח עד רחבעם בן שלמה.
 בא שישק מלך מצרים על ירושלים ונטלו מרחבעם
 ישנא * ויהי בשנה החמישית למלך רחבעם עלה
 שישק מלך מצרים על ירושלים ויקח את אוצרות
 בית ה' ואת אוצרות בית המלך ואת הכל לקח ויקח
 את כל מגיני הזהב אשר עשה שלמה. בא זרח
 מלך כוש ונטלו משישק מלך מצרים. בא אסא
 ונטלו מזרח מלך כוש ושיגרו להדרימון בן טבריון.
 באו בני עמון ונטלוהו מהדרימון בן טבריון. בא
 יהושפט ונטלו מבני עמון והיה מונח עד אחו. בא
 סנחרב ונטלו מאחו. בא חזקיהו ונטלו מסנחרב
 והיה מונח עד צדקיהו. באו כשדיום ונטלוהו
 מצדקיהו. באו פרסיום ונטלוהו מכשדיום. באו

מ"א יד
 ועין
 בתרגום
 דגמילה

כ"ה כס'
 יומיסקן

כפכה אליה וגבי מלודה גרסינן דגן וגבי מלולה דהיינו
 מים גרסינן דגיס. ויכללו דריש לשון מלולה: מלחמתו
 של זרק במלרים גמרא אבל מלחמת אסא בורק קראי בדברי
 הימים: ושיגרו להדרימון מלך ארם לעזור לו על בעשא
 מלך ישראל. וקראי כינהו ומלחמת יהושפט בעמונים קראי
 ודרך הראשונים להביא גבוהם עמהם במלחמתם כדי
 שימשך לבם אחר ממונם ולא יצטוו וכשהן כולקין כוטלין
 המכלקים את כל הממון. מלחמת סנחרב באחו קראי וחזקיהו
 נטלו מסנחריב כשנפתן המלאך: כשדים תפסו את לדקיהו

יונים ונטלוהו מפרסיום באו רומיים ונטלוהו מיונים ועדיין מונח ברומי:

סד אמר (ר' אחאי) [רב חמא] בר חנינא שלש מטמונות הטמין יוסף במצרים. אח' נתגלה לקרח ואחת לאנשונינוס בן אסירוס. ואחת גווה לצדיקים לעתיד לבא. (גם בפרק חלק) *עושר שמור לבעליו לרעתו אמר ריש לקיש זה עשרו של קרח (שנא') *ואת כל היקום אשר ברגליהם (ו) אמר רבי אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו. אמר רבי לוי משאו שלש מאות פרדות לכנות היו מפחות בית גזויו של קרח וכולהו אקלידי וקולפי דגלדו:

אמר רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן סי' דיא"ש אדו"ש כ"ד"ך כלן מאודך ולטטה *אודך כי עניתני ותהו לוי לישועה אמר דוד אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה אמר ישי מאת ה' היתה זאת

קראי. כרסיים קבלו המלכות מכשדים דכתיב פריסת מלכותך ויהבית למדי ופרס:

זה עשרו של קרח שעל ידי רוב ממונו נתגאה וכטרד מן העולם: משוי שלש מאות לאו דוקא וכן כל שלש מאות בתלמוד: שמעמידו על רגליו שמעמך לבו: אקלידי מפתקות: וקולפי פותקות שקורין ש"ירדורא: דגלדי של מרופין של עור שותכים על סוסים וגמלים וקמורים ואע"פ כן היו משאוי שלש מאות פרדות: אבן מאסו הבונים זה דוד שהיה לעיר מאסיו ורועה לאן:

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים שלח

הוא נפלאה בעינינו אמרו אחיו זה היום עשה ה' נגיל
ונשמח בו אמר שמואל אנא ה' הושיעה נא אמרו
אחיו אנא ה' הצליחה נא אמר דוד ברוך הכא בשם
ה' אמר ושי ברכנוכם מכית ה' אמר שמואל אל
ה' ויאד לנו אמרו כולם אסרו חג בעכותי' עד קרנות
המזבח אמר שמואל אלי אתה ואודך אלהי ארוממך
אמר דוד ואמרו כלם הודו לה' כי טובו לנו לעולם חסדו:

דרש רב עזרא זימנין אמר לה משמיה דרבי אמר סה

ווימנין אמר לה משמיה דרבי אסי מ"ר *ויגדל ס

הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל ע"ג

את יצחק מאי ביום הגמל את יצחק עתיד הקב"ה נראים

לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמול חסד עם זרעו כ

של יצחק. לאחר שאוכלין ושותין נוחנין לו כוס של

ברכה לאברהם לברך אומרים לו ברך אומר להם

אני לא אברך לפי שכבר יצא ממני ישמעאל נוחנין

לו ליצחק אומר להם אני ראוי לברך לפי שכבר

יצא ממני עשו. נוחנין לו ליעקב אומר להם אני

לא אברך לפי שכבר נשאתי שתי אחיות בחייתן

נפלאה בעינינו לכן רניס חסיו אמרוהו: זה היום

עשה ה' וגו' שמואל היה מתכבד שסופן לגיל ולשמוק בו

שיושיעם מיד אויביהם: הושיעה נא אמרו אחיו כלומר

ע"י דוד: ודוד הצליחה נא אמר שיליקוהו במלכותו: לא

לנו לשון רניס: אסרו חג בעכותים הביאו זמקיס ושלמים

הרבה לשמוק ולהזות מדמס נמוק:

שעתידה תורה לאוסרן עלי. אומרין לו למשה טור
 אתה וברך אומר להם אני לא אברך לפי שלא
 זכיתי ליכנס לארץ לא בחיי ולא כמותי אומרים
 לו ליהושע טול אתה וברך אומר אני לא אברך
 שלא זכיתי לבן דכתיב נון בנו יהושע בנו אומרים
 לו לדוד טול אתה וברך אומר להם אני אברך ולי
 תלמידי קיי נאה לברך שנא *כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא:
 קב רבי יוסי אומר נתנמנמו ואכלו נרדמו לא יאכלו
 ע"כ היכי דמי מחנמנם. אמר רב אשי נים ולא נים
 תיר ולא תיר. כגון דקרי ליה ועני ולא ידע לאהדורי
 סברא וכי מדכרו ליה מדכר אביו הוה יתיב קמיה
 דרבא חזא דקא גמנם א"ל מינם קא נאים מר
 א"ל מנומי קא מנמנם והנן נתנמנמו יאכלו נרדמו
 לא יאכלו:

נון בנו וגו' משפוקת אפרים בן יוסף קא קאצי צדנרי הימים
 עד יהושע ולא משכח ברא ליהושע ע"כ:

מדרשים מהירושלמי ברכות

מאימתי פרק ראשון

א"ר לוי כנור היה תלוי כנגד חלונו של דוד א
והיה רוח צפונית יוצאת בחצי הלילה ומרפרפת
בו והיה מנגן מאליו הה"ד * כנגן המנגן. כנגן מ"כ
המנגן אין כתיב כאן אלא כנגן המנגן הכנור היה
מנגן מאליו:

רבי שמואל בר נחמני כד הוה נחית לעיבורא ב
הוה מתקבל גבי ר' יעקב גרוסא והוה רבי
ועירא מיטמר ביני קופי משמענה היואך הוה קרי
שמע והוה קרי וחזר וקרי וחזר וקרי עד דהוה
שקע מיניה גו שנתיה מ"ט * רגזו ואל תחטאו
אמרו וגו' ודומו סלה:

רבי בא אמר תדע לך שדברי סופריכו חביבין ג
מדברי תורה שהרי ר' טרפון אלו לא קרא
לא היה עובר אלא בעשה ועל ידי שעבר על דברי
בית הלל נתחייב מיתה על שם * ופורץ גדר ישכנו
נחש ר' חנינא אמר * חביבין דברי זקנים מדברי י"ח גרם
קבלת י
חזירי
וכו' ומרפרפת מכשנת:

נחית יורד מ"י לנבל: לעבורא לעזר שנים: מתקבל מתאכסן:
מטמר כו' קצא אל הכלים לשמוע וללמוד מר"ש ז"כ
האיך הוא נוהג בק"ש ומכס ענותנותו היה לו אימה ופקד
להראות לפניו והיה קצא עלמו:
נתחייב מיתה על שר"ט הטע לקרות כז"ש היה בסכנה:

ויכח נ נביאים דכתיב *אל חטיפו וטיפו וכתיב *אטיף
 עס לך ליון ולשכר נביא וזקן למה הם דומים למלך
 ששלח ב' פלמנטורין למדינה על אחד מהם כתב
 סי' חלכס' אם אינו מראה לכם כתב וחזתם *וסומנטורין שלי
 אל תאמינו לו ועל אחד מהם כתב אפינו לא
 מראה לכם כתב וחזתם וסומנטורין שלי תאמינו
 דבלי' יג לו כך בנביא כתיב *ונתן אליך אות או מופת
 עס י' ובזקן כתיב *על פי התורה אשר ירוך:

ד ומפני מה קורין ב' פרשיות הללו בכל יום רבי
 לוי ור' סימון חד אמר מפני שכתוב בהן
 שכיבה וקימה. וחד אמר מפני שעשרת הדבריו
 כלולים בהם. אנבי שמע ישראל. לא יהיה לך
 ה' אחד. לא תשא ואהבת נאן דרחים למלכא
 לא משתבע בשמיה לשקרא. וכו' את יום השבת
 למען תזכרו רבי אומר זו מצות שבת שהיא שקולה
 כנגד מצותיה של תורה דכתיב *ואת שבת קדשך
 כחמיה ט הודעת להם ומצות וחקים ותורה צוית גו' להודיעך
 שהיא שקולה כנגד כל המצות. כבד למען ירבו
 ימיכם. לא תרצח ואבדתם מהרה מאן דקטיל
 מתקטיל. לא תנאף ולא תחורו אחרי לבבכם וגו'
 א"ר יצחק עינא וליבא תרי סרסורי דחטאה נינהו
 אל חטיפו גו' לכן לריך עיתן אות ומופת הוכיח שהוא כביא חמת:
 פלמנטורין שלוקים: וסומנטורין לורה: ירוך וא"ל ליתן סי':
 שתי פרשיות של ק"ט:

ירושלמי ברכות

שמ

דכתיב *תנה כני לבך לוי ועיניך וגו' אמר הקב"ה ^{מ"ג} חשלי כג
 אין יהבת לוי לבך ועיניך אנא ידע דאת דירי.
 לא תגנוב ואספת דגנך ולא דגן חברך. לא תענה
 ברעך אני ה' אלהיכם וכתיב *וה' אלהים אמת ירמיהו
 מהו אמת א"ר אבין שהויה אלהים חיים ומלך
 עולם אמר הקב"ה אם העדת עדות שקר על חברך
 מעלה אני עליך כאילו העדת כי שלא בראתי
 שמים וארץ. לא תחמוד וכתבתם על מזוונות ביתך ^{ע"ל} כ"ח
 ביתך ולא של חברך:

*וכפיו פרושות השמים. א"ר איבו כעין הדין ה
 נקרים היה עומד א"ר אלעזר בר אבינא ^{מ"ח}
 ככפים הללו שלא חטפו מבנין ב"ה כלום רב סימון
 בשם ר' יהושע בן לוי אמר לא הזכיר תורה בארץ
 מהזירין אותו מה טעם *ויתן להם ארצות גוים וגו' ^{מ"ט} קס
 מפני מה בעבור ישמרו חקיו ותורותיו:

היה קורא

פרק שני

דבי יוחנן הוה מסתמיך על רבי יעקב בר אידי ו
 אין חס: נקרים מילה הנקרא' פדאגר"א שאין יכול לפשוט
 ידיו כ"כ היה עומד לפני הקב"ה מכס עכותיותו: ככפים כו'
 רמז שלא כהגו מבנין ב"ה כלום: בארץ צברכת הארץ שצנהמ"ז:
 מסתמיך נשען מתאכסן. י"א שזעל צטר היה לכך היה נשען על

והוה ר' אלעזר חמי לי' ומטמר ליה מן קמוי א"ל
 חרין מילין עבד לי הדין בבלאה חרא דלא שאיל
 בשלמי וחדא דלא אמר שמעתא מן שמי. א"ל כן
 אינון נהגין גביהון דועירא לא שאיל בשלמא דרבה
 דאינון מקיימין *ראוני נערים ונהבאו וגו':

ליוב כט

ז אינהו ליצנותא ליצני הדור מה היו עושין הולכין
 אצל חלונותיו של דוד ואומרים לו אימתי
 יבנה בית המקדש אימתי בית ה' נלך והוא אומר
 אע"פ שהם מתכוונים להכעיסני שמח אני דכתי'
 *שמחתי באומרי' לי בית ה' נלך:

תלמי קכב

ח כד דמך ר' בון בר חייא על לגביה ר' זעירא
 ואפטר עלוי *מתוקה שנת העובד וגו' יישן
 אין כתיב כאן אלא יאכל משל למלך ששכר
 פועלים הרבה והיה שם פועל אחד שהיה מחכשר
 במלאכתו יותר מן הכל מה עשה לו המלך נטלו
 והיה מהלך עמו ארוכות וקצרות לעתותי ערב
 נכנסו הפועלים ליטול שכרן ונכנס גם הוא ונטל
 שכרו משלם התחילו הפועלים מתרעמים ואומרי'

קבלת ה

ר"י בר אידי: ומטמר נקבא ולא שאל בשלמו: הדין כו' ר"י סבר
 שמגאווה עשה כן והשיב לו ר' יעקב שדרך ענוה הוא לעשות כך:
 להכעיסני שהיו יודעים שדוד לא יבנה הבית אלא שלמה בנו
 ואומרים אימתי כלו' אימתי ימות דוד ושלמה יבנה
 הבית ואפ"ה שמק שאל' שמחתי וגו':

דמך עת שלא להזכיר מיתה אלל ת"ס אסרו דמך לשון ישן:

ירושלמי ברכות שמא

אנו יגענו כל היום וזה לא יגע [אלא] ב' שעורת
ביום ונטל שברו משלם. אמר להם יגע זה בכ'
שעות מה שלא יגעחם אתם כל היום. כך יגע
ר' בון בר הויה בתורה לכ"ח שנה מה שלא יגע
תלמיד ותיק במאה שנה:

ר' זעיר' כד סליק להבא אקיו דם אול בעי מוכן חדא ט
ליטר' דקופר מטבחא. א"ל בכמה הדין ליטרא.
א"ל בחמשין מני וחד קורסן א"ל סב לך שתין ולא קבל
עלוי. סב לך שבעין ולא קבל עלוי. סליק עד דמטי
למאה ולא קבל עלוי. א"ל עכיד כמנהגך ויהיב
ליה. ברמשא נחת לבי ועדא אמר לון לרכנן מה
ביש הדין מנהגא דהבא דלא אכיל בר נש ליטרא
דקופר עד דמתו ליה חד קורסין. אמרו ליה מאי
האי אמר לון דאי לא לקי לא אכיל בישראל.
אמרו ליה למה. תני לון עובדא שלחין בעון לאיתויי
אשכחן ארניה נפיק א"ל מאי כל הכון אמר לון
וייתי עלאי דלא כעסית עלוי מסבר מנהגא הוא
כן אלא *ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם. יסעיל' כח
ר' פנחס אמר קשה ליצנות שתחלתה יסורין וסופה
כלייה שנא' ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם
וסופה כלייה דכתיב כי בלה ונחרצה וגו':

דקופר נטר: קורסין מלקות: שתין סמן לך יותר ולא תלקוני:
דמחומכין: תני לון סיפר להם המעשה: לאתויי לקנצ:
ארניה שמת: וייתי עלאי תנא עלי אס כעסתי עלוי שהייתי
מוצר שהמכה הוא כך:

ירושלמי ברכות

אין עומדין

פרק המישי

י הני לא יעמוד אדם ויתפלל לא מתוך שחיק ולא
 מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש וכו' אלא
 מתוך דברי תורה. וכן לא יפטר מחברו וכו' שכן
 מצינו בנביאים שהיו חותמים דבריהם בדברי
 שבח ונחמות. א"ר אלעזר חוץ מירמיה שחתם
 בדברי תוכחות וכו' ככחוב לעיל בפרק זה עד
 איכא ^ה והכתיב *כי אם מאוס מאסתנו השיבנו תחת כי אם
 מאוס וגו' ואף אליהו לא נפטר מאלישע אלא
 חלכי' ^ב מתוך ד"ת דכתיב *ויהי המה הולכים הלוך ודבר
 במה היו עסוקין רבי אהא אמר בק"ש היו עסוקין
 דניסו ^ו היך כמו דכתיב *ודברה בס' ר' יודן אמר בכריאת
 תליס ^{לג} עולם היו עסוקין היינו דכתיב *בדבר ה' שמים
 נעשו ר' יודן בריה דר' אבין אמר בנחמו ירושלים
 ישעיה ^ו היו עסוקים הה"ד *דברו על לב ירושלים רבנן
 חלכי' ^ב באמרי במרכבה היו עסוקין הה"ד *והנה רכב איש
 וסוסי איש וגו'. ר' חזקיה בשם ר' יוחנן אמ' לעולם
 תליס ^ו אל יהא זו הפסוק הזה מתוך פיה *ה' צבאות
 עמנו משגב לנו וגו'. ר' יוחי בשם ר' יוחנן אמ'
 עס ^{פד} וחבריה *ה' צבאות אשרי אדם בוטח בך:
 יא א"ר פנחס המתפלל בבית הכנסת כאלו מקריב
 מנחה מהורה מה טעם *כאשר יביאו בני

במה היו עסוקין מתיבתא ולדבר מותרת לראוהו:

ירושלמי ברכות

שמב

ישראל את המנחה בכלי טהור בית ה' ר' ירמיה

אמר *דרשו ה' בהמצאו היכן הוא מצוי בבתי ^{ישני' כס}

כנסיו ובבתי מדרשו אמ' רבי ולא עוד אלא שהש"י

עומד על גבם שנאמר *אלהים נצב בעדת אל ^{תליס סב}

רבי הונא אומר זה שהוא הולך לבית הכנסת

צריך להקל את רגליו שנא' *ונדעה נרדפה לדעת

את ה' וכשהוא יוצא צריך להלך קימעא ומה טעם

*כי איה צעדי תספור:

^{סניג יד}

רבי חנינא בן דוסא היה עומד ומתפלל ובא חברבר

והכישו ולא הפסיק את תפלתו והלכו ומצאו

אותו חברבר מת ומוטל על גב הורו אמרו אוי

לאדם שנשכו חברבר ואוי לו לחברבר שנשך את

ר' חנינא בן דוסא. ומה עסקיה דהדין חברבר

כד הוא נכית לבר נש אי בר נש קדים למי

חברברא מאית ואי חברברא קדים למי בר נש

מאית. אמרו ליה תלמידיו רבי ולא הרגשת אמר

לון יבא עלי מתוך שהיה לבי מכוון בתפלה אם

הרגשתי א"ר יצחק ברא לו הקב"ה מעין תורת

כפות רגליו לקיים מה שנא' *רצון יראיו יעשה ^{מלי' קמס}

ואת שועתם ישמע ויושיעם:

אמר ריב"ל אם עשו שפזותיו של אדם תנובה

מבושר שנשמעת תפלתו שנא' *בורא ניב ^{ישעיפ כו}

קמעא נקת:

חברבר עמוד: והכישו נשכו: נכית נושך: מאית מת:

שפתים וגו'. כשם שתחיית המתים חיים הם לעולם
 כך ירידת גשמים חיים לעולם ר' חייא שמע לה
 מן הדא *יחינו מיומים וגו' וסמך ליה ונדעה
 נרדפה לדעת אתה וכתוב *ויבא כגשם וגו' מכאן
 ראיה. כתיב *ויאמר אליהו התשבי מתושבי
 הגלעד אל אחאב חי ה' אלהי ישראל אשר עמדתי
 לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם
 לפי דברי ר' ברכיה ורבנן חד אמר על המטר
 נשמע לו ועל הטל לא נשמע לו וחד אמר בין
 על הטל בין על המטר נשמע לו מאן דאמר על
 המטר נשמע לו על הטל לא נשמע לו מן הדא
 *לך הראה וגו' ואתנה מטר וגומ'. ומ"ד בין על
 הטל ובין על המטר נשמע לו איכן הותר נדרו
 של טל א"ר תנחומא אדעתיה סבורין לומר נדר
 שהותר מקצתו הותר כולו. ואי בעית אימא בבנה
 של צרפית שנא' *ויקרא אל ה' וגו' הגם על האלמנה
 אשר אני וגו' א"ר יונה לאחד שגנב נרתקו של
 רופא עד שהוא יוצא נפצע בנו חזר אצלו ואמר
 לו אדוני הרופא רפא את בני א"ל לך והחזר את
 הנרתק שכל מיני רפואות נתונין שם ואני מרפא
 את בנך כך אמר הקב"ה לאלהו לך והתר נדרו
 של טל שאין המתים חיים אלא בטללין ואני
 נשמע לו שלא יהי' אלא לפי דבריו: ואתנה מטר משמע דהטל
 הי' יורד כבר כדרכו: איכן לשון היכן: נרתקו כלי שממך

בשע 1

סס

מלכים

ל"ו

סס יח

סס יז

ירושלמי ברכות

שמו

מחיה בנה של צרפית ומנין שאין המתים חיים
אלא בטללין דכתיב * יחיו מחיך נבלתי יקומון וגו' יטעיה כו
כי טל אורות טלך. א"ר יעקב דכפר הנין בשעה
שעשה אברהם זקנך רצוני נשבעתו לו שאיני
מזיו טל מבניו לעולם מ"ט * לך טל ילדותך וכתוב תליס קי
בתרידה נשבע ה' ולא ינחם ואין ילדותך אלא
עולם של הבל כמה דאת אמרת * כי הילדו' והשחרו' קבלת יט
הבל ואעפ"כ לך טל ילדותך. א"ר יהודה בן פוי
נתתיו לאברהם מתנה דכתיב * ויהן לך האלהים כאשי' כו
מטל השמים וגו' א"ר שמואל בשעה שישאל
באין לידי עבירות ומעשים רעים הנשמי' נעצרי'
והם מכיין זקן אחד כגון ר' יוסי הגלילי והוה
מפגיע בעדם והגשמים יורדים אבל הטל אינו
יורד בזכות ברית לעולם ומ"ט * כטל מאת ה' גו' חכס ס
אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם א"ר
יוחנן ברית כרוחה הלומד הגדה מתוך הספר לא
במהרה הוא משכחה רבי תנחומא אמר הסובר
תלמודו לא במהרה הוא משכח ומ"ט * פן תשכח דנריס ד
את הדברים אשר ראו עיניך וגו' א"ר יוהנן כל
המציע תלמודו בצנעא לא במהרה הוא משכח
שנא' * ואת צנועים חכמה ריש לקיש מהני באוריית' משלי יט
סגיא הוה נפיק ליה לבר מן תחומא דשבתא ולא
הרופא כלי אומנתו לתוכו : הבל עכיני עה"ז שהכל כתוכי' תקת
כוכבי' ומזלות אבל זרע אברהם הקב"ה בעלמו משגיח עליהם :

ס"ה ידע לקיים מה שנא' *באהבתה חשגה תמיד. ר'
 יודן בר' ישמעאל הווי מהני באורייתא סגיא הוה
 נפיק וגולתיה שרעא מיניה ותוא לא ידע לקיים
 מה שנא' באהבתה חשגה תמיד:

ביצד מברכין

פרק ששי

יב א"ר אבהו כתיב *כִּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֹּרֵעַ אֲשֶׁר
 הֹרֵעַ וְתַנּוּאֵת הַכֶּרֶם הָעוֹלָם וּמְלוֹאֵי עֲשׂוּי
 כְּנֶרֶם וּמֵהוּ פְדִיּוֹנוּ בִּרְכַת. ר' חֲזַקִּיָּהּ בִּשְׁם רִישׁ
 תְּלִים טו לקיש *אמרת לאדני ה' אתה טובתי בל עליך אם
 אכלת וברכת כביכול כאלו משלך אכלת. דבר
 אחר בל עליך יבללו כל הטובות ויבאו עליך. ד"א
 בל עליך מבלה אני טובתי כגופך א"ר חייה מהו
 בל עליך איני מביא טובה לעולם מבלעדיך כמה
 דכתיב *ובלעדיך לא ירים איש את ידו:
 יג ר' חני מצוה גזולה אביר לברך עליה. אמר רב
 וגולתיה שרעא מיניה לכוז שהיה מתגולל בו כפל הימנו ולא
 היה משניק בו:

אמרת ג' שהיה מברך קודם אכילה והיה מודה שהקב"ה אדון
 הכל: בל עליך איני לריך עוד להתפלל ולשאול מלפניך
 על טובתי כי כבר זכיתי ע"י שהקדמתי לברך ומשלי אכלתי ולא
 משלך כביכול: יבללו ל' כלול בשמן:

אושעיא על שם *זבוצע ברך נאץ ה' א"ר יונה תליס י
 הדא דתימא בתחלה אכל בסוף מצות. ר' יוסי ירושלמי
 אומר אין מצוה עברה. א"ר אילא *אלה המצות חס' חלה
 אם עשיהן כמצותיהן מצות ואם לאו אין מצות: ויקדל בו
 ומדב' לו

ה ר ו א ה

פרק השיעי

אמר רב הונא *שדו לא מצאנוהו שגיא כח לא יד
 מצינו כחו וגבורתו של הקב"ה רבי אבהו אינו לו
 בשם ר' יוחנן *היסופר לו כי אדבר אם אמ' איש ^{סס}
 כי יבולע אם בא לספר גבורותיו של הקב"ה
 מחבלע מן העולם. אמר רב שמואל בר נחמן
 *מי ימלל גבורות ה' כגון אני וחברי א"ר אבין תליס קו
 מי ימלל גבורות ה' תרגם יעקב איש כפר חנניה
 *לך דומידה תהלה כל סמא דמלתא משתוקקת ^{סס סה}
 למרגליתא דלית בה טימי כל מה דאת משבח
 לת את פנים לה:

בסוף חקר אכילה מלוה לברך על אותו פרי שאכל כנר: אין בו
 ולריך לברך קודם אכילה: אם עשיהן בו דאפילו בסוף
 לא יברך:

לא מצאנוהו בו' לא כדע כחו וגבורתו עד היכן מגעת: סמא
 בו' סס הגון צספור שצקיו של הקב"ה היא השתיקה: טימי
 שומת דמיס כך א"ל לספר שצק של הקב"ה:

טו שאלו המינים לר' שמלאי מהו דכתיב אל אלהים
 ה' הוא יודע אמר להו מי כתיב הם יודעים
 הוא יודע כתיב. אמרו ליה תלמידיו רבי לאלו
 דחית בקנה לנו מה אתה משיב אמ' לתם שלשתן
 שם אהר הם כאינש דאמ' בסיליוס קיסר אגוסטוס
 מליס כ חזרו ושאלו אותו מהו דין דכתיב *אל אלהים ה'
 דבר ויקרא ארץ מי כתיב דברו ויקראו ארץ דבר
 ויקרא ארץ כתיב אמרו ליה תלמידיו רבי לאלו
 דחית בקנה לנו מה אתה משיב. א"ל שלשתן שם
 אחד הם כאינש דאמר אומנין בניין ארכטטיקטין.
 יבוע כד חזרו ושאלו מהו דין דכתיב *כי אלהים קדושים
 הוא א"ל מי כתיב הם. אמרו ליה תלמידיו רבי
 לאלו דחית וכו'. אמר להם קדוש הוא בכל מיני
 דכייס ד קדושות. חזרו ושאלו מהו דכתיב *אשר לו אלהים
 קרובים אליו אמר להם מי כתיב בכל קראנו
 אליהם אליו כתיב. אמרו ליה תלמידיו לאלו דחית
 וכו'. אמר להם קרוב הוא בכל מיני קרובות דא"ר
 ישיב כ פנהם ע"ז נראית קרובה והיא רחוקה מ"ט *ישאוהו
 על כהף יסבלוהו אבל הקב"ה נראה רחוק והוא
 קרוב דא"ר לוי מן הארץ ועד לרקיע מהלך ת"ק
 שנה וכו' ר' ברכיה אמ' אף טלפי החיות וכולי:
 ככתוב בפרק אין דורשין ובמקומות אחרים ראה
 כמה גבוה מעולמו ואחם נכנסין לב"ה ועומד החזן
 אל אלהים ה' משמע שיש הרבה רשויות: בסיליוס כו' שר א'

ומלחש בשפתיו והקב"ה מאזין לו. וכי יש אלוה
קרוב מזה הדא דתימא בכל קראנו אליו. ר' יודן
אמ' בישר ודם יש לו פטרון אם באה לו צרה אינו
נכנס אצלו פתאום אלא הולך ועומד על פתח חצרו
של פטרונו וקורא לבן ביתו והוא אומר לו איש
פלוני בחוץ אבל הקב"ה אינו כן אם באת לך צרה
לא תקרא לא למיכאל ולא לגבריאל אלא לו צווח
והוא יענה הה"ד כל אשר יקרא בשם ה' ימלט
א"ר אלכסנדר עובדא הוה בחד ארכון דשמיה
אלכסנדרוס והוה קאים ודאין חד לסטיום א"ל
מה שמך אלכסנדר אמר אלכסנדרוס פני
לאלכסנדר. ומה מי ששמו כשם ב"ו ניצול מי
שתולה בטחונו בהקב"ה עאכ"ו הה"ד כל אשר
יקרא בשם ה' ימלט. ר' פנחס אמר ב"ו יש לו
פטרון ובאו השונאים ותפשוהו על פתח חצרו של
פטרונו עד דצווח לפטרון עד דאפיק עברה החרב
על צוארו והרגתו אבל הקב"ה הציל יהושפט מחרב
ארם הדא דתימא ויועק יהושפט וי"י עזרו ויסיתם
אלהים ממנו מלמד שלא היה חסר אלא חתך
ראש ויסיתם אלהים ממנו:

דרש ר' שמלאי *אשרי שאל יעקב בעזרו וגו' טז
וכתיב בתריה עושה שמים וארץ וגו' וכימלי קמי

יש לו שמות הרבה וכן אומן א' יש לו שמות הרבה: פטרון
אדון: ארכון שר:

מה ענין זה לזה אלא ב"ו יש לו פטרוך אם שליט
 באפרכיא זו אינו שליט באחרת אפילו תימא
 קוזמוקלוטור שליט הוא ביבשה שמא שליט בים
 אבל הקב"ה שליט בים וביבשה הציל משה מחרב
 פרעה ויונה ממעי הדגה וחנניה מישאל ועזריה
 מהאיש והניאל מבור אריות לכך נאמר עושדה
 שמים וארץ את הים וגו'. ר"ל אמר ב"ו יש לו
 קרוב אם הוא עשיר מודה בו ואם הוא עני אינו
 מודה בו אבל הקב"ה אינו כן אלא אפי' ישראל
 נרונן ביריד' תחתונים הוא קוראן אחי ורעי שנ'
 תלמי קכב * למען אחי ורעי וגו' וכן הקב"ה קורא לכל ישראל
 חס קחח קרובים שנ' * וירם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו
 לבני ישראל עם קרובו:

יו * אל חבון כי זקנה אמך ר' ייסא בר' בון אומר
 חסליח אם נתישנו דברי תורה בפיד אל חבון להם
 ומה טעם אל חבון כי זקנה אמך א"ר ועירא
 אם נתרוקנה אוכתך עמוד וגודרה בשם שעשה
 אלקנה שהיה מדריך את ישראל לפעמי רגלים.
 הח"ד * ועלה האיש ההוא מעירו מימים ימימה
 קוזמוקלוטור שולט בסוף העולם:

כי זקנה אעפ"י שהם שגורים צפיד וכבר למדת אותם תקזור
 אותם זיהו צעינד כפדטים: אמך התורה כקראת חס:
 נתרוקנה אומתך חס הדור כרוך שאינן מקיימין התורה ומלות:
 גודרה עשה סייג ותקנות למגדר מלתא כמו שהיה עושה אלקנה
 ג' י"ו
 חס
 מדקנה
 אומתך
 כלו' חס
 כחלש כ"י
 בחונות
 כזקנה
 החלופה
 ע"ה
 ע"ה ח

ירושלמי ברכות

שמו

תלי' קיט

להשתחוות ולזכות וגו' *עת לעשות לה' וגו'. ר' נתן
 מסרם הדין קרייה הפרו תורתך עת לעשות לה'
 ר' חלקיה בשם ר' סימון העושה תורתו עתים הרי
 זה מפר ברית מ"ט הפרו תורתך עת לעשות לה' הני
 ר"ש בן יוחאי אומר אם ראית הבריות שנתיאשו מן
 התורה עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולן.
 מ"ט הפרו תורתך עת לעשות לה' א"ר אלעזר מה
 התינוק הזה צריך לינק בכל שעות שביום כך כל
 אדם שבישראל צריך ליגע בתורה בכל שעות ושעות
 שביום. ר' יונה בשם ר' ייסא כל פטטיא בישין
 ופטטיא דאירייתא טבין. כל ברכייה טבין וברכייה
 דאורייתא בישין אמר ריש לקיש במגלת סתרים
 מצאתי כתוב יום תעובני יומים אעובך לבי שיצאו
 אחד מטבריה ואחד מצפורי ופגעו זה בזה בחדא
 משכנתא לא הספיקו לפרוש זה מזה עד שהלך זה
 מיל וזה מיל נמצאו רחוקין זה מזה ב' מילין. לאשה
 שהיא ממחנת לאיש כל זמן שהיה בדעתו להנשא

ג"י י"ח
 כל כדניא
 כו'

שהיה מדריך כו': מסרם דורש הפסוק למפרע: הפרו תורתך
 אם הדור הפרו התורה עת לעשות לה' יעשה תקנות ויעניש
 אותם כדן ואלא כדן למגדר מלתא: פטטיא דבור: בישין דק"ל
 אם מפסיק מלמודו ואין דעתו לקזור לריך בכל פעם לנרד והו
 אינו טוב אלא איהא בדעתו כל פעם לקזור: יומים מה שהיה
 יכול ללמוד אותו יום ומה שלמד יום א' שוכח כמלא יש לו הפסד

לה היתה יושבת וממתנת לו כיון שהפליג את
דעתו ממנה אף היא הלכה ונשאת לאחר :

מ ס כ ת פ א ה

פרק ראשון

יח משנה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן וכו'
 כבוד אב ואם וג"ח וכו' צדקה וג"ח שקולין ^{שבת ס'}
 כנגד כל המצות שבתורה והחלוקים שיש בין שתיהן ^{חפנין}
 כמו שנוכר בתלמוד שלנו. ומעשה מונכו המלך ^{קידושין}
 הכתוב בגמרא שלנו פרק השותפין א"ר יוחנן אין ^{פ"ט}
 אנו יודעים אי זה חביב או צדקה או ג"ח אלא ממה
 דכתיב *וחסד ה' מעולם על יריאיו וצדקתו לבני ^{תלמידי קני}
 בנים. הוי אומר שג"ח חביבה מן הצדקה. ות"ת
 שאלו את ר' יהושע מהו ללמד את בנו חכמת
 יונית א"ל ילמדנו בשעה שאינה לא יום ולא לילה
 דכתיב *והגית בו יומם ולילה. מעתה אסור לאדם ^{יבשה ט'}
 ללמד את בנו אומנות בגין דכתיב והגית בו יומם
 ולילה והתני ר' ישמעאל *ובחרת בחיים זו אומנות ^{דברי' לט'}
 ר' בא ברית דר' חייא אמר מפני המסורת. כבוד
 אב ואם ר' אבהו בשם ר' יוחנן שאלו את ר'
 חביבה כו' על שאמר צ"י מעולם :

ירושלמי פאה שמו

אלעזר עד היכן כבוד אב ואם א"ל לי אתם שואלים
שאלו לדמא בן נתונה וכו' כדאי בקידושין פ"ק
פעם א' אבדו ישפה וכו' אית דאמרין מפתח
תיבותא הוה יהיב באצבעיה דאבוב ואת דאמרי
רגלוי דאבוי ודאימיה הוו יהיבין על תיבותא נחת
לגבון אמר לון לא יכולית מייתי לה לכון אמרין
דילמא הוא בעי פריטין תבון סלקוניה למאתים
סלקוניה לאלף כיון דאיתער אבוב משנת' סלק ונחת
טעון ליה גביהון בעון מיתן ליה כדפסקין ליה
באחריתא ולא קביל עלויה אמר מה אנא מזבן
לכון יקרא דאבתתי בפריטי איני נהנה מנכבוד אבא
כלום מה פרע לו הקב"ה שכר על כך א"ר יוסי ב"ר
בון אותה הלילה ילדה פרתו פרה אדומה ושקלו
לו ישראל נשקלה זהב ונטלוה. א"ר שבתי כתיב

*משפט ורוב צדקה לא יענה אין הקב"ה משהה ^{אינו לו}
מתן שכרן של עושי מצות באה"ע. אמו של ר' טרפון
ירדה לטייל בחצרה בשבת ונפסק קורדקיסים
שלה והלך ר' טרפון והניח ב' ידיו תחת רגליה
והיתה מהלכת עליהן עד שהגיעה למטתה פעם
אחרת חללה ונכנסו רבותינו לבקרו אמרה להן
התפללו על ר' טרפון בני שהיא נוהג בי כבוד
פריטין תבון שרובה שיוסיפו לו סכום המקס לכך אינו רוצה
למכרו לנו: כדפסקין כו' אלף זהובים: באוה"ע שקבל שכר
כבוד שכולה לו פרה אדומה: קורדקיסים סגדל:

יותר מדאי אמרו לה מאי עביד לך תנית להון
 עובדא אמרי לה אפי' הוא עושה בן אלף אלפי
 אלפים עדיין לא הגיע לחצי כבוד שאמרה תורה.
 אמו של ר' ישמעאל באה וקבלה עליו לרבותינו
 אמרה להם גערו בישמעאל בני שאינו נוהג בי
 כבוד אותה שעה נתכרכמו פניהם שג' רבותינו
 אמרי אפשר דר' ישמעאל לית גהיג יקרא באימיה
 אמרין לה מאי עביד לך אמרה לון כד הוא אתי
 מבי ועדא אנא בעיא מסחנא רגלוי במיא ומישתאי
 יתהון ולא שביק לי אמרין ליה הואיל והוא רצונה
 הוא כבודה א"ר מונא יאות אלין טחנייא אמרין
 כל בר נש וב"נ זכותיה בקופתיה אמיה דר' טרפון
 אמרה הכין ואמרין לה הכין אמיה דר' ישמעאל
 אמרה הכין ואמרין לה הכין. ר' זעירא הוה מצטער
 סגין והוה אמ' הלואי הוה לי אבא ואבא וניקרין
 ונירתי גן עדן וכיון דשמע אלין תרתין אולפנייא
 אמר בריך רחמנא דלית לי לא אבא ולא אמא
 לא כר' טרפין הוינא יכיל למעבד ולא בר' ישמעאל
 הוינא מקבל עלאי א"ר אבון פטור אנא מכבוד אב
 ואם אמרי כד איעברת' ליה אמיה מית אביו וכד

בי ועדא בית הוועד למזכמים: מסחנא לרמון: טחנייא
 עוקמים רקיס אומרים משל יפה: בקופתיה נסלו: וא"ל
 הכין שאפי' הוא עושה אלף כו' ככ"ל: דר' כו' כו' וא"ל הכין
 שרלוכה היא כבודה ככ"ל: ונירתי ירשתי: אולפנייא למודים:

יולדתיה אימיה מיתת. יש שמאכיל את אביו פטומו
 ויורש גיהנם ויש שהוא טוחנו בריחיים ויורש ג"ע
 כיצד מאכיל את אביו פטומו ויורש גיהנם חד ב"נ
 הוה יליף מאכיל לאביו תרנגולין פטימין חד זמן
 א"ל אביו ברי אילין מנא לך א"ל סבא סבא אכול
 ואדיש דכלביו אכלין ומדשין נמצא מאכיל את
 אביו פטומו ויורש גיהנם כיצד טוחנו בריחיים
 ויורש ג"ע חד ב"נ הוה יליף טחין בריחיים חד זמן
 אחא צמות לטהונייא אמר לאביו עול טחון תחתי
 ואנא איזיל אין מטית למילקי טב לי אנא ולא את
 אין מטות מכזיו טב לי אנא ולא את נמצא טוחנו
 בריחיים ויורש ג"ע. א"ר חייא בר בא תני ר'
 שמעון בן יוחאי גדול הוא כבוד אב ואם שהעדיפו
 הקב"ה יותר מכבודו נאמר *כבוד את אביך ואת
 אמך ונאמר *כבוד את ה' מהונך מה את מכבדו
 מהונך מפריש לקט שבתה פאה תרומה ומעשר
 ראשון ומעשר שני ומעשר עני וחלה ומאכיל את
 הרעבים ומשקה את הצמאים ומלביש ערומים
 עושה סוכה לולב שופר תפילין ציצית ומוזזה אם
 יש לך אחת חייב בכל אלו ואם לאו אין אתה
 חייב באחת מהן אבל כשהוא בא אצל כבוד אב
 פטומו תרנגולים שמים: אכול ואדיש אכול ולעוס שכן
 עושים הכלבים והיה מצוה אותו לכך יורש גיהנם: צמות לזה
 המלך לטוקים שיתנו לו דרך עם איש אחד לטקון ואמר

צמות כ

משלי ג

ואם בין יש לך הון בין אין לך הון כבוד את אביך
 ואפילו מחור על הפתחים תני רשב"י בשם שמחן
 שכרן * שוה כך פורענותן שוה מ"ט * עין תלעג לאב
 ותבוו ליקהת אם עין שהלעיגה על כבוד אב ואם
 ובזתה על לא תקח האם על הבנים יקרוה עורכי
 נחל יבא עורב שהווא אכורי ויקרנה ואל יהנה
 ממנו ויאכלוה בני נשר יבא נשר שהוא רחמן
 ויאכלוה ויהנה ממנו. אמר רב אחא בשם ר' אבא
 בר כהנא כתיב * אורח היים פן תפלים נעו מעגלותיה
 לא תדע טלטל הקב"ה מתן שכרן של עושי מצות
 כדי שיהיו עושים אותה באמונ' ר' אחא בשם ר'
 יצחק * מכל משמר נצור לבך מכל מה שאמרתי
 לך השמר שאין אתה יודע מאיזה מהן יוצא לך
 חיים א"ר אבא בר כהנא השוה הכתוב מצוה קלה
 שבקלות זו שילוח הקן וכו' ככתוב בתלמוד שלנו:
 פיסקא והבאת שלום ותלמוד תורה וכו'. כתיב
 * סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו
 בקשהו במקומו ורדפהו במקום אחר א"ר טביומי
 אתיא רדיפה רדיפה מה רדיפה שנ' להלן כבוד
 בעולם הזה וחיים לעולם הבא אף רדיפה שנ' כאן
 כבוד בעולם הזה וחיים לעולם הבא:
 כ ותלמוד תורה ר' ברכיה ור' חייא דכפר תחומין
 חד אמר אפילו כל עולם כולו אינו
 לאניו כו' כדי שלא ילקוהו ולא יצוהו צנית המלך:

פירוש
שם גדול
חשלי ל

ס ס

ד ס

יט

תלים ל

ירושלמי פאה

שמט

שוה לדבר אחד מן התורה. וחד אמ' אפי' כל מצות התורה אין שוה לדבר אחד מן התורה. ר' בא בשם ר' אחא כתוב אחד אומר *וכל חפצים לא ישוו בה. וכתוב אחד אומר *וכל חפציק לא ישוו בה. חפציק אלו אבנים טובות ומרגליות. וכל חפצים לא ישוו בה אלו דברי תורה דכתיב *כי באלה חפצתי נאם ה'. ארטבן שלח לרבינו הקדוש חדא מרגלא *אטומיטון א"ל שלח ליה מלה טבא דכוותה שלח ליה חדא מוזהה א"ל אנא שליחא לך מלתא דלית בה טימי ואת שלחת לי מילתא דטבא טולר חד א"ל חפצי וחפציק לא ישוו בה ולא עוד אלא דאת שלחת לי מלתא דאנא צריך מנטר לה ואנא שלחית לך מילתא דאת דמיך והיא מנטר' לך דכתיב *בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך וגו' ר' מונא שמע כלהון מן הדין קריירה *כי לא דבר רק הוא מכס זה תלמוד תורה כי הוא חייבם וזו כבוד אב ואם וכדבר הזה תאריכו ימים וזו גמילות חסדים על האדמה זה הבאת שלום בין אדם לחברו:

וכנגדן ד' דברים שהם נפרעין מן האדם בעוה"ז כא והקרן קיימת לו לעה"ב ואלו הן ע"ז

ג"ע וש"ד ולשון הרע ע"ז מנין *הכרת חכרת

אלו ד"ת טעות סופר ול"ל אלו המלות: באלה חפצתי ע"מ

דמלות קרויין קסן: טולר מטנע קטנא:

ושלי י

סג

יחזיק כג

פ"י ט"א

לפ ע"ד

דמי

לחשיבות

ושלי י

דכ"ל לב

במדכ' טו

הנפש ההיא וגו' מה ת"ל עונה בה מלמד שהנפש
נכרת^{צמות לנ} ועונה עמה וכתיב *אנא חטא העם הזה
חטא^ל לט חטאה גדולה וגו'. ג"ע מנין *ואיך אעשה הרעה
ס"ד הגדולה הזאת וחטאתי לאלהים ש"ד מנין *ויאמר
קין אל ה' גדול עוני מנשוא כשהוא בא אצל ל'ה
מהו אומ' לא גדול ולא גדולה ולא הגדולה אלא
תלים יג גדולות *ויברת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת
גדולות ר' יוסי בשם ר' יוחנן זה שהוא אומר
לשון הרע אינו אומר עד שהוא כופר בעיקר שני'
ס"ט *אשר אמרו ללשונו נגביר שפתינו אתנו מי אדון
לנו כל העברות אדם חוטא בארץ ואלו חוטאין
ס"ט עג בשמים ובארץ מ"ט *שחו בשמים פיהם ולשונם
ס"ט תהלך בארץ אמר ריב"ל *תשב באחיך תדבר מה
ס"ט כהוב תמן *ולרשע אמר אלהים מה לך לספר
דברי' כג חוקי וגו' אזהרה ללשון הרע מנין *ונשמרת מכל
ויקרא יט דבר רע *לא תלך רכיל וגו' עוד הביאו ראיה
נלא' ל' מיוסף *ויבא יוסף את דבתם רעה. עוד הביאו
בא וראה כמה קשרה אבק לש"ה שהרי כתיב
ס"ט יח *ואדני זקן. ואני זקנתי וגו'. עוד ראיה שדברו
ס"ט ה' החובים דברי בדוי להטיל שלום וכו' שנא' *כה
תאמרון ליוסף אנא שא נא וגו' לא אשכחן דפקד
כלום בעון קומי ר' יוחנן אי זהו ל"ה האומרו
והיודעו. חנוות' דכתנאי הוה לון צמות והוה תמן
מי אדון כופר בלדון: בדוי סקר: בעון לשון צעיי: קומי לשון
קמיה: דכתנאי מוכרי פשתן: צמות שילכו צעלמס לענדות

ירושלמי פאה

שנ

חד דמתקרי בר חובץ ולא סליק אמר מה אנו
 אכלין יומא דין אמר חד חובצין אמרין ייתי בר
 חובץ א"ר יוחנן זה אמר לשון הרע בהצנע בולווטייא
 דצפורי הוה להו צמות והוה חד דמתקרי יוחנן
 ולא סליק אמרין חד לחד לית אגן סלקין מבקרין
 לר' יוחנן יומא דין אמרין ייתי יוחנן אמר ריש
 לקיש זה אמר לש"ה בצדק א"ר שמואל בר
 נחמני מותד לומר לש"ה על בעלי המהלוקת מ"ט
 *ואני אבא אחריק ומלאתי את דבריך א"ר בא
 בר כהנא דורו של רוד היו כולן צדיקים ועל ידי
 שהיו בהם דילטורין היו יוצאין למלחמה ונופלין
 והוא שרוד אמר *נפשי בחוך לבאים זה אבנר
 ועמשא שהיו לבאים בתורה אשכבה ליהמים זה
 דואג ואהיתופל שהיו ליהמים אחר לש"ה בני
 אדם שיניהם חנית וחצים אלו בעלי קעילה דכתיב
 *היסגרוני בעלי קעילה וגו' *ולשונם חרב חדה
 אלו הויפי דב יוב *בבא הויפים ויאמרו לישאול
 וגו' באותה שעה אמר רוד רבון העולמים מה
 שכינתך עושה בארץ סלק שכינתך מביניהון תה"ד
 המלך היה שם א' מהם בר חובץ ולא בא וא' מהעומדים שם רלה
 להזכירו בהלכע ועשה עלמו כשאל מה נאכל היום והשיב לו
 חזרו קיבלים פי' גבינה וע"י דבריהם הזכירו ואמרו יבא בר
 חובץ ג"כ לעבודת המלך: בולווטייא מקום מיוחד: בצדק
 שהזכירו במדה חשובה שאמר שילכו לר"י לנקר שהיה קולה:

מלכים
 א' א

מלכים
 מ

ש"א כג
 מלכים
 מ
 מלכים
 כד

תלים כו* רומה על השמים אלהים ועל כל הארץ כבודך.
 אבל דורו של אחאב עובדי ע"ז ועל שלא היו
 בהם דלטורין היו יוצאין למלחמה ונוצחין הוא
 מ"ט י"ח שעובדיהו אמר לאליהו* הלא הוגד לאדוני את
 אשר עשיתי בהרוג איובל את נביאי ה' ואחביא
 מנביאי ה' וגו' ואכלכלם לחם ומים אם לחם
 למה מים ואם מים למה לחם אלא מלמד שהיו
 המים קשים להביא יותר מהלחם ואליהו מכריו
 סג בהר הכרמל ואומר* אני נותרתי לבדי נביא לה'
 תלים קכ וכל עמא ידעין ולא מפרסמין למלכא* חצי גבור
 שנונים עם גחלי רתמים כל כלי זיין מכין במקומן
 וזה מכה מרחוק כלל הגחלים כבו מבחוץ כבו
 מבפנים ואלו אע"פ שכבו מבחוץ לית כבו
 מבפנים מעשה בא' שהניח גחלים בוערות בחג
 ובא ומצאן בוערות בפסח. א"ר שמואל בר נחמן
 אומרים לנחש מפני מה אתה מהלך ולשונד שותת
 אמר לון דהוא גרם לי מה הנאה יש לוך דאת
 נושך אריה דורם ואוכל זאב טורף ואוכל את מה
 קבלת י הנאה יש לך אמר להם* אם ישוך הנחש בלא
 לחש אילולי דמתאמר לי מן שמים נבית לית
 הוינא נבית מפני מה את נושך באבר אח' וכל
 האיברים מרגישים אמר להם ולי אתם אומרים
 אמרו לבעל הלשון שהוא אומר כאן והורג ברומי
 דלטורין הולכי רכיל: נבית גאסיה נטך:

אומר ברומי והורג בסוריא מפני מה אתה מצוי
בין הגדרות א"ל אני פרצתי גדרו של עולם :

הזכות יש לה קרן ויש לה פירות עברה יש לה כב
קרן ואין לה פירות. הזכות יש לה קרן

ויש לה פירות דכתיב * אמרו צדיק כי טוב כי ^{ישעיה ג}

פרי מעלליהם יאכלו. עברה יש לה קרן ואין לה
פירות אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו מה

אני מקיים ויאכלו מפרי דרכם אלא כל עברה
שעשתה פרי יש לה פרי ושלא עשתה פרי אין

לה פרי. מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה
דכתיב * אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו וגומר ^{חלאכי ג}

מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה דכתי'
*און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה' הדא דתימא ^{מליס טו}

בישראל אבל בנכרים חלופין מחשבה טובה אין
המקום מצרפה למעשה דכתיב *ועד מעלי שמשא ^{דכיאל ו}

הוה משתדר להצלותי ולא כתוב ושובי. מחשבה
רעה המקום מצרפה למעשה דכתי' *מקטל. מחמם ^{עובדי א}

אחיד יעקב וגו' וכי הרגו אלא מלמד שחשב
עליו להורגו וחשב עליו המקום כאלו הרגו. רובו

זכיות ומעוטו עברות נפרעין ממנו מעוט עברות
קלות שעשה בעוה"ז בשביל לתת לו שכרו משלם

לע"ל רובו עברו ומעוטו זכיות נותנין לו מתן שכר

עברה שעשתה פרי כגון קלול השם אדם קצוצ עובר עברה
ואחרים למדין ממנו לעשות כן :

מצות קלות שעשה בעה"ו בשביל להפרע ממנו
 משלם לע"ל אבל הפורק עול והמפר ברית והמגלה
 פנים בחורה שלא כהלכה אף ע"פ שיש בידו תורה
 ומעשים טובים נפרעין ממנו בעה"ו והקרן קיימת
 לו לע"ל רובו זביות יורש ג"ע ורובו עברות יורש
 טוות לד גיהנם א"ר יוסי *נושא עונות אין כתיב כאן אלא
 נושא עון שהקב"ה חוטף שמר אחד מעבירות
 והזביות מכריעות:

מסכת כלאים

כג א"ר לוי *אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך
 כשתילי זתים. מה זתים אין בהם הרככה
 אף בניך לא יהא בהם פסולת תכריכי המזת אין
 בהם משום כלאים. דכתיב במתים חפשי כיון
 שאדם כות נעשה חפשי מן המצות. תני בשם ר' נתן
 כסות היורדת עם אדם לשאול היא באה עמו מ"ט
 אייב לה *תתהפך בחמר חותם ויתיצבו כמו לבוש. אנמונינום
 חוטף ממאזנים:

חותם בני אדם שהם נקותו על אדם הראשון יתהפכו לקומר
 שימותו ויתלצו כמו לבוש ר"ל באיתו לבוש יעמדו בתקוות
 המתים פ"א תתהפך הקומר לאקר התקיה לקותם ומדכתיב

ירושלמי כלאים

שנב

שאל לרבי מ"ד תתהפך כחמר חותם ויתיצבו כמו
 לבוש. א"ל מי שהוא מביא את הדור הוא מלבשו:
 רבי יוחנן מפקד אלבישוני בורדיקא לא חוירין כד
 ולא אוכמין אין קמית ביני צדיקיא לא בהית
 ואין קמית ביני רשיעיא לא בהית ר' יאשיה מפקד
 אלבישוני חוירין חפיתין אמרו ליה ומה את טב
 מן רבך אמר לון ומה אנא פהית מן עובדוי ר'
 ירמיה מפקד אלבישוני חוירין חפיתין אלבישוני

(ברדסי ימ"ג) בנרסוי ויהבין הרין מסאני ברנלי
 וחוטרא בידי ויהבני על סיטרא אי אתי משיחא
 אנא מעתה צפוראי אמרי מ"ד לון דרמך ר' אנו
 קטלין ליה אודיק לון בר קפרא ברישי מיכסיה ולא
 ומנוי מבזעין אמר לון מצוקי ואראלי היו תיפשי
 בלוחרה הברית וגברה ידן של אראלים וחטפו
 את הלוחות אמרי ליה דמך רבי אמר לון אתון
 אמריתון וקרעון ואזיל קלא דקרעון לגו פפתא
 מהלך תלתא מילין. ר' נחמן בשם ר' מינא מעשה
 נסים נעשה באותו היום ע"ש היה ונתכנסו כל

י"ח
 חזונוחתי
 למדתי
 לא גדולי
 ולא
 קטנים
 ח"כ
 שתייה
 לו שפה
 ואיחרא
 עין ניגין
 דהיינו
 שילכישוהו

כמו לבוש ש"מ שיעמדו בלבושיהם: מביא כו' ר"ל הקב"ה שהוא
 מחיה הוא ילבישם: מפקד ליה נשעת פטירתו שילבישוהו לא
 קוורי ולא אוכמי אלא חמלעים: בהית לשון ציוס: חפיתין
 מנוהלים ולבנים: רבך ר' יוסקן: עובדוי מעשי: ברדסי מלבוש
 עליון פ"א מזומלמין כמדמו: סטרא לד: מעתד מוכו לקוס:
 אודיק נא: מצוקין בני אדם: אראלים מלאכים: פפתא שס

העיירות להספידו ואשרוני' תמני עשרי כנישן
 ואחתוני' לבית שערים ותלה לון יומא עד שהיה
 מגיע כל אח' ואחד לביתו ממלא לו הבית של
 מים ומדליק לו את הנר כיון ששקעה חמה קרא
 הגבר שרון מציקין ואמריין דילמא מחללינן שבתא
 יצתה בת קול ואמר' כל מי שלא נתעצל בהספרו
 של ר' יהא מבושר שהוא מבני העוה"ב בר מן
 קצרא כיון דשמע בן סליק לאגרא וטלק גרמיה
 ונפקת ברת קלא ואמר' אפי' קצרא. רבי הוה
 יתיב בצפורי י"ז שנים וקרא על גרמיה *ויחי
 יעקב בארץ מצרים י"ז שנה ויחי יהודה בצפורי
 י"ז שני' ומן גובהן עבד תלת עשרה שנין דחשיש
 בשיניה. א"ר בון כל אותן י"ג שנה לא מתה חיה
 בא"י ולא הפילה עוברה בא"י ולמה חשיש בשיניה
 חד זמן הוה מעבר חמא חד עגל מנכס געה וא"ל
 שובני א"ל זיל לכך נוצרת ובסופא איך אינשמת
 חמתון דיקטלון חד קן דעכברין אמר לון ארפונון
 מקום מיומד: ואשרוניה עשיכו עמו י"ק שורות לכבודו: שרון
 מציקין התקילו ת"ק לאמור: קצרא כוזב: וטלק והשליך: ומן
 גובהן ומתוכן י"ג שנה שקאש בשכיו: חיה יולדת: חמא קזא עגל
 שרבו לשחוט אותו ולעק שילילו: אינשמת כרפא: ארפונון
 שנקא עיין עכין זה בגמ' פ' הפועלים ואם מנזאר יותר. והטעם
 שלא הפילה אשה אותן השנים שקאש ר' שלא יאמר מקולו של רבי
 שהיה לועק מקמת כאזו הפילה. או שימורים של לדיקים מגיכין:

*ורחמיו על כל מעשיו כתיב. רבי הוה ענוותן תלי' קומה
 סגיא והיה אמר כל דיימר לי בר נשא אנא עביד
 חוץ ממה שעשו זקני בתירא לוקני דשרון גרמון
 שם לקו עצמן מן נשיאותן ומנוני' ואין סליק רב
 הונא ריש גלות' להכ' אנא מיתבי ליה לעיל מיני
 דהוא מן יהודה ואנא מן בנימין דהוא מן דכרייא
 ואנא מן נקבייא חד זמן עאל ר' חייא רבה לגביה
 א"ל הא רב הונ' לבר נתברכמו אפי' דרבי א"ל
 *אדוני בא א"ל פוק חזי מאן בעי לך לבר ונפק
 לא אשכח וירע דכעס עלוי עבד דלא עלל לגביה
 תלתין יומין א"ר ייסא בר בון כל אינון תלתין יומין
 יליף רב מיניה כל כללי דאורייתא בשוף תלת
 עשרה שנין ותלתין יומין עאל אליהו ו"ל לגבי'
 בדמיות ר' חייא רבה א"ל מה מר עביד א"ל הדא
 שינא מעיק' לי א"ל אחמי לי ואחמי לה לי ויהב
 אצבעית' עלה וא נשמ' למחר עאל ר' חייא רבה
 לגביה א"ל מה מרי עביד הק שינא מה היא עבדא
 א"ל מן ההיא שעתא דיהבת אצבעך עלה אינשמ'
 באותה שעה אמר אי לכון חיות שבא"י א"ל לא

גיל' אחרת
 ארובו כל
 עקול נח

סגי מאוד: לזקני הלל. שנסתלקו מן הנשיאות ומכוהו אותם:
 דכרייא מן הזכרים משנט יהודה: נתברכמו אפיה שקרה לו
 ואמר וכי אדוכי הוא שאמרת לי שיושב קוץ י"מ אדוכי בנסיקותא
 אמר באמת אדוכי היא י"מ ארובו הוא שמת: פוק חזי דבר נזיפה
 כנגד ר' קייא בדרך כסתר: מעיקא כואב:

הוינא אנא מן היא שעת' שארי נהג ביה ביקר
 כד הוה עליל לבי ועדא הוה אמר יכנס ר' חייא
 לפנים ממני א"ל ר' ישמעאל בר ר' יוסי לפנים
 ממני א"ל חס ושלום אלא ר' חייא רבה לפנים
 ור' ישמעאל בר' יוסי לפני ולפנים. רבי הוה מתני
 שבחיה דר' חייא רבה קומי ר' ישמעאל בר' יוסי
 חד זמן המתיה גו בני ולא איתכנע מן קומי א"ל
 והיינו דאת מתני שבחי' א"ל ומה עביר לך א"ל
 חמתי גו בני ולא איתכנע מן קמאי א"ל ולמה
 עבדת בן א"ל ייתי עלי *דאתנוחית ולא ידעית
 בהתיא שעהא דאשגרות עיני בכל ספר תלים
 אנדה מן ההיא שעתא מסר ליה תרין תלמידין
 די יהלכון עמיה בגין סבנהא. ר' ייסא צם חמנין
 יומין למחמי לר' חייא רבה בסופא חמא ורגזון
 ידיה וכהיין עינוי. אין תימר דהוה ר' ייסא בר
 נש זעיר. חד גרדי אתא לקמיה דר' יוחנן א"ל
 חמאי בחלמי דרקיע נפל וחד מן תלמידך סמיד
 ליה א"ל וחכים את ליה א"ל אי חמא ליה אנא

יו"ג דאין
 סמית ל'
 מרחץ

שארי התקיל: ביקר נהג צו כבוד: מתני מספר: גו בני בית
 המרחץ: איתכנע לא היה מכניע עלמו: ייתי עלי כך וכך יבא
 עלי אם בכוכה לא מששתי בכבודו: אשגרות הייתי קושט וטרוד
 בעיוני לבקש אנדה בספר תהלים: סבנתא מפניה המזיקין או שלא
 יפול לגומ' מקום המרחץ: רגזון רועשות ועיניו כהות אחרי
 ראותו לר' יי'א: זעיר קטן הערך: גרדי אורג: וחכים את ליה

חכים ליה ועבר כל תלמידוי קומוי וחכים לרבי
 ייסא. ריש לקיש צם תלה מאה צומין למחמי
 אפוי דר' הויא רבה ולא חמיתיה בסופה שארי
 מצטער אמר מי הוה לעי באורייתא סגיא מיני
 אמרון ליה רבץ תורה בישראל יותר ממך ולא
 עוד אלא דהוה גלי אמר להון ואנא לא הוינא
 גלי א"ל את הוית גלי ומליף והוא הוה גלי ומילפא:

כתוב *ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם יעקב כה

כל הן דהוה מיהת מגני. ר' אלעזר אמ' ^{לשית מו}

דברוי בגב ר' חנינא אמר דברים בגב. מהו דברוי

בגב ריש לקיש אמר *אתהלך לפני ה' בארצו' ^{תליס קטו}

החיים והלא אין ארצות החיים אלא צור וחברותיה

חמן וזלא חמן שבעא. ריש לקיש בשם בר קפר'

אומר ארץ שמתיה חיים תחלה לימות המשיח.

מה טעם *נותן נשמה לעם עליה מעתה רבותינו ^{שעיה חב}

שבגולה הפסידו א"ר סימאי הקב"ה מרעיד לבניהם

את הארץ והם מתגלגלין כנודות וכיון שמגיעין

לארץ ישראל נפשם חוזרות עליהם ומה טעם

ר"ל אתה מכירו: סגיא יותר ממני: ומילף לעלמו: ומילפא

לאחרים:

כל הן כו' מה מפסיד אס נקבר במלרים: בגב דצרים פנימיים

וכסתרים: והלא אין כו' קס"ד בארלות הקיים אמר דוד

על הזול ומתוך ר"ל שקאי על שמתיה קיים תחלה לימות המשיח:

הפסידו דמשמע דוקא לעם עליה זלא ליושבי שאר ארלות: ומ"ט

יחזקאל לו* והנחתי אתכם על אדמתכם ונחתי רוחי בכם
 וחייחם ר' ברכיה שאל לר' חלבו ואית דאמרי
 ר' חנינא שאל לרבי יהושע בן לוי ואפילו כגון
 ירבעם בן נבט וחבריו. א"ל גפרית ומלח שרפה
 כל ארצה א"ר ברכיה כיון שנשרפה ארץ ישראל
 נעשה בהן מדת הדין תני בשם ר' יהודה ו' שנים
 עשתה א"י נשרפת הת"ר * והגביר ברית לרבים
 עיין דניאל ט
 שבוע אחת. (וכתיב הכא על אשר עזבו צרית וגו'. ונאותה
 צלית הגבירו האויבי' על ישראל שבע אחת): כותיים שבה
 מה היו עושין מטליו' מטליות והיתה נשרפת:
 עיין כפתחת
 איכה
 דנתי

עולא נחותא הוה אידמוך תמן שרי בכי אמרין
 ליה מה לך בכי אנן מסקין לך אמר לון
 ומה הנייה לי אנא מוכר מרגליתי גו ארעא מסאבא
 לא דמיא הפולטת בחיק אמו לפולטת בחיק נבריה:
 רבי מאיר הוה אידמוך באסיא אמר אמרון לבני
 ארעא דישראל הא משיחבין דדכון אפילו
 מליס כד כן אמר לון יהבו ערסאי על כיף ימא דכתוב * כי
 יסיו דוקא צא"י דכתיב והנחתי וגו': ירבעם כו' שהיו רשעים
 גמורים ולא יתכן שיעיל להם קצורת א"י והשיב לו גפרית וגו'
 ובציון זה כמקל להם: מטליות קתיכות:
 נחותא ירד לבבל ומת שם: שרי התקיל: מסקין אנו מעלין לך
 לקבור צא"י: הנייה הנאה: מרגליתי ר"ל הנשמה:
 מסאבא טמאה: הא משיחבון דידכון צא להקצר בארלכס:
 אפילו כן שנקר צא"י: כיף קוף:

ירושלמי כלאים

שנה

הוא על ימים יסדה ועל נהרות יבוננה: (ויש לה שייכות לא"י) ו' ימים סובבים לא"י ימא רבא. ימא דטבריא. ימא דסמכן. ימא דמלחא. ימא דחולת'.

ימא דשלייתו ימא דאספמית והא ימא דחמין דיקלטיינוס. הקוה נהרות ועשאו: כתיב *ונשקפה

מדנר כל

על פני הישימון א"ר חייא בר בא כל מי שהוא עולה להר הישימון ורואה כמין כברה קטנה בים

טבריה זו היא בארה של מרים א"ר יוחנן שיערו בה רבנן כל קביל תרעא מציעינא דכנשתא עתיקא

ידיה כ

דססגונין: כתיב *ואתה פשחור וכל יושבי ביתך תלכו כשבי ובבל תבא ושם המות ושם תקבר אתה

וכל וגו'. ר' אבהו בר זמינא ור' חמא בר חנינא חד אמר מת שם ונקבר שם יש בידו שתים מת

כאן ונקבר שם יש בידו אחת וחרנא אמ' קבורה של כאן מכפרת על מיחה שלהלן ר' יונה בשם

ר' חמא רגלוי דבר נשא ערבתיה למקמתיה כל הן דהוא מתבע כתיב *ויאמר ה' מי יפתה ארץ

מ"ב כב

אחאב ויעל ויפול ברמו' גלעד וימת לא בתוך ביתו ו' ימים סובבין כו' והימים אחרים אינן אלא מקוה נהרות

לקיים על נהרות יבוננה: כברה נפה: קביל תרעא מכוונת לפתח ארבעי של צ"ה ישנהיה צססגונין: שתים ועלות א' על המיתה וצ' על הקבורה שס: וחרנא איך: קבורה כו' נמיתה

לית לן בה רק בקבורה: רגלוי רגלי כל איש ערצין להקישו צכ"מ שהוא מתבקש מן השמים כמו שאירע לאחאב שהיה לריך לילך

אלא חמן: רבי ברקוריא ור' אלעזר הווי מטיילין
 באיצטדין ראו ארונות שהן באות מת"ל לא"י א"ר
 ברקוריא לר' אלעזר מה הועילו אלו אני קורא
 ימיכי כ עליהם *ונחלתי שמתם לתועבה בחייכם וחבואו
 והטמאו את ארצי במיתחבם א"ל כיון שהן מגיעין
 לא"י והם נוטלין גוש עפר ומניחין על ארוננו מתכפרין
 דכתיב *וכפר אדמונו עמו: דכתיב לנ

מסכת שביעית

פרק ששי

כו א"ר שמואל בר נחמן ג' פרוס טגמאו' שלח יהושע
 לא"י עד שלא יכנסו לארץ מי שהוא רוצה
 לפנות יפנה להשלי' ישלים לעשות מלחמה יעשה.
 גרגשי פנה והאמין להקב"ה והלך לאפריקא.
 גבעונים השלימו. ל"א מלכים עשו מלחמה ונפלו.
 א"ר יוסטאי בר שונם לכשיגיעו הגליות לטור
 פ"ט ד אמנה הם עתירות לומר שירדה מ"ט *תשורי
 מראש אמנה.

למקום שימיתוהו: מה הועילו אחר שמתו נק"ל: גוש קמיכה:
 פרוס טגמאות שלמים: לפנות לילך מארלס:

מסכת תרומות

פרק רביעי

כתוב *ששית האיפה מחמר החטים וגו' עין כז

יפה תורם אחד ממ' כינונית אחד מנ' יחוקל' מה
 א"ר לוי כתוב *וממחצית בני ישראל תקח אחד מדבר לא
 אחז מן החמשים כל מה שאתה אוהו ממקום
 אחר הרי הוא כזה מה זה א' מנ' אף כל מה
 שאתה אוהו א' מנ' והרעה אח' מס' דכתי' *וששיתם יחוקל' מה
 את האיפה וגו'. א"ר לוי כל המוציא מעשרותיו כתקנן עיין ריש
 פ"ב
 אינו מפסיד כלום. מ"ט ועשירית החמר האיפה דקידושין
 אל החמר יהיה מתכונתו: נתו' מחולק
 פ"ג ככין
 על זה

פרק שמיני

כתוב *ברצות ה' דרכי איש גם אויביו שלי' אתו ר"מ כח

אומר זה הכלב ריב"ל אומ' זה הנחש ר' ינאי חשלי' י
 הוי מדחיל מיניה סגוי' והוה יהיב ערסוי' על ד'
 מרושין דמיין חד זמן פשט ידיה ואשכחיה
 גביה אמר ארימון מיכא *שומר פתאים ה'. מעשה ההל' קיי

מה זה האוקו: וששיתם חלק הששים: אל החומר אף שנטלו

מהקומר המעשר אעפ"כ יהיה הקומר מלא:

הכלב שהוא שוכא לאדם: מדחיל מתיבא: ערסיה מטמו:

מרושין ספליס של מים: ואשכחי' לנפש: ארימון מיכא

בטבח אחד בצפורי שהיה מאכיל את ישראל
 נבלות וטרפות פעם אחת שתי יין בע"ש ועלה
 לגג ונפל ומת והיו כלבים מלקקים בדמו אחון
 שיילון לר' הנינא מה מרמניה מן קומיהון אמר
 לון כחוב *ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב
 לישאל ארפונן דמן דידהו אינון אכלון:

שמות כג
 כר' דנשמת
 הוה ושאלו
 א"ס חומר
 לסלטלו
 חפני
 הכלבים

מסכת מעשרות פרק שלישי

כטרבי ועירא ור' בא בר כהנא ור' לוי הוו יתבין
 והוה ר' זעירא מקנתר לאינין דאגדתא וצוות
 עלון. א"ל ר' בא בר כהנא למה את מקנתר לן
 מליס עושאיל ואנו מגידין לך. א"ל מהו הדין דבתיב *כי
 חמת אדם תודך שארית חמות תחגור. א"ל כי
 חמת אדם תודך בעולם הזה שארית חמות תחגור
 בעולם הבא א"ר לוי לכשתעורר חמתך על הרשעי'
 הסיירו מכאן: מהו מרמחיה להרימו מלפניהם: ארפונן הכינו
 ואל תקברו את הרשע כי הכלבים אוכלים משלהם:
 מקנתר מוכיח: לכשתעורר כו' דריש אדם שהם הרשעים
 שעושין מעשה אדם הראשון שקוטאים וכשתספוך קמתך

הצדיקים רואים מה אתה עושה להם והם מודים לשמך:

מוסכת בכורים

פרק שלישי

שמעון בר בא היה בקי במרגליתא ובכל מלאי ל
ולא הוה ליה עגול למיכל והוה ר' יודנן
קרי עלוי *וגם לא להכמים לחם אמר כל מי
שאינו מכיר מעשיו של אברהם יכיר מעשה:
אבותיו של זה:

קהלת ע
דחוכי
לא נזכרת'

משנה כיצד מפרישין את הבכורים וכו'. לפי כבוד
הנכנסים היו יוצאים. ולא כן הני *תקום
והדרת מה קימה שאין בה חסרון כים אף הידור
שאין בו חסרון כים שניא היא הבא שהיה אחד
לקיצין. הני ר' שמעון בן אלעזר מנין לזקן שלא
יטריח ת"ל זקן ויראת מאלהיך אני ה'. ר' חנינא
עליהם אזי תודך שהם הלדיקים שדרכם להודות לך יודו לך
וצוה שארית קמות תקגור ולא תכעוס ע"ד:
עגול לקס עגול: לפי כבוד כו' כפי מנין אוכלוסין הנכנסים
בהנאת בכורים היו יולאים להקביל פניהם לכבוד מלוה:
ולא כן קטיף הוא: שניא שאני: לקיצין לעת רסוק: יטריח
לעמוד לפניו: זקן ויראת לזקן עלמו ג"כ נאמר ויראת שאל

כו'
לא
ויקרא יע

בריה דר' אבהו לוקן ארבע אמות עבר ישב לו.
 גדול משהוא רואהו עבר ישב לו מלך משהוא
 שנות לנ רואהו עד שנכסה ממנו מ"ט *והיה כצאת משה
 וגו' והביטו אחרי משה עד באו האהלה. והביטו
 אחרי משה מלמד שחשדוהו באשת איש אמר
 רבי סימון אמר הקב"ה מפני שיבה תקום ויראת
 מאלהיך אני ה' אני הוא שקיימתי מצות עמידת
 זקן תחלה:

לכ רבי זירא הוון בעיי ממנחיה והוא לא מקבל עלויה
 כד שמע הדין תניי דחניא חכם החן נשיא
 יקרא יט גדולה מכפרת קביל עליו מחמני. חכם *מפני
 שיבה תקום והדרת פני זקן וכתוב בתריה וכי
 יגור אתך גר מה הגר גמחל לו על כל עונותיו
 אף חכם בשנחמנה מוחלין לו על כל עונותיו.
 נכס' כח חתן *וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת וגו'
 וכי מחלת היה שמה והלא בשמה היה שמה א"א
 ט"ז יג שנמחל לו על כל עונותיו. נשיא *בן שנה שאול
 במלכו וכי בן שנה היה אלא שנמחל לו על כל
 עונותיו כהינוק בן שנה: רבי מונא מקל לאילין
 שנות כ דמתמני בכסף ר' אמי קרי עליהו *אלהי כסף
 ואלהי זהב לא תעשו לכם. תרגם יעקב איש כפר
 יטריק: גדול ת"ק: עבר עד שענר: אני קיימתי כו' אנרסם
 היה יושב והשם כלז עליו:

ממנחיה למכותו פרנס על הלצור: מקל מנזה: בכסף נשזיל

ירושלמי בכורים

שנה

נבורי *הוי אומר לעץ הקיצה עורי לאבן דומם ^{מנקוק נ}
 הוא יורה וידע הוא להורות הנה הוא תפוש זהב ^{נבור נעכין}
 וכסף לא בכספא אתמני. וכל רוח אין בקרבו ^{זה נחם'}
 אין ריח תורה בו. הוי אין בעיתון ממנייה *וה' ^{סלה ס'}
 כהיכל קדשו הם מפניו כל הארץ. ר' חנן כד ^{חלימותי}
 הוה מקים פרנסין הוה מטעין להו אורייתא לומ' ^{סס}
 שכל שררה שניתנה מתורה נחנה שנא' *כי מלכים ^{משלי ח}
 ימלוכו בו שרים ישורו. ר' אמי שלח שאל לר'
 סימון שמעת שממנין זקנים בחוץ לארץ א"ל שמעתי
 שאין ממנים זקנים בחוץ לארץ א"ל ר' לוי ולאן
 מקרא מלא הוא *בן אדם בית ישראל יושבים ^{יחזקאל לו}
 על אדמתם הא כל ישיבה שלך לא ההא אלא
 על אדמתך: תני המוכר ספר תורה של אביו
 אינו רואה סימן ברכה לעולם אבל המקיים ס"ת
 של אביו בביתו עליו הכתוב אומר *הון ועושר ^{תלי' קינ}
 בביתו וצדקתו עומדת לעד: ישהבה העוור האמתו
 אשר עד הנה עורני ללקוט שושנים הנמצאי' בסדר
 זרעים במשנה ותלמוד בבלי וירושלמי:

שהיו עשירים: אומר לעץ הממכה אומר לעץ גו' משל הוא
 על דיין הכתמכה בשביל כסף: אין כו' אס תמכה בשביל כסף:
 וה' וגו' עתיד לפרוע הקב"ה מן המעמידים אותם: מטעין
 כו' היה כותן ס"ת בזרועם:

מִסְכֵּת שֶׁבֶת

יציאות השבת

פרק ראשון

א מנין שהוצאה קרויה מלאכה רבי ישמעאל בר
 נחמן בשם ר' יונתן שמע לה מן הדא* ויצו
 משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל
 יעשו עוד מלאכה להרומת הקדש ויכלא העם
 מהביא נמנעו העם מלהוציא מבתיהם וליהן לגזכרי'
 ר' אחא אמר אפילו הכנסה את שמע מינה. כישם
 שנמנעו העם מלהוציא מבתיהם ליתן לגזכרים
 כך נמנעו הגזכרים מלקבל מידם ולהכניס ללשכה:

במה מדליקין

פרק שני

ב על שלש עבירות נשים מתות וכו'. אית תנווי
 תנו ילדות אית תנווי תנו יולדות מאן דאמרי
 ילדות תני בשם ר' יהודה בעון נדרים בנים מתים
 שמע לה מן הדא דהל"ל איש ואשה לא יציאו עוד כדנה מאי
 אל יעשו כו' אללא גס הגזכרים כו' דגס הם היו בכלל
 עושי מלאכה:

בנים מתים ולא אשתו דאל"כ מתות בשביל ד' עבירות ומ"ד

ירושלמי שבת

שנט

דכתיב *לשוא הכיתי את בניכם מאן דאמר יולדו' ירמיה נ
 מכאן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה ר'
 פנחס אומר *ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו מדבר כו
 וגו' בסדר האורים אין כתיב כאן אלא במשפט
 האורים מלמד שבשעה שישראל יוצאין למלחמה
 כ"ד של מעלה יושב עליהם אם לנצח אם להנצח.
 ר' חייא אומר *כי תצא מחנה על אויביך ונשמרת דנניס כג
 וגו' הא אם לא יצא אינו צריך שישמור אלא
 מכאן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה ר'
 ברונא אומר *יום צרה ותיכחה ונאצה היום הזה יציעה לו
 הא יום אחר לא אלא מכאן שאין השטן מקטרג
 אלא בשעת הסכנה: א"ר אחאי *וקרהו אכון נרא' מנ
 בדרך הא בבית לא אלא מכאן שאין השטן מקטרג
 וכו'. א"ר איבו *בהשפטו יצא רשע יצא צדיק אין מלי' קט
 כתיב כאן אלא רשע מכאן שאין השטן מקטרג
 וכו'. היושב בבית מרועע נעיש' בלאך המות דנסטים
 ילדות סנר בשביל כדריס אשתו מתה ולא כשהיא יולדת
 וכשהיא יולדת מתה בשביל ג' עבירות דשטן מקטרג בשעת
 הסכנה דהיא עברה על ג' עבירות: יצא צדיק אין כתיב כאן
 כשתשפט אותו יכא לדיק דוקא ולא תעשה עמו לפנים משורת
 הדין כמו שאתה רגיל לעשות שתכנוס או תשא עין רק מדקדק
 עמו כקוט השערה: אלא רשע כלומר ילא ממשפטו כרגיל
 הרשע הוא השטן דבדאי יהיה השטן שס אלל משפטו דהשטן
 מקטרג בשעת הסכנה: דנסטים מוצע כאלו הוא קייב לו:

שלו דכתיב *ישימות עלימו כד"א *כי תשה ברעך
 מלס כה
 דנר' כד
 משאת מאומה:

ג אדם הראשון חלה טהורה לעולם הוה כדכתיב
 *וייצר ה' את האדם וגו' אתיא כההיא דא"ר
 נאשי' נ
 יוסי משהאשה הזאת מקשקשת עיסתההיא כגבתת
 חלתה וגרמה לו חוה מיתה לפיכך נמסרה מצות
 חיה לאשה. אדם הראשון דמו של עולם היה
 סס ט
 הה"ד *שופך דם האדם וגו' וגרמה לו חוה מיתה
 לפיכך נמסרה מצות נדה לאשה אדם הראשון
 נשלי' נ
 נרו של עולם היה הה"ד *נר ה' נשמת אדם וגרמה
 לו חוה מיתה לפיכך נמסרה מצות הנר לאשה:
 ד א"ר הנינא נראין הדברים דבחצי ימיו של עולם
 היה אותו רשע עומד שנאמ' *כעת יאמר
 חדר' כג
 ליעקב עיד כעת יאמר ליעקב א"ר ברכיה עתיד
 הקב"ה לעשות מחיצה לצדיקים לפנים כמלאכי
 השרת ומלאכי השרת שואלין אותן ואומרין מה
 פעל אל מה הורה הקב"ה להם היום א"ר לוי ולא
 דכיל' נ
 כבר עשה כן הקב"ה בעולם הזה הה"ד *עני ואמר
 הא אנא הוי גוברין ארבעה וגו'. מה ת"ל וחבל

ישימות וכתיב בתריה כי רעות כמגורס. מות מה"מ:
 מקשקשת כשהיא מגבלת העיסה צמיס צידה משמיעה קול
 מל' קיש קיש קרי' כך כתיב בפסוק שלפניו ולא
 יעלה מן הארץ והשקה את האדמה לתת מ" על העפר לעשות
 עיסה וממכה כעשה האדם:

ג'א איתי בהון אלא מלמד שהיו פריסין ונתרפאו
 *וריויה דקדמאה אין כתיב כאן אלא וריויה די דכילג
 רביעאה הם היו מכבין לפניו את האור. דמי
 לבר אלהין א"ר ראובן ירד מלאך וסמרו על פיו
 א"ל רשיעא חקין מילך ובר אית ליה חור ואמר
 *ברוך אלההון דשרדך מישיך וגו' דשלח בריה ^ס
 אין כתיב כאן אלא דשלח מלאכיה ושייב לעברותי:

פרק המצניע

א"ר לוי כתיב *ולבש הכהן מרו בד והרים אתה
 הדשן אלא שאין גדולה בפלטיין של מלך: ^יקלא
 (עוד בפרק הבונה מאמר קרוב לענין זה ללמדנו
 שהגדולה וכבוד ראויין לכל עוסק בתורה ושהוא
 קודם לכהן העובד בבה"מ). תרתין זרעיין הוו
 בצפורין בולטייא ופגמייא הוו עללין ושאלין בשלמא
 דנשיאדה כל יומא והוון בולטייא עללין קדמאי
 ויהבין קדמאי אילין פגמייא זביין לאורייתא אתון
 בעו מיעל קדמאי אשתאלת לר"ל שאל ר"ל לר"י
 ודרשה בבי מדרשא אפילו ממזר ת"ח וכהן עם
 הארץ ת"ח קודם לכהן עם הארץ סברי מימר
 לפדות ולהחיות ולכבות הא לשיבה לא א"ר בון
 זרעיין משפחות סס א' זולטייא וסס הב' פגמייא לשון פגום שלא
 היו קשובי כ"כ מקדס ואק"כ זכו פגמייא לתורה וכשאלה
 שאלה זאת לר"ל אס ישנו מכהגס לילך פגמייא ראשונה על שזכו
 לתורה: לפדות כו' ממזרות"ק קודם: לשיבה ליטנ זראש:

משלי ג אף ליושבה מ"ט *יקרה היא מפנינים מכתן גדול
המשמש לפני ולפנים :

פרק שמונה שרצים

ו כתיב *שמעו זאת כל העמים האזינו כל יושבי
חלד רבי אהא ורבנן חד אמר למה הוא תלמי חס
ממשל כל באי עולם לחולדה אלא לפי שכל מה
שיש בבישה יש בים והרבה מינים בים שאינם
ביבשה וחולדה אינה בים וחרינא אמר למה הוא
ממשל כל באי עולם לחולד' מה חולדה זו גורר'
ומנח' גוררת ומנחת ואינה יודעת למי מנחת כך
כל באי עולם גוררין ומניחין ואינם יודעין למי
מניחין היינו דכתיב *יצבור ולא ידע מי אוספם:
ז בר ברי' דרבי' ל הוה לי בלע אהא חד בר נש לחיש
רי' כן שביה דפותירא ואינשים כי נפק א"ל מה
לחשת לי א"ל מלה פלן א"ל ניחא הוה לי אלו מיות
ולא כן אשמע והות כשגגה היוצא מלפני השליט:
חלד לשון קוליה: גוררת ומנחת לפי שאין לה כח לשאת על
כרפה או צידה או צפיה אלא גוררת טעט מעט עד קורה
ואקר שטרחה צא שרץ אקר וכוטל אותו מסס ולריק יגעה:
יצבור קליר מן הגדה אל הגורן ואינו יודע מי יאספם אל הבית
י"מ יצבור המזון מעט מעט ולא ידע מי יאספם הכל ציד:
בלע קולי צבית הבליעה צא רופא אחד ולקח לו צאזני קמעיות
וכספס צמיות הטומאה שלמד מנן פותירא וכרפא: מלה
פלן אמר לו האמת: כשגגה כו' ומת:

מסכת עירובין

פרק בכל מערבין

א"ר בא מ"ד *בני אמי נחרו בי שמוני נוטרה ח
את הברמים כרמי שלי לא נטרתי מי גרם ^{ש"ס א}
לי להיות נוטרת כרמים על שום ברמי שלי לא
נטרתי מי גרם לי להיות משמרת ב' ימים בסוריא
על שלא שמרתי יום אח' בארץ סבורה הייתי
שאני מקבלת שבר על שניהם איני מקבלת שבר
אלא על אחד. מי גרם לי להפריש שתי חלות
בסוריא על שלא הפר שתי חלה אחת בארץ סבורה
הייתי שאני מקבלת שבר על שתיהם ואני מקבלת
שבר אלא על אח' ר' יוחנן קרי עליהון *וגם אני ^{יחזקאל ב}
נחתי להם חקים לא טובים:

פרק כיצד מעברין

*והיה כל מבקש ה' כל מבקש משה אין כהוב ^ט
כאן אלא כל מבקש ה' מאן עוכל המקבל ^{שמות לנ}
בסוריא היא ק"ל וסמוך לא"י ואעפ"כ עושין ב' ימים י"ט
וספק כמו שעושין עוד היום צמ"ל כדי שיהא א' מהם
אחתי אבל צא"י אין עושים אלא יום א' י"ט ראשון של פסח
וסוכות ועלרת דהס היו מקדשין ע"פ הראיה וכן בסוריא קייבין
מדרבנן להפריש ב' חלות הא' נטרפת והא' נאכלת כדי שלא
תשתכח תורת קלה: לא טובים כלו' אין להם קבול שבר:

מ"א י פני רבו כמקבל פני שכינה ר' חלבו אמר *ויאמר אליהו התשבי מחושבי גלעד אל אחאב חי ה' אלהי ישראל אשר עמדתו לפניו אם יהיה וגו' והלא אליהו טורינון לנביאים היה אלא מלמד שכל עמידות שעמד לפני אחיה השילוני רבו כאלו עמד לפני השכינה. כתיב *והנער שמואל כשרת את ה' לפני עלי מלמד שכל שרות ששרת לפני עלי רבו כאלו שרת לפני השכינה תני ר' ישמעאל שחית יח *ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל להם עם חוהן משה לפני האלהים וכי לפני ה' אכלו אלא מכאן שכל המקבל פני חבירים כאלו מקבל פני שכינה: י אריב"ל מפני מה מערבין בחצרות מפני דרכי שלום. מעשה באשה אחת שהייתה רבובה לחברתה שלחה ערובה ביד ברה נסבתיה וגנפתיה וגשקתיה אחא ואמר קומי אמיה אמרה הבין הוות רוחכה לי ולא הוינא ידענא מתוך כך עשו שלום משלי גהה"ד *דרביה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום:

טורינון תרגום סרמי פלגתים טורמי פלגתאי:

רבובה שנואה: שלחה ערובה לא היו נוהגים לעשות עירוני קלירות בע"ש ע"י אחד מוכה לכלס אלא כל אחד מצני הקלר היה נותן כפר לקס ונותנין כל הכפרות בצית א' ועכנא הכסים אז שהן עלמן עושות העירוב וזאת האשה היתה שנואה עם שכנתה שהעירוב היה מוכן בציתה ולא רלתה היא בעלמה להוליך עירובה לצית שכנתה ושלחה לה ע"י צנה הקטן:

מסכת פסחים

פרק אור לארבעה עשר

רבי אחא אומר נח בכניסתו לחיבה הכנים עמו יא
 אבנים טובות ומרגליות בשעה שהיו כהות
 היה יודע שהוא לילה. למה. ישחיה אוכלת ביום ויש
 חיה אוכלת בלילה. והא כתיב *צהר תעשה לחיבה ^{לאש}
 כמאן דאמר לא שמשו מזלות בשנת המבול:

פרק כל שעה

חזרת התיבון והרי חזית מתיק כל עצמו. א"ר יב
 חייא כל עצמן אימתיון לחזרת מה חזרת
 תחלו מתוק וסופו מר כך ע"ו מצרים לאבותינו
 במצרים בתחלה *במיט: הארץ הושבת את אביך ואת לאשית ^ו
 אחיך ואחר כך *וימררו את הייהם: ^{שמות א}

למה הולך לידע אימתי הוא יום ואימתי הוא לילה לפי שי
 קיה כו' ולרך ליתן להם מזכות בעתם: לא שימשו כו'
 וקלן עשה אינו אלא לראות מתי יפסוק המבול ולשלוט היונה
 וערב דרך הקלון:

חזרת שנינו במשנה יולאין בה למטה דנורר מתיבי והרי חזרת
 כו' כי התיבון כמו מתיבי הוא: וסופו מר כשנשלמה
 גדילת העלין ובאין לידי יונש להולאת הזרע ואז אותן העליס הם
 מרים ומתקלתו מתוק אחר כטיעתו בעודם דקין:

ירושלמי פסחים

פֶּרֶק מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ

יג תני ר' שמעון בן אליעזר הכהנים והלויים וישראל
 ושיר מעבין את הקרבן ר' אבין טעמא דר'
 שמעון *וכל הקהל משתחיים אלו ישראל והשיר
 משורר אלו הלויים והצוצרות מחצצרים אלו הכהנים
 הכל עד לכלות העולה הכל מעבין את הקרבן ר'
 תנחומא שמוע לה מן הרא *ואתנה את הלויים
 נתונים לאהרן ולבניו אלו הלויים לעבוד את עבודת
 בני ישראל אלו הכהנים ולכפר על בני ישראל
 זה השיר ולא יהיה בבני ישראל נגף אלו ישראל:

פֶּרֶק עֲרַבֵי פֶּסַחִים

יד תני ר' חייא יפה שתיקה להכמים ק"ו לטששים
 וכן שלמה אמר *גם אויל מחריש חכם
 יחשב אפי' צריך לומר חכם מחריש תני ר' חייא
 כנגד ר' בנימין דברת תורה וכו' בן חכם מה הוא
 אימר מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה
 הכהנים כו' שאינו דקין איהו הס עוסקי' במלאכתם וקרננותיהם
 קריבין התקינו הכנאים כ"ד משמרות וכל משמר
 כהנים ולויים וישראלים שלא יהיו כל ישראל בטלין ממלאכתן:
 גם אויל גו' בטשאי' יותר מאומת שהתיקה יפה יותר מנכמים
 אבל מאמר חכם יקטן יותר מאומת נכמים שכבר הס
 חכמים מקודם והקידוש גדול הוא שהנעדר יקטן כחכם:

י"י אלהינו אתכם אף אתה אמור לו בחזק יד
 הוציאנו י"י ממצרים בן רשע מה הוא אומר מה
 העבודה הזאת לכם מה הטורח הזה שאתם מטריחים
 עליו בכל שנה ושנה מכיון שהוציא עצמו מן הכלל
 אף אתה אמור לו והקחה את שניו בעבור זה
 עשה ה' לי בצאתי ממצרים די עשה לו לא עשה
 אלו היה אותו האיש במצרים לא היה ראוי
 שיגאל משם לעולם. בן טיפיש מהו אומר מה
 זאת אף אתה למדו כהלכות פסח אין מפטירין
 אחר הפסח אפיקומן. מהו אפיקומן שלא יהא
 עומד מחבורה זו ונכנס לחבורה אחרת. ושאנו
 יודע לשאול וכו' :

מסכת שקלים

פרק ראשון

הכני נא ללקוט שושנים מחצבת רבינו הקדוש יו"ה. ויגל כל חשכה וחשכה
 אכמוכ סבלי הלקט מהירושלמי את אשר תשיג ידי בכל פרק ופרק :

משנה ראשונה. באחד באדר משמעים על טו
 השקלים ועל הכלאים. ובחמשה עשר בו
 קוראין את המגילה בכרכים ומזקנים את הדרכים
 על השקלים ועל הכלאים כמפרש בפ"ג דמגילה: הדרכים

ואת הרהובות ואת מקוה המים ועושין כל צרכי הרבים ומציינין על הקברות ויוצאין אף על הכלאים: **טז** משנה שנייה: אמר רב יהודה בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפניהם משרבו עוברי עבירה היו משליכין על הדרכים התקינו שיהיו מפקירין כל השדה:

ירושלמי תנא אמר רבי יהודה בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפניהם והיו שמחים שני שמחות אחד שמנכשים להם שדותיהם ואחד שהיו נהנין מהן שהיו משליכין לפני בהמתם. התקינו שיהיו עוקרין ומשליכין על הדרכים. ועדין היו בעלי בתים שמחים שמנכשים להם שדותיהם התקינו שיהיו מפקירין כל השדה כלו. ומנין שהפקר **עורא א** ביד הפקר דכתיב *אשר לא יבא לשלשת ימים וגו' והוא יברל מקהל הגולה:

יז עוד בירושלמי א"ר אבא בר אחא אי אתה יכול

והרהובות להשותם ולישרם ולעשות גזרים על הכהרות להכין הדרכים להורג בשגגה: ואת מקוה המים כ"מ שימלא שם מקוה חסר יסלימו אותה לשיעור הראוי ואם נתרבה בו טיט מכקיס אותם וכן אם נפלו גדותיו: ומציינין עושין סי' כדי שידעו הכהנים שהוא מקום טומאה ויפראו משם וליון הקברות הוא בסיד: ויוצאין בו' שיולאים הממונים ומצקרין השדות והכרמים ולא היו סומכין על ההכרזה בלבד:

אי אתה בו' כיון דהולאת ממון קשה מאד נצק האדם היאך

לעמוד על אופי של אומה זו נתבעין לעגל ונתנין
נתבעין למושכן ונתנין. (ובימי) ר' יוסי בר חנינא

שמות כה

הוה מתנינא זעשית בפורת זהב טהור יבא זהב
של כפרת ויכפר על זהבו של עגל. ר' חגי בשם

צ' ברש"י

ר' שמואל בר נחמן שלש תרומות נאמרה בפרשה
זו תרומת אדנים תרומת שקלים תרומת משכן וכו':

ס' תרומ'

משנה שלישית. את מי ממשכנין ליום וישראלים יח
גרים ועבדים ממוחררים אבל לא נשים

ולא עבדים ולא קטנים וכל קטן שהתחיל אביו
לשקול על ידו אינו פוסק. ואין ממשכנין הכהנים

מפני דרכי שלום. א"ר יהודה העיר בן בוכרי
כל כהן שהווא שוקל אינו הוטא א"ל רבן יוחנן

הוליו ממוכס דצרי' הפכיים שאס פלס צע"ז ומחשוקתס
בה הוליו ממוכס היה להם להמכע מזה אלל המשכן ואף ע"פ

שנמלות ה' היו נותנים כיון ללא היה בתורת קונה רק בתורת
כדנה היו יכולין להפטר דצרי מועט ולא עשו כן אלל הציאו

הרבה זהב די והותר ור"י מתרץ הך תמיה בהא מתכ"י דתני יבא
זהב כו' שהיו מוכרמים דצרי כדי לכפר עון העגל:

ממשכנין מי שאיני שוקל: קטן שלא הציא צ' שערות אין
ממשכנין איתו ואס כתן מקבלים מידו ואס אציו נתן

צעזורו והוא קטן אומרים לו מאקר שנתת עליו השנה שעברה
והעמדת עליו זאת המורה תתן עליו תמיד עד שיגיע לשנים ולא

תפסוק: מפני דרכי שלום לפי שעבודת הקרבנות עליהם
חולקים להם כבוד וסומכין עליהם שלא עכזו שקליהם:

בן זכאי לא כי אלא שכל כהן שאינו שוקל הוטא
 אלא שהכהנים דורשין את המקרא הזה לעצמן
 ויכיל *וכל מנח' כהן כליל תהיה לא תאכל הואיל והעומר
 ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו היאך הן נאכלין :
 יט ירושלמי א"ר מאיר כמין מטבע של אש הוציא
 הקב"ה מתחת כסא הכבוד שלו והראה

לו למישה א"ל זה יתנו כזה יתנו זה כתוב בפרק
 ראשון. ובפרק ב' מאמר על ענין זה וראוי
 לחברם יחד וזה נסחו כתיב זה יתנו ר' יהודה ור'
 נחמיה חד אמ' לפי שחטאו בחצי היום יתנו מחצית
 השקל דעבד שיתא *גרמוסין ר' יהודה בר נחמיה
 אמר בשם רבן יוחנן בן זכאי לפי שעברו על
 עשרת הדברות יהא כל אחד ואחד ניתן י' גרה.
 ר' ברכיה ור' לוי בשם ריש לקיש לפי שמכרו
 כבודה של רחל בכ' כסף יהא כל אחד ואחד

אלא הא דקאמר אינו הוטא דסד"א דליקיש שמיא לא ימסרנו יפה
 יפה: וכל מנחת כהן גו' לפי שתרומת הלשכה יעשו ממנו העומר
 ונ' לחם ולחם הפנים והם מנחות ואוכלים הכהנים והש"י אמר
 וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל ואלו היו כותים שקליהם
 בתרומות הלשכה לא היה מותר להם לאכול שירי העומר ונ'
 הלחם ולחם הפנים כך היו דורשים הכהנים ולאו דרשה היא
 דדוק' במנחת כהן לנדו איירי קרא ולא לאותם שיש להם שותפיו
 עם הלבוש :

בחצי היום דכתב כי נשא כי נא שא: גרמוסין מטבע עולה כ'

נותן ופודה את בנו בכ' כסף ר' פנחס בשם ר' לוי לפי שמכרו בכורה של רחל ונופל לכל אחד ואחד טובע יהא כל אחד ואחד נותן שקלו טובע: עוד נפרק שני בסוף המשנה מותר שבוי לאותו כ שבוי מותר עני לאותו עני מותר מתים למתים מותר המת ליורשיו ר' מאיר אומר מותר המת יהא כונח עד שיבא אליהו ר' נתן אומר מותר המת בונה לו נפש על גבי קברו. ירושלמי תניא ר' שמעון בן גמליאל אומר אין עושין נפשות לצדיקים דבריהם הם זכרונם:

ירושלמי גבו לו בחזקת שאין לו ונמצא שיש כא לו סבר ר' ירמיה למימר מותר המת ליורשיו א"ל ר' אבא הגע עצמך דלא אהבונון ארא לו א"ל אנא לא אמרית את מנא לך:

מעה כסף: טובע מטבע ממש כמו שנפל בחלקו ולא חתיכת כסף: מותר המת כשכונסין משו' להוליח' נקנות המתים ותכריכיהן: ליורשיו דאקולי אקיל זילותיה לגביה יורשין: יהא מונח מספקא ליה לר"מ אי מקיל אי לא מקיל ור"כ פשיט ליה דלא מקיל הילכך זוכין ליה כפש על קברו: נפש מלצה: גבו לו כו' היו סבורין שלא היו לו מעות לקנות בהם לרכי קנורה וגזו לו ואח"כ כמלא שהיה לו: הגע כו' לא נתכו אלא אדעתא שהיו לריכין לו: אנא כו' כלומר אני לא אמרתי דבר ברור אלא אמרתי שהסברה נוטה ואת מכ"ל ראוי לסתור סברתי ולא השיב לו:

ירושלמי שקלים

כב רבי יוחנן הוה מסתמך על ר' חייא בר אבא
והוה ר' אלעזר חמי ליה ומיטמר מקמיה

אמי הלון תרתין מלייא הדין בכלאה עביד בי חדא
דלא שאיל בשלמי ועוד דמיטמר מקמי א"ל ר'
יעקב בר איהי כך ניהגין גביהון דועירא לא שאיל
בשלמא דרבה האינן מקיימין ר' ראוני נערים ונחבאו
א"ל יאות ר' אלעזר עמי דלא עבר קמן ועוד
עביד בי האי דלא אמי שמעתא משמי נכנסו לפניו
ר' אמי ור' אסי א"ל כך היה מעשה בבה"ב של
טרסיים בנגר שיש בראשו גלוסטר' שנחלקו בו
ר' א' ור' יוסי עד שקרעו ס"ת בחמתן קרעו ס"ד
אלא אימא שנקרע ס"ת בחמתן והיה שם זקן אחד

מסתמך מתאכסן: על אלל: ומטמר הסתיר פניו מלהתראות
כנגדו: תרתין כו' ב' דברים בלתי הנוכחים עושה כנגדי

זה: ראוני נערים כו' כלומר מקמת עכוה היה מטמר עלמו:
ועוד היה ר"י קפיד כנגד ר"א על שלא אמר שמועה בשמו: כך
היה מעשה כונתם לומר לר"י שלא יקפיד כ"כ ולא יציאהו
כעסו לידי מחלוקת שגורם כזק והפסד גדול כמו שהיה מעשה
בבה"ב כו': בנגר קורה שנותנים בלתי' וכו' עלים זה השערים:
גלוסטר' דמות רחוק או מרובע וכיוצא בזה ממה שורה עליו
שהוא כלי כיון שראשו עבה וראוי לשקיקת שומים או לשאר תשמיש
והוא כמו בריק מזריק מן הכותל אל הכותל ולזה נקלקו עליו
אם מותר לטלעלו בשבת ולסגור בו דלתות בה"ב זה אוסר שדומה
לקורה וזה מתיר שדומה לכלי וכתרבה זה המחלוקת כ"כ עד

ירושלמי שקלים

שמו

ור' יוסי בן קסמא שמו אמר תמהני אם לא יהא
 בית הכנסת זה בית ע"ז וכן הוה הדר איקפד טפי
 אמ' חברותה נמי נכנס לפניו ר' יעקב בר אידי
 א"ל כתיב *כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה ^{יבשיני יל}
 משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר
 מכל אשר צוה ה' את משה וכי כל דבור ודבור
 שאמ' יהושע היה אומר להם כך אמר לי משה
 אלא יהושע היה יושב ודורש בסתמא והכל יודעין
 שתורה של משה היא אף אתה ר' אלעזר יושב
 ודורש והכל יודעין שהתורה שלך היא אמר להם
 מפני מה אי אתם יודעים לרצות ככין אידי חברנו
 ור' יוחנן בעי דיימרון שמעתהא משמיה אף דוד
 בקש עליה רחמים *אגורה כאהלך עולמים אחסה ^{מכלי סא}
 בסתר כנפיק סלה וכי עלתה על לב דוד שהוא
 חי וקיים לעולם אלא כך אמר דוד לפני הקב"ה
 רבש"ע אזכה שיהיו דברי נזכרין בבתי כנסיות
 ובבתי מדרשות ויהיו שפתי דובבות בקבר שמעון
 זנקרע ס"ת נשעת בלבל וקטטה שהיה בין העומדים שם מחזיקי
 המלוקת אלה מזה ואלה מזה: בית ע"ז כי אלה תולדות
 המלוקת וכן היה: איקפיד טפי על שהיו מוכיכים אותו:
 חברותא נמי ר"ל אתם תלמידי עשיתם כזכר' שאתם מציאים
 לי ראיה מר"א ור"י שהיו קצרים: נכנס לפניו ר"י בר אידי
 לפייסו: וכי עלתה כו' והלא כתיב מי גבר יקי' ולא יראה מות:
 דובבות נעות בקבר כאלו אחי קי כמלא שדר צב' עולמים:

בר נזירא בשם ר' יצחק כל תלמיד חכם שאמרין
 דבר הלכה מפיו בעולם הזה שפתותיו רוחשות
 בקבר דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים מה
 כומר של ענבים זה כיון שמניח אדם אצבעו עליו
 מיד דובב אף שפתותיהן של צדיקים כיון שאמרין
 דבר שמוערה מפיהן שפתותיהן מרחשות עמהן
 בקבר. מה הנאה יש לו. בר נזירא אמר כהדין
 דשתי קונדיטין ר' יצחק אמר כהדין דשתי חמר
 עתיקא ואע"ג דשתי ליה טעמיה בפומיה רב גידל
 אמר כל האומר שמועה בשם אומר וראה בעל
 שמועה כאלו עומד לנגדו שנ' *אך בצלם יתהלך איש:

מכיל' לט

פרק שלישי

כג משנה אין התורם נכנס בפרגוד חפות ולא במנעל
 ולא בסנדל ולא בחפילין ולא בקמיע שמא
 יעני ויאמרו מעון הלשכה העני ושמוא יעשיר ויאמרו

כומר כלי שמכיין זו עכזים עד שמתקממים ויכו כוס ללאת:
 דובב היין רוקש וכע ויולא למעל': מה הנאה יש לו ליושב בשיב'
 עליונה שידמה שיושב ג"כ צעה"ו והשיב בר נזירא כהדין כו':
 קונדיטון משקה ערב ומשובב גס אחר שתייתו כשאר לו טעם
 בפיו כן צמה שמטעימין דבריו צעה"ו תתעדן דשן נפשו צעה"ב
 מלד הערבות המגיע לו: חמר עתיקא יין יין:

בפרגוד חפות כשהמלניס ארוך כופל אותו מלמטה ותופרו ויכול
 ליתן בתוכו: בחפילין שלא יאמרו התיר התפר ונתן

מתרומת הלשכה העשיר שאדם צריך לצאת ידי
 המקום (הבריות) שני* והייתם נקיים מה' ומישראל ^{מדבר לב}
 ואומר* ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם: ^{חשלי ג}
 ירושלמי ר' שמואל בר נחמן בשם ר' נהן כהורה בר
 ובנביאים ובכתובים מצינו שצריך האדם
 לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום.
 בתורה ובכתובים האמורים במשנה. בנביאים
 *אל אלהים ה' הוא יודע וישראל הוא ידע גמיליא ^{יבשע כב}
 זוגא שאל את ר' יוסף בר ביבון אי זהו חמור
 שבכלל* והייתם נקיים מה' ומישראל: ^{מדבר לב}

פרק חמישי

משנה ראשונה ואלו הם הממונים שהיו עושין כה
 במקדש יוחנן בן פנחס על החותמור
 אחיה על הסלחות מתיא בן שמואל על הפייסות.
 פתחיה על הקינין. פתחיה זה מרדכי ולמה נקרא
 שמו פתחיה שפותח בדברים ודורשן ויודע בע'
 בתוכן מעות וכן בקמיע: העשיר ולא רולה הש"י להענישו מיד:
 חמור שבכולן איזה השוזה מצוארת טפי:
 חותמות וסלחות מפרש בתנאי' צעקין כסכי קרצנות כו':
 הפייסות שהיו מטילין גורל מי יזכה בעבודה זו ומי זו
 והוא היה ממונה להורות להם סדר הגורל: הקינין קיני זצין
 וזנות ויולדות שהיו תיבות וכתוב עליהם קינין וגזלי עולה וכל מי
 שצביא קינין כותבין מעותיה לתיבה והממונים על התיבה לוקפין

ירושלמי שקלים

לשון. בן אחיה על חולי מעים נחניא חופר שיחין.
גביני כרוז וכו' בן בבי על הפקיע וכו':

ירושלמי לפי רוח משנה זו:

כו פתחיה על הקינין. חני' פתחיה זה מרדכי בא
וראה כמה גדול כח של אותו האיש

ע' פ' ר' שפותח דברים ודורשן ויודע בשבעים לשון חני
עיר שהיו בה שנים ראויין לדבר וכולם ראויין לשמוע
ישמעאל

הרי זה ראוייה לסנהדרין שלשה הרי זה ביננים
ארבעה הרי זו חכמה. ביבנה היו ד' בן עזאי וכן
זומא בן מתאי וחנינא בן חכינאי פעם אחת יבשה
ארץ ישראל ולא ירעו מהיכן להביא העומר והוה
חמן חר אלם דהוה יהיב חדא ידא על גגות וחדא

ומניאין בהם קינין: חולי מעים לפי שהכתיבם הולכים ימים
על הרמפה כל היום והיו משתמשין במים ולא היו לונטין אלא
נגד אחד שהוא הכתובת כי אסור להם לעבוד אלא זד' נגדים
כתובת ומכנסים ומלכסת ואבנט ואוכלים צמר הרבה ושותין
מים ומפני זאת ההכנה היה מתרפה טבעס ואצריהם הפכיים'
קלושים והוא הי' ממוכה על רפואתם: חופר שיחין ממוכה היה
על קפירת הנורות והמעיינות ביטוב ובמדבר: גביני כרוז מכריז
בשעת הקרבנו' עמדו כהני' לעבודה ולוים לדוכן וישראל למעמד:
בשבעים לשון מערבב הלשונות ודורשן: ראויין לדבר אין
הכוונה על הדבור בלבד שאמרים כלם הם אלמים
אלא שהם כנוכים ומניכים בעלמס דבר מתוך דבר: לשמוע
להבין: על גגו' כו' רמוז על מקום שנקרא גגות לריפין שמאס

ירושלמי שקלים

שסח

ידא על צריפא אייתוניה קמיה דפתחיה אמ' להו
 אית אתר דמתקרי גגות צריפין אזלו לתמן ואשכחו
 א"ר יוסי בר' בון פעם אחת יבשה ארץ ישראל
 ולא ידעו מהיכן להביא שתי הלחם והוה תמן חד
 אלם דהות יהיב חדא ידא על עיניה וחדא ידא
 על סיכרא אייתוניה לקמיה דפתחיה אמר להו
 אית אתר דמתקרי עין סוכר אזלו לתמן ואשכחו.
 ועוד שם מעשה אחר כיוצא באלו:

נחוניה חופר שיחוק. א"ר אחא ומז בנו בצמא כו

א"ר חנינא מאן דאמר רחמנא ותרן הוא
 יותרון בני מעיה אלא מאריך רוחיה וגבי דיליה
 א"ר אחא כתיב *וסביבו נשערה מאד מדקרק
 עמיהם כחוט השערה. א"ר יוסי לא מן הטע' הוא
 אלא ונורא הוא על כל סביביו ונורא הוא מן הקרובי'
 יות' מן הרחוקי'. ר' חגי בשם ר' שמואל בר נחמני
 מעשה בחסיד אחר שהיה חופר בורות שיחין
 ומערות לעוברים ולשבים פעם אחת היחה בתו
 עוברת להנשא ושטפה נהר והוה כל עמא עלין

יוכלו להביא העומר: צריפא סוכה של ערבה: סיכרא מנעול
 פ"א קור שבמחנות הדלת שבו תוסבין הנריק לנעול:

ותרן הוא עובר על כל פשעים מדכתיב אך אפיס אף לרשעים
 וליתא אלא מאריך אפיה וגביה דיליה ממי שאינו שז:
 יותרו מעוהי יותרו קשרי בני מעיו וילאו בתקלוואיס: הקרובים
 הלזיקים וקסידים: להנשא על פתכות נשואין:

תליס כ

ובעו לנחמא יתיה ולא מקבל עילויה לאתנחמא
 עאל ר' פנחס בן יאיר לגביה בעי מנחמתיה ולא
 קבל עליו לאתנחמא אמר להון דין הוא חסידכון
 אמרו לו רבי כך וכך היה עושה וכך וכך אירע לו
 אמ' אפשר היה מכבד בוראו במים וקיפחו במים
 מיד נפלה הברה בעיר ובאה בתו של אותו האיש
 אית דאמרון בסיכתא איתערי' וא"ד מלאך ירד
 בדמור' ר' פנחס בן יאיר והצילה גביני כרוז
 שהיה מכרו בבת"מ. אגריפס המלך שמע קולו
 ברחוק ח' פרסאור' ונתן לו מזנות הרבה. בן
 בבי על הפקיע שהיה מווג אז הפתילות. ר' יוסי
 על לכפרי. בעא למיני עליהן פרנסין ולא קבלין
 עליהון פתח ואמר קדמיהון בן בבי על הפקיע ומה
 זה שא' נתמנה אלא על הפתילות ובה ל' מנו' עם
 גדולי הדור אתם שאתם מתמנין ע"ח ינפשו' לאכ"ש:

עוד בירושלמי סווד למשנה ראשונה :

כח א"ר יונה כתיב* לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים
 ולא מקבל דאמר א"א דמתה הואיל וכבדתי את צוראי במים
 לא אכשל במים: דין הוא חסידכון בתמיה שאתם מקזיקין אותו
 בקסיד: בסיכתא ביתד כתקוקה ולא נפלה למים: מווג רקנן
 ומלצקן: ולא קבלו עליהן מקמת עכותכותן:
 לכן אחלק גו' סופיה דקרא תקת אשר הערה נפשו למות דריס
 על ר"ע שנהרג כדאיתא בצרכות אחלק לו צרכים על שהי'
 מקלק ד"ת לפני רבים: עצומים ת"ק המתעלמים בעיונס

ירושלמי שקלים שס"ט

יחלק שלל זה רבי עקיבא שהתקין מקרא ומדרש והלכות ואגדות וי"א אלו אנשי כנסת הגדולה אלא מה זה תקן כללים ופרטים:

א"ר אבהו בתיב *משפחות סופרים יושבי יעבץ כט
מה ת"ל סופרים שעשו את התורה ספירות ד"ה פ"ג
ספירות: ה' לא יתרומו. ה' דברים חייבין בחלה.
ט"ו נשים פוטרות צרותיהן. י"ג דברים נאמרו
בנבלת עוף טהור. ד' אבות נזיקין. אבות מלאכות
ארבעים חסר אחת. א"ר אחא בתיב * לעזרא ^{בזל}
הבהן (הסופר) גו' מה תלמוד לומר סופר בשם שהיה
סופר בדברי תורה כך היה סופר בדברי חכמים:
רבי חגי בשם ר' שמואל בר נחמן הראשונים ל
חרשו וזרעו (כיכא כסא) ועדרו וקצרו ועמרו
ודשו וזרו ובררו וטחנו והרקידו ולשו וקטפו ואפו
(ואנו) אין לנו פה לאכול ר' אבא בר מנחם בשם
ר' ועירא אם היו קדמאין מלאכים אנן בני איניש
בהצנת תורה ומלות ומחלק לפניהם שלל זה המלות דכתיב ש
אכני על אמתך כמולא שלל רב: אלו אנשי כנה"ג התקימו
מקרא ומדרש כו' ור"ע תקן כללים ופרטים ואחלק לו גו' על
שהתקין כללים ופרטים:

מה ת"ל סופר שכבר כנהו בכנוי עזרא הסופר מה לורך לומר
פעם שני סופר: סופר בד"ת מלות ה' וקיו אל ישראל:
חרשו וזרעו כו' כלומר פירא העעס והסנרות כדי להנין
ואע"פ כן אין אנו מנינים כלום: אם היו הראשונים

ואם היו בני איניש אנן המרים וא"ר מני ולא
 דמינן אפילו לחמרתיה דר' פנחס בן יאיר דזמנא
 חדא גנבוהו לסטיא עבדא גביהון תלחא יומין וכו':
 ויפתח הגמליים התיר וממיהם רב הונא ור'
 ירמיה שאלו לר' חייא רבה לא היו גמליו
 של אברהם דומין לחמורו של ר' פנחס בן יאיר
 חמרתו דר' פנחס נסבוה לסטאי עבדת גבון תלחא
 יומין ולא טעמה כלום אמרי סופה מייחא ותסרי
 מערהא נמסרה לריבונה שלחיה ועלית בכיתא
 דמרה כיון דעלת נהקה וחכים קלה אמר פתחו
 לאותה הענייה ויהבו לה דתיכול דאית לה תלחא
 יומין דלא טעמת מידי יהבין לה שערי לא טעמתון
 אמרי ליה יהבין לה שערין ולא טעמתון אמר להון
 תקנתוה אמרון ליה איז אפיקתון דמאי א"ל לא בן
 אלפן ר' הלוקח זרע לבהמה וקמח לעורות ושמן לנר
 ושמן לסוך בו את הכלים פטורין מן הדמאי אמ' להן

מדע
 צ"ר פ'
 חיי שרה

כמלאכים אכן כשזין לגבייהו כבן אדם לגבי מלאך:

נסבוה גנבוה: ותסרי תסריק המערה שהיו כקנאים שם:
 לרבונה לאדונה: נהקה לעקה: וחכים והכיר דלא
 טעמה. שהוא היה מכיר בה טוב הרגלה שדאי לא אכלה קוץ
 לבית: תקנתוה כתתס המעשר: א"ל איז ר"ל שאיכה טבל ודאי
 וא"כ מתוקנים נקראים אל הבהמה: א"ל ארימתון דמאי
 כלומר אולי כתתס לה דמאי שהוא דבר מתוקן למאכל בהמה
 כפי מקשנותיכם: אלפן למדתנו:

מה נעביר לה והיא מחמרה על גרמה ר' ירמיה שלח
 לר' זעירא חד קרטיל דתאנין ר' ירמיה אמר
 אפשר ר' זעירא אביהו דלא מתקנן ר' זעירא
 אמר אפשר לר' ירמיה דלא משלח להון (דלא)
 מתקנן בין דין לדין איתאכלון תאנין בטיבליהו
 למחר קם ר' ירמיה עם ר' זעירא א"ל תקנת אילין
 תאניא א"ל לא א"ל ר' אבא בר' מונא לר' זעירא
 אין הוון קדמאי מלאכי אנן בני נש ואין הוון בני
 נש אנן חמרין ולית אנן כחמרתיה דר' פנחס בן
 יאיר חמרתיה דר' פנחס בן יאיר יהבון לה שערי
 דטיבלי ולא אכלה יתהון ואנן אכלינן תאניא
 דטבולין. ע"כ:

כי הוון מנצי ר' חנינא ור' חייא א"ר חייא לר' ^{ננו' בנלי}
 חנינא בהדי דידי קא מינצת דעבדי לתורה ^{פדק}
 דלא תשחכח מישראל. מאי עבידנא אולינ' ושדינא ^{ספועלים}
 כיתנא וגדילנא נשבי וצוידנא טבוי ועבידנ' מגילתא

על גרמה על עלמה: קרטיל דתאנין סל תאכיס: ולית אנן
 כחמרת' כו' אלא כחמוריס סתם דחמרתיה של ר"פ ז"י
 היתה מסגפת עלמה ולא רתה לאכול דמאי שהיא ספק מעשר
 ואן הכנסנו עלמנו בספק ואכלנו טבל:

שדינא כיתנא זורע אחי זרעוכי פשתן: וגדילנא נשבי וקולע
 אחי ממנו רשתות ומכמרות: וצוידנא טבוי ואכי לז
 לבייס: ועבידנא מגילתא ומתקן אחי מעורותיהן קלפיים:

וכתבינא ה' חומשי וסליקנא למתא ומקרינא ה'
 ינוקי בה' חומשי ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי
 ואמרנא להו עד דהדרנא ואחינא אקרו אהרדי
 ואתנו אהרדי ועבדי לה לתירה דלא תשתבח מישראל
 היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא:

לא משנה שתי לשכות היו במקדש אחת לשכרת
חשאים ואחת לשכת הכלים לשכת חשאים

יראי חטא נותנין לתוכה בחשאי ועניים בני טובים
 מתפרנסין מתוכה בחשאי. לשכת הכלים כל מי
 שהוא מתנדב כלי זורקו לתוכה וכו': ירושלמי
 על משנה זו. ר' חנינא בר פפא הוה מפליג מצוה
 בלילא פגע ביה רבהון דרוחייא א"ל לא כדין אלפין
 רבי *לא חסיג גבול רעך א"ל לא כתי' כדין *מתן
 בסתר יכפה אף והוה מכפי ועריק מקמוי א"ר יונה

דכתיב יט
 וזשלי כח

וסליקנא למתא למקום שאין שם מלמד תיכוקות: בה' חומשי
 לכל אחד ספרו: ומתנינא על פה שיתא סדרי משנה לשיתא
 ינוקי: אקרו אהרדי למדו זה את זה ספרו: ואתנו אהרדי
 למדו זה את זה סדרו:

מפליג מצוה שקלק לדקה: רבהון דרוחייא אשמדאי שר
 השדים: לא חסיג וגו' ובלילה זמן של הרוקות להשתמש
 בקולות ולמה אתה הולך השתא ומשתמש בגבולי וא"כ השתא
 אתה בידי להזיקך: יכפה אף מלאך קנלה ואכי הולך ליתן
 לדקה בסתר לכך יכפה אף: מכפי וערק היה כופהו וצרק:

*אשרי משכיל אל דל זה המסתכל בצדקה היאך ^{מהל' וס'} לעשותה כיצד היה ר' יונה עושה כשהיה רואה בן טובים שירד מנכסיו אומר לו בשכיל ששמעתי שנפל לך ירושה במקום אחר טול ואת פורע מן דהוה נסיב א"ל מתנה. נחמיה איש שחי פגע בי' ירושלמי אחד א"ל זכי עמי חד תרנגול א"ל הא לך טומיתא וזיל סב קופר אזל אכל קופר ומית והוה צווח ואמר בואו וספרו להרוג נחמיה:

נחום איש גם זו היה מוליך דורון לבית חמיו לב פגע ביה חד מוכה שחין א"ל זכי עמי מה דאית גבך לא חש ביה כי חור אשכחיה דמית קם לקבליה ואמר עינא דלא חמון לך יסתמון ידיא דלא פשטן ליתן לך יתקטעון רגלים דלא רהטין למיתן יתברון מטא ליה כן סליק ר' עקיבא לבקרא יתיה א"ל אוי לי שאני רואה אותך בכך א"ל אוי לי שאני רואה אותך בכך א"ל ומה את מקללני

משכיל משמע מקכיס היאך לעשותה: מן דהוה בו' ואחר שהי' לוקק ממנו דרך הלואה. מתנה היא לך גרסי': זכי עמי לישנא מעליא א"ל הירושלמי כלו' אכא אוכל עמך קדא תרכגולא. א"כ זכה עמי עשה זכות עמי להאכילכי קד תרכגולת א"ל ר"כ הא לך מעות לקנות נשר נהמה: טומיתא מין מטבע: ומית שהי' למודו לאכול תרכגולת והוא נתן לו לאכול נשר נהמ' ומת מקמת תפסקותו: צווח ר"כ: באו בו' שהי' מטער על שלא נתן לו לאכול תרכגולת: ממה דאית גבך ממזכותיך שלקמת עמך על הדרך:

א"ל ומה את מבעט ביסורין. (ענין נחום איש גם
 זו כתוב בתענית בגמרא שלנו יותר באורך ונתחדש
 כאן מה שא"ל ר"ע ומה שהשיב לו נחום).
 הושעיא רבא הוה רביה דברין חד סגיא נהורא
 והוה יליף דהוה אכיל קמיהי חד זמן כל יומא
 יומא חד הוה ליה אורחא ולא אויל לגביה לרמ"ש
 סליק לגביה א"ל אל יבעוס מארי עלי בגין דהוה
 לי אורחין ולא בעית לבזוי ביקרא דמארי יומא
 דין בגין דלא אכלית עם מארי יומא דין א"ל
 אתפייסת דין דמתחמי ולא חמי דין דחמי ולא מתחמי
 יקבל פיוסך א"ל הדא מנא לך א"ל מר' אלעזר
 בן יעקב דר' אלעזר בן יעקב סליק חד סגי נהורא
 לקרתיה איתוב ליה ר' אלעזר בן יעקב לרע מיניה
 דיימרון אלולי דהוה בר נש רבא לית ר' אלעזר
 בן יעקב יתיב לרע מיניה יהבין ליה פרנסתיה ביקר
 א"ל מאן יתיב לרע מני א"ל ראב"י יתיב לרע מינדך
 צלי עלי כהדא צלותא את דגמלת חסד עם דמתחמי
 ולא חמי דין דחמי ולא מתחמי יעביר עמך חסד:
 לג א"ר חמא בר חנינא מפסולת של לוחות העשיר
 משה שנא *פסל לך שיהא הפסולת שלך
 א"ר חנין מחצב אבנים טובות ומרגליות גלה לו
 הקב"ה למשה מתוך אהלו ומשם העשיר משה
 דחמי בו הקב"ה רואה ואינו כראיה: הדא מנ"ל הנרכה
 הזאת ממי למדת: לרע למטה ממנו: ביקר בכבוד:

שמות לך

ירושלמי שקלים שעב

שנ' פסל לך שיהא הפסולת שלך ובתיב *והביטו שחות לב אחרי משה עד בואו האהלה תרין אמוראין פליגי ביה חד אמר לשבח וחד אמר לגנאי מ"ד לגנאי חמו שקיה וחמו כרעיה חמו פורקיה אבל הוא מיהודאי ושתי מיהודאי ומדלי מדיהודאי ומ"ד לשבח מחמי צדיקיא מי זכי: עוד כרבה פרשת פסל לך וזה נסחו. *עת להשליך אבנים ועת כנוס אבנים עת להשליך אבנים ויחר אף משה וישלך מירו את הלוחות. ועת כנוס אבנים פסל לך הפסולת שלך משם העשיר משה אמר הקב"ה דין הוא שיטול משה אותן פסולת למה ישראל שלא נתעסקו במצות נתתי להם כל טוב ארץ מצרים שנ' *וה' נתן את חן העם והעשירו ומשה שעסק בעצמותיו של יוסף יהא עני אתן לו את הפסולת שיעשיר:

קבלת ג

שחות יב

רבי חמא בר חנינא ור' הושעיא רבה הוו מטיילין לך באילן בנישתן דלור א"ל ר' חמא לר' הושעיא כמה ממון שקעו אבהתהון כאן א"ל כמה נפשות שקעו אבותי כאן מי לא הויין בני אינשא דילעון חמו ראו: פורקיה פרקי הלוואי איך הוא שפן: מחמי צדיקיא ראו הלדיק איך הוא מזורו ומליבן וענתה בו לדקתו: כמה ממון כו' לשבך כלי' הרבה ממון הוליוו כדי לבנות אלו בתי כנסיות והשיב לו ר"ה דרך גנאי אלו הוליוו לספק ת"ק שילמדו ולא ימותו ברעב טוב היה להם וכי לא היו אנשים

באורייתא ר' אבין עבד אלון תרעי סדרא רבה
 נחית ר' בני לגביה א"ל חמי מה עבדית א"ל
 וישבה ישראל את עושהו ויבן היכלות מי לא הוה
 בני נשא דילעון באורייתא:

פרק ששי

לה משנה ראשונה. י"ג שופרות וי"ג שלחנות וי"ג
 השתחואות היו במקדש של בית רבן
 גמליאל ושל בית רבי חנינא סגן הכהנים היו
 משתחויים י"ד השתחואות והיבן היתה היתורה
 כנגד לשכת העצים שכן מסורת בידם מאבותם
 ששם ארון גנוז ומעשה בכהן אחד שהיה מתעסק
 וראה רצפה אחת משונה מחברתה ובא לומר
 לחביריו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה
 נשמתו וידעו ביחוד ששם ארון גנוז:

שיתעסקו בתורה אלו היו מספיקי אותן: תרעי זכה שערים
 זכה"מ של סדרא רבה: חמי מה כו' ראה מה שעשיתי והשיב
 לו ר' מכי וישכח כו' פי' כדלעיל:

שופרות תיצות לרות מלמעלה ורקב למטה כעין שופר מפני
 הרמאים שלא יוכלו להכניס ידן לתוכן להראות עלמן
 כאלו ניתנין לתוכן וכוטלין מתוכן: י"ג השתחואות כנגד י"ג
 פרקות שפרטו מלכי יון בעזרה ומלכי קשמוכאי גרום וכשהיה
 אדם מגיע למקום הפרקות משתקוה דרך הודאה: מתעסק
 מתליע את העלים כדאיתא ציומא פ"ה וע"ש צפ"י:

ירושלמי שקלים שעג

ירושלמי תני בשם ר' אלעזר ארון גלה עמהם לו
 לבבל מה טעם משום שנ' *לא יותר מ"ב כ
 דבר אמר ה' ואין דבר אלא שהדברות לחוכו וכה"א *ישע"ל לט
 *ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויביאהו ד"ה ב לו
 בבבלה עם כלי חמדת בית ה' איזרה חמדת בית
 ה' זה הארון תני ר' יהוד' בר אלעאי במקומו ה"ה הארון
 גנוז שנ' *ויאריכו הכדים וגו' ויהיו שם עד היום הזה: מ"א ח
 תני ר"י בן אלעאי ב' ארונות היו עם ישראל לו
 במדבר אחד שהיתה תורה נתונה בתוכו היה
 נתון באהל מועד שנאמ' *וארון ברית ה' ומשה מדניד
 לא משו מקרב המחנה וזה שהיו שכרי לוחות
 נתונין בתוכו היה נכנס ויוצא עמהם פעמים היה
 מתראה עמהם במלחמה ורבנן אמרי אחד היה
 פעם אחת יצא בימי עלי ונשבה. מסייע להו קרא
 לרבנן *אוי לנו מי יצילנו מיד האלהים האדירים ט"ז ד
 האלה מיליאי דלא חמון מימיהון וקרא מסייע
 ליה לרבי יהודה ברבי אלעאי *ויאמ' שאול לאחיה ט"ז יד
 הגישה ארון האלהי והלא הארון בקרית יערי הוה וכו':

גלה עמהם כו' כתפרש ניומא:

לא משו והלא כתיב וארון ברית ה' הולך לפניו גו' אלא ב'
 ארונות היו: מתראה כו' בסמוך לעורכי המלחמה ולא
 הכיחוהו נרקוק מן המלחמה אשר שם המלך ושוטרו: דלא
 חמון כו' דבר שלא כראה מעולם משמע שלא הי' יולא אלא פעם
 א': הגישה וגו' שאול אמר בהיותו במלחמה:

לח משנגנזו ארון נגנו עמו צלוחית המן וצלוחית שמן
 המשחה ומקלו של אהרן פרחיה
 ושקדיה וארגו שהשיבו פלשתים אשם לאלקי
 ישראל מי גנזו יאשיהו כיון שראה שכתוב בו
 דברי' כח *יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך עמד
 ד"ה בלס וגנזו שני *ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל
 הקדושים לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר
 בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא
 בכתף עתה עברו את ה' וגו' אמר להם אם גולה
 עמכם לכבל שוב אינו חוזר לניקומו:

לט הני ר"י בר אלעאי שמן המשחה שעשה משה
 במדבר מעשה נסים היו בו מתחלתו עד
 סופו שמתחלה לא היה בו אלא י"ב כוגין שנא'
 שמות כ *ושמן זית היון אם לסוך בו את העיקרים לא היה
 כספיק עאכ"ו שהאור בולע והעצים בולעין ויורה
 בולעה וממנו נמשח המשכן וכל כליו והכהנים
 והמלכים וכו': כיצד היו הלוחות כתובים חנניה
 בן גמליאל אומר חמשה על לוח זה וה' על לוח
 זה שני *ויכתבם על שני לוחות אבנים ה' על זה
 דברים ד וה' על זה רבנין אומרים עשרה על לוח זה וי' על
 לוח זה שני' ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם

נגנו עמו כו' כתפוש צימא פ"ה: כיון שראה כו' מלא שהיה
 כגלל הספר במקום זה קצת סימא מילתא היא:
 ויכתבם י' הדורות על שני אבנים:

ירושלמי שקלים

לעשות עשרת הדברים י' על לוח זה וי' על לוח זה ור' שמעון בן יוחאי אומר כ' על לוח זה וכ' על לוח זה שני ויכתבם על שני לוחות אבנים כ' על לוח זה וכ' על לוח זה. ור' סימאי אומר מ' על לוח זה ומ' על לוח זה שנא' מזה ומזה הם כתובים טטרוגה חנניה בן אחי ר' יהושע אומר בין דבור לדבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה ממולאים בתרשיש *כימא רבה. אומר ריש לקיש בי מטי ר"י להאי קרא אמר יפה למדנו חנניה בן אחי ר' יהושע מה הים הזה בין גל גדול לגל גדול גל

שהו' מלא
ויס' ומיכ' דגיס

עשרת הדברים משמע ציקד יהיו על כללות עשרה: ויכתבם כו' ס"ל כרבנן ד' ציקד לריכין להיות ומדאמר ב' לוקות ונפ' משפטים אחר לוקות האצן ולא כתיב שני היינו ב"פ על שני לוקות וזהו כ' על כל לוק: מ' על לוח כו' ס"ל כרשב"י דאמר כ' על כל לוק וכתיב מזה ומזה היינו מלך אחר כמי היו כתובים כ' על כל לוק והיינו מ' על כל לוק: טטרוגה מרובעים. ועיין הליוור והפלוגות' בין אלו מ"ד בע"י גדול: חנני' בן אחי ר' יהושע כרא' שיש כאן ללוג סופר והיינו דמייתי סיעתא לדר' סככיא בן גמליאל ורבנן מידיו גלילי זהב דב' דעותיהם דייקי להו מהאי קרא דדרשי ל' בלוקות ואידי דמייתי קרא דריש הכא סככי' בן אחי ר"י סיפ' דהאי קרא כמי בלוקות: להאי קרא ידיו גלילי זהב שדרש בלוקות' שהם מעשה ידי הקב"ה גלילי ל' גלי הים מה הים כו' וזהב אקרי הלוקות שכאמ' הכתמדים מזהב והיינו פסככיה דאמר שהיו ממולאים בין דבור לדבור מדקדוקיה ואותיותיה כימא רבה:

קטן כן בין דבור לדבור דקדוקיה ואותיותי של תורה:
 מרבי פנחס בשם ריש לקיש אמר תורה שנתן
 הקב"ה למשה נתנה לו באש לבנה חרותה
 באש שחורה היא חצובה מאש ונתונה מאש שנ'
 *מימינו אש דת למו:

דברים ל

מא רבי שמואל בר נחמני אמר הלוחות היו ארכן
 ששה טפחים ורחבן ששה טפחים והיה
 משה חופס בטפחיים והקב"ה בטפחיים וטפחיים
 ריוח באמצע כיון שעשו ישראל אותו מעשה בקש
 הקב"ה לחטפן מידו של משה וגבר ידו של משה
 וחטפן ממנו הוא שהקב"ה משכחו בסוף ולכל
 הירד החזקה יהא שלמא על ידא דגברא על ימינא
 ר' יוחנן אמר הלוחות היו מבקשין לפרוח והיה
 משה חופשן היינו דכתיב ואחפוש בשני הלוחות
 תני ר' יודן הלוחות היו משוי ארבעים סאה והיה
 הכתב סובלן כיון שפרח הכתב כבדו על ידו
 של משה ונשתברו:

מב *ועל הנחל יעלה על שפחו מזה ומזה כל עץ
 מאכל לא יבול עלהו ולא יתם פריו לחדשיו
 יבכר כי מימיו מן המקדש המה יוצאי' והיה פריו
 והקב"ה בטפחיים כו' וגבר ידו של משה כו' עיין בהכותב
 שדברים אלו אינן כפאטן:
 על הנחל וגו' יזקאל היה מתכבד כך על העמיד: לחדשיו
 יבכר סתם קדשים ז' וקרא נאילן כתיב:

ירושלמי שקלים שעה

למאכל ועלהו לתרופה חני ר' יהודה לפי שבעולם
הזה תבואה עושה לששה חדשים ואילן לשנים
עשר חדשים אבל לעתיד לבא תבואה עושה
לחדש אחד ואילן עושה לב' חדשים מאי טעמא
לחדשיו יבכר. א"ר יוסי לפי שבעולם הזה תבואה
עושה וכו' אבל לעתיד לבא אילן עושה לחדש
אחד ותבואה עושה לחמשה עשר יום שכן מצינו
בימי יואל שעשחה תבואה לחמשה עשר יום ונקרב
עומר ממנו שנאמר * ובני ציון גילו ושמחו בה' יאלל נ
אלהיכם כי נתן לכם את המורה. מאי מקיים רבי
יוסי לחדשיו יבכר. אמר לך כל חדש וחדש יהיה
מבכר. ועלהו לתרופה רב ושמואל חד אמ' להתיר
פה של מעלה וח"א להתיר פה של מטה. רבי
יהושע בן לוי ורבי חנינא חד אמר להתיר פה
של עקרות וח"א להתיר פה של אלמים:

לחדש א' חלק ו' מזמן הנהוג בתבואה וכן ב' קדשי' באילן שהוא
ג"כ חלק ו' מזמן הנהוג: לחדש אחד חלק י"ג מזמן הנהוג וכן
התבואה לט"ו יום חלק י"ג מזמן הנהוג: המורה כו' בא' בכיסן
יד להם היורה ובי"ו הקריבות העומר כמלא תבואה גדלה בט"ו
יום: כל חדש וחדש אף בימות הקורף יהיה מזכיר ר"ל יעשה
נכורים: לתרופה לרפואה: להתיר פה של מעלה למי שאינו
יכול לאכול מקמת קולי או מקמת סיבות אחרות: פה של מטה
רפואה לעשות לרכיו נבריאות. פ"א פה של מעלה כיון שמיסים
אדם בפיו מעלה ופותח לבו למאכל. פה של מטה שמשלשל:

מג אתה מוצא כשעלה נבוכדנאצר להחרוב את
 ירושלים עלה וישב לו בדפני של אנטוכיא
 ירדה סנהדרי גדולה לקראתו אמרו ליה הגיע
 זמנו של בית זה ליחרב אמר להם לאו אלא
 יהויקים מרד בי תנוהו לי ואלך באו אצלו ואמרו
 ליהויקים נבוכדנאצר בעי לך אמר להם כך
 עושין דוחין נפש מפני נפש דוחים נפשי ומקיים
 נפשיכון הא כתיב * לא חסגיר עבר אל אדניו אמרו
 ליה לא כן עשחרה וקנתך לשבע בן בכרי כיון
 שלא שמע להם עמדו ונטלוהו ושלשלוהו לו עד
 שהרגו באכזריות גדול כיון שהרגו נבוכדנאצר
 המליך את יכניה בנו תחתיו וירד לו לבבל יצאו
 כל בני בבל לקלכו אמרו לו מה עשית אמר להם
 יהויקים מרד בי והרגתיו והמלכתי יכניה בנו
 תחתיו אמרו לו מתלא אמר גור טוב מכלב ביש
 לא תרכי גור ביש מכלב ביש עאכו מיד שמע
 להם עלה וישב בדפני של אנטוכיא ירדה סנהדרי
 גדולה לקראתו ואמרו לו הגיע זמנו של בית זה
 ליחרב אמר להם לאו אלא אותו שהמלכתי
 תנוהו לי ואני הולך לי אזלין אמרין ליבניה
 נבוכדנאצר בעי לך מה עשה עמד כנס כל מפתחות
 הגיע זמנו שלוהו חס הגיע זמן כו' : עמדו ונטלוהו כו' צויקרא
 רבה סוף פ' י"ט כתוב עכין זה צויקך גם שם מפרש העברו
 גדולת עשה יהויקים שפייבוהו לכל העונשים :

ירושלמי שקלים

שעו

בית המקדש ועלה לראש הגג ואמר רבש"ע הואיל
 ולא זכינו להיורח גזברין לפניך עד עכשיו היינו
 בעלי בתיכם נאמנים לפניך מכאן ואילך הרי
 מפתחיתך לפניך. תרין אמוראין חד אמר כמין
 יד של איש ירדה ונטלתן ממנו וחד אמר משעה
 שזרקן עיד לא ירדו. מה היו בחוריהן של ישראל
 עושין היו עולין לראש גגותיהן ונופלין ומתיים
 הה"ד *משא גיא חזיון מה לך איפה כי עלית בלך ^{ישעיה כב}
 לגנות. מה עשה נבוכדנאצר נטלו וחבשו בבית
 האסורין וכל מי שהיה נחבש בימיו לא היה יוצא
 משם לעולם על שם *אסיריו לא פתח ביתה גלה ^{סס יד}
 יויכין וגלתה סנהדרין גדולה עמו הה"ד *העצב ^{ירמיה כב}
 נבזה נפוץ :

חמץ תנינן שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה ^{מד}
 הוא היה אומר על שלשה דברים העולם
 עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים
 ושלשון בפסוק אחד הן *ואשים דברי בפיך ^{ישעיה כב}
 דברי תורה ובצל ידי כסיתוך וזו גמילות חסדים
 ללמדך שהעוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה
 ויושב בצלו של הקב"ה הה"ד *מה יקר חסדך ^{תלים לו}
 אלהים וכני אדם בצל כנפיך יחסיון. לנטוע שמים
 מה יקר וגו' לפני הפסג פי' וצלל ידי וגו' הוא הנטעה ולא
 כרוז זו גמילות חסדים הולך להוכיח מפסוק מה יקר
 חסדך שזכאן פירושו גמילות חסדים וכנוי חסדך רומז על חסד

וליסוד ארץ אלו הקרבמת ולאמר לציון עמי אתה
 א"ר חנינא חורנו על כל המקרא ולא מצינו מקום
 שנקראו ישראל ציון אלא זה ולאמר לציון עמי
 אתה. תמן חנינן רשב"ג אומ' על שלשה דברים
 העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום ושלשתן
 דבר אחד נעשה הדין נעשה האמת נעשה שלום.
 וכי' א"ר יונה ושלשתן פסוק אחד הן שנ' *אמת ומשפט
 שלום שפטו בשעריכם:

הנעשה במכותיך כי זה דרכך והוא הדין וכלל ידי כסיתך פי'
 שהעוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה ויושב כו': וליסוד ארץ
 וגו' רומז כנגד המזבח שהוא יסוד ומשתיתו של עולם: דבר א'
 לפעמים כאשר נעשה הדין ביותר האמת מסכים עמו ואזכה
 דבר א' הם וכן השלום כמו שאז"ל שהמקויב מיתה ע"פ סנהדרין
 קודם מיתתו שואל בשלום העדים והדיינים אבל פעמים רבות
 כפרדין זה מזה שלום בפני עצמו ולא יכול עליו שם אמת ושקר
 וכן האמת כמלא בפני עצמו בלי עסק דין וכן שם הדין בדרך
 כלל. וע' בהכותב מה שדורש על המאמר הלז:

